Questiones 3i libri

[illegible]

Titulo 3e affirme

[illegible]

Anno domini [illegible]

[illegible]

Titulo 3e affirme

[illegible]

Titulo 3 negative

[illegible]

a principia

[illegible]

realiter distincta

[illegible]

Questiones 3i libri

[illegible]

realiter distincta

[illegible]

fortuna

[illegible]

Lambert[illegible]

1943

Vna potentiarum anime sequitur scilicet

- Vegetatiuum et habet tres potentias et quelibet habet pro obiecto cibi alimentum sed diuersimode scilicet
  - Nutritiuam et habet quatuor vires seu potentias sibi subseruientes cuius obiectum est alimentum secundum quod potentia animatum
    - Digestiuam que habet quatuor sedes id est instrumenta scilicet
      - Os in quo fit masticatio nutrimenti et solum preparat ad nutritionem et ad digestionem
      - Stomachum in quo est prima digestio et fit separatio grossi ipsius alimenti a subtili.
      - Epar in quo fit resolutio nutrimenti in quatuor humores. Et mittit alimentum ab epate versus cor in via illius motus fit tercia digestio et purum repuratum est materia ex quo fit nutritio totius animalis sed eius particula mittit ad vasa seminalia
      - Extremitates venarum in quibus fit acceptio nutrimenti.
    - Retentiuam que est in vltimis tribus instrumentis quia ibi semper est retentio nutrimenti antequam superfluum expellatur sed in ore est solum cibi masticatio
    - Expulsiuam et est in eius partibus quibus fit expulsio que sunt tria vasa scilicet
      - Venter cum suis intestinis nam in ventrem venit alimentum digestum in stomacho
      - Vesica In qua recipit humidum vrinale quod stillat ab epate
      - Vasa seminalia. In quibus sumit superfluum tertie aut proprie tercie digestionis quod semen dicitur per quod fit generatio. Et dicitur superfluum in quantitate non autem in qualitate quia per hoc generat sibi simile.
    - Attractiuam et est in tribus scilicet stomacho epate et membris nutriendis. quia fit in stomacho et epate patet ex siti et fame. et in membris quia illa incarnant nutrimentum. i. faciunt carnem cuius sunt due vene per quas ducitur alimentum scilicet
      - Vena respectu humorum quia humores transeunt per venas.
      - Arteria respectu spirituum naturalium.
  - Augmentatiuam que respicit alimentum quantum ad bene esse indiuidui et eius obiectum est alimentum secundum quod potentia animatum quantum.
  - Generatiuam que respicit nutrimentum quantum ad conseruationem esse speciei et eius obiectum est alimentum secundum quod generatiuum filiis in specie.
- Sensitiuum diuidit in sensus
  - Exteriores. Et sunt quinque scilicet
    - Visus cuius obiectum est color
    - Auditus cuius obiectum est sonus
    - Olfactus cuius obiectum est odor
    - Gustus cuius obiectum est sapor
    - Tactus cuius obiectum est calidum frigidum humidum siccum. et qualitates annexe
  - Interiores Et sunt quatuor scilicet
    - Sensus communis et ponitur super dextrum oculum cuius obiectum est sensibile sensatum vt agnoscibile
    - Virtus ymaginatiua. super sinistrum oculum cuius obiectum est sensibile sensatum reseruabile
    - Cogitatiua siue estimatiua ponitur in cacumine capitis cuius obiectum est sensibile agnoscibile
    - Memoratiua cuius organum est in posteriori parte capitis et eius obiectum est sensibile reseruabile
- Appetitiuum cuius sunt duo genera
  - Intellectiuum vt voluntas in qua subiectatur virtus moralis iusticia.
  - Sensitiuum diuidit in duas potentias
    - Irascibilem cuius quinque sunt passiones scilicet timor audacia spes respectu boni. ira et desperatio respectu mali. Et in tali appetitu irascibili sunt iste virtutes morales scilicet
      - Fortitudo
      - Magnanimitas
      - Magnificentias
      - Mansuetudo
    - Concupiscibilem cuius sex sunt passiones scilicet tres respectu boni vt amor desiderium delectatio. Et tres respectu mali scilicet odium. fuga. tristicia. Et in isto sunt iste virtutes morales scilicet
      - Temperantia
      - Liberalitas
      - Affabilitas
      - Veritas
      - Eutropolia
      - Philothonia
    - Et dicuntur habitus morales
- Motiuum secundum locum. Et habet tres potentias non tamen differentes specie sed organis scilicet
  - Ambulatiuam
  - Natatiuam
  - Volatiuam
- Intellectiuum Et diuiditur in
  - Intellectum possibilem cuius obiectum est quiditas rei materialis vt agnoscibilis quod est subiectum habituum intellectualium quorum sunt septem scilicet
    - Sapientia
    - Intellectus
    - Prudentia
    - Scientia
    - Ars
      - Quibus non contingit assentire falso. Et ergo dicuntur virtutes intellectuales.
    - Opinio
    - Suspicium
      - Quibus contingit assentire falso
  - Intellectum agentem cuius obiectum est quiditas rei materialis vt factibilis.

Prohemium de Anima·

Circa inicium libri de Anima· ¶ Queritur primo· Utrum de anima sit scientia· Dicendum q̄ sic· Quia de illo est scientia q̄d habet passiones p̄ p̄ncipia de ip̄o demōstrabiles·sed sic est de aīa:ergo de aīa est sciencia. Maior ptz q̄r eadē reqrūt ad demōstratōz et sciaz.q̄r demōstratio est sylogism⁹ faciēs scire·ß ista sufficiūt et reqrūt ad demōstratōez sicut ptz in p̄ncipio p̄mi posterioꝝ·Minor ōndit q̄r princi pia aīe sūt illa q̄ ponūt i diffinitōe aīe·et hoc i intētōne Arestotil' scd̄o posterioꝝ q̄ ponit ad hoc duas cās·Prima est q̄ idē sunt q̄d et p̄pter quid Et idē sūt diffini° q̄ ē cā diffiniti·et diffini° q̄ ē mediū demōstratōis·Scd̄a ē q̄r dic̄ q̄ diffi° ē mediū demōstratōis potissime·Passiōes āt sūt potētie aīe·Pōt eñ aīa duplr̄ capi·Uno mō vt gen⁹ s̄m q̄ se extendit ad aīam vegitatiuā sensitiuā et intellectiuā·et sic aīe potētia est viuificare siue vitā dare. Alio mō accipit aīa s̄m diuisas ei⁹ spēs et sic aīe potentie sūt ei⁹ passiōnes·Pōt ergo sic fieri demōstratio. Omīs act⁹ p̄mus sbalis corpis phisici organici est viuificās. Sed aīa ē act⁹ p̄m⁹ rc̄·g° aīa est viuificās· Et hoc ē q̄d alij sic demōstrāt·Ois act⁹ p̄m⁹ sbstātial' rc̄·est p̄ncipiū opationum vitaliū· Sed anima est h'mōi ergo rc̄·

Arguitur Ois passio realit̄ dz distingui a suo subiecto·sed viuificare nō distinguit ab aīa:ergo nō est ei⁹ passio. Minor ptz q̄r vita et aīa idē sūt vt dicit Aresto· in p̄mo elencoꝝ circa fallaciā nō cām vt causam ¶ Dicēdū q̄ viuificare capit duplr̄· Uno mō s̄m q̄ ē p̄mā vitā facē id ē dare esse v.tale:et sic n̄ distinguit viuificare ab aīa·Q̄d sic p̄bat: q̄r null⁹ effect⁹ cāe formalis realit̄ distinguit a sua causa·sicut albere nō distinguit ab albedine sed albefacere.q̄r albefacere fluit ab albedine in genere cāe efficiētis sed albere in genere cāe formal'· sic etiā aīare nō distinguit ab aīa:et hoc mō dicit in scd̄o hui⁹ q̄ viuere in viuētib⁹ est esse·Alio mō accipit viuificare vt est vitā scd̄am facere·i·opatōes vitales dare.et sic vidē est viuere· audire est viuē· et sic de alijs opatōib⁹· et sic viuificaē distinguit realit̄ ab aīa·Si ergo q̄rat quō dz hic capi viuificare.Dicendum q̄ pōt hic capi vtroq̄ mō. Et ad argumētū p̄positū dicēdū q̄ n̄ oportz sp̄ q̄libz passionē distingui realiter a suo subiecto· p̄mo sunt multe passiones tā in realib⁹ q̄ in entib⁹ rōnis q̄ nō pn̄t realiter distingui a suo subiecto· In rebus realib⁹ ptz:q̄r de⁹ habz passiones q̄ de ip̄o nō distinguūt· Et etiā substātia est res realis et tñ ei⁹ vltima p̄prietas scz esse susceptibilē p̄trarioꝝ n̄ distiguit ab ip̄a realit̄·nā si eē susceptibile p̄trarioꝝ essz acñs sbe et non ip̄sa sba:tūc esset p̄cessus i infinitū in accidētib⁹· q̄r illa susceptibilitas p̄supponēt aliā susceptibilitatē et illa iteꝝ aliam et sic in infinitū· In entib⁹ rationis patet de vniuersali et p̄dicabili·

Arguitur Videt̄ q̄ potentie aīe non possint dici passiōes aīe·p̄bat̄·q̄r ois passio fluit ab illo q̄d est p̄pletū subiectū:sed sunt multe potentie q̄ nō sunt in aīa tm̄ sed in corpe et in aīa·sicut sunt potētie vegitatiue et sensitiue:ergo tales potētie nō possunt dici passiones aīe. ¶ Dicēdū q̄ duplices sūt potētie ip̄ius aīe · Quedā sunt intellectiue q̄ sunt in aīa tm̄·vt intellect⁹ agēs·possibilis ⁊ volūtas·Et de illis potētijs nō est dubiū q̄n sint p̄fecte p̄prietates aīe·q̄r fluūt ab aīa tāq̄ a completo subiecto Alie sunt potētie q̄ fluūt ab aīa et corpe simul·sicut sunt potentie vegitatiue et sensitiue· Et de illis est dicendū·q̄ q̄uis tales potentie nō fluāt ab aīa sicut a p̄pleto subiecto:fluūt tñ ab aīa sic̄ ex p̄pleto p̄ncipio et sicut ex subiecto p̄ncipali.q̄ quāuis ille potētie simul sint in aīa et corpe sunt tñ p̄ncipali⁹ in aīa q̄ corpe·et ideo demonstrant de aīa sicut de subiecto p̄ncipali q̄uis non totali Et p̄ hoc soluit̄ illud argumentum q̄ argui solet· Quicq̄d nō habz esse p̄ se non hz passiones p̄ se.

Prohemium

Sed aia ē hmōi. Maior pbat. qꝛ act⁹ scd's psup ponit actū pmū. Dicendū q̄ loquēdo de aia rō nali: tūc aia hꝫ esse p se ſm aptitudinē. et sic i ipa pnt esse ꝯplete passiones et pfecte. Loquēdo aūt de aia in cōi. Dicendū est q̄ illud qd hꝫ passiones sicut ꝯpletū subiectū passionū hoc habet esse p se sed anie sensitiua et vegetatiua non sūt ꝯpletū subiectū passionū. sed sunt cōpletū cū corpe: et sic nō oportet q̄ ille aie habeāt esse p se. Et sic homo q̄ est subiectū risibilis p se subsistit. qꝛ hō ē cōpletum subiectū risibilis. Et potest dari silr de passiōib⁹ q̄ pncipalr fluūt a corpe q̄uis sint p se toti inexistētes: sicut eē corruptibile. q̄ q̄uis sit passio toti⁹ corpis mixti. tn̄ pncipalius fluit ex materia que est origo corruptibilitatis. Sic etiam est dicendū de istis potentiis. quia quamuis potentie sint in toto ꝯposito: tn̄ pncipalius fluūt ab aia q̄ corpe.

Arguitur Ois scia est habit⁹ intellectualis. Tunc sic. de illo nō est scia qd nō pt p itellectū apprehēdi. sed aia non pt p intellectū apprehendi g°. etc. Minor ptꝫ qꝛ hoc nō pt apprehendi p intellectū qd nō pt cadere sub sensu. sed aia non pt cadere sub sensu. ergo etc. Minor probat. qꝛ nihil est in intellectu qn prius fuit in sensu. Dicendū q̄ duplr aliqd cadit sub sensu. Uno modo ſm se et p se. et sic nō solū anima sed nulla sba cadit sub sensu qꝛ ois substātia est sensibile p accidēs. Alio modo aliquid cadit sub sensu ſm aliqd actūs ei⁹ et sic substātie sensibiles cadūt sub sensu. sicut pꝫ de homine cui⁹ substantia non videt sed color. Sic etiā dicendū est de aia. qꝛ aia cadit sub sensu ſm effectus ei⁹. vt est viuere qꝛ ex sensu cognoscimus aliquē viuere. et sic infra dicet q̄ aia est q̄dāmodo difficilis cognitionis scꝫ q̄ ad quid est et facilis cognitionis quo ad qꝛ est. sufficit ergo ad cognitionē intellectiuā q̄ aliqd aliq̄ modo cadat sub sensu.

Arguitur De infinitis non est scia. sed aie sunt infinite. g° de aia non est scia. Minor ptꝫ qꝛ tot sunt anie q̄t sunt corpa animata. sed talia sunt infinita qꝛ non tot q̄n plura. g° de aia non est scia. Dicēdū q̄ aie capiūt dupliciter. Uno modo ad nūm et sic sūt infinite. i. indeterminate qꝛ sic non est nūs earū determinat⁹. nec quo ad nos nec q̄ ad naturā. Alio modo accipiunt anime ſm spēs ſm q̄ cadūt sub arte et sic non sunt infinite q̄ ad naturā. qꝛ natura determinauit eis certū nūm. ꝫ sūt infinite quo ad nos. Et si dicat. ergo nos non habemus scientiā de anima. Dicendū q̄ de anima dupliciter pt eē scientia. Uno modo q̄tum ad earū nūm et sic vm est q̄ nos non habemus de animab⁹ scientiā. qꝛ nūm spērū animarū scire nō possum⁹. Alio modo accipiunt anime ſm q̄ referunt ad suas potentias. et sic anima non habet infinitatē. qꝛ nō hꝫ potētias infinitas ꝫ finitas et sic de anima est scientia.

Arguitur Anima nō est spēs. ergo de ea non est scīetia. Añs ptꝫ qꝛ non est vlē cū de ratione vlis sit esse vnū totū. Dicendū q̄ ad hoc q̄ de aliq̄ sit scientia sufficit q̄ habeat modū spēi. in hoc scꝫ q̄ habeat diffinitiones et passiones q̄ fluunt ex principiis spēi. Et ideo de indiuiduis non est scientia qꝛ nō hnt diffinitiones nec passiones de ipsis demonstrabiles. Unde etiam eo modo ens pt dici spēs. qꝛ habet aliqd loco diffinitionis et passionis. et oē qd non est indiuiduū pt dici spēs.

Queritur Utrū scientia de anima sit vna. Dicendum q̄ sic. Cui⁹ ratio est. qꝛ illa scientia est vna q̄ hꝫ vnū subiectū ſm vnā formalē rōem cōsiderandi. qꝛ ex formali ratione ꝯsiderādi sumitur vnitā scientie. vt ptꝫ p̄mo posteriorū. Sed ista scientia habꝫ vnū subiectū ſm vnā formalē rationē cōsiderandi. g° est vna sciētia simpliciter. Minor patebit inferius in assignatione subiecti.

Arguitur Illa que sūnt diuersorū generū non cadunt sub aliq̄ scientia vna. sed aie scꝫ vegetatiua sensitiua et intellectiua sūt diuersorū generū. ergo de ipsis non est scientia vna. Dicendū q̄ gen⁹ capit tripliciter. scꝫ p genere loyco. phisico. et p genere subili. Genus loycū est qd ſm aptitudinē predicat de pluribus spēbus. Gen⁹ phisicū qd habet aptitudinem ad plures formas siue sbales siue accidentales. Genus subile est quod habet ordinem ad multas passiones. Per hoc ergo dicendum est q̄ illa q̄ sunt diuersorū generū subilium non cadunt sub vna scia qꝛ in eis diuersificatur formalis rō ꝯsiderandi. Sed illa q̄ sunt diuersorū generū loycalium vel phisicalium pnt esse sub vna scientia. Sicut patet de subiecto et passione qꝛ pnt habē vnam formalē rōem ꝯsiderandi. Iste aūt aie sunt diuersorū generū phisicalium qꝛ hnt alia ꝓpria subiecta. Est em̄ alia dispositio materie in qua est anima

De Anima.

tōnal. et alia in q̄ ē aia sensitia. et sic de alijs.

Queritur Utrū sciā de aia sit phisicalis. ¶ Dicēdū q̄ sic Cui⁹ rō pt esse duplex. Prima. Illa scietia est phisicalis q̄ determinat de ente mobili vel de aliqua eius pte. Sed sic est de ista scia: ergo ē phisicalis. Quāuis em̄ aia nō sit ps subiectiua entis mobil. est tn̄ ps integralis alicui⁹ entis mobilis scz corpis aiati. qz corpus aiatū cōstituit ex aia et corpe sicut ex ptib⁹. Scda rō. Illa scia est phisicalis q̄ cōsiderat de forma q̄ necessario habet esse in materia vl fieri. sed sic est de aia qz necessario hz esse in materia. loquēdo de aia vegetatiua et sensitiua. Anima aūt intellectiua necessario habz fieri ī materia. ergo de illis est scientia phisicalis.

Arguitur Anima est methaphisice cōsideratōis. ergo nō phisice. Cōsequētia tenet. qz diuersan sciaꝝ diuerse sunt consideratōes ¶ Dicendū q̄ aia capit dupliciter. Uno mō generaliter put extēdit se ad aiam vegetatiuā sensitiuā et intellectiuā. et h⁹ mō Arest. in hoc libro accipit aiam. et sic aia est soli phisice cōsideratōis. qz sic aia est forma q̄ necessario habz esse in materia. Alio mō accipit aia p anima rōnali tm̄. Et sic aia capitur dupliciter. Uno mō q̄ ad fieri. Alio mō q̄ ad esse. Si sumatur quo ad fieri tunc iterū est phisice consideratiōis qz necessario habz fieri in materia. qz si extra materiā crearet non esset aia sed substātia sepata. Sed si sumat qūantū ad esse hoc est dupl. Uno mō sub rōe aie sm q̄ animat corpus et sic iterū est phisice cōsideratōis. Et ideo aia sepata nō est ꝓprie aia nb aiando dicta. Alio mō accipit aia sm q̄ est sepata a corpe. et sic dicit aia qz fuit qnq̄ aia. Et sic est aia rōnalis esse methaphisice cōsideratōis. et hoc est q̄d alij dicūt q̄ tercius liber de aia cōtinuat libro methaphisice. qz ibi incipit Arestotiles tractare de sepatis: et hoc postea continuat in methaphisica.

Arguitur Illud q̄d nō mouet non est phisice consideratōis sed aia non mouet. ergo nō est phisice consideratōis. Maior ptz. qz phisicus cōsiderat de ente mobili. et sic nō cōsiderat nisi illa q̄ hn̄t ordinē ad mobilitatē ¶ Dicendū q̄ q̄uis aia ꝓprie n̄ mouet: est tn̄ ps cuiusdam entis mobilis. scz corporis aiati. et hoc sufficit qz hz Aresto. quarto methaphisice. scientia nō est illoꝝ que sūt vnū ꝑmo coꝝ etiā que sunt ad vnū. Illa ergo cadūt sub vna scia q̄ quocūq̄ mō ordinē hn̄t ad subiectū. sufficit ergo q̄ aia habeat ordinē ad ens mobile sicut pars eius.

Arguitur Scientia moralis de aia determinat. ergo nō scientia phisicalis. Añs pbat. qz vtutes de quib⁹ determinat in morali philosophia sūt aie accidentia. mō ad eandē sciam spectat determinare de passiomb⁹ et de subiecto. ¶ Dicendū q̄ phia moralis nō tractat de aia in cōi. sed solū de aima rōnali. qz illa solū pōt vtutib⁹ informari. Et si dicat ergo ad min⁹ coincidūt phia moralis et phisicalis q̄ ad aiam rōnalem. Dicendum q̄ sb alia formali rōe consideradi determinat de aia rōnali in phia morali et phisicali. qz in phisica determinat de aia sm q̄ est ps cuiusdā entis mobilis. scz corpis aiati. Sed in phia morali determinat de aia sm q̄ est informabilis vtutibus intellectualibus et moralib⁹. Et sic Aresto. dicit in. ij. Ethicoꝝ q̄ tria sunt in aia. scz potentie. passiones et habit⁹. Potentie em̄ sunt informabiles vtutib⁹. Passiones autē moderantur per virtutes. habitus vo refrenant potentias.

Queritur Cui parti phie subordinat ista scia ¶ Dicendū q̄ phie naturali. Iuxta q̄d notandū q̄ vnā sciaz alicui pti phie subordinari ē eā ꝯtineri sub aliqua parte phie. sicut ps cōtinetur sub toto. p hoc dicendū est q̄ ista scia subordinat phie naturali et illi pti q̄ dicit phisica. qz sicut phisica est de ente mobili sm se et sm ptes ei⁹. Ita scia libri de aia est de parte entis mobilis scz de anima q̄ est ps corporis animati.

Queritur Quē ordinem hz iste liber inter libros phisicales ¶ Dicendū q̄ est sext⁹ in ordine. Et hoc ptz p sufficientiā libroꝝ phisicaliū. Nā phisica est de ente mobili. Et hoc est dupl. qz aut incōtracte vl cōtracte. Si pmū sic est liber phoꝝ. in q̄ agit de cōmunib⁹ passionibus entis mobilis. Si scdm hoc est dupl. vel cōtrahit ens mobile ad pmā spēm motus scz localis. et sic est liber de celo et mūdo. in quo determinat de ptib⁹ vniuersi sm q̄ hn̄t ordinē et situ in vniuerso. talis aūt sit⁹ et ordo acquirit p motū localem. Vel ꝯtrahitur ad formā simplicis elemēti et sic est liber de generatione in quo determinatur de motibus ad

Prohemium

formã in cõi·et hoc ĩ p̃mo·et de generatõe ipsoꝝ elemẽtoꝝ ĩ scd̃o· Vl' fit ꝯtractio ad formã mixti et hoc est dupl'r·q2 vl' contrahit ens mobile ad formã mixti impfecti·et sic est liber metheoroꝝ· in quo determinat de impressionib⁹ que nõ hñt mixtionẽ q̃tuor elemẽtoꝝ.sed mixtionẽ qualitatũ quatuor elementoꝝ· Vel cõtrahit ens mobile ad formam mixti pfecti.et hoc est dupl'r· Vl' inaiati·et sic est liber de mineralib⁹ in q̃ determinat de mineralib⁹.sicut sunt aurũ argentũ plũbum ⁊c̃· Vel aiati et hoc est dupl'r· q2 vl' determinat de principio aiatoꝝ et sic est liber de aia.vl' de ipsis aiatis·hoc est dupl'r.quia vel in generali·et sic est liber puoꝝ naturaliũ· Vl' in spẽali et sic est liber de aialib⁹ vegetabilib⁹ et plãtis· Hic g° ẽ ordo libroꝝ phie natural'·q2 phisicorũ est p̃mus.de celo et mũdo scd̃us ·de generatiõe et cor·tercius· Metheoroꝝ quartus·de mineralibus quint⁹ · de anima sext⁹· paruorum naturaliũ septim⁹.de aialibus vegetabilib⁹ et plantis octauus.

Arguitur Liber de mineralibus nõ est trãslat⁹· ergo liber de aia erit quint⁹·et etiã nõ debet ꝯputari inter libros naturales Arestotilis· Dicẽdũ q̃ q̃uis non sit translatus ·tamen aliȷ̃ inuenerunt scientiã de mineralibus·sicut Albertus q̃ collegit ex diuersis libris vnũ tractatũ de mineralibus Scd̃o est dicendũ q̃ isti libri pñt dupl'r ordinari· Vno mõ ꝑm q̃ sũt trãslati· et sic liber de aia est quint⁹·q2 nõ habem⁹ libꝝ de mineralib⁹ trãslatũ d' greco in latinũ· Alio mõ ordinãt libri naturales ꝑm modũ ꝯtractionis subiecti·et sic lib de aia est sextus et hoc est essentiale in ordine· Primũ aũt est accidentale et ideo absolute dicendũ est q̃ liber de anima est sextus·

Queritur Quid sit subiectũ libroꝝ de aĩa. Dicendũ q̃ ẽ aia consyderata ꝑm suã sbam et ꝑm suas ptes· Et rõ est·q2 in p̃mo libro et in vna pte scd̃i determinat de sba aie·et in alia pte scd̃i·de ptibus subiectiuis et ptãtiuis. Unde q̃uis aia nõ habeat ptes integrales q̃titatiuas·habet tñ ptes subiectiuas et ptãtiuas· ptes subiectiue sunt aia sensitiua·aia vegetatiua et aia intellectiua· sed ptes ptãtiue sunt potentie aie·scz intellectus· voluntas·visus·auditus·et sic de aliȷ̃s·

Arguitur Aia est subiectũ cuiuslibz scie·ergo nõ ẽ tm̃ subiectũ istius scie· Dicendũ q̃ duplex est subiectum scilz inhesionis cui inheret aliqua scientia.sicut dicimus q̃ paries est subiectum inhesionis albedinis·q2 albedo inheret parieti·et sic est verũ q̃ aia est subiectũ cuiuslibz scie·q2 ꝑm Arestotilẽ in añp̃dicamẽtis ·scia est in aia sicut color in corpe. Alio mõ accipit subiectũ p subiecto attributionis·et sic illud dicit subiectũ attributõis cui attribuũt passiones in aliq̃ scia. et sic aia ẽ subiectũ hui⁹ scie·sicut dictum est supra·

Arguitur Simplex forma subiectũ esse nõ p̃t·sed aia est forma simplex ergo subiectũ esse nõ p̃t. Dicendũ ad maiorẽ q̃ forma dicit q̃drupl'r simplex· Uno mõ simpliciter·q2 scz nullã hz in se cõpositionẽ·et sic solus deus est forma simplex· Et tunc verũ est q̃ talis forma simplex non p̃t esse subiectũ accidẽtis cũ in deo nullũ sit accidens· p̃t tñ adhuc esse subiectũ ꝯpositionis· vt de⁹ est bonus·⁊ sic de deo est scia ergo oportet q̃ sibi aliqua attribuãt p modũ passionũ· Alio mõ forma simplex dicit q2 nõ est ꝯposita ex materia et forma sic substãtie sepate sunt forme simplices·⁊ talis forma simplex p̃t esse subiectũ accidẽtis·sicut est in angelo intellect⁹ et volũtas que sunt forme de scd̃a spẽ qualitatis· Tercio dicit aliq̃d simplex q2 nõ est mixtũ ex q̃tuor elementis·⁊ sic celũ dicit simplex·et qd̃ sic est simplex p̃t esse subiectũ accidẽtis materialis. sicut ptz de elemẽtis· Quarto dicit aliq̃d simplex q2 nõ includit in se multitudinẽ suppositoꝝ ꝑm q̃ hmõi.⁊ sic spẽs spẽalissima dicit esse simplex.et tale simplex est subiectũ formaꝝ q̃ cõsequũt corpus mixtum·p hoc ergo dicendũ est q̃ aia non est pure simplex siue p̃mo mõ·sed scd̃o mõ q2 ñ est composita ex materia et forma·⁊ sic potest esse subiectum accidentis·

Arguitur Corp⁹ animatũ est subiectũ hui⁹ libri ergo non aia·pbat q2 iste potentie de quib⁹ hic loquitur Aresto.sũt potẽtie aie vegetatiue et sensitiue·et fluũt a corpib⁹ aiatis· ergo corp⁹ aiatũ ẽ subiectum· Dicendũ q̃ corp⁹ aiatũ nõ p̃t esse subiectũ ꝓpter duas causas· Prima est q2 non est satis ꝯsequens enim in ista scia ꝯsideret de potẽtiis cõuenientib⁹ toti aiato·tũ etiã in eodẽ libro fit mentio de aliquib⁹ passionib⁹ q̃ tm̃ aie cõueniũt et nõ corpi aiato·sicut sũt intellect⁹ agẽs intellect⁹ possibilis et volũtas:sed aia est sub-

iectū satis cōe q2 etiā potentie sensitie ⁊ vegetatiue fluūt ab aīa tanq̄ ex p̄ncipio et p̄ncipali subiecto sicut in p̄ma q̄stione dcm̄ fuit. Scd̄a rō est. q2 hic ɔ̄siderat̄ de istis potētijs sm̄ q̄ principaliter fluūt ab aīa. et hoc fit ad drām libri d̄ sensu et sensato. in quo libro tractatur de potētijs sensitiuis sm̄ q̄ p̄ncipaliter fluūt ab aīa et corpe. ⁊ ideo aīa est hic subiectū. ibi aūt corp⁹ animatum.

Arguitur De subiecto debet p̄supponi q2 est ⁊ q̄dest. sed hic inuestigat̄ quidest aīe vt ptz scd̄o hui⁹. ergo nō erit subiectū. ¶ Dicendū q̄ subiectū alicui⁹ scīe accipit̄ dupl̄r. Vno mō sm̄ q̄ ponit̄ in demonstratione. ⁊ eo mō oportet p̄ncipia p̄supponi q̄ sunt diffinitio subiecti. q2 ex p̄suppōe necessaria p̄ncipiorȝ accipit̄ necessitas ɔ̄clusionis. Alio mō accipit̄ subiectū absolute an̄ vel post actualem demōstratōem. et sic pōt etiā q̄dest inuestigari In signū cui⁹ p̄mo posteriorȝ q̄d est ponit̄ p̄cognitio. et in scd̄o posteriorȝ ponit̄ q̄stio vere scibilis. Scd̄o pōt dici q̄ in scīa nō debȝ inq̄ri diffinicio subiecti ex p̄ncipijs illius scīe. sed Aristoteles hic inquirit diffinitōem aīe ex actu et potētia que sunt principia metaphisicalia.

Arguitur Anima est formā. ergo n̄ pōt esse subiectū. q2 subiectum est materia. ¶ Dicendū q̄ forma nō pōt esse materia ex qua. sed bn̄ pōt esse materia in qua vl̄ circa quā. Est ergo aīa materia in qua. q2 in se habȝ passiones et potētias. et est materia circa quā: q2 circa aiaȝ v̄sat̄ intētio autoris.

Arguitur De nullo corruptibili est scīa. sed aīa est corruptibilis. ergo de aīa nō est scīa, ɔ̄bat̄ q2 aīa vegetatiua et sensitiua corrūpunt̄ ad corruptōem subiecti ¶ Dicendū q̄ corruptibile accipit̄ dupliciť. Vno mō ɔ̄prie put significat aptitudinē ad corruptōem actualem. et sic de corruptibili pōt esse scīa sicut de subiecto. q2 de corruptibili pōt cognosci q̄ ip̄m est corruptibile. Alio mō accipitur corruptibile improprie put significat actualem corruptōem. ⁊ sic de corruptibili non est scīa vt de subiecto. Cui⁹ rō est q2 hoc qd̄ sm̄ se est corruptibile nō pōt habere passionē q̄ dicat̄ incorruptibiliter de subiecto. sufficit ergo q̄ de anima pn̄t dici aliq̄ passiones incorruptibiles que pn̄t demonstrari p̄ ɔ̄pria principia de ipsa.

Arguitur Si corpus aīatū nō esset subiectū istius libri. tunc ista scīa nō esset subordinata p̄hie naturali. q2 sic aīa nō cōtrahit ens mobile sicut facit corp⁹ aiatū. ¶ Dicendū q̄ duplex est cōtractio generalis subiecti. Vna est ad ptem subiectiuā. ⁊ sic corpus aiatum ɔ̄trahit ens mobile et nō aīma Alia est ɔ̄tractō ad ptem integralem. ⁊ sic etiā aīa ɔ̄trahit ens mobile. q2 aīa est ps integralis eiusdē entis mobilis scȝ corpis animati.

Bonorū hono.

Queritur q̄uo diuidit̄ iste liber p̄ma sui diuisione. Dicēdum est q̄ diuidit̄ in p̄hemiū ⁊ tractatū Et rō illius diuisionis est. q2 scīa opponit̄ ignorantie. sm̄ ergo duplicē sp̄em ignorantie oportȝ ponere duplicē ptē in scīa. Quedā ei est ignorātia negationis. Et est qn̄ q̄s nihil cognoscit de subiecto. ⁊ talis ignorantia remouet̄ p̄ p̄hemiū q2 in p̄hemio fit quedā generalis determinatio de his que in libro tractāt̄. ⁊ ideo ex p̄hemio habet̄ generalis cognitio ipsius subiecti. Et sm̄ h⁹ p̄hemiū sic describit̄. Prohemiū ē smo p̄ambul⁹ elucitās animū remouēs ignorātiā negationis Sȝ tractat⁹ siue scientia remouet ignorantiaȝ cōtrarie dispōis. q2 si aliq̄s sit p̄ue disposit⁹ circa subiectū alicui⁹ scīe tūc talis praua dispositio remouet̄ p̄ tractatū. Et istud p̄t intelligi de ignorantia praue dispōis quocūqȝ mō accepta Dicit̄ em̄ in scīa aliq̄s praue disposit⁹ dupliciť. Vno mō ɔ̄trarie q2 habȝ habitū ɔ̄trariū sciētie. Exēpli grā. Si aliq̄s crederet q̄ aīa nō habēt potentias ille haberet habitū ɔ̄trariū huic scīe libri de aīa. Dicit̄ etiā aliq̄s p̄ue disposit⁹ priuatiue. q2 scȝ adhuc nōdū acq̄siuit habitū scīe de sbiecto. et tal' ignorātia etiā remouet̄ p̄ tractatū De p̄ma ignorantia loquit̄ Aristo. p̄mo posteriorȝ vbi dicit q̄ ignorantia praue dispositionis generatur in aliquo p̄ sylogismū falsigraphum ¶ Item p̄hemiū diuidit̄ in tres ptes. Cui⁹ rō est. q2 p̄hemiū nihil aliud est q̄ dispositio recipientis illā sciam. Sed dispositioni opponit̄ indispositio q̄ qn̄qȝ attendit̄ ex pte sciētis. Qn̄qȝ ex pte rei scite. Et hoc dupliciť. Vno mō q2 res cognita ɔ̄ponit̄ sine aliquo ordine et illa remouet̄ p̄ scd̄am ptem p̄hemij. Alio mō qn̄ res scita nō hȝ difficultatē et sic discipul⁹ nō mouet̄ ad attēdendū et illa remouet̄ p̄ terciam ptem p̄hemij.

Prohemium

Sed pͥma indispositio scꝫ ex pte sactis remouet̃ p pͥmā ptem. Unde in pͥma pte reddit auditores beniuolos. i. bone volūtatis ad audiendum libꝝ. In scd̃a reddit eos dociles. i. bñ dispositos ad recipiendū doctrinā. In tercia reddit eos attentos. i. intentos ad audiendū. Primū facit ostendendo vtilitatē et dignitatē istius scientie. Scd̃m facit oñdendo ordinē pcedendi. qꝛ faciliter aliquis hec p̃t scientifice cape qd̃ ꝓponit̃ sibi p ordinē. Terciū oñdendo difficultatē sciētie quia in difficilibus oportet facere aduertentiā vel attentōem. Incipit ergo sic liber de aīa. Bonoꝝ honorabiliū noticiā opinātes. Et intēdit in illa pte ostendere dignitatē illius scientie. et hoc facit duplr̃. Primo ĩ generali. Scd̃o in speciali. In generali. qꝛ ostendit istam sciam eē de numero bonoꝝ honorabiliū. Et hoc nō est spẽale isti scie. sed cōe omnibꝰ scientijs speculatiuis. Et intendit istam rōem ex ꝓpositōne. Qꝛ bonū honorabile inter omnia bona est dignissimū. sed scia libri de aia est bonū honorabile. ergo ꝓm se est dignissima. Minorē pbat p ꝓpositōem textꝰ quia ois noticia. i. scia speculatiua est de numero bonoꝝ honorabiliū. Et debet sic textus ordinari. Nos. s. phi sumꝰ opinātes noticiā. i. sciam speculatiuam. esse bonoꝝ honorabiliū. i. de numero bonorum honorabilium.

Queritur Utrū omnis scia speculatiua sit bona et honorabilis. Dicendū qꝫ sic. Qꝫ autē est bona pbat̃ duplr̃. Primo sic. Ois pfectio est aliqd̃ bonū sui pfectibilis. sed scia est pfectō ipsiꝰ intellectꝰ. ergo est bona. Maior ptꝫ. quia bonū et ens cōuertūtur. sed q̄libet pfectio adducit aliquā entitatem ergo adducit aliquā bonitatē. Minor pbat̃ ex pͥma ꝓpositōe metaphisice. oēs hoies natā scire desiderant sicut tendentes ad intellectus pfectōnem. Naturalis aūt appetitus est ad bonum. Etiā intellectus noster est in potentia ꝓm se et pficit̃ et fit in actu p scias. Scd̃a rō est. qꝛ hoc est bonū cuicūqꝫ rei quo vnit̃ suo pͥncipio. qꝛ in hᵒ ꝯsistit pfectio rei. sed p sciam speculatiuā aliquis vnit̃ pͥmo pͥncipio scꝫ deo. ergo scia speculatiua est bonū ipsius intellectus. Minor ptꝫ. q̄a nō est accessus ad deū nisi p cognitionē et amorem. Qꝫ honorabilis sit ptꝫ. hoc est bonū honorabile qd̃ ꝓpt̃ se appetit̃. sed ois scia speculatiua ꝓpt̃ se appetit̃. ergo est honorabilis. Maior ptꝫ ex ratione honesti. Minor ptꝫ. qꝛ scia speculatiua nō ordinat ad alterū sicut scientia practica ordinat̃ ad opus.

Queritur Quotuplex est bonum. Dicendū qꝫ triplex scꝫ bonū honestū. bonū delectabile. et bonum vtile. Et differūt sic. Quia bonū honestū est qd̃ ꝓpt̃ se appetit̃. sicut est beatitudo. scia et vtus. habet eñ tale bonū in se vñ quietat appetitū. Sed bonū delectabile est qd̃ est delectabile ꝓm sensum. sicut dulcis potus: vel pulcher color: qꝛ delectat visum. Sed bonū vtile est qd̃ appetit̃ ꝓpt̃ alterum. sicut pecunia quia appetit̃ ꝓpter necessitatem victualiū. Et pōt sic dari sufficientia. quia bonū ꝓm qꝫ hic capit̃ t̃minat appetitū ꝓm qꝫ dicit Aresto. in pͥmo ethicoꝝ. Bonū est qd̃ omnia appetunt. vel ergo hoc bonū t̃minat appetitum ꝓm quid. et sic est bonū vtile qd̃ est terminꝰ appetitus ꝓm ordinem ad aliquod alterum. quia habet̃ ꝓpter alterum. Vel est terminꝰ appetitus simplicit̃. hoc est duplr̃. Vel hoc bonū spectat ad sensū et sic est bonū delectabile. Vel spectat ad intellectum et sic est bonum honorabile.

Arguitur Bonū honestū et bonū delectabile idē sunt. pbat̃ p Aresto. x. Ethico. q̄ dicit qꝫ phia hꝫ mirabiles delectatiōes ānexas. Dicendū qꝫ delectabile capit̃ duplicit̃. Uno mō generaliter ꝓm qꝫ hoc ē delectabile qd̃ sensum delectat vel intellectum. et sic coincidunt bonū honestum et delectabile. q̄a sunt multa bona que delectant intellectū. Alio mō capit̃ delectabile ꝓm qꝫ aliquid delectat sensum. ꝛ sic delectabile distinguit̃ cōtra honestū. quia nunq̄ p̃t hoc esse honestum qd̃ delectat sensum. Per hoc ergo dicendū est qꝫ delectatio que est in phia est delectatio ꝓm intellectum.

Arguitur Bonū delectabile et vtile coincidunt. pbat̃ qꝛ potio medicinalis dulcis est vtilis et delectabilis. Dicendū qꝫ ista tria bona p̄nt capi dupliciter. Uno mō cū precisione sic scꝫ qꝫ precise in aliquo inuenit̃ honestū. et p̄cise in alio inuenitur vtile. Vel p̄cise in aliq̄ delectabile. et sic realiter ab inuicem distinguūtur. qꝛ aliquid reperitur qd̃ est solum honestum sicut beatitudo et scientia speculatiua. Et est reperi aliqd̃ qd̃ precise est vtile. qd̃ tamē nō est delectabile neqꝫ hōestū sicut potio medicinalis amara que est vtilis et nō delectabilis. Et aliquid est delectabile qd̃ nec est vtile nec honestum sicut abundans potio vini.

Alio mō accipiūt ista tria bona sine pcisiōe. et tūc distinguūt formalit. q̄uis in eodē cōcurrūt materialiter. quia est alia rō vtilis et delectabilis sicut dictū est de dulci potione que absolute accepta est delectabilis. sed relata ad sanitatē est vtilis. ¶ Ex pdictis ptz q illa diuisio est diuisio analogi in sua analogata. qz pmo dicitur bonū de bono honesto: qd est fixū et simpliciter bonū. Scdo de bono delectabili qd tminat appetitum simpliciter. Tercio de bono vtili qd terminat appetitū sm quid. Vñ sm hoc triplex est amicicia. Pria ē q̄ fundat ī bono honesto et illa est pmanēs. Scda est que fundat in bono delectabili et illa cito perit. sicut delectabile cito vtit in amarū. Tercia que fundat in bono vtili. et illa statim habet finem qz cessante tali bono cessat amicicia.

Arguitur Arestotiles pmo ethicoꝝ diuidit bonū in decē pdicamēta. ergo nō est tm̄ triplex bonū. ¶ Dicendū q bonū capit dupliciter. Vno mō trāscendenter put cōuertit cū ente et sic diuidit in decē pdicamēta. Alio mō capit bonū put est tminus appetitus. et sic diuiditur in ista tria bona. qz istis trib9 modis appetit9 terminat vt dictū est.

Arguitur Est etiā aliqd bonū laudabile terminās appetitū. g° ista diuisio est insufficiens. ¶ Dicendū q bonū laudabile reducit ad bonū honestū. Iuxta qd sciendum q laudabile capit dupl'r. Vno mō vt illud dicit laudabile qd habz in se rōem honesti formaliter. qz ppter se appetit et sic laudamus vtutes. et isto mō maifestū est q coincidat cū honesto. Differūt em̄ honor et laus solū sm rōez. qz honor debet bono honesto sm se accepto. sed laus debet bono honesto p cōpationē ad finē. et sic ptz q bona laudabilia sunt honesta ppter finem. Alio mō accipit laudabile improprie sm q laudam9 aliqua naturalia ordinata ad vtutem. et sic laudabile possit cōtineri sub bono vtili. sed sic improprie accipit. Dicit em̄ Arestoteles ethicoꝝ q in his que nobis a natura insunt neqz laudamur neqz vitupamur.

Arguitur Quidā honorant ppt diuitias et tm̄ diuitie sūt bonū vtile. ergo coincidūt bonū vtile et bonū honestū. ¶ Dicendū q duplices sunt diuitie. Quedam sunt diuitie intellectuales sicut sunt scie et vtutes. sicut notat apl's dicēs q deus est diues in omnibus. et ppter tales aliqui sunt honorandi. qz alique diuitie sunt bonū honestū. Alie sūt diuitie bonoꝝ tpaliū exterioꝝ. et ppter illas diuitias nulli sunt honorādi. Illi em̄ qui honorāt diuites ppter diuitias tpales errant nō diuidicando bonū honestū et bonū vtile. ¶ Et si dicat q diuites honorant nec scientes nec vtuosi. Dicendū q diuites sunt in duplici dr̄ia. Quidā em̄ sunt diuites et alioꝝ rectores. sicut sunt supiores cōmunitatū et tales diuites debent etiā honorari q̄uis nō sint scientifici nec vtuosi. q̄a in eis honorat tota ciuilitas et cōmunitas. in q̄ cōitate m'lti reperiunt scientifici ⁊ vtuosi. Et sic mgr̄ciuiū insciens et invtuosus honorari pt. Alij sunt diuites nō tamen alioꝝ rcōres et illi nullo mō sunt honorandi. si tñ aliqñ contingat hoc contingit ex errore hoim plus diligentiū bona vtilia q̄ bona honesta.

Queritur Vtruz omnis noticia sit de numero bonoꝝ honorabiliū. ¶ Dicendū q sic qz ppter se appetit sicut dictū est. ¶ Sed arguit q nō. qz scia practica n̄ est de nūero bonoꝝ honorabiliū. g° nō ois scia est de numero bonoꝝ honorabiliū. Dicendū q verū est q nō ois scia est de numero bonorū honorabiliū. sed ois scia speculatiua. et hoc denotat in textu cū dicit noticiā. qz p noticiā intelligit sciam speculatiuā. Cui9 rō est qz sicut finis scie practice est opari. ita finis scie speculatiue est cognoscere. cū ergo vnūqdqz denoiat a suo fine. sic optime p noticiā designat scia speculatiua.

Arguitur Medicina est scia practica et est honorabilis. ergo aliqua scia practica est honorabil'. Añs pbat in ecclesiastico vbi dicit. Honora medicū ppter necessitatē creauit em̄ eū dñs. ¶ Dicendū q duplex est ps medicine. Est em̄ vna ps speculatiua siue theorica. et alia ps est practica q pz ex libro Amphorismoꝝ Galieni qui sic incipit. Medicina. alia est speculatiua al'a practica. Capiendo ergo medicinā q̄tum ad il'ā ptem que est de principijs infirmitatū et complexionib9. sic est simpliciter speculatiua. et hoc mō est honorabil' qz sicut dicit Aresto. in pncipio puoꝝ naturaliū. Vbi phisicus desinit ibi medicus incipit. Capiendo aūt medicinā q̄tum ad illam ptem que est practica sm quā docet applicare ista pncipia generalia ad pticulares infirmitates. sic nō est

Prohemium

honorabilis quã ꝓpter hñt experiētie. et sic illi nõ sunt honorabiles. q2 nõ hñt causas et pncipia ex quib9 ista cōsurgūt.

Arguitur Multe scie speculatiue appetunt ꝓpter alias scias g9 ille nõ sūt honorabiles. Añs ꝓbat̃ de logica que est scia speculatiua et tñ ordinat̃ ad oēs alias scias. ergo est bonū utile et non honorabile.

Dicēdū q̃ dupliciter aliqua scia ē honorabil'. Uno mõ formaliter et finaliter sil'. et tūc illa scia est honorabilis que ꝓpter se appetit̃ et nõ ordinatur ad aliquã altiorē sciam. et sic scia metaphisicalis est honorabil' in lumine nature. q2 in lumine nature nõ ordinat̃ ad aliã sciam. Et in lumine grẽ thrologia est honorabilis. et in lumine glẽ scientia beatoꝝ est honorabilis. Alio mõ aliqua scia est honorabil' formaliter tm̃. q2 in se hab3 formã honesti sc3 vñ appetit̃ ꝓm se. et sic alie scie speculatiue sunt honorabiles. q2 hñt in se vñ appetãt̃ q̃uis nihilomin9 ordinant̃ ad alias scias. et sic logica etiã est honorabil'. Similiter põt dici de vtutibus. q2 sunt aliq̃ vtutes nõ ordinate ad alias sicut sapiã inter vtutes intellectuales: et prudētia inter vtutes morales. Alie sunt vtutes q̃ ordinant̃ ad alias sicut alie vtutes morales et etiam vtutes intellectuales alie a sapia ordinant̃ ad alias sicut ad sapiã: sicut vtutes morales ad prudentiã.

Arguitur Aliqne scie sunt ꝓhibite etiã speculatiue. ergo non sunt oēs honorabiles. Añs ꝓbat̃. q2 scie magice sc3 nigromãtia piromãtia astrologia que sunt ꝓhibite omnib9. Medicina et leges q̃ ꝓhibentur sacerdotibus. Dicendū q̃ tripliciter aliq̃ scia ꝓhibet̃. Uno mõ ex pte scientiarū. quia sunt scie solum vocē. et sic nigromãtia et piromãtia sunt ꝓhibite. Tales eñ scie cōsurgunt ex pacto inito cū demone et si qñq3 aliq̃ contingãt nõ tñ fiūt sicut ex aliq̃ua certa scia. sed ex parte opis demonis. qui qñq3 aliquid facit simplr̃ et qñq3 apparet aliquid facere qđ tñ nõ facit. sicut in p̄sti gijs. et tales scie sunt ꝓhibite omnib9 hominib9 nõ eñ licet aliquē habere pactū cum demone qđ fit in his scientijs. Scđo mõ quedã scie sunt ꝓhibite ꝓpter vsum. q2 timet̃ de malo vsu ipsarū q̃uis in se sint bone sicut ars ꝯficiendi venenū cū eñ oēs homines vt in plurimū sunt mali timet̃ de periculo abusionis illarū sciarū. et sic ꝓhibetur. Tertio ꝓhibent̃ aliqne scie ꝑ compat̃oem

et in ordine ad discentē q̃uis eñ tales scie sunt in se vere scie et honorabiles tamē ꝓhibet̃ aliq̃bus qui sunt deputati ad studiū altioris sciētie et sic ꝓhibet̃ presbiteris ne studeant sciam legū et medicinarū q2 tales sunt deputati ad studiū thologie et iuris canonici que sunt altiores scie Per illa dicendū ad argumentū q̃ nulla scia in se est ꝓhibita. q2 nigromãtia et piromãtia non sunt scie similiter et ars cōficiendi venenū. Et sic scia medicinalis nõ ꝓhibet̃ absolute sed determinate in ordine ad discentem.

Magis aũt alteram. Hic cōsequēter Aristo. ondit dignitatē hui9 scie in spāli. ondendo eam esse digniorē alijs scientijs speculatiuis. Et pmo ponit duos modos quib9 vna scia speculatiua est dignior alia. Scđo applicat illos ad ꝓpositū sc3 ad istã sciam de anima. Dicit ergo pmo q̃ vna scia est dignior alia ꝓpter duo. Primo ex pte obiecti. et sic illa scia est dignior. q̃ est de nobiliori subiecto. et sic metaphisica est dignior q̃ alie scie. q2 ipa ē de deo. et alie scie sūt de creaturis. Scđo aliq̃ scia est dignior ex certiori mõ ꝓcedendi et demōstrandi. sicut scientie mathematicales. Deinde applicando ad istam sciam dicit q̃ ex vtraq3 cã h' storia vl' scia de aia est ꝑponenda alijs scientijs quod est verum in scientijs naturalibus. Et hoc declarat in textu; Primo quo ad primū sc3 ex parte subiecti. quia ista scia est meliorum et mirabiliorū. Melioꝝ quia anima est melior omnib9 formis corpalibus; Et mirabilioꝝ quia anima h3 multos effectus de quibus merito miramur. Et sic ista scientia dignior est ex dignitate subiecti. Scđo ista scientia est certior quia est de his q̃ in nobis experimur quilibet eñ in seipso scit q̃ habet intellectum voluntatem visum auditum. et sic de alijs. Percipit eñ in seipso q̃ h3 multas potentias q2 vna rebellisat cōtra aliam.

Queritur Utrū in artibus possint inueniri iste due cōditiones sicut in scientijs. Dicendū q̃ sic. q2 sicut vna scientia est dignior alia istis duob9 modis sic etiã vna ars est dignior alia istis duob9 modis. Primo eñ illa ars est dignior que hab3 dignius obiectum. sicut ars faciendi aliquid circa aurū. vt ars aurifabri est dignior arte sutorie. quia aurū est dignius corio. Alio modo ars est dignior ex certitudine opatōis et ideo aurifabri

ille est dignior qui pfectius et certius facit fiolã quã ille q̃ min⁹ pfecte facit sicut. ille q̃ ꝑm ctitus diez fac fiolam hꝫ pfectius artem q̃ inexpertus.

Queritur Quis istoꝝ modoꝝ est dignior alio. Dicendũ ꝙ simpliciter debet attendi dignitas ex pte obiecti. Et hoc pbat autoritate et ratione. Autoritate Aresto. i libro de aialibus vbi sic dicit. ꝙ melius et dignius est scire modicũ et impfecte d rebus pfectis quales sunt substantie sepate q̃ cognoscere mltũ de istis inferioribus impfectis pfecte. Et hoc ideo quia magnũ intelligibile magis pficit intellectum. Rone sic. quia ab illo habet res aliquã dignitatem a quo habet suã speciem. quia dignitas essentialis sumit ex specie et natura rei. Sed scietia habet entitatem a subiecto. ergo etiã simpliciter dignitatẽ habꝫ ex suo subiecto. quia habet vnitatem a subiecto. vt dicitur ꝑmo posterioꝝ. Illa ergo dignitas que est ex certitudine nõ est ita essentialis sicut ista.

Queritur Quare Arestoti. vocat istã sciam d aĩa historiã. Dicendũ ꝙ hoc contingit ꝓpter similitudinẽ quã habet ad historiam. que silitudo ex trib⁹ pt attendi. Primo quia sicut in historijs tradunt et narrantur quedã generalia et principalia gesta non aũt pticularia. quia sic fieret nimis magna. sic etiã in isto libro de aĩa tradunt generalia quedam et principalia de anima. et in libris posterioribus descendit pticularius de singulis aialibus determinando vt in libro de vegetabilibus et plantis et de animalibus. Scda similitudo est quia in historijs sepe prius facta posteri⁹ narrant et ecõtra. ita etiam in hoc libro predicit de potentijs et opationibus anime ad ei⁹ essentiam. Tertia similitudo est. quia sicut in historijs tradunt aliqua specialia que in nobis experimur. ita scia de anima est de his que in nobis ita esse naturaliter experimur. sicut sunt opatões et potentie anime.

Queritur Utrum h'storia .i. scia de anima sit in ꝑmis ponẽda. Et videt ꝙ non. quia liber phisicoꝝ est prior illo. Dicendũ ꝙ istud aduerbiũ primũ pt dupliciter accipi. Uno mõ vt dicit ordinẽ. et sic sic cõpatio istius scientie nõ ad oẽs libros phisicales sed ad illos in quibus determinat d aialibus ꝛ aiatis. Et sic ista est vera ꝙ scia de aia est primo ponenda. Compando aũt istũ librũ ad oẽs libros phisicales sic libri phisicoꝝ. de generatiõe metheoroꝝ et de mineralibus precedũt istũ. Alio mõ capit ꝑmũ put dicit dignitatẽ. et sic ista ppositio textus est vera compando etiã istũ libꝝ de aia ad oẽs libros phisicales. nõ tñ cõpando ad metaphisicã que est simplr ꝑma et digna. Et rõ est qꝛ dignitas alicui⁹ scie principaliter sumitur ex subiecto. Sed liber de aia habet nobilius obiectũ q̃ alij libri naturalis phie. qꝛ aiaꝫ q̃est dignior aliqua re naturali.

Arguitur Scia que est de toto est dignior q̃ scia que est de parte. sed in libro de sensu et sensato determinatur de toto scꝫ de corpe aiato. et hic determinat de parte tm̃ scꝫ d aia q̃ est ps corpis aiati. ergo scia libri de sensu et sensato est dignior. Dicendũ ꝙ dũplr in aliquã scia pot determinare d toto. Uno mõ determinãdo d toto. et descẽdẽdo ad singulas ptes. et sic scia dterminãs de toto est dignior scia de pte. Cui⁹ rõ est. quia sic scia de toto etiam includit sciam de parte et cũ hoc plus. et sic libri de sensu et sensato. et de aialibus nõ determinãt de toto aiato. Alio mõ in aliqua scientia põt fieri determinatio de toto sub rõe totalitatis et ꝑm ꝓprietates magis cõuenientes toti q̃ pti. et sic scia de pte pt esse dignior q̃ scientia de toto. qꝛ contingit ꝙ ptes hñt nobiliores et digniores passiones q̃ totũ. Et sic dicendum est de anima. qꝛ aĩa habet nobiliores passiones absolute q̃ corpus aiatũ. passiones eñ anime sunt intellectus et voluntas que nõ cõuenit corpi animato. et hoc ad minus est verũ de anima rationali.

Arguitur Scia de genere ẽ dignior scia de specie. ß liber phoꝝ determinat de toto ente mobili. hic aũt solũ determinat de aĩa ergo. Dicendũ duplr ꝑmo ꝙ dupliciter in aliqua scientia determinat de genere. Uno modo absolute preueniendo spẽs. et sic non est verum ꝙ scia de genere est dignior scia de spetie. ꝑmo spẽs est dignior genere. qꝛ spẽs est magis actualis ideo etiam habet passiones digniores. Alio modo aliqua scia simul tractat d genere et speciebus et de ꝓprietatibus specierum et sic scia de genere claudit in se sciaꝫ de specie. et sic dignior est scientia de genere q̃ scientia de specie. per hoc ergo dicendũ est ꝙ liber phorum tractat de ente mobili ꝑm generales passiones et non ꝑm specificas. quia de illis tractatur in

posterioribꝰ libris. Secūdo pt̄ dici q̄ aīa nō est spe cies aut ps subiectiua. Sed est ps integralis cuiusdā entis mobilis scꝫ corpis aīati. et sic contingit ꝑtem entis mobilis integralem esse dig niorem toto.

Arguitur Scia libri de celo et mūdo est dignioꝛ q̄ scia de aia. ergo ad minus inter scias naturales aliqua est scia dignioꝛ scia de aia. Aūs ꝓbat̄. qꝛ ibi tractatur de toto vniuerso: mō totū vniuersum est dignius q̄ aliqua ei9 ps. ¶ Dicendū q̄ vniūsum capit̄ dupl'r. Uno mō ꝑ aggregatione oim entium creatoꝝ et sic aie nobiles et substātie sepate cōpꝛehendunt̄ in vniūso. et illo mō capiēdo vniuersum verū est q̄ vniūsum est dignius aīa sed sic in libro de celo et mūdo nō determinat̄ de vniūso. Alio mō accipit̄ vniuersum ꝑ toto vniuerso corporeo. et hoc vniuersum hꝫ q̄nqꝫ ꝑtes scꝫ q̄tuoꝛ elementa et celū. et illo mō capit Aresto. vniūsum in libro de celo. Mō sic ptꝫ qꝛ ibi determinat̄ d̄ vniūso ꝑm q̄ ꝑtes vniūsi accipiūt sitū in vniuerso ꝑ motū localem. sed motus lo alis cō uenit solū corpibus. sic ergo accipiendo vniuersum aia est dignioꝛ vniūso. quia ex toto genere viuentia sunt ꝑfectioꝛa nō viuentibꝰ. cū g° aīata sint viuentia ꝑ aīam. sic aīa est ꝑfectioꝛ nō viuentibus. Unde pꝫ q̄ in gradu nature aīa informice est dignioꝛ celo. quia habet altioꝛē gradū essendi q̄ celum.

Arguitur Celū est incoꝛruptibile; ꝫ aia est coꝛruptibil' ꝑm genus. ergo falsum est q̄ aīa est dignioꝛ celo. ¶ Dicendū q̄ in rebus pōt inueniri duplex ꝑfectio. Quedā eñ est ꝑfectio essential' ꝑm essentialem gradū essendi. et sic aīata quecūqꝫ impfecta sunt digniora inanimatis. et sic aīa formice est dignioꝛ celo. Alio mō attendit̄ ꝑfectō aliq̄ in aliquo ex parte durationis. et sic nō est incō ueniēs q̄ aliqua que sunt essentialiter magis ꝑfecta sint minꝰ ꝑfecta quo ad duratiōnē. Et h° contingit ex eo. quia ꝑfectōnes rerū sunt distribute in rebus. sic q̄ q̄nqꝫ res minꝰ ꝑfecta habet aliqō accidens quod nō habet res magis ꝑfecta. Sicut homo essentialiter est dignioꝛ equo: tamē in poꝛtando pondꝰ equus est dignioꝛ hoīe. per hoc ergo dicendū q̄ celum est dignius aīatis q̄busdam q̄ ad duratōem. nō aūt q̄ ad essentiā.

Arguitur In octauo phisicoꝝ determinat̄ de ꝑmo motoꝛe. ꝫ ꝑmus motoꝛ est dignioꝛ q̄ aia simpliciter. ergo octauus liber phisicoꝝ est adhuc ꝑferendꝰ. ¶ Dicendū q̄ pꝛimus motoꝛ et aia alicuiꝰ aīati pñt cōꝑari dupl'r. Uno mō q̄tum ad eoꝝ essentiam et substantiā. ⁊ sic ꝑmus motoꝛ est dignioꝛ aia. et sic d̄terminat̄ de ꝑmo motoꝛe in libris metaphisicalibꝰ ⁊ nō in libro phisicoꝝ. ⁊ sic bñ sequit̄ q̄ libri metaphisicales sunt digniores scia de aia. Alio mō cōpant̄ ꝑmus motoꝛ ⁊ aia alicuius aīati q̄tum ad eoꝝ opatōem que est motus. et sic aia alicuiꝰ aīati est nobilioꝛ ꝑm substantiā. q̄ aia nobilis q̄tum ad opatōem. Per hoc g° dicendū est ad argumentū q̄ in hoc libro determinat̄ de substantia aie. sed in octauo phisicoꝝ determinat̄ solū de anima nobili seu ꝑmo motoꝛe in oꝛdine ad motum.

Queritur Quō se habent ad dignitatem ⁊ certitudinē metaphisica mathematica ⁊ phisica. ¶ Dicendū q̄ si iste scie cōꝑent̄ in dignitate tūc metaphisica est simplicit̄ dignioꝛ ex ꝑte obiecti. qꝛ obiectū suū est a materia sepatū ꝑm q̄ hmōi. Deinde sequit̄ phisica ꝑm dignitatē subiecti. ⁊ vltimo mathematica. quia phisice res sunt digniores mathematicis. Sed de certitudine sic est dicendum q̄ metaphisica est certioꝛ ꝑm naturā rei. quia habet efficacissimū modū demonstrādi ex ꝑmis pꝛincipijs. Sed q̄o ad nos est maioꝛ certitudo in mathematica. q̄a mathematicalia sunt multū bñ intellectui nostro ꝓpoꝛcionata. et sic faciliter intelligibilia. Est tñ veꝝ q̄ etiā phisica est notioꝛ quo ad nos q̄ mathematica. qꝛ mathematica nō est de his que experimur in nobis sicut phisica. Et si querat̄ vtrū aliquo modo possꝫ dici q̄ scia libri de aia sit ꝑponenda oibus alijs. Dicēdū q̄ sic. nō tamē absolute sed solū si capiat̄ ꝑcise certitudo quo ad nos. ⁊ tunc cōiungat̄ certitudo dignitati. tunc pōt dici q̄ ista scia est dignioꝛ et certioꝛ omnibꝰ alijs. est eñ de his que experimur in nobis. q̄uis ergo metaphisica excedat quo ad dignitatē obiecti. nō tamē simul cū certitudine quo ad nos.

Arguitur Arestotiles ꝑmo posterioꝝ ponit tres modos certitudinis sciaꝝ. ergo male ponit hic tantū duos ¶ Dicendū dupl'r. ꝑmo q̄ Aresto. ꝑmo posterioꝝ ponit modos certitudinis quibꝰ vna scia est certioꝛ alia. sed hic ponit modos dignitatis quibus vna scia est dignioꝛ alia et honoꝛabilioꝛ. qꝛ

tñ modi certitudinis etiã spectant ad dignitatẽ sciaꝝ reo. Scđo põt dici ꝙ tres modi positi in pmo posterioꝝ comphendũt sub istis duob⁹. qꝛ pmus modus certitudinis est ꝙ illa scia est certior que cõsiderat qꝛ et ꝓpter quid sil. Scđs modus est ꝙ illa scia est certior que est de nõ subiecto. Tertius mod⁹ est ꝙ illa scia est certior que pauciora ꝑsupponit. Comphendunt ergo pmus et tertius sub scđo mõ hic posito scꝫ ꝙ illa scientia est certior que habet certiorẽ modũ procedendi et ergo cõtingit in illis scientiis que cõsiderant qꝛ et ꝓpter quid sil. et que pauciora ꝑsupponunt et scđus modus coincidit cũ pmo mõ. quia scia que est de nõ subiecto i. de re minus ꝯtracta ad materiã habet digni⁹ subiectum.

Videtur autem et adẽ

Hic ꝯsequẽter reddit auditores beniuolos ostẽdo utilitatẽ hui⁹ scie. postꝙ hoc fecerat ex dignitate hui⁹ scie. Et dicit ꝙ illa scia est valde utilis. quia est utilis ad oẽs scias. et tñ pcipue principaliter et maxime ad cognoscendũ scias q̃ sunt de aiatis et aialibus quoꝝ principiũ formale est. aia. cũ ergo unũquodqꝫ cognoscat ꝑm suũ principium formale. sic etiã aiata cognoscunt p aiam. et sic valet ista scia ad sciam de animatis.

Queritur

Utrũ scia libri de aia valeat ad oẽm sciam. Dicendũ ꝙ sic. Et hoc põt declarari dupl'r. Uno mõ in generali. Scđo in speciali. In generali sic. qꝛ est qualitas ipsi⁹ aie. cũ ergo actũs habet cognosci p subiectũ. sic oĩs scia habet aliqualiter cognosci ex natura aie. quia est una cõditio immaterialitatis utriusqꝫ. Item scđo Aia est quodãmodo oĩa sicut dicit tertio hui⁹. et sic oĩa põt cognosci cognita aia. Alio mõ accipiunt scie pticulariter et sic valet scia de aia ad oẽm sciam pticularẽ. Primo em̃ valet cognitio de aia ad sciam phie rõnalis que sunt gramatica loyca rethorica. quia ille scie sunt de entibus rõnis. sed entia rõis nõ cognoscunt nisi in ordine ad rõem. sed rõ est qͣdam potentia anime. ergo pncipiũ rationis est ipsa aia sicut subiectũ accidentis. Scđo valet ad cognoscendũ scientias metaphisicales. qꝛ ex cognitione aie rõnalis nos assurgim⁹ ad cognoscendũ immateriales substãtias. Deseruit etiaꝫ ad mathematicã. quia mathematica considerat formas abstractas a materia ꝑm rationẽ. Unde oportet etiam cognoscere quid sit ratio. et qͣmõ abstrahit si debeã⁹ intelligere mathematicalia. Etiam vꝫ ad cognoscendũ phisicalia. quia sicut dicit Aresto. in textu. ꝙ magna ps phie ẽ de aiatis et aialibus et etiã de aliis viuẽtibus. et illorum aiatoꝝ pncipiũ formale est aia. Tertio valꝫ ad phiam moralẽ. quia in phia morali determinat de virtutibus diuersis. scꝫ de virtutibus moralibus et intellectualib⁹. Virtutes aũt intellectuales subiectant in pte intellectiua aie. Sed morales sũt in pte appetitiua. sicut iustitia habꝫ esse in volũtate. prudentia in rõe. et fortitudo in irascibili. q̃ ergo nõ cognoscit potẽtias aie nõ põt debite distinguere illas virtutes abinuicẽ. Item virtutes consistunt in medio sicut determinat rõ. si ergo nõ cognoscat rõ vl intellectus non põt cognosci virtus moralis. Unde necessariũ est ad cognoscendum virtutes morales cognoscere sciaꝫ de aia. naturam anime et eius potentias.

Arguitur

Ex isto sequeret ꝙ scia libri de aia esset de numero bonoꝝ utiliũ. qꝛ ordinat ad habendũ alias scias. mõ illud dicit utile qđ ordinat in alterũ. Dicendũ ꝙ dupl'r aliq̃ scia dr honorabil'. Uno mõ formaliter et finaliter sil. et sic scia honorabilis nõ ordinat ad alias sciãs. et hoc mõ solũ metaphisica in lumine naturali est honorabilis. quia est pcipue scia nõ ordinata in aliã. Alio modo aliqua scia dicit honorabilis formaliter tñ. qꝛ scꝫ habet in se formã honesti ex eo ꝙ ꝓpter se appetit licet in aliã sciam ordinet. et sic ista scientia etiã est honorabilis. qꝛ habet intra se vñ appetitur. etiã si nõ ordinet ad alias scias. Similiter prius dictũ fuit de loyca.

Inquirimus autem

Postꝙ posuit pmã partẽ phemii in qua reddidit auditores beniuolos. Hic cõsequenter ponit secundã partem phemii in qua reddit auditores dociles. Dicunt em̃ auditores dociles. quia sunt apti ad capiendũ doctrinã. Auditor em̃ faciliter capit doctrinã q̃ sibi ordinate ꝓponit. ostendit ergo ordinẽ procedendi in ista scia. Et dicit ꝙ vult istũ ordinẽ seruare ꝙ pmo vult determinare de aia q̃tum ad eius essentiã et substantiam. et hoc in primo libro facit ꝑm opinionẽ antiquoꝝ et in pncipio scđi ꝑm veritatẽ et opinionẽ ꝓpriã. Deinde dicit ꝙ velit inquirere que accidũt circa animã. quales sunt potentie et passiones aie. que passiones sunt in dupliã differentia. qꝛ quedã sunt

Reddit auditores beniuolos

Solutio questionis

Subiectũ ẽ de diffinitione accidentis

Reddit auditores dociles 2ª pars

tões aie et corpori sicut sunt potentie aie vegetatiue et sensitiue. queda͂ sunt ꝓprie ipi aie que sunt potentie intellectiue quales sunt intellect⁹ et volu͂tas. Determinat ergo p͂mo de illis q͂ cõueniu͂t aie et corpi sil'. sicut ille que su͂t cõmunes homini ⁊ alijs aialibus. et q2 sunt cõmuniores ideo prius detmi͂nat de eis.

Arguitur In scientijs est pcedendu͂ a nobis notioribus. ꝟ talia sunt accidentia. ergo prius determinare debet de accidentibus aie a͂nq͂ determinat de substantia aie. ¶ Dicendu͂ q͂ duplex est pcessus. na͂ quida͂ est quo ad nos qui nõ est scientialis. et sic pot pcedi ab effectib⁹ ad causas q2 effect⁹ su͂t nob notiores causa͂. Ali⁹ e͂ pcess⁹ q͂ ad natura͂ ⁊ scialis et sic sba est an͂ accidẽs. q2 substa͂tia est ca͂ accidẽtis. scientifice ergo pcedit a causa ad effectu͂ quia demõstratio ꝓpter quid q͂ generat scientiam pcedit a causa ad effectu͂. vt p3 primo posterioꝝ. p hoc ergo dicendu͂ est ad argumentu͂ q͂ cu͂ in isto libro tradit scia de aia pcedendum est a substantia aie ad eius accidentia.

Arguitur In isto textu dicit Aristotiles q͂ vult determinare de natura et substantia aie. sed substantia et natura sunt ide3 g⁹ h͂ e͂ superfluitas. ¶ Dicẽdu͂ q͂ natura ⁊ sba su͂t idẽ ꝟm rem q2 natura est idẽ q͂ sẽs rei ꝟm q͂ dicit Boe. q͂ natura est informa͂s vna͂qua͂q3 rem specifica dn͂a ⁊ sic substa͂tia est etia͂ natura. differu͂t tn͂ ꝟm rõnem. quia dicitur substa͂tia absolute. natura vo relatiue. q2 essentia rei absolute accepta dicit substantia. ꝟ tal' essentia ad opatões cõpata vocat natura. sic etia͂ est de aia. q2 aia dicit substantia inq͂tum dat esse absolute corpi. Sed dicit natura ꝟm q͂ est principiu͂ opationu͂ vitaliu͂. et hoc est qd dicitur scdo phicoꝝ q͂ natura est p͂ncipiu͂ mouendi et quiescendi.

Omnino aute͂ et per

Hic ponit tercia ps phemij in qua reddit auditores attẽtos. et hoc facit ondendo difficultate͂ hui⁹ scientie quia oportet in re difficili maiorem facere attentõem. Et p͂mo ꝓponit hoc dicens q͂ accipe aliqua͂ fidem. i. aliqua͂ certitudine͂ de ipsa aia est omnino. i. pfecte et penitus difficilimoꝝ. id est valde difficile. Deinde in speciali ponit difficultate͂. Primo q͂tum ad cognitõem substantie Scdo q͂tum ad cognitõem accidentiu͂ et passionu͂ aie. ibi Dubitatõe3 au͂t habent. Circa p͂mu͂ p͂mo ponit difficultate͂ q͂tum ad modu͂ diffiniendi. Scdo q͂tum ad ea que ingrediu͂t diffinitõem ibi. Primu͂ au͂t fortassis. Circa p͂mu͂ dicit q͂ difficile est cognoscere quo debet inuestigari diffinitio aie. et circa hoc p͂mo est dubiu͂. Utrum sit vna via inuestiga͂di q͂ditate3 aie cu͂ via inuestigandi diffinitões et quiditates aliaru͂ rerum Et arguit ad hoc Aresto. q͂ sic. Et ponit duas rationes. qua͂ꝝ p͂ma est. De quib⁹ est vna questio de illis erit vna inuestigatio. sed de q͂ditate aie et aliaꝝ rerum est vna questio. q2 vndiq3 q͂rit quid est. ergo erit vnus modus inuestiga͂di oẽs diffinitões. Scda͂ rõ est. quia sicut est vna via cognoscendi oi͂m ꝓprioꝝ accidentiu͂ sc3 demõstratio. sic etia͂ videt q͂ oi͂m substantiaꝝ sit vna via cognoscendi q͂ditates eaꝝ. passiones eni͂m differentes inuestigant p demõstratõe3. ergo etia͂ q͂libet q͂ditas debet inuestigari p vna͂ via͂. Dicit aute3 Aresto. in textu. q͂ fortassis est vna via quia licet diffinitio aie inuestigat via diuisiõis vt docet in scdo hui⁹. sicut etia͂ diffinitões aliarum substantiaru͂ debent inuestigari. tn͂ partes posite in diffinitõe substa͂tiaru͂ loquẽdo de toto aiato insunt intrinsice diffinito. tn͂ differenter q2 p materia͂ et forma͂ phisice loyce p gen⁹ et differentia͂. sed ptes posite in diffinitione aie. nõ hn͂t se intrinsece ad diffinitu͂. sed hn͂t se sicut additamentu͂ q2 aia diffinit p corp⁹ et corpus est extra intellectum anime.

Si aute͂ est vna que

Hic remouet Aresto. aliam dubitatõem. Et dicit si sit vna via ad inuestigandu͂ diffinitione͂ aie et aliaru͂ substantiaꝝ tunc est magna difficultas que sit illa via inuestigandi p quam ille diffinitões inuestigant. an illa sit via demõstrationis. sicut dicit ypocras an sit via diuisionis sicut dixit plato. vl' sit aliqua al'a via vi3 cõpositionis qua͂ ponit Aresto. scdo posterioꝝ. vbi dicit q͂ diffinitões substantiaru͂ inuestigantur p viam diuisionis nõ sylogistica͂ ⁊ cõpositionis. debet tn͂ noiari a termino. et ergo nõ noiat via diuisionis sed compositionis.

Queritur Quare ponit hic Arestotiles tn͂ duos modos inuestigandi ip͂m qd quid est cu͂ tamen plures sint. ¶ Dicendu͂ q͂ ideo. quia iste due opiniões fuerunt tpe Arestotilis magis famose quarum

De Anima

vna fuit ab ypocrate poſita quam etiam tāgit Areſto·ſcđo poſterioꝝ imꝑbando eā· Alia fuit opinio platonis·q̄ dixit ꝙ quiditates eſſent inueſtigande ꝑ viam diuiſionis ſylogiſtice· Sed Areſtotiles etiā ponit ꝙ diffinitio ꝑ viā diuiſionis inneſtigari debet ſed nō ſylogiſtice ſicut dixit plato·⁊ illa via diuiſiōis coincidit cum via compoſitionis·qꝛ in ṗncipio genera diuidūt vt in fine cōponant̄ in diffinitione illius diffiniti· cui⁹ diffinitio inquirebatur·

Arguitur ſcientia de aīa eſt certiſſima ·ergo aīa eſt facilis cognitionis·qꝛ difficilima ſunt incerta· Dicendū ꝙ aīa accipit̄ duplr̄· Uno mō q̄tum ad q̄a eſt·et q̄tum ad opatōes et potentias q̄ ſūt ṗncipia taliū opationū ⁊ ſic cognitio de aīa eſt certiſſima.ṗmo ſcīa de aīa ē de his q̄ experimur in nobis·qꝛ aliquis faciliter cognoſcit in ſe habere viſum auditū vel tactū·Alio mō accipit̄ anima q̄tum ad quid eſt·⁊ ſic cognitio de aīa eſt difficilima. Et hoc pōt faciliter patere ex ſigno. q̄a antiqui phī habebāt multas opiniones de natura aīe.qꝛ nō potuerūt in ei⁹ cognitionem venire· Sed tūc querit̄ quare cognitio de aīa q̄ ad quid eſt·eſt ita difficilis· Circa iſtā queſtionem ſcias ꝙ ex duabus cauſis cōtingit aliquid difficilis eſſe cognitionis· Primo ex ꝑte rei cognoſcibilis que eſt ſꝫm ſe impfecta ⁊ depreſſe naturē nō potens mouere intellectū neqꝫ ſenſum·⁊ ſic materia ṗma·motus.relationes.et ſex vltima ṗdicamenta ſunt difficilis cognitionis·Alio modo aliquid eſt difficilis cognitionis ex parte ipſius intellectus qꝛ ſcꝫ intellect⁹ eſt impfect⁹ nō pot̄ tendere in cognitionē alicui⁹ pfecti cognoſcibilis Et eo mō de⁹ et ſubſtātie ſepate ſunt difficil' cognitionis q̄ſi excedentes ꝓportōnem noſtri intellectus.Et ſil'e eſt de viſu.qꝛ aliquid dicit̄ difficulter viſibile ex ꝑte viſibilis ſicut tenebroſuꝫ et obſcurū·Alio mō aliq̄d dicit̄ difficulter viſibile ex ꝑte videntis et ſic lumē ſolis eſt difficilē viſibile·Intendebat ergo queſtio querere an difficultas ipſius aīe ꝓueniat ex natura ipſius aīe vl' ex natura ipſius intellect⁹·Tunc dicend̄ ꝙ aīa capit̄ duplr̄·Uno mō ꝑ aīa vegetatiua et ſenſitiua et ſic aīa eſt difficilis cognitionis ex parte aīe·qꝛ ille aīe ſunt nimiū immerſe materie·⁊ iō q̄tum eſt ex ꝑte aīarū difficulter cognoſcūt̄· et ideo in arbore porphiriana īſenſibile ē dr̄ña aīe vegetatiue·qꝛ nō poterat imponi dr̄ña affirmatiua per ſe cognoſcibilis. Alio mō accipit̄ aīa ꝑ aīa rōnali·⁊ ſic adhuc capit̄ duplr̄· Uno mō vt eſt ꝑs totius hoīs·et ex illa ꝑte habet aliq̄d imꝑfectōis et tūc eſt difficilis cognitionis etiā ſꝫm ſe ꝓpter ſuā impfectionē· Alio mō capit̄ vt eſt actus ſepabilis a corpe·et ſic eſt difficulter cognoſcibilis ex ꝑte intellectus noſtri.habet eñ vt ſic ꝓportionē cū ſubſtātijs ſepatis ſicut eñ ſubſtantie ſepate ſunt difficulter cognoſcibiles ex eo ꝙ excedūt nr̄m intellectū.ſic etiā aīa rōnal'·

Arguitur hoc cognoſcit̄ maxime ab aliqua potētia qđ ē p̄ñs illi potentie·ſed aīa noſtra eſt p̄ñs intellectui·ergo intellectus maxime cognoſcit aīam·⁊ ꝑ cōſequēs aīa eſt maxime cognoſcibilis· Dicendū ꝙ duplr̄ aliquid eſt p̄ñs intellectui·Uno mō ſꝫm eſſe nature et reale·⁊ hoc contingit triplr̄·Uno mō qꝛ eſt ſubiectū intellectus ⁊ ſic aīa rōnalis eſt maxime p̄ñs intellectui qꝛ ipſa ē ſubiectū ipi⁹ intellectus.et intellectus eſt potentia aīe· Alio mō aliquid eſt p̄ñs intellectui qꝛ ē habitus intellectus·⁊ ſic ſcīa eſt maxime p̄ñs intellectui· q̄a ſcīa eſt in intellectu·Tercio aliquid dicit̄ p̄ñs intellectui qꝛ ē opatio et actus eius·⁊ ſic intelligere ē maxime p̄ñs intellectui· Sed dicendū eſt ꝙ hoc qđ iſtis modis eſt p̄ñs alicui potentie non ē maxime cognoſcibile ab ea·Alio modo aliquid dicit̄ p̄ñs ſꝫm eſſe ꝓporcionabilitatis et obiectaliter.⁊ ſic obiectū ē p̄ñs ipſi potentie. Et qđ ſic eſt p̄ñs ipſi potētie maxime cognoſcit̄ a tali potentia·ſic aūt quiditas rei materialis ē maxie p̄ñs ipſi intellectui qꝛ ē eius obiectū· Et ſimile ē de viſu·quia id qđ ē maxime realiter p̄ñs viſui non ē maxime cognoſcibile a viſu·ſicut ē pupilla oculi·ſed qđ ē maxime p̄ñs obiectiue hoc maxime cognoſcit̄ a viſu ſicut color·

Adhuc autem habet Poſtq̄ Areſto·mouit difficultatē de modo inq̄rendi diffinitōem aīe·Hic ṗmo mouet dubitationem circa diffinitōeꝫ in ſe·et ſcđo q̄tum ad ea que ingrediunt̄ diffinitōem· Circa ṗmū dicit ꝙ habet multas dubitatōes querere de ṗncipijs anime cū eñ ſcīa demonſtrat paſſiones de ſubiecto ꝑ ṗncipia·neceſſe eſt in tali ſcīa cognoſcere ṗncipia ſubiecti·cū ergo aīa eſt hic ſubiectū neceſſe ē inquirere de ṗncipijs eius·nec pōt dici ꝙ oīm ſint eadē ṗncipia·qꝛ ſunt alia ṗncipia nūerorū ⁊ alia planoꝝ quia principiū numeroꝝ eſt

Prohemium

vnitas et principiū planoꝝ est punctus.

Arguitur Est vnū p̄ncipiū oīm rerum scʒ deus. ¶ Dicendū q̄ deus ē p̄ncipiū effectiuū oīm rerū. et hoc ē vm Aresto. aūt hic loquit̄ de p̄ncipijs formalibus et intrinsecis. et illa sunt diuersa in diuersis quia ab illis p̄ncipijs res habent distinctōem specificā. sed manifestū est q̄ multe res abinuicem distinguuntur.

Primum autem for.

Hic cōsequēter mouet dubitatōem de aīa q̄tum ad ea que ingrediunt̄ diffinitōem. et p̄mo q̄tū ad genus. Scd̄o q̄tum ad dr̄iam. Et dicit q̄ difficile est cognoscere in quo genere sit aīa scʒ p̄ncipali. Sunt aūt genera pn̄cipalia substantia. quātitas ꝛc̄. et ideo ista difficultas respicit aīam s̄m q̄ est totū diffinibile. q̄ȝ diffinitio eius datur p̄ genus et differentias.

Queritur In quo genere ē anima. ¶ Dicendū q̄ dupl̄r aliquid est in genere. Vno mō directe et p̄ se. q̄ȝ est genus vl̄ spēs alicui⁹ generis principalis. et sic aīa nō est in aliquo genere. necesse est em̄ gen⁹ vel spēm esse vl̄e. sed de rōe vl̄is est esse qōdam totū. modo aīa nō est totū sed est pars. ergo n̄ est genus vl̄ spēs. Alio mō aliq̄d est in genere reductiue q̄ȝ reducit̄ ad genus illud. et sic aīa ē in p̄dicamēto substātie q̄ȝ reducit̄ ad idē genus cū toto. scʒ cū corpe aīato. Et ad hoc denotandū Aresto. dicit in textu. Et fortassis aūt necessariū est ꝛc̄. scʒ q̄ aīa nō est directe et p̄ se in aliq̄ p̄dicamento.

Adhuc autem vtrum

Hic mouet dubitatōem circa dr̄iam ipsius aīe supposito em̄ q̄ etiā sit ī genere substātie adhuc est difficultas an p̄tineat ad genus act⁹ vl̄ ad genus potentie. Diuidit̄ em̄ q̄libet genus principale p̄ actū ꝛ potentiam. Pōt ergo supposito q̄ aīa sit de genere substantie dubitari an sit act⁹ vl̄ potentia. Et addit Aresto. q̄ dicere animā in actu esse et in potentia nō parum differt q̄ȝ actus et potentia nō parū differūt. Istā aūt dubitatōem soluit Aresto. in scd̄o hui⁹. p̄bando q̄ aīa sit actus corpis et corpus est in potentia ad aīam. Ois em̄ forma est actus materie. Et est manifestū q̄ aīa est forma corpis. ergo aīa ē actus eius.

Queritur Vtrū actus et potentia multū differāt. ¶ Dicendū q̄ sic. cui⁹ rō est q̄ȝ illa multū differunt q̄ habent oppositas rationes. sed act⁹ et potentia sunt huiusmodi ergo ꝛc̄. Minor patet quia ratio potentie est recipe esse. Sed rō actus ē dare esse. mō dare esse ꝛ recipe esse sunt opposita. ergo multum differunt.

Arguitur Actus et potentia nō differūt. ergo nō multū differunt. Ans̄ p̄bat̄ q̄ȝ illa differūt q̄ h̄nt diuersam rōem specificā viʒ que continent̄ sub eodē genere sed actus et potentia non dr̄nt specifice. sed generice. ¶ Dicendū q̄ differre capit̄ dupl̄r. Vno mō p̄prie. et sic differre ē ab alio distingui dr̄ia aliqua. et q̄ȝ dr̄ia solū cōtinet̄ sub aliquo genere ideo solū illa differunt q̄ sub eodē genere sunt. Et sic sole spēs differunt. Alio mō capit̄ differre improprie et generaliter. put idē est q̄ diuersum esse. et sic dicim⁹ bn̄ q̄ illa differunt q̄ i nullo cōueniūt scʒ vniuoce. et sic dicim⁹ q̄ p̄dicamēta dr̄nt ab inuicē. i. diuersitatē h̄nt. nō q̄ includāt dr̄ias aliquas. Silr̄ est intelligendū q̄ actus et potentia dr̄nt. i. distinctionē vel diuersitatē habent. Circa q̄d sciēdū q̄ isti q̄tuor t̄mini distinctio. diuersitas. dr̄ia. et p̄trarietas. habent se sicut magis cōe et minus cōe. Et hoc si p̄prie capiant̄. q̄ȝ distinctio dicit̄ q̄cunq̄ nō ydemptitatē aliquoꝝ siue sit real̄ siue rōis. ꝛ sic dicit⁹ q̄ sup⁹ ꝛ inferi⁹ sunt distincta vt aīal et homo. q̄ȝ sūt altera s̄m rōem. Diuersitas aūt realem dicit distinctionē. et sic licet homo ꝛ al̄ sint distincta tn̄ nullo mō pn̄t dici diuersa. Sed p̄dicamenta dicunt̄ prima diuersa q̄ȝ sunt realiter abinuicē distincta. Dr̄ia āt significat diūsitatē duaꝝ spēꝝ sb̄ vno genē. et sic addit dr̄ia sup diuersitatē distinctionē specificam. Ergo p̄prie loquendo p̄dicamēta nō differunt. sed sunt diuersa. Contrarietas aūt significat dr̄iam duarū specierū repugnantiū. et sic cōtrarietas addit supra dr̄iam repugnantiam et ideo nō oēs spēs sunt contrarie. sed solū spēs repugnantes. Unde ptʒ q̄ vbicunq̄ est cōtrarietas. ibi est dr̄ia diuersitas et distinctio. sed nō econtra. q̄ȝ alibi est distinctio vbi nō est diuersitas sicut ptʒ in supiori et inferiori. Alibi ē diūsitas absq̄ dr̄ia sic̄ ptʒ i p̄dicamētis. Alibi ē dr̄ia absq̄ cōtrarietate sicut in speciebus p̄dicamenti substantie. Alibi sunt omnia ista simul sicut ptʒ in formis de tercia specie qualitatis. vt album

nigrum.

Arguitur Qualitercumque accipiatur differre actus et potetia nõ differũt. pbat͂ q̄r actus et potentia in multis coincidunt q̄r aĩma est in actu et in potentia. In actu scʒ ad corpus. q̄r est actus corpis. et est i potentia ad scias. Similiter superficies est in actu ad parietem et est in potentia ad colores ¶ Dicendum q̄ actus et potentia capiunt͂ dupl͂r. Uno mõ simpliciter et absolute et cũ p̄cisione. sic q̄ inueniat͂ act⁹ sñ potẽa ⁊ potẽa sñ actu. ⁊ sic valde mltũ drñt. et diũsa sũt. q̄r tũc actus est essentia diuina in qua nulla est potentia. vt deus q̄ est ens pfectissimũ hñs in se oẽm plenitudinẽ pfectionis. Et ẽ potẽtia in qua nullus ẽ actus. sicut mat͂ia pma bm se accepta que ẽ ens imperfectissimũ. Alio mõ capiũt͂ act⁹ et potẽtia bm q̄d et sic inueniũt͂ in alijs creaturis. q̄r in oĩbus alijs creaturis repit͂ aliquid de actu et aliquid de potentia. Et sic actus et potẽtia adhuc pñt capi dupliciter. Uno mõ bm q̄ referuntur ad idem bm idem et sic iterũ multum differunt. q̄r nihil idem est actu et in potentia respectu eiusdem. sed solum respectu diuersorum Et sic est de argumento tacto. q̄r si anima referatur ad corpus tũc est actus. Si autem referatur ad sp̄em intelligibilem et ad sua accidentia tunc est in potentia Alio mõ referunt͂ ad idem bm diuersa. ⁊ sic bñ possunt coincidere quia bene pōt idẽ esse in actu respectu vnius et in potentia respectu alterius. Et hoc est q̄ alij dicunt q̄ actus et potentia bene cõueniũt materialiter in eodẽ ꝫ nõ formalit͂.

Arguitur Contra. illa que nõ differũt sunt idem. sed deus et materia pma nõ drñt. ergo sunt idem. Sʒ de⁹ est purus actus et materia pma est pura potẽtia. ergo actus et potentia non differunt. Maior ptʒ p locum ab oppositis. Minor pbat͂. quia non habent aliquã drñam. ¶ Dicendum q̄ consequentia est neganda. q̄r maior est falsa. non eñ verum est q̄ quecunq̄ non drñt sunt idem. capiendo differre p̄prie. quia idem et differẽs nõ opponunt͂. sed idem et diuersum. vñ bñ sequit͂ q̄ si aliqua nõ sẽ diuersa. ergo sẽ idẽ p locũ ab oppositis negatiue. et sic arguẽdo minor est falsa q̄r de⁹ ⁊ materia pma sunt multum diuersa licet p̄prie non differant.

Arguitur Quecunq̄ habent eandẽ p̄prietatem illa sunt eadẽ sed deus et materia prima habent eandẽ p̄prietatem. ergo sunt idem. Minor ptʒ. quia simplicitas cõuenit deo et etiam materie pme. ¶ Dicendũ q̄ duplex ẽ simplicitas. Quedã que est p negationem compositionis. et illa est que cõuenit deo. quia q̄uis in deo sunt omnes pfectiões rerum. tamen in deo tales pfectiones nõ faciũt compositionẽ sicut in alijs rebus. quia omnia q̄ dicunt͂ de deo sunt eadem cũ deo. quia sunt essentialia ipsius dei. vt deus est iustus. bonus ⁊c. Alio modo aliquid dicitur simplex ex opposito scʒ p negationẽ pfectionis. scʒ q̄d est sine omni pfectione q̄r ipsum bm se acceptum nullã habet in se pfectionem. ⁊ sic materia pma dicitur simplex. Patet igitur q̄ simplicitas nõ ẽ vna que cõuenit deo et materie pme. p̄mo est pfecta eq̄uocatio bm q̄ cõuenit deo et materie prime.

Arguitur Ex illis q̄ue maxime differũnt non pōt fieri vnũ Sed ex actu et potentia fit vnũ simpliciter. g° nõ multum differũt. quia ex materia et forma cõponit͂ totũ compositum vt homo ex aĩa ⁊ corpe ¶ Dicendũ ad maiorẽ q̄ dupliciter ex aliquib⁹ pōt fieri vnũ. Uno mõ sic q̄ vnũ trãseat in naturam alterius. et sic est q̄ illa q̄ differunt multum nõ possunt fieri vnũ. quia postq̄ sunt fc̄ã vnũ tunc non differunt. Alio modo p̄t intelligi q̄ ex duobus fit vnũ tertiũ distinctũ ab vtroq̄. et sic maior est falsa. ⁊ sic ex materia et forma fit vnũ. q̄r aliq̄d tertiũ componit͂ ex eis non sic q̄ vnũ mutet͂ in aliud. ⁊ sic adhuc manet distinctio actus et potentie. quia actus nõ fit potentia nec econtra. Exempli gratia. ex anima que est actus et ex corpe q̄d est potentia fit homo. nõ tamẽ anima fit corpus. nec corpus aĩa et sic inter se multũ drñt anima et corpus q̄uis ex eis fiat vnũ tertiũ. Et sic patet q̄ cõparãdo actum et potentiã inter se tunc multũ drñt. sed cõparando ea ad tertiũ q̄d ex eis componit͂ nõ multum differunt.

Considerandũ autẽ

Hic mouet dubitatõem de anima bm q̄ est totũ potentiale. Et dicit q̄ dubium est de anima an sit ptibilis localiter et subiectaliter diuisibil' sicut dicit Plato. q̄r Plato posuit in vno hoĩe quatuor aĩas differẽtes loco et subiecto scʒ animam rationalẽ quã ponebat in cerebro. Concupiscibil' q̄ ponebat in corde. Nutritiuam q̄ po

Prohemium

nebat in epate· Et generatiuā quā ponebat in genitalibus· Et q2 iste aie essent in diuersis subiectis ⁊ locis sic distinguerent locoꝝ subiecto. Est tñ dicendū q aīa nō sit diuersa in diuersis subiectis si sit in eodē hoīe. Et ista est intētio Arestotilis vt ꝓbat multiplr q est tm̄ vna in vno corpore hñs tamen diuersas potentias· Et sic aīa est diuisibilis non in partes q̄titatiuas nisi forsan ꝑ actūs in aīalibus impfectis· Sz ꝑ se in ꝑtes subiectiuas scz i spēs. Diuidit em̄ sic anima in vegetatiuā sensitiuā ⁊ intellectiuā. Et in ꝑtes ptātiuas scz in diuersas potentias· de quibus ꝓsequit Aresto· in scđo et tercio huius·

Vtrū sit similis spēi·

Hic ponit dubitatōnem de aīa ſm q est totum vle· Et dubitatio stat in hoc· Vtrū oīs aīa sit eiusdē speciei· cū oī aīa vel nō· Si nō sit oīs aīa eiusdē speciei· est questio· An aie dr̄ñant genere vl' specie· Et addit Aresto· q ista questio nō habebat locū apud antiquos· quia ipsi solū loquebant de aīa rationali· Dicebāt em̄ opa in alijs aīatis fieri a natura· Et si loquamur d̄ illa tūc manifestū est q oīs anima est eiusdem speciei· Dicebant em̄ opationes in alijs viuentibꝰ ꝓcedere a natura et nō ab aīa ⁊ qđ Aresto· satis reprobat in scđo huius ꝓbando q opa anime vegetatiue sunt ab anima·

Queritur Vtrū oīs aīa sit eiꝰdē spēi cū q̄libz aīa ¶ Dicēdū q spēs capit dupl'r. Vno mō ꝓprie· et sic spēs ē qđdam vl'e et totū· et sic aīa nō est spēs q2 est ps et nulla ps est spēs· Alio modo accipit spēs cōmuniter ſm q illud dicit species qđ· est sub alio specialiter contentū· et sic in ꝑtibus substātiarū tam essentialibus q̄ integralibus repit species. Et sic distinguendū est de aīa· quia vl' aīa accipitur ꝓ aīa humana tm̄· et sic oēs aie sunt eiusdē speciei· Vl' accipit cōmuniter ꝓut se extendit ad aīam vegetatiuā et sensitiuā· et sic oēs aie sunt eiusdem speciei subalterne· et non eiusdem speciei specialissime· Quod sic probatur· quia ōīs species sumit a forma rei· si ergo oīs aīa in omnibꝰ aīatis esset eiusdem spēi· sequeret q oīa aīmata essent eiusdē spēi qđ est manifeste falsum· ergo illud ex quo sequit· Ex eodē etiā ꝓbat q aie rōnales sūt eiusdē spēi· cū hō sit species spēalissima

Formidādum autem·

Hic consequēter mouet vnam dubitatiōnē circa vnitatē diffinitiōis aīe. Ex quo em̄ Arestotiles in textu p̄cedenti dixit q sunt multe aīe et non vnīꝰ speciei· sic incidit talis dubitatio. Vtrū sit danda vna cōīs diffinitio aīe que scz conueniat ꝑdē anime· sicut ſm platonē est danda vna cōmunis diffinitio aīalis que cōueniat ꝑdē aīalis· Aut sunt dande diuerse diffinitiones ꝓ diuersis aīabus· sicut etiā in aīali est alia ratio canis alia rō hominis· et alia rō dei· i· celi qđ dicebant antiqui aīmatum· Quia rō animalis ſm vnūqđq3 al' est altera ⁊ altera· Et arguit Arestotiles cōtra p̄mā partē scz q nō est dabil' vna cōīs diffinitō que cōueniat ꝑdē aīe· q2 al' vle nihil est aut posteriꝰ suis singularibus· et nō solū hoc est verū de aīali sed de quocūq3 alio vl'i·

Queritur Quare Aresto· mouet istam dubitatōem circa vnitatem diffinitionis aīe· ¶ Dicendū q ꝓpter diuersas opiniones de diffinitionibꝰ· Aliqui em̄ opinati sunt q diffinitiones rerū dant de ꝑdeis sepatis· et illa fuit opinio Platonicoꝝ q̄ ponebant vniuersalia sepata ꝑ se subsistentia extra oēm intellectū· et q diffinitōes rerum darent de talibus ꝑdeis· Exempli grā· Qn̄ diffinit homo homo est aīal rationale· tūc talis diffinitio conuenit ꝑdē sepate et nō homini ſm q est in singularibus· Et ſm istā opinionē est danda vna cōmunis diffinitio aie cōueniēs ꝑdē aie et non singularibus· Fuerūt etiā aliqui habētes oppositam opinionē scz pidagorici qui dicebant naturales et dixerūt q nō essent substātie vl'es· sed solum pticulares· et sic ſm illos n̄ est dāda vna cōīs diffinitio aie· sed cuiuslibet alia et alia· Arestotiles aūt tenet mediū scz q est danda vna cōīs diffinitio de aīa nō q illa ꝯueniat ꝑdē aie sicut posuit plato· sed q etiā illa diffinitio cōueniat singulis aīabus sicut patet in scđo huius· q2 illa diffinitio aie cōuenit sic aīe in cōī q etiā est vera de pticularibus aīabus·

Arguitur Aresto· ponit vnā cōem diffinitōem aie· ergo male dicit q non est dāda vna cōīs diffinitio aīe· ¶ Dicendū q dupl'r de aliquo pōt dari diffinitio in cōī· Vno modo sic q cōueniat soli tali cōī et sic nō est dāda vna cōīs diffinitio de aliq̄ re· quo mō voluit plato dare diffinitōnem cōem· Alio mō sic q talis diffinitio nō solū cōueniat illi cōmuni sed etiā singulis contentis sub ipso

De Anima.

et sic Arestotiles dat eādem diffinitōem de aīa.

Queritur Quō est solūēda questio Arestoti. in textu. an sit danda cōis diffinitio aīe an nō. ¶ Dicendū q̄ nec sic nec sic. quia nō est danda cōis diffinitio que cōueniat ydee tm̄. nec est danda diffinitio q̄ cōueniat singulis aīabus tm̄. Sed est dāda vna cōis diffinitio aīe que cōuenit singulis aīabus. et etiā aīe in cōi. Et sic diffinitio aīme data ab Arestotile dicit de aīma in cōi ꝛ cū hoc cōuenit singulis aīabus. Simile est de diffinitōe hoīs qꝛ ista diffinitio al' rōnale cōuenit hoī in cōi. et singulis hoībus ꝑticularibus et ad hec ostendū q̄ nō pōt dari vna cōis diffinitio aīe q̄ cōueniat ydee tm̄. Aresto. ponit istā autoritatē. Animal vl'e nihil est aut posterius suis singularib⁹. quia quod nihil est non pōt diffiniri.

Arguitur Vl'e aliquid est. ergo male dicit q̄ vl'e nihil est. Aūs ptꝫ quia de nihilo nō est sciā. Sed de vl'i est sciā. ergo ꝛc. Etiā vl'e habꝫ diffinitōem et essentiam ergo aliquid est. ¶ Dicendū q̄ ista ꝓpositio posita ab Aresto. in textu est disiūctiua ad cui⁹ veritatem sufficit vnā partē esse verā. Vult ergo Aresto. in ista autoritate q̄ al' vl'e nihil est ꝫm mentē platonis qui posuit vl'ia esse ydeas separatas a singularibus. Aut ꝫm veritatē et ꝑipateticos vl'e aliquid est. sed posterius suis singularibus. quia vl'e abstrahit a singularib⁹. ideo necesse est q̄ sit posterius illis a quibus abstrahit. et sic scđa pars est vera.

Queritur Ex quot motiuis fuit plato motus ad ponendū ydeas separatas. ¶ Dicendū q̄ ex duobus. Primū fuit ꝓpter generatōem rerū naturaliū. Et pōt sic sumi ratio. Oportet generatōes resolui in vnā causam ꝑpetuā. sed ꝑticularia non sunt ꝑpetua. ergo oportet fieri resolutōeꝫ in aliam causam que sit ꝑpetua. et qꝛ causa est simil' effectui suo. ideo oportet q̄ illa causa sit ydea vl' ꝓpria similitudo rerum generatarꝫ. et sic necesse erit ponere ydeas sepatas. Scđm motiuū fuit ad saluandū sciāꝫ de rebus naturalibus. Et pt sic formari rō. Sciā est vl'm. sed illa que sūt a parte rei materie cōiuncta sunt singularia. g° oportet extra singularia ponere vl'a. de quib⁹ vl'ib⁹ dant passiones ꝫm necessitatem. et sic oportet ponere ydeas vl'es extra singularia. Et ad ista argumenta est dicendū. Et pmo ad pmū dicendū q̄ dnt causa vniuersalis et ꝑticularis. Causa em̄ vl'is nō est similis ꝫm spēm suo effectui. Non ergo oportet ponere ydeas in causis vlib⁹ que sunt specifice similitudines rerū sicut plato posuit. hn̄t tamen iste res generate aliquā causam ꝑpetuā. sed illa causa non est ydea rerū generatarū sed est motus celi. et aīa nobilis que aīa nobilis habet in se similitudinē rerū generatarū quā nō oportet esse similē rebus ꝫm speciē. sed ꝫm ꝓportionē. eo modo quo potentia cognoscens suum obiectū est similis obiecto. Et q̄uis omnia ista inferiora habeant ydeas existentes in mente diuina et aīa nobili. nō tn̄ hn̄t iste res ydeas p se existentes sicut dixit plato que sunt rerū naturaliū specifice similitudines de quibus darent diffinitiones. quia ydee in mente diuina sunt ipēmet deus ꝛ ydee in animab⁹ nobilibus sunt accidentia. sed nō hn̄t specificam similitudinē ad singularia. Ad scđm motiuū est dicendū q̄ sciā que est de vl'ibus nō est de vl'ib⁹ p se extra singularia subsistentibus sed de vl'ib⁹ ꝫm q̄ etiā sunt in rebus ipsis. qꝛ tales passiōes reales nō cōueniūt nisi vl'ibus ꝫm q̄ sunt in singularibus sic tn̄ q̄ essentialiter cōueniūt vl'ib⁹. et ex consequēti ꝑticularibus. Sicut patet de risibili qō licet cōueniat homini nō tn̄ cōuenit homini sepato extra singularia. sed homini qui est in singularibus. Nec est verū q̄ oportꝫ oēꝫ vniuersalitatem esse p sepatōem a materia. quia materia potest etiam capi vniuersaliter. vt dicitur. septimo metaphisice.

Arguitur Dicit q̄ nūllū sit vniuersale. ergo vltima ps ꝓpositiōis ē falsa. Aūs pbat. quia oē qō est. est singulare et vnū nūo. ¶ Dicendū q̄ singulare ꝛ vnū nūo pōt capi dupl'r. Vno modo accipit singulare ꝓ singulari p se. Et dicit singulare p se quod ex sua ꝓpria rōe aut significatōe includit singularitatem sicut Sortes vl' materia Sortis. Alio modo dicit aliquid singulare p alterū qa scꝫ est singulare p hoc q̄ est in alio. Et est qō ex sua ꝓpria rōe vel significatione nō includit singularitatem. Tunc dicendum q̄ si singulare capiatur pmo modo tūc aūs est falsum. scꝫ q̄ ōme qō est a parte rei est singulare. quia nō oīa sūt singularia p se. sed quedā p alterū. Si aūt capiatur singulare scđo modo put se extendit ad singulare p se et p alterū. tunc aūs est verum. quia omne qō ē a parte rei vel ē singulare p se

vel p alterū. Juxta qꝺ sciendū q in aliquo in=
diuiduo substantiali pñt multa cōsiderari. Exē
pli gratia. vt in Sorte pmo cōsiderat materia
Sortis. deinde Sortes. Tercio anima Sortis.
Quarto hūanitas Sortis. Quinto albedo Sor
tis. Ista sic se habent q duo ex eis sunt singu=
laria p se scꝫ materia Sortis et Sortes. quia
in sua natura includunt singularitatē intrinse
cam. Sortes eñ includit hanc materiā p quam
est singulař. Sꝫ triā vltiā scilicet aīa Sortis
humanitas Sortis ⁊ albedo Sortis sūt singu
laria p alterū q2 p Sortē et nō p se.

Arguitur Ergo adhuc nō est aliqꝺ
vle a pte rei. q2 oē qꝺ est.
est singulare p se vel p alterū. ¶ Dicēdū q res
accipiť dupľr. Uno modo p re ꝯcepta. et sic vle
ꝓprijssime repiť in rebus. Alio mō accipiť p re
adextra. et sic est distinguendū de vli. q2 vel vle
accipiť p vniuersali impfecto quale est vle in re.
Hic eñ diciť vniūsale quod nō est de se singula
re. et sic vle simpliciter ē a pte rei q2 a pte rei ē
res que de se ñ est singularis. vel accipiť vniuer
sale p vli pfecto scꝫ p vli post rem ⁊ sic ē verꝫ q
vle nō est a parte rei. Hic eñ dicit Auicenna.
q intellectus est qui facit vniūsalitatē in rebus.
Cui9 rō est q2 vniūsalitas pfecta includit in se
duas relationes quas supaddit nature. Una ē
relatio nature ad intellectū sm q natura diciť
vna. Alia relatō est habitudo siue aptitudo ad
plura inferiora sm quā natura diciť esse in mul
tis aptitudinaliter. Et illas relationes nunq
pōt habere natura nisi qñ est p intellectū appre=
hensa. quia natura accepta p intellectū est vna
obiectiue apud intellectū. et plurificabilis est per
multa inferiora. Ex quo manifeste eliciť q vni=
uersalitas est accidens rationis et nō est in pdi
camento q2 est ens rationis factū p rōem specu
latiuā. Juxta illud notandū q dupliciter aliqꝺ
diciť ens rationis. Uno mō q2 est cōceptū p ra
tionem. et sic res realis pōt dici ens rōnis. Alio
modo aliquid diciť ens rōnis quia est factum p
rōem. Et est distinguendū de ratione. q fit p ra
tionē practicam sicut dom9. et hoc iterū pōt esse
reale. Aut fit p rōem speculatiuā. et sic ens rōis
nō pōt esse ens reale. Et p hoc pōt intelligi qꝺ
cōmuniter diciť intellectus est faciēs vlitatem
in rebus. quia intellectus obiectiue accipiēs ali=
quā naturā fundat in tali natura ista acciden=
tia rationis. Et ex hoc aliquid diciť vle qꝺ habꝫ

in se accidentia ista. Ex quo vlterius eliciť q si=
cut album est accidens rei adextra siue vlis in
re. ita vlitas est accidens rōnis ipsius vniuersa
lis post rem. Ex iam dictis etiā sequiť q idē est
pdicatum dictum ꝺ multis inferioribus. vt Sor
tes est homo. plato est homo. et sic de alijs. quia
ibi pdicať vt vniūsale. sed vniūsale est vnū. ergo
ibi pdicať vt vnū. Similiter si dicať homo ē ani
mal. azin9 est animal. ibi pdicať vnū pdicatum
qꝺ est idē genere ad hoiem et ad azinū.

Arguitur Contra si hic pdicareť idē
pdicatū Sortes est homo
plato est homo. sequereť q idem esset homo neq
et bonus. Item idem saluareť et damnareť. Nā
pōt stare q Sortes est nequā et plato bonus.
et tamen sunt idem in hoie. sic idem homo dam=
nareť et saluareť. ¶ Dicendum q homo accipi
tur dupliciť. Uno mō put est aliquid vnū apꝺ
intellectū. ⁊ sic nec homo saluať nec damnatur
nec est bon9 nec malus. nec alb9 nec niger. Alio
modo accipiť homo sm qꝺ est in singularibus.
et sic est malus bonus damnabilis saluabilis.
Et ideo nō sequiť. Si est vnū pdicatū Sortes
est homo. plato est homo. q idem homo salueť
et damneť. quia talia accidentia non cōueniūt
homini nisi sm qꝺ est in singularibus.

Arguitur Singulare nūq pōt fie
ri vniuersale. sed oia a par
te rei sunt singularia. ergo nunq pñt fieri vlia
et p cōsequens intellectus nūq pōt facere vle.
¶ Dicendū q singulare capiť dupliciter. Uno
mō p singulari p se. i. p illo qꝺ habet in ratione
aut significatione sua singularitatē. ⁊ sic maior
est vera et minor falsa. Quia tūc est verū q sin
gulare nūq pōt fieri vniuersale p quācunqꝫ in=
tellectus abstractionē. quia qꝺ ē de ratione ali
cui9 nō pōt p quācunqꝫ abstractionē seu appre=
hensionem ab eo separi. sed singularitas est de
ratione illius quod est p se singulare. ergo ⁊c.
Alio modo accipiť singulare p singulari p al=
terū qꝺ scꝫ nō habet singularitatē ex sua ꝓpria
rōne. sed p aliud cui adiungiť. sicut humanitas
Sortis est singularis quia cōiungitur Sorti.
Tunc est dicendū q sic capiendo ~~vniuersale~~ ma
ior ē falsa et minor vera. quia tunc singulare pt
fieri vniuersale p abstractionem intellect9. Pro
cui9 intellectu dať talis regula. Quācunqꝫ aliq
duo sic se habent q vnū nō est de intellectu alte
rius. tunc contingit vnū intelligere alio nō co=

intellecto. Exēpli grā. Quis homo et risibile sp cōiungunt realiter. tñ qz risibile nō est de diffini tione hominis cōtingit intelligere hoiem nō coin telligendo risibile. Ex quo sequit̄ q nō cōtingit intelligere hoiem nō cointelligēdo al' rōnale q̄a al' rōnale est de diffinitōe hois. Per hoc dicit̄ ad ꝓpositū q qz singularitas p se nō est de rōe sin gularis singularisati siue singularis p alterum Ideo pōt singulare singlarisatū siue p alterum intelligi nō cointelligendo singularitatē illi⁹ in quo singularisat̄ p se. Quis tñ in ipsa re semp cō iungant. Et hoc est qd dici solet q vl'e fit p ab= stractionē nostri intellectus. i. vl'e fit p hoc q ali quid abstrahit̄ a singulari p se. Exempli gratia Homo et Sortes cōiungūt in re et tñ Sortes nō est de rōe hois. qz si sic tūc nō iueniret̄ homo extra Sortē. pōt ergo homo intelligi nō cointel ligendo Sortem. ꝛ sic habet vl'e. Sile est dicen dū de genere et spē. Quis spēs nūq̄ possz fieri ge nus p abstractionē qz in sua rōe icludit vltimā drñam. tñ specificatum pōt fieri genus vt homo nūq̄ pōt fieri genus sed al' in hoie pōt fieri ge= nus p abstractionē a drña specifica hois que nō est de rōne animalis.

Arguitur Videt̄ q vl'e in rebus sit. pbat̄ qz Por. loquens de vl'ibus vocat ipsa res. dicendo istarū rerū specu latione. ¶ Dicendū q vl'e pfectū qd est vl'e post rem est in rebus fundamētaliter et nō ꝯm illaz conditōem ꝯm quā vocat̄ vl'e. Capiēdo aūt vl'e p vl'i i re sic ē actualit̄ in reb⁹. qz hoc cōiungitur singulari ꝯm q hmōi. Circa qd sciendū q natu ra vl' essentia designata p modū totius. vt ho= mo pōt tripliciter cōsiderari. Uno mō ꝯm eius ꝓpriā rōem. ꝛ sic cōueniūt nature que cadūt in eius ꝓpria diffinitōe et passiones exorte ex prin cipijs essentialibus. et nō cōueniūt vt sic nature aliq̄ ṗdicata accidentalia realia nec rōis. Ideo qn̄ querit̄ an natura sic considerata sit vl'is. Di cendū q nō. qz de rōe vl'is est vnitas cū multi= plicitate aptitudinali quatū q̄libet cōditio sup= addit vnū accidens rōis. Supaddit em̄ vnitas relatōem rōnis ipsius nature ad intellectū. q̄a vt sic natura dicit̄ vna qn̄ est obiectiue apud in tellectū. Multiplicitas addit etiā vnā relatōem rationis ipsius nature ad sua singularia. Exē pli grā. Si dicat̄. homo est spēs. ibi spēs supad= dit humane nature duas relationes rōis. Unā ad intellectū ꝯm quā relatōem dicit̄ vna apud intellectū. Aliam relatōnem superaddit nature ad singularia ꝯm quā dicit̄ mltiplicabil' p mlta nūo drña sic gn̄⁹ dic̄ mltiplicabilitatē p multa specie drña. qz ergo vl'itas addit accidentia rōis ptz q nō pōt cōuenire nature ꝯm se accepte. q̄a dictū est q tūc solū conueniūt nature q̄ sunt de eius diffinitione. et natura sic accepta vocatur vl'e an̄ rem. Alio mō accipit̄ natura vt in re. i. in supposito ꝛ sic iteꝝ nāe n̄ ꝯuenit vl'itas. qz sic deficit nature vnitas vniuersalitatis q̄ est solū in natura ꝯm q est obiectiue apud intellectū. de ficit etiā sibi cōicabilitas aptitudinalis. qz ꝯm q est in aliquo vno supposito. sic nō est cōicabil'. Tercio mō accipit̄ natura ꝯm q est accepta per intellectū. et sic cōuenit sibi vl'itas. sic em̄ dicitur vl'e post rem. i. vl'e a singularibus abstractū tūc em̄ cōuenit nature ip̄a vnitas vl'itatis. quia est obiectiue apud intellectū. Cōuenit etiā sibi pluri ficabilitas qz pōt plurificari p mlta indiuidua et qz accidit nature q ē p itellectū accepta. sic et accidit nature q est vl'is. vnde ptz q sicut albū est accidens reale hominis ita vniuersalitas est accidens rationis ipsi⁹ nature. i. cōuenit nature apprehense p intellectum.

Queritur Quō possumus venire in cognitionē siue noticiam istoꝝ vniuersaliū. ¶ Dicendū q istas acceptio= nes possumus cognoscere ex ipsis ṗdicatis ipsi nature attributis. Qnq̄ em̄ nature attribuunt̄ ṗdicata realia essentialia. vt homo est al'. homo ē rōnalis. et tūc accipit̄ natura vt ē vl'e an̄ re. i. accipit̄ vt nō est in singularibus neq̄ apud in= tellectum. Alio modo attribuūt̄ nature ṗdica= ta realia accidentalia. et sic accipit̄ vl'e ꝯm q est in re. quia illa ṗdicata cōueniūt sibi ꝯm q est in singularibus. vt homo est albus. Tercio mō at= tribuūt̄ nature ṗdicata accidentalia rationis. et tunc accipit̄ natura. vt vl'e post rem. qz talia ṗdicata nō cōueniūt nature nisi ꝓut est app= hensa p intellectum. Ex quibus ptz q ꝓprie nul la scientia est de vl'i in re. Cui⁹ rō est. qz vl'i in re ꝯm q hmōi cōueniūt solū ṗdicata realia acci dentalia q̄ de suis subiectis nō sunt scibilia. Sz vl'is post rem ꝯm q hmōi pōt esse sciētia. qz etiā illa accidētia sunt scibilia ꝯm q hmōi de ip̄a na tura. sicut sit i lib° ṗdicabiliū et ṗdicamētoꝝ. Alie sciētie reales sunt de vniuersali ante rem. vt phi sica et huiusmodi.

Queritur vtrũ ista tria vlia disti̇̄guãt realiter vel modaliter. ¶ Dicendũ q̄ distĩt solũ ꝫm modũ accipiendi naturã. q2 eandem natura põt tripliciter considerari p intellectũ nr̃m. Est em̄ eadē natura q̄ q̄nq3 est ꝫm se accepta. ⁊ q̄nq3 vt est in singularibus sumpta. ⁊ q̄nq3 accepta ad p̄dicata scd̃e intentionis. Si tñ sp̄es intelligibilis esset vl̃e post rem sicut quidã dicebant qd̄ est falsum tunc esset realis distinctio inter vl̃e in re ante rem et post rem.

Queritur Vtrũ vniuersale sit generabile. ¶ Dicendũ q̄ vniuersale capit̃ duplicit̃. Vno modo vt est acceptum in singularibus. et sic vniuersale est generabile q2 etiã generat̃ ad generatõez singularis. Alio modo accipit̃ vniuersale vt añ rem et post rē. et sic generabile et corruptibile accipiũt̃ dupliciter. Vno mõ in ꝓpria significatiõe ꝫm q̄ dicunt aptitudinē ad generatõem et corruptõez et sic vniuersalibus q̄busdã ꝯuenit eē generabile et corruptibile. quia corpis mixti ꝓprietas est eē generabile et corruptibile. sicut dicitur lati⁹ circa subiectũ libri phoꝝ. Alio mõ accipit̃ generabile improprie ꝫm q̄ dicit actualem generatõnem. et corruptibile ꝫm q̄ dicit actualem corruptionem. et sic vniuersale añ rem ⁊ post rem nõ sũt generabilia nec corruptibilia. q2 aliq̄d sic est generabile p generantis actionē. Vniũsalia aũt ꝫm q̄ hmõi nõ hñt ordinē ad actõnē. q2 nõ sunt termini actionũ. quia actiones sunt singularium primo metaphisice.

Arguitur Vniuersale est prius suis singularibus. ergo male dicitur q̄ sit posterius illis. Añs ꝓbat̃. quia dat eis esse. Item illud est prius a quo nõ cõuertitur subsistēdi cõsequētia. vt bñ sequit̃. Sortes est. g⁹ homo est. sed nõ econtra ¶ Dicendũ q̄ vniuersale accipit̃ dupliciter. Vno modo ꝫm pfectã rõem vniũsalitatis. ⁊ sic sp vl̃e p⁹ rē est posteri⁹ suis singularibus. quia sic abstrahit̃ a singularib⁹. et illõ qd̄ abstrahit̃ ab aliq̄ est posteri⁹ illo a q̄ abstrahit̃. Alio mõ accipit̃ vniũsale ꝫm q̄ est añ rē vel in re. et sic est prius singularibus. q2 dat eis esse nomē et rõem. modo rõ siue diffinitio est prior diffinito. ⁊ ab illo nõ cõuertit̃ subsistendi consequentia. Est aũt circa p̄dicta considerandũ q̄ res accipit̃ ꝓ singlari. qñ distinguit̃ vniũsale añ rem in re et post rem. Sensus em̄ est q̄ ē aliqd̄ vl̃e añ rem. i. añ singularia acceptũ. Et aliquod est vniuersale in re. i. in singulari. Et aliqd̄ post rem. i. abstractũ a singularibus. Et rõ istius est q2 nos imponim⁹ rebus noia ꝫm q̄ nos eas cognoscimus. prius em̄ cognoscimus singularia q̄ vniuersalia. Ideo hoc nomē res qd̄ significat tã vniuersale q̄ singulare imponit̃ a nobis ad significandum singulare.

Queritur Vtrũ rõ aialis ꝫm vnũ q̄dq3 aial ē alia et alia. Dicēdũ q̄ Aresto. inducit illã autoritatē p modum dubitationis. q2 dicit q̄ querēdũ est an sit vna diffinitio aĩe danda. vel de qualibet aĩa debet dari vna sp̄alis diffinitio sicut rõ aialis ꝫm vnũq̄dq3 aial est altera. Tunc dicendum est ad questionē q̄ nõ ē dubiũ q̄n ratio aĩalis ꝫm vnũq̄dq3 aial est altera ⁊ altera. si accipiat̃ aial ꝫm suas sp̄es tunc em̄ necesse est q̄ aial habeat aliã diffinitõem in vna specie q̄ in alia. Ideo q̄uis diffinitio aialis in cõi possit esse vna. nõ tamen diffinitio aialis ꝫm vnũq̄dq3 aial.

Arguitur Animal diffinit̃ sic. Aĩal est corpus aĩatũ sensibile ergo aĩal habet vnã diffinitõem. ¶ Dicendũ q̄ aĩal capit̃ duplicit̃. Vno modo loyce ꝫm q̄ significat cõceptũ vnũ ꝯuenientē suas sp̄es. et sic aĩal habet vnã diffinitõem sicut ꝓbat argumentum. Alio mõ accipit aial phisice ꝫm q̄ repit̃ in diũsis sp̄ebus ei⁹. et sic est alia et alia diffinitio aĩalis. Et est ratio illius diuersitatis. q2 vnũq̄dq3 diffinit̃ ꝫm q̄ est aliqd̄ vnũ. sed aial loyce acceptum habet vnitatem conceptus et non h3 vnitatē phisicam. q2 nõ est vnũ aliqd̄ ꝫm rē. Et sic ꝫm Aresto. septimo phisicoꝝ. in genere multe eq̄uocatõēs latent. Et si dicat̃. genus etiã diffinit̃ phisice. vt dicendo. Aimal est quid compositũ ex corpe sensitiuo et aia sensitiua. Dicendũ q̄ ista diffinitio nõ cõuenit conceptui aialis ꝫm quē cõceptum aĩal est vnum. sed conuenit aiali ꝫm q̄ inuenit̃ in suis sp̄ebus. Et est drña inter phisicũ et loycũ ista. Quia phisicus diffinit cõmuniter ꝫm cõem rõem quã habet in suis inferioribus. Loycus vero diffinit ꝫm cõem rõem tm̄. Aliter tamen est de speciebus. quia sp̄es etiã significãt vnitatem realem. vt p3. vij. phisicoꝝ.

Amplius autem etsi.

Postq̄ Aresto. mouit dubitatõēs de aĩa ꝫm q̄ est totum potētiale. et ꝫm q̄ est totũ vniuersale

de Anima.

Hic iam consequēter ɔtinuat dubitatōez de aīa scd̄m q̄ est totū potentiale. dicēs q̄ nō sint multe aīe in vno corpe. sicut dicebant platonici. q̄ ponebant quatuor aīas in vno corpe. sed sunt multe ptes anime. i. potentie. Tunc est questio. An p̄mo oportet inquirere totam aīam vel de ptibus eius. Item scd̄o est difficile si sint multe potētie anime quō abinuicē distinguūt q̄ scd̄m theomixtium. difficile ē cognoscere manifestam drñam inter potentias. scz inter potentiam nutritiuā augmētatiuā et generatiuā. ꝟ est manifesta drña inter vegetatiuā sensitiuā et intellectiuā. Vel scd̄m Cōmētatorē difficile est cognoscere drñam inter potentiā intellectiuā et ymaginatiuā. Aliqui eñ ponebant intellectū esse de sensibus interioribus. Et si oportet determinaē de potentijs iterū incidit questio an prius oportet inquirere de potentijs vel de opationib⁹. Et an prius de opationibus vel obiectis potentiarū oportet determinare. Et q̄ iste questiōes soluūtur in scd̄o h⁹ ideo nō est necesse eas hic soluē.

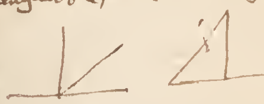
Arguitur Potentie sunt nobis notiores q̄ essentia. Ideo p̄us determinādū ē de potentijs q̄ de essentia ipsi⁹ anime. Dicendū q̄ verū est ꝓm ordinē natuē sed nō ꝓm ordinem quo ad nos. Sed p ordine essentie. potentie et opationis est ɔsiderandum q̄ in aīa inueniunt̄ q̄nq̄ scz essentia. potentia. habitus. obiectū et opatio. Et hn̄t se aliqualiter vt magis cōe et minus cōe. nō ꝓm p̄dicatōnem sed ꝓm causalitatem. quia essentia est causa et origo multaꝝ potentiaꝝ. et vna potētia est cā multoꝝ habituū. sicut in intellectu sunt multe scie et mlti habitus. et vnus habitus habz multa pcialia obiecta que tamē in vnū reducuntur et circa vnū obiectū sunt multe opationes. et h⁹ p̄cipue in intellectu nostro. quia non intelligit simplia intuitu.

Arguitur Anima nō est totūz ergo non habet ptes. et p ɔn̄s non oportet ponere difficultatē istā d̄ partibus anime. quia est simplex forma. Dicendū q̄ licet aīa nō sit totū integrale et q̄titatiuū. quia nō habet ptes integrales et q̄titatiuas. Est tn̄ totum diffinitiuū quia habet ptes diffinientes Est etiam totū potentiale. quia habet ptes potentiales scz potentias. Est etiā totū vniuersale q̄a habet ptes subiectiuas scz aīam vegetatiuam sensitiuāz et intellectiuā. In hoc aūt textū loquit̄ Aresto. de aīma ꝓm q̄ est totū ptātiuū.

Videtur autem non.

Hic continuat cōsequenter Aresto. difficultatē de aīa ꝓm qd̄ est totū diffinibile. Et tangit difcultates q̄tum ad ea que iuuant ad diffinitōez de anima. Et ponit circa hoc duas cōclusiones Quaꝝ p̄ma ē q̄ ip̄m q̄ quid est. i. diffinitio nō solū est vtile cognoscere accidentia. Alia cōclusio. sed etiā accidentia magnā ptem cōferūt ad cognoscendū qd̄ quid est. Primā ptem p̄mo probat exemplariter. q̄ in mathematicis cognoscē quid curuū. quid linea. quid planū ꝛ sic de alijs. valet multū ad cognoscendū q̄ triangulus habet tres angulos equales duobus rectis. Deinꝫ pbat vtrāq̄ ptem rōe. Primo scd̄am. scz q̄ accidentia magnā ptem conferūt ad cognoscendum qd̄ quid est. Et hoc sic q̄ qn̄ habemus ymaginationem vel fantasiam de accidentib⁹ cōibus et ꝓprijs alicui⁹ rei. tunc faciliter deuenim⁹ in ɔgnitōem subiecti illius accidentis. Cui⁹ causa ē q̄a nostra cognitio orit̄ a sensu qui sensus ɔgnoscit accidētia. vbi g° habem⁹ certā cognitōem de accidentibus etiā possum⁹ faciliter cognoscere diffinitionem. Deinde probat p̄mam partem et hoc sic quia ip̄m qd̄ quid est est principiū demonstratōnis. sed p demonstratōez cognoscit̄ passio de subiecto. ergo ip̄m qd̄ quid ē est p̄cipiū cognoscēdi accidentia. Ex quibus infert Aresto. cōclusiue q̄ quedam diffinitōes scz que sunt dyaletice sunt casse et vane quia dictum est q̄ ip̄m qd̄ quid est siue diffinitio est mediū demonstrandi passionē de subiecto. et hoc habet ꝓ fine. ergo illa diffinitō est vana que nō pōt demonstrare passionem de subiecto. quia vanū dicit̄ qd̄ nō attingit finē ad quem ordinat̄. Et est considerandū q̄ diffinitiones de quibus Aresto. hic intendit sunt diffinitiones passionū assignate absq̄ subiectis et date p genus et drñam. Sicut si dicat̄ ira est appetitus vindicte p illam diffinitōem nō pn̄t ɔgnosci passiones irati quare scz iratus pallesit in facie hoc aūt pōt fieri p istā diffinitōem. Ira est ebulicio sanguinis circa cor. Et vocant̄ tales diffinitiones dyaletice quia dant̄ p genus et drñam. qualiter dyaleticus solet diffinire.

Queritur Vtrū accidentia magnā partem conferant ad cognoscendū qd̄ quid est. Dicendū q̄ sic. Cuius ratio est quia nostra cognitio orit̄ ex sensibus

interioribus et exterioribꝰ· sed accidentia cognoscunt̄ sensibus exterioribus et interioribꝰ · ergo ꝑ accidentia possumꝰ deuenire in cognitōem ipiꝰ quod quid est subiecti.

Arguitur Album et nigrū sunt accidentia ⁊ tn̄ nō ducūt nos in cognitōem substantie siue ipsius q̄d quid est· ¶ Dicendū q̄ duplicia sunt accidētia· Quedam em̄ sunt accidētia ꝓpria que fluūt ex principijs spēi et maxime de talibꝰ intelligit̄ textus· q2 illa nos ducūt in cognitōem ipsiꝰ quiditatis· Cuius rō est q2 talia accidentia inducūt ad cognitōem principiorū spēi·q2 sunt adequati effectꝰ ipiꝰ q̄ditatis siue principiorū spēi· Et hoc est q̄d dici sc3 q̄ ꝓpriū fluit ex principijs spēi·p̄ncipia aūt spēi sunt ipm̄ q̄d quid ē·et sic pn̄t talia accidētia ducere in cognitōem ipiꝰ q̄d quid est· Alia sunt accidētia cōmunia et illa accipiūt̄ dupl'r· Uno mō ꝓm se et sic solū inducūt in cognitōem indiuidui ex cuiꝰ p̄ncipijs fluūt·q2 vnūq̄dq3 facit cognoscere suū p̄ncipiū· Alio mō accipiunt̄ q̄ ad nos·et sic pn̄t talia accidentia etiā ducere in cognitōe3 ipsiꝰ q̄d quid est·q2 q̄nq3 ꝑ multa accidentia indiuidualia circūloquimur vnā ꝓpriā drn̄a3·sicut ꝑ gressibile bipes circūloq̄mur drn̄am et passionem hoīs.et tn̄ manifestū est q̄ tā gressibile q̄ bipes sunt accidētia cōmunia·

Arguitur Aresto·dicit p̄mo topicorū q̄ ꝓpriū nō indicat q̄d est esse rei·ergo male dicit̄ q̄ accidentia magnā partē cōferunt ⁊c̄· ¶ Dicendū q̄ drn̄a est inter indicare et cōferre· q2 indicaē est a priori ōndere Sed conferre est qualitercunq3 ducere ad cognitōem alterius· Quāuis igit̄ accidentia nō indicant quid est esse rei·tn̄ conferūt ad cognoscēdū q̄d quid est·quia a p̄ori nō ōndunt sed a posteriori manuducunt.

Arguitur Si accidentia ꝓpria cōferunt ad cognitōem substātiarū materialiū tunc sequit̄ q̄ substantie materiales ducūt nos in cognitōem substātiarū immaterialiū.sed hoc est falsum ergo illud ex quo sequit̄· Aeq̄la ꝓbat̄ q2 est maior ꝯueniētia sbarū immaterialiū et materialiū q̄ sbe et accidentis q2 sūt diu'sorū p̄dicamētorū· ¶ Dicēdū q̄ ē duplex couenientia siue similitudo· Una est in esse nature ·⁊ sic substātie materiales et imateriales habent bn̄ maiorē couenientiā q̄ substātia et accidens·q2 sunt eiusdē p̄dicamēti et ideo hn̄t eandē naturā cōmunē sc3 substantialē· Sed substantia et accidens nō habent aliquā naturā cōmunem sed solū couemūt ī ente quod est analogū· Alia est similitudo ꝓm esse ꝓportionis et cognitiōis q̄ ad nos ꝓm q̄ vnū est ꝓporcionatū alteri·et vnū cognoscit̄ ex alio·et sic est maior similitudo inter substātiā et accidēs q̄ inter substantias materiales et immateriales· quia cū accidens sit naturalis effectꝰ ipsiꝰ substantie sic p̄t ducere in noticiā substātie· Substantie aūt materiales nō sunt naturales effectus substātiarū immaterialiū q̄uis bn̄ sunt effectus voluntarij quia ista inferiora dependent ab aīa nobili que est sba immaterialis sicut ab agente volūtario Sicut domus est effectus volūtariꝰ domificatoris·ergo ex illo effectu bn̄ cognosciꝰ artem eiꝰ sed nō substantiā· Sic ex cognitōne istorū inferiorū cognoscimus artē sbarū immaterialiū et nō sbam earū· Et silr̄ pōt rn̄deri cū querit̄· Utrū plus cōueniāt homo et asinus.vel hō et risibile·

Arguitur Si ipm̄ q̄d quid est valeret ad cognoscendū accidētia et ecōtra·sequeret̄ q̄ esset circulatio in cognitionibus que est ꝓhibita p̄mo posteriorū· ¶ Dicēdū q̄ duplices sunt res Quedā sunt res respectiue et in taliū cognitōibus oportet circulatōe3 cōmitti q2 vnū cognoscit̄ ꝑ alterū et ecōtra· S3 de his nō est ad ꝓpositū cū sba et accidens sint entia absoluta et non respectiua· Alie sunt res absolute·Et in taliū cognitiombꝰ fit circulatio ꝓm diuersos modos cognitionis· Sic em̄ aliq̄d pōt esse principiū cognoscendi alterū ꝓm naturam·et econtra alterū pōt esse principiū cognoscendi quo ad nos·sic aūt est hic.q2 q̄d quid est et ꝓpter q̄d possunt esse p̄ncipia cognoscēdi accidentia ꝓm naturā a p̄ori et demonstratōe ꝓpē q̄d·sed actn̄a sunt principia cognoscendi sbam quo ad nos et demonstratōe q̄a.circulatio autē ꝓhibita est ī absolutis ꝓm eūdē modū ꝯgnitōis

Arguitur Omnis cognitio fit per causam sed accidētia nō sunt cause substantie·ergo ⁊c̄ ¶ Dicendū q̄ maior ē solū vera de ꝯgnitōe a p̄ori et n̄ de cognitōe a posteriori et quo ad nos·

Arguitur Eadem sūt p̄ncipia essendi et cognoscendi·sed accidentia nō sunt principia essendi·ergo nec cognoscendi· ¶ Dicendū q̄ in isto argumento cōmittitur fallacia cōsequentis q2 dualiter sic arguit̄

de Anima.

Si aliqua sūt p̄ncipia essendi illa sunt p̄ncipia cognoscendi. ergo si sint p̄ncipia cognoscēdi etiā sunt p̄ncipia essendi. qđ argumētū nō valet. q̄a ibi arguit᷑ a positōe consequētis ad positionem añcedentis. esse em̄ p̄ncipiū cognoscendi ē in pl⁹ q̄ esse p̄ncipiū essendi. sunt em̄ accidentia p̄ncipia cognoscendi substātiā non tñ sunt p̄ncipia essendi substantie.

Arguitur Nulla substantia p̄t cognosci qꝛ nihil est in intellectu quin prius fuit in sensu. sed substantia nō p̄t apprehendi p sensū. ergo nec p intellectū ⁊ p ꝯñs nō p̄t cognosci. Dicendū q̄uis nō apprehēdat᷑ p aliq̄ꝫ sensuꝫ exteriorē. apprehendit᷑ tñ p sensum interiorē scꝫ p v̄tutē cogitatiuam q̄ v̄t⁹ cogitatiua ex redūndantia rōnis facit collatōꝫ et cōpatōem rerū p̄ticulariū. ergo oportet q̄ cognoscat res substantiales et p̄ticulares.

Arguitur Virtus estimatiua i brutis nō cognoscit substantiam p̄ticularem. ergo nec v̄tus cogitatiua i hominibus. Cōsequentia p̄bat᷑. qꝛ sunt eiusdē spēi. cū hēant eandē opatōem. Dicendū dupl'r. primo q̄ dupl'r cognoscit᷑ substātia p̄ticularis. Vno mō absolute. et sic cognoscit᷑ a v̄tute cogitatiua in hoīe. et nō a v̄tute estimatiua in brutis. Alio mō cognoscit᷑ substantia p̄ticularis in ordīe ad actionē vel passionē et sic etiā cognoscit᷑ a v̄tute estimatiua in brutis. qꝛ ouis lupū p̄ticularē cognoscit s̄m q̄ est p̄ncipiū passionis aut lesionis que est inimicicia. Vnde p̄t alit᷑ dici q̄ duplex ē opatio v̄tutis cogitatiue. Vna est q̄ sibi ꝯuenit s̄m p̄priā suā naturā. et illa est eadem tā in brutis q̄ in hoīe. Alia est cōueniēs ei ex redundātia rōnis. et sic habet alterā opatōem q̄ s̄m suā naturam p̄priam. Et silr̄ est de igne siue de calore ignis. qꝛ calor s̄m se incinerat et corrumpit. sed s̄m q̄ est instrumentū aīe vegetatiue sic carnificat. Hic etiā v̄tus cogitatiua habet alterā operationem s̄m q̄ cōiungit᷑ intellectui q̄ alias hēret.

Queritur Vtrū accñs necessario diffiniat᷑ p suū subiectū. Dicendū q̄ accidens capit᷑ dupl'r. Vno modo sub rōne generis et spēi. et sic p̄t diffiniri absq̄ subiecto. qꝛ tūnc est in aliquo genere p̄dicamētali sub quo habet dr̄iam verā vel circūlocutiuam. Alio mō accipit᷑ accñs sub rōne accidentis. Et tūc est dicendū q̄ duplex est diffinitio. Quedam est diffinitio totaliter cōpleta. i. cōpleta tā essentialiter q̄ subsistentialit᷑. ⁊ sic accñs nō p̄t diffiniri absq̄ subiecto. qꝛ cōpletio accidentis subsistentialis est a subiecto qꝛ nō habet subsistētiā nisi a subiecto. Alia est diffinitio solū completa essentialit᷑. et sic p̄t cōpleta diffinitio ipsi⁹ dari absq̄ subiecto. Qđ sic p̄bat᷑. qꝛ si nō possꝫ diffinitio essentialit᷑ ꝯpleta ipsi⁹ accidentis dari absq̄ subiecto. tūc impossibile esset accñs esse sine subiecto. qꝛ impossibile est aliq̄d separi ab illo quod ē de essentia ipsi⁹. Si ergo subiectū esset de essentia accidentis. tunc impossibile erit accidens esse extra subiectū. cui⁹ tñ oppositū videm⁹ in sacramēto altaris. Et hoc idem ptꝫ ex signo. nā accidēs diffinit᷑ p subiectū sicut p additamētū. qꝛ scꝫ subiectū addit᷑ nature vl' essentie accidentis. et non est de natura eius. cū essentie p̄dicamentoꝝ sint impermixte. vnde est alia natura parietis et albedinis eius.

Arguitur Materia est causa intrinseca cui⁹ est materia. sed subiectū est materia accidētis. g° ē cā intrinseca accidentis. Dicendū q̄ maior est vera de materia ex q̄ua et nō de materia in q̄ua cui⁹mōi ē subiectum respectu accidentis.

Queritur Vtrum diffinitōes dyaletice sint casse et vane. Dicendū q̄ sic. qꝛ sicut circa textū dictum est. diffinitōes dyaletice dicunt᷑ diffinitōes passionū que dant᷑ absq̄ subiecto. passiones aūt dicuntur vt dolor. timor. amor. gaudium. spes. ⁊c̄. Si ergo diffinitiones taliū passionū dant᷑ absq̄ subiecto tunc sunt diffinitiones vane. qꝛ vanū est qđ nō attingit finem in quē ordinat᷑. cū ergo diffinitio ex sui natura ordinat᷑ ad demonstrandū passiones de subiecto. sic ille diffinitiones q̄ talē finem nō habent dicunt᷑ vane. Hic aūt est de diffinitōnibus passionū datis absq̄ subiecto. Exempli grā. Passiones ire in ordine ad subiectū sūt pallor faciei. tremor manuū ⁊c̄. Cause vo istarum passionū nō p̄nt dari ex formali diffinitōe ipsi⁹ ire. sed ex materiali que datur p subiectum. Formaliter autem sic diffinitur ira. Ira est appetitus vindicte. Sed diffinitō data per subiectum est ista. Ira ē ebulitō sanguinis circa cor. et statim cognoscitur quare irati pallescunt in facie. qꝛ sanguis tendit immediate ad cor. ⁊ sic derelinquit mēbra exteriora scꝫ faciem et manus. ille āt cause non p̄nt sumi ex alia diffinitōne.

Prohemium

Arguitur Videt q ista autoritas nō sit ad ppositū·qr aīa nō ē passio aliq. Dicendū q quāuis aia nō sit passio habet tn̄ se p modū passionis q̄ ad suā diffinitōnem·qr diffinitiones passionū dant p additamentum qd est alterius generis·sic aia diffinit p additamentū qd est eiusdē generis·Et iō sicut diffinitiones passionū date absq subiecto sunt vane·sic etiā est de diffinitōe aie data absq corpore Et sic valet ad ondendū q diffinitio aie est danda p additamentū·

Arguitur Diffinitōnes date p gen' et differentiā sunt diffinitones phisicales·ergo nō sunt dyaletice· Dicendū q genus et drña pnt tripliciter considerari. Uno modo sm q genus habet rōnem potentie· et drña rōem actus·et sic diffi° data p drñam et genus est metaphisicalis·In signum cui' etiam sepata a materia qualia sunt substātie sepate sic diffiniūt· Alio mō accipiunt genus et drña· inqtum genus habet rōem materie et drña rationem forme·et sic diffinitio data p gen' et differentiā et phisicalis. Tercio mō accipiunt gen' et drña sz rōez generis et drñe.sm q gen' significat cceptū cōtrahibilē et drña cōceptū ctrahētez Et hoc ē qd dicit scūs thomas in de nte et eēntia q ex duobus conceptibus scilicet ex genere et drña constituitur tercius conceptus scz spēs Et sic diffi° data p genus et drñam est loycalis Pro quo sciendū est q duplices sunt diffinitiones scz substātiaꝝ.et ille date p gen' et drñaz sūt bone formalit et finaliter qr sunt sufficiētes cāe ad demonstrandū passiones de diffinito·et sic n̄ sunt vane·Alie sunt diffinitōes accidentiū et pcipue passionum.que si dant p genus et drñam sunt quidem bone quia dant p ea que sufficiūt ad bonam diffinitōem·Sed sunt vane quia nō attingūt finem ad quem ordinant· q̄a nō sunt sufficientes cause ad demonstrandū passiones de subiecto·Patet q illa questio nō hz locum de speciebus substantiaꝝ·

Dubitationem autē·

Postq̄ Aresto.posuit difficultates ex pte substantie anime.et qd q̄d est ipsi' aie·hic cñr mouet difficultates de aia que fiunt ex pte accidētiū et passionū ipsi' aie·Primo mouet dubitatōem Scdo eam soluit·Tercio ex solutōe infert q cognitio de aia ptinet ad phisicū·Primo mouet difficultatē·Scdo ondit illi' difficultatis necessitatē·Est ergo ista dubitatio·Utrū passiōes id ē potentie aie sint cōmunes anime et corpi· vel est aliqua passio ppria sm quā aia nō cmunicet corpi. Ad hoc dicit Aresto·q istam dubitatōem determinare non est leue·i·non est facile· Sunt em̄ alique pprietates de quibus manifestū est q nō sunt sine corpe·vt sunt irasci et sentire·et iō i ill' manifestū ē q sūt passiōes i aia et in corpe sil'.et hoc inferius pbat. Si aūt sit aliqua passio·i. ppria potentia ipsi' aie illa potentia erit intellectiua· hoc tn̄ est verū nisi dicatur q intelligere sit quedaz fantasia· sic em̄ dicebāt antiqui non ponentes drñam inter sensum et intellectum·et si sic potentia intellectiua non erit ppria aie· Si aūt intelligere nō est sine fantasia tunc iterū nō contingit intelligere absq corpore·qr fantasia fit cū organo corpali·

Si quidem igitur

Hic consequēter assignat causam necessitatis determinatōnis hui' questionis·qr ex determinatione hui' questionis cognoscit aliquid qd ōnes homines naturaliter scire desiderant scz an aīa sit sepabilis a corpe aut nō·Et hoc est ideo· q̄a si aīa habet in se aliquā potentiā et opatōez in qua nō cōicat corpori tunc est sepabilis a corpe et si nō habeat aliquā tunc nō erit separabilis· Et patent iste cōditionales quaꝝ pma est.si hz aīa opatōem et potentiam quā nō cōmunicat corpi ipsa est sepabilis·qr opatio ppria rei correndet eē rei·qr opatio non pōt eē pfectior q̄ esse· Si ergo opatio est sepabilis a corpe ergo etiā ipm eē est sepabile a corpe· Scđa conditionalis sic ptz scz q si anima nō habeat aliquā opatōem in qua cōmunicat corpi ipsa nō est sepabilis·qr si anima separaret absq operatione a corpore· tunc eēt ociosa et frustraret suo fine qd est incōueniens et nō contingit alicui rei naturali· Et Aresto.addit in textu exemplū qd est tale.quia linee recte conuenit tangere eneā sperā sm punctum·et non pōt sibi competere nisi sm q est in corpore qr tactus est ipsi' corporis·sic etiā videt aliquibus q intelligere nō cōuenit aie nisi sm q est in corpore sicut tactus nūq̄ pōt fieri sine corpore·

Arguitur Aresto·in textū cmittit fallaciā cñtis · qr arguit a tota cōditionali cū destructōe añcedentis ad

De Anima.

destructionē cōsequētis. ¶ Dicendū φ dupliciter contingit arguere in conditionalib⁹. Uno modo in terminis ꝯuertibilibus. et sic indifferenter ꝑt argui a positiōe vel destructione ancedentis vel consequētis. q2 in cōuertibilib⁹ posito vno ponit et reliquū. ⁊ destructo vno destruit ⁊ reliquū. et sic arguit hic. q2 aīam habere potentiā et opatōem ꝓpriam et eē sepabilem a corpe cōuertunt. ⁊ ido licet arguere a destructiōe ancedentis ad destructionē cōsequentis. Alio mō arguit in terminis nō cōuertibilib⁹. ⁊ sic est necesse arguere a positione ancedētis ad positōem cōsequētis. vel a destructione ꝯsequentis ad destructionē ancedētis.

Arguitur Videt φ exemplū textus sit incōueniēs. q2 si corp⁹ spericū tangeret lineā rectā ſm pūcta indiuisibilia tūc linea esset ex idiuisibilib⁹. Pro itellectu argumenti est sciendū. φ si enea spera moueat super aliquā supficiē durā. tunc necesse erit talem supficiem tangere eneā sperā ſm puncta. quia si tangeret ſm aliquā puam q̄titatē tūc enea spera nō esset pfecta spera. q2 haberet aliquā supficiem ſm quā tangeret rem durā et hoc repugnat spere. Scd̄o sciendū φ q2 int duo corpa dura est aliqd̄ mediū. ergo oportet ymaginari φ enea spera ponat sup supficiem aque ⁊ φ aqua non cedat. ¶ Istis cōsideratis ad argumētū dicendū φ duplex est tact⁹. scz metaphoricus siue mathematicus et phisicus. Dicēdum ergo mathematice loquēdo φ enea spera tāgeret supficiē ſm minimas supficies et nō ſm pūcta. nec sequit si tāgeret ſm puncta φ ꝯtinuū ꝯponeret ex indiuisibilibus. q2 illa puncta q̄ tangit corpus spericū non sunt in actu sed in potētia. ergo ex eis nō componit linea q2 solū ꝯponit ex his que sūt in actu. Et ad argumentū dicendū φ minima vel incōsiderabilis rectitudo in corpe sperico non impedit speritatem. et ideo q̄uis in corpe sint incōsiderabiles supficies ex hoc tū nō impedit ei⁹ speritas siue figura sperica.

Queritur Utrum aīa sit sepabilis a corpe. ¶ Dicendū φ capiendo aīam ꝓ aīa vegetatiua et sensitiua. sic ille aīe quia sunt immerse materie nō pñt a corpore separi. Sed capiendo aīam ꝓ aīa rōnali. tunc est sepabilis a corpore. q2 est forma potens ꝑ se subsistere sicut pz tercio h⁹. vbi dicit φ aīa est id quod vere est.

Arguitur Aīa rōnalis depēdz a corpore ergo nō est a corpore separabilis. ¶ Dicendū φ aīa rōnalis capit dupliciter. Uno modo quo ad fieri. ⁊ sic dependet a corpore q2 nō pōt fieri nisi in corpore q2 si fieret extra corpus tūc esset substātia separata et nō aīa. ⁊ q̄uis aīa sit in corpore tū pōt separari a corpore retinendo illā indiuiduatōem q̄ recepit a corpore. Alio mō accipit aīa rōnalis q̄ ad esse ipsi⁹. ⁊ sic dupl'r aliq̄d dependet a corpore. Uno modo subiectiue. ⁊ sic potentie sensitiue depēdent a corpore et nō potentie aīe rōnalis. q2 intellectus nō subiectat in aliquo organo corporali. q2 est immaterialis sicut pz tercio hui⁹. Alio modo aliq̄d depēdet a corpe obiectiue q2 corp⁹ est obiectū eius. ⁊ sic etiā aīa dependet a corpore etiā q̄tum ad intellectū. q2 intellectus ꝓ statu hui⁹ vite nō pōt intelligere immateriale sicut obiectum. ergo intellectus obiectiue dependet a rebus materialibus. ⁊ hoc nō impedit eius separabilitatē. q̄a intellectus etiā actu a corpore separatus. sicut intellectus angelicus pōt intelligere corpus nō obstante eius separatione.

Videtur autem et.

Hic manifestat Aresto. qd̄ prius p̄suppo̅suit scz φ quedā sunt passiones cōmunes aīe et corpori. Qd̄ ꝓbat tripliciter. Prima rō stat in hoc. quia ille passiones sunt cōes aīe et corpori quib⁹ corpus aliquid patit. quia si corpus aliq̄d patiat. ergo etiā sunt in corpore. sed multe sunt passiones aīe quibus corpus aliquid patit. sicut sunt ira gaudiū māsuetudo timor ⁊c̄. quia in ira fit ebulicio sanguinis circa cor. ergo ille passiones sunt cōmunes aīe et corpori. Scd̄a rō. ille passiones sunt cōmunes aīe et corpori que diuersificātur ex dispositione corporis ſm diuersa tempora. Sed q̄n̄qz cōtingit φ magnis passionibus occurrentibus homo nō irascit. contingit etiā ex alio tpe φ minore passione occurrente homo pl⁹ perturbat. facit ergo ad hoc dispositio aeris φ q̄n̄qz homo plus vel minus irascit. q̄a dicit Aristotiles primo metheoroꝝ φ q̄n cometa regnat tunc sunt multa bella inter p̄ncipes. Tercia rō stat in hoc. ille passiones sunt cōmunes anime et corpori que variant ſm diuersas cōplexiōes quia cōplexio respicit corpus. sed iste passiones sunt diuersimode in hominibus ſm diuersas cōplexiones. quia sunt aliqui ita conplexionati φ

p̄uis terribilibus vł nullis imminētibus multū timent. sicut melancolici ex sola fantasia piculorum timent. Alij sunt ita cōplexionati sic ꝙ magnis terroribus imminētibꝰ omnino nihil timēt sicut sūt colerici. Cū ergo timor est passio aīe manifestum est ꝙ alique sunt passiones cōmunes corpori et anime simul.

Si autē sic se habent

Hic infert ꝯclusionē p̄ncipaliter intentā correlarie scꝫ istā. qꝛ scꝫ dictū est ꝙ si passiones sunt cōmunes aīe ꝛ corpis. ergo etiā debent diffiniri p aiam et corpus. quia vnūqdq̄ꝫ habet diffiniri sicut habet eē. qꝛ ergo iste passiones habēt esse in corpe ergo hn̄t diffiniri p corpus. Unde Aresto. diffiniendo irā sic dicit. Ira est quidā motus corporis aut ptis aut potētie ab hoc ꝛ gratia huiusmodi. Et habet ista diffinitio quatuor causas In hoc em̄ ꝙ dicit motus. tangit cā formalis. qꝛ oīs passio appetitus est motus ꝓm ꝙ motꝰ accipit p exitu potentie ad actū. Diffinit em̄ Eustachius sic passionē tercio ethicoꝝ. Passio ē motus appetitus sub fantasia boni vł mali. Unde motus in diffinitōe ire nō pōt significare formā fluentē. ꝫ actū appetitus. sicut etiā in alijs diffinitionibꝰ passionū. qꝛ formalit loquēdo passio est actus siue opatio ipsiꝰ appetitꝰ sensitiui factus cū alteratione corpali. Et q̄a fit cū alteratiōe corpali ideo dicat passio. imponimꝰ em̄ noīa a notioribꝰ nobis. qꝛ ergo talis motus siue alteratio est nobis notior ideo imponimꝰ noīa a tali passione. Ponit vlterius in diffinitōe ire corporis aut partis. vbi tangit causa materialis. quia iste motus siue ista opatio fit p materiā q̄ est corpus. Deinde ponit aut potentie in q̄ tāgit p̄ncipiū efficiens. quia potentia irascibił est p̄ncipiū istius motus siue passionis. Addit grā hmōi. vbi tangit causa finalis. quia ꝓpter appetitum vindicte.

Et propter hoc ergo

Hic cōcludit ex dictis. q̄a iam dictū est aliquas esse passiones cōmunes aīe et corpi. Qꝫ ad phisicū spectat determinare de aia scꝫ in ordine ad tales passiones. vł de ōni aīa. vł ad minus de aia habente tales passiōes. Et rō est. q̄a sicut ptꝫ scdo phoꝝ. phisicus habet determinare formas ꝓm ꝙ sūt in materia. Sed anima ad minus ꝓm istas passiones predictas est forma in materia gᵒ ꝛc

Differēter autē diffi.

Hic ponit drīam inter dyaleticū et phisicū q̄tū ad diffinitōem. Et distinguit triplicē diffinitōeꝫ qꝛ quedā est q̄ dat p materiā tm̄. quedā p formā tm̄. quedā p formā et materiā sił. Exempla dāt in textu de ira et de domo. De ira diffinitō data p materiā est. Ira ē ebulitio sanguinis circa cor Data p formā est. Ira est appetitus vindicte. Data p formā et materiam est. Ira est ebulitio sanguinis circa cor ꝓpter appetitū vindicte. Similiter domus habet tres diffinitiones. Prima formalis est ista. Domus est coopimētū ꝓhibens nos a ventis ymbribus et caumatibꝰ. i. caloribus. Materialis est ista. Domꝰ est q̄d cōpositū ex lignis et lapidibꝰ. Alia ē ꝯplectēs vtrāqꝫ.

Queritur.

In quo p̄dicamēto sit ira Dicendū ꝙ ira p̄t mł tiplicīter capi. Uno modo put significat p̄ncipium a quo ꝓcedit. ꝛ sic q̄a ꝓcedit a potētia appetitiua que inclinat ad rem appetitā. est in p̄dicamēto qualitatis in scd̄a spē. sed sic accipit improprie. qꝛ manifestū est ꝙ potentia appetitiua ñ est passio cū in vna potentia sint multe passiones. et ideo qn̄ sic diffinit ira. est appetitus vindicte. ibi appetitus nō accipit p potentia appetitiua sed p actu appetendi. Accipitur ergo ira alio modo ꝓprie. et sic est de p̄dicamento actionis. sic em̄ ira nihil aliud est q̄ actus potētie irascibilis factus cū alteratōe corpali scꝫ cū motu sanguinis ad cor. Tercio modo accipit ira q̄tū ad motū factum in corpe. et tūc iterū accipit improprie. ꝛ sic ira est de p̄dicamēto vbi. qꝛ fit in ira motus localis sanguinis ab exterioribꝰ mēbris ad cor.

Que igitur naturalis

Hic ondit q̄ illaꝝ ē phisica. Et vult ꝙ illa q̄ dat p materiā est phisica sed impfecta. Sed data p formā et materiā sił est phisica. et pfecta. Sed data p formā tm̄ est loyca. Et rō est q̄a phisicus cōsiderat formas ꝓm ꝙ sunt in materia. q̄a sic conueniūt rebus mobilibus. cū ergo vnūqdq̄ꝫ habet diffiniri sicut habet esse. ideo optet oīa phisicalia diffiniri p materiā. Qꝫ aūt diffinitio data tm̄ p materiā sit impfecta. Patet qꝛ cognitio ꝓprie nō p̄t sumi p materiā nisi et adiungat forma illius rei tunc em̄ p̄t res ꝓprie cognosci. Sꝫ quia loycus abstrahit a materia et a motu ideo

diffinit p solā formam.

Arguitur

Materia nō pōt de se notificare. ergo non est aliq̄ diffinitio tm̄ data p materiā. qz materia ē ens in pura potentia. sed vnūqdqz cognoscit̄ sm q̄ est in actu. Dicēdū q̄ duplex est materia scz materia pma q̄ est subiectū forme substātialis. et ex tali materia sm q̄ hmōi nō pt fieri cognitio rei nisi capiat̄ cū forma vel sub forma. Alia est materia scd̄a que est subiectū forme accidentalis. et sic paries est materia albedinis. ꝛ ex tali materia pt res accidentalit̄ cognosci. qz materia pmo mō accepta est ens in pura potentia. sed materia scd̄o mō accepta est ens i actu substātiali qd̄ est subiectū accidentis. ꝛ sic patet q̄ Arest o. loquit̄ de diffinitionib⁹ accidētiū. qz exēplificat hic de domo et ira que sunt accidētia totius compositi.

Aut non est aliquis.

Hic oñdit drñam inter manualē mathematicū et metaphisicū. Et differt sic. q̄a metaphisic⁹ cōsiderat de formis sm q̄ sunt sepabiles a materia. ꝛ ideo diffinit absqz ōi materia. sed mathematic⁹ manualis et phisicus detmināt de forma sm q̄ est in materia. sed different. q̄a mathematicus cōsiderat de formis sm q̄ diffiniūt p materiā ymaginabilē. Sz phisicus et manualis sm q̄ p materiā sensibilē. sed drūt. qz phisicus cōsiderat formas quarū pncipiū est natura. sed manualis considerat formas quarū pncipiū ē ars.

Redeundū est autem.

Hic aresto. reuertit̄ ad ppositū. qz fecit disgressionē a pposito. Et dicit redeundū est ad cōtinuādū pus dicta. qz dictū est q̄ passiones q̄les sunt furor timor ōsideriū ꝛc̄. nō sunt sepabiles a materia phisicā aialiū sm q̄ aialia sunt. Et nō habent se tales forme sicut linea vl̄ planū q̄ habēt intelligi sine materia sensibili. Deinde cōtinuat dicta dicendis. Et vult q̄ etiā iste passiones predicte cōueniūt aie. sic ergo in illo libro determinādū est de aia. Et si debeamus de aia determinare tūc iste modus obseruād⁹ est scz q̄ pmo ptractent opiniones de aia. Et hoc ideo. q̄a si in aliq̄ bn̄ dixerūt. hoc acceptandū est tanq̄ verū in nostra doctrina. si vero aliquid nō bene dixerūt id ipsum vitemus.

Principium autē q̄stionis

Postq̄ Aresto. pmisit phemiū istius libri. Hic cōsequenter ponit tractatum. Et tractat in hoc libro de aia sm opinionē antiquoꝝ. In scd̄o ponit veritatem. Et pmo oñdit qūo phi habuerūt viā inuestigandi naturā aie. Et dicit q̄ ex quo aiatū differt ab inaiato p motū ꝛ sensum. Ideo quidā phi inquirebant naturam aie ex motu. quidā ex sensu. Vnde phi qui inq̄rebant naturam aie ex motu dixerūt ignem esse aiam. q̄a ignis maxie mouet. aliqui calorē. aliq̄ igneos athamos. Illi aūt qui inq̄rebant aiam ex sensu siue cognitōe. dicebant aiam esse compositā ex omnib⁹ rebus vt oia cognosceret. Plato tn̄ specialit̄ dixit aiaz esse compositā ex nūo. scz ex vnitate. et hoc quo ad intellectum. ex binario quo ad sciam. ex ternario quo ad opinionē. Ex quaternario quo ad sensum. Et rō istius est. attribuebat em̄ intellectum pre vnitatis ex quo intellectus est habitus pncipioꝝ. Sed attribuebat sciam dualitati q̄a scia pcedit ex principijs ad cōclusionē q̄ sūt duo. et ideo in scia est dualitas scz pncipia et cōclusio. Sed attribuebat opinionē ternario. quia opinio q̄uis sit ex pncipijs ad conclusionē non tn̄ ex pncipijs cōformibus sicut est scia. q̄a in scientia ambo pncipia sunt necessaria. sed in opinione pceditur ex vna opinata et alia formidata. Deinde attribuebat quaternatio sensum. qz sensus est vtus corpalis. sed pma figura corpalis est quadrangularis sicut pma figura supficialis est triangularis. Aliqui aūt pcedebāt in noticiam aie ex motu et sensu simul. et illi dicebant aiam esse nūm mouentē seipm. i. cognitōez mouentem seipsam. p nūm em̄ intelligebāt cognitionem. qz sola cognoscentia intellectualia pūt numerare.

Quoniam autem et.

Hic mouet diuersitatē ipoꝝ phoꝝ loquentiū de aia quo ad principia anime. Aliqui em̄ ponebāt pncipia anime esse corpalia. Et aliqui spūalia. Et differebant circa multitudinē. qz quidam ponebāt vnū pncipiū et quidā multa. Illi qui ponebant aiam habere pncipiū corpale sūt diuersificati. q̄a quidā ponebant ignē q̄ est subtilissim⁹

Et quicq̃d esset mobile haberet in se aiam q2 ſm eos ꝑncipiū mouēs est aia. Et dixerūt tales ꝙ magnes haberet aiam q2 moueret ferrū. Aliqui em̄ dixerūt aerem sicut dyogenes. Aliq̃ vaporē. Aliqui dicebant aiam esse aliqđ nobilissimū et cōtinue moueri in corpe vt moueꝫ corpus. et in hoc assimilari corpibus celestibus et ista fuit opinio Anthisontis. Aliq̃ aūt magis rudes ponebant aquā esse ꝑncipiū. cui⁹ opinionis fuit Ypp⁹ Aliqui em̄ dicebāt sanguinē esse aiam q̃a nō pt anima eē sine sanguine. et istius opinionis fuit Trixias phus. q̃a maxime in sanguine apparet sensus. Patet ergo ꝙ tales ph̄i inq̄rebāt naturā aie ex tribus. scz ex motu vl' cognitione siue ex motu et sensu et ex cognitione. Nullus autē posuit terrā eē principiū aie ꝓpt̄ eius grossiciem

Considerādum autē

Hic reprobat opiniones istoꝝ phoꝝ. Et pmo illoꝝ qui inq̃rebant naturā aie ex motu. q̃a sic dicentes nō poterāt saluare oēm motū ipsi⁹. sursū et deorsum. q̃a qui ponebāt aiam cōponi ex igne habebāt dicere ꝙ moueret sursum ⁊ ergo tolleretur motus deorsum. Spēaliter tñ tollit opinio democriti q̃ dixit ꝙ corpus moueret ad motum aie. Sed addit Aresto. silr̄ sicut dicit mḡr comediarū noie quidē Dedalus qui fecit statuā ligneam minerue. i. dee sapie que fuit posita sup̄ argētum viuū. mouebat ergo statua etiā ſm motū argēti viui qđ suppositū fuit tali statue. Sic etiā dixit Democritus ꝙ aia moueret ex athomis. et ex illis athomis etiā moueꝫ corpus sicut aia.

Eodem autē modo.

Hic Aresto. reprobat opiniones platonis decem rōnibus qui dixit aiam intellectiuā eē magnitudinē circularē. Int̄ quas ponit vna ratio ꝙ circulatio est motus et assilat motui. Sed intellectus assilat quieti. ergo nō pōt aia intellectiua esse circulatio. Et alia rō quā addit est. q̃a beatitudo consistit in opatione intellectiua. sed beatitudo nō pōt cōsistere in aliquo motu. quia beatitudo est facilitas. id est facilis potestas. Et in decima rōe dicit ꝙ dicere aiam posse exire corp⁹ et intrare aliud corpus. sicut nauta in naui. est fabula pidagorica et hoc ꝯuenit ex eo q̃a est debita ꝓporcio inter aiam et corpus.

Inuestigabit autem.

Hic mouet tres questiones cōtra Empedicle q̃ dicebat ꝙ aia esset armonia cōplexionis. Si em̄ sic tunc in vno corpe essent plures aie q2 ibi sūt plures cōplexiones. q2 est alia ꝓporcio cōmixtionū in oculo q̃ȝ in pede. et q̃a sic aia ſm Empedoclem cōsistit in ꝓportione cōmixtionis elementoꝝ ideo etiā moueꝫ aia qñ est in corpe et opatōnes aie sunt motus quidā. Rn̄dit Aresto. ad positionem ipsi⁹ Empedoclis. ꝙ aia inq̄tum aia nō mouet sed ſm ꝙ totū corpus moueꝫ. et ideo motus accidit ꝑncipalit̄ ex pte corpis. q̃a q̃ dicit aiam irasci dicit eam texere aut edificare. nec etiam aia ꝓprie intelligit sed homo intelligit p aiam. Quā autoritatē solebāt aliqui male allegare dicentes. qui dicit aiam intelligere dicit eā texere aut edificare qđ nō est ꝓprie verū. q̃a nō oportꝫ ꝙ intelligere fiat p organū corpale sicut irasci. Deinde ꝙ iste passiones sint passiones corporis pbat rōnib⁹ antiquoꝝ. q̃a multi antiquoꝝ dixerunt ꝙ ois aia esset incorruptibilis. ergo nulla passio posset ꝯuenire rōne ipsi⁹ aie. qđ q̄uis sit verū de aia rōnali nō tñ verū est de alijs aiab⁹ et ideo loquēdo de homine habente aiam rōnalē oēs passiones et effectus ꝯueniūt ex pte organoꝝ et nō ex pte aime. et ideo si senex accipiat oculum iuuenis videbit vtiqꝫ vt iuuenis. Ex q̃ patet ꝙ actus videndi nō ꝯuenit ex pte aie. sed ex pte organi visus i sene. Ex quo Aresto. elicit ꝙ intellectus ideo impediꝫ per accidens in statu hui⁹ vite p corpus q̃a scz necesse habet opari per organa corpalia et ꝑcipue p sensus interiores. Ex quo elicit ista autoritas ꝙ intellectus corrūpitur quodā interiori corrupto. q̃a actus intelligendi corrumpiꝫ qñ sensus iteriores corrumpūtur. et ideo debiles in capite nō pñt bñ intelligere. Addit Aresto. ꝙ simplr̄ intellectus est aliqđ diuini⁹ corpe. et sepabilis a corpe.

Tribus aūt modis.

Hic disputat contra eos qui dicebāt aiam esse ex omnib⁹ vt oia cognosceret que fuit opinio ꝑncipaliter Empedoclis. Et contra illā inducit decem rōes. Quarū sexta stat in hoc. q̃a si aia iō cognosceret oia q̃a cōposita est ex oibus rebus. tūc seq̄reꝫ ꝙ deus esset insipientissimū aialiū. q̃a deus est omnino simplex. sed cognoscens cognoscit aliq̃d ſm ꝙ est cōpositū ex aliquo. Vocabant em̄ deū esse celū. et q̃a nō est cōposit⁹ ex lite sic nō cognosceret litē. Decima rō stat in hoc

de Anima.

Ad hoc q aia cognoscat oīa nō oportet q sit cō posita ex omnib⁹ qa aliqua cognoscunt p alia. Nā puatio cognoscit p habitū. Et rectū ē canō id est regula sui et obliqui. cognoscatur em̄ malū per bonum.

Quoniam autem.

In fine textus mouet Aresto. duas dubitatiões. Quarū pma est. Utrū opatões aie cōueniant cuilibet pti aie. vl q̄libet opatio habeat dētminatā ptem aie. Scda est vtrū viuere cōueniat alicui partiū vel toti. Et ponit circa hoc opinionē antiquoꝝ qui dicebāt aiam diuisibilē esse in ptes q̄titatiuas. et q essent diuerse aime in vno corpe. Contra qd Aresto. instat trib⁹ rōnibus. Quarū pma stat in hoc. Si plures sint aie simul in eodē corpe tūc nō videt vn posset sumi causa quare tā multe aie manerēt in vno corpe nō em̄ pnt ille aie se mutuo cōtinere exquo sunt diuersarū naturarū. nec etiā pnt cōtineri a corpore. q̄z aīa continet corpus et nō corpus aiam. Qd pbat a signo. q̄z egrediente aīa a corpore corpus marcessit et corrūpit. et sic corp⁹ decidit in nihilū sicut partes corpis manent sil' vtute aie. Ad istas questiones pōt sic rndēri. Ad pmā dicendū est q opationes aie nō cōueniūt cuilibet pti. sic q q̄libet ps habet oēm opationē anie. Vn̄ sunt duplices opatões. Quedā sunt vni⁹ speciei circa vnū obiectū existentes. sicut sunt due opationes videndi et tales fiunt ab vna potentia. Alie sunt diuersaꝝ speꝝ vt sunt videre et audiē que fluūt a diuersis potentijs. Ad scdam dicendū q viuere capit dupl'r. Uno modo pro viuere essentialiter. et sic viuere est ab aīa non aūt ab aliqua pte aie. Alio modo capit viuere p actu potentie aie et tūc generalit ē ab omnib⁹ potentijs. q̄a nō solū videre est viuere. sed etiā audire appetē et intelligē. et sic de alijs. Itē cōsiderādū est q ex textu in q̄ Aresto. tractat de erroribus pnt spālit notari nouē autoritates. Quarum pma est. Animal differt a non aiali motu et sensu. Scda. hector iacet aliud sapiēs. Tercia intelligere assilatur quieti. Quarta q̄ dicit aiaz irasci dicit eā texere et edificaē. Quinta si senex accipiat oculū vt iuuenis videbit vtiq; vt iuuenis. Sex a intellectus corrūpit quodā interiori corrupto. Septima. si aīa esset cōposita ex oib⁹ rebus vt oīa cognosceret tūc deus esset insipientissimū aialiū. Octaua. rectū est canon sui et obliqui. Nona aīa continet corpus et nō econtra. Quarū pma sic introducit. Nā cōuenieēt antiqui inquirūt aiam ex motu et ex sensu. quia aīata dnt ab inaīatis motu et sensu. sed manifestum est q aiata et inaīata dnt p aiam ideo cōuenienter ex motu et sensu inquirit aia. Scda autoritas introducit sic. q̄a Aresto. ponit dnam inē opinionē Anaxagore et democriti. Quia Democritus dixit simplr sensum esse intellectū. et ideo ipē recōmēdat. Homerū q̄ posuit istā autoritatē hector iacet aliud sapiēs. et est intellectus autoritatis. Hector. i. ille vir iacet sapiēs. i. intelligēs aliud. i. sapere in hectore mutat sm diuersa tpa. Ex qua autoritate sumit q intellectus dependz ex tpe. quicq̄d aūt dependet ex tpe hoc est corporale. hoc aūt qd est corpale est sensus. ergo intellectus est sensus. Sz Anaxagoras distinguit inē sensum et intellectū. posuit em̄ ipē intellectum separatum segregantē oīa ex cahos confuso vtz tercio huius. Tercia autoritas sic introducit. Ex q̄ plato dixit aiam intellectiuā esse in magnitudine circulari. Dicit Aresto. q hoc nō cōgruit anime intellectiue. q̄a intelligentia assilat quieti. et ideo nō pōt aia intellectiua eē motus circularis. Quarta autoritas sic introducit q̄a aliq̄ dicebant q aia moueret. Uult ergo Aresto. dicere q motus qui cōuenit aie non cōuenit sibi ex pte sui sed ex pte corpis. Irasci em̄ est motus. s; aia nō irascit. Quia sicut non possum⁹ dicere q aia edificet vel faciat aliquē actum exteriorem sicut est opus texendi. ita non possumus dicere animam irasci. sed homo irascit. Unde patet q aliqui male allegabant istam autoritatē dicentes qui dicit aiam intelligere dicit eam texere vl edificare. Addit tamen Aresto. q pprie nō dicitur animā intelligere q̄uis hoc posset dici. sed potius dicendum est q homo intelligat p aiam siue p intellectum. Quinta autoritas sic introducitur q̄ vult Aresto. in textu q defectus qui accidunt in vita animalis. sicut videndi audiēdi et opandi non cōueniūt ex pte anime sed ex indispositōne organoꝝ corpalium. Et ideo si senex accipiat organum videndi vt iuuenis videbit vt iuuenis. Et q̄a posset aliquis dicere q intellectus q̄nq; impediat p corpus. ergo etiaz intellectus erit corporalis. Ideo ponit sexta autoritas que dicit. Ex intellectus corrūpit quodā interiori corrupto sez sensu interiori. nō tamen vnq̄ corrumpit essentia intellectiua. sed actus siue vsus intellectus.

Septia autoritas sic itroducit· qa Empedocles dixit aiam esse compositā ex omnib⁹ vt oia cognosceret· ergo de⁹ q̄ est summe simplex nihil cognosceret. Octaua autoritas sic introducit quia nō oportet in aiā eē compositōem ex omnib⁹ rebus· qz ad minus nō oportet aiam ꝯponi ex priuatione qz priuatio cognoscit p habitū. qz omne rectū est canon. i. regula ꝯgnoscendi suū obliquū id est priuatōem. Pōt etiā ista ꝓpositio moraliter exponi. et tūc exponit sic. rectū. i. bonū. i. iustū est canon. i. regula viuendi sui. i. ipsius. et obliqui id est mali siue iniusti. Sicut em̄ dicit Aresto. v. pollitico⁊. vtuosi sunt optimi rectores ꝯmunitatis. qz vtuosi pñt se regere et alios. Ultima autoritas introducit sic· quia dicebant aliqui q in vno corpore essent multe aie. Et dicit Aresto. q hec nō est verū· qa nō pōt dari ratio quare tales aie sunt in vno corpe cū corpus nō cōtineat aiam sed anima corpus.

Arguitur Videt q inaiata etiā mouēt ergo non dñt aiata ab inaiatis motu et sensu qd est cōtra p̄mā autoritatē. Dicendū q dupl'r aliqd mouet. Uno modo aliqd mouet scʒ ab aliquo sepato ab illo. et sic etiā mouent inaiata. sicut lapis mouet a generante siue remouente ꝓhibens vt dicit octauo phisicorum. Alio mō aliquid mouet ab aliquo sibi cōiuncto. et sic motus cōuenit aiatis. qa aiata mouēt ab aia eis cōiuncta. Uel pōt dici q ē aliquis motus q̄ nō ꝯuenit nisi aiatis sicut mot⁹ augmentatōis. ꝗ in inaiatis est magis ꝓprie additio materie ad materiā q̄ ꝓprie dicta augmētatio sicut patet in p̄mo de generatōe. nō em̄ fit cōuersio in inaiatis alicui⁹ additi in pōrē substātiam sicut in aiatis. sed generatur noua res. Exempli grā. si ignis augmētet ꝓpter appōnem ligno⁊ tūc ille ignis qui p̄fuit nō cōuertit ligna in suā naturā sicut alimentū appositū aiali conuertit in naturā aliti. sed generat nouus ignis ex lignis appositis.

Arguitur Argentū viuū p se mouetur et tñ nō habet aiam. Dicendū q argentum viuū nō mouet motu augmentatōis p se sicut mouent aialia q̄ mouentur motu augmentationis. Et si dicat de motu locali. Dicendū q talis motus localis nō cōuenit sibi ex natura aie. sed ex natura mixtionis qa in argento viuo est cōmixtio sicci et humidi et ꝓpter humiditatē cōmixtā naturaliter argentū viuū fluit. ꝗ ꝓpter siccitatem manet in numerali loco. et sic est quedā pugna inter humidū et siccū ꝓpter quā cōtingit argentū viuū sic semp moueri. Est etiā cōsiderandū q differre nō debʒ hic capi ꝓut dicit dñam essentialem. qa sic aiata dñt ab inaiatis p intrinsecā dñam. sed debʒ capi hic ꝓ quacunqʒ accidentali dña vl diuersitate. Ista em̄ dña fuit data ab antiquis q̄ fuerūt sensibiles nō cognoscentes rerū dñas.

Arguitur Corpus continet animā. g° illa est simpl'r falsa. q aia cōtinet corpus et nō ecōtra. qa illd continet aliud in quo alterū est. sed aia est in corpe. ergo cōtinet a corpe. Dicendū q ꝯtinentia est duplex. quedā est materialis siue indiuidualis sm quā ꝯtinēs indiuiduat ꝯtentū. et sic corp⁹ ꝯtinet aiam qa aia fit indiuidualis ex hoc q est in corpore. Alia est cōtinentia formalis siue specifica. et sic aia cōtinet corpus qz aia dat spēm corpi et toti cōposito. Et ideo Aresto. bñ loquit in textu q nō pñt esse plures aie in vno corpe. quia tūc corpus nō haberet vnā spēm. sed q̄tuor qd ē impossibile. Et si loq̄mur de ꝯtinētia q̄titatiua tūc quodāmō pōt intelligi q aia ꝯtinet corpus. qz dicit Aresto. in textu q ptes q̄titatiue corporis nō simul manēt remota aia a corpe. Et tantū de primo libro.

Nota versus in se continentes opiniones antiquo⁊ de anima.

Hic sunt ponentes animam primi sapientes
Ignē Democritus. athamos seu Pithagorasqʒ
Ponit Anaxagoras intellectum. elementa
Empedocles. Plato posuit numeros et ꝑeas
Et Thales animam memorabitur eē motiuam
Aera Dyogenes. Eraclitus esse vaporem
Comparat Almeon hanc immortalibus. Ippus
Dixit aquam. Crixias aiam dedit esse cruorem
Summus Arestotiles hanc dicit corporis actū

Q

Ve quidē a prioribus

Postq̄ Aresto· in primo libro determinauit de aia ſm opinionē antiquoꝝ. Hic in ſcḋo determinat de aia ſm opinionē ꝓpriā· Et p̄mo determinat de aia q̄tum ad eius quiditatem· Scḋo de eius potentijs.ibi potentiaꝝ aūt aie·

Arguitur Questio an est p̄ſuppōnit a questione quid est· ergo videt̄ q̄ p̄us debeat queri an aia ſit anq̄ diffinitio aie ponat̄· ¶ Dicendū q̄ aiam eſſe patz ad ſenſum·ſed ars et virtus ſunt circa difficilia et circa ea que nō ſunt de ſe nota. Hic ergo aresto· dicit p̄mo topicoꝝ q̄ nō est querendū de illis in aliqua ſcia que cadūt ſb ſenſu· Ex hoc em̄ q̄ aliquis habet opatōez vitalem q̄ cadit ſub ſenſu ſic etiā ſtatim cognoſcit aiam eſſe· Vn̄ iſtius poīt Aresto·ſcḋo phyſicoꝝ.vbi ſic inq̄t q̄ ridiculoſum ſiue ridiculū est naturā demonſtrare eē q̄ꝛ cadit ſub ſenſu· In p̄mis ergo cōtinuat Aresto·dicta dicēdis· Et dicit q̄ illa que dicta ſunt de aia ſūt tradita a p̄oribus.i·antiq̄s p̄hīs qui ſolebant habere diuerſas opiniones de aia. Et ideo nūc a p̄ncipio dicendū est de aia q̄d ſit aia et que ſit cōmuniſſima rō ipſi⁹ aie· In quo tria cōſiderant̄· Primū est q̄ de nouo tractandū est de aia ac ſi nihil dictū eſſet de ea · q̄ꝛ oīa dicta prius de aia parū vl' nihil h̄nt veritatis·ergo ſi debem⁹ d̄ aia veritatē dicere tūc oportet a nouo incipe· Scḋm conſiderandū est q̄ in textu dicit̄ temptātes· in quo tāgit̄ difficultas detminādi de aia· q̄ꝛ q̄uis aia quo ad q̄ꝛ est ſit facilis cognitionis·tam̄ cognitio ipſi⁹ quo ad quid est est difficilis· Terciū q̄d notat̄ est q̄ Aresto.vult determinare de aia ſm ꝯmuniſſimā ei⁹ rōem· Q̄d dicit Aresto·ad excludendū duas opiniōes āt̄iquoꝝ· Quoꝝ aliqui locuti ſūt ſolū de aia vegetatiua et ſenſitiua ñ diſtinguētes intellectū a ſenſu· Alij aūt ſicut plato ſolū locuti ſunt de aīma rōnali et nō de alijs aiabus·et ideo ad excludendū vtrāq̄ opinionem dicit q̄ vult dare cōmunē rōem que cōuenit omnibus animabus·

Dicimus enim vtiq̄·

Hic ꝓſequit̄ intentū ſuū ſcꝫ ponendo duas diffinitiones aie· Et p̄mo inueſtigat eā que ē ſicut cōcluſio demōſtratōnis. Scḋo illā q̄ est ſic demōſtrationis p̄ncipiū ibi ·qm̄ aūt ex incertis· Circa p̄mū duo facit·q̄ꝛ p̄mo inueſtigat diffinitōem Scḋo ꝓbat eā ibi·vl't ergo· Circa p̄mum iterū duo facit· q̄a p̄mo ponit diuiſiones ad inueſtigandū diffinitōes de aia·et illū modū inueſtigādi diffinitōem ponit ſcḋo poſterioꝝ· Scḋo ex illis diuiſionib⁹ ꝯcludit diffinitōem aie· Circa primū p̄mittit ſex diuiſiones· Quarū p̄ma est entis in decem p̄dicamēta·et illam inſinuat paucis v̄bis in textu cū ſic dicit· Nos p̄hi dicimus vnū gen⁹ entis eſſe ſubſtātiā p q̄d intelligit̄ q̄ ens etiam habet alias p̄tes ſcꝫ alia p̄dicamenta·

Huiuſmodi autem·

Hic ponit aliā diuiſionē. Et est iſta. Q̄ꝛ ſubſtantia diuidit̄ in materiā formā et totū cōpoſitum Et dr̄nt p̄tes iſtius diuiſionis ſic·q̄ꝛ materia p ſe nō est hoc aliq̄d·i·completū ens in actu ꝟ est in potentia tm̄·ſed forma est actus et ſp̄es ſm q̄ aliq̄d dicit̄ eſſe in actu et hoc aliquid· Totum cōpoſitū est aliq̄d ꝯſtitutū ex materia et forma

Arguitur Subſtātia diuidit̄ in corporeā et in incorpoream· ergo male dicit̄ q̄ in materiā formā et totū cōpoſitū· ¶ Dicendū q̄ ſb̄a capit̄ dupl'r· Vno mō generaliter ꝓūt oē ſubiectū accidentis vocatur ſubſtantia·et ſic diuidit̄ in corporeā et in incorpoream· q̄a ſubſtātia incorporea ſcꝫ ſepata est ſubiectū accidentiū ſp̄ūaliū·ſicut ſubſtātia corporea est ſubiectū accidentiū materialiū· Alio mō capit̄ ſubſtantia ꝓ ſubſtātia phiſica ſiue naturali·et ſic diuidit̄ hic ſubſtantia in materiā formam et totū compoſitū· Vnde Aresto· ſicut hic est phiſicus ita loquit̄ de ſubſtantia phiſica ·et ideo ſub iſta diuiſione nō continent̄ ſubſtantie

analogia

sepate sicut sub pma. Et si diceret aliqs q̄ substantie sepate sunt forme ergo cōtinent sub forma. Dicēdū q̄ nō sunt forme sicut forma diffinitur hic. q2 forma est fm quā res est hoc aliqd. qd est falsum de substātijs sepatis q2 substantie separate nō dāt esse materiale. q̄a nō hñt materiam p quā in phisicis res est hoc aliquid.

Arguitur Materia ē aliqd in actu. ergo nō est in potētia. q2 ferrum est materia cultelli. et tñ est ens in actu. Dicendū q̄ duplex est materia. quedā est simpliciē pma que est subiectū forme substātialis. et sic materia est simplr ens in potentia. q2 fm se accepta nō includit aliquē actū siue formā. Alia est materia scda que est subiectū forme accidentalis siue naturalis siue artificialis. et tal' materia licz sit in actu simplr. est tñ in potētia fm qd. q2 est in potētia ad formā accidentalem.

Queritur Sub quo mēbro substātie continet aīa. Dicendū q̄ continet sub forma. Arguit tñ q̄ non. q̄a aīa ē hoc aliquid. ergo nō ē forma. Añs pbatur q2 pōt p se subsistere. ergo est hoc aliqd. Dicendū q̄ duplr accipit h° aliqd. Uno mō aliqua res dicit hoc aliqd q̄a p se subsistit ex sua ppria natura. et sic sba materialis cōposita ex matia et forma. vel etiā substātie sepate dicunt hoc aliquid. vñ aīa nō est tūc hoc aliqd. Alio mō accipit hoc aliqd p oī illo q̄ pt p se subsistere q̄uis naturaliter sit ps alterius. et sic etiā aīa dicitur hoc aliqd et pcipue aīa rōnalis q̄ pōt p se subsistere. Et sile ē de ptibus substātiaꝝ qs Aresto. nō vocat sbas sed ptes substātiaꝝ. et tamē pñt p se subsistere. Per hoc ergo dicendū est q̄ illud qd dr pmo mō hoc aliqd ē totū ꝯpositū. sed non qd scdo mō ē hoc aliqd quia tunc etiam partes substātie siue essentiales siue integrales possūt dici hoc aliquid.

Arguitur Anima nec est pma suba nec scda et p ꝯñs aīa non est sba. Dicendū q̄ substātia cōpleta diuidit tali diuisione. sed aīa nō est sba cōpleta sed ps substātie. Est ergo reducibilis ad talē diuisionē. sicut ps ad totum q̄a in toti accepta est ps scde substātie. Sed aīa singularis ē ps pme substātie. Et ideo nō oportet q̄ aīa ꝯstituat vnū gradū nouū in entibus. q̄a nō est res ꝯpleta in sua natura. sicut sunt substātie sepate. et ideo tales sbe faciūt nouū gradū in entib° creatis.

Arguitur Anima est in alio. ergo ē accidens. et p ꝯñs non est substantia. Dicendū q̄ licet ē in alio nō tamē sicut accidens in subiecto. sed sicut ps in toto et nō sicut ps integralis sed sicut ps essentialis. ipa eñ cū corpe essentialiter cōstituit totū compositū scz corpus aīatum.

Et hoc quidē dupli. Hic ponit tertiā diuisionē que est q̄ act° siue forma diuidit in actū primū et in actū scdm. Actus pmus ē sicut scia. Actus scds ē cōsiderare. oportet eñ pmo sciam inesse alicui añq̄ posset ꝯsiderare vl' opari fm illā sciam. Ratio diuisionis ē. q̄a actus diuidit in ordine ad potentiā et ecōtra fm ergo duplicē potētiā erit duplex actus. Est eñ vna potentia essentialis q̄ ē ad formā essentialem que ē actus pmus. Alia est potentia ad operationē cōsequentē ipam formā. et tali potentie correspondet actus scdus. pme vo act° pm°.

Arguitur Scientia est actus. ergo ē actus scdus. Dicendum q̄ scia pōt ad duo cōpari. Uno mō ad formam sbalem scientis et ad scientē. et sic est actus scds. q̄a forma sbalis ē prior ipa scia que ē illa forma. Alio mō compat ad speculatōem siue cōsiderationem. et sic scia est actus pmus q̄a necessario psupponit in aliquo añq̄ posset ꝯsiderare fm illā sciam. Ex quo ptz q̄ nō est incōueniēs aliqd idē compatū ad diuersa esse actū pmū et scdm. Ex q̄ sumit q̄ oīs forma pōt esse actus pmus siue sit substātialis siue accidentalis si compet ad operationē sequentē talem formā. sicut calor est actus pmus in ordine ad calefacere et scia ad ꝯsiderarē.

Arguitur Videt q̄ considerare precedat sciam. pbat quia ex multis actibus et ꝯsideratiomb° generat habit° et scia. Respondet triplr. pmo q̄ scia accipit dupliciē. Uno mō fm se fm q̄ ē habitus causatus ex actibus. et sic ē verū q̄ cōsiderare pcedat sciam. Alio mō accipit fm q̄ ē in suis pncipijs ex quibus causat scia que pncipia effectiue sunt ipsa potentia intellectiua. et ipē habitus assensiuus pmoꝝ principioꝝ et sic scia pcedit cōsideratōem sed istud est incōueniēs. q2 scia accepta ī suis principijs ē scia accepta analoyce. q̄a scia in principijs effectiuis ē solū vtualit et nō actualiter et pprie. Et ideo alij sic dicūt q̄ scia et cōsideratio accipiunt duplr. Uno mō fm q̄ sunt in corꝑe. Et

de Anima

sic cōsideratio est añ sciam. Alio mō ſm q reperiunt in diuersis. et sic scia est añ cōsiderationē. q̄a oportet aliq̄d pcedere de potētia ad actū p illud qd ē in actu. q̄a ergo cōsiderās ē in potētia ad recipiendū sciam oportet p̄supponere illā sciētiam in alio sc3 in doctore. Sed q̄a actus prim⁹ et actus scd̄s referunt ad idē subiectū. Ideo pōt tercio dici et melius q duplex ē cōsiderare sc3 perfectū qd pcedit ex habitu et hoc necessario sequitur ipa3 sciam. Aliud ē considerare impfectum. et hoc precedit sciam et est causa acquisitionis sciē. Añq̄ em̄ aliq̄s habet sciam grāmatice p multas consideratōes impfectas circa obiectū ḡmatice. acquirit grāmaticā. Silr etiā est de v̄tutib⁹. q̄a actus impfecti generant aliquā v̄tute3 et actus perfecti qui sunt ex delectatione consequuntur ipsam virtutem.

Substantie autem.

Postq̄ Aresto. posuit tres diuisiones tenentes se ex pte anime. Iam ponit tres diuisiones tenentes se ex pte corpis. Prima est ista. Substātiarū alia corporea alia incorporea. Et istā diuisionē tangit Aresto. dicendo q corpa videnē eē maxime substantie qd intelligit nō ſm veritatē q̄a cū substantia dicat ab essendo ille sunt magis substantie que habent magis esse. Sed substantie immateriales hñt magis eē q̄a sunt forme tm̄. et conditio forme est esse. sed sb̄e materiales hñt minus de esse cū sint corruptibiles. Et idō cōiter intelligit iste textus ſm opinionē vulgarium et antiquoꝝ phoꝝ q̄ non ponebant aliquas substantias immateriales. pōt tñ distingui. q̄a vel substātia dicit a substādo accñtibus et tunc corpa sunt magis substātie. q2 in corpibus sunt plura accidentia q̄ in immaterialib⁹ substātiis. Vel dicit substantia ab essendo tunc immateriales substantie sunt magis substantie.

Queritur Quare ponūt hic diuisiones que se tenēt ex pte corpis cū tñ aia nō sit corpus. Dicendum q quis nō sit corpus tm̄ etiā hab3 diffiniri p corp⁹ sibi pporcionatū. vt g° deueniam⁹ in noticiā corporis qd pporcionat aie necesse est ponere istas diuisiones que se tenēt ex pte corpis. Q2 aūt necesse sit aiam diffiniri p corpus pt3. q̄a vnūqdq3 diffinit sicut habet eē. sed aia non habet esse nisi in corpe. ergo habet diffiniri p corpus. Differenē tñ diffiniūt p materiā forma totius. forma ptis et forma accidentalis. Quia forma totius diffinit p materiā intrinsece. q̄a materia est intrinseca ps illius forme. Sicut homo diffinit intrinsece p corpus humanū. Sed forma ptis diffinit p materiā sicut p additamentū et extrinsece. q̄a materia nō est intrinseca forme partis vt p3 de aia. Et in hoc etiā cōuenit forma accidētal cū forma partis. q2 materia in eius diffinitōne ponit sicut additamētū. Sed in hoc est drīa q2 forma substantialis diffinit p additamentū qd est sui generis q2 sb̄e Sed forma accidental diffinit p additamtū alteri⁹ generis. q̄a forma accidental est de aliquo p̄dicamētoꝝ accidentiū et eius materia de p̄dicamento substantie.

Et horū phisica hec.

Hic ponit scd̄am diuisionē tenentē se ex parte corpis sc3 substantiaꝝ corporaliū quedā sunt naturales quedā sunt artificiales. Et pbat q phisicalia. i. naturalia corpa sunt plus corpora q̄ artificialia. Et hoc sic. q̄a corpora phisicalia sūt p̄ncipia materialia corpoꝝ artificialiū. ergo ipa sunt plus corpora. nō em̄ artificialia dicerentur corpora nisi haberent in se aliqd corpus naturale. Exempli grā. domus dicit corpus q̄a hab3 in se lapides et ligna que sunt entia naturalia. Sicut dixit Aresto. scd̄o phisicoꝝ. q sicut corpora dicunt naturalia per formā naturalē. ita corpora dicunt artificialia per formā artificialē. Et ideo quecunq3 fiūt per agens naturale ſm q huiusmodi dicunt naturalia. quecūq3 aūt fiunt per intellectū nostrū dicunt artificialia.

Phisicorum autem.

Hec est tercia diuisio. Et stat in hoc. corporaliū quedam habent vitā sicut corpus humanū. quedam nō habent vitam sicut elemēta. ignis. aer. terra et aqua. Deinde Aresto. diffinit illa que habent vitam. Et dicit illa habere vitam q̄ sumūt alimentū et habent augmentū et decrementum et hoc per se. i. a causa intrinseca. Ex quo concludit Aresto. q corpus naturale. i. phisicū habens vitam est substantia cōposita. q̄uis em̄ aia sit vita: tñ hñs aiam est totū compositū.

Arguitur Multa habent vitā que nō sumūt alimentū sicut deus et substantie separate. Dicendū q vita capit duplr. Vno mō generaliter put etiā vita intellectualis que est methaphisica dicit vita. et

sic nō loquit̄ phs naturalis de vita· ꝛ tūc ē veꝝ q̄ multa viuūt que nō sumūt alimētū· Alio mō capit̄ vita p vita phisica de qua loquit̄ naturalis phs· ꝛ sic solū viuētia sunt q̄ sumūt alimentū· sicut ꝓbabit Aresto· in fine tercij hui⁹· Et q̄a loquendum est ſm materiā subiectā sic Aresto· diffinit illā vitā· Vel pōt aliter dici vt dicit scūs Thomas· q̄a illud dictū de vita nō ponit̄ p modū diffinitionis sed p modū exempli· Sed de natura exempli est q̄ debet ꝓcedere ex nociorib⁹ nobis· cū ergo vita phisica de qua hic loq̄t̄ Aresto· est nobis magis nota· ergo Aresto· exemplificat de vita phisica·

Arguitur Anima nō est corpus· ergo nō debent poni alique diuisiones ex pte corpis ❡ Dicendū q̄ q̄uis anima nō sit corpus tñ nō pōt aīa diffiniri sine corpore. Circa qð sciendum q̄ est duplex diffinitio· Quedā dat̄ p pncipia intrinseca· ꝛ sic diffinitur spēs rei naturalis p materiā et formā· Et homo diffinit̄ p aīam rōnalem et corpus humanū· et sunt ille ptes pure intrinsece diffinito· Alia est diffinitio data p additamentū·i· p extrinsecum additū diffinito qð nō est ð natura diffiniti· Et hoc dupl'r· Vno mō p additamentū qð est eiusdē generis cū diffinito· et sic diffinit̄ forma ptis· sicut aīa diffinit̄ q̄ est ps corpis aīati· et tñ corp⁹ est eiusdē generis cū aīa scȝ substātie· Alio mō p additamētū qð ē alterius generis p̄dicamētal' ꝛ sic diffiniūt̄ forme accidētales p subiecta· sic̄ sjmitas est nasi curuitas. Nasus em̄ est in p̄dicamento substātie· curuitas est in p̄dicamēto qualitatis· Et q̄a materia et forma debent ꝓporcionari oportet etiā in diffinitōe aīe ponere aliq̄s conditiōes p quas fit ꝓporcio materie ad formā Et ideo addit̄ in diffinitōne q̄ aīa est actus corporis phisici q̄ est cōditio materie·

Arguitur Materia est cognoscibilis p formā· ergo nō pōt forma cognosci p materiā. quia nō sunt relatiua· ❡ Dicendū q̄ in absolutis vnū pōt cognosci p alterū et ecōtra q̄n hoc fit ſm diuersa genera cognitionū· q̄ꝛ ſm naturā rei materia cognoscit̄ p formā. q̄a forma ſm q̄ hmōi est aliquid in actu· sed potentia naturaliter cognoscit̄ ex actu· ꝛ nō econtra· sed tñ q̄o ad nos pōt forma cognosci per materiā q̄ꝛ ex dispositōne materie sepe deuenim⁹ in cognitōem forme· sicut cognoscim⁹ aliā formā esse i hoīe et i asino ꝓpt̄ aliā dispositōem materie· Et silr̄ est de ꝓpria passione et suo subiecto q̄ꝛ quo ad nos passio ducit in noticiā subiecti· ſ; quo ad naturā rei econtra fit·

Arguitur Materia nō est aliq̄o mō pncipiū cognitionis· ergo nō pōt ducere in cognitōeȝ forme· Añs ꝓbatur q̄a est ens in pura potentia· ❡ Dicendū q̄ materia pōt dupl'r capi· Vno mō ſm q̄ nuda est· ꝛ sic nō ducit in cognitōeȝ forme etiā quo ad nos q̄a tūc nō possum⁹ cognoscere materiā p sensū ex q̄o ē nostra cognitio inciatiue· Alio mō accipit̄ materia vt est disposita· et sic pōt ducere in noticiā forme· ꝛ sic ponit̄ in diffinitōe aīe q̄ꝛ ad dit̄ phisicū et organicū·

Quoniam autem est

Postq̄ Aresto· posuit diuisiones ad inuestigandū diffinitōem aīe· cōsequēter ex diuisionib⁹ habitis inuestigat eam. Et p̄mo inuestigat ptes. Scd̄o eā ponit ibi Si aūt aliq̄d· Et tercio soluit dubitatōeȝ. Primo iuestigat pticulas q̄ tenēt se ex pte aīe· Scd̄o que tenēt se ex parte corporis. Ibi· et hoc Primo inuestigat q̄ aīa est actus· Secundo q̄ est p̄mus· Q̄ est actus sic ꝓbat· q̄ꝛ aīa est substātia vl' g° est materia vl' forma vl' totū compositū. Sed nō pōt dici q̄ est corpus vl' materia q̄ꝛ corpus nō inest alteri· Sed alteꝝ est in ipo· sed aīa inest corpi ergo nō est corpus. Item si aīa esset corpus ergo oē corpus haberet vitā· q̄a aīa inq̄tū aīa est pncipiū vite· Si ergo aīa esset corpus tūc omne corpus viueret· Nec pt̄ dici q̄ aīa sit totū compositū q̄ꝛ aīa naturalit̄ est ps· q̄a dicimus q̄ corpus habet vitā ab anima· et ið in viuentibus significat̄ aīa et corpus· ergo anima non est totum sed est pars· Concluditur ergo q̄ est actus·

Arguitur Dicit̄ q̄ aīa sit corpus q̄ꝛ nihil mouet alterū nisi moueat· viij phisicoꝝ· nō oē qð mouet̄ est corpus· ❡ Dicendū q̄ dupl'r aliq̄d mouet̄· Vno mō p se et hoc ē ꝓpriū corpi sicut ptȝ sexto phisicoꝝ· Alio mō aliq̄d mouet̄ p aliud· et sic nō corpa pñt moueri· vt aīa inq̄tum scȝ est i corpe p informationem· q̄a motis nobis mouent̄ oīa que sunt i nobis p iformatōeȝ· Et si dicat̄ corpus p se mouet̄ ab aīa. ergo aīa mouet̄ p se. q̄a nihil dat alteri qð nō hȝ· Dicēdū negādo ꝯñam ꝛ rō ē· q̄a i agētibus equocis nō oportȝ q̄ aliqua for̄ sit silit̄ in causa et effectu· sicut nō requirit̄ si substātia

De Anima.

separata scʒ aīa nobil̾ moueat celū q̄ etiā mouet. Sufficit ergo ad hoc q̄ aīa mouet corp⁹ q̄ aīa sit actus et corpus in potentia. q̄a vnūqđq̄ qđ est in potentia ducit̾ in actū p̄ illud qđ ē in actu

Arguitur Anima mouet realit̾ corpus. ergo mouet phisice. ¶ Dicendū qđ aliq̄d mouet alterū phisice dupl̾r. Uno mō p̄ qualitates phisicas. sicut ignis mouet aquā cū eandē calefacit. et sic aīa nō mouet phisice corpus cū in aīa nō sint qualitates phisice. sed solū in toto composito. Alio mō aliquid mouet alterum phisice q̄a mouet ip̄m realiter et effectiua motione. sicut etiā aīa nobilis mouet celū. et sic aīa mouet corpus phisice. Illud autē qđ mouet alterū phisice p̄mo⁹ remouet̾ ab eo qđ mouebat.

Arguitur Anima intelligit corpus ergo ē corpus. q̄r oīs cognitio fit grā similitudinis. ¶ Dicendū q̄ illa p̄positio oīs cognitio fit grā similitudinis p̄t dupliciter intelligi. Uno mō d̄ similitudine naturali ꝛ sic est falsa. q̄r nō oportet q̄ intellectus ꝛ intellectū sint eiusdem nature realis. Hic tñ credebant antiqui q̄ cognitō fieret grā illius similitudinis. Alio mō pōt intelligi de similitudine ꝯm spēm intelligibil̄e que est sil̾itudo p̄portionis. et sic ē verū q̄ oīs cognitio fit grā similitudinis. q̄a intellectus intelligens lapidē habet intra se speciem et similitudinē lapidis n̄ ꝯm naturā s; ꝯm speciem intelligibilem lapidis. et sic est similitudo p̄portionis.

Arguitur Quicquid tāgit alterū est corpus. sed aīa tangit corpus. ergo est corpus. Minor p̄tʒ. q̄r mouēs et motum sunt sil̾ p̄ cōtactū. ¶ Dicendū q̄ duplex est cōtactus. scʒ phisicus q̄ ē ꝯm vltima q̄titatis. et talis nō ē nisi in corporib⁹ sicut et q̄titas. Ali⁹ est cōtactus metaphoricus et v̄tualis q̄ fit ꝯm vltima v̄tutis. ꝛ sic nō oportet tāgens alterū eē corpus. q̄r etiā nō corpus habet v̄tutē mouendi corpus. ꝛ sic pōt tangere corpus ꝯm v̄tutē. q̄r ergo aīa tangit corpus scđo mō scʒ ꝯm v̄tutem non oportet aīam esse corpus.

Arguitur Anima est totū compositū. ergo illa p̄ticula est male posita q̄ aīa nō ē totū compositū. Aīs p̄bat̾ q̄a est subiectū ergo est totū compositū. ¶ Dicēdum q̄ duplex est subiectū. Aliqđ est subiectum accidentis corpalis. ꝛ sic qđ sic est subiectū est totum compositū. q̄r necesse est accidens corpale eē in corpe. sed nō pōt eē in solo corpe. i. in sola materia. ergo est sil̾ in materia et forma. et p̄ ꝯñs est in toto composito. Aliud est accidens incorporale et immateriale. vt intellectus. scīa. spēs intelligibiles ꝛ talia accidentia p̄nt esse in forma tm̄ si forma sit immaterialis sicut est aīa rōnalis. Et quo sequit̾ q̄ albū et nigrū que sunt accidentia corpalia nō p̄nt esse in aīa tm̄. sed accidētia spūalia p̄nt esse in anima tm̄ non obstante q̄ anima sit forma tm̄.

Arguitur Quicquid est in potentia habet aliquid de materia Sed aīa est hmōi. ergo habet in se materiā et p̄ ꝯñs est totū compositū. Aīs p̄bat̾. q̄r potentialitas significat materiā. ¶ Dicendū q̄ maior est falsa. Et ad p̄batōem q̄ñ dicit̾ potētia significat materiā. Dicendū q̄ multiplex est potētia. Quedā est potētia ad suscipiendū intrinsece formā substantialem. et talis est solū in materia. q̄a sola materia pōt suscipe formā substantialē. Alio modo accipit̾ potentia generaliter p̄ut recipe est conditio potentie et sil̾iter pati. ꝛ sic aīa est in potentia q̄r intra se recipit. loquendo de aīa rōnali. habitus ꝛ spēs intelligibiles. In cui⁹ signū etiā immaterialia qualia sunt substantie separate. sunt illo mō in potentia ꝛ tñ nō habent materiam. q̄r recipiūt in se spēs intelligibiles. et nouas cognitiones quas p̄us nō habuerunt. vt est illuminatio angelorum.

Arguitur Omnis actualitas est p̄ participationē p̄mi act⁹ scʒ dei. ergo omnis potētialitas est a participatione p̄me potentie: et illa est materia p̄ma. ergo omne qđ est in potentia habʒ aliquid de materie p̄ma. Dicendū q̄ nō est sil̾e de actu et potētia. q̄r actualitas aduenit alicui rei ex p̄ticipatōe alicui⁹ scʒ p̄mi actus. sed potētialitas nō aduenit alicui rei ex p̄ticipatione alicui⁹ potentie. sed ex recessu a p̄mo actu. et ideo hoc est magis in potentia qđ magis recedit a p̄mo actu scʒ a deo. Et nō dicit̾ hoc esse in potentia qđ p̄ticipat p̄mam potentiam.

Hoc autem dicitur.

Hic inuestigat aliā p̄ticulā diffinitionis aīe. Et dicit q̄ est duplex actus scʒ p̄mus et scđus. Et aīa est actus p̄m⁹. Qđ sic p̄bat. Sicut se habʒ scientia ad considerare. et somnus ad vigiliam.

ita se habet aia ad suas opatões. Sed scia est actus pmus ipsi⁹ cõsiderare ꝛ somnus in ordie ad vigiliam. ergo anima est actus primus in ordine ad suas operationes. Maior patet. quia sicut aia pt esse in actu absq3 cõsiderare et tamẽ habere sciam. Ita etiã aia pt esse in corpe et nõ opari. Ex quibus concludit diffinitõem aie dicens. Quod aia est actus pmus corpis phisici vitã habentis in potentia. Et subintelligit illa pticula substantialis. Quia in hoc q dicit pmus act⁹ corpis etiã implicite significat q debz esse substãtialis actus. Completa ergo diffinitõne sic diffinit aia. Anima est actus pmus substãtialis corporis phisici organici vitam hñtis in potentia. Et sumit ista diffinitõ ꝑm sex particulas ex sex diuisionibus prius positis. qa ex scda diuisione sumit q sit forma siue actus. Ex tercia q sit pmus. Ex pma q sit sbalis. Ex quarta q sit act⁹ corporis. Ex quinta q actus corpis phisici. Ex sexta q sit actus corpis organici.

Tale autẽ quodcũq3.

Hic Aresto. inuestigat vnã pncipalẽ pticulã tenentẽ se ex pte corpis sc3 q aia est actus corpis organici. Et hoc ideo qa oñsa illa pticula õnes alie tenentes se ex pte corpis oñdunt. q2 si aia ẽ in corpe organico. ergo et in phisico. qa organicũ psupponit phisicũ. Et ponit pmo q corpus cui⁹ aia est actus sit organicuz. Circa qd sciendũ q corpus dicit organicũ qd habet diuersas ptes situ et figura distinctas ordinatas ad diuersas opationes. vt corpus humanũ dicat organicũ q2 in corpe humano sunt diuerse partes sc3 caput. manus. pedes. ꝛc. que sũt distincte situ. q2 caput ponit sursum. manus a lateribus. pedes deorsuz. Etiã figura q2 est alia figura capitis q manuum et pedũ. Et ordinant ad diuersas opatões q2 alia est opatio capitis. alia manuũ et pedum quia in capite figent sensus visus auditus ꝛc. Sed in manu sensus tactus. Et p hoc pz q sũt aliqua corpa naturalia nõ organica vt elemẽta et quedã mixta vt lapides. q2 talia corpa nõ habent diuersas opatiões in diuersis ptibus. Probat ergo Aresto. qd posuit sc3 q illud corpus cui⁹ aia est actus est organicũ. Et hoc pbat sic. Quia si illud qd min⁹ videt inesse inest et illud qd magis. Sed minus videt q in aiatis aia vegetatiua corpus sit organicũ. ꝛ tñ ibi est organicũ. ergo silr in omnibus aliis animatis corpus erit organicũ. Maior pbat. q2 quo ad duas ptes in illis aiatis aia vegetatiua est minor distinctio corpis q in aliis aiatis. vt in equo ꝛ homine. Minor ptz qa ibi sunt diuerse ptes corporis distincte situ et figura ordinate i diuersas opationes. qa radices in plantis habent modũ oris in aialibus. qa sicut p os accipit nutrimentum in aialibus. ita p radices in arboribus. ꝛ supflua nutrimenti emittunt v̄sus ramos. ꝛ ideo in ramis est alia opatio q in foliis. et in foliis est alia opatio q in ramis et radicibus. q2 folia cooperiunt fructus arborũ.

Arguitur

Qui radices sunt ori siles. ergo radix erit supmũ in arboribus sicut os in aialibus. Dicendum q ptes arborꝝ pñt dupl'r compari siue considerari. Uno mõ ad totũ vniuersum. et tunc radix ẽ deorsum et rami sunt sursum. qa situs q est circa terrã est deorsum in vniuerso. et situs q est v̄sus celum est sursum. qa celum est sursum. Alio mõ accipiunt ptes arborꝝ ꝑm naturam arborꝝ. et sic radices sunt sursum et rami deorsum. Et hoc ptz qa illud est sursum in quolibet aiato vbi aiatũ accipit nutrimentũ. et hoc est deorsum vbi emittunt supflua nutrimenti. qa ergo in radice arboris arbores sumũt nutrimentũ. ergo radix est sursum in arboribus. Ex quo ptz pmo q nõ bñ depingit arbor porphiriana qñ substantia ponitur circa ramos arboris. qa substantia debet poni in radice arboris que est pncipiũ ramorꝝ ꝛ nõ econtra. Et ideo talis pictura arboris põt poti⁹ vocari homo porphirianus q arbor. Scdo patz q si homo cadat de arbore v̄sus terram tunc talis homo nõ cadit sursum sed deorsum. qa nõ cadit ꝑm naturã arboris sed ꝑm naturã qtũ est pars totius vniuersi. et ideo cadendo v̄sus terrã cadit deorsum.

Queritur

Utrum diffinitio anime sit bene assignata. sc3 anima est actus pmus substantialis corporis organici phisici. Dicendũ q sic. Et ratio est. qa aia est forma materie certo modo disposite. Et ideo oportz ponere aliquid ex parte illi⁹. et aliquid ex parte materie in qua est illa aia. Ponuntur ergo tres particule pmo ex parte ipius anime. Quarũ pma dicit q aia est actus .i. forma. ꝛ q2 multiplices sunt forme ideo fuit necessarium addere pmus. ad sciendũ q corpus nõ põt habere priorem actum q aiam. Et q2 qñq3 actus pm⁹

eſt accidentalis ſicut ſcia. Ideo addit ſubſtantia lis. Tres aūt alie tenēt ſe ex parte materie. q̄a materia in qua eſt anima debet eſſe certo modo diſpoſita et ideo dicit̄ q̄ debet eſſe corporis phiſici actus. q̄ in artificialibus nō pōt eſſe. et quia nō omne corpus phiſicū eſt diſpoſitū ꝑ aīa ad dicit̄ organicū. Et rō eſt q̄a materia ꝛ forma ꝓporcionant̄ quanto ergo forma eſt ꝑfectior. tanto habet materiā ꝑfectiorē. q̄a ergo corpus organicū eſt ꝑfectiſſimū inter corpa. ergo erit ꝓporcionatū aīe q̄ eſt ꝑfectiſſima forma.

Arguitur Anima eſt actus materie p̄me. ergo nō eſt actus corporis organici phiſici. ¶ Dicendū negādo ꝯñam q̄a corpus capitur hic ꝓ materia p̄ma. et hoc ſic ptʒ q̄ impoſſibile eſt aīam vniri toti compoſito oportet ergo dicere q̄ vniat̄ materie p̄me. ꝓbat̄ q̄ ſi aīa vniret̄ toti compoſito tūc multe forme ſubſtantiales eſſent in eadē materia qḋ eſt impoſſibile. Añs ptʒ. q̄a hoc totū cui aduenirret anima haberet eſſe ſubſtātiale ꝑ aliquā formā ſubſtantialem. Si ergo adueniret aīa q̄ etiā eſt forma ſubſtantialis illi cōpoſito. ergo aīa et prior forma ſbalis in eadē ſunt materia. ſed hoc eſt inconueniēs. q̄a tūc illud vnū haberet duas formas ſubſtantiales et ꝑ ꝯñs eſſet vnū ꝛ non vnū qḋ implicat contradictionē. Scḋo q̄a tūc generatō aīati eſſet generatio ſm̄ q̄d ꝛ nō generatio ſimpliciter. q̄a oīs forma p̄ma ſubſtātialis aduenīens materie dat eſſe ſimplicit̄. ergo q̄cūq̄ forma alia aduenīēs materie dabit eē ſm̄ q̄d. Cū ergo aīa adueniret poſt p̄mā formā exiſtentē in materia. ergo ipſa daret eſſe ſm̄ q̄d. Sed arguitur q̄ nō. q̄ embrio p̄mo viuit vita plante. ꝛ ſic hʒ aīam vegetatiuā. Scḋo viuit vita aīalis. ꝛ ſic habet aīam ſenſitiuā. Et vltimo viuit vita intellectiua. ergo ſunt ibi plures forme. Dicendum q̄ q̄uis in embrione ſuccedāt multe forme. vltima tñ forma adueniente deſinit eſſe inferior forma ſm̄ ꝓpriā ſubſtantiam q̄uis adhuc maneat ſm̄ ſubſtantialē ꝟtutem. et hoc in altiori forma. Et ſilr̄ ponit Areſto. pꝰea in textu de figuris q̄a figura maior includit ī ſe minorē. ſed nō ſm̄ actū ꝓpriū ſed ſm̄ eſſentialem ꝟtutē. ſicut in q̄drangulo nō eſt formalis et actualis triangulꝰ ſed eſt ibi triangulus ꝟtualis. ſic etiam in aīa ſenſitiua eſt ꝟtualiter ſubſtātialiter ipſa aīa vegetatiua et in intellectiua eſt ꝟtualit̄ ſenſitiua. Et ſic ptʒ q̄ nō ſunt forme mlt̄e ſbales in eodē.

Arguitur Si prior forma deſinit eē ergo corrūpit̄. modo quicquid corrūpit̄ a ſuo contrario corrumpit̄. ſi ergo vna forma corrumpit̄ ab alia hoc videt̄ eſſe inconueniens q̄a vna nō eſt alteri cōtraria. ¶ Dicendū q̄ dupliciter aliquid deſinit eſſe: Vno mō ex actione contrariȷ̄ agentis. ſicut frigiditas in aqua deſinit eſſe ꝑ actionē ignis calefacientis. et ſic inferior aīa nō deſinit eē adueniente ſuperiori cū ñ ſint ꝯtrarie. Alio mō aliq̄d deſinit eē ꝓpt̄ diſpoſitōem materie in q̄ tal̄ forma ſubiectat̄ ſicut nūc aīa rōnalis a corpe indiſpoſito ſeparatur et ſic inferior forma deſinit eſſe ſuperiori aduenīēte. q̄a inferior forma nō pōt eſſe in ſubiecto diſpoſito ad altiorē formā. ex quo quelibet forma req̄rit materiā ſuo modo diſpoſitā.

Arguitur Ad minus forma mixtionalis manet. ergo manet forma ſubſtantialis in embrione. ¶ Dicendum q̄ q̄uis manet forma mixtionalis ſm̄ ſpēm in quibuſdam generatis ꝛ corruptis nō tñ manet aliquo modo ſm̄ numerū. ¶ Circa qḋ ſciendū q̄ in vna materia phiſica eſt ſolum vna forma ſubſtantialis vt dictū eſt. Cū ergo forma mixti ſit ſubſtantialis forma neceſſe eſt dicere q̄ deſinente quacūq̄ forma in aīato deſinit eē forma mixti. Ex quo patet q̄ nulla accidētia manent in generatis et corruptis. Et hoc ꝓbat̄. q̄a ōmia accidentia dependent a toto compoſito. cū ergo totū compoſitū nō manet idē. ergo nec accidētia manēt eadem. Qȝ compoſitū nō manet idē patʒ quia forma ſubſtantialis deſinit eſſe. et deſinente principali parte alicuius compoſiti. tunc neceſſe eſt totum compoſitum nō manere. Ex quo ptʒ q̄ qñ aīma vnit̄ materie p̄me deſinūt eſſe et ceſſant oēs forme ſubſtantiales p̄ores et ōmia accidentia et remanet ex ꝑte corrupti ſola materia p̄ma.

Arguitur Videtur q̄ plures forme pñt eſſe in eodem viuente q̄ opatio arguit formā. ſed in eodē ſunt plures opationes. ergo et plures forme. ¶ Dicendū q̄ duplices ſunt opatōes. Alique ſunt eiuſdem ſpēi vt due viſiones aut due auditiōes. ꝛ tales operationes nō arguūt diuerſitatē neq̄ forme ꝓxime neq̄ formarū p̄marū. Forma ꝓxima eſt potentia a qua ꝓcedit opatio; ſed forma p̄ma eſt forma ſubſtantialis. quia ergo ꝓcedūt ab vna potentia tales actiones. ergo nō arguūt diuerſita

tem specificam primarū formarū et potentiarꝫ. Alie sunt operationes in aīatis diuersarū specierꝫ sicut sunt visio auditio intellectio. Et tales operationes arguūt diuersitatē specificā formarū primarū scꝫ potentiarum. sed nō arguūt diuersitatem specificam prime forme substātialis. quia ab vna forma substantiali habente plures potentias pnt procedere operationes diuersarū specierū. Unde ptꝫ ꝙ nō optet ponē pluralitatē formarꝫ.

Arguitur De hoīe dicunt multa pdicata substātialia. sed pdicatū substantiale significat formā substantialē. ergo in hoīe sunt multe forme substātiales. Maior patꝫ qꝛ de hoīe pdicat substantia. corpus ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ diuersitas pdicatorꝫ substātialiū arguit diuersitatē substantialiū formarū. sed de hoīe nō pdicant diuersa pdicata substantialia. q̄a diuersitas dicit realem distinctionē. sed pdicata substātialia q̄ de hoīe dicunt nō distinguunt realiter. ⁊ sic nō sunt diuersa. ¶ Sed cōtra hoc arguit illa pdicata sunt ad minꝰ distincta. ergo in hoīe erūt plures forme distincte. Dicēdū ꝙ sic pdicata substātialia iā dicta de hoīe sunt distincta ſm rōēꝫ rei rationabilis. ita in hoīe est vna forma hñs distinctionē ſm gradꝰ pfectiōis. vñ aliꝰ significat in genere generalissimo et alius in speciebus subalternis. Et sic dicimꝰ ꝙ aīa rōnalis cōtinet oēs formas supiores virtute. quicq̄d autē continet alterū ad minus habet aliquā distinctionem ab eo. vt pꝫ de hoīe. q̄uis eñ in eo sit vna aīa scꝫ rōnalis. ꝯtinet tñ pfectione oēs alias formas inferioēs scꝫ corporeitatis corpis mixti corporis aīati et aīalis. Et cū idē nō ꝯtineat seipꝫ oportet aīam rōnalē esse distinctā a forma substātiali corporeitatis corpis mixti. ⁊ sic de alijs. sed nō oportet ꝙ sint diuerse.

Queritur Utrum distinctio que est in vna aīma rōnali ſm multos gradus pfectionis sit realis. ¶ Dicēdū ꝙ duplr aliqua dicit distinctio realis. Uno mō q̄a est diuersarū rerū. ⁊ sic inter hoīem et asinū est distinctio realis. ⁊ sic nō pōt esse distinctio realis in vna forma simplici qualis est anima. Alia est distinctio realis qꝛ est fundata in re reali. et sic ista distinctio graduum potest dici realis q̄a est in re reali scꝫ in aīa que est res hñs naturaliter in se plures gradus pfectionis et ideo talis distinctio est fundata in reali.

Arguitur Anima nō est actus primus. q̄a in corpe prius fuerunt alie forme. ¶ Dicendū ꝙ aduenientibꝰ perfectioribus formis desinunt esse inferiores forme cū suis dispositiōibꝰ quas habebant in materia et eedem dispositiōes sequunt formam de nouo introductam.

Arguitur Ille dispositiones frustra sunt in materia. q̄a aīma vnit materie nude. ergo nō ē necesse illas dispositiōes pfuisse. ¶ Dicendū ꝙ hoc dicit frustra qđ nō attingit finem in quē ordinat. sed iste dispositiones attingūt finē in quē ordinant ergo non sunt frustra. qꝛ iste dispositiōes ordinant ad introductionē altioris forme et etiā nō desinūt esse nisi sit talis forma introducta. Si ergo quereret an prius intelligant dispositiones expelli a materia vł altior forma introduci. Dicendū ꝙ est multiplex ordo q̄a aliq̄s est ordo ſm genus cause formalis vł efficientis. et tūc prius intelligit forma in materia anq̄ cessant dispositiones. Cuiꝰ rō est qꝛ cū forma et finis coincidāt. efficiens intēdit finē. q̄ ē forma et propter defectū forme prioris deficiunt dispositiōes. Alius est ordo ſm genus cause materialis. ⁊ sic prius intelligunt dispositiones inferioris forme q̄ altior forma introducat qꝛ tñ fiūt ī eodē instāti sic nō ē int ea ordo tpis

Arguitur Quod nō est nō disponit sed iste dispositiōnes forme inferioris nō sunt adueniente forma supiori. ergo ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ maior concedit simr et conclusio. quia scꝫ adueniente altiori forma iste dispositiōes inferioris forme nec sunt nec disponūt. quia iste dispositiōes sunt dispositiōes forme introducēde et nō forme introducte. qñ ergo forma introducta est tunc nō est necesse esse tales dispositiones. sed tunc tales dispositiōes sequūtur formā de nouo introductam.

Arguitur Anima vnit corpi organico. ergo vnit toti composito. Añs pbat. quia est actus corporis organici. ¶ Dicendū ꝙ corpus organicū capit dupliciter. Uno modo ſm ꝙ habet in se diuersas dispositōnes organicas. et sic aīa nō vnit corpi organico. Alio mō accipit corpus organicū ſm qđ in ipso est materia habens in se tales dispositōes ⁊ sic aīa vnit corpi organico. Ptꝫ ergo ꝙ aīa nō vnitur corpi organico vł disposito sic ꝙ iste dispositiones sint mediū vnionis. ſꝫ aīa vnitur materie

p̄me que tamē habet in se dispositōes sed vnitō nō est ad dispositōes sed ad materiā. Sicut in sili potentia tactiua p se et imediate tangit duꝝ eum dispositū q̄titate. sic q̄ nō tangat p̄mo q̄titatem. et tn̄ sine q̄titate in duro impossibile ē fieri tactū. Sic aīa tāgit nudā materiam tactu substantiali et tn̄ illa nō tangeret̄ nisi essꝫ dispo sita s̄m ꝓportōem ad formā.

Arguitur Anima mouet corpus. sꝫ materia p̄ma nō est mobilis. ergo corpus nō potest capi ꝓ materia p̄ma. ¶ Dicēdū q̄ aīa vnit̄ corpi duplr̄. Vno mō in rōne forme substantialis. et sic vnit̄ corpi .i. materie immediate. Alio mō in rōe motiuas. et sic aīa vnit̄ corpi p dispositōes accidentales .q̄a p potentias et v̄tutes. Quia q̄uis aīa immediate informat corpus .i. materiā p̄mā. nō tn̄ mouet materiā p̄mā absq̄ dispositōib⁹ accidētalib⁹

Arguitur Si anima vniat̄ matie p̄me. ergo sequeret̄ q̄ essꝫ impfectissima forma. Sequela ꝓbat̄ q̄a actus et potentia debent adinuicē ꝓporcionari. Sed materia p̄ma est impfectissima. ergo et aīa. ¶ Dicēdū q̄ aīa accipit̄ duplr̄. Vno mō s̄m infimū ei⁹ gradum essendi .i. s̄m q̄ est forma substantialis dans esse substantiale ipsi materie. et sic est impfectissima inter formas substantiales q2 tunc in aīa nō considerat̄ aliqua pfectio plus q̄ in alia quacūq̄ forma substantiali. Alio mō sumit̄ aīa s̄m suos gradus ꝓprios aīe. q̄ sunt aīa vegetatiua. aīa sensitiua et intellectiua. et sic aīa est pfectissima inter formas substantiales. Per hoc ergo dicendū est ad argumentū q̄ aīa accepta p̄mo mō scꝫ s̄m p̄mū gradū vnit̄ materie p̄me et nō accepta s̄m vltimū modū. q2 tunc vnit̄ materie p̄me disposite et organisate p certa organa. Et q̄a cū aīa semp̄ est forma substātialis. iō semp necesse est eā vniri materie p̄me. Et ratio istius est. q2 sicut dictū est in argumēto. materia et forma debent ꝓporcionari. q̄to ergo forma pfectior est tanto requirit materiā pfectius dispositam. et iō materia elementoꝝ habet paucioēs dispositiōes q2 forme sūt minus pfecte comparando eas ad formas aliarū rerū.

Arguitur Forme elemētoꝝ sunt act⁹ p̄mi. ergo nō aīa. Añs ꝓbat̄. q̄a aīa est forma mixti. sed forma elemētoꝝ est forma corpis simplicis. sed forma simplex est ꝑor forma mixti. ¶ Dicendū q̄ aīa accipit̄ duplr̄. Vno mō ꝑut compat̄ ad formas elemētoꝝ. et sic nō est p̄or forma nec act⁹ p̄mus. Alio mō accipit̄ vt compat̄ ad suas opatiōes. vl̄ etiā ad materiā quā informat. et sic dicit̄ esse actus primus corporis.

Unde non oportꝫ que

Hic ōndit circa diffinitionē solutionē vni⁹ dubitationis que posset moueri circa textū. Pōtest aliquis querere quō fiat aliq̄d vnū ex corpe et aīa. Rñdet Aresto. q̄ nō opotet querere q̄uo ex corpe et aīa fit vnū sicut nec optꝫ querē q̄uo ex figura sigilli et cera fit vnū quia actus vnit se ipm potentie. et nō requirit̄ mediū vniēs. Et hoc ꝓbat sic. q̄a eodem mō aliq̄d est ens et vnū. q̄a ens et vnū cōuertunt̄. sed forma dat esse materie. ergo facit materiā esse ens. et ergo facit etiā materiā eē vnū ens. Circa q̄d sciendū q̄ duplex est actus. quidā est actus substantialis. et talis actus facit vnū cū sua materia substantialit̄ et essentialiter. q̄a talis forma dat sue materie eē substātiale. Alius est actus accidentalis et ex tali actu et subiecto fit vnū accidentaliter. q̄a ergo aīa est forma substantialis sic ex ipsa et sua materia fit vnum simpliciter.

Queritur Quare Aresto. posuit istā dubitatōem. ¶ Dicendū q̄ ideo. q̄a aliq̄ dicebant q̄ necesse essꝫ animā vniri ipsi corpi p aliq̄d intrinsecū. Et simile dicebant in aliis vbi iungerent̄ actus et potentia. Sed vult Aresto. q̄ nō oportet querere tale mediū intrinsecū. Ex quo etiam patet q̄ vnio aīe ad corpus est vnio naturalis quia est vnio cum propria potentia.

Arguitur Actus et potentia vniūtur vni tercio. ergo non vniūt̄ absq̄ medio. Añs ꝓbat̄. q̄a oportet actū vniri potentie p aliquā causam efficientē disponentē ipam materiā. ¶ Dicendū q̄ est duplex mediū vnionis actus et potentie. vnū est intrinsecū et quasi formaliter vniens materiā forme. et tale mediū non erit aliud a forma in vnione actus et potentie. Aliud est mediū extrinsecū q̄d est causa efficiens disponēs materiā ad formā. et tale mediū tenet se ex pte materie. sed nō vocatur ꝓprie mediū. q̄a mediū debet vnire extrema. sꝫ causa efficiēs nō est vnitiua act⁹ et potē.

Queritur Utrū aīa vniat̄ corpi absq̄ media dispositōe. ¶ Di

ciendū q sic. Et rō est. qa aīa non cōiungit corpi
tm̄ sicut motor corpis vt dixit plato. qr sic nihil p
hiberet q inter vnionē aīe et corpis mediaret ali
qd extrinsecū qa in tali vnione oportet esse po
tentiā motiuā ex pte aīe q est dispositio in aīa.
sed ex pte corpis oportet esse abilitatē in corpe
ad motū. sic q sp mouēs vnit mobili p aliquā
dispositōem q se tenet tā ex pte mouētis q mo
bilis. qa ergo aīa vnit corpi sicut forma substā-
tialis sic nō pōt eē dispositio media. Cui9 rō est
qa materia pma est in pura potentia ad ōnes
actus. ergo oportet pus in ipsa intelligere actū
substantialē q actū accidentalē. sed dispō est for
ma accidentalis. ergo oportet an dispōem pintel
ligere et pesse formā substātialem in materia. nō
ergo pōt prius materia vniri dispositioni q for
me substantiali.

Arguitur Oportet materiā prius eē
dispositā anq possit forma
introduci. ergo an formā substātialē sunt alique
dispōes in materia. Dicendū q dupl'r pōt ali
quid eē mediū vniēdi. Uno mō qr p ipm fit vnio
sicut bitumen est mediū vniendi duo ligna. et sic
dispōnes nullo mō sunt mediū vniendi qa ipsa
aīa cōtactu substātiali tāgit ipam materiā im-
mediate et nō p medias dispōes. Alio mō aliqd
dicit mediū in vnione. qr disponit ad hoc q vnū
vniat alteri q tn̄ immediate vniūt. et sic dispōes
materie sunt mediū vnionis qr disponūt mate-
riam vt sit apta ad suscipe formā. Siliter dicē
dū est de dimēsionib9 qtitatis q requirūt in ma
teria anq forma debet vniri materie nō tn̄ sunt
mediū quo forma vnit materie quia forma vni
tur materie absq medio

Arguitur Substātia spūalis vt est
aīa nobilis nō adiungitur
corpi nisi p mediū. ergo etiā aīa nō vnit corpori
nisi p dispōem mediā. 9ña pbat p sile. Dicen
dū q nō est sile de substantia spūali et ipsa aīa
qa substantia spūalis nō vnit corpi vt forma.
sed vt motor. sed pus dictū est q mouēs nō pōt
vniri mobili nisi p ṽtutē mediā. et ideo substātia
spūalis nō vnit corpi nisi p ṽtutē mediā. s aīa
vnit corpi sicut forma substantialis ergo n̄ opor
tet aliqd mediare int vnionē aīe et corpis.

Queritur Utrū aīa vniat corpori
mediāte spū. Dicēdū
q nō. Et rō est. qa quelibet forma substantialis
vnit sue materie immediate absq aliquo medio
sed aīa est forma substantialis ergo vnit ipi cor
pori absq aliquo medio. Maior patz. qa forma
substantialis est immediat9 et pprius actus ma
terie. Sed nō est mediū inter actū et potentiam
sicut dictū est in textu.

Arguitur Illud est mediū vnionis
quo abstracto abstrahit
vnio. sed substracto spū substrahit vnio int aīam
et corpus ergo etc. Dicendū q dupl'r substra-
hitur vnio aliquorum vnibiliū. Uno mō p substra
ctionē medij vniētis. sicut abstrahit vnio duorū
lignorum substracto clauo vniēte. et sic nō substra-
hit vnio aīe et corpis substracto spū. Alio modo
vnio aliquorum tollit p indispōem vnibiliū. qa sc
vnibilia nō sunt disposita ad vnionē. et sic sub-
stracto spū tollit vnio. qa nō existente spū i cor
de corpus nō est aptū instrumentū aīe. et sic ē in
dispositū p susceptione eius. Pro quo sciendum
q spūs vitalis est quoddā corpus subtile cōten
tū in ventre cordis p quē spm̄ cor viuificat cetera
mēbra influendo motū et calorē. Cui9 signū est q
qn̄ iste spūs ledit vl' infirmat tūc cīa alia men-
bra reddunt debilia et inepta ad motū sicut ptz
in febricitātib9. hoc eīm iō contingit qr oīa mēbra
recipiūt ab illo spū motū ptz ergo q corpus non
est aptum ad opandū opa aīe substracto spū.
Secūdo pōt dici q spūs vitalis est bn̄ mediū in
mouendo sed nō in vnione. Jā aūt dictū fuit q
nō est incōueniens q in vnione aīe et corporis
sit mediū qn̄ vniūt sicut motor et mobile.

Arguitur Que plurimū distāt non
possunt vniri nisi p medi
um. sed aīa et corpus plurimū distant ergo non
pn̄t vniri nisi per mediū. Dicendū q corpus
et aīa pn̄t dupl'r capi. Uno mō sm pprias suas
naturas. et sic manifestū est q multū dn̄t. qr na
tura corporis nō pōt esse natura aīe nec ecōtra.
Alio mō accipiunt sm q ex eis cōstituit totum
cōpositū qd est vnū simpliciter. et sic aīa et cor-
pus nihil distant in ordine ad hoc terciū. quia ex
eis intrinsece hoc terciū constituit. et ideo nō pōt
esse aliqd mediū inter ea qr si sic tūc nō esset in
trinseca constitutio alicui9 tercij ex aīa et corpe.

Queritur Utrum in diffinitione aīe
phisicū debeat pcedere orga
nicū vl' econtra. Dicendū q phisicū debet pce
dere organicū qa est cōmuni9. Est eīm omne cor-
pus organicū phisicū sed nō ecōtra. cū ergo deter
minatio debet sequi suū determinabile. ergo opor

ret ꝙ organicum ſequatur phiſicū·

Arguitur Sunt aliqua corpa orga nica q̄ tñ nō ſunt phiſica vt ſtatua eſt corp⁹ organicū ⁊ ñ phiſicū· ¶ Dicē dū ꝙ illa corpa artificialia nō ſunt organica ꝗ̄ uis habeāt ſilitudinem cū corpibus organicis quia corpus dicitur organicū q̄ꝺ habʒ diuerſas ptes ordinatas ad diuerſas opationes· ſed iſte ptes ī ſtatua nō ordināꝛ ad diuerſas opatōes

Queritur Utrum debeat addi vi tam habētis in potētia·

¶ Dicendū ꝙ illa pticula vitā hñtis in potētia ſignificat idem ſm rem cū illa pticula organicū q̄a corpus organicū eſt hñs vitaʒ in potentia· nā corpus habens organa pōt p diuerſa orga na exercere diuerſas opationes vitales· Ex q̄ patet ꝙ ſufficit vnā illarū pticularū ponere in diffinitione aīe·et ideo Areſto·ponit bis diffini tōem aīe·et in pma addit vitā hñtis in potētia Sed in ſcd̄a nō addit illā pticulā organici· ad denotandū ꝙ vna ex eis ſufficit· Pōt etiā dici ꝙ illa pticula vitā hñtis in potentia pōt capi duplr· Uno mō ſm eius ꝓpriā ſignificatōem· et ſic nō oportet addi in diffinitōe· Alio mō accipiꝛ expoſitiue· put illā pticulā organici exponit· et tūc bñ pōt poni in diffinitione aīe·

Uniuerſaliter ergo·

Poſtꝗ̄ Areſto·poſuit diffinitōem aīe maniſe ſtando aliquas eius pticulas· iā maniſeſtat to tam diffinitōem aīe. Et pmo maniſeſtat eā cuʒ ſilitudine ad artificialia. Scd̄o maniſeſtat eaʒ de partibus aīaliū· Et pma ſtat in hoc· Sicut ſe habet forma artificialis ad ſubiectū ſi eſſʒ ſub ſtantialis· Ita ſe habʒ aīa ad corpus·ſed forma artificialis eſſet actus pmus corpis ſi eſſet ſub ſtantialis·ergo nūc aīa eſt actus pmus ſbalis corpis· Et ponit exemplū de dolabra que ſi eſſet corpus phiſicū ſicut eſt artificiale· tūc forma ei⁹ eſſet forma ſubſtātialis et ſepata forma dolabre a dolabra nō manēt dolabra niſi equoce· Nunc aūt dolabra eſt ens artificiale·ergo ſepata for ma dolabre a dolabra adhuc manet artificiale vniuoce· Ex quo ſic pōt argui·hoc eſt actus ſub ſtantialis alicui⁹ quo ſublato ipm nō manet ni ſi equoce·ſed ſepata aīa a corpe nō manet cor pus niſi equoce·ergo aīa eſt ei⁹ forma ſubſtātia lis·Maior ptʒ·q̄a de rōe forme ſubſtantialis eſt ꝙ dat eſſe rei ⁊ ſpēm·qñ ergo talis forma ſepa

tur a materia tūc eſt alia ſubſtantia· AVE

Queritur Quare eſt ꝙ ſepata for ma ſubſtantiali alicuius rei res nō manet niſi equoce· ¶ Dicendū ꝙ ideo q̄a forma ſubſtātialis dat eſſe ſpecificū materie ad minus originaliter ꝗ̄uis nō complete· et q̄a ſpēs ſignificat rōem et diffinitōem rei· Ideo ſepa ta forma ſubſtantiali a materia fit noua ſpēs· et q̄a illa natura equocoꝝ eſt ꝙ ſit vnū nomen et alia rō·ergo ibi fit equocatio· Ex quo etiam cognoſciꝛ ꝙ ſi ab aliqua re ſepeꝛ forma accidenta lis adhuc talis res manet res ſicut prius vniuo ce·q̄a tenet eandē formā ſubſtantialē·Et ſi que raꝛ quare in artificialibus maniſeſtat Areſto· ſuā diffinitōem· Dicendū ꝙ ideo q̄a artificialia ſunt nobis notiora eo ꝙ ſunt effectus intellect⁹ noſtri practici· Ideo ſunt nobis notiores alijs ef fectibus qui ſunt ipſi⁹ dei· ALLELVIA

Conſiderare autem·

Hic notificat diffinitōem aīe ex parte partium aīaliū· Et hoc ſic·q̄a ſicut ſe habet ps ad partē· ita totū ad totū·ſed alique ptes aīe ſunt actus aliquarū partiū corpis· ergo tota aīa eſt actus primus totius corporis.Maior ē nota· Minor oñdiꝛ·quia viſus eſt forma et rō oculi et remoto viſu ab oculo nō manet oculus niſi equoce et h⁹ ſi viſus eſſʒ forma ſbalis oculi·ergo etiā ſepara ta aīa a corpore nō manet illa res q̄ fuit corp⁹ aīatū niſi equoce·et ſic equocaꝛ corpus· Ex quo elicitur talis regula· Qz vnūqd̄qʒ diciꝛ tale cum pōt in ſuā ꝓpriā operatōem.et qñ in illā nō pōt tunc manet talis res equoce· Ex quo textu ptʒ ꝙ nō manet eadē forma ī generato et corrupto quia ſi maneret eadē forma in generato et cor rupto tunc maneret vna res vniuoce qd̄ eſt con tra textū quia manēt vna forma ſubſtantialis

Eſt aūt non abijciēs

Hic ɔñr Areſto.exponit vltimā particulā ſcʒ ꝙ aīa eſt actus corporis habentis vitā in poten tia. Quia aliquis poſſet dicere ꝙ aīa eſt actus corporis habentis vitā in actu·quia aīa eſt act⁹ corporis organici· Sed corpus organicū diciꝛ qd̄ habet partes ordinatas ad diuerſas operatōes et tales operationes ſunt ab aīa. ergo oportet aīam eſſe actū corporis habentis vitā in actu· Hoc ſoluit Areſto· dicens· ꝙ duplr aliquid eſt in potentia ad alterū· Uno modo in potentia

abſtiente actū.i.in potentia ad aliquā formam quā nondū habet.ſicut carens albedine dicit̄ eſſe in potentia ad albedinē. Alio modo aliq̄d eſt in potentia nō abſtiente actū.i.in potētia ad formā ꝙ actu habet.ſicut aliq̄s h̄ns albedinē adhuc dicit̄ in potentia ad albedinē.q̄a albedo exiſtens in albo eſt actus accidentalis albi.et albū eſt in potentia Dicendū eſt ergo ꝙ aīa habet vitā in potentia.nō abſtiente actū.i.aīa eſt actus corporis actu h̄ntis vitā et tñ compat̄ corpus ad aīam ſicut potentia ad actū.

Queritur Quare nō ponit̄ in diffinitōe aīe ꝙ aīa eſt act᷒ corporis h̄ntis vitā in actu. ¶ Dicendū ꝙ tunc idem diffiniret̄ p ſeipm.q̄a h̄ns vitā in actu eſt ꝓprie totū compoſitū.ſed in toto compoſito includit̄ aīa. Ad ſignificandū igit̄ ꝙ corpus cōpat̄ ad aīam.ſicut potentia ad actū etiā in cōiunctione corpis et aīe ſic in diffinitōe dicit̄ vitā habēs in potētia. Et eſt ſil̄is locutio.ſi diceret̄ lumē eſt actus lucidi h̄ntis lumē in potentia.manifeſtū eſt em̄ ꝙ lucidū includit lumē in actu.q̄a tñ ad ſignificādū ꝙ lucidū eſt materia luminis iō pōt cōuenient̄ addi in potentia.

Arguitur Anima eſt act᷒ corpis vitam h̄ntis in potentia abſiciente actum.ꝓbat̄.q̄a corpus organicū eſt mł totiens ſine opationib᷒ vitalibus.ergo caret vita in actu. ¶ Dicendū ꝙ vita capit̄ dupl'r. Uno mō ꝓ vita pma. Et ſic dicit̄ in hoc libro viuere in viuentibus eſt eſſe. Et dicit̄ in pmo elencoꝝ ꝙ aīa et vita idem ſunt.tūc em̄ nihil aliud ē vita ꝙ diffuſio ſiue informatio aīe ſupra corpus. Alio mō accipit̄ vita ꝓ vita ſcđa.i.ꝓ opatione vitali ſm ꝙ ſentire.appetere.et ſic de alijs dicūt̄ vita.p hoc ergo dicendū eſt ꝙ ſi vita accipit̄ primo mō tūc neceſſe eſt omne corpus organicū habere vitā etiā in actu.⁊ p ꝯn̄s eſt in potētia ad vitā nō abſtiente actū ſic aūt loquit̄ Areſto.in textu. Sed accipiendo vitā ſcđo mō tūc pōt corpus organicū etiā habere vitā in potentia abſtiente actum.i.pōt nō habere opatōnes vitales habet em̄ ſe corpus ſubiectiue ⁊ receptiue ad vitam pmo mō acceptā et etiā ſe habet ad vitam ſcđo mō acceptā coeffectiue.q̄a multe opationes vitales nō p̄nt exerceri niſi p corpus. Ex q̊ iam pt3 ꝯn̄r q̄uo differen̄t alimentū ē in potentia habens vitā ⁊ corpus organicū. Quia alimentū ⁊ ſemen aīalis ſunt in potentia ad habere vitam abſtiente actū.q̄a iam actu non h̄nt vitā. Sed corpus organicum eſt habēs vitam in potentia nō abſtiente actum.

Arguitur Videt̄ ꝙ ſemē habeat vitam in actu.ꝓbat̄.q̄a facit vitam in actu. modo oē qđ fit a ſil'i ſuo fit. ¶ Dicendū ꝙ duplex eſt agens.ſc3 agens pncipale vniuocū et tale debet eſſe ſil'e ſuo effectui. et ſic pater eſt agens pncipale et vniuocū in generatione filij. Aliud eſt agens inſtrumētale vł eq̄uocū ⁊ nō oportet tale agēs ſil'e eſſe ſuo effectui Sicut ſol eſt cauſa equiuoca q̄a ſol et homo generant hominē.ſic etiā ſemē eſt agens inſtrumētale h̄ns in ſe ꝙdam ꝟtutem impreſſam a pncipali agente grā cui᷒ etiā abſente pncipali agēte agit ad introducendū formā pncipalis agentis

Arguitur Actus et potentia nō parū diſtant.ergo idem non pōt habere vitā in actu ⁊ in potentia. ¶ Dicendū ꝙ hoc eſt diuerſimode q̄a corp᷒ capit̄ dupl'r. Uno mō ſm ſe.⁊ ſic habet vitam in potentia. Alio mō vt eſt īformatū aīa.⁊ ſic habet vitam in actu nō quidē a ſe ſed ab aīa. Sil'e ē de albo. albū em̄ eſt in potentia ad albedinē.q̄a albū nō habet albedinē a ſe.ſed ab albedine.

Quod quidem igitur

Hic Areſto.ex dictis infert ꝙ aīa nō eſt ſepabilis a corpe ad minus ſm oēs eius potentias.q2 ille potentie q̄ requirūt certā ptem corpis que ſc3 ſunt in determinato organo nō ſunt ſepabiles a corpe ꝙuis tñ aīa ſm aliquas potentias ſc3 ſm intellectū et voluntatē ſit ſepabilis a corpe. Cuius rō eſt.q̄a ille potentie nō diſtinguūt̄ ſm certa organa in ſubiecto. Scđm qđ ſubiungit ē ꝙ ꝙuis nō ſit expreſſe adhuc determinatū.vtrum aīa ſit in corpore ſicut nauta in naui ſicut dixit plato tñ pōt dici ex dictis ꝙ nō. Dicendū eſt em̄ ꝙ aīa eſt in corpe ſicut actus corpis.i.forma ſubſtantialis.ſic aūt nō eſt nauta in naui. Dicit in fine ꝙ figuraliter id ē cōiter dictū eſt de aīa. p᷒ea vō ſpāliter deſcendet ad ſingulas aīas.

Quoniam autem ex

Poſtꝙ Aſſignauit diffinitōem aīe que eſt ſicut concluſio demonſtratōis.hic intendit inueſtigare aliā diffinitōem aīe que eſt ſicut pncipiū demōſtratōis. Et intēdit demōſtrare pmā p ſcđaz Primo ponit̄ intentū. Secundo exequit̄ hoc.ibi

De Anima.

dicamus igit̃ ⁊c̃. Primo ondit modū pcedendi. Et dicit q̄ q̄a sic est q̄ ex incertis ſm naturā et tñ ex notioribꝰ quo ad nos fit aliquod certius quod certū est ſm naturā ⁊ ſm se noti⁹. Ideo sic ē aggrediendū ad demōstrandū unā diffinitōem per aliā. Circa quod sciendū q̄ ois demonstratio debet fieri ex notioribus. Sed hoc contingit dupl'r. Quia quedā est ex notioribꝰ ſm naturā sicut demonstratio ꝓpter quid q̄ pcedit p causas. Quedā ex notioribus q̄ ad nos sicut demonstratio pcedens p effectus. In quibusdā aūt scz mathematicis eadē sunt nobis nota ⁊ nature. In phisicis aūt cause sunt simpliciter ⁊ ſm naturā notiores Effectus aūt notiores q̄ ad nos, et ideo a certioribus quo ad nos in certiora q̄ ad naturā pcedēdū est. Quia aūt Aresto. intendit hic uti demōstratōe q̄a demōstrādo pmā diffinitōem p scdaz in qua ponūt viuere sentire ⁊c̃. q̄ sunt effectus. sic bn̄ dicit̃ in textu a certioribus quo ad nos ad certiora quo ad naturā. Si eñ loquimur de demōstratione q̄ tenet p causam tūc pma demōstrat scdam. Tunc pūe ondit quō differūt dant demōstrationes. Et dicit q̄ alique demonstratōes dātur p diffinitōes que nō dicūt causam. Alie sunt que dant p diffinitōes que dicūt cām. Et ponit exēplū mathēaticale de tetragonismo. Tetragonismus habet duas diffinitōes. Prima ē q̄ est orthogoniū equilaterale. Et illa dat p effectus. Alia est data p cām. ut tetragonismus est medie linee inuentio. Et ponit hic istud exemplum. q̄a sicut una diffinitio tetragonismi demonstrat aliā ita una diffinitio aie demōstrat aliā.

Queritur Quō scda diffinitio tetragonismi dicit causam pme q̄n dicit̃ tetragonism⁹ est orthogoniū equilaterale .i. hn̄s q̄tuor latera equalia vl' equalis longitudinis. ⁊ est orthogoniū idem quod quadratū. Pro quo sciendū q̄ duplex est quadratū eq̄laterale. unū est ubi omnia latera sunt equalia Aliud est quadratū altera pte longius ubi scz duo latera sunt longiora ⁊ alia duo minora. sicut ptz de mēsa. Pōt ergo ondi q̄ q̄dratum equilaterale est equale ad quadratum quod est altera pte longius p unū mediū scz p causam. ut inueniendo mediā lineā inuenim⁹ q̄ superficies illarū figurarū sunt equales q̄a tetragonismi erūt sex pedū ſm mensurā. et latera quadrati altera pte longioris sic se habebūt q̄ linee longiores erunt nouē pedū ⁊ breuiores erunt q̄tuor pedum. debet eñ media linea inueniri inter nouē ⁊ quatuor. Et notū est q̄ illud mediū est sex. q̄a sicut se habent nouē ad sex ita q̄tuor ad sex ſm ꝓportōez sesquialterā. ⁊ ſm illā ꝓportionē est eq̄litas non aūt ſm excessum. q̄a si illi numeri in se ducātur fit equalitas in uno accepto p multiplicatōnem ut sexies sex et quater nouē.

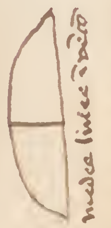
Arguitur Dictū est q̄ scda diffinitō aie demōstrat pmā a posteriori. Sed scda diffinitio tetragonismi demonstrat pmā a priori ergo istud exemplū nō est conueniēs. Dicendū q̄ nō oportet in exemplis eē omimodā similitudinē. Et ideo sufficit sicut una diffinitio tetragonismi demōstrat aliā. ita una diffinitio aie demōstrat aliā. Sed in mō demōstrādi est dr̃ia q̄r scda diffini° tetragonismi demōstrat primam a priori. Sed scda diffinitio anime demonstrat pmam a posteriori.

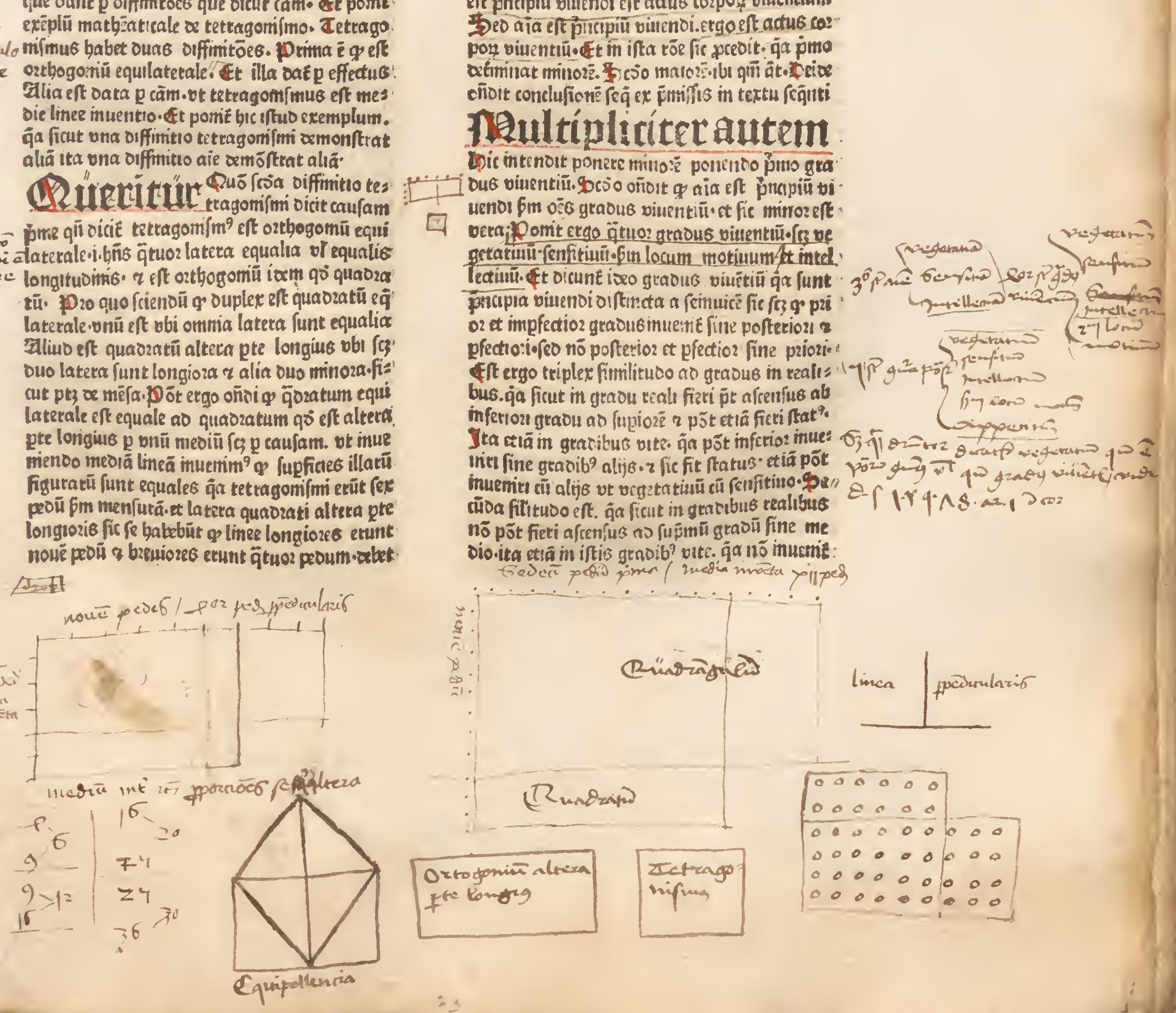
Dicamus igitur pri.

Postq̄ phs posuit itentionē suā. hic iā ꝓsequit̃ eam. Et intendit ponere demonstratōem p quā scda diffinitio demōstrat pmam p sequētia duo capitula. Et intendit talē demōstratōem. Id quod est pncipiū viuendi est actus corpoꝝ viuentium Sed aīa est pncipiū viuendi. ergo est actus corpoꝝ viuentiū. Et in ista rōe sic pcedit. q̄a pmo determinat minorē. Scdo maiorē. ibi q̄m āt. Deinde ondit conclusionē seq̄ ex pmissis in textu seq̄nti

Multipliciter autem

Hic intendit ponere minorē ponendo pmo gradus viuentiū. Scdo ondit q̄ aia est pncipiū viuendi ſm oēs gradus viuentiū. et sic minor est vera. Ponit ergo q̄tuor gradus viuentiū. scz vegetatiuū sensitiuū. ſm locum motiuum et intellectiuū. Et dicunt ideo gradus viuētiū q̄a sunt pncipia viuendi distincta a seinuicē sic scz q̄ prior et imperfectior gradus inueniāt sine posteriori ⁊ pfectiori. sed nō posterior et pfectior sine priori. Est ergo triplex similitudo ad gradus in realibus. q̄a sicut in gradu reali fieri pt ascensus ab inferiori gradu ad supiorē ⁊ pōt etiā fieri stat⁹. Ita etiā in gradibus vite. q̄a pōt inferior inueniri sine gradibꝰ alijs. ⁊ sic fit status. etiā pōt inueniri cū alijs ut vegetatiuū cū sensitiuo. Secūda silitudo est. q̄a sicut in gradibus realibus nō pōt fieri ascensus ad supmū gradū sine medio. ita etiā in istis gradib⁹ vite. q̄a nō inuenit̃

vegetatiuū et ꝓm locū motiuū sine sensitiuo qḋ est mediū. Tercia silitudo pōt addi. q̄a sicut in gradibus realibus supior includit ṽtualiter inferiorem. sic est etiā in istis gradibus q̄a inueniť vegetatiuū sine sensitiuo vt in plantis. ⁊ vegetatiuū ⁊ sensitiuū siľ. vt ī aīalib⁹ petris affixis sicut in conchis. Aliq̄n inueniūť siľ vegetatiuū et sensitiuū ⁊ ꝓm locū motiuū vt in aīalib⁹ ꝑfectis. Aliq̄n inueniť cū his intellectiuū vt in hoībus. Et ille gradus ṽtualiter includit oēs alios gradus. Ex istis pōt sciri quare appetitiuū non est gradus vite. q̄a ad hoc q̄ aliq̄d sit grad⁹ vite requiriť q̄ sit ṗncipiū viuendi aliïs cōdistinctum. hoc est q̄ possit distincte et p se inueniri in aliquo aīato sine aliïs. sic aūt nō est de appetitiuo q̄a nō pōt p se inueniri sine sensitiuo. et ergo nō est gradus vite q̄uis sit ṗncipiū viuendi.

Arguitur Intellectiuū est grad⁹ ꝑfectior. ergo deberet ṗponi. Dicendū q̄ dupľr pn̄t ordinari gradus vite. Uno mō ꝓm q̄ sunt ṗncipia viuendi ⁊ ꝓm viā ꝑfectionis ⁊ sic intellectiuū est ṗmus gradus. et sic ꝓcedit argumentū. Alio mō pn̄t ordinari ꝓm q̄ sunt grad⁹ vite et ꝓm viā generationis. ⁊ sic vegetatiuū est ṗmus gradus q̄a ille gradus pt̄ inueniri sine aliïs. Sed aliï gradus nō pn̄t inueniri sine eo. ⁊ sic vegetatiuū sub rōe gradus est primus gradus.

Unde et vegetabilia.

Hic ḋclarat istā minorē in spēali in singulis gradibus vite. Et ṗmo quo ad aīam vegetatiuam. Scḋo quo ad aīam sensitiuā. Et finaliter concludit de omnib⁹. Probat ergo q̄ aīa est ṗncipium viuēdi in plantis in quibus est solū aīa vegetatiua. Et hoc sic. q̄a opationes q̄ fiūt in plātis fiūt ab aliquo ṗncipio ꝫ non a natura. ergo fiūt ab aīa. Minor oñdiť q̄a natura nō mouet ad cōtraria ꝫ determinata est ad vnū. Sz alimentū in vegetabilibus mouet ad contraria loca. q̄a nō solū nutriunť plante ṽsus sursum sed etiā ṽsus deorsum. ergo talia opa nutritionis n̄ fiūt a natura. ꝯña tenet. q̄a aīa et natura contra se distinguūtur.

Arguitur In elemētis fit motus ad diuersas dr̄ñas positionū. tn̄ ibi nō est aīa. ergo etiā natura pōt mouere ad opposita loca. Añs ꝓbať. q̄a ignis naturaliť mouet sursum et terra deorsum. Dicendū q̄ in eodem elemento nō pōt eē motus naturalis ad contraria loca q̄uis hoc posset eē in diuersis elementis. In vno aīmato aūt est motus alimenti sursum et deorsum. q̄a nutriť aīatū ꝓm oēm differentiā positōis. Et si replicet de celo. celū ē viuū corpus. ⁊ moueť ꝓm oēm dr̄ñam positōis scȝ sursum et deorsum añ et retro ⁊c̄. Dicendū q̄ celum etiā est corp⁹ aīatū ⁊ viuū ꝓm Aresto. q̄ q̄uis nō habet aīam sibi cōiunctā p informatōem. habet tn̄ aīam sibi ꝯiunctā p assistentiā. Ideo pōt in celo esse motus sicut in aliïs aīatis. Ex quib⁹ patet q̄ ista rō manet in suo vigore q̄ solū viuentia habent motū ad oēm dr̄ñam positionis. sic tn̄ q̄ ille motus repiť in vno et eodem.

Separari autē hoc.

Hic ꝯñr oñdit q̄ istud ṗncipiū vite scȝ vegetatiuū sit gradus vite. Et hoc sic. Illud ṗncipiū viuendi est grad⁹ vite qḋ est sepabile ab aliïs ṗncipiïs viuendi. ꝫ vegetatiuū est sepabile in mortalib⁹ ab aliïs ṗncipiïs viuendi. ꝫ alia nō sunt sepabilia ab eo. Et hoc ꝓbat exēplariť in plātis quib⁹ nulla alia ṽtus inest q̄ vegetatiuū. Ubicunq̄ eñ est intellectiuū ibi erit sensitiuū ⁊ vegetatiuū. Et addiť in mortalib⁹ ꝓpter substantias sepatas in quib⁹ est intellectus sine sensitiuo et vegetatiuo. Et ideo ꝯcludit in textu q̄ p hoc ṗncipium scȝ vegetatiuū omnibus mortalibus viuentibus inest viuere.

Arguitur Propť intellectiuū etiam inest alicui viuere. ergo n̄ solū ꝓpť vegetatiuū. Añs ꝓbať de deo et substātiïs sepatis qui viuūt absq̄ vegetatiuo. Dicēdum q̄ viuere capiť dupľr. Uno mō ꝓm ṗcisionē alioꝝ graduū. i. in illis in quib⁹ repiť vegetatiuū absq̄ sensitiuo ⁊ intellectiuo. et sic viuere ē ꝓpť aīam vegetatiuā. Alio mō accipiť viuere ꝓm q̄ aliï gradus vite ipsi viuere coniūgunť scȝ sentire et intelligere. ⁊ sic viuere est ab altiori aīa. q̄ sensitiuum est ab aīa sensitiua. et intelligere ab anima intellectiua.

Animal autē ꝓpter.

Hic probat q̄ sensitiuū est ṗncipiū vite. Et hoc sic. q̄ aīalia hn̄t vitam ꝫ nō hn̄t vitā ꝓpť aīam vegetatiuā tm̄ sicut plante. ergo hn̄t vitā ꝓpter aīam sensitiuam. Plante vero dicunť viuere solum. i. vitam habere absq̄ sensu. Deinde oñdit q̄ sensitiuū est sepabile ab aliïs et p ꝯñs ē gradus

De Anima.

vite. Et hoc sic pbat. qa multa sunt aialia q̄ sūt manētia in vno loco sic q̄ nō mouēt ſm locū sic sunt aialia affixa petris ⁊ tn̄ manifestū est q̄ illis inest sensus. ergo sequit̄ q̄ sensitiuū pōt separari a motiuo. Et qz posset aliquis dubitare de illo sensu quē hnt illa aialia sensitiua immobilia. ideo Aresto. addit quis sit ille sensus. Et dicit q̄ sit sensus tactus. qa sicut vegetatiuum pt separi ab oib⁹ alijs potentijs sensitiuis. Dic etiā tactus pōt separi ab oibus alijs sensibus. Ex quibus elicit Aresto. tres eē gradus vite. sc3 vegetatiuū sensitiuū et ſm locū motiuū. Et qa manifestū est etiā intellectiuū inueniri in aliquibus aialibus. et iterū manifestū ē q̄ motiuū ſm locū separat̄ ab intellectiuo. Hic Aresto. in fine cōcludit eē q̄tuor gradus vite. ⁊ q̄ aia est determinata et distincta his pncipijs viuendi sc3 vegetatiuo sensitiuo motiuo et intellectiuo.

Arguitur Sensus tactus nō separat̄ ab alijs sensib⁹ pbat̄. qa omne al' habet in se sensum tactus et gustus. ergo nō separat̄ ab alijs. Dicendū q̄ gustus capitur dupl'r. Vno mō ſm q̄ est discretiu⁹ alimenti ſm q̄ alimētū est calidū. frigidū. humidū ⁊ siccū et sic simpliciter coincidit cū tactu. qz idē est obiectum gust⁹ et tactus formalit̄. Ille em̄ q̄litates sunt etiā obiectum tactus. Et isto mō accipiendo gustū sic gustus inest omnib⁹ aialib⁹ sicut et tactus. Alio mō accipit̄ gustus ſm q̄ est discretiu⁹ alimenti inq̄tum est saporosum. i. dulce vel amarū. ⁊ sic gustus realiter est distinct⁹ a tactu et formalit̄. qz habet aliud obiectum ⁊ eo mō gustus nō est in aialib⁹ impfectis. Et hoc sic pz. qz talia aialia plus eligūt humidū cū salsedine et amaritudie q̄ cū dulcedie. sic pz i cōchis marinis

Vtrum autem vnū.

Hic Aresto. circa pdicta mouet duas dubitationes. Ex quo dictum est q̄ quatuor sunt pncipia viuendi que pncipia etiā vocant̄ gradus sic mouet̄ questio. An q̄libet pncipiorū iam dictorū sit aia ⁊ sic in eodē corpe essent multe aie. qa in anima rōnali inueniūt̄ oia ista pncipia viuendi. et qa hoc nō apparet verū. qa tūc in vna materia essent multe forme substātiales. Sc̄do mouet aliā dubitatōnem sc3 istā. Si ista pncipia dicta sunt ptes aie. tūc est questio an iste ptes sint separabiles abinuicē rōe solū. i. diffinitōe et essentia. aut etiā loco et subiecto sicut dixit plato q̄ in diuersis partibus corpis essent diuerse aie. posuit em̄ aiam rōnalem in cerebro et cōcupiscibilem in corde. nutritiuā in epate. generatiuā in genitalibus

De quibusdam horū

Hic Aresto. soluit istas duas dubitatōnes. Et pmo soluit sc̄dam que est difficilior. Et qz sc̄da habet duas ptes. ideo pmo soluit eā quo ad vltimā partē sc3 an ptes aie distinguant̄ loco ⁊ subiecto. Sc̄do soluit pmā sc3 an distinguant̄ rōne. Quo ad primū dicit q̄ difficile est videre sc3 q̄ ptes. i. potentie distinguāt̄ abinuicē loco et subiecto in tribus. Primo sc3 in plātis. Sc̄do in aialibus entonijs. i. faciliter diuisibilibus. sicut sunt anguille serpentes ⁊ sic de alijs. Tercio in intellectu et sensu si abinuicē nō distinguūt̄ sicut dicebant antiqui. Quo ad pmū dicit q̄ in plantis oēs ptes. i. potentie aie vident̄ in qualibet pte etiā diuise a toto. Vnde nō pōt dici q̄ in eis distinguant̄ potentie loco et subiecto quasi sit in vna pte plante vna potentia. et in alia parte plante alia potentia. Exempli grā. vt in tota arbore sunt tres potentie sc3 nutritiua augmentatiua et generatiua. Et manifestū est q̄ si aliqua pars arboris vt surcul⁹ diuidat̄ a tota arbore. tunc etiā in tali sunt oēs tres potentie. qa si illa pars plantet̄ ad terram tūc in ipsa sunt nutritiua augmētatiua et generatiua. qa illarū potentiarū opationes apparent in eo. Ex quo sequit̄ q̄ in tota plāta est vna aia in actu. sed sunt plures aie in potentia. qz si planta diuidatur in multas ptes ſm certā q̄titatem tunc in qualibet parte manet aia cū oibus suis potentijs. Ex quo elici solet q̄ aia est in toto tota. et in qualibet pte eius tota. Sc̄do pncipaliter pbat idem in aialibus entonijs descisis. i. in aialibus viuentibus post diuisionē partiū a seinuicem sicut sunt anguille et serpentes. et de ill' manifestum est q̄ in qualibet pte sunt multe potentie. Et sic pbat Aresto. qz in qualibet pte est sensus. ergo in qualibet pte est tristicia et leticia qz comūctio conuenientis ad sensum causat leticiam. et comūctio disconuenientis causat tristiciā. ſ3 vbicunq3 est tristicia ⁊ leticia ibi est appetitus. qa appetitus est inclinatio ad bonū ex cui⁹ cōsecutione causat̄ leticia. Deinde pbat de tercia parte q̄ difficile est videre an intellectus ⁊ sensus differant loco et subiecto. Et hoc si dicat̄ sensus coincidere cū intellectu sicut dixerunt antiqui. qa tūc

in eodem subiecto ⁊ loco sunt intellect⁹ et sensus Sed addit Aresto. ꝙ intellectus videt totaliter distingui a sensu tāꝗ aliud gen⁹ potētie. Quia contingit intellectū separi a sensu sicut ꝑpetuū a corruptibili. Quis ergo in istis difficile sit videre ꝙ distinguant loco et subiecto. In quibusdam tñ manifestū est ꝙ sepent loco et subiecto sicut de pfectis aīalibus. Quia in illis diuerse potentie sunt in alijs locis ⁊ in alijs subiectis sicut in hoīe pz·q̄a visus habz aliū locū ⁊ aliud subiectū ꝗ̄ habz auditus. Unde pōt dici ad vltimā ptem questionis ꝙ in quibusdā aīalib⁹ scz pfectis q̄dā potentie distinguūt loco et subiecto sed nō oēs. In hoīe em̄ appetitus ⁊ sensus nō distinguūtur loco ⁊ subiecto sicut infra patebit in tercio libro In quibusdā aūt vt in impfectis aīalib⁹ ⁊ plātis nō distinguūtur loco ⁊ subiecto·q̄a pfectiora aīalia hñt corpus pfectius organizatū· Ideo in diuersis organis subiectant diuerse potentie· Sic aūt nō est in impfectis aīalibus. Ideo non pñt ibi distingui loco et subiecto.

Arguitur Animalia entomia sūt impfectiora alijs aīalib⁹. ergo descisa nō viuūt pbat·qꝛ ps hoīs descisa non viuit. ergo ⁊ ipsa nō viuūt· ¶ Dicendū ꝙ talia aīalia sunt impfectiora alijs aīalibus· ⁊ ex hoc ꝙ descisa viuūt manifestat eoꝝ impfectio·qꝛ illa aīalia sunt pfectiora que habēt pfectiores et plures opationes sed ad diuersitatē opationū req̄rit diuersitas organoꝝ· et tāto aīal est pfectius ꝗ̄to habet maiorē diuersitatē opationū. ad quā requirit diuersitas organoꝝ· Et ideo homo est pfectissimū aīaliū, q̄a habet diuersitatē maiorem in partib⁹ corpis· qꝛ ergo talia aīalia descisa habent paruā diuersitatē ideo sunt multū impfectiora alijs aīalibus· Et etiā ex alio pbari pōt·qꝛ illa aīalia descisa habent maximā similitudinē. cū plantis·nā etiā in qualibet pte plante reperiunt oēs potentie·cū ergo plante sunt aīalib⁹ impfectiores seq̄t ꝙ ista aīalia descisa sūt impfecta

Queritur Utrū pars descisa ab animali sit aīal vel non.
¶ Dicendū ꝙ in aīalibus entomijs est cōsideratēptes añ diuisionē aīalis/⁊ tūc est vnū animal· Alio modo pōt considerari aīal post diuisionē partiū·⁊ tunc in illis est vna aia ſm spēm. ⁊ p ꝯñs est aīal vnū ſm spēm. Sed in diuersis ptibus est alia aia ſm nūm. ⁊ ideo etiā est aliud aīal ſm nūm. Ex quo patet solutio cum querit. An ptes āguille descīse a tota āguilla sint āguilla· Dicendū est ꝙ sunt anguilla īpfecte. et ei⁹ impfectionē testat facilis corruptio. facilit em̄ corrumpit ps anguille et nō pōt diu viuere· q̄a illa aīa habet silitudinē cū plantis ergo eodē mō iudicādū est de istis sicut de plantis. sicut ergo planta est vna añ diuisionē spē et nūo. sic etiā aīal entomū· sed post diuisionē plante quelibet ps est distincta ab alia nūo· Et si querat vnde contingit ista diuersitas vl' distinctio nūalis in plātis et entomijs. Dicendū ꝙ ex diuisione cōtinui ·q̄a ex tali diuisione resultat diuersitas nūalis.

Arguitur In diuersis partib⁹ aīalis descisis nō pōt esse fantasia q̄a fantasia est ꝑteriti que nō est in ptibus aīalis descisis. ¶ Dicendū ꝙ duplex est fantasia. Quedā est fantasia dterminata q̄ ē pñtis ⁊ ꝑteriti.⁊ talis fantasia significat actum sensuū interioꝝ que etiā sunt respectu ꝑteriti. ⁊ sic fantasia nō repit in aīmalibus impfectis· Alia est fantasia indeterminata que est tm̄ respectu pñtis. ⁊ talis cōiungit sensui exteriori q̄ est respcū pñtis. Et silr dicendū est de appetitu· q̄a appetitus in talibus nō est determinatus neqꝫ pfectus sed in talibus est appetitus impfectus·

Ratione autem ꝙ al·

Hic soluit p̄mā partē scd̄e questionis scz an potētie aīe distinguant ab inuicem ratione. Et dicit simplicit ꝙ sic. Et hoc pbat·qꝛ eodē mō distinguūtur abinuicē potentie. quo mō abinuicē distinguūt actus. q̄a potentie distinguūt p actus. sed manifestū est ꝙ actus oīm potentiarum distinguant abinuicē rōe. ergo etiā q̄libet potentia ab alia· Ex quo sumit ꝙ potentie distinguūt p opationes siue actus. Un̄ patet ꝙ licet diuerse potētie q̄nqꝫ habeant idē subiectū siue organū·tñ adhuc distinguūt abinuicē spē et realit·q̄a scz habēt diuersas opationes et actus·

Arguitur Potentie aīe distinguūt realiter. ergo nō tm̄ rōe· ¶ Dicendū ꝙ duplr aliqua dicunt distingui rōe Uno mō ex diuersa comparatōe rōis vl' cōsiderationē· ⁊ sic genus et spēs dicunt distingui rōe quia in genere denotat alia compatio ad inferiora ꝗ̄ in specie et ecōtra· Alio mō aliqua dicunt distingui rōe. i. essentiali diffinitōe· vt homo et asinus distinguūt rōe· Per hoc ergo dicendū est ꝙ potentie aīe distinguūt nō solum p̄mo modo

de Anima·

ſed etiā ſcđo mō· ⁊ ſic nō valz argumētū· Illa diſtinguūē rōe ergo nō realiter· pmo ſequiē oppoſitū· qa etiā queeūqz diſtinguūē rōe ſcđo modo diſtinguūē realiē· i· eſſentialiē ꝙuis abinuicē realiter nō ſeparenē· quā ſepatōem moderni dicūt diſtinctōnē realem· que diſtinctio potius eſt laycorū ꝙ philoſophoꝝ·

Queritur Utrū aia ſit in toto tota et ī qualibet eius parte tota· ¶ Dicendū p diſtinctionē· Quia vel queſtio intelligiē de aiabus aialiū pfectoꝝ ſicut hoim et brutoꝝ. Et ſic aia eſt in toto tota ⁊ in qualibet parte tota ꝓm eſſentiā ſed nō ꝓm totā vtūtem· Vel intelligiē de aialibus impfectis· Et de aiatis aia vegetatiua· ⁊ ſic eſt dicendū ꝙ aia eſt in toto corpe tota· ⁊ in qualibet eius parte tota ꝓm eſſentiā· et ſiliter eſt in qualibet parte ꝓm vtutē loquēdo de parte ꝓm certā diuiſionē· Nō notanter diciē· qa poſſet tā pua ps aialis impfecti accipi ꝙ nec maneret ibi aia ꝓm ſbam nec ꝓz eſſentiā· Nō pmi eſt· qa aia eſt forma ſbalis corpis. ſed quelibet forma ſubſtātialis eſt in tota materia· qa ſi nō ſit in tota materia et in qualibet pte· tūc illa pars q̄ nō habet aiam nō eſt ps corporis aiati ſed eſt alteri⁹ ſpēi a corpore aimato vt ſi quis habet aridā manū· tūc manus nō eſt ps ipi⁹ aialis ſed eſt qđdā mixtū ſpecifice diſtinctum a qualibet pte eiuſdē aialis· Scđo pbari pōt qa quelibet ps habet opationes. ergo in qlibet parte eſt aia· Añs ptz· qa ꝙuis in qualibet parte aialis nō ſit quelibet opatio aialis· tñ in qualibet parte ē aliqua operatio eius. Circa qđ ſciendū ꝙ eſt triplex totum· ſcz ꝙtitatiuū· eſſentiale et potentiale· Totū ꝙtitatiuū ꝓprie nō cōuenit formis. Sed ei⁹ condicio ē ꝙ nō eſt in aliq̄ parte nec ꝓm eſſentiam nec ꝓm virtutem. Sicut domus eſt totū ꝙtitatiuū ⁊ nō eſt in fundamēto nec ꝓm eſſentiam nec ꝓm vtutem. Totum eſſentiale eſt in qualibet parte ꝓm eſſentiā. ſicut genus eſt in qualibet ſpē ſed nō eſt in qualibet parte ꝓm vtutem totam· Similiter dicendū eſt de toto poteſtatiuo qđ ē etiā in qualibet parte ꝓm eſſentiā ſed nō ꝓm vtutem niſi in aialib⁹ imperfectis· Scđa pars ſcz ꝙ aia in perfectis aialib⁹ nō eſt in qualibet parte ꝓm oēs eius operatiōes ſic pbaē qa operationes in aialibus perfectis requirūt magnā organizatōem in corpore. ex quo ſunt perfecte operationes· ſed talis organizatio nō pōt eſſe in qualibz partz corporis. ergo nec pt eſſe in qualibet parte corporis talis virtus ad operandū· ſed operatōes in aialibus imperfectis ſunt imperfecte ideo talia opera nō requirūt tātam organiſatōez in corpe· ⁊ ſic in ſingulis partibus corporis pōt inueniri vtus aie. Exempli grā· Virt⁹ aie rōnalis cpatiue ꝯſiſtit i videdo· i audiendo· in olfaciendo· et talia opera requirūt determinata organa· qa viſio requirit organum qđ eſt oculus· ⁊ auditio requirit aures· ſed manifeſtū eſt ꝙ oculi nō inueniūē ī qualibet parte corporis nec aures·

Arguitur Ex illo ſequereē ꝙ eodem modo aia aialis imperfecti eſſet in aiali ſicut albedo in pariete· Añs ptz qa diuiduneē eodē modo ſcz ad diuiſionē ſubiecti· ergo ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ ꝓpter imperfectionē aie in aialibus imperfectis tales aie hñt ſimilitudinem ad formā accidentalem ⁊ etiā diſſimilitudinem. Similitudo ſtat in hoc qa ſicut albedo diuidiē ad diuiſionē parietis in quo eſt ita aima aialiū imperfectoꝝ diuidiē ad diuiſionem aialis Sed diſſimilitudo ſtat in multis· Primo quia aia aialis imperfecti dat eſſe ſubſtantiale aiali Sed albedo aut alia forma accidentalis dat eē accidentale. Scđo eſt dr̄ña quo ad diuiſibilitatē quia nō omnino eodem modo diuiduneē· qz albedo parietis manet etiā in minima parte ꝓm eſſentiam· ꝙuis forſan nō ꝓm modū immutandi. ſed in minima parte corporis entonij aialis imperfecti nō manet aia ꝓm eſſentiā· Cui⁹ rō eſt quia albedo ē coextenſa ꝙtitati ipſi⁹ parietis· ſed aia nō eſt ꝓprie extenſa in corpore ꝓm eſſentiā· Etiā aia requirit corpus organiſatū ꝓ ſua materia· ſꝫ minima pars nō pt eſſe organiſata· ergo nō pt ibi eſſe aia ꝓm eſſentiam·

Arguitur Anima eſt act⁹ corporis organici. ſed non quelibet pars eſt organica· ergo in qualibet parte nō eſt aia· ¶ Dicendū ꝙ dupl'r pōt aia comparari ad aliqđ corpus· Uno modo ad corpus ſibi determinate ꝓporcionatū· ⁊ ſic eſt verū ꝙ aia tm̄ eſt in corpore organico· qz hoc corpus eſt ꝓpriū perfectibile ipſi⁹ aie. Alio mō aia reſpicit corp⁹ aliqđ ex ꝯñti et ſic nō oportet aiam eſſe in corpe ꝓporcionato vel organiſato· ſic em̄ eſt in qualibet parte corporis· nā pmo et pncipaliter eſt in toto ſꝫ ſecūdario ⁊ ex cōſequēti eſt in partibus·

Arguitur Areſto. in pmo de aialib⁹ dicit ꝙ aia pncipaliē eſt

in corde.ergo nō est in toto ꝑmo. ¶ Dicendū q̃ aīa cōparaē ad corpus dupl'r. Uno modo ſm genus cauſe efficientis .i. mouentis ſcz ſm q̃ aīma eſt motrix corporis. ⁊ ſic ꝑncipaliter eſt in corde q̃a aīa mouet corpus ꝑ ſpm̄ vitalem q̄ ſpūs eſt in ventre cordis. Alio mō compaē aīa ad corpꝰ ſm q̃ eſt forma ſubſtātialis corpis. et ſic aīa eſt ꝑncipaliter in toto corpe dās ei eſſe ſubſtātiale. et ſic Areſto. hic loquiē de aīa cū dicit q̃ eſt actꝰ corpis .i. forma ſubſtantialis.

Arguitur Videē q̃ aīa rōnalis nō ſit in qualibet parte ſm eſſentiam ꝓbaē. q̃a quicq̄d eſt compoſitū ex corpore ⁊ aīa rōnali eſt homo. ſed q̄libet ps homīs eſt compoſita ex corpe humano ⁊ aīa rōnali. ergo quelibet ps hoīs eſt homo. ¶ Dicendū q̃ dupliciē aliquid eſt compoſitū ex corpe humano et aīa rōnali. Uno mō ex corpe ꝓporcionato ipi aīe. ⁊ ſic maior eſt vera ⁊ minor falſa. q̃a nō q̄libet ps hoīs eſt compoſita ex corpe ꝓporcionato ipſi aīe. Alio mō aliquid componiē ex aīa ⁊ corpore nō ꝓporcionato ipſi aīe in q̄ ſcz eſt aīa per accidens et ex cōſequenti ⁊ tunc maior eſt falſa et minor vera.

Arguitur Si aīma rōnalis eſſz in digito tūc amputato digito remoueretē aīa rōnalis. ¶ Dicendū q̃ in ꝑfectis aīalibus aīa nō eſt diuiſibilis ad diuiſionē corpis aīalis ꝑfecti etiam ſm partes ꝑncipales. q̃r diuiſo ꝑfecto aīali ſm ꝑncipales ptes deſinit aīma vtrāq; partē informare. vt q̄n caput āputatur in aliquo ꝑfecto aīali. Et rō eſt q̃a nulla ps manet tūc determinatū ſubiectū ꝓ aīa ꝓpter defectum organiſationis vtriuſq; partis. Sic tm̄ eſt in aīalibus imperfectis.

Arguitur Si aīa eſt in qualibz pte ſm eſſentiā. ergo ſm vtutem etiam in aīalibꝰ ꝑfectis. q̃a potentia ſequitur ſemꝑ eſſentiā. ¶ Dicendū q̃ eſſentia aīe ꝑt dupl'r capi. Uno modo ſm q̃ reſpicit corpus ſibi ꝓporcionatū. et tunc eſt verū q̃ potentia aīe ſequiē eſſentiam. Alio mō accipiē eſſentia aīe ꝓut compaē ad partes corpis ⁊ nō ad totū corpus ſibi ꝓporcionatū. et tūc nō eſt verū q̃ potentia ſequaē eſſentiā. Et hoc eſt q̃ alij ſic dicūt. Ubicūq; eſt tota eſſentia ibi eſt tota potentia in radice et non in actu.

Arguitur Si anima eſt in qualibet parte corpis. tūc ſequereē q̃ idem eſſet mouēs ⁊ motū ſil. et idē moueretē et quieſceret. vt vna manus moueri pōt ⁊ alia q̄eſcere. ⁊ aīa eadē moueretē ſurſum ⁊ deorſum. et idem moueretē cōtrarijs motibꝰ qd̄ eſt incōueniens. ¶ Dicendum eſt dupl'r. Primo q̃ nō ꝓprie mouetē aīa quadā parte corpis mota. q̃a q̄uis aīa moueretē moto toto corpe nō tam̄ mouetē ad motionē partis. q̃a aīa nō eſt ꝓprie in pte. Secundo. cōceſſo q̃ aīa moueaē ad motionē partis Tunc dicendū q̃ nō eſt incōueniēs vnū et idem ꝑ accidens moueri et quieſcere ⁊ etiā moueri cōtrarijs motibꝰ ⁊ hoc ſi motū nō eſt ꝑfecte vnū. et cōtinuū. Exemplū extra ꝓpoſitū. vt aliquē cōtingit exiſtentē in naui quieſcere ſm ſe et tamē moueri ſm motū nauis. Item cōtingit aliquem exiſtentē in naui moueri cōtrarijs motibus. q̃a pōt cū naui deſcendere. ⁊ per motū ꝓpriū aſcendere cōtra motū nauis. Simile dicendū eſt de aīa exiſtente in pte corporis ex quo ptes aīalis non ſūt ꝑfecte ꝯtinue ſic vna ps ꝑt moueri alia quieſcēte. ⁊ vna ps ꝑt moueri ſurſū. alia vo deorſū.

Arguitur Anima rōnalis eſt diuiſibilis vel indiuiſibilis. q̃r vel eſt in corpe extenſiue vl' nō extenſiue. ſi eſt in corpe extenſiue ſic eſt diuiſibilis. ſi nō extenſiue ſic eſt indiuiſibilis ¶ Dicendū q̃ eſt duplex extenſio. quedā eſt extenſio q̄titatiua ſicut albedo extendiē in pariete. ⁊ ſic aīa non eſt extenſa in corpe q̃a tūc diuideretē ad diuiſionē corpis. Alia eſt extenſio eſſentialis. ⁊ ſic aīa eſt extenſa in corpe. q̃a eſſentialiter informat q̄libet partem corporis. ⁊ nō oportz q̃ ſic extenſum diuidatur ad diuiſionē corporis diuiſi.

Quod autē quibuſ.

Hic cōſequēter ſoluit ꝑmā queſtionē prius motam. que fuit. An vegetatiuū ſenſitiuū et intellectiuū ſint partes aīe diuerſe vel vna anima. ¶ Dicendū q̃ iſta iam dicta ſcz vegetatiuū ſenſitiuū intellectiuū et motiuū capiūē dupl'r. Uno modo ꝓut inueniūē in aīalibus ſegregatim. et ſic ſūt diuerſe aīe. Qd̄ ſic ꝓbat Areſto. q̃r q̄n inueniūē in diuerſis tūc penes iſtas aīas ſumitur differentia aīaliū ſed differētie ſumūē ex forma ſubſtantiali. ergo in diuerſis ſignificant formas ſubſtantiales. Alio mō accipiūē ſm q̃ inueniūtur in vno et eodem. ⁊ ſic nō ſignificāt diuerſas aīas. q̃a tūc poſſibile eſſet diuerſas aīas eſſe in eodem. ſed ſignificant diuerſas potentias. Unde

de Anima.

patet q in hoie nō sunt diverse aie. q̃uis tn̄ in vno homine sint vegetatiuum sensitiuū intellectiuū et motiuum.

Queritur Utrū aīa vegetatiua sensitiua et intellectiua sit vna aia vel plures aie. ¶ Dicendum q ista tria in vno nūo sē vna aia nūo sicut in hoie. Et hoc ptz tribus rōnibus ducentibus ad impossibile et vna rōe ōnsiua. Prima rō stat in hoc. Si plures forme substātiales essent in vno subiecto id est materia sequeret q vnū ens in nūo essz plura entia substātialiť. Sed sequela est impossibilis q̃a implicat cōtradictionē. Seqla tn̄ ptz. q̃a a forma substantiali aliq̃d dicit simpliciť ens cū ipsa dat simpliciter eē. Sed aīma est forma substantialis ergo si sunt plures aie in vno homie sunt plura entia substantialia. Scđa rō sumiť ex mō p̄dicandi. Et stat in hoc. Si aia sensitiua et intellectiua diverse sint aie tunc ista ppositio homo est aīal vel essz falsa vel paccñs. quoꝝ vtrū qz est cōtra intentōem Aresto. scđo posteriorum Sequela ptz. q̃a ois p̄dicatio que sumiť ex diversis formis. vel est falsa si forme nō sunt subordiate. vt albū est dulce. ibi p̄dicāť diverse forme nō subordinate. vel si forme sunt subordinate est p̄dicatio paccidens. vt superficies est colorata. superficies eñ subordinať colori. q̃a color est in superficie. sicut in subiecto primo. Si ergo ista ppō homo est aīal sumiť ex diversis formis scz a forma rationali et sensitiua nō pōt esse in p̄mo mō p se. Tercia rō stat in hoc. q̃a si aia vegetatiua sensitiua et intellectiua essent diverse aie in vno homine seq̄reť q opationes facte ab vna aīa non impedirent opationes factas ab alia aīa. Sz hoc est falsum. ergo sunt vna aia. Maior pz. q̃a quecunqz sunt simpliciter diversa vnū nō impedit alteꝝ. Minor ptz. q̃a si opatio vni⁹ aie sit multū intēsa tūc impediť opatio alterius aie. Cōtingit eñ ex multū intensa ymaginatōe impediri vtutem intellectiuā. cōtingit etiā ex intellectione impediri opationes sensitiuas. Rō ōnsiua stat in hoc. sic se habet nūs altior et superior ad nūm inferiorē ita se habet aia dignior ad minus dignā. sed superior nūs includit inferiorē. ergo superior aia includit inferiorē. sic intellectiua includit sensitiuā et sensitiua vegetatiuā. Maior ptz. qz spēs rerū sumunť ex aīabus. sicut ergo spēs rerū se habent vt numeri ita et aīme. Et hoc est qđ dicit infra Aresto. q sicut triganū est in tetragano. i. figura triangularis in figura q̄drangulari ita vegetatiuū in sensitiuo. Minor ptz exemplariť q q̄ternarius includit ternariū vtute. sic etiā intellectiuum includit sensitiuum sicut infra patebit manifestius.

Arguitur Corruptibile et incorruptibile nō sūt vnū nūo. sz aia sensitiua et intellectiua sunt sicut corruptibile et incorruptibile. ergo nō sunt idem nūo. ¶ Dicendū q si aia sensitiua capiať ƀm se et ƀm q separať ab aīa rōnali vt in bruto. sic est verum q nō sunt idem nūo. sed drn̄t sicut corruptibile et incorruptibile. sed si capiať aia sensitiua ƀm q cōiungiť aie rōnali sic sunt idem nūo. et sic aīma sensitiua est incorruptibilis. In hoie eñ non est aīa sensitiua ƀm naturā ppriā sicut in bruto. sz solum ƀm sbalem vtutem. Et p hoc soluiť argumentum. Si dicať corruptibile et incorruptibile plus drn̄t q̄ genere. Verū est de genere phisico. et ideo illa autoritas nō habet veritatē de animabus. q̃a aie nō hn̄t materiā ƀm se.

Arguitur In hoie sumitur genus ab aia intellectiua. Jā idē nō p̄supponit seipsum. sed aia intellectiua p̄supponit sensitiuā. ergo nō sunt vna aīa. ¶ Dicendū q idem capiť dupliciter. Uno mō ƀm idem et ƀm eundē gradū essendi. et sic idem non p̄supponit seip̄m. Alio mō accipiť idem ƀm diversos gradus pfectionū. et sic idem bñ p̄supponit seip̄m. q̃a idē acceptum ƀm vnū gradū p̄supponit seip̄m acceptū ƀm aliū gradū. sic aīa rōnalis ƀm q habet in se gradū sensitiuū p̄supponiť ab aia ƀm q habz in se gradū rōnalem. Sumiť ergo genus in hoie et drña ab eodem q̃a ab aīa rōnali ƀm tn̄ q habet in se alias aīas. Et siliť dicēdū ē de alijs generibus subalternis. q̃a etiaz oia alia genera p̄dicamenti sbe sumunť in homine ab vna anima accepta ƀm diversos gradus.

Arguitur Predicata substantialia sumūť a formis sbalibus. sed in hoie sunt plura p̄dicata substantialia. g° in homine sunt plures forme substātiales. ¶ Dicendū q ista minor pōt dupliciter intelligi scz q de homine p̄dicanť plures forme substātiales. Uno modo q pluralitas significet pluralitatē realē. et sic est falsa q̃a p̄dicata sbalia non drn̄t realiť abinuicē. Alio mō q talis pluralitas significet pluralitatem rōnis. et sic est vera. Et p hoc dicēdū est q sicut in p̄dicatis est distinctio rōnis et

nõ realis. ita etiā in formis substātialib⁹ est di-stinctio ſm multos gradus. Unde eodem modo debet argui i pdicatis sicut in formis. Et si dicat de Sorte dicunt diuerse forme substantiales. g⁹ in Sorte sunt diuerse forme substātiales. Dicendū negādo ꝯñam. qa diuersitas importat diuersitatē realem q̄ nõ est in Sorte ſm fõrs sbales.

Arguitur Distincta pdicata substantialia pdicant de Sorte. Cõcedendū est. ergo in Sorte sunt distincte forme substātiales. etiā cõcedendū est qꝛ ille aie sūt distincte p multos gradus qui tñ gradus non hñt realem diuersitatē sed solū distinctionē rõis rei rõnabilis. Et non distinguunt ſm distinctionem physicam sed logicam.

Queritur Utrū in generatõe hominis sint multe forme substātiales sibimutuē succedentes. ¶ Dicendū q̄ sic. et h⁹ ptz autoritate Aresto. in libro de aialibus q̄ dicit q̄ embrio .i. fetus cõceptus in utero materno pmo viuit vita plante .i. vita vegetatiua. deinde vita aialis .i. sensitiua. deinde vita intellectiua. Sed vita vegetatiua est ab aia vegetatia. et vita sensitiua est ab aia sensitiua. et intellectiua ab aia intellectiua. ergo in hoīe sunt plures aīe sibimutuē succedentes. ⁊ sicut dictū est adueniēte altiori forma inferior desinit esse.

Arguitur Omnis forma substantialis dat spēm. si ergo forme plures succedunt in generatõe hoīs. ergo embrio est diuersarū specierū. ¶ Dicendū q̄ qñcunq̄ in motu cõtinuo acquirit aliqua forma p multas medias formas. tunc denomiatio illius mobilis nõ fit a mediis formis ſ ab vltima. Cui⁹ rõ ē qꝛ medie forme nõ sunt ꝓprie t'mini motus ſ sunt deferētia subiectū ad pncipalē formā. Et ſz h⁹ dicit ꝯmētator q̄ genera⁹ hoīs ē trāslatio a pma forma ad vltimā. Per hoc ergo dicendū ad maiorē q̄ duplex est forma substantialis. Quedam est q̄ ꝓprie est termin⁹ motus siue mutationis. et talis forma substantialis dat spēm. Alia est forma substātialis q̄ est via ad pncipalē terminū motus. et talis forma nõ dat spēm. et iõ dicitur femia nõ baiulare plantā sed hoiem. qa ille forme pcedētes i materia nõ denoiant materiā

Quoniam ergo quo

Postq̄ Aresto. declarauit minorē pncipalis rõnis scz q̄ aia est id quo viuim⁹ ſm oēm gradum vite Hic ꝯñr ponit pncipalem demõstratõez per quā declarat maior. Et stat in hoc demõstratio. Duoꝝ quoꝝ vtroq̄ dicimur eē vel opari id quo pmo dicimur esse vl' opari habet se vt actus vel forma. et id quo secūdario dicimur opari habz se vt materia. sed dicimur viuere aīma pmo et ex cõsequēti corpe aiato. ergo aia est act⁹ et forma corpis aiati. Maiorē ꝓbat p duplicē formā scz d' scia et sanitate. qa nos dicimur scientes sciētia. et etiā dicimur scientes aia sciente. Silr dicimur sani sanitate ⁊ corpe sano. sed pmo dicimur sani sanitate ⁊ ex cõsequēti corpe sano. Et silr pmo dicimur scientes scientia. ergo scientia est forma et actus scientis. est eñ scientia actus scientifici et nõ cuiuscūq̄. ⁊ sanitas est actus corpis sanabilis et nõ cuiuscūq̄. Et hoc ideo qa act⁹ actiuoꝝ sunt in patiēte disposito. i. forme sunt i suis ꝓpriis materiis. Ex quib⁹ cõcludit diffinitõnem aīe que est minor pncipalis demonstratõnis scz aia est id quo viuim⁹ sentimus mouemur et intelligim⁹ primū. Et ex hoc sequit q̄ aia est sicut forma et actus ⁊ corpus sicut subiectū.

Arguitur Non dicimur sani solum corpore. qa tunc homines infirmi essent sani. Nec dicimur scientes aīa. qa tunc oēs pueri essent scientes qa hñt animam. ¶ Dicendū q̄ corpus accipit dupliciter. Primo ſm se. ⁊ sic nõ dicimur sani ſm corpus. Et silr nõ dicimur scientes aia absolute accepta. Alio modo capit corpus p corpe sano. ⁊ sic tunc dicimur sani corpe sano. Silr dicendū est de aīma. qa dicimur scientes aia sciente. sic etiam dicimur viuere aia et corpe nõ absolute sed corpe aīato. et ideo pma denoiatio vite est ab aia quare est actus corporis.

Tripliciter enim dicta.

Hic cõsequēter ondit conclusionem pus dictam sequi ex pmissis. fuit eñ pus sic demonstratum. Si aia est id q̄ pmo dicimur viuere. ergo aia est actus. ꝓbat ergo illā cõclusionē sic. qa vel aīma est materia vl' forma vel totū compositū. Sed aia nõ est materia vel totū compositū. ergo est forma et actus. Maior ptz ex sufficienti diuisione. Minor ꝓbat qa tam corpus q̄ corpus aiatum sunt ea quibus secundario viuim⁹. Anima aūt est id quo pmo viuim⁹. Et ꝓpter hoc inducit duo correlaria. Quorū pmū est q̄ antiqui bene dixerunt animā non esse sine corpe sic tamen q̄

nō esset corpus sed act⁹ alicui⁹ corpis scʒ organi ci. Secōm ꝙ aia nō est ī quolibet corpe. sed in cor pore organico et disposito. Et in hoc sunt aliqui antiqui repͤhendendi qꝛ ꝙuis dicebāt aiam non esse sine corpe nō tamē aptabāt aiam ad corp⁹ q̄a nō dixerūt in quali corpe haberet aima esse. Ideo sunt vere repͤhensibiles. et hoc ptʒ sensu et rōe. q̄a videmus ꝙ quelibet aia nō est in quocū ꝗ corpe sed in determinato corpe. Et rōe sic. q̄a actus vniuscuiusqʒ natus est fieri in ꝓpria ma teria. Et deinde recapitulat ꝙ aia est actus cor poris hn̄tis vitam in potentia.

Arguitur Anima rōnalis est ꝓpri⁹ actus corpis humani. et nō manet in materia. ergo ꝓprius actus nō est semp natus esse in materia. ¶ Dicendū ꝙ Are stotiles in ista autoritate nō dicit esse ꝫ fieri sic ꝙ sit sensus. Actus ꝓprius semp natus est fieri in sua propria materia. Et tunc non habet ex ceptionē in aia rōnali. q̄a ipa nullo modo pt̄ fi eri extra materiā. Si eīn fieret extra materiā nō esset aia sed substātia sepata. Secūdo dicēdū ꝙ si ponat̄ in autoritate esse sic ꝙ sensus sit ꝙ ꝙ proprius actus natus est esse in sua materia Tunc est verū q̄ꝺ diu materia est ꝓpria potētia aie qꝺ cōtingit qn̄ pōt aia exercere suas opatio nes vitales ꝑ corpus. ⁊ sic stat autoritas ista. ꝙ actus semp manet in ꝓpria materia.

Queritur Utrū aia rōnalis debeat esse in corpe corruptibili sicut in ꝓpria materia. ¶ Dicendū ꝙ sic. ⁊ rō ē q̄a aia debet esse in illo corpe ꝑ qꝺ pōt recipe su as ꝑfectiones scʒ sciās et v̄tutes. sed hoc nō pōt facere ꝑ corpus incorruptibile ergo. Maior patʒ quia deteriora sunt grā meliorū. cū ergo aia est melior corpe oportuit corpus esse tale ꝙ seruiret ad suas ꝑfectiones. Minor ptʒ. quia scie acqui runt̄ in nobis ꝑ potentias sensitiuas sed funda mētum oim sensuū est sensus tactus. ergo opor tet in corpe aie rōnalis esse sensum tactus. Sed vbi est sensus tactus ibi est corruptibilitas. q̄a sicut patebit inferius sensus tactus fit ex qua dam medietate q̄tuor qualitatū. sed vbicūqʒ est talis medietas ibi est corruptibilitas.

Arguitur Ex hoc sequeret̄ ꝙ substan tie sepate etiam vnirētur corpibus corruptibilibus. Sequela pʒ. q̄a necesse est illas habere sciētias. ¶ Dicendū est ꝙ ꝙuis necesse sit illas habere sciās et cognitiones rerū nō tamē est necesse ꝙ ꝓpter hoc vniant̄ corpi. qꝛ tales substantie hn̄t cognitōem rerū ꝑ species a deo īfusas et nō ꝑ spēs acquisitas sic aia rōnal̄

Arguitur Inter formā et materiam debet esse ꝓportō. qꝛ actus actiuoꝝ sunt in patiente ꝓdisposito. sed anima rōnalis est incorruptibilis. ergo debet vniri corpi incorruptibili. Etiā dicit̄ in textu. actus ꝓprius est in determinata materia. ¶ Dicendū ꝙ ē du plex dispositio in materia. Una est ꝫm quā ma teria est apta ipsi forme. Alia est que consequit̄ ex necessitate materie in qua est talis dispositio sicut pʒ exemplariter de serra in qua pōt inueni ri dispositio duplex. Quedā est necessaria serre vt attingat suū finē sicut ꝙ serra sit ferrea quia oportet ꝙ diuidat ligna. Alia est dispositio que sequit̄ ad hoc ꝙ serra sit ferrea et est ꝙ cōtrahit rubiginē et hoc est ꝓter intentōem illius qui in troducit formā serre. Sic in ꝓposito duplex est dispositio in materia aie rōnalis. Una est q̄ ne cessario est in corpe cui debet aia vniri. et illa di spositio est ꝙ corpus habeat sensus sicut ꝓbatū est. Alia est in materia dispotio que cōsequit̄ ex necessitate illius materie. et sic oportʒ illam ma teriam esse corruptibilem. q̄a in corpe incorrupti bili nō pōt fundari sensus. Et quia corruptibili tas nō est ꝓncipaliter intenta ab illo qui dispo nit materiā ꝓ aiā rōnali. sed corruptibilitas cō sequit̄ illā dispositōem que est ꝓncipaliter inten ta ab agente. Tunc r̄ndet̄ ad argumentū ꝙ for ma et materia debent ꝓporcionari q̄tū ad illaʒ dispositōem quā ꝓncipaliter intendit agens in materia. et illa nō est corruptibilitas sed est ꝙ corpus habeat in se sensus ⁊ ꝫm hoc ꝓporciona tur aie. Si ergo sensus possent esse in corpe īcor ruptibili tūc tali corpi deberet aia rōnalis vniri Secūdo pōt dici ꝙ aia rōnalis nō est tm̄ rōnalis sed etiā sensitiua ꝙuis ergo ꝫm ꝙ est rōnalis nō requirat corpus corruptibile tn̄ ꝫm ꝙ est sen sitiua quia necessario habet fundamentum in corpore corruptibili.

Arguitur Anima rōnalis inter oēs formas naturales est ma xime immaterialis ergo debʒ vniri corpi celesti. ¶ Dicēdū ꝙ aia rōnalis capit̄ dupl̄r. Uno mō ꝫm potentias intellectiuas ⁊ sic est maxime im materialis q̄a opa taliū potentiarū fiunt sine corpe. Alio modo accipit̄ ꝫm ꝙ est sensitiua et vegetatiua. et sic habet eandem conditōem cum

aliȷ̃s aīabus. ſicut ergo alie aīe vegetatiua ſcʒ et ſenſitiua ſunt in corruptibili corꝑe ſic etiam aīma rōnalis. Et ita hoc argumentū ꝓcedit de aīa que eſt tm̄ intellectiua ſicut eſt aīa nobilis.

Arguitur Anima eſt ſimplex. ergo debet vniri corpi ſimplici. et ꝑ ꝯñs vniret vni elemētoꝝ vl' celo cū nō ſint plura corpa ſimplicia. ¶ Dicendum ꝙ q̄uis ſit ſimplex in eſſentia nō hñs ꝯpoſitōem in materia et forma tñ eſt multiplex in v̄tute opatiua et ꝑ talem v̄tutem multiplicem etiā correſpondet ei corpus multiplex in ꝑtibus. Cui⁹ rō eſt q̄a oportet illas diuerſas v̄tutes aīe exerceri ꝑ diuerſa organa. q̄a alia eſt ps ꝑ quā actus videndi exercet̄ q̄ȝ audiendi.

Arguitur Anima rōnalis eſt pfectioꝛ aliȷ̃s aiabus. ergo deberet vniri corpi habenti auxilia naturalia ꝑ que poſſet defendere ſeipſam. ¶ Dicendum ꝙ homo accipit̄ dupl'r. Vno mō ſm̄ eius ꝓmā inſtitutōeʒ ſcʒ in ſtatu innocentie ⁊ ſic homo nō indiguiſſet auxiliȷ̃s ad reſiſtendum ſuis cōtrariȷ̃s. q̄a nihil fuiſſet cōtrariū homini q̄ȝ diu ſeruaret rectitudinem illius ſtatus. Alio mō accipit̄ homo ſm̄ ſtatum peccati ⁊ tūc etiā ſatis ꝓuidet̄ de auxiliȷ̃s ꝑ hoc ꝙ ſibi confert̄ rō ꝑ quā p̄t ſeip̄m munire cōtra impugnatōem. Et q̄a aīalia bruta non hñt rōem qua ſe ſic defendāt. iō neceſſe fuit ꝙ deus ꝓuideret illis aīalibus de auxiliȷ̃s naturalibus

Arguitur Si corpus humanuʒ eſt ꝓpriū ſubiectū aīe rōnalis. ergo aīa rōnalis nū q̄ȝ ſepat̄ a corꝑe. Seq̄la ꝓbat̄. quia ꝓprius actus nō ſepat̄ ab eo cui⁹ eſt actus. ¶ Dicendū ꝙ corpus humanū accipitur dupl'r. Vno mō ſm̄ ꝙ eſt debite ꝓportionatū ipi aīe rōnali. et ſic aīa rōnalis nū q̄ȝ ſepat̄ a corꝑe. Alio mō accipit̄ corpus ſm̄ ꝙ ſit improportōnatum ad aīam rōnalem. ⁊ ſic aīma p̄ōt ſepari a corpore. quia tunc corpus nō eſt ꝓpria potentia ipſius aīe. Vnde patet ꝙ maioꝛ ſimpl'r eſt vera ꝙ ꝓprius actus nō ſepat̄ a ꝓpria potētia ſm̄ ꝙ hmōi. i. q̄ȝdiu manet ꝓpria potentia talis actus.

Queritur Que ſit ſcd̄a diffinitio aīe ¶ Dicendū ꝙ iſta aīa eſt id quo ꝓmo viuim⁹ ſentim⁹ mouemur et intelligimus. Et eſt bñ aſſignata. q̄a deſcriptio alicui⁹ rei ignote p̄ōt optime dari ꝑ ꝓprias paſſiones vel opationes quibus ducimur in noticiā ipſarum rerum. cū ergo iſte ꝑticule ſcʒ viuim⁹ ſentim⁹ ⁊c̄ ſint ꝓprie opationes aīe. ergo diffinitio eſt bene data de anima.

no. j.

Arguitur Iſta diffinitio cōuenit potentiȷ̃s aīe. ergo nō eſt bona diffinitio aīe. ꝓbat̄. q̄a potentia vegetatiua viuimus. et potentia ſenſitiua ſentimus. et potentia motiua mouemur. et potentia intellectiā intelligim⁹. ¶ Dicēdū ꝙ iſta ꝑticula ꝓ° capitur dupl'r. Vno mō vt tm̄ valet ſicut ꝓximū ⁊ ſic ē verū ꝙ potentiȷ̃s ꝓmo viuim⁹ ſentimus mouemur et intelligimus. Alio mō ꝓmū tantū valet ſicut ꝓncipale. ⁊ ſic cōuenit aīe q̄a eſt id q̄ ꝓncipaliter viuim⁹ ſcʒ per aīam vegetatiuā. ſentim⁹ per aīam ſenſitiuā. et ſic capit̄ ꝓmo in diffinitōe iſta. q̄uis eīm̄ poñā eſt ꝓximū ꝓncipiū viuēdi. i. operationū vitaliū nō tñ eſt ꝓncipiū ꝓncipale.

Arguitur Etiā ſic capiendo primo tunc iſta diffinitō ꝯuenit aīe rōnali tm̄. q̄a illa eſt qua viuim⁹ ſentim⁹ mouemur et intelligimus. ¶ Dicendū ꝙ iſte particule diffinitionis ꝑñt capi dupl'r. Vno mō cōiunctim ⁊ ſic ſolū cōueniūt aīe rōnali. q̄a illa cōiunctim eſt ꝓncipiū viuendi ſentiendi mouendi ⁊ intelligendi. Alio modo accipiunt̄ iſte particule diuiſim ſcʒ reddendo ſingula ſingulis. ⁊ ſic iſta diffinitio cōuenit oībus aīabus. q̄a ſub ꝓma particula ſcʒ viuim⁹ intelligit̄ aīma vegetatiua. ſub ſcd̄a ſcʒ ſentimus intelligit̄ aīa ſenſitiua. ſub tercia ſcʒ mouemur itelligit̄ motiua. ſub vltima ſcʒ intelligimus intelligit̄ aīa intellectiua.

Queritur Quō iſta ſcd̄a diffinitio demōſtret ꝓmā. ¶ Dicendū ꝙ hoc mō. q̄a id qd̄ eſt ꝓncipiū quo ꝓmo viuim⁹ ſentim⁹ mouemur et intelligim⁹ eſt act⁹ ꝓmus ſubſtātialis corporis phiſici organici. Sʒ aīa eſt hmōi ergo ⁊c̄. Eſt aūt iſta demōſtratio quia. Cui⁹ rō eſt q̄a in ip̄a ꝓcedit̄ ab effectu ad cauſam. talis aūt demonſtratio eſt q̄a. ſicut ptʒ ꝓmo poſterioꝝ. Sunt eīm̄ moueri ſentire intelligere effectus anime.

Queritur Que iſtarū diffinitionū ſit materialis. et que formalis ¶ Dicēdū ꝙ ſcd̄a eſt formalis ⁊ ꝓma materialis. q̄a in ꝓma diffinitōe poīt̄ aliq̄d qd̄ ſe habet ex parte materie ſcʒ corpus. ſed in ſcd̄a ponit̄ aliq̄d qd̄ ſe hʒ ex ꝑte forme et nihil poīt̄ qd̄ ſpectat ad corpus cōueniens. ergo ꝓma diffinitio dicit̄ material'. q̄a dat̄ per materiā. et ſcd̄a dicit̄ formalis q2 dat̄ ꝑ opatōem et opatio ē forma.

de Anima

Arguitur diffinitio formalis demõstrat materialẽ a priori et demõstratõne ꝓpter quid. ergo scđa diffinitio aĩe debet demõstrare pmã a pori cũ sit formal. Dicendũ ad pmã ptez assumpti ꝙ duplex est diffinitio formalis. Vna que est data p formam et illa habet demonstrare materialem a pori sic ꝯtingit in duab⁹ diffinitõib⁹ motus tertio phoꝝ quarum pma demõstrat scđam a pori. Alia est diffinitio formalis que daẗ p effectũ forme. et sic diffinitio formalis demõstrat materialẽ a posteriori. et talis est scđa diffinitio aime. qa illa que ponũẗ in scđa diffinitõe aĩe sunt effectus formarum. qa viuere est effectus aĩe vegetatiue. et sentire est effectus aie sensitiue. moueri est effectus aĩe motiue. et intelligere est effectus aĩe intellectiue. Est tñ cõsiderandũ ꝙ aliqui volentes concordare duas opiniones adinuicem scꝫ an prima diffinitio demõstret scđam a pori vl̃ ecõtra. ponũt istaꝫ distinctionẽ. Quia iste pticule in scđa diffinitõe scꝫ viuim⁹ sentim⁹ ⁊c̃. pñt dupl'r capi. Vno mõ put dicũt essentiam vitalem. sic ꝙ iste dictiones significent effectus cause formalis sicut dicit Aresto. p⁹ea ꝙ viuẽ in viuẽtib⁹ est eẽ. et sic scđa diffinitio a pori demonstrat pmã. Alio mõ accipiunẗ iste dictiones vt significant effectus aĩarũ sic ꝙ sit sensus. Aĩa est id quo exercemus opa viuendi opa sentiendi ⁊c̃. et tũc pma demõstrat scđam a priori. et scđa primã a posteriori. Sed ista cõcordia m'tipliciter deficit respiciẽdo oẽs pticulas. Primo q: non pñt ille pticule capi ꝓm ꝙ significant essentias aĩarũ. quia ꝙuis inuenieẗ viuere qñqꝫ accipi p essentia vite siue p aima. tñ nõ pñt sic alie pticule capi. scꝫ ꝙ sentire significet essentiã sensitiuã. ⁊ intelligere essentiã intellectiuã. Scđo q: si admittaẗ ꝙ ille pticule sic capianẗ adhuc prima demõstrat scđam a priori. Circa qđ sciendũ ꝙ aia aduenĩẽs corpi intelligiẗ primo informare corpus. ⁊ p informatõem dare esse vitale corpi. pintelligiẗ eñ ꝙ aia sit in corpe añꝙ intelligaẗ aiam dare esse vitale. quia ergo prima diffinitio daẗ de aĩa ꝓm ꝙ absolute inest corpi. Scđa ꝓm ꝙ dat esse vitale corpi. igitur adhuc prima diffinitio significat causam secunde diffinitõis ꝓm naturam.

Potentiarum autem

Postꝙ Aresto. determinauit de substantia aĩe. ponendo duas diffinitões eius. Hic iam determinat de potẽtijs aĩe siue de partibus aĩe. Cui⁹ ordinis rõ est qa substantia naturaliter pcedit accñs. sed potentie aĩe sunt accidentia aĩe. ergo aĩa pcedit suas potentias. Primo ergo determinat de potentijs aĩe in generali. Scđo in spẽali descendit ad singulas ptes aĩe. Ibi quare de alimento primo. Circa primũ enumerat potẽtias aĩe in genere. Et circa hoc primo oñdit qũo differenter se hñt ad diuersa aiata. Scđo oñdit qũo ille potentie se hñt. Et dicit ꝙ quedam potentie aĩe insunt quibusdã aiatis sicut brutis insũt vegetatiuũ sensitiuũ appetitiuũ ⁊ motiuũ ꝓm locũ. Quibusdã autẽ aiatis insunt oẽs iste potentie sicut hominib⁹. Quibusdã vo inest solũ vna ps aĩe scꝫ vegetatiuũ que est in plantis tm̃. Et ꝯñr enumerat genera potentiaꝝ dicens ꝙ potentie aĩe sunt vegetatiuũ sensitiuũ appetitiuũ motiuũ ꝓm locum. et intellectiuũ.

Inest autem plantis.

Ex quo prius dictum est ꝙ tm̃ quatuor sũt gradus vite scꝫ vegetatiuũ. sensitiuũ. ꝓm locũ motiuũ ⁊ intellectiuũ. et hic Aresto. addidit appetitiuũ. Vult ergo Aresto. hic ꝙ ꝙuis appetitiuũ sit genus potentie non tñ est gradus vite. Et hoc oñdit quia nõ sepanẗ abinuicẽ sensitiuũ et appetitiuũ. Dictũ aũt est supra ꝙ grad⁹ vite est principiũ viuendi ab alijs sepabile. cũ ergo sensitiuũ et appetitiuũ nõ sũt sepabilia sic faciũt vnũ gradum. Dicit. ergo Aresto. qũo different ista genera insunt diuersis aiatis. Dicit eñ ꝙ in plãtis est vegetatiuũ. Aialibus aũt pfectis inest etiam sensitiuũ. Cui⁹ rõ est q: spẽs rerũ hñt se sicut numeri sed in numeris pcedit ab impfectiorib⁹ numeris ad pfectiores. ergo etiã oportet sic pcedere in speciebus rerũ. Quibus aũt inest sensitiuũ inest etiam appetitiuũ. Et diuidiẗ appetitus in desideriũ id est in appetitũ cõcupiscibilem et in irã id est in appetitum irascibilem. et in voluntatẽ id est in appetitum intellectiuũ quoꝝ appetituũ duo sunt sensitiui scꝫ irascibilis et cõcupiscibilis Secundus vero appetitus est intellectualis cõiunctus intellectui.

Cui autem sensus est.

Hic pbat pncipale intentum scꝫ ꝙ non sepanẗ abinuicem sensitiuũ et appetitiuũ. Et ad hoc ponit duas rões. Quarũ prima stat in hoc. Quibuscunqꝫ inest sensus illis inest et appetit⁹. ergo

nõ sepant abinuicē. 2ña est nota. et añs ꝓbat.
q2 quibuscūq3 inest sensus illis inest delectatō et
tristicia. q̃a cōiunctio cōuenientis sensibilis fa-
cit leticiā. ⁊ cōiunctio discōuenientis facit tristi
ciam. Sed quibuscūq3 insunt leticia et tristicia
illis inest cōcupiscentia. Quia nihil aliud est cō
cupiscentia ꝙ inclinatio in delectabile ꝓm sensū.

Adhuc autem alimē.

Hic ponit aliā rōem ad hoc ꝙ appetitiuū et sen
sitiuū nō sepant. Et stat ratio in hoc. Ubicūq3
est sensus alimēti ibi est appetitus sed in aīali
bus est sensus alimēti ergo et iā appetitus. Ma
ior ptz. q̃a vbicūq3 est sensus alimenti ibi est esu
ries et sitis. sed esuries et sitis sunt appetitus.
Quia esuries est appetitus calidi et sicci. ⁊ sitis
est appetitus frigidi ⁊ humidi. et ideo tactus est
sensus alimenti. q̃a ipe pcipit calidū frigidū hu-
midū et siccum. Sensibilia aūt alioꝝ sensuum
nō conferunt ad alimētū nisi forsan ꝓm accidēs
q2 eis accidit calidū ⁊ frigidū. Sapor aūt non
confert ad alimentū. sed est delectatio alimenti.
Minor ꝓbat. q̃a omne aīl necessario nutrit̄. q̃a
nisi sic aīl nō posset cōsistere neq3 pmanere. ergo
aīali inest sensus alimenti. q̃a alias non posset
aīl distinguere cōueniēs nutrimentū a discōueni
enti. Ex quo cōcludit̄ ꝙ oībus aīalibus quibus
inest tactus etiam inest appetitus. De fantasia
aūt immanifestū est quō se habeat ad alias spe
cies potentiarū de qua posterius intendendū ē.
Quibusdā inest motiuū ꝓm locū. Alijs āt inest
intellectiuū sicut hoīb9. Et si sit aliqua natura
honorabilior humana illi etiā intellectus inest
sicut sunt substantie sepate.

Arguitur Aliqui appetūt potū cali
dum. ergo nō est appetit9
semꝑ humidi ⁊ frigidi. Dicendū ꝙ duplr pōt
potus dici calidus. Uno mō absolute. ⁊ sic non
est verū ꝙ aliqua aīalia appetant potū calidū.
Alio aūt modo dicit̄ potus calidus vel frigidus
in ordine ad cōmixtionē aīalis. ⁊ sic oīs potus
est frigidus. Cui9 rō est. q̃a oportet aīata esse
mixta ex quatuor elementis. scz calido frigido
humido et sicco. et ideo oportz ꝙ vtant̄ calido fri
gido sicco et humido. sed manifestū est ꝙ in cibo
nō appetunt frigidū. ergo in potu.

Queritur Quot sunt aīe et quot
gradus vite et quot ge-
nera potentiarū. Dicendū ꝙ sunt tres aīe
scz vegetatiā sensitiā ⁊ intellectiā. Sed sūt q̃tu
or grad9 vite scz vegetatiuū sensitiuū motiuū
ꝓm locū et intellectiuū. Et sunt q̃nq3 genera po
tentiarū scz vegetatiuū sensitiuū appetitiuū mo
tiuū ꝓm locum et intellectiuū. Rō istius diuersi
tatis est. q̃a distinctio aīaꝝ. distinctio graduum
vite et distinctio geneꝝ potentiarū sumūt̄ ex di
uersis. et ergo necesse est variare numerū illorū.
Distinguūt̄ em̄ aīe ꝓm ꝙ differenē excedūt natu
ram siue formas naturales. Sicut em̄ prius ꝓ
batum est. Anima excedit naturam
quia mouet ad contrarias dr̄ias positōis. Uel
ergo talis anima vtit̄ qualitatibus in sua opa
tione vel non. Si non vtit̄ qualitatibus sic est
aīa intellectiua que inq̄tū intellectiua nō agit
p aliquas qualitates. Uel aīa vtit̄ qualitatib9.
Et hoc dupliciter. q̃a vel vtit̄ qualitatibus di-
spositiue tm̄ ⁊ nō effectiue. ⁊ sic est aīa sensitiua
q2 talis aīa opat̄ p organa corpalia que necesse
est dispōi p aliquas q̃litates. Exempli grā. aīa
ma sensitiua opat̄ visionē p oculos necesse ē āt
oculos esse dispositos aliquib9 qualitatibus. Uel
aīa vtit̄ talibus qualitatibus in sua opatione
dispositiue et effectiue sil̄. ⁊ sic est aīa vegetatiā
q2 illa habet aliqua organa per que opat̄ suas
opatōes sic ē stomach9 epar cor ⁊c̄. Et etiam in
sua opatōne agit in obiectū p tales qualitates
q2 oportet p calorem alimentū decoqui. Unde pz
ꝙ nō solū organa aīe vegetatiue disponūt̄ p q̃
litates sicut in sensibus. sed etiam opatōes siūt
p mediū ipaꝝ qualitatū. hoc aūt nō fit in sensi
bus. Nam visus nō recipit suū obiectū q̃a cali-
dum aut frigidum. Uel possunt anime abinuicē
distingui ꝓm ꝙ dant differēē esse. Anima em̄ vl
dat esse pure spūale ⁊ sic est intellectiua. vel dat
esse pure materiale ⁊ sic est aīa vegetatiua. vel
dat esse partim materiale et partim spūale ⁊ sic
est anima sensitiua. Dat em̄ aīa sensitiua esse
partim materiale. quia vtit̄ qualitatibus dispo
nentibus organa. Et dat esse partim spūale. q̃a
recipit formam spūalem quia sensibile recipit̄ in
sensum absq3 materia sicut infra patebit. Sed
gradus vite distinguunt̄ abinuicem ꝓm ꝙ sunt
differenē sepabiles in diuersis aīatis. sed hoc cō
tingit tm̄ quatuor modis scz dū vegetatiuū sepa
rat̄ a sensitiuo sicut in plātis. et sensitiuū a mo
tiuo sicut in animalibus impfectis. Et sic appe-
titiuū non est gradus vite quia non separat̄ a
sensitiuo sic̄ i textu ꝓbatū est. Sed i intellectio

De Anima.

distinctio potentiarum

dia alia inueniunt. Sed genera potentiarū distinguunt penes cōparatōez ad obiectū. vl' ergo obiectū potentie est aliqd corpus cōiunctū aie sm locū et ꝓpinquitatē. ⁊ sic est ꝑmū genus potentiarū scʒ vegetatiuū. qa necesse est alimentū qd est obiectū potentiarū vegetatiuaꝝ esse ꝯiunctū aie et alito. Vl' obiectū est sepatū sm locū. ⁊ hoc cōtingit dupl'r. qa aia dupl'r se habet ad obiectū qnqʒ enī p opatōem aie res tendūt in aiam. et qnqʒ aia tendit in res. Exempli grā. p sensationem tendit sensibile in sensum. qꝛ visio fit p hoc ꝙ visibile recipit in visum p suā spēm. vl' ergo accipit hoc obiectū sm ꝙ res tendit in aiam. Et hꝰ dupl'r. qa vl' talis res est sensibilis. ⁊ sic est genꝰ sensitiuū. vl' talis res est vniuersalis ⁊ intellectualis. ⁊ sic est intellectiuū. vel tale obiectū accipit sm ꝙ aia tendit in res sicut in finē. et sic est appetitiuū. vel aia tendit in finē opis. sic est motiuū. quia appetitus est respectu boni et bonū et finis coincidūt. sed p potētiā motiuā tendit aia in aliqd sicut in terminū opis. qa p illā deuenit ad aliqd qd est terminꝰ appetitus.

Queritur Quare vocantur genera potentiarum. Dicendum ꝙ ideo dicunt genera quia continēt sub se multas spēs potentiaꝝ sicut genus vegetatiuū cōtinet sub se tres spēs. Sensitiuū vo continet sub se nouē spēs. Intellectiuū ꝯtinet sub se duas. Appetitiuū aūt cōtinet tres spēs.

Arguitur Ergo motiuū nō est genꝰ qa nō cōtinet sub se plures spēs. pbat. Nam ideo di it aliqd genus quia habet sub se plures spēs. Dicendū ꝙ motiua potentia est duplex. Quedā est motiua imperatiua que scʒ impat motū. ⁊ talis potentia est diuisa in multas spēs. qa cōtinet sub se intellectū voluntatem appetitus sensitiuos et sensus interiores sicut infra patebit. Alia est potētia motiua localis executiua. ⁊ tunc est dicendū ꝙ species accipit dupl'r. Uno mō p reali natura specifica. ⁊ sic nō est distinctio specifica in illa potentia. qa sicut dicit Aresto. iij. huiꝰ. ꝙ diuersa organa nō diuersificāt spē ipam potentiā motiuam. Alio mō accipit spēs p speali mō. ⁊ sic potētia localiter motiua executiua ē diuersarū spērū in diuersis aialibus qa aliqua aialia mouent localiter reptando sicut sunt serpentes et vermes. ⁊ aliq mouent volando sicut aues. ⁊ aliqua ambulando sicut homines.

Queritur Que sit rō ordinis istoꝝ generū potētiaꝝ. Dicendum ꝙ genera potētiaꝝ pñt dupl'r ordinari. Uno mō sm viam generatōis sm quā pcedit ab impfectis ad pfecta. ⁊ sic vegetatiuū est ꝑmū. deīn sensitiuū tunc appetitiuū. Deinde motiuū sm locum. ⁊ vltimo intellectiuū. Alio mō pñt ordinari sm ordinem pfectionis ⁊ sic est oppositus ordo. Istud aūt pōt esse manifestū compando ista genera potentiarū ad aiata. qa vegetatiuū inuenit in impfectioribus ꝙ sensitiuū. deinde appetitiuū. deinde motiuū sm locū ⁊ tūc intellectiuum.

Arguitur Appetitiuū etiam repit in nō aiatis. ergo nō ē potētia aie. Añs pbat. qa materia appetit formā. ꝑmo phoꝝ. Dicendū ꝙ est duplex appetitus scʒ naturalis q nihil aliud est ꝙ inclinatio nature ad finem vl' opatōem et talis appetitus etiā est in nō aiatis nec vt sic est potētia aie. Aliꝰ est appetitus aialis q sequit cognitōez alicuiꝰ appetibilis et talis solū inuenit in aialibꝰ. ⁊ de tali appetitu hic loquit Aresto. Appetitus enī sensitiuꝰ sequit cognitōem sensitiuā. ⁊ intellectiuꝰ cognitionem intellectiuam.

Queritur Utrum plures sint potētie in aia. Dōm ꝙ sic. Et pcipue in aia rōnali. Cuiꝰ rō duplex est. Prima aia pcipue rōnalis est pfectissima inter inferiores creaturas. ergo debet habere pfectissimas et plures opationes qa opatio est finis rei. et pfectior res habet pfectiorem finem. sed nō pōt habere multas opationes pfectas p vnā potētiam. qꝛ diuersaꝝ opationū sunt diusa pncipia. ergo oportet ꝙ illas pfectas opatōes habeat p plures potētias. Cuiꝰ rō est qꝛ illa que fiūt in supioribus per pauca media. fiūt in iferioribus per plura. Homo enī est ordinabilis ad eundē finē cum substantijs separatis. sed illū finē habēt substātie sepate p pauca ⁊ nō p mlta media sed inferiora sicut homo habēt illū finem per multa media. Secūda rō stat in hoc qa homo est compositꝰ ex duplici natura scʒ ex corporali qūo ad corpus et spūali qūo ad animaʒ ergo etiam habebit duplicem potentiā correspondentem illi duplici nature scʒ spūalem sicut est intellectus agens. possibilis et volūtas. Et alias potētias corpales sicut sūt vegetatiue et sensitiue. Et hoc ideo qa naturaliter potētia seqt naturā. sed in omni natura tria inueniunt scʒ esse posse et opari.

Secundus.

Arguitur Anima rõnalis plus accedit ad dei similitudinē q̄ alie forme. sed in deo nō est potẽtia. ergo etiā ipsa aia rõnalis nō habebit aliq̄ potentiā ergo τc.

Dicendū q̄ in aia rõnali duo inueniūt τ ſm hoc dupl'r sumit. Uno modo quo ad pfectionem operationū. Et quo ad hoc aia rõnalis magis accedit ad diuinā similitudinē. q̄a sicut deus perfecte operat ita etiā perfecte sunt operatões aie rationalis. Alio modo accipit aia rõnalis quo ad nūm potẽtiaꝝ. τ tūc nō habet silitudinē cū deo quia in deo nō est multitudo potentiaꝝ sicut in anima rõnali ea eniꝫ que fiūt per pauca in superioribus fiunt in inferioribus per multa.

Arguitur Anima est simplex i essentia. ergo etiā erit simplex in potẽtia τ sic nō erūt mlte eius potẽtie. ꝯña pbat quia essentia et potentia debent proporcionari.

Dicendū q̄ duplex est simplicitas. quedā est simplicitas p negatõeꝫ pfectionis. τ sic materia pma dicit simplex. q̄a ipa nō habet in se aliquā pfectionē τ talem simplicitatē nō habet anima. Alia est simplicitas p negatõem cōpositionis. q2 scꝫ res in se nō est cōposita. τ sic solus deꝰ est simplex. q2 cū summa sua pfectione nullā habet compositõem. et sic etiā aliquo modo aia rõnalis quo ad eius essentiā pt dici simplex q2 scꝫ nō est composita ex materia et forma. est tñ multiplex in virtute opandi. et ideo requirit ad tales opationes multitudo potentiarum.

Queritur Quot sint potentie aie rõnalis cõiuncte corpi.

Dicendū q̄ decē et octo quarū potentiaꝝ ipa aia est pncipiū q̄uis nō cõpletū. scꝫ tres potẽtie aie vegetatiue viꝫ nutritiua augmẽtatiua et generatiua. et q̄nq3 potentie sensitiue exteriores. scꝫ visus auditus olfactus gustus et tactus. Et sunt quatuor sensus interiores scꝫ sensus cõis q̄ locat sup̄ dextrū oculū. Et vtus ymaginatiua q̄ locat sup̄ sinistrū oculū. Et virtus cogitatiua q̄ locat in supiori parte capitis scꝫ in cacumine. Et memoratiua que locat in posteriori pte capitis. Et sunt duo appetitus sensitiui scꝫ irascibilis et cõcupiscibilis. Concupiscibilis est qui cõiūgit sensui cõi. Et irascibilis qui cõiungit vtuti cogitatiue sicut pꝫ iij. hūiꝰ. Itē in pfectis aialibꝰ est vna potentia localiter motiua p quā al' exequit motum et illa est originaliter in corde ſm q̄ ei coniungunt alia mẽbra. Inq̄tū aūt aia est intellectiua habet tres potẽtias scꝫ intellectū agentē possibilem et voluntatē. Et sepata aia a corpe iste potentie non manent actualiter. quia sunt in anima τ in corpore simul.

Queritur Utrum potẽtie aie distinguant ab aia. Dõm q̄ sic. Et pbat triplici rõne. Prima stat in hoc. Illa distinguūt realiter que distinguūt pdicamẽtaliter cū distinctio pdicamẽtalis sit realis. Sꝫ aia et sue potẽtie distinguūt pdicamẽtalr. Est eñ aia reductiue in pdicamẽto sbe. Sed potẽtie aie sunt in scda specie qualitatis. Circa maiorē sciēdum q̄ dupl'r cõtingit loqui de distinctione reali. Uno mõ sic. q̄ illa q̄ distinguūt loco τ subiecto q̄a scꝫ pñt abinuicē separi distinguūt realr. Et sic layci loquūt d distinctõe reali et cū eis cõcordāt aliq̄ moderni. Et sic est verū q̄ pdicamẽta nō distinguūt realiter. q2 nō sunt forme realr abinuicem diuise cū necessario accidens sit in subiecto. Alio modo accipit distinctio realis ſm q̄ essentia rei dicit res. Et sic illa distinctio dicit realis que est essentialis. Illa ergo que habẽt diuersas essentias etiam si nō pñt abinuicē separi distinguūtur realiter. et sic phi loquūt de distinctione reali cū dicūt q̄ pdicamẽta distinguūt realiter.

Scda ratio stat in hoc. Actus et potẽtia diuidūt quodlibet genus entis ſm Aresto. ix. metaphisice. et accipit Aresto. ibi genus ſm q̄ genus sbe distinguit contra genus accidentis vt sit sensus actus et potentia sunt eiusdem generis. i. si actꝰ alicuiꝰ potentie sit de genere sbe tunc etiam illa potentia erit de genere sbe. vtꝫ de materia τ forma. q̄a si forma est in pdicamẽto sbe etiam materia est in predicamẽto substantie. q̄ est potentia eius. Ex quo sic arguit. Opatio potentie est de pdicamento actionis sicut videre et audire. cū ergo actus et potentie sunt de eodē genere. oportet etiam q̄ potentia sit de aliquo genere accidẽtie. Et sic necesse est dicere q̄ potentia sit de genere qualitatis. Non ergo pt dici q̄ sit de genere sbe sic q̄ aia sit sua potentia.

Tercia rõ stat in hoc. si aia sit sua potentia sequeret q̄ aia sp esset in exercitio sue opationis. Sequela est falsa. q̄a aia nō semp videt nec semp audit. pbat tamen sic. q̄a si aia essꝫ sua potentia tūc essꝫ immediatū pncipiū sue operationis sicut nunc est immediatum pncipiū dandi esse vitale. sicut ergo aia semper dat esse vitale. ita si aia esset sua potentia semper daret operationem vitalē. τ sic

ſemper eſſet in exercitio operandi.

Arguitur Aug⁹. dicit ꝙ mens noticia et amor ſunt ſubſtantialiť in aīma. ſed iſta ſignificāt poťias. ergo videť ꝙ aīa ſit ſua poťia. ¶ Dicendū ꝙ iſta locucio pt dupľr intelligi. Uno mō ꝙ ſit locucio eſſentialis ſic ꝙ ſignificeť ꝙ mēs noticia ⁊ amor ſint ſbaliter ipſa aīa. ⁊ ſic locutio eſt falſa. Alio mō pt intelligi hec locutio vt ſit obiectiua. vt ſit ſenſus mens noticia et amor hñt ſbam aīe ꝓ obiecto et ſic loquiť Aug⁹. quia vult per iſtam locutiōem ꝙ in aīa noſtra eſt ymago trinitatis. q̄a ſicut vna anima ꝯgnoſciť per tres vires ſic vna eſſentia eſt in tribus pſonis. Uult ergo ꝙ ipſa mens ſiue aīa per memoriā tꝫ aīam. noticia cognoſcit aīam. amore amat aīam. ſic ꝙ vna ſbā memoriť teneť quo ad mentem. Noſciť quo ad noticiā ꝫ. amať quo ad amorem. Secūdo pt dici ꝙ iſta p̄dicatio eſt totius ptātiui in ſuis ptibus. ¶ Circa qd̄ ſciendū ꝙ totum vlē ineſt cuilibet ſue parti ſm eſſentiā et ptātem ſicut aľ hoi. et ideo pt hoc totū ſimpliciť p̄dicari de ſuis ptibus diuiſim ſumptis. Aliud eſt totum integrale ſicut domus et hoc nec ineſt ptibus ſm eſſentiā nec ſm ptātem. et ideo tale totū nullo modo pōt p̄dicari de ſuis ptibus ſumptis diuiſim. Iſta em̄ eſt mala p̄dicatio lapis eſt domus. lignū eſt dom⁹. Sed totū ptātiuū ineſt cuilibet pti ſm eſſentiā et nō ſm ptātem. et ideo hoc pōt p̄dicari de ſuis ptibus cōiunctim acceptis vt ſicut pōt dici calidum leue lucidū ſunt vnus ignis. Sic etiam pt dici ꝙ mens noticia et amor ſunt ſbaliter aīa. Et tamē ſicut calidū leue lucidū diſtinguūť ab igne realiter. ſic etiam iſte potentie diſtinguunť realiter ab anima.

Arguitur Materia p̄ma eſt ſua potentia et talis nō diſtinguitur realiter a materia. ergo aīa eſt ſua poťia ꝯña tꝫ p ſiľe. ¶ Dōm ꝙ nō ē ſiľe qꝛ nō ē icōueniens ꝙ aliqua res ſit ſua potentia paſſiua cum paſſio pōt fieri p eſſentiam rei et non p poťiam ſupadditam. Sed nō pōt aliquid eſſe ſua poťia actiua q̄les ſūt poťie aīe q̄ ſūt ad min⁹ actiue p⁹ ꝙ̄ recepeřt ſp̄es ſic viſ⁹ p⁹ꝙ̄ recepit ſp̄es viſibiles tūc videꝫ. Rō iſti⁹ diuſitatis eſt qꝛ ſic̄ dictū eſt ꝙ actus et potentia ſunt eiuſdē generis. cum ergo forma ſbalis que eſt actus materie prime ſit de genere ſubſtantie. neceſſe eſt dicere ꝙ potentia illius actus ſcꝫ materie p̄me etiā ſit de p̄dicamēto ſubſtantie ⁊ ſic nihil addit poťia materie ſup materiā realiter ſicut potentia aīe ſup aīam

Arguitur Forma accidētalis agit p eſſentiam ſuā. ergo etiam forma ſubſtantialis. Aňs ptꝫ de calore q̄ immediate agit in aquā q̄a niſi ſic eſſet ꝓceſſus in infinitū. ¶ Dicēdū ꝙ iſta ꝓpō nō ē vera ꝙ forma actñalis agit p ſuā eſſentiā. q̄a talia actña non ſunt ea que agunt ſed quibus aliqua agunt. et ſic ignis agit in aquā p calorem ſicut p proximū p̄ncipiū nō tamē calor agit. Cui⁹ rō eſt q̄a cum opari ſequiť eſſe eo mō cōuenit alicui opari quo mō cōuenit ſibi eſſe. Sed iſte forme actñales per ſe nō hñt eſſe. ⁊ ſic nō cōcediť ꝙ forme actñales agant p ſuam eſſentiam. Et ſi tūc repliceť. ſi de⁹ crearet calorem extra ſbam tūc talis calor agēt p ſuā eſſentiā. Rñdeť dupľr. Uno mō ſuppoſito ꝙ de⁹ crearet talē calorē pt ſbiectū. tunc daret ſibi talē actionem preť ſubiectū. Secūdo pōt dici ꝙ nō eſt poſſibile talem formā creari extra ſbam. quia creatio ťminať ad eſſe ſubſiſtens. Sed calor creatus extra ſbam non eſſet ſubſiſtēs. ergo nō eſſet creabilis. q̄r eſſe ſubſiſtentie caloris eſt eſſe in ſubiecto. cū ergo nō haberet ſubiectū tunc eſſet ſubſiſtens. et non ſubſiſtens quod implicat. Nec eſt ſimile de actñte ſine ſubiecto ſubſiſtente. poſtꝙ̄ p naturā ꝓductum eſt quia pōt cōſeruari ſine principali ſubiecto. ſed tñ talis qualitas non eſſet naturaliter abſ꜃ quātitate q̄ ſupplet ibi vicem ſubiecti.

Arguitur Aug⁹. dicit ꝙ potentie aīe nō ſunt in aīa ſicut actñs ergo ſicut ſubſtantia in eo cuius eſt ſubſtantia. ¶ Dicendū ꝙ duplex eſt actñs ſcꝫ cōe et ꝓprium Iam dōm eſt ꝙ potentie aīe nō ſunt in aīa ſicut accidens cōe. ſed ſicut accidens ꝓpriū qꝛ ipē poťie fluunt ex eſſentialibus p̄ncipijs aīe qd̄ eſt ꝓpriū actñtibus ꝓprijs. Actña aūt cōia fluūt ex p̄ncipijs indiuidualibus.

Arguitur Actñs nō extēdit ſe vltra ſuū ſubiectū ſed potentie aīe extendūt ſe vltra ſuū ſubiectū ergo nō ſunt actña. ¶ Dicendū eſt ad maiorē ꝙ actñs nō extendi vltra ſuū ſubiectū pt intelligi dupľr. Uno modo ſubiectiue et ſic eſt verū ꝙ accidens nō pt eſſe ſubiectiue niſi in ſuo ꝓprio ſubiecto. Alio mō pōt intelligi effectiue vľ obiectiue. et ſic eſt falſū quia actñs extendit ſe effectiue vltra ſuū ſubiectum. ſicut calor ignis agit vltra ſuū ſubiectum

ſcꝫ in aquã·ſic etiam obiectiue põt actñs vltra ſuũ ſubiectũ agere q̃a viſus põt obiectiue tende re in colorẽ extra ſe exiſtentẽ.

Arguitur forma ſimplex ſubiectum eſſe nõ põt·ſed aia eſt forma ſimplex ergo non eſt ſubiectum accidentiũ. ¶ Dicendũ ꝙ maior eſt vera de forma ſimple ſimplici q̃ nullã admittit compoſitõem ſicut eſt eſſentia diuina·ſed aia ñ forma ſimplr̃ ſimplex. ſed eſt ſimplex qꝛ non eſt compoſita ex materia et forma ideo põt habere in ſe actña etiã ab ipa realiter diſtincta.

Arguitur Senſibile et rõnale ſunt dñe aie· ergo ſignificant ſbam aie ſed ſenſibile ſumit ex ſenſu·ergo ſenſus eſt ſubſtantia aie et p ꝯñs nõ eſt poña· ¶ Dicẽdũ ꝙ ſenſibile capit duplr̃. Vno mõ ſm eius ꝓpriã ſignificatõem. ⁊ ſic ſenſibile ſignificat aliqđ compoſitũ ex corpe ſenſitiuo et aia ſenſitiua. et illo mõ ſenſibile eſt dña cõſtitutiã aialis·et ſic ſignificat idẽ realiter cũ aiali·Alio mõ accipitur ſenſibile ꝓut ſenſibile ſignificat habere ſenſum. ⁊ ſic ſenſibile eſt actñs et nõ differentia. q̃a ſenſus eſt qualitas extra eſſentiã aialis.

Queritur Vtrum poñe aie ſint in aia vt in ſubiecto· ¶ Dicendũ ꝙ quedã poñe aie ſicut intellectiue ſunt in aia ſicut in ſubiecto· Sed alie potentie ſunt in aia et corpe ſimul· Cui⁹ rõ naturalr̃ pt ſic ſumi q̃a ſemp eiuſdẽ eſt potentia cui⁹ eſt opatio·ſicut pꝫ p Areſto in libro de ſomno et vigilia· Ille em̃ poñe ſunt poñe aie tm̃ quarũ opationes tm̃ fiũt p aiam.ſed ille poñe ſunt aie ⁊ corpis quarum opationes fiũt p aiam et corpus ſimul.ſed manifeſtũ eſt ꝙ opationes intellectiue fiũt p aiaꝫ tm̃ opationes aũt ſenſitiue⁊ vegetatiue fiũt p animã et corpus ſimul·ergo etiã potentie vegetatiue ⁊ ſenſitiue ſunt in aia et corpe ſimul·

Arguitur Videt ꝙ ſint alique poñe corpis tm̃ ꝓbat. q̃a ſicut aia eſt tm̃ ſubiectũ potentiaꝝ ſpũaliũ·ita corp⁹ erit tm̃ ſubiectũ poñaꝝ corpaliũ·ꝯña tenet a ſili ¶ Dicendum ꝙ nõ eſt ſile·q̃a non equaliter ſe habet corpus ad poñas ſicut aia·q̃a aima eſt ṗncipiũ oim̃ poñaꝝ etiã corpaliũ ꝙ̃uis nõ completũ ſubiectũ·ſed corpus non eſt ṗncipiũ oim̃ poñarũ.et ſic nõ eſt aliqua potentia in corpe tm̃· Cui⁹ rõ eſt quia potentie que ponũt in aia ſunt potẽtię actiue ſed actio eſt a forma ergo etiam a forma fluũt potentie potius ꝙ̃ a materia· Et ideo nulla eſt potentia que tm̃ corpi cõueniat.

Arguitur Aug⁹.dicit ꝙ aia quedã ſentit ſine corpe.ergo aia habet aliquẽ ſenſum ſine corpe· ¶ Dicendum ꝙ aiam ſentire ſine corpe põt duplr̃ intelligi· Vno modo obiectiue ⁊ ſic eſt verũ ꝙ aia quedã ſentit que nõ ſunt in corpe ipſi⁹ aimati· ſicut qñ ouis ſentit inimiciciã lupi·q̃dã tñ ſentit cũ corpe ſicut ſentit aliquis vulnus vl' dolorẽ in corpe ꝓprio· Alio mõ intelligit ꝙ aia ſentit ſine corpe ſubiectiue et ſic eſt ſimplr̃ falſum· q̃a oportet ſenſũ organũ ⁊ ſenſitiuã opatõem ſemp eſſe in corpore ſicut in ſubiecto·

Arguitur Actña debẽt eſſe ꝓportionata ſuo ſubiecto·ſed potentie aie nõ ſunt ꝓportionate aie·ergo nõ ſunt actña ipſi⁹ aie· Minor ꝓbat.quia in aia rõnali qñqꝫ nõ ẽ potentia auditiua ſicut in ſurdo· Etiã in ceco nõ eſt potentia viſiua· ¶ Dicendũ ꝙ potentie aie capiũt duplr̃. Vno mõ generalr̃ ⁊ ſic cõuertunt cũ aia et ſunt ꝓprie paſſiones aie in generali· Alio mõ accipiũt pticulatim ⁊ ſic non oportet ꝙ adequent aiabus· Exempli grã. Aie vegetatiue ꝓportionant potentia nutritiua augmentatiua et generatiua et ille potentie ꝓportionant aie vegetatiue ſm ꝙ hmõi· Silr̃ ſenſus in cõi ꝓportionant aie ſenſitiue ⁊ nõ ille ſenſus vel iſte.et ideo oẽs ſenſus ſunt in aia ſenſitiua pfecti aialis ſi nõ ſit defectus ex parte corporis ꝙ aũt pfectũ al' qñqꝫ nõ habet viſum nõ ꝓuenit ex defectu aie ſꝫ ex defectu organi corpalis·

Queritur Vtrum potentie aie fluãt ab ipa aia· ¶ Dicendũ ꝙ oms potentie aie fluũt ab ipa aia ſicut a ṗncipio effectiuo ſicut inferius patebit ſed intellectiue potentie fluũt ab ipa aia rõnali ſicut a completo ſubiecto·et vegetatiue et ſenſitiue fluũt ab aia ſicut a ṗncipali ſubiecto· Cui⁹ rõ eſt qꝛ ṗncipium in vnoquoqꝫ genere eſt cauſa illoꝝ que ſub tali genere cõtinent· Sed aia eſt ṗor ſm naturam ſuis potentijs qꝛ omne ſubiectũ forme accidentalis eſt ṗus naturalr̃ in actu p formã ſubſtantialem añꝙ̃ ſibi ṗt ineſſe actñs·ſm ergo ꝙ tale ſubiectũ eſt in actu ſubſtantiali.ſic eſt ṗncipiũ ꝓductiuũ accidentis ſi ipm actñs ſit intrinſecũ ſubiecto·i·ortũ ex natura ſubiecti Si autẽ actñs ſit ab extrinſeco inductũ tunc ſubiectũ eſt ſuſceptiuũ talis actñtis ſed non ꝓductiuũ·et ſic

de Anima.

est ṗncipiũ subiectiuũ sed nõ effectiuũ.

Arguitur Ab vno non pñt fluere plura. sed aĩa est vnũ quo-
dam ergo nõ habet plures potentias. Dõm
q dupl'r est aliquid vnũ. Uno mõ substantia et
vtute sil'r ab illo nõ pcedũt plura. Alio mõ ali-
quid est vnũ in substãtia multiplex tñ in vtute
et ab illo pñt plura pcedere ꝑm aliquẽ ordinẽ. sic
aũt est de ip̃a aia. quia aĩa est multiplex in vtu-
te et ideo procedunt ab ip̃a multe potentie ꝑm
quendam ordinem.

Arguitur Anima est subiectũ poten-
tiarũ ergo nõ est ṗncipiũ
neqꝫ causa efficiẽs. qꝛ materia et efficiẽs nõ coin-
cidũt. Dõm q materia ex qua non coincidit
cũ efficiente sed bñ materia in qua. Et rõ est qꝛ
materia ex qua ꝑm q hmõi ẽ pura potẽtia effici-
ens aũt scdm. q huiusmodi est in actu sed impli-
cat aliq̃d esse in poña et in actu. sed materia in
qua est etiã in actu. ergo illa põt esse simul effi-
ciẽs et materia. Hic aũt est de aia qꝛ aĩa est ma-
teria in qua. i. subiectũ potentiarũ. ex quo ptꝫ q
aĩma est ṗncipiũ poñaꝝ in triplici genere cause
scꝫ efficientis materialis et finalis. q̃a aia pficit
p poñas. ⁊ sic pfectio que est in potentijs o'diat
ad aiaꝫ sicut ad finẽ. Est tñ ꝯsiderandũ q efficiẽ-
tia qua aĩa efficit potentias nõ est p transmu-
tatõem sed p simplicẽ emanatõem.

Manifestum autem

Postq̃ Aresto. posuit diffinitões aĩe enumerã-
do ptes aĩme. i. potentias in generali. hic ꝯñter
oñdit qũo se habeat cõis diffinitio aĩe assigna-
ta ad ptes aie in spẽali. Et dicit q q̃uis sunt
multe ptes aĩe sicut dictũ est. tñ manifestũ erit
ex infra dicendis q vna erit diffinitio aie sicut
et figure. qꝛ sicut figura nõ est ṗter il'ã et illam
figurã. ita etiã nec erit vna cõis diffinitio aĩe q̃
nõ cõueniat singulis aĩabus. Circa qd sciẽn-
dũ q Plato posuit ydeas vl'es in singulis reb'
nõ se hñtib' ꝯñter. et in illis rebus quaꝝ vltima
cõstituit' ex ṗori sicut sunt numeri et figure. cõ-
ponit' em̃ posterior nũs ex ṗori nũo et posterior
figura ex ṗori figura. in illis ergo que se habent
ꝯñter nõ posuit Plato ydeas. Cui' rõ est quia
ydee ad hoc ponũt' q sint cause illarũ rerũ que
fiũt de nouo. sed in illis q̃ se habẽt ꝯñter pri-
mũ est causa posterioris. sicut binarius ẽ causa
ternarij et ternarius ẽ causa quaternarij. et idõ

nõ oportꝫ ibi ponere cõem ydeam ad causandũ
spẽm sicut in alijs. Uult ergo Aresto. in textu q
sicut ꝑm platonẽ nõ est dabilis aliqua diffinitõ
figure que cõueniat ydee cũ ydea nõ sit in illis.
ita nõ est danda aliqua diffinitio cõis aĩe q̃ cõ-
ueniat ydee aĩe et nõ pticularibus aĩabus. Est
tñ verũ q sicut in diffinitionib' figurarũ primo
datur vna cõis diffinitio que cõuenit singulis fi-
guris. Ita etiã est dãda vna cõis diffinitio aĩe
que cõuenit singulis aĩabus. Scdo sicut ṗter cõ-
munẽ diffinitõem figure dant' singule diffinitio-
nes de singulis figuris. Ita etiã sunt dande sin-
gule diffinitões de singulis aiabus. Et sil'e est in
omnibus illis que hñt se ꝯñter. Qꝛ aũt ptes aĩ-
marũ et figurarũ se habeant ꝯñter. sic pbat q̃a
illa se habent ꝯñter quoꝝ ~~posterius est in ṗori~~
sed sic est de singulis aiabus. Maior ptꝫ ex rõne
illius qd est ꝯñter. Minorẽ pbat sic. q̃a illud qd
est in potentia includit' in eo qd est in actu. sed
posterior et pfectior aĩa siue figura se habet vt
aliquid in actu. ergo includit in se ṗorem q̃ habꝫ
se vt aliquid in potentia. Ex quo cõcludit Are-
stotiles q sicut triganũ est in tetragano. i. triã-
gulus in quadrãgulo ita vegetatiuũ in sensitiuo.

Arguitur Si vegetatiuũ est in sen-
sitiuo. ergo plures aĩe erũt
in vno corpe qd est incõueniẽs. Dicendũ q in
vno cõposito nõ sũt plures aie actuales ꝫ ẽ vna
actualis et alie vtuales vt ĩ homine est tm̃ aĩa
rõnalis actualiter. sed in eo sunt etiam vegeta-
tiua et sensitiua vtualiter. Sed ꝯtra hoc argui-
tur. homo denoiat' substantialiẽ ab aia vegetati-
ua et sensitiua. ergo aĩa vegetatiua et sensitiua
sunt in homine substantialiẽ. Dõm q dupliciter
aliquid est substãtialiter in alio. Uno mõ sbaliẽ
actualiter. i. ꝑm ꝓpriũ actũ et sic aia vegetatiua
et sensitiua nõ sunt in hoie qꝛ sunt ibi sub actu
aie rõnalis. Alio mõ aliquid est in alio sbaliter
vtualiter. ⁊ sic etiã aia vegetatiua et sensitiua
sunt substantialiter in homine. Sũt aũt ille aie
in homine nõ sub ꝓprijs substãtijs ꝫ sub substã-
tia aĩme rõnalis. Et ideo dicunt' esse substãtiali-
ter vtualiter in aia rationali. Simile est in figu-
ris. q̃a in supiori figura et pfectiori est inferior
et impfectior figura nõ actualiter quia tunc vna
figura esset diuersaꝝ speciẽꝝ sed substantialiter
vtualiter et nõ solũ vtualiter actũtaliẽ sicut di-
cimus q ignis p calorẽ est in aqua virtualiter.
non virtualiter sbaliter. sed virtualiter actũliẽ.

Queritur Utrū adueniente aīa rōnali aīa sensitiua corrūpatur. ¶ Dicendū q̄ nō ꝓprie corrūpit̄. Videt̄ tñ q̄ sic. Illud corrūpit̄ q̄ nō manet. sed adueniēte aīa rōnali aīa sensitiua nō manet. ergo ⁊c̄. Dicendū q̄ hoc ꝓprie corrūpit̄ qd̄ nō manet substātialiter. Quis ergo aīa sensitiua nō manet substantialiter actualiter. tñ manet ꝟ̄ualiter ꝟtualiter. ergo nō debet dici corrūpi. Et sil̄e est de elementis in mixto. de quib⁹ dicit Aresto. in ꝑmo de generatōe. q̄ nō manēt neq̄ corrūpunt̄. sed saluat̄ ꝟtus eoꝝ scȝ substantialis.

Quare et secundum·

Hic q̄ Aresto. dixit q̄ pret̄ cōem diffinitōem aīe etiā oportȝ dare pticulares diffinitōes de singul̄ aīab⁹. Jō hocipȝ ꝯcludit correlarie dicēs q̄ oportet querere que sit vniuscuiusq̄ rei aīa scȝ aīma plante hoīs et bestie. ¶ Circa qd̄ sciendū q̄ dupliciter contingit descendere determinādo de singulis aīabus. Uno mō manendo in genere vegetatiuo sensitiuo motiuo et intellectiuo. Et sic descendit Aresto. in hoc libro de aīa ad tractādū de singulis aīabus. Alio modo cōtingit descendere etiā ad pticulares spēs animatoꝝ ꝑm aīam vegetatiuā sensitiuā et intellectiuā ⁊ sic de aīabus determinat̄ in libro de aīalibus vegetabilib⁹ et plātis. Et p hoc intelligit̄ p̄ns textus. Quia Aresto. in hoc libro nō vult inquirere que sit aīa hominis plante ⁊ bestie. sed hoc facit in libro de animalibus et plantis.

Propter quam autē·

Hic ōndit quid restat determinandū. Et dicit q̄ declarandū est q̄re sensitiuū nō est sine vegetatiuo et tñ ecōtra vt i plātis. Deīn q̄rendū ē quare aīal nō pōt esse sine tactu et tñ tactus pōt esse sine aliis sensibus. sunt eīn aīalia multa q̄ neq̄ hn̄t visum neq̄ auditū sicut aīalia affixa petris et etiā alia q̄ mouent̄ ꝑm locū. In pfectissimis igit̄ aīalib⁹ est vltimū ⁊ minimū qd̄ est ratiocinatiuū sicut in hoīe vl̄ in aliis corpalibus etiā est rōcinatio sicut in corpibus celestib⁹. non tñ in omnibus aīalibus est rōcinatio q̄ queda aialia viuunt solum ymaginatione. i. fantasia. oportet igit̄ inquiri de vnoquoq̄ spēaliter. Et h⁹ idō q̄ si indistincte de istis determinaret̄ tūc essȝ doctrina ꝯfusa. Illa eīn p̄nt facilit̄ teneri que distincte et p ordinē tradunt̄.

Queritur Quare in quibusdā aīmatis repit̄ vegetatiuū absq̄ sensitiuo. ¶ Dōm q̄ ideo q̄a natura ꝓcedit ab impfecto ad pfectū. cū ergo vegetatiuū sit impfectius sensitiuo debet in quibusdā inueniri vegetatiuū absq̄ sensitiuo ⁊ sensitiuū absq̄ motiuo q̄ q̄ ꝑm naturā sūt ordinata sūt. sicut dr̄. viii. phẏoꝝ ergo oportet in naturalib⁹ ꝓcedere ordinate ab imperfectis ad pfecta.

Queritur Quare tact⁹ inuenit̄ in oī aīali ⁊ ñ alii sensus ¶ Dōm q̄ ideo q̄ sine tactu aīal nō posset diu pmanere in esse qd̄ sic ptȝ. q̄a p tactū cognoscit̄ dr̄ia in nutrimēto. nisi ergo al̄ haberet tactū statim cōiungeret aīali aliqd̄ nutrimentū qd̄ esset corruptiuū aīalis. ideo aīal nō posset consistere sine tactu. Alii aūt sensus nō sunt necessarii aīmali ꝑm q̄ al̄ sed de bene esse. Sunt eīn aīalia quedā que necessario hn̄t querere nutrimentū in distantia. q̄ scȝ nō hn̄t nutrimentū cōiunctū. et talia etiā hn̄t alios sensus quibus pcipiunt nutrimentū in aliqua distantia.

Queritur Quare intellectiuū vocat̄ vltimū et minimū in textu ¶ Dōm est q̄ dicit̄ vltimū ꝑm viā generationis et ideo est pfectissimū. q̄ via pfectionis includit oīa alia. Sed vocat̄ minimū ex tribus. Primo q̄a est immateriale et ergo habet minus de compositione. Sc̄dō vocat̄ minimū q̄a nō diuidit̄ in tot potentias sicut sensitiuū. Sunt eīn in aīa intellectiua dū tres potentie sed in sensitiua aīalis pfecti sunt noue sensus et duo appetitus. Tercio dicit̄ minimū p comparatōem ad subiectum. q̄a intellectiuū inuenit̄ in paucioꝛib⁹ subiectis q̄ sensitiuū vel vegetatiuū. Inuenit̄ eīn solū in hominibus loquēdo de intellectiuo qd̄ est rōcinatiuū. Quis eīn Aresto. loquat̄ cōditionaliter i textu q̄ rōcinatiuū inest hominib⁹. et etiā si est aliqd̄ corpaliū cui inest rōcinatio sicut corporibus celestibus. ꝑm veritatē tñ aīa corpis celestis scȝ aīa nobilis nō est rōcinatiua sed intellectiua p simplicem intuitum.

Necessariū est autem

Postq̄ Aresto. dixit q̄ de ptibus aīe sit determinandū sic q̄ nō sit danda vna cōis diffinitio de aīa. Jam ꝯñter ōndit quo ordine determinandū sit de ptibus siue potentiis aīe dicens q̄ ille qui vult facere pscrutatōeȝ id est pfectā inquisitōem

de his ptibus·debet ꝑmo ɔgnoscere quid sit vnaqueq3 ps·⁊ post hoc debet determinare de habitis·i·de illis q̃ cõsequũť ip̃as ptes. sicut sunt accidentia poñaꝝ siue ptium·Et supposito ꝙ ꝑmo debeat determinare de potentijs quo ad quid est tũc añ quiditatem oportet adhuc ꝑdeterminare de aliquib⁹ sc3 de actibus·Cui⁹ rõem ponit quia actus ⁊ opationes potentiarũ sunt ꝑores ip̃is potentijs: ꝺm rõem·i·ꝺm diffinitiuã cognitõem. q̃a sc3 poñe diffiniũť p actus·cũ ergo ptes diffinitionis cognoscanť ꝑus ip̃o diffinito·ergo etiam oportet ꝑus determinare de opatõibus q̃ꝫ de potentijs·Et si de opatõib⁹ est determinandũ ꝑus q̃ꝫ de q̃ditate poñaꝝ tũc oportebit adhuc de aliq̃ ꝑus determinare q̃ꝫ de opationib⁹ q2 de obiectis que sunt adhuc priora ip̃is opatõib⁹ cũ obiecta etiã diffiniãt opationes·Arguẽdo ergo de ꝑmo ad vltimum iste est ordo determinandi de ptib⁹ aĩe·ꝑus eñ debet determinare de obiectis q2 obiecta diffiniũt actus·Deĩ de opationib⁹ q̃a opationes diffiniũt potentias·Deĩ de potentijs·et vltimo d̃ accñtib⁹ poñaꝝ·Ex quo infert Aresto· correlarie ꝙ oportebit ꝑmo determinaꝛ de alimẽto qḋ est obiectũ ptis vegetatiue·Deĩ de sensibili qḋ est obiectũ ptis sensitiue·Deĩ de intelligibili qḋ est obiectũ ptis intellectiue·

Queritur Vtrũ poñe aĩme distinguanť p actus ⁊ obiecta

¶ Dĩm ꝙ poñe immediate distinguũť p actus·et actus vlterius per obiecta sicut dictũ est·Qḋ ꝓbať autoritate ⁊ rõe Autoritate Aresto·in h⁰ libro q̃ supra dixit ꝙ q̃a sentire et opinari sunt diuersa etiã sensitiuũ et opinatiuũ sunt diuersa Ex quo dať intelligi manifeste ꝙ poña sensitiua et intellectiua distinguũť p actus. Rõe aũt põt sic declarari·Primo ꝙ distinguãť poñe p actus· q̃a vnũqḋq3 distinguiť p hoc p qḋ hab3 diffiniri q̃a diffinitio est ꝑncipium distinguẽdi a quolibet alio·Sed poñe diffiniũť p actus ergo distinguũtur p actus·Minor pt3·q̃a vnũqḋq3 diffiniť ꝺm ꝙ est actu·sed poña est in actu p opationes ergo habet diffiniri p opationes·Rõ scḋi est sc3 ꝙ actus distinguũť p obiecta. q̃a oĩs actio hab3 suam distinctionẽ a ꝑncipio aut a termino·sic eñ dr̃ũt domificatio ⁊ albefactio. q̃a domificatõ est a domificante sicut a ꝑncipio·ad domũ sicut ad terminũ·Sed albefactio est ab albifaciẽte ad album·Sed obiecta sunt vł termini vł ꝑncipia potentiarũ·ergo actus distinguũť p obiecta ¶ Circa minorẽ sciendũ est ꝙ sunt duplices poñe anime·Quedã sunt poñe actiue sicut sunt poñe aĩe vegetatiue·Et dicunť actiue q2 agũt in obiecta sicut poña nutritiua agit in alimentũ trãsmutando ip̃m·Alie sunt poñe passiue q̃ sunt receptiue q̃a sc3 in se recipiũt obiectũ sicut poña visiua recipit in se colorem ꝺm siłitudinem. Est ergo ista drña in istis potentijs·q̃a obiectũ poñe passiue est ꝑncipiũ actionis sicut color est ꝑncipiũ visionis·Ex hoc eñ fit visio ꝙ color mouet visum·ß in potentijs actiuis obiectũ est terminus actõis siue finis. vt obiectũ poñe nutritiue est alimẽtũ ꝺm ꝙ est poña aĩatũ·sed ip̃a potẽtia nutritiua ad hoc opať vt obtineat nutrimentũ aĩmatum· Tunc eñ cessat nutritio qñ alimẽtũ est aggeneratũ alito·Ex quo pt3 ꝙ obiectũ nõ est ꝑncipiũ potentie ꝺm naturã sed ꝺm ꝙ in poña est aliq̃ opatio·Exempli grã·Color nõ est ꝑncipiũ poñe visiue ꝺm ꝙ h̃mõi·sed est ꝑncipiũ potentie visiue ꝺm ꝙ in ip̃a potentia est visio· et ideo q̃ꝫuis potentia videndi potest esse absq3 obiecto nõ tamen operatio visus.

Arguitur Vnũ habet tm̃ vnã distinctionẽ·ergo potentie nõ debent distingui per actus et obiecta ¶ Dicendũ ꝙ immediata distinctio alicui⁹ rei est tm̃ per vnũ. sed mediata distinctio põt esse per plura·sic ergo immediate distinguũť potentie per actus et mediantibus actibus distinguũť vlterius per obiecta·sicut homo distinguiť ab asino imediate per rõnale sed mediate per risibile distinguiť ab ip̃o

Arguitur Si distinguerenť potentie per obiecta et actus sequereť ꝙ sensus visus esset duo sensus·Sequela ꝓbať. q̃a habet duo obiecta· q̃a sensus visus est albi et nigri. ¶ Dicendũ ꝙ duplex est obiectũ alicui⁹ potentie sc3 per se ⁊ per actñs·Obiectum per se alicui⁹ potentie est qḋ adequate se habet ad potentiã·sic ꝙ nec excedit nec excediť a poña per oppositũ diciť obiectum per actñs qḋ excedit vł excediť a potentia·Exemplũ ꝑmi·vt color per se est obiectũ visus·extendendo colorẽ ad lumen· q2 tunc omne qḋ videť est color·et oĩs color ẽ visibilis·Albus eñ color nõ est adequatũ obiectũ visus q̃a qñq3 visus percipit colorẽ nigrum ¶ Per hoc ergo dĩm est ꝙ quelibet potentia habet tm̃ vnũ obiectum per se et a tali obiecto per se specificať potẽtia q̃ꝫuis habeat multa obiecta per accidens·ab illis eñ nõ sumiť spẽs potentie q̃a ob

iecta habent se in potētijs similiter sicut differētie
in substātijs sed nō ē incōueniēs vnā substātiā
habere vnā drñam ꝑ se sicut al sensibile sed ha=
bere multas ꝑ accñtes scȝ albū nigrū sanū ⁊ egrū

Arguitur Cōtraria maxime distāt ergo illorum nō erit vna potentia· et ꝑ ꝯsequens nō pñt cadere sub vna potentia· ¶ Dōm ꝙ potentia nō respicit per se vnā ꝑtem cōtrarioꝝ qȝ si sic tūc alterū cōtrario= rū spectaret ad aliā potentiā sed potentia respi cit duo cōtraria sub aliqua cōi rōe sicut visus re spicit albū ⁊ nigrum sub rōe coloris. ꝑ hoc ergo dicendū est ad argumentū ꝙ ꝙuis cōtraria ma xime distant in ordine ad subiectū in quo sunt· q̄a nō possunt esse in vno subiecto· nō tamē ma xime distant quo ad poñam cognitiuam q̄a pñt ꝑ vnā potentiā cognosci accipiēdo eñi duo cōtra ria ꝓut referunt ad sensum sic nō hñt ꝯtrarietatem sicut spēs albi et nigri nō sunt cōtrarie. q̄a pñt simul esse in vno medio ⁊ in vno organo· ſȝ nō in vno subiecto· Et si accipiant cōtraria quo ad potentiā intellectiuā tūc nō solū nō sunt con traria sed vnū est ꝑncipiū cognitōis alterius qȝ dicit Aresto. vi· topicoꝝ. tūc diffinitio vni⁹ cōtra rij est bene posita qñ ex illa diffinitōe pōt alterū cognosci· et ideo ptȝ ꝙ nō maxime distāt quo ad sensum aut quo ad intellectū·

Arguitur Illud nō distinguit alterū qd̄ est posterius eo sed ob= iecta et actus sunt posteriores potētijs· ergo nō distinguūt poñas· ¶ Dōm ꝙ actus capiunt du pliciter· Vno mō ſm ꝙ sunt in executione op̄is et sic actus sunt posteriores ipsis potentijs quia vt sic potentia est ꝑncipiū actus et ideo act⁹ cō= sequit poñam· Alio mō accipiūt actus ſm ꝙ sūt in intentione agentis. et sic sunt p̄ores potētijs sicut finis est p̄or agente ſm intentōem. Et sic dicit in textu ꝙ actus ⁊ opationes sunt p̄ores potentijs ſm rōem et diffinitōem· De obiectis si militer dōm ē ꝙ ea que sūt ad finē ꝓportionant fini· ideo oportet etiā obiecta ꝓportionari actib⁹ Vnde ptȝ ꝙ ista distinctio poñaꝝ ꝑ actus est a p̄ori et tñ extrinseca· Prima ps ptȝ· q̄a causa fi= nalis est p̄or illo qd̄ est ad finē· cū ergo actus et obiecta sunt fines poñaꝝ Ideo distinctio a fine est distinctio a p̄ori· Scd̄a ps ptȝ quia est distin ctio ꝑ causam extrinsecā et ideo est extrinseca si cut distinctio ꝑ causam intrinsecā est intrinseca

Arguitur Distinctio debet fieri ꝑ in trinsecā drñam· ergo male fit ista ꝑ extrinseca ¶ Dōm ꝙ est duplex distin ctio. Quedā est distinctio essentialis ꝑ itrinseca et illa debet fieri ꝑ ꝓpriā drñam loyce· ⁊ ꝑ intrin seca ꝑncipia phisice· ⁊ illa distinctione nō distin guūt poñe ꝑ actus et obiecta· Alia est distinctō circūlocutiuaq̄ scȝ circūloquit drñam nobis igno tam. ⁊ talis distinctio pōt fieri ꝑ extrinseca· Ex empli grā· rugibile distinguit asinū ab homine· et tñ manifestū est ꝙ rugibile est extrīsecū asino cū sit de alio p̄dicamēto. Dic etiā ad ꝓpositū di cendū est ꝙ ista distinctio poñaꝝ ē circūlocutia. et nō intrinseca q̄a ꝑ act⁹ circūloq̄mur drñaȝ poña rum. habent eñi poñe ꝓprias drñas in ꝓprijs ge neribus accidentiū· sed q̄a tales drñe sunt nobis ignote ideo oportet eas circūloqui ꝑ ordinem ad actū et obiectū. Nec valet qd̄ alij dicūt ꝙ relatio ad obiecta sit intrinseca ipsis potentijs· q̄a tūc poñe essent de p̄dicamento relationis. q̄a semper drña intrinseca est de eodē genere cū illo cui⁹ est drña intrinseca sed manifestū ē ꝙ poñe sunt de genere qualitatis. nō eñi significant poñe ipsas relationes sed cōnotant·

Arguitur Idem est obiectū diuersa= rum poñaꝝ· ergo poñe nō distinguūt ꝑ obiecta· Añs ptȝ· q̄a idem ē obiectū poñe cognitiue et appetitiue· ¶ Dōm ꝙ poñe nō distinguūt ꝑ obiecta materialiter accepta· ſȝ for maliter· ꝑ hoc ergo dicendū ē ꝙ ꝙuis ē idem ob iectū materialit poñe cognitiue ⁊ appetitiue si bi cōiuncte. nō tamen est idem obiectū formalit· q̄a hoc obiectū sub rōe cognoscibilis refert ad po tentiā cognitiuā· et sub rōe boni refert ad appeti tiuā poñam q̄a oia bonū appetunt· qd̄ si ē bonū delectabile ſm sensum tunc in ipm fert appetit⁹ sensitiuus· Si est bonū simplr tunc in ipm fert appetitus intellectiuus·

Arguitur Si obiecta distinguūt po tentias· ergo vbiqȝ distin= guent ipas et semꝑ. Sed hoc nō quia idē est ob iectū sensuum exterioꝝ et sensus cōis· ¶ Dōm ꝙ obiecta nō qualitercūqȝ accepta sed adequa= ta distinguūt poñas· sed q̄a obiecta ꝑticulariter accepta adequant sensibus exteriorib⁹ io distin guūt sensus exteriores abinuicē sicut color adeq̄ tur visui et sonus auditui ⁊ sic de alijs· Ista tñ simul accepta adequant sensui cōi et ideo distin= guūt sensū cōem ab oibus alijs sensibus· Vnde

De Anima·

pꝫ ꝙ sensibilia p se sunt dr̃nter obiecta sensuum exterioꝝ et sensuꝫ cōis· qꝛ si accipiāt singularit̃ tunc sunt obiecta sensuū exterioꝝ· Sed si accipiant sil̃ cōiter tunc sunt obiecta sensus cōis·

Queritur Utrum poñe sensitiue in diuersis aīalibus diuersarū spēꝝ sint vni⁹ spēi vl̃ diuersaꝝ· ¶ Dōm ꝙ sunt eiusdem spēi vt poñ̃a visiua in hoie ⁊ in asino est vni⁹ spēi· Qđ pōt pbari autoritate ⁊ rōe Autoritate Aresto· qꝛ postea dicit in capitulo de odore· ꝙ olfactus est eiusdē spēi in oībus olfacientibus p coopculū et sine coopculo·i·in respirantibus et nō respirantib⁹· Et hoc pbat ibi· qꝛ ex diuersitate organoꝝ nō sumit̃ dr̃ña specifica sensuum sed ex dr̃ña obiectoꝝ· Rōne sic· qꝛ sicut dictū est poñe distinguūt̃ p actus et obiecta· sed sunt eadẽ obiecta poñaꝝ in oībus aīalibus specifice distinctis· ergo etiā sunt eedem poñe ꝫm spēm vt visus in hoīe pcipit colorē sicut visus in asino·

Arguitur Actña ꝓpria hñt distinctionē ex pncipijs ꝫ sunt alia pncipia in diuersis aīalibus· ergo etiā poñe sunt diuersarum spēꝝ· ¶ Dōm ꝙ duplices sunt passiones· Queđā sunt passiones ꝓprie alicui⁹ speciei et tales fluūt ex pncipijs spēi· et p ꝯñs distinguūt̃ ꝫm pncipia spēi· sicut risibile distinguit̃ a rugibili p pncipia vtriusqꝫ. Alia est passio q̄ fluit ex pncipijs alicui⁹ cōis et non ex pncipijs spēi et tales passiones pñt esse vni⁹ spēi in diuersis speciebus· sic est de poña sensitiua in homine et in bruto qꝛ tales poñe fluūt ex pncipijs aīme sensitiue ꝫm ꝙ hmōi·

Arguitur Ex hoc sequeret̃ ꝙ eēt vna poña sensitiua ꝫm genus in homine et in bruto· ¶ Dōm ꝙ nō ē incōueniens ab aliquo pncipio generis fluere aliquā formā specificam sicut pꝫ de dyaphaneitate et albedine· dyaphaneitas eñ fluit ex pncipijs aeris ⁊ aque ꝫm aliqđ cōe innoīatū· sicut dicit Aresto· in caplo de visu· et tñ manifestum est ꝙ dyaphaneitas est forma specifica· Itē albedo est forma specifica et tñ est in diuersis specifice distinctis· sic ꝙuis aīa sensitiua in hoīe ⁊ in equo sit alterius speciei· tamen ex ea fluit vna forma specifica scꝫ potentia visiua·

Arguitur Omnis distinctio fit per pncipia· ergo male dicit̃ ꝙ nō debet sumi distinctio p pncipia· Dōm ꝙ duplicia sūt pncipia scꝫ formalia· et penes talia debent res specifice distingui· ⁊ sic distinguūt̃ potentie p ꝓprias dr̃ñas q̄s dr̃ñas qꝛ nō ꝯgnoscimus circūloq̄mur p compatōem ad actus et obiecta· Alia sunt pncipia materialia· et penes talia pncipia actña nō distinguūt̃ nisi materialit̃ et sic poñe nō distinguūt̃ penes pncipia subiectorū sed penes principia ꝓpria·

Arguitur Nihil fluit phisice ab aliq̄ ꝯmuni· ergo nō pōt dici ꝙ iste poñe simul fluant ab aīa sensitiua que est aliqđ cōe in hoīe et in asino· ¶ Dōm ꝙ cōe capit̃ dupl̃r· Uno mō ꝫm intentōem cōitatis· ⁊ sic est verū ꝙ a cōi nihil fluit phisice· qꝛ tūc loycus tractat de cōi et nō phisicus· Alio mō accipit̃ cōmune ꝫm ꝙ etiā inuenit̃ in suis inferiorib⁹· ⁊ sic a cōi aliquid fluit phisice· ꝫm ergo ꝓprie dictā locutōem posset sic dici ꝙ phisice fluit aliqđ a pncipijs contractis sed nō ꝫm cōem rōem· Exempli grā· Uisus in hoīe fluit ex pncipijs hominis Uisus in asino a pncipijs asini· sed non ꝫm illā rōem ꝫm quā sunt pncipia hominis ⁊ asini· sed ꝫm aliā generaliorē rōem scꝫ ꝫm ꝙ illa principia sunt principia animalis. sed manifestum est ꝙ animal est res phisica.

Quare primo de ali·

Postq̄ Aresto· dixit de potētijs aīe in cōmuni quo ordine de eis sit determinandū· hic determinat singulatim de potentijs aīe· et primo de potentijs vegetatiuis· Scđo de sensitiuis ibi· determinatis aūt· Tercio de intellectiua· et hoc in tercio libro ibi· de pte aūt aīe. Quarto de poña motiua ꝫm locū et hoc ibi· de mouente aūt·

Arguitur Uidet̃ ꝙ ista determinatio nō sit cōueniens· quia pteremittit poñam appetitiuā· ¶ Dōm est dupliciter· Primo ꝙ Aresto· principaliter determinat hic de istis ptibus ꝫm ꝙ constituūt gradus vite sed appetitiuū nō constituit gradū vite sicut dictum est· Scđo pōt dici ꝙ determinatio de appetitiuo simul fit cū determinatōe de motiuo· quia appetitiuū est principiū motiui sicut infra dicet̃· Aresto· ergo determinat in tercio hui⁹ diuersos esse appetitus quibus differenter possunt aīalia moueri· Determinando ergo de potentijs anime Primo determinat de vegetatiuo ꝓpter duas causas positas in textu· Quarū prima est· Illa aīa est prior que est fundamentū aliarū aīarū· Sꝫ anima vegetatiua est hmōi ergo ⁊c· Maior pꝫ

quia fundamentū pcedit fundatū. Minor ptz qr
organa sensuū fundant in ptibus viuentibus
aia vegetatiua. Scd'a rō stat in hoc. Illa aia ē
prior que est cōmunior scz q̄ in plurib' inuenit. sed
aia vegetatiua in plurib' inuenit. Minor patz.
q̄a inuenit in sentientib' et non sentientib'. Et
deinde Aresto. in textu adiungit diffinitōem aīme
vegetatiue. Et dicit q aia vegetatiua ē fm quā
rebus inest viuere. Et hoc ideo qr pncipiū et pn-
cipale pncipiū viuendi est aia vegetatiua. Deinde
enūat opa istius aie scz generare et vti alimēto
Et est cōsiderandū q sub ista pticula vti alimē
to comphendunt duo opa scz opus nutritionis
et augmentationis. Sicut ergo sunt tres pot̄ie
aie vegetatiue ita etiā sunt tria opa aie vegeta
tiue scz generare nutrire et augmentare.

Diffo aie vegetatiue

Arguitur Anima intellectiua ē prior
q̄a est pfectior alijs aiab'
ergo aia vegetatiua nō est prior. Dōm q aia
intellectiua est prior fm viā pfectionis sed nō fm
viam generatōis. p̄mo vt sic aia vegetatiua est
prior vt pbatū est.

Naturalissimū enim.

Quia nūc dictū ē q generare et alimēto vti sūt
opa aime vegetatiue. Aristo. pbat primā ptem scz
de generare et nō fuit necesse pbare aliā partē.
q̄a Aresto. circa primā diffinitōem aie qn̄ diffini
uit vitam habere posuit duo opa scz nutritōem
et augmentatōem. fuit ergo nūc necesse hic pba
re aliud opus vicz generare. Vel pōt etiā dici q
in textu sequenti scz est aūt aia. Aresto. pbat ge
neraliter q aia vegetatiua est pncipiū viuendi
quo ad oīa opa. Probat g° sic de generare. Illa
opatio que ptinet ad oēs viuētes est opatio aīe
vegetatiue. Sz generare est opus qd spectat ad
oēs viuentes tanq̄ naturalissimū nisi talia vi
uentia sint impfecta sicut pueri qui scz nondū ve
nerūt ad pfectū statū viuendi. vt aialia nouiter
genita. vl' orbata. i. puata principijs generatōis
vel genitalibus. siue hoc contingat ex natiuita
te siue ex impedimento superueniente vt castratio
ne. vl' nisi habeant spōtaneā generatōem. i. que
vident pprie et sponte generari. Dicit spontanee
p similitudinē qr vident ex ppria volūtate gene
rari et nō p agēs pticulare extrinsecū adiunctū
generant em̄ talia p solā influentiā corpoꝝ cele
stiū ex materia ad hoc disposita. Maior pbat.
q̄a aie vegetatiue est vitā dare. Illud ergo qd
cōuenit oibus viuentibus hec est ab aīa. vege-
tatiua que facit vitā. Minorē pbat Aresto. q̄a
vnūquodq; ens creatū appetit assimilari diuino
esse. sed talis assimilatio fit p generatōem. ergo
est naturale viuentibus appetere generatōnem
Maior patet qr oia que agūt p naturā agūt p
pter talem assimilatōem. Cui' rō est. q̄a oē ens
creatum est impfectū in ordine ad diuinū esse. cū
ergo omne impfectū appetit pfici aliqua pfectōe
quā nō habet. cū ergo oēs pfectiones sint in deo
sic appetit assimilari dīno esse. Circa qd tn̄ Are
stotiles distinguit q duplex est finis rei scz finis
quo et grā cui'. Intendit ergo Aresto. q res vi-
uentes appetūt generatōem sicut finē quo q̄ est
forma acquisita p generatōem. sed appetūt diui
nam similitudinē sicut finē grā cui' et vltimatū.
Minor pz. qr duplex ē cōditō diuini eē. Vna est q
diuinū esse est ppetuū. Scd'a est q diuinū eē est
causa oim alioꝝ. In his ergo duob' viuētia sūt
silia deo p generatōem. Primo quo ad ppetui-
tatē essendi. q̄a viuentia nō pnt manere eadem
nūo cū sint corruptibilia. ergo oportet q ppetui
tas in eis sumat penes spēm. q̄a ergo p genera-
tionē spēs diffundit. ergo p generationē aliquid
acquirit ppetuitatē que est conditio dei. Itē p ge
neratōem aliquid est causa geniti. Et ideo sicut
deus est causa oim rerū. ita generans est causa
geniti. Ex quo cōcludit Aresto. q p generatōem
aliqua res manet quodāmodo ppetua vl' fit per
petua nō fm idem in nūo sed fm idem in specie.

Queritur Vtrum naturalissimū ope
rum in viuentibus sit ge-
nerare sibi silē. Dōm q sic. Et hec pbat trib'
rōibus fm q tres sunt modi nature. Primo ca-
pit natura vt est principiū mouendi zc. Scd'o
capit p specie. Tercio capit vt opponit huic qd
est violentū. Est ergo prima rō. Illud est natu-
ralissimū qd cōuenit viuentibus et etiā alijs re-
bus naturalibus. Sed generare etiam cōuenit
alijs rebus naturalibus ergo est naturalissimū.
Minor ptz. q̄a ignis generat ignē aqua aquā q̄
sunt pure naturalia. Scd'a rō. Illud opus dici
tur naturalissimū p qd acquirit natura. Sed p
opus generationis acquirit natura siue spēs. er
go est naturalissimū. p nutritionē em̄ cōseruat
indiuiduū. p augmētationē acquirit pfecta q̄ti-
tas indiuidui. cū ergo indiuiduū nō sit natura.
sic illa opa nō vocant naturalissima ex pte ter
minoꝝ. q̄a nō terminant ad speciē. Tercia rō est

Hoc est naturalissimū ad qḋ natura magis in clinat. Sed ad opus generationis natura magis inclinat. ergo est opus naturalissimū. q̄a qñ ꝙ natura in detrimentū siue corruptōem indiuidui mitit̄ cōseruare spēm. sicut Aresto. dicit de lōgitudine et breuitate vite ꝙ aialia multi coitus sunt breuis vite vt passeres. Et sic opus generatōnis dicit̄ naturalissimū tripl̄r. Primo ex pte materie siue subiecti. q̄a in rebus pure naturalibus inuenit̄. Scđo ex pte termini. q̄a natura siue spēs acquirit̄ p generatōez sicut dicit scđa rō. Tercio ex pte finis. q̄ ad eā natura inclinat vt ad finē sicut dicit tercia ratio.

Arguitur Si generatio repit̄ in rebus pure naturalibus. ergo nō est opus aīe vegetatiue. ¶ Dōm ꝙ generatio accipit̄ dupl̄r. Vno mō generalit̄. et sic nō solū reperit̄ in rebus viuentib⁹ sed etiā in nō viuentibus. et sic nō dicit̄ generati esse opus aīme vegetatiue. Alio mō accipit̄ generatio specialit̄. ſm ꝙ fit a p̄ncipio intrinseco ⁊ sic est opus aīe vegetatiue. Tripliciť ergo differt generaē qḋ inuenit̄ in viuētibus ab illo generare qḋ ē in pure naturalibus. Primo q̄ generatō in viuentibus est a p̄ncipio intrinseco. q̄a semen descisū ab aīali est in ꝓxima poña ad hoc ꝙ sit ps ipsi⁹ viuentis ⁊ iđo sibi dicit̄ intrinsecū nō ſm actū sed ſm poñaz ꝓximā q̄ qḋ parū deest nihil deesse videt̄. ¶ Circa qḋ sciendū ꝙ in hoīe vl̄ ī aīali pfecto ē triplex digestio. Vna est digestio que ē in stomaco et ibi sepat̄ purū ab impuro. et impurū mittitur ad intestina. purū āt mittit̄ vsus epar. In epate ergo fit scđa digestio et iterū sepat̄ purum ab impuro et a tali impuro generant̄ crines et vngues in aīali. hoc aūt purū sic relictū mittitur in via vsus cor ⁊ tūc ṽtus cordis et poña nutritiua vl̄ ṽtus distributiua ſm medicos in corde exn̄s distribuit illud nutrimentū sic collectū ſm ꝙ congruit singulis mēbris. Ista ergo materia sic collecta est in ꝓxima poña ad hoc ꝙ vniat̄ cuilibet mēbro aīalis. Quia igit̄ natura maxime intendit ꝯseruationē speciei sic mittit vnā ptem illius materie q̄ debuit aggenerari cuilibet pti aīalis vl̄ viuētis ad vasa seminalia vt ex ea fiat generatio. Dicit̄ ergo illa materia seminalis a qua fit generatio intrinseca ipi generāti nō ſm actū quia nunq̄ fuit ps generantis. sed ſm ꝓximam poñam. q̄ illa materia ē sic disposita ꝙ nisi fuisset transmissa ad vasa seminalia ipa fuisset vnita cuilibet pti viuētis. Et ista est causa. q̄ ista ṽtus seminalis pōt ꝓducere hominē similē generanti. hoc eñ fit p ṽtutē in tali semine existētē.

Arguitur In omni generatōe fit resolutio vsq₃ ad materiam primā. ergo ista ṽtus formatiua in semine corrumpit̄ ⁊ p ꝯñs nō pōt fieri generatō ṽtute alicui⁹ seminis descisi ¶ Dōm ꝙ in generatōe viuētis sunt duo p̄ncipia sc₃ passiuū qḋ est materia ex qua fit generatio. et hoc in viuētibus amministrat̄ a matre vel ab illo qḋ habet cōditionem matris. et ex tali p̄ncipio fit substātia geniti. et tūc est verū ꝙ fit resolutio in tali embrione vsq₃ ad materiā p̄mā. Alia ē ps effectiue ꝯcurrēs ad generationē et amministrat̄ a patre. et illa materia sic āministrata nō intrat substātiā geniti sed solū agit ad hoc ꝙ forma introducat̄ in materiā si sit forma ītroducibilis per agēs naturale sicut sunt aīma vegetatiua et sensitiua. vl̄ disponit materiā ad h⁹ ꝙ per agēs superior forma introducat̄ sicut cōtingit in generatōe hominis. Exemplū ad ista est. vt in ouo pullus generat̄ ex vitello oui sicut ex materia. et albumē oui est nutrimētū pulli. Virtus aūt formatiua cōiungit̄ vitello et talis ṽtus cōsistit in quodā humido qḋ humidū ꝓducto pullo euanescit et expirat. ¶ Ex hoc pñt aliqua correlaria elici. Primū est ꝙ sicut in nullo effectu intrat causa efficiens ſm substantiam. ita nec etiā in generatōe animaliū ṽtus formatiua intrat substanti ī geniti. Scđo pōt elici quare ꝓles plus sequit̄ q̄titatē matris q̄ patris q̄ mat̄ administrat materiā ex qua t₃ se q̄titas. Scđa dr̄ña p̄ncipalis q̄ generatō in viuētibus fit per descisionē seminis. sicut plante generant̄ ex semine plante p̄oris. sic aūt nō est in generatōe pure naturaliū. sed in illis generatio fit per cōuersionē vni⁹ in alterū. vt ignis generat ignē in lignis per cōuersionē lignorum in ignē. Tercia dr̄ña est. q̄a ṽtus per quā fit generatio in viuentibus manet post corruptionē p̄ncipalis agētis. et ideo habet eundē effectū quem haberet si principale agēs non esset corruptum. Hic aūt non est in inanimatis. q̄ cessante principali agēte non pōt fieri generatio quia talis ṽtus generantis non pōt eē separata a generāte sicut in viuentibus.

Arguitur Hoc quod ē naturale omnibus viuentibus conuenit omnibus viuentibus. sed generare nō ꝯuenit

omnibus viuentibus sed nutrire. quia vt dicit in textu. imperfecta viuētia nō generāt neqꝫ orbata neqꝫ illa que habent spontaneā generationē. gᵒ actus nutritionis debet esse naturalioꝛ. ¶ Dōm ꝙ aliqua opatio pt dici naturalioꝛ dupliciter. Uno mō extēsiue. qa extendit ad plura in quibꝰ inuenit. et sic opatio nutritōis est naturalioꝛ ꝙ generatio qꝛ est cōmunioꝛ. Alio mō dicit aliqua opatio naturalioꝛ intensiue. qa scꝫ natura magis inclinat ad talē opationē. et sic generatō est naturalioꝛ. In quibus eīn oīa ista opa simul inueniunt ibi generatio est opus pfectius. tamē a generatione tria excipiunt scꝫ imperfecta orbata et habentia spontaneā generationē.

Arguitur Opatio intellectiua ē naturalioꝛ ꝙ generatiua. qa homo est maxime suus intellectus. ergo est sibi magis naturalis. ¶ Dōm ꝙ generare nō debet compari ad opatōes cuiuscūqꝫ potē sed ad opatōes potiarꝫ aīe vegetatiue vt sit sensus generaē sibi sile ē naturalissimū opm inter ista opa scꝫ nutrire augmētare et generare. et sic concedit argumentum qꝛ nō est contra ꝓpositum.

Arguitur Nutritio est naturalioꝛ. qa est magis necessaria. cū aīl sine nutritōne esse nō pōt sed bn sine generatōne. ergo natura ē magis sollicita circa nutritionem ꝙ generationem. ¶ Dōm ꝙ natura dupliciē est sollicita circa aliqd. Uno modo absolute et sic est magis sollicita circa generationem qꝛ quāqꝫ p defectum nutritionis disponit natura materiam ꝓ generatione. Alio modo natura ē sollicita circa aliqd ex suppositione et sic est magis sollicita circa nutritōem qꝛ nutritio subseruit ad generatōem. et ideo natura est sollicita ꝓ nutritione vt posset fieri generatio. Et hoc est qd sub aliis vbis dicit ꝙ nutritio capiē dupliciē Uno mō absolute et sic natura nō ē sollicita ꝓ nutritione. Alio modo accipiē ꝑm ꝙ subseruit generationi. et sic natura est sollicita ꝓ nutritione. Et p hoc p soluiē replica qn arguiē. natura p generatōem totaliē corrūpiē. Ut ptꝫ in multis. gᵒ natura non erit sollicita ꝓ generatōe sed ꝓ nutritione. ¶ Dicendū ꝙ natura accipiē dupliciē. Uno mō ꝑm ꝙ est in indiuiduo. et eo modo corrumpitur per se. et sic est verum ꝙ quādoqꝫ generatio tēdit ī corruptionē naē ꝑm ꝙ ē i indiuiduo. Alio mō accipiē put significat spēē et sic naā nūqꝫ destruiē p generationē ꝟ ꝯuaē p eā.

Arguitur Magis naturale est ꝙ aliquid cōseruat seipsum ꝙ alterum. sed p nutritōem aliquid conseruat seipm et p generationē alterū. ¶ Dōm ꝙ aliqd cōuat seipm dupliciē. Uno modo in nūo. et hoc fit p nutritōem. Alio modo conuat seipsum in specie et hoc fit p generatōem. Tunc dōm est ꝙ magis naturale est in omnibꝰ viuentibus ꝙ aliquid conuet seipm in specie. qa impossibile est se ipsum cōseruare in nūo. et ergo inclinatio naturalis est ad hoc ꝙ aliquid cōuet seipsum in spē. qa tūc pōt res in spē ꝑpetuari qd nullo mō pōt fieri in indiuiduo corruptibili. Et nota ꝙ oīa ista argumenta ꝓcedūt contra tertiā rōem positā ad hoc ꝙ naturalissimū opm in viuētibꝰ ꝛc.

Queritur Quis sit ordo istorꝫ actuum. Et que est rō ordinis. ¶ Dōm ꝙ in istis opationibus pōt assignari duplex ordo. scꝫ generationis ꝑm quē ꝓcedit ab imperfectis ad pfecta. et sic actus nutritionis precedit actum augmentationis. et actus augmētationis pcedit actum generationis. Sed ꝑm ordinem pfectionis est econtra. Et rō ordinis sumit ex tribus rōnibus. Prima est qa actus nutritionis ordinaē ad cōseruandū indiuiduū. actus augmentationis ordinaē ad pficiendū indiuiduū ꝑm determinatā ꝙtitatem. Actus generationis ordinaē ad conseruandū rem in specie. sicut ergo spēs est dignioꝛ et pōꝛ indiuiduo ꝑm viā pfectionis. Ita etiam generatio ꝙuis generatio psupponat nutritōem et augmentatōem. Scda rō qa nutritio est pꝛmꝰ actus ꝑm viā generationis. ex quo psupponiē a generatione et augmētatōe gᵒ generatio est pma opatio ꝑm viā pfectōis et nō econtra. Tertia rō stat in hoc qꝛ p actionē generatiuam ipa aīa vegetatiua habet cōueniētiam cū anima sensitiua. quia sicut aīa sensitiua p suas potias se extendit extra suū subiectum qꝛ agit in coloꝛem p potiam visiuam q̄ est extra subiectum. sic etiam p potiam generatiuā ipm viuēs se extendit vltra suū subiectū pducēdo genitū qd est extra substantiam generantis.

Est autē anima coꝛ.

Postqꝫ Aresto. ostendit ꝙ opatio vegetatiua est ab anima vegetatiua. Jam consequenē ostēdit hoc de omnibꝰ opationibꝰ anime vegetatiue. Dicebant eīn antiqui ꝙ iste opationes scꝫ nutritiua et augmētatiua nō ꝓuenirent ex aīa. sed

¶ de Anima·

ex natura. Et hoc sic pbabāt· quia sicut natura vtit in suis opationibus qualitatib⁹ actiuis et passiuis sicut ignis calefacit calore·ita etiā aīa vegetatiua facit suas opationes per qualitates naturales·Probat ergo Aresto· q aīa est pnci piū corpis viuētis in triplici genere cause scȝ for malis finalis et efficientis· Primū pbat duab⁹ rōnibus quaꝝ pma est· Illud qđ dat eē corpi est forma corpis·sed aīa dat esse corpi·ergo anima est forma corpis·Maior ptȝ ex diffinitōne forme qꝛ forma est que dat eē rei· Minorē pbat in te xtu·ia aīa dat viuere sed viuere in viuentibus est esse·Prima ps ptȝ qꝛ sepata aīa a corpe cor pus nō viuit·Scđa rō est. Illud qđ est act⁹ cor poris est forma corpis sed aīa est actus corpis· ergo aīa est causa formalis corpis·Maior patȝ qꝛ omnis forma est actus· Minor ptȝ ex diffini tōe aīe in qua dicit q aīa est actus corpis ꝛc.

Arguitur Viuere in viuentibus est operari· ergo non est esse· ¶ Dōm q viuere accipit dupl'r. Vno mō p viue re vita pma·et sic significat effectū formalē ipi⁹ aīe·et nihil aliud est tūc viuē q esse aīaȝ in corpe et informare corp⁹. Vn̄ dicit Aresto·pmo elēcoꝝ q aīa et vita idem sunt et sic viuere in viuētib⁹ est esse·Alio mō accipit viuere p opatōne vitali cōsequente aīam existentē in corpe· et sic viuere est opari vitaliter· et sic videre est viuere·audire est viuere et sic de alijs·

Manifestum autem·

Consequent pbat scđam partē scȝ q aīa est cau sa finalis ipsi⁹ corporis. Et hoc pbat· Sicut se habet intellectus practicus in disponēdo materi am artificialem ita se habet natura ad materi am naturalē sed intellect⁹ practic⁹ disponit ma teriā artificialē pꝑter formā artificialem. ergo natura disponit materiā naturalē pꝑter formā naturalē·Sed hoc qđ est pꝑter alterū est finis eius·ergo aīa est finis dispositōnis materie·Et addit Aresto·q n̄ solū aīa est finis corporis sed etiam oīm naturaliū·Et hoc sic pbat· qꝛ semper pncipale est finis instrumētoꝝ·Sed oīa natu ralia ordinant in aīam sicut quedā instrumēta quibus viuāt aīata.ergo aīa est finis oīm natu raliū·Minor ptȝ·qa plante nutriūt ex mixtis· et ergo mixta ordinant in plantas·et aīalia nu triūt plantis·sic plante ordinant in aīalia.ꝛ ho mo nutrit ex aīalibus sic aīalia ordinant in ho

mine.et sic ptȝ q homo est finis oīm naturaliū· ¶ Sed addit Aresto·q duplex est finis scȝ quo· et grā cui⁹·Per quā distinctionē intēdit q aīa nō est finis simplicit vltimat⁹ ipoꝝ naturaliū sicut finis grā cui⁹ sed est finis quo mediante natu ralia tendūt in deū sicut in finem grā cui⁹·Vn de dicit i ecclesiastico·Omnia pꝑt seipm creauit dn̄s·ꝛ sic ipe est simpl'r finis oīm naturalium qꝛ omniū rerum creatarum·

Queritur Vtrum homo possit dici fi nis oīm rerum ¶ Dōm q sic qꝛ quodāmodo oēs res create sunt pꝑt hoīeȝ Sunt eñ in reb⁹ quedā res artificiales·quedaȝ naturales·quedā supernaturales siue spūales· Sed oēs iste res sunt pꝑter hoīem· ergo homo est finis oīm rerū creatarū. De rebus artificiali bus dicit Aresto·scđo phyoꝝ·q homo ē finis om niū artificialium· Et rō illius est qꝛ artificialia sunt ab intellectu humano·et ideo fiūt in iuua mentum naturaliū·ergo vbi naturalia deficiūt artificialia iuuāt· Et ideo si fiūt aliqua per ar tem quibus hoīes nō iuuant vl' qūtum ad sub stantiā artificialiū·vl' qūtum ad modū faciendi artificialia nō debent dici artes sed abusiones· Et iō ars faciēdi taxillas ē phibita qꝛ illis ho mines vt in plurimū abutunt· In hoc autē scđo Aresto·dicit q homo est finis oīm naturaliū qꝛ homo ex omnib⁹ naturalib⁹ iuuat. Iuuat eñ ex celo et terra et ex alijs elementis et oīb⁹ mixtis Sȝ q homo est finis substātiaꝝ spūaliū nullubi ponit ab Aresto·sed sctūs Thomas hoc idem p bat sic in scđo scriptoꝝ·qa substantie spūales vel sunt bone ꝛ in bono confirmate·ꝛ sic admistrāt hominib⁹ et sic sunt pꝑter homines sicut mistri. Et hoc est q dicit aplus q ille substātie admini stratorij spūs sunt pꝑt eos qui hereditatē capi unt salutis· Aut substantie sunt in malo obsti nate·et tunc tales substātie psunt hoī p accn̄s ad exercitia qꝛ p hoc q homo resistit temptatio nibus et malicijs taliū spūum sic acquirit bonū victorie et meriti·

Atuero et unde prin·

Hic consequent Aresto·pbat tertiā ptem scȝ q aīa est pncipiū et causa efficiens corpis· Et hoc sic pbat·Omnis forma corpis naturalis est pn cipiū corpis·Sed aīa est forma naturalis·ergo est pncipiū corpis sm q in corpe ē motus· Ma ior ptȝ exemplarit· qa forma ignis est pncipium

motus ignis. Sed minor est manifesta. Sed posset aliquis dicere q motus qui sunt in corpe aīato fiūt a natura. Hic addit Aresto. q isti motus sunt solū in viuentibus et habentib' aīam. Ex quo sic arguit. Illi motus sunt ab aīa qui solū inueniūt in hñtibus aiam. sed isti mot' solū inueniunt in hñtib' aiam scz motus localis pgressiuus et motus sm augmentū et decrementum. qa nihil sentit nisi qd habet aiam: neqz aliquid augetur et decrescit nisi qd alit. et nihil alitur qd nō cōicet vita. ergo de pmo ad vltimū hoc alitur solū qd habet aiam. 1. p. q. 90. ar. 3.

Queritur Utrū aīa sit causa et principiū corpis in triplici genere cause. Dōm q sic vt ptz in textu. scz in genere cause efficientis formalis et finalis.

Arguitur Forma et efficiens nunq̄ coincidūt in vnū numero. g° si aīa est forma corpis nō pōt eē causa efficiens eius. ¶ Dōm q forma et finis nō coincidūt in idem nūo in ordine ad eundē effectū sed bene in ordine ad diuersos effectus sicut est hic. Et h° sic ptz. qa corpus accipit dupl'r. Uno mō sm q est absolute aīatū. et sic aīma est eius causa formalis qa hoc esse aīatū est ab aīa. Alio mō accipit q̄tum ad eius organizatōem augmentum et pfectiones scdas que etiam sunt in corpore et sic est causa efficiens. Et hoc est qd alij dicūt. q aīa est causa formalis corpis q̄tum ad actum primū sed est cā efficiēs in ordine ad actū scdm.

Arguitur Anima nō est causa efficiens pfectionū scdarū in corpe. qa tunc esset aīa causa suarū poñaꝝ qd ē impossibile. qa nihil agit p suā essentiā effectiue preter p̄mū pncipiū. ¶ Dōm q duplex est causa efficiens creata. Quedā est pncipaliter efficiens Alia est minus pncipaliter efficiens siue subeffectiue. Loquēdo ergo de pncipali causa efficiente. sic nlla cā efficiēs creata pt agē p suā essentiam. sed bñ sub effectiua causa. i. secūdarie effectiua sicut est de aīa. qa poñe aie fluūt ab anima nō sicut a causa pncipalit' actiua. sic em̄ deus est cā poñaꝝ aie rōnalis sicut etiā est causa anime Iuxta regulā cōmentatoris. viij. phoꝝ. dans formā dat 2ña formam. cū ergo deus dat aiam scz rōnalem sil' cōcreat illa que naturalit' sequuntur aiam rōnalem qualia sunt potentie aie. Dicitur aūt aliqua causa effectiua que pncipaliter et ppe agit effectum. Et dicit' causa subeffectiua p eui' mediū effectus pducit'. sic ergo deus nō pducit poñas nisi p animam. ergo pōt anima dici cā subeffectiua. Uel aliter dōm q dupl'r aliquid pcedit ab alio. Uno mō p realem trāsmutatōez et sic nō pōt ab aliquo ente creato aliquid pcedere nisi p poñam mediā. Alio mō aliqd ab alio pcedit p simplicē emanatōem. ⁊ sic pōt etiā ab aliquo ente creato aliquid effectiue pcedere sicut poñe anime fluūt ab anima.

Arguitur Causa efficiens p̄supponitur suo effectui ſ; aīa non p̄supponit' corpi. ergo nō est cā efficiens corpis. pbat' q2 materia est añ formā. ¶ Dōm q corpus accipit' dupl'r. Uno mō sm suā substantiā et sic corpus p̄supponit' aie. qa aīa vnit' corpi disposito aliquib' dispositionib' que dispositōnes non sunt nisi in materia forme p̄supposita. Alio mō accipit' corpus q̄tum ad debitū augmentū. ⁊ sic aīa p̄supponit' corpi qa aīma est añ completam q̄titatem corporis.

Arguitur Anima est intrinseca forma corpis. ergo nō est causa finalis corpis. ¶ Dōm q aīa accipit' dupl'r. Uno mō sm eius essentiā. ⁊ sic aīa est extrinseca corpi. qa essentia et natura aie multū distāt a natura corpis sicut sup dicit Aresto. q actus et poña nō parū dīnt. Alio modo accipit' aīma sm q informat corpus et sic aīa est cā formalis corpis et intrinseca. Primo aūt modo est causa finalis et extrinseca corpis.

Empedicles enim nō

Postq̄ Aresto. posuit veritatē scz q aīa est principiū effectiuū opationū vitaliū. i. illarū opationū que fiūt in corpe viuente. cōsequēter excludit duos errores qui sunt contrarij ad talem veritatem scz ipsi' Empediclis ⁊ democriti. Dixit enim Empedicles q opationes nutritōis nō fierent ab anima sed a natura ignis ⁊ terre. Democritus aūt dixit opatiōes aie esse a natura ignis tm̄. Fuit ergo opinio Empedicis q augmētatio et nutritio fierent in plantis ex hoc q in plātis esset quedā terrestris natura p quā naturā terrestrem nutrirent' radices. ⁊ illa que sunt superi' in arbore. et nutrirent' plante sursum pter ignē que naturalit' aliquid mouet sursum. qa em̄ Empedicles dixit effectus puenire in rebus ex necessitate materie ideo dixit q nutrimentū necessitate materie moueretur sursum et deorsum. Tum

de Anima·

reprobat istam opinionē duab⁹ rōibus quarū pri ma est Quia Empedicles male accepit sursuz et deorsū in plantis·q̄a hoc qd̄ dixit esse sursū hoc est deorsū·q2 nō eodē mō sumit sursū et deorsum in plantis sicut in toto vniuerso·q̄a in toto vni uerso hoc est sursum qd̄ est v̄sus celum·sed in vi uentibus hoc est sursum vbi viuens sumit nutri mentū·q2 ergo p radices plante sumūt nutrimē tum manifestū est q̄ radices sunt sursum in plā tis·Et hoc est qd̄ dicit Aresto·q̄ sicut se habz ca put in aīalibus ita radices in plantis· Et hoc ideo·quia illa instrumēta hn̄t se eodē mō quib⁹ fiūt eadē opa·sed eadē opa fiūt p radices in ar boribus et p caput in aīalib⁹ scz acceptō nutrmēti.

Queritur Utrū in omnib⁹ eodem mō sumant̄ sursum ꝛ de orsum· ¶ Dōm q̄ nō·q̄a in quibusdā reb⁹ sumū tur differentie positionū quo ad nos· in quibus dam aūt ſm naturam rei et in vtrisq3 est drn̄a· Un̄ quo ad nos sumūt̄ drn̄e positionū tripliciē. scz p iuxtapositōem et p cōtrapositōem et p si milem positionē·Per iuxtapositionē hoc dicitur dextrū qd̄ ponit̄ iuxta dextrū nostrū· Et hoc si nistrū qd̄ ponit̄ iuxta sinistrū nostrū.Per cōtra positōem sicut in ymagine resultante in speculo quia in ymagine hoc dicit̄ dextrū qd̄ cōtraponit̄ dextro nostro·Et hoc sinistrū qd̄ cōtraponit̄ sini stro nostro· Et hoc ideo est q2 ymago in speculo ꝯtrario mō resultat in speculo q̄ in ymaginato Per silem positionē sicut in ymaginib⁹ siue sta tuis illa manus dicit̄ dextra q̄ habet similitudi nē cū dextra nostra·Dicunt̄ aūt sumi drn̄e posi tionū quo ad nos qn̄ ptes rei in quib⁹ sunt ta les drn̄e nō distinguūt̄ ſm diuersas v̄tutes·Qn̄ aūt ptes sumunt̄ ſm diuersas v̄tutes·tūc sumū tur drn̄e positionū ſm naturā rei in tali re·sicut ptz in homine q2 alia est v̄tus in hoīe ſm sursū deorsum ante retro dextrū et sinistrū.sed hoc nō est in statua. ¶ Alio mō inueniunt̄ drn̄e positionū ſm naturā rei·et tūc differenter inueniūt̄ drn̄e po sitionū in celo in vniuerso corruptibili scz in ele mētis et in aīatis·In celo inueniūt̄ sex drn̄e po sitionū ſm q̄ ptes habent aliā et aliā influenti am ad influentiā aīe nobilis·et ideo in celo su mūtur ille drn̄e que sunt ſm diuersas v̄tutes in diuersis ptibus·Est em̄ alia v̄tus in polo arti co et antartico ſm quas sumit̄ sursum et deorsū Item est alia v̄tus in oriēte et occidente ſm q̄s sumūt̄ dextrū et sinistrū· Item alia est v̄tus in meridie et septētrione ſm q̄s sumunt̄ an̄ et re tro sicut ptz scđo celi·Sed in vniuerso corrupti bili sicut in elemētis sumit̄ sursum et deorsū ſm motū localem grauiū et leuiū· Sed in aīatis su munt̄ iste drn̄e positionū ſm opa vitalia sumū tur em̄ sursū et deorsum ſm motū alimenti quia hoc est sursum vbi aīatū recipit nutrimentū· et hoc est deorsum vbi mittunt̄ supflua·Sed an̄ et retro sumūt̄ ſm motū sensationis·q̄a hoc est an̄ vbi vigent sensus·et hoc est retro vbi non vigēt sensus·Sed dextrū et sinistrū sumūt̄ ſm motū localē in aīali.q̄a hoc est dextrū vbi naturaliter incipit motus.Et hoc sinistrū vbi naturalit̄ desi nit motus· Ex quib⁹ ptz in quibus inueniūt̄ iste drn̄e positionū·q̄a in oībus habentibus nutriti onē inueniunt̄ sursum et deorsū· et in oībus ha bentibus sensū ante et retro·et in oībus habenti bus motū localē dextrū et sinistrū.In quib⁹ aūt sil' inueniūt̄ sicut in pfectis aīalibus·ibi etiā in ueniūt̄ oēs drn̄e positionū. ¶ Scđa rō est·si in ali quo viuente sunt sil' ignis et terra tūc sequit̄ q̄ hoc viuens nō possit pmanere in sua consistētia Qđ sic pbat̄ q̄a ignis et terra sunt cōtraria· et naturaliter mouent̄ ad cōtraria loca nisi aliq̄d cōtineat ea·oportet ergo aliquid ponere in viuē te qd̄ cōtinet illa cōtraria sicut aīam·ergo aīa debet dici cā augmētatōis nō ignis et terra·

Arguitur Nutrimēta mouent̄ deor sum·saltē grossiora et sub tiliora sursū·g° sequit̄ q̄ ex natura terre ꝛ ignis fiat nutritio· ¶ Dōm q̄ dispositio nutrimenti ſm calidū et frigidū subfuit bn̄ nutritioni· quia oportet grossiora p grossiora nutrimēta nutriri tn̄ nutritōis causa nō est dispositio nutrimenti sed aīa que mittit nutrimenta ad diuersa loca·

Videtur autē quibus·

Hic ponit̄ scđs error circa aīam vegetatiuā qui est Democriti qui dixit q̄ nutritio ꝛ augmenta tio fiūt a natura ignis et nō p aīaz vegetatiuā Differt ergo hec opinio ab opinione Empedicliş quia ipē dixit nutritionē fieri ab igne et terra sil' Sed Democritus dixit nutritionē fieri solū ab igne·Et hoc sic ꝓbat·q̄a nutritio et augmenta tio fiūt p calorē naturalē·oportet em̄ alimentū decoqui an̄q̄ vniat̄ substantie aliti·sed calor est ab igne g° ignis ē cā nutritōis et augmētatōis·

Hic autem concausa·

Hic Aresto. reprobat istū errorē Democriti. Et dicit q ignis siue calor ignis est bñ cōcausa .i. instrumētalis causa nutritionis. qr sicut dictū est. necesse est cōcurrere calorē ad nutritionē. sed nō pt dici q ignis siue calor sit pncipalis cā nutritionis et augmentatōis. qr tūc viues naturalr acciperet q̄cūq3 indeterminatā q̄titatē p nutrimētū qr ignis crescit in infinitū apposito cobustibili ꝫ hoc est impossibile. Quia oīm natura constātiū certus est terminus magnitudinis et augmēti. Est ergo talis certitudo siue determinatio q̄titatis nō ab igne. qr ignis ꝫm se non habet certū terminū est g° ab aīa. determinare ergo rem nō spectat ad materiā que ē de se incerta sed spectat ad formā que est de se determinata et pfecta.

Arguitur Entia naturalia sunt determinata ad minimū et maximū. pmo phyσ. ergo non pōt ignis crescere in infinitū. ❡ Dōm q ignis capit tripliciē. Uno modo ex pte sue materie ꝛ sic ignis nō pōt crescere in infinitū. q̄a est determinata materia in vniuerso que est ignibilis q̄a materiā q̄ pōt fieri ignis est materia elemētoꝝ ꝛ mixtoꝝ. ꝛ supposito q illa essent cōuersa in ignē adhuc ignis esset finitus. Alio mō capit ignis ꝫm q est ps totius vniuersi et sic iterū ñ pōt esse ifinitus. Et h° ideo q̄a si ignis esset infinitus tunc destrueret totum vniuersum. qr cōuerteret oēs ptes vniuersi in suam naturā. Et qr vniūsum ꝯsistit in ordine partiū diūsarū sic cessaret vniuersū et solū essꝫ ignis Tercio modo capit ignis ex pte sue forme ꝛ sic ignis nō habet determinatōem ad certā q̄titatē et sic loquit̄ h̄ Aresto. sic aūt habet omne aīatū materiā determinate q̄titatis. qr in aīatis nō pt esse materia indeterminate q̄ta qr si esset indeterminate q̄ta tūc aīma nō informaret illā materiam. Exempli grā. Repugnaēt hoī ex pte aīe humane q suū corpus esset indeterminate q̄titatis q̄a nō haberet opationes suas. sed hoc nō repugnat igni. qr ignis ex pte sue forme nō restringit ad certā materiā seu ad certā q̄titatē materie. Intellectus ergo textus est q ignis crescit in infinitū ex pte sue forme q̄a nō repugnat forme sue q sit in materia indeterminate q̄ta sed animata requirūt certā materiā ex pte forme. Etiā dōm q ista ꝓpō est cōditionalis cui⁹ ambe ptes sunt false et tamē tota cōditionalis est vera sicut illa. si asinus volaret ꝛc. cui⁹ ambe ptes sūt false ꝛ tñ tō ꝯditōnalis est vera. Similiē etiam si igni apponeret̄ cōbustibile infinitū ignis cresceret in infinitū.

Queritur Utrū calor qui est causa nutritionis sit eiusdē spēi cū calore ignis. ❡ Dicendū q est idē calor specie et nūo qui facit nutritōem instrumētalit̄ vt calor ignis in ipō aīato. Et hoc pbat̄. qr oē mixtū pfectū quale est mixtū aīatū habꝫ in se calorē ignis. si g° pt̄ talē calorē ignis esset alius calor tūc duo accn̄a tm̄ nūo drn̄a eēnt in eodē subiecto nō em̄ pōt calor faciēs nutritōem esse alteri⁹ speciei. qr sicut pus dictū est aīa vegetatīa vtit̄ naturalibus qualitatib⁹ etiā effectiue. vtit̄ ergo calore ignis ad efficiendū nutritōem. et ideo calor qui nutrit instrumentalit̄ est calor ignis.

Arguitur Nos distinguim⁹ tres potencias actōnes ꝛ ꝓprietates sed est alia actio caloris ignis ꝛ aīme. q̄a calor ignis incinerat. calor aūt aīe carnificat ❡ Dōm q calor ignis pōt duplr̄ capi. Uno mō absolute et ꝫm se. ꝛ sic calor ignis incinerat ꝛ comburit. Alio mō capit ꝫm q est instrumentū alicui⁹ altioris agentis scꝫ aīe. ꝛ sic pōt habere altiorem opationē q̄ si p se ageret ꝛ sic habet carnificaē. Tunc em̄ cōiungit aīe vegetatiue q̄ est forma pfectior forma naturali. Et sil̄e est in artificialib⁹ qr securis ꝫm se accepta nō facit domū sed si cōiungat artifici tūc pōt facere domū vel scamnū

Quoniam aūt eadem

Postq̄ Aresto. pmisit quedā necessaria q̄ exigūt ad intelligendū determinatōem de aīa vegetatiua. Hic cōsequent̄ ꝓsequit̄ determinatōnem de pte vegetatīa. Et pmo determinat de obiecto. Secūdo de opationib⁹. Tercio de potētijs. Et h° facit iuxta ordinē pus ꝓmissum. Dicit ergo primo q poñe vegetatiue drn̄t ab alijs potentijs quia circa alimentū sunt. ideo primo determinandū est de alimēto. quo ad hoc em̄ scꝫ circa alimentū esse. cōueniūt oēs poñe aīe vegetatiue. Et dicit Aristotiles in textu q sunt eedem poñe anime nutritiue et generatiue qd̄ est verum ꝫm genus. q̄a habent idē obiectum ꝫm gen⁹ sicut infra patebit.

Videtur autē alimen

Hic Aresto. ꝓsequit̄ determinationē de alimento. Et ponit tria que alimento cōueniunt. Unū est q alimentū est contrariū alito. Et hoc ideo quia alimentū cōuertit̄ in sbam aliti. Sꝫ oīs mutatō

De Anima·

fit de cōtrario in cōtrariū· Secūda conditio est q alimentū est ex his cōtrarijs q̄ habent generati onem ex semuicē· Sunt eīm aliqua ↄtraria quo rū vnū nō generat ex alio·sicut sanū nō genera tur ex laborante· debent ergo nutrimenta eē ta lia q possunt generari ex suo contrario·Tertia conditio est q alimentū debet facere augmenta tionem in alito·quia augmentū semp sequit nu tritionē capiendo augmentum cōmunit· Addit Aresto·q aliqua sunt que hñt ex semuicē nutri tionē sic q vnū nutrit alterū et ecōtra·et sic pōt esse idē alimentū et alitū respectu diuersoꝝ sicut in aīalibus homo pōt esse alimentū lupi et econ tra sed in quibusdā hoc nō cōtingit q2 aqua alit ignē sed ignis nō alit aquā.Et hoc est in simpli cib9 sic apparet q alterū est alimētū et qd alit

Arguitur Aqua extinguit ignē er go nō nutrit ignē· ¶ Di cendū q aqua accipit dupl'r· Vno modo vt est simplex corp9 et sic aqua extinguit ignem ꝛ nō nutrit· Alio mō capit aqua fm qd est aliqd mi xtum hñs plus de elemento aque q̄ de alio ele mento vt oleū ꝛ sic aqua nutrit ignē. manifeste eīm apparet q oleū et piguedo nutriūt ignē.

Arguitur Si ignis nutrit g° habet poñam nutritiuā·et sic po tentia nutritiua erit in inaīatis· ¶ Dōm q nu tritio capit dupl'r. Vno modo fm q hoc dicit nu triri qd cōseruat p nutrimentū idem in numero et sic inaīata nō nutriunt et in quib9 sic inuenit nutritio in illis etiā repit poña nutritiua· Exē pli grā· Idem homo p nutritōem seipsum cōser uat· Alio mō capit nutritio improprie fm q per nutritionem nō cōseruat eadem res in nūo sed in spē.et sic etiā in inaīatis inuenit nutritio· et talem nutritionē nō oportet fieri p poñam nu tritiuā· Sic eīm dicit nutriri ignis qñ sibi appo nunt ligna noua·tunc eīm manifestū est qñ no ua ligna apponunt q nō manet idem ignis in nūo sed est alius ignis in alijs lignis· Similiter pōt dici de augmentatione·qa qñcunq est in ali quo augmentatio sic q ipm augmentet in nūo in quo dicit esse augmentatio hoc est p poñam augmentatiuā sed qñ p appositōem alicui9 no ue sbe fit augmentatio talis est in nō viuētib9· fit eīm alit generatio in viuentib9 et in nō viuē tibus sicut dictū est·

Dubitationē autem·

Postq̄ Aresto·posuit conditiones alimenti·con sequent mouet vnā dubitationē de alimēto· Et est hec·An sile alat p sile·i·an alimentū fit sile alito vel dissile·Et obijcit Aresto·ad vtrāq pte Scdo soluit·Primo arguit q sic· Et stat rō in hoc· Simile auget p simile·ergo sile alit p simile Añs pbat·q2 augmētatio fit p hoc q aliqd ag generat illi qd augmētat·sed qd alicui aggene rat est sile illi cui aggenerat.ꝯña tenet quia ad omnē nutritōem sequit augmentatio·q2 postq̄ res nutrita est.est maior q̄ prius fuit·

Alijs autem sicut di·

Hic arguit ad oppositā partē duabus rōnibus Quarū pma est· Oīs mutatio est de cōtrario in cōtrariū sed ipm alimentū mutat in sbam ali ti·ergo est contrarietas int alimentū et alitum Maior pz·v·phyoꝝ· Minor probat· quia oportet alimentum decoqui p calorem stomachi et alioꝝ membrorum· Secunda rō est· Omnis passio fit a contrario·quia sicut pz p Aresto·primo de ge neratione·simile non patit a simili sed a cōtra rio·sed alimentū patit ab eo quod alit· ergo ali mentum est contrariū alito.habet se ergo alimē tum ad alitum sicut mafia ad edificatorem· q̄a sicut materia patit ab edificatore ita alimentū ab alito·sed ꝑrie edificator non patit sed ducit de ocio ad actum·

Vtrum autē alimētū·

Hic soluit questionē prius motam· Et vult q quelibet illarum opinionū habet aliquid verita tis·capit eīm alimentum dupl'r·Vno modo quā do in pncipio cōiungit alito añ decoctionē·ꝛ tūc alimentum est contrariū alito q2 habet in se ali quas qualitates quas oportet expelli añq vni at alito· Alio modo capit alimentū fm q iam decoctum est p calorem naturalem et ꝑparatum conformit ad dispōes aliti·ꝛ sic alimentū est sile alito.q̄a tunc habet cōformes qualitates·

Arguitur Substantie nihil est con trariū·ergo alitum nō est contrariū alimento· ¶ Dōm q sbe capiunt du plicit·Vno modo fm fuū esse precise sbale· et sic sbe non est aliquid contrariū· Alio modo capi unt sbe fm qualitates que in eis sunt· ꝛ sic sbe est aliquid contrariū·sicut eīm dicit Aresto·scdo de generatione q elementa sunt contraria quia qualitates que in eis sūnt sūnt contrarie·

Quoniam autē nihil.

Postq̄ Aresto. determinauit in generali de alimento cōsequentē determinat de alimento in speciali ſm q̄ ſcʒ conuenit diuerſis potentijs ⁊ operationibus ipſius anime vegetatiue. Et pmo quō eſt obiectū potentie nutritiue. Secūdo quō eſt obiectū potentie augmentatiue. Tercio quō potentie generatiue. Intendit ergo q̄ obiectū potentie nutritiue eſt alimentū ſm q̄ potentia animatū. Et hoc pbat ſic. quia in potentijs actiuis tale eſt obiectum in potentia qualis eſt ipſa potentia actiua in actu. Sed ipm viuens habēs potentiam nutritiuā eſt actu animatū. ergo etiā eius obiectū erit alimentū ſm q̄ potentia animatum. Circa maiorē conſiderandū eſt q̄ eſt differentia inter potentias actiuas et paſſiuas quia potentie actiue ducūt ipm obiectū ad hoc q̄ obiectū fiat ſimile potentie. Exempli grā. potentia nutritiua que eſt actiua facit nutrimentū quod potentia eſt animatū eē actu animatum. Sed in potentijs paſſiuis obiectū ducit potentiam ad actū. et ideo tale eſt obiectū in actu qualis eſt virtus in potentia. Exempli grā. Viſus eſt talis potentia qualis eſt color in actu.

Eſt autem alterum.

Hic Aresto. oſtendit quō alimentū eſt obiectū potentie augmentatiue. Et vult q̄ alimentū ſm q̄ ē animatū q̄ntum eſt obiectū potentie augmētatiue. Quod ſic patʒ. quia alimentū eſt alterū ſm q̄ in ſe habet ſubſtantiam et ſm q̄ in ſe habʒ aliquā q̄ntitatē. Secūdum enī q̄ in ſe habet aliquā ſubſtantiam ſic ē obiectū potentie nutritiue que mutat alimentum in ſubſtantiam aliti. Secūdum aūt q̄ in alimento eſt aliqua quātitas ſic ptinet alimentū ad potentiam augmentatiuam ſicut eius obiectū. quia ſic augmentat ipm alitū et ideo nutrimentum non ſemp ſe habet ad alitum vt obiectum potentie augmentatiue. q2 oportʒ ſemp viuens nutriri. ſed nō ſemp augmentari.

Et generationis.

Hic conſequentē oſtendit quō alimentū eſt obiectū potentie generatiue. Et vult q̄ alimentū ſm q̄ eſt factiuū ſimilis in ſpecie eſt obiectū potentie generatiue. Et hoc ideo quia per generatiōem nō pōt aliquid ſeipm generare ſicut aliquid alit ſeipm et augmētat ſeipm. Sed oportet q̄ per potentiam generatiuā generet aliqua alia ſubſtantia. quia nihil generat ſeipʒ ſed ſaluat. q2 dū aliquid eſt. nō generat. ſed tunc generat q̄n nō eſt. ergo oportet dicere q̄ alimentum ſm q̄ eſt factiuū ſimilis in ſpecie ſit obiectū potentie generatiue.

Arguitur

Hoc quod eſt factiuū ſimilis in ſpecie nō eſt alimentū pbat. quia eſt ſuperfluū alimenti ſiue ſemen. ergo non eſt alimentū. Secūdum q̄ virtus ſeminalis que eſt factiua ſimilis in ſpecie accipit dupliciter. Uno mō ſm ſuam ppriā naturā. et ſic eſt alimentū. quia illa materia ſicut prius dictum eſt in ſua natura fuit diſpoſita q̄ fuiſſet coniuncta cuilibet parti aīalis. q2 eſt materia tercie digeſtionis et vocat ſm medicos chilus. Alio mō accipit hoc ſemē ex ordinatione nature et tunc dicit ſuperfluū alimenti. q2 natura ſegregat illā materiā ab alia materia que eſt nutrimentū ſm rē ſicut prius dictū eſt

Quare huiuſmodi.

Postq̄ determinauit de obiecto potentiarum vegetatiuarum. Hic cōſequēter determinat de ipſis potentijs. Et diffinit potentiam nutritiuā. q2 ex illa diffinitione faciliter pōt haberi diffinitio augmētatiue et etiam generatiue. Potentia nutritiua eſt potentia potens ſaluare ſuū ſubiectū ſm q̄ huiuſmodi ſicut enī dictū eſt. potentie diffiniunt per actus. cū ergo actus potentie nutritiue ſit cōſeruare indiuiduum ideo potentia nutritiua ſic bene diffinit. Et ex illa diffinitione poſſūt etiam dari diffinitiōes potentie augmentatiue ⁊ generatiue. Quia potentia augmētatiua eſt potentia pducens ſuū ſubiectū ad debitam q̄ntitatem. Sed potentia generatiua eſt potentia generans ſibi ſimile ſm q̄ huiuſmodi.

Alimentū aūt pparat

Hic quia poſſet aliquis obijcere q̄ alimentū ſaluat ipm alitum et nō potentia nutritiua. Soluit tacitum dubiū et dicit q̄ q̄uis alimentū conferat ad ſalutē viuentis tanq̄ pparans opus vel operationem nutritionis. ideo abſq3 alimento nutritō eſſe nō pōt nō tn̄ alimentū eſt principalis cauſa nutritionis ſed ipſa aīa et potentia nutritiua. Circa hoc ponit tria que concurrūt ad nutritionem. Unū eſt quod alitur ſcʒ corpus aīatum. Secūdum eſt quo aliquid alit ſcʒ alimentum. Terciū eſt alens ſcʒ aīa vegetatiua vel potentia vegetatiua.

Quoniā autē a fine.

Postq̄ Aresto. diffiniuit potētias vegetatiuas Hic conſequēter diffinit ipſam aīam vegetatiuā. Et vult q̄ aīa vegetatiua eſt que eſt generatiua ſimilis

quale est ipm generās. Et illā diffinitōem sic p
bat. qa oia a fine appellari iustū est. sed finis si
ue finalis pfectio ipsi⁹ aie vegetatiue est gene-
ratio sibi similis g° pōt talis aia vegetatiua a
tali pfectione diffinitiue denoiari.

Arguitur Ista diffinitio ɔuenit po
tentie generatiue qa illa
est generatiua sibi silis quale est ipm generans
¶ Dōm q generare sile quale est ipm generās
pt intelligi duplr. Uno mō appropriate sic q nō
ɔuenit alicui plus q illa opatio. et sic generaē
sibi sile est opatio poñe generatiue q ei nō ɔue
nit plus q illa opatio. Alio mō accipiē genera
re sibi sile put psupponit alias opatōnes scz nu
tritiuā et augmētatiuā. ⁊ sic ɔueit aie vegetatie

Arguitur Ex hoc sequereē q aia de-
beret diffiniri p alias opa
tiones scz p nutritiuā et augmētatiuā q aia ve
getatiua est etiā pncipiū illaꝝ opationū. ¶ Di
cendū q q̄uis aia vegetatiua sit pncipiū nutri
tionis et augmētationis. diffinitiue tñ denoiaē
a generatione. qa p generatōem etiā includunē
quodāmodo alie opationes. sicut posteri⁹ inclu-
dit in se pora. et ideo si aia vegetatiua est pnci
piū generaɔōis etiā psupponiē q sit pncipiū au
gmentationis et nutritionis. ⁊ ideo diffiniē aia
vegetatiua p generatōez ⁊ nō p alias opatōes

Queritur Utrū oia a fine appella
ri iustū sit. ¶ Dōm q sic
q finis hic in textu significat finalem pfectionē
sed a finali pfectōne sumiē dñā alic⁹ rei. a dñā
aūt aliquid denoiaē diffinitiue qa dñā complet
diffinitōnem rei. vt homo nō debet denoiari ab
aialitate q est pfectio generica ⁊ nō finalis. sed
debet denoiari a dñā finali scz a rōnali.

Arguitur finis hominis ē corruptio
eius. sed homo nō debz de
noiari a corruptione. ergo nec a fine ¶ Dōm q
duplex est finis scz ɔsumptionis qñ res finaliē
ɔsumiē et a tali fine nō debz res denoiari. qa ex
ɔsumptione res tendit in nō esse sed a non esse
nihil denoiaē. Alius est finis ɔsūmationis ſm
quē res est ɔsummata. i. in se pfecta p vltimam
dñam ⁊ a tali fine iuste res denoiaē. talis aūt
finis in aia vegetatiua est opatio generatiua.
q nihil generat nisi sit pfectū ⁊ in se ɔsūmatū.

Est autem quo alitur

Hic Aresto. exponit hoc qd prius dictū est scz q
calor est id quo aliquid aliē et etiā alimentū. Di
cens q quo aliquid aliē est duplex. Quia scz ali
quid est mouens ⁊ motū siē et est calor. Aliqd
est motū tm̄ et est ipm alimentū. Ipsa aūt aia
vegetatiua est solū mouens. Qd sic pbat. quia
oportet alimentū prius decoqui p calorē. et ideo
moueē calor ab aia vegetatiua ⁊ mouet nutri-
mentū alterando ipm. ¶ Circa qd sciendum q
ad nutritionē quatuor ɔcurrunt scz aia vegeta
tiua que est pmū et pncipale pncipiū nutritio-
nis. Deiñ ɔcurrit poñā vegetatiua que moueē
ab aia vegetatiua. Deiñ poñā vegetatia mouet
calorē naturalē. et calor naturalis mouet nutri
mentū. Uñ ptz q aia vegetatiua est mouēs tm̄.
et nutrimentū motū tm̄. et poñā vegetatia ⁊ ca
lor sunt mouens et motū simul.

Queritur Utrum tm̄ tres sint poñe
anime vegetatie. ¶ Dōm
q sic. Et rō est duplex. Prima est. tot sunt poñe
aie vegetatie quot modis ɔtingit obiectū vari
ari ipsaꝝ poñaꝝ anime vegetatie. Sed hoc con
tingit tm̄ tribus modis ergo ⁊c. Maior est no-
ta. qa poñe distinguūē p act⁹ et obiecta. Minor
pbaē. qa alimentū qd est obiectū aie vegetatie.
accipiē tripliciē. Uno modo vt poñā aiatū. ⁊ sic
est obiectū poñe nutritiue. Alio modo vt est po-
tentia aiatum q̄tum. ⁊ sic est obiectū poñe au-
gmentatiue. Tercio mō accipiē ſm qd est facti-
uū similis i spē ⁊ sic ē obiectū poñe generatiue.
Scdā rō qa aia vegetatiua est aīma corpis vi
uentis tot ergo necesse est esse poñas in anima
vegetatiua quot ɔtingit esse opationes corpis
viuentis. qa pter opationes ponunē poñe in
aliqua aia. Sed est triplex opatio. Prima est p
quā acquirit esse et illa spectat ad poñam gene-
ratiuā. Scdā est p quā ɔseruat se in esse. ⁊ illa
spectat ad poñam nutritiuā. Tercia est p quam
ducitur ad esse perfectum ⁊ hoc fit p potentiam
augmentatiuam.

Arguitur Iste poñe sunt naturales
ergo nō sunt poñe aie que
est supra naturā ¶ Dōm q duplr aliqua poñā
diciē naturalis. Uno modo quia oriē ex re pure
naturali. ⁊ sic poñā calefaciēdi in igne diciē na
turalis. Et sic est verū q nulla poñā aie dicitur
naturalis. Alio mō diciē aliqua poñā naturaē
p similitudinē qa est in aiatis et tñ habet simili
tudinē cū potentiis pure naturalibus. ⁊ sic po-
tētie vegetatiue pñt dici naturales. q iste poñe

habent effectus similes cū effectibus naturalib⁹ in tribus. Primo iste poten̄e hn̄t effectus similes cū effectibus naturalib⁹ q2 sicut natura dat esse q̄titatem et cōseruatōem sic etiā aīa vegetatiua p tres poten̄as sicut dictū est. Verū est tn̄ q illle opationes sunt altiori modo in aīatis q̄ in pure naturalib⁹. Scd̄a similitudo est quia iste poten̄e aīe in suis opationib⁹ vtunt qualitatibus naturalib⁹ sicut poten̄a nutritiua vtit calore ad digerendū cibū in stomacho. Tercio dicunt poten̄e naturales q2 nō obediūt rōni sicut alie poten̄e sensitiue que ad minus nate sunt ad obedire rōni. Pōt em̄ homo videre et audire si velit. nō aūt nutriri si velit.

Arguitur Plures sūt poten̄e aīe vegetatiue q̄ tres ꝓbat q2 est aliqua poten̄a retentiua attractiua digestiua et expulsiua. ꝓbat q2 vbicunq3 sunt diuersi actus ibi sunt diuerse poten̄e sed hic sunt diuersi actus ergo 7c. ¶ Dōm q duplices sunt actus. Quidā sunt oīno disperati et diuersi sicut sunt videre et audire 7 sic de alijs. et sic est verū q tales diuersi actus spectāt ad diuersas poten̄as. Alij sunt act⁹ adinuicē subordinati q̄ simul reducunt ad vnū actum ꝑfectū et tales nō diuersificāt poten̄as vt recipe spēm sensibilem et diiudicare p eā spectat ad vnā poten̄am sc3 visiuā. Per hoc ergo dōm est q isti actus sic reducunt ad nutritōnem necesse est em̄ q si al' debeat nutriri q retineat cibū in loco digestionis. Scd̄o requirit q digerat cibū. Tercio requirit q cibus digestus trahat ad partes aliti. Quarto requirit expulsio sup̄fluoꝝ. q̄a ergo oēs isti actus subordinate cōcurrūt ad nutritionē sic nō diuersificāt poten̄am nutritiuā.

Arguitur Ex isto sequeret q poten̄a augmentatiua 7 nutritiua essent vna poten̄a. q2 actus illaꝝ semp adinuicem cōsequūnt. ¶ Dōm q augmentatio capit dupliciter. Vno modo ꝓprie. 7 sic hoc dicit augmētari qd̄ recipit maiorē q̄titatē q̄ vnq̄ prius habuit et illa solū est in viuentib⁹ vbi plus cōuertit in sbām aliti q̄ amissum fuit. 7 sic accipit hic augmentatio. Alio mō accipit improprie ſm q hoc dicit augmētari qd̄ est maius q̄ immediate an̄ hoc fuit. 7 sic est verū q ad oēm nutritōem seq̄tur augmentatio. q̄a post cibū acceptū al' ē maius q̄ immediate an̄ hoc fuit. et illo mō augmētatio nō est actus poten̄e augmētatiue. Pz ergo q augmentatio ꝓprie dicta et nutritio inseparabiliter se nō cōsequūt. Si tn̄ cōsequant adinuicē adhuc nō tenet argumētū. q2 illa opa que in nutritione inueniunt respiciūt obiectū ſm vnā rōnem. respiciūt em̄ obiectū ſm q poten̄a aiatū. sed augmentatio et nutritio non respiciūt eod̄e mō alimentū q2 nutritio respiciat alimentū ſm q potentia aiatum. Sed augmentatio respicit alimentū ſm q poten̄a aiatum q̄tum. sed q2 q̄titas distinguit a substantia ergo nutritio et augmētatio distinguūtur.

Queritur Vtrū ad oēm nutritōem sequat augmētatio. Dicendū q capiendo augmentationem improprie tunc ad omnem nutritionē sequit augmentatio vt prius patuit.

Queritur Quot sunt in nutritiōe et quid significat nutritio. ¶ Dōm q quatuor sunt in nutritōe ex pte alimenti siue obiecti. Primū est alteratio nutrimenti q̄ fit p calorē naturalē ipsi⁹ aīati. et fit in aliquo determinato tpe. Scd̄o in fine alterationis est expulsio forme alimenti q2 alteratō p calorem disponit alimentū ad corruptōem. Tercio est introductio forme aliti. Quarto est vnio ipi⁹ nutrimenti ad formā aliti. Et ista tria vltima fiūt in instanti tpis q̄uis vnū p̄cedat alterum ſm ordinē nature. Dōm est ergo ad quesitū q nutritio significat vltimū puta vnionē nutrimenti ad nutritū. Et hoc est q dici solet q nutritio est quedā partialis generatio. q̄a sicut p generationē acq̄rit tota sbā ita p nutritōem ps sbe.

Arguitur In inaiatis eadē v̄tute dant sbā et q̄titas ergo in aiatis p eandē poten̄am dat v̄tus generatiua et etiā nutritiua. ꝯña tenet a simili. ¶ Dōm q nō est simile q2 generatō in animatis est a pncipio itrinseco sc3 a semine qd̄ in ꝓxima poten̄a fuit ad hoc q vniret corpi oportet ergo esse vnā poten̄am in animatis p quā hoc semen p̄parat sc3 poten̄am generatiuā. Sed sic non est in inaiatis quia inanimata nō generāt p decisionē seminis. sed p hoc q cōuertunt alterū in suā naturam. et ideo nō oportet ibi p̄existere aliquā poten̄am generatiuam. et sic p vnam poten̄am dant sbā 7 q̄titas.

Queritur Quem ordinē habet iste poten̄e. ¶ Dōm q ſm viā generationis nutritiua est p̄ma. Scd̄a est augmentatiua. et Tercia generatiua. Sed ſm viam ꝑfectionis econtra est.

DE POTENCIIS ¶ de Anima· SENSITIVIS

Arguitur Potẽa nutritiua habꝫ di gnius obiectũ ꝙ̃ augmentatiua q̃ꝛ potẽe nutritiue obiectũ est suba et augmẽtatiue q̃titas ergo ꝛc. Dõm ꝙ potẽa augmẽtatiua nõ habet nudã q̃titatẽ ꝓ obiecto sed substantiã q̃tam q̃uis ergo sba sit digmoꝛ quãtitate tñ suba quãta est digmoꝛ ipa sba qꝛ quãtitas addit aliquã pfectionẽ ipsi substantie·

Queritur Vtrum iste potẽe vegetatiue in diuersis aĩatis sint vni⁹ spẽi vł diuersarũ speciex vt in hoĩe et in asino· ¶ Dõm ꝙ sunt diuersax spẽx quia potẽe distinguunt ꝑ obiecta·sed est aliud obiectum potẽe nutritiue in homine et in asino et ĩ aliis aĩatis qꝛ in hoĩe obiectũ potẽe nutritiue est alimentum ẜm ꝙ est in potẽa animatũ aĩa rõnali· Sed in asino obiectũ potẽe nutritiue est alimentũ potẽa aĩatum aĩa rudibili ꝛ sic de aliis aĩatis· Potẽa aũt nutritiua in arboꝛe est hñs obiectũ qꝺ ẽ alimentũ ẜm ꝙ potẽa aĩatum ẜm spẽm illius arboris· Similiꝛ est dõm de potẽa augmẽtatiua ꝛ generatiua· Est eñ manifestũ de potẽa generatiua qꝛ in hoĩe est potẽa generatiua hoĩs et in asino est potẽa generatiua asini

Arguitur Potẽe augmentatiue in diuersis habent idẽ obiectũ·ergo nõ distinguũt spẽ/ꝓbaꝛ. qꝛ quãtitas est eiusdem spẽi in diuersis aĩatis· ¶ Dõm ꝙ nuda q̃titas nõ est obiectũ potẽe augmẽtatiue sed corpus aĩatum quantũ. Jam manifestum est ꝙ est aliud corpus aĩatum in aĩatis diuersarũ specierũ· Secũdo põt dici ꝙ quãtitas accipiꝛ dupliciꝛ· Vno mõ ẜm se et absolute et sic quãtitas nõ respicit potẽam augmentatiuã sic eñ põt esse vni⁹ speciei in diuersis aĩatis· Alio mõ q̃titas accipiꝛ ẜm ꝙ habet ordinẽ ad diuersas figuras resultantes ex quãtitatibus in diuersis aĩatis et sic quãtitas in diuersis aĩatis est diuersarum specierũ qꝛ quãtitas habet aliã figurã in homine ꝙ̃ in asino vel in leone· Et sic potẽa augmẽtatiua respicit quãtitatem·

Arguitur Potẽa localiter motiua in animalibus diuersarũ specierũ est eiusdem speciei·ergo iste potẽe vegetatiue ꝛña tenet a simili ¶ Dõm ꝙ nõ est sile·qꝛ potẽe localiter motiue hñt idem pmũ ꝑncipiũ qꝺ ẽ coꝛ vel aliqꝺ ꝑporcionabile coꝛdi· sed nõ hñt eadem instrumenta qꝛ ꝑ alia instrumẽta fit ambulatio et ꝑ alia natatio et volatio· Sed in potentiis vegetatiuis ꝑncipiũ distinctiuũ ẽ obiectũ et hoc nõ est eiusdem rõnis in aĩatis differẽtib⁹ specie· sicut dictum est·

Determinatis autem

Postq̃ꝛ Aresto. determinauit de aĩa vegetatiua et de potentiis eius· Hic cõsequenꝛ vult determinare de potẽtiis sensitiuis· Et diuidiꝛ in duas ptes qꝛ pmo determinat de sensu ꝛ sensibili ĩ cõi· Scdo de sensibilibus in spẽali· Et hoc ibi· Cui⁹ sensus visus· Circa primũ pmo cõtinuat dicta dicẽdis· Et dicit ꝙ determinatis his·i·dicto de potentiis vegetatiuis·dõm est de omni sensu·

Sensus autem in·

Hic ꝛñr Aresto·ponit cõem conditõem cõuenientem omni sensui Et dicit ꝙ sensus est virtus passiua·qꝛ sensatio videꝛ esse quedam alteratio sed alteratio est cũ quadã passione· ergo sensus est vtus passiua· Et circa hoc Aresto.ponit aliorum phox errores qui dicebant simile ꝑ sile sentiri·ꝛ ꝑ ꝛñs sensus habẽt actu in se sensibile añ q̃ꝫ sentiret· Quam quidem opinionẽ reprobat Aresto·duabus rõnibus ꝓ quarũ intellectu est sciendũ ꝙ antiqui dicebãt ꝙ res sensibiles existerent in sensibus ẜm esse naturale·Exẽpli grã visus esset realiꝛ composit⁹ ex omnib⁹ coloꝛib⁹ sic ꝙ actu haberet albedinem nigredinem ꝛ sic de aliis coloꝛibus· Et si sic tũc sensus nõ esset vt⁹ passiua qꝛ nõ oporteret sensum suscipe similitudinẽ a sensibili· Aresto·ergo ꝓcedit duab⁹ rõib⁹ contra istam opinionẽ· Quarũ pma est· Si sensibilia actu sunt in sensu·tunc ipox sensuũ erit sensus·i·sensus ẜm se accepti dẽbẽt sentiri sicut visus deberet sentire seipm·qꝛ tunc sensus sentit qñ habet suũ obiectũ pñs· Sed ẜm antiquos sensibile semp est pñs sensui ergo ꝛc· Scda rõ est si sensibilia actu essent in sensib⁹ tunc fieret sensatio sine sensibilibus exterioꝛibus· Sed hoc ptꝫ esse manifeste falsum·quia visus nõ videt sine exterioꝛi coloꝛe· Reprobata ista opinione concludit veritatẽ scꝫ ꝙ sensibilia non sunt actu in sensu sed tñ in potẽa· Et hoc ꝓbat ꝑ simile· q̃a sicut cõbustibile nõ ꝛburiꝛ a seipo sine cõbustiuo quia si sic tũc non oporteret ignem applicari ad cõbustibile·sic etiam sensus non sentit seipm absꝙ exterioꝛi sensibili·optet ergo ꝙ sensus sit vt⁹ passiua et moueatur ad actum per exterius sensibile·sicut visus ꝑ coloꝛem ꝛc·

Arguitur Simile p sile cognoscit gͦ antiqui bñ dixerunt q̄ in omni cognitione sile a suo sili cognoscat. ¶ Dicendū q̄ duplex est similitudo. Quedā est in natura specifica sicut ignis est similis igni. ⁊ sic est falsum q̄ aliqđ cognoscit p suū sile et ideo intellectū istū reprobat Aresto. qꝛ nō est verū q̄ realis et naturalis color sit in visu. ymo si pupilla colorareť colore reali nō videret. Quia intus existēs phibet exterius vt diciť in tercō huiꝰ. Alia est similitudo ẜm proportionem siue intentionalis ẜm quā spēs sensibilis diciť silis sensui. et sic cognitio bñ fit p simile quia nō pōt color cognosci nisi eius similitudo prius sit in oculo.

Queritur Utrum sensus sit virtus passiua. ¶ Dōm q̄ sensꝰ capiť tripľr. Uno mō p actu sentiendi. ⁊ sic dicimus q̄ dormiens nō habet sensus exteriores qđ est verū de actu sed nō de poťa. Scđo mō accipiť sensus p organo sentiendi. Et diciť organū sentiendi qđ est pprīū subiectū poťe sensitiue. sicut oculus est organū visus et miringa auditus. et visus prime non est in hoie sed in oculis. Et sic dicit Aresto. ~~pmo d generatoe~~ q̄ sensus sunt de natura quatuor elemētoꝝ. et istis duobꝰ modis nō capiť hic sensus. qꝛ istis duobꝰ modis sensus est virtus actiua. Tercō mō accipiť sensus p potentia de scđa specie qualitatis. ⁊ sic sensus est vtus passiua. i. talis poťa habꝫ se passiue ad suum obiectū sic scꝫ q̄ sensus nō agūt in obiecta sicut poťe vegetatiue. sed qꝛ recipiūt spēs ab obiectis sic obiectū agit in poťam et facit eā esse in actu. Et poťe dicunť actiue qꝛ agūt in obiecta. et dicunť passiue qꝛ patiunť ab obiectis.

Arguitur Sensus est virtus actiua quia iudicat et iudicare est agere. ¶ Dōm q̄ sensus capiť dupľr. Uno mō ẜm se et ẜm suā naturā. ⁊ sic sensus est receptiuus et passiuꝰ. q̄a in se recipit similitudinē obiecti. Alio mō accipiť sensus ẜm q̄ est actuatus p spēm sensibilem. ⁊ sic sensus est actiuus q̄ñ diiudicat de sensibili. Et si dicať quare nō denoiať a diiudicatione sicut a receptione. Dōm q̄ ideo qꝛ denoiatio erit ab illo qđ conuenit alicui ẜm se et nō ẜm alterū sed sensui conuenit ẜm se q̄ sit virtus passiua ideo ab illo denoiari debet et nō ab aliquo extrinseco sicut est diiudicare qđ conuenit sensui ppť spēꝫ ab extrinseco acceptā. Et hoc est qđ alij dicūt q̄ sensus habet se actiue in ordine ad actū. sed nō in ordine ad obiectū. Sed dicū ē q̄ illa ē poťa passiua q̄ patiť ab obiecto. et illa actiua q̄ agit in obiectū. Ex hoc nūc sequitur q̄ videre est de p̄dicamēto actionis. q̄a videre nō significat receptionē speciei q̄a si sic tūc speculū videret q̄a recipit in se ymaginarie speciem sensibilem. vel lepus dormiens videret q̄a recipit in se spēm sensibilem sed quia nō diiudicat de re ideo non videt.

Arguitur In quibusdā aīalibus visus est vtus actiua pbať. quia in muliere mēstruosa et in oculis cattorū vel basilisci qꝛ ipa inficiūt visu. ergo agunt visu. ¶ Dōm q̄ visus q̄ñqꝫ capiť p organo. q̄ñqꝫ pro poťa. si capiať p organo tūc visus agit qꝛ tunc est de p̄dicamēto sbe et ꝑs aīalis. et hoc mō pcedunt argumēta qꝛ oculus basilisci inficit aerem et aer ꝯñr hominē. qꝛ ab oculis eius emittunť venenosi humores qui inficiūt homines. Sic etiam oculi cattoꝝ emittūt lumē cū oculi eoꝝ sint multū borosi. ẜ talis emissio luminis nō est visio ẜ postq̄ lumen est emissum et mediū illuminatum tunc recipiť color in poťam visiuā et iudiciū de tali colore vocatur visio.

Arguitur Si sensus est passiuꝰ gͦ oportꝫ ponere sensū actiuū. ꝯña pbať. q̄a sicut ponit intellectus passiuꝰ et actiuus ita etiam poneť sensus actiuꝰ. ¶ Dicendū q̄ nō est sile de intellectu passiuo et sensu passiuo q̄a si poniť intellectus possibilis etiam oportet ponere intellectū agentē qꝛ intelligibilia nō sunt actu intelligibilia a pte rei. et ideo oportet q̄ fiant actu intelligibilia p aliqđ agens. et sic oportꝫ ponere intellectū agentē qui facit actu intelligibile. sed illa que mouēt sensus sunt actu aliter a pte rei et ideo nō oportet ponere aliquē sensum qui faciat talia sensibilia actu sensibilia.

Arguitur Color nō est eodem mō in subiecto sicūt in sensu. gͦ oportet ponere sensum spūalisantem colorem. ¶ Dōm q̄ spiritualisatio nō fit p sensum sed p mediū. quia sensibile positū supra sensum nō facit sensatōem. Sed de intellectu oportet aliť dici qꝛ intelligibile ē de taliť alteriꝰ nature q̄ñ res ad extra ideo necesse est ponere intellectum agentē qui facit intelligibilia in actu.

Arguitur Ex isto sequereť q̄ poťe vegetatiue essent digniores potentijs sensitiuis. Sequela pbať qꝛ agēs

est dignꝰ passo sed potẽe vegetatiue sunt actiue ergo ꝛc. ¶ Dõm ꝙ si accipiantˀ agẽs et passum in eodem ordine. tũc semꝑ agẽs est dignꝰ passo sicut ignis agẽs est dignioꝛ aqua passa. Sed nõ est incõueniens ꝙ patiens alicuiꝰ ordinis sit dignius agente alterius ordinis. q̃a potẽe sensitiẽ patiunt passiõe ꝑfecta q̃ passio est ꝑfectio rei Sed potẽe vegetatiue agunt actione corruptiã qꝛ realiter corrũpunt ipm̃ nutrimentũ. qꝛ in eodẽ ordine nutrimentũ patiˀ ꝛ potẽa vegetatiã agit scilicet corrũptiuẽ.

Arguitur Sentire est agere gˀ sensus est actiuus. ꝯña tenet ꝑ locũ a cõiugatis. ¶ Dõm ꝙ sensus nõ est abstractũ de sentire sed sensatio. Et ergo sic debet argui. sentire est agere ergo sensatio est actio qꝛ sensatio importat iudiciũ qḋ fit post receptõem speciei in sensu. et hoc iudiciũ est agere.

Quoniaȝ autem sen.

Postq̃ Aresto. ꝓbauit ꝙ sensus est vtꝰ passiua ꝯñr vult oñdere q̃uo reduciˀ de potẽa ad actum. et hoc de duplici potẽa. Ostendit eñ inferius q̃uo potẽa sensitiua reduciˀ ad actũ de potẽa remota et ꝓpinqua. et qꝛ potẽa cognoscit ex actu. Ideo distinguit ꝙ duplr̃ aliquid est in actu Vult ergo q̃ ad pmũ ꝙ duplr̃ diciˀ aliq̃d sentire. Vno modo qꝛ habet potẽam sensitiuã sicut auditiuã vl̃ visiuam etiã si al̃ ꝺm illas potẽas non opaˀˀ sicut dormiens diciˀ videre audire ꝛc. Alio mõ diciˀ aliq̃d sentire qꝛ actu sentit ꝑ sensum vt ille diciˀ videre qui actu opaˀ ꝑ potẽam visiuã diiudicando de coloꝛe. et qꝛ sentire ꝑmo mõ habet potẽam ad sentire scdõ modo. ideo sentire primo modo põt etiam dici in potentia.

Primũ q̃uidẽ igitur.

Hic Aresto. remouet vnã tacitã questionem q̃a posset aliq̃s dicere ꝙ sensatio est qñ sensus actu patiˀ. nũc aũt dictũ est ꝙ sensatio fit qñ sensus est in actu. Rñdet Aresto. ꝙ sensus etiam fit in actu ꝑ aliquã passionẽ. Et hoc ꝓbat. q̃a in phisicis eadem est forma ꝺm quã agens agit et patiens patiˀ. q̃a ergo obiectũ agit in potẽam sensitiuam ideo est eadem forma que agiˀ ab obiecto in sensum et ꝺm quã ipẽ sensus patiˀ.

Omnia autem pati.

Hic ex ꝑdictis oñdit q̃uo positio antiquoꝝ pot esse vera scꝫ ꝙ sil̃e patiˀ a suo sil̃i. Et intẽdit ꝙ sensus et sensibile habent similitudinẽ in fine ꝫ nõ in ꝑncipio. Et rõ illius est qꝛ patiens in ꝑncipio est dissimile agenti in fine aũt est ei simile sicut patet de aqua postq̃ calefacta est similis est igni. sed in ꝑncipio est frigida. et tũc est dissimilis ei. et sic etiã est de sensu qꝛ añq̃ obiectũ veniat ad sensum est dissimile sensui. vt potẽa visiua nõ est similis coloꝛi ꝑ spẽm añq̃ coloꝛ immutat visum. Et rõ est q̃a quicquid transmutaˀ in aliquid nõ habet in ꝑncipio hoc ad qḋ trãsmutatur. q̃a tunc transmutatio esset frustra et tñ q̃a omne agens agit sibi simile oportet ꝙ ꝑ trãsmutationẽ agens fiat simile patienti.

Arguitur Ista inferioꝛa sunt effectꝰ dei et aĩe nobilis. et tamẽ nõ sunt similia deo nec aĩe nobili. ergo nõ omne patiens est simile agenti in fine. ¶ Dõm ꝙ duplex est similitudo. quedã est ꝓprie dicta q̃ est in esse nature siue in esse specifico. ꝛ sic agens vniuocũ est simile patienti et ecõtra. sicut homo generans est similis homini genito. Alia est similitudo in causis equiuocis ad effectus. sicut sunt deus et aĩa nobil̃ et in illis nõ est similitudo q̃ est in esse nature. sed est similitudo ꝺm ꝓpoꝛtionẽ ydealem. qꝛ talis causa habet in se ydeam ꝑ quã assimilaˀ ipi effectui et sic illo mõ dicimus ꝙ domus est similis edificatoꝛi nõ eodem modo sicut filius patri. qꝛ filius est similis patri ĩ natura specifica. Domus aũt est similis edificatoꝛi ꝺm ꝓpoꝛtionem ydealem.

Arguitur Celũm nũllo modo ẽ ens simile istis inferioꝛibus qꝛ nec habet ydeam nec naturã istis similẽ. ¶ Dicendũ ꝙ celũ nõ est causa ꝑncipalis istoꝝ inferiorũ sed instrumẽtalis. qꝛ anima nobilis agit in celũ. mõ in causa instrumẽtali nõ erit aliqua similitudo. Siliter securis nullã habet similitudinem cũ scamno qḋ facit domificatoꝛ q̃a securis solum est agens instrumentale.

Diuidendum autem.

Postq̃ Aresto. oñdit ꝙ sensus est in potẽa. ꝯñr intendit dicere q̃uo duciˀ de potẽa ad actum. Et ꝑmo distinguit multiplicẽ potẽaȝ circa intellectũ oñdens q̃uo drñter duciˀ intellectus de illis potentijs ad actum. Scdõ applicat hoc ad sensum Circa primũ vult ꝙ intellectus est in triplici dispositione. quãq̃ est simplr̃ in actu sicut qñ actu

conſiderat vt cū cōſiderat illā lrām a. Secūdo mō intellectus eſt in potēa et ille mod⁹ ſubdiuidit in duos et ſic ſūt tres modi. Cū eī eſt in potēa re mota ſicut aliquis dicit ſciens qa pōt ſcire. et ſic homo pᷓcota dicit ſciens qa eſt de nūo habentiū ſciam. Alio modo aliquid eſt in potēa ꝓpinqua ſicut aliquid dicit ſciens q2 iam habet ſcientiam ſed nō conſiderat per eam ſicut philoſophus dor miens dicitur ſciens quia habet habitū. ſed nō cōſiderat p illū habitū. Et ponit dr̄ña in textu inter iſtas potēas. q2 qui eſt in potēa remota nō pōt exire in actū qn̄ vult. ſed neceſſe eſt ipm pri mo mutari in habitū et tunc ex habitu pcedere in actū. Et ideo dicit ſe habere ſicut mat̄ia pma Sed qui eſt in potēa ꝓpinqua pōt conſiderare qn̄ vult niſi contingat aliqd̄ impedimentū extes rius ſcȝ dolor vel ebrietas ⁊c̄.

Arguitur Subſtātie ſepate ſunt de genere habentiū ſciam. g° nō homo ſolum habet ſciam. Dicēdum ꝙ ſcia ca pit dupl'r. Vno mō ſm ꝙ eſt habitus ꝯcluſionis p demonſtratōem acquiſitus ſm ꝙ ſcire dicitur rem p cām cognoſcere p̄mo poſteriorū. ⁊ ſic ſolus homo habet potēam ſcie. qa ſolus homo vtitur diſcurſu demonſtratiuo. nō aūt ſbe ſepate. Alio modo accipit ſcia p certa noticia alicui⁹ ſiue illa ſit accepta p demonſtratōem ſiue nō. et tunc in deo et ſubſtantijs ſepatis eſt ſcia. Primo modo accipiendo ſciam tunc ſcia ſignificat ꝗdam imp fectionē que in deo nō ponit nec in ſubſtantijs ſe patis. qa vt ſic ſignificat aliquid acqſitum de monſtratiue. ſed deus intelligit ſimplici intuitu et etiam ſubſtantie ſepate.

Queritur Vtrum ebrietas impediat ſciam. Dicēdum ꝙ ſic. Ar guit tn̄ nō. q2 intellectus eſt immaterialis ebrie tas aūt nō reſpicit aliqd̄ immateriale ſed corpa le ergo ⁊c̄. Dicēdum ꝙ ſcia ꝗtum ad habitū ſcie qui eſt acquiſitus ex multis actibus nō impedit p ebrietatem quia in ebrio manet habitus ſcien tie ſi p̄fuit in eo. Sed qn̄ capit quo ad vſum hoc contingit dupl'r. Vno mō p ſe. ⁊ ſic iterū mot⁹ corpales nō pn̄t agere in ſciam. Alio mō p acci dens ſcȝ qn̄ impediunt ſenſus interiores et ptur bant. et ſic ex tali pturbatione ſiue indiſpoſitōe tales paſſiones corpales ſciam bene impediunt. Cui⁹ rō eſt. q2 intellectus noſter in ſua opatōne vtit ſenſibus interioribus. qa ſicut dicit tertio h⁹ oportet quēcunqꝫ intelligentē fantaſmata ſpecu lari cū igit p ebrietatē indiſponūt ſenſus interi ores ideo impedit vſus ſcie. Per hoc ergo ꝯnect. ꝙ q̄uis intellect⁹ ſit immaterialis ſm ei⁹ eſſen tiam vtit tn̄ organis corpalibus ꝗtum ad eius opationes quibus organis impeditis impeditur eius opus.

Ambo quidem ergo.

Hic Ariſto. oſidit quō ſit reductio de duplici po tentia ad actum. Et vult ꝙ aliquid reducit de potēa ad actum qn̄ ducit ex alteratione p doctri nam ad actum et multotiens a contrario. ſicut puer non habens ſciam ducit p alteratiōem ad ſciam. et hoc qn̄qꝫ contingit ex ignorantia cōtra rie diſpoſitionis que contrariat ſcie. Sed ille q̄ eſt in potēa ꝓpinqua ducit ad actū p hoc ꝙ pce dit de ocio in actū. vl' de nō agere in agere. ⁊ ſic ſibi nō cōueniūt p̄me due conditiones.

Queritur Vtrū ſcia acquirat p mo tum aut p alterationem. Dicēdum ꝙ dupl'r aliquid acquirit p motū. Vno modo p ſe quia eſt t'mi⁹ motus. ⁊ ſic ſcia nullo modo acquirit p motū q2 motus phiſicus ſolum eſt in re naturali ſꝫ res naturalis eſt material' cū ergo intellectus ſit immaterialis non reſpicit alterationē. Alio mō acquirit aliquid p motum ex cōſequēti q2 ſequit motū factū in alio. ⁊ ſic ſci entia acquirit p motū factū in ſenſibus interio ribus. qa in acqſitōe ſcie oportet fantaſmata alit diſponi. Vnde doctor generās ſciam in diſcipulo diſponit ſibi ordinate fantaſmata quib⁹ diſpoſi tis intellectus recipit ſciam. Ex quo pꝫ qn̄o ſcia aliqn̄ in aliquo corrumpit qn̄ ſcȝ fantaſmata or dinant contrario modo ad aliquam ſcientiam tunc eīn elicit habitus cōtrarius ſcie.

Arguitur Quicqd̄ mutat d̄ ꝯtrario in cōtrariū h° alterat ſed itellect⁹ accipit ſciam ex ꝯtrario errorē g° altera tur. Dicēdum ꝙ dupl'r mutat aliquid de cōtrario in cōtrariū. Vno mō p ſe q2 ſcȝ ſemp mutat d̄ cō trario in cōtrariū. ⁊ ſic intellectus nō mutatur q2 qn̄qꝫ ſit mutatio ex ignorantia diſpōnis. Qn̄ qꝫ vero ſit mutatō ex ignorantia negationis q̄ eſt cōtraria ſcientie. Etiam alteratō nō reſpicit intellectū ſed fantaſmata. Alio modo aliqd̄ mu tatur de cōtrario in cōtrariū p accn̄s. qa ſcȝ nō ſemp mutat de cōtrario in cōtrariū. ſic qn̄qꝫ in tellectus mutat ex ignorantia diſpoſitōnis que eſt contraria ſcie. Alteratio eīn ꝓprie dicta p ſe

fit de contrario in contrariū. Et hoc est qđ dicit Aresto. in textu ꝙ multotiēs fit mutatio sciē ex cōtrario in cōtrariū q2 nō semꝑ acquirit̄ scīa ex errore contrario sciē. sed qñqꝫ acquirit̄ ex igno=rantia negatiua.

Non est autem simili.

Ex quo Aresto. prius dixit ꝙ ꝓcedens de poten=tia remota ad actū in se habet quandā alterati onem et alteratio est passio. ideo inq̄rit Aresto. vlterius Vtrū reductio de poñā ad actū fiat ſm passionē ꝓprie dictam. Et intendit dicere ꝙ non Distinguit em̄ duplicē passionē. q̄a quedā est cor ruptiua que fit a contrario agente ⁊ fit per re=motionē forme cōnaturalis sicut aqua dicit̄ ca=lefieri qñ frigus recedit. Alio mō accipit̄ passio ꝓ passione ꝑfectiua ſm ꝙ aliquid ducit̄ de poñā ad actum et talis nō est passio ꝓprie dicta. sed potius quedā ꝑfectio. qua passione tūc dicit̄ ali=quid pati qñ ducit̄ de poñā remota ad actum q2 talis alteratio exēpli grā vt scīa nō fit ꝑ se ad remotōem alicui9 forme cōnaturalis ꝗuis qñqꝫ ex ignorantia dispositionis.

Arguitur

Pati nō est corruptio ꝑ se q̄a corruptio fit ꝑ pro=gressum de esse ad nō esse sed passio fit ꝑ quali=tatem. ¶ Dōm ꝙ duplex est corruptio sicut du plex est actio. Est em̄ corruptio simplr̄ dicta que remouet esse simplicit̄ dictum. Alia est corruptio ſm quid que remouet esse ſm q̄d. Quāuis g° in ꝓprie dicta alteratione nō fit corruptio ꝓprie di cta. fit tñ corruptio ſm quid q̄a forme accn̄talis. Et sic dicit Aresto. in textu ꝙ aliud est pati qđ est corruptio quedā sicut est passio corruptiua.

Speculans enim fit.

Hic Aresto. oñdit an reductio de poñā ꝓpinqua ad actū fiat ſm alteratōem. Scđo facit hoc idē de poñā remota. Quo ad primū dicit. Si aliq̄d ꝓcedit de poñā ꝓpinqua ad actū tūc nō alterat̄ Qꝫ sic ꝓbat̄. q̄a quicq̄d ꝓcedit đ poñā ad actum accipiēdo suā ꝑfectionē hoc nō alterat̄. Sed qđ mutat̄ de habitu sciē in vsum sciē hoc ꝓcedit de poñā ad actū. et accipit suā perfectionē ergo ⁊c. Maior patet ex ꝑdictis. q̄a ꝓcedere de poñā ad actū nō est alterari. q̄a hoc ꝑficit̄ qđ in actu suo recipit̄. Tūc oñdit idem de poñā remota. et ꝗuis ꝓcessus de poñā remota ad habitū fiat a dida=sculo. i. ab extrinseco nō tñ intellectus alteratur qñ recipit nouā scīam. Et q̄a Aresto. dixit ꝙ ꝓ cedens de poñā remota ad actum est alteratus. Ideo hic distinguit duas alteratōes. q̄a aliqua est alteratio ꝑfectiua scꝫ ſm acquisitiōem et tali alteratione intellectus alterat̄ qñ recipit scīam. Alia est alteratio ꝓprie dicta que fit ſm contra rias dispositōes quo mō intellectus accipiendo scīam nō alterat̄. Quia alterare est ꝓprie rē al=teram facere. ergo illa res fit altera q̄ remouet̄ a sua naturali ꝑfectione g° qñ in aliq̄ res ꝑficit̄ nō alterat̄. Vnde ptꝫ qñ dicit̄ ille est bonus ⁊ tu es alter nō debet exponi. i. melior. q̄a alterari est remoueri a ꝑfectione et nō ꝑfiā. g° debet exponi alter id est peior.

Arguitur

Non semꝑ oportet scīam capi a didasculo. q̄a aliq̄s pōt ꝑ se inuenire scīam. vt dicit Aresto. ꝑmo me taphisice. q̄a sensus visus plures rerū drñas no bis oñdit. ¶ Dōm ꝙ in acquisitōe sciē aliq̄d cō currit ꝑ se sicut habitus assensiuus ꝑncipiorū et intellectus agens. Et hoc ideo q̄a ꝑ intellectum agentem abstrahunt̄ species a fantasmatibus et ꝑ habitū assensiuū ꝑncipiorꝝ assentimus ꝑnci pijs ex quibus fit deductio cōclusionū quarū est scīa. Aliud est qđ cōcurrit in acq̄sitione sciē ꝑ ac cidens sicut doctor q̄a nō semꝑ cōcurrit in acq̄si tione sciē. Per hoc dōm est ad argumentū ꝙ in qualibet acquisitōe sciē oportet cōcurrere interio rem didasculū siue mgr̄m scꝫ intellectū agentem et habitum assensiuū ꝑncipiorꝝ ꝗuis nō semper oporteat cōcurrere exteriorē didasculū sicut ptꝫ in illo q̄ ꝑ ꝓpriā inuentōem accipit scīam. Et rō illius est. q̄a nihil ꝓcedit in actū nisi ab illo qđ est in actu. Sed cū intellectus noster sit in poñā ad scīam anq̄ꝫ habet illam. ergo oportet ponere apud intellectum aliq̄d qđ agit ad scīam acqui rendā. Et ponit scūs Thomas sīle in medicinis. q̄a oportet semꝑ infirmū duci ad sanitatem per aliqđ actu sanū sibi cōiunctū. et sic qñ alia mem bra sunt infirma et cor sanū pñt mēbra infirma per cor sanū ad sanitatē reduci et nō est necesse cōcurrere medicū exteriorē ꝗuis tñ ille posset iu uare instrumentalit̄ ad acquirendū sanitatem. Sic etiam est in acquisitōe scientie q̄a doctor si ue didasculus pōt instrumētalit̄ agere ad scīam scꝫ formādo fantasmata in discipulo oportet tñ discipulū ꝑncipalit̄ et ꝓprie abstrahere species a fantasmatibus a doctore formatis.

Sensitiui autem pri.

Postq̄ Aresto. posuit duplicē potēciam circa intellectū scʒ remotā et ꝓpinquā. Et dixit q̄ dr̄īter intellectus ducit de duplici potēcia ad actū. ꝯr̄īter applicat ad sensum. Et vult q̄ etiā circa sensum est duplex potēcia scʒ remota qn̄ aliq̄s non habet sensū. et ꝓpinqua qn̄ aliq̄s habet sensū sed actu non sentit sicut dormiens. Et tunc ponit similitudinē reductionis intellect⁹ de potēcia ad actum et sensus. Et vult q̄ circa intellectū aliquis ducatur ad sciam de potēcia remota ab alio ꝛ p alterationē. sic etiam aliq̄s ducit de potēcia sentiendi remota ab alio et p generatōem ad actū. q2 aliq̄s generās facit aīam sensitiuam in alio et p ꝯn̄s etiam facit sensum. Et sicut aliquis de potēcia ꝓpinqua intelligendi ꝓcedit ad actū sine alteratione cōiter dicta sed p nudū ꝓcessum de ocio ad actum. sic siliter fit circa sensū q2 hn̄s sensū incipit p se sentire absq3 alteratōe s3 ꝓcedit de ocio ad actum.

Differt autem quia.

Postq̄ Aresto posuit cōuenientiā reductionis ad actū intellectus et sensus. iam ꝯr̄īter ost̄dit dr̄īam reductionis vtriusq3 ad actum. Et vult q̄ illud qd̄ ducit sensum de potēcia ad actū sentiēdi est extra ip̄m sensum sicut visibile audibile ꝛ similia. Et rōem addit q2 sensus s̄m actū est singulariū sed singularia sunt a p̄te rei adextra g° etiā sensibilia. Sed obiecta facientia intellectū in actu sunt in aīa. Cui⁹ rō est q̄a scia et intellectus sunt vniuersaliū sed vl̄ia sunt quodāmodo in aīa. ergo obiecta intellectus sunt quodāmodo in aīa. Ex quo vlterius Aresto. elicit aliā dr̄īaʒ scʒ q̄ intellectus pōt intelligere qn̄ velit sed sensus non pōt sentire qn̄ velit. Ex quo eñ intellectus habet suū obiectum ꝑ se sicut dictum est. sequit̄ q̄ intellectus pōt intelligere qn̄ vult. sed sensus nō p̄t sentire nisi p̄ns sit exteri⁹ sensibile

Arguitur Sensus est vl̄ium. g° ista autoritas est falsa. Añs ꝓbat̄. q̄a auditus non est istius soni sed soni in cōi. Nec visus est istius coloris sed coloris in cōi. ¶ Dōm q̄ sensus accipit̄ dupl̄r. Vno mō s̄m q̄ cōpat̄ ad suū actū ꝛ sic semp est singulariū sic vidē est isti⁹ coloris. Alio° accipit̄ sensus s̄m q̄ cōpat̄ ad suū obiectū absolute. ꝛ sic etiam sensus est vniūsaliū. q̄a non fert̄ in suū obiectū sub ꝑticulari rōe talis obiecti. sed sub cōi rōe sicut visus nō fert̄ in colorē s̄m q̄ est iste color q̄a tunc nō videret aliū colorem. s3 intellectus vtroq3 mō est vniūsaliū q̄a etiā actus intelligendi est circa vniuersale. Et ideo hic dicit Aresto. notanter q̄ sensus s̄m actum sunt singulariū.

Queritur Vtrum vniūsalia sint in aīa. ¶ Dōm q̄ dupl̄r dicit̄ aliquid eē in aīa. Vno mō subiectiue sic̄ accn̄s est in subiecto. et sic sp̄es intelligibiles et scie sūt in aīa. Alio mō aliquid est in aīa obiectiue q̄a scʒ obijcit̄ itellectui. Et sic vl̄e accipit̄ ml̄tis mōis Vno modo p vli p̄fecto scʒ pro natura ꝓut substat intentioni vl̄itatis. ꝛ sic vl̄e est simplicit̄ in aīma obiectiue. Alio mō accipit̄ natura s̄m se et nō s̄m p̄fectā rōem vniūsalitatis et tūc etiā est a parte rei. Si aūt accipit̄ vniūsale p scd̄a intētione sic significat relationes rōnis que sunt in ip̄a natura sicut in subiecto et non in intellectu nisi ex ꝯn̄ti. Pōt eñ intellectus noster ea ab inuicem separe quoꝝ vnū nō est de rōe alteri⁹. q̄a ergo singulare nō est de rōe vl̄is pōt intellectus noster cōcipe vl̄e nō cointelligendo singulare sicut dictum est in prohemio.

Arguitur Contingit etiam sentire absq3 sensibili ergo p̄t aliq̄s sentiē qn̄ vult ꝓbat̄ q2. p memoriā sentimus in absentia sensibiliū. ¶ Dōm q̄ duplex est sensus scʒ interior et exterior. loquit̄ g° Aresto. hic de sensibus exterioribus q̄ nō tenent species sensibiliū sicut faciūt sensus interiores q̄ tenent sensibilia p memoriā sensitiuā. Et id̄o exemplificat de audibili et visibili que etiam sunt obiecta sensuum exteriorum.

Nunc autem tantum

Hic recapitulat ea que pri⁹ dicta sunt Et dicit q̄ nūc dictum est q̄ esse in potēcia nō dicit̄ vno mō sed multipl̄r. Et exemplificat de potēcia militandi quia aliquis pōt militare s̄m potēciam remotam sicut puer. Et aliquis pōt militare in potēcia propinqua sicut existens in etate. Est eñ militare exercere opa militie. Et ꝯuis ista dr̄īa inueniatur etiam in sensibus s̄m duplicē potēciam vt aliquis dicit̄ sentiens s̄m potēciam ꝓpinquā et remotam tamen non sunt ꝓpria noīa imposita istis potentijs et ergo vtimur istis noībus circumloquutiuis dicentes q̄ aliquid est in potēcia ad actū p̄mū et aliquid est in potēcia ad actum scd̄m et q2

p hoc sensus est in actu quia sensibile mouz ipm sensum. Jdeo ponit ista autoritas i textu q sen sitiuu.i.sensus est talis in pona quale est sensibile in actu. Et rō istius prius dicta est scz de obiecto pone vegetatiue qd est alimentū.qa omne agens agit sibi sile et omne agēs est tale in actu quale est passum in pona. Cum ergo sensibile agat in sensum manifestū est q sensibile est tale in actu qualis est sensus inpotentia

Arguitur. Si sensus recipet formam sensibilis tunc sequeret q visus posset dici coloratus qr recipit in se formā coloris. ¶ Dōm q quis visus recipiat in se colorem sm sbam coloris et p hoc visus est similis colori sicut hic dicit. nō tn recipit in se formā coloris sm pfectum modū et ideo nō pōt visus per colorem denoīari quia ad hoc q accns denoiet subiectum requirit q tale accns insit satis intense.i.satis pfecte qd nō cōtingit de colore. Et hoc est qd alij sic dicūt q triplex est actō alic⁹ forme Quedā est pure vniuoca tam sm formā q sm modū forme et sic agit ignis in aquā quia agit in aquā suam formā et etiam suā pfectionem. et talis forma pōt denoiare suū subiectum. Alia ē actio pure equiuoca vbi agēs nec cōmunicat formā nec modū forme et sic sol dicit generare ista inferiora. qa nec generat suam formā essentialē nec modū eius. Alia est actio partim vniuoca et ptim equiuoca qn scz agens cōicat formā et non modum forme. et sic sensibile agit in sensuz quia color mouet visum. sic essentialiter color est in visu sed tamen habz imperfectiorē modum in visu q in subiecto quare visum non denominat.

Dicēdum est autem.

Postq Aresto: determinauit de sensu in cōmuni scz quō se habeat sensus ad sensibilia. Hic incipit determinare de vnoquoq sensu. Et circa hoc pmo distiguit sensibilia. Et h⁹ iō qr sensus distinguūtur nō penes quecunq sensibilia. sed penes sensibilia pria. Primo ergo ponit diuisionem. Scdo exponit membra diuisionis. Diuisio stat in hoc q triplex est sensibile quoz duo sunt p se et vnū est sensibile p accns. Est ergo triplex sensibile scz p se priū. p se cōe et sensibile p accns.

Queritur. Quare Aresto. prius determinat de sensibilibus q de sensibus. ¶ Dōm q ideo quia pone distinguūtur p obiecta sed obiecta sunt priora sensib⁹ sm rōem. cū ergo pncipia distinguendi prius cognoscunt q distinctum ideo prius oportet dicere de sensibilibus q de sensibus.

Dico autem propriū.

Hic declarat membra predicte diuisionis. Et primo dicit quid sit sensibile priū. Et ponit hic duas conditiones sensibilis prij et postea ponit vnā aliam. Prima conditio. sensibile p se priū est qd nō cōtingit sentiri altero sensu q ab illo a quo sentit. sicut color est obiectum priū visus quia non pōt sentiri ab alijs sensibus. Scdā cōditio est sensibile p se priū est circa qd nō contingit sensum errare. sicut color est obiectum visus sonus auditus et humores gustus. sed tactus hz multa obiecta scz calidū frigidū humidū et siccū. Et isti sensus nō decipiunt circa obiecta sed circa loca obiectoz vl circa subiecta obiectoz. Exempli grā. vt auditus p se pcipit sonū sm q sen⁹ sit et nō decipit circa sonū. sed quid sit sonorans et vbi sit sonorans circa hoc decipi pōt quia talia non sunt sensibilia pria.

Arguitur. Color sentit a plurib⁹ sensibus. ergo non tm a visu. Ans pbat. qa sentitur a visu et a sensu cōmuni. Dōm q pma cōditio intelligit de sensu exteriori sic q sit sensus q hoc est sensibile p se priūm sensus exterioris qd solum a sensu exteriori pcipitur scz ab vno sic q nō ab alio sensu exteriori Et sic exemplificat Aresto. in textu. non em dubiū est qn sensibilia pria pcipiant a sensibus exteriorbus et etiam interioribus. Et similiter posset argui de sensibilib⁹ alioz sensuum.

Arguitur. Contra scdam prietatē sensus sepe errat circa prium obiectū. qa visus iudicat celū esse rubeum qd est falsum. et audit⁹ iudicat campanā sonare aliter q sonat. et febricitans iudicans dulce amarū decipit. ¶ Dōm q sensus nūq decipitur circa priū obiectū licet sepe decipiat circa aliqd sibi circūstans vl circa cōe obiectum scz circa sensibile cōmune vl p accns. Dōm est ergo ad argumentū q visus iudicat celū esse rubrum et tamē nō decipit circa rubedinē sed circa subiectū rubedinis qd est sensibile p accns qa iudicat talem rubedinē esse in celo que est in nube torida.i.aquosa. Similiter auditus nō decipit circa sonum sed circa corpus sonans qd iterū est sensibile p accidens. Silr febricitans iudicans dulce amatum

decipit circa ſenſibile ꝑ accñs. quia iudicat illam amaritudinē eſſe in cibo que eſt in ſaliua lingue habet enī illā amaritudinē in humore lingue ſue Sil'r tactus iudicans vnā fabam eſſe duas/ digitis cācellatis/ nō decipit circa ꝓpriū obiectum. q2 nō decipit circa duriciem fabe que eſt ꝓpriū obiectū ſed circa nūm fabarum qui eſt ſenſibile cōe Sic etiam viſus iudicans arbores moueri in litore/ exiſtens in naui/ nō decipit circa ꝓpriū obiectum ſcꝫ colorē ſed decipit circa motū. Ponit tñ Theomixtius tres cōditiones quibus obſeruatis nūq̄ ſenſus decipit. Quarum ꝑma eſt bona diſpoſitio organi ſcꝫ q̄ nō ſit defectus in organo Et ꝓpter hoc deficit febricitans iudicans de ſapore. Scđa eſt q̄ mediū ſit bene diſpoſitū. et iđo nō pōt quis bene iudicare de coloribus in tenebrīs q2 mediū nō eſt illuminatū. Sil'r ſi aliq̄s videret hoīem ꝑ rubeū vitrū diceret hoīem eē rubeū qui tñ pōt eſſe albus. Tercia ꝯditio eſt q̄ nō ſit nimia diſtantia inter ſenſum et ſenſibile. et ꝓpter hoc nō iudicat bñ viſus de cōditionib⁹ ſtellarum q2 dicit ſolem eſſe bipedalis q̄titatis ꝓpter nimiā diſtantiā qui tñ maior eſt tota terra. Et ſil'r iudicat colorem eſſe in celo q̄ eſt in nubib⁹

Cōmunia autem quī

Hic ꝯñr declarat aliā ꝑtem diuiſiōis ſcꝫ q̄ q̄nq3 ſunt ſenſibilia cōmunia. Scđo ponit cām quare dicunt̄ ſenſibilia cōmunia. Dicit ergo q̄ ſūt q̄nq3 ſcꝫ mot⁹. quies. magnitudo. nūs et figura. Et dicunt̄ cōmunia ꝑ oppoſitū ad ſenſibilia ꝓpria. Sicut enī aliqua dicunt̄ ꝓpria q2 nata ſunt ꝑcipi ab vno ſenſu. Ita dicūnt̄ aliqua ſenſibilia cōmūnia q̄a nata ſūnt ꝑcipi ab oībus ſenſibus ſicut motus nūs et quies. Aut a multis ſic magnitudo et figura. q̄a magnitudo et figura ꝑcipiunt̄ a tactu et viſu et nō ab aliȷ̄s ſenſib⁹. Ex quo ptꝫ q̄ nō dicūnt̄ illa ſenſibilia cōmunia. q̄a ſenſu cōi ꝑcipiunt̄ ſed quia a pluribus ſenſibus exterioribus ꝑcipiuntur.

Queritur

Que ſit ratō q̄ viſus et tactus ꝑcipiunt iſta duo ſenſibilia ſcꝫ magnitudinē et figurā et non aliȷ̄ ſenſus. Dōm q̄ iđo q̄a viſus eſt ꝑncipaliſſimus ſenſus in hoīe. iđo ex dignitate eius cōtingit q̄ ꝑcipiat aliqua ſenſibilia q̄ aliȷ̄ ſenſus non ꝑcipiūt. et tactus eſt ꝑncipiū oīm alioꝝ ſenſuū. et inuenit̄ ſil' cū organis cuiuſlibet alteri⁹ ſenſus ꝓpter quā cōmunitatē tactus ꝑcipit aliqua ſenſibilia que aliȷ̄ ſenſus nō ꝑcipiunt.

Arguitur

Auditus etiā ꝑcipit magnitudinē ergo nō ſolū viſus et tactus. Dōm q̄ duplex eſt magnitudo ſcꝫ molis ſiue extenſionis ſꝫm quātitatem. ſicut aliquid dicit̄ longū vl' latū et ſic magnitudo eſt ſenſibile cōe et hoc modo auditus nō ꝑcipit magnitudinem. Alia eſt magnitudo v̄tutis que cōſiſtit in v̄tute alteratiua ipſi⁹ corpis ſonantis. et talem magnitudinē ꝑcipit auditus nō autem primā. Cui⁹ rō eſt quia ſonus nō ꝓporcionatur magnitudini corpis ſonantis. et ergo ſonus pōt eſſe magnus in paruo corpe ſonante et econtra.

Secundum accidēs.

Hic ꝯñr declarat terciū membrū p̄dicte diuiſiōis ſcꝫ ſenſibile ꝑ accñs. Et ponit tres cōditiōes ſenſibilis ꝑ accñs. Prima eſt q̄ ſenſibile ꝑ accñs cōiūgit̄ ſenſibili ꝑ ſe vt Dyarri filius dicit̄ ſenſibile ꝑ accñs q̄a cōiungit̄ albo qđ eſt ſenſibile ꝑ ſe. Scđa eſt q̄ ſenſibile ꝑ accñs habet ſe extrinſece ad illud qđ ſentit̄ ꝑ ſe. ſicut ſubſtantia particularis cōiungit̄ albo homini extrinſece. Tercia conditio eſt q̄ ſenſus nihil patit̄ a ſenſibili ꝑ accidens nec quo ad immutatōeꝫ ſicut patit̄ a ſenſibili ꝑ ſe ꝓprio. Nec quo ad mediū immutandi. ſicut patit̄ a ſenſibili ꝑ ſe cōmuni. Pro cui⁹ intellectu eſt ſciendum q̄ ſenſibile ꝑ ſe ꝓprium ꝑ propriam ſpēm immutat ſenſum ſic q̄ eius propria ſimilitudo eſt in ſenſu vt ſimilitudo coloris eſt in viſu ſed non ꝓpria ſimilitudo ſue figure q̄a tal' ſimilitudo eſt alterius ſpēi nō aūt color. facit tamen ſenſibile cōmune ad mediū immutandi. q̄a aliter immutat corpus habens vnā figuram q̄ corpus habens aliam figuram. Et ſi corpus nō habeat magnitudinē nō immutat ſenſum ſꝫ ſb̄a ꝑticularis nihil facit ad vtrumq3. q̄a ſiue hoc qđ ſentitur ſit lignū vl' lapis nihil refert.

Senſuum enim ſecū.

Hic conſequēter ponit diffinitōem ſenſibil' propriȷ̄ et hoc iđo quia ꝑ hoc ſenſibile poſtea diſtinguimus omnes ſenſus. Et iđo de nouo aliquid dicit de ipſo. Vel p̄t dici q̄ h̄ ponat terciam ꝓprietatem ſenſibil' propriȷ̄. dicitur ergo ſenſibile per ſe proprium ad qđ vnuſquiſq3 ſenſus habet eſſentialē h̄itudinem et quia vnūqđq3 diſtinguit̄ per ſuam eſſentialem drīam. ergo ſinguli ſenſus diſtinguūtur penes eius ſenſibilia propria.

Queritur Que sit rō ꝙ triplex est sensibile. ¶ Dōm ꝙ ista. quia tot sunt sensibilia quot modis cōtingit sensum alterari. Sed hoc contingit tribus modis. quia vel sensus alterat̄ p ꝓpriā spēm ⁊ sic ē sensibile p se ꝓpriū. vl' hoc sensibile facit ad modum immutandi et non ad spēm immutatiōis. et sic est sensibile p se cōe. vl' deficit vtraqꝫ ꝯditio ⁊ sic est sensibile p accn̄s. Ex quo patet ꝙ ista est diuisio analogi in sua analogata q̄a p̄mo dicit̄ de sensibili p se ꝓprio. Sunt ergo qualitates de tercia spē sensibilia p se ꝓpa. Quātitates et que ex eis dependent sensibilia cōmunia. Et substantie pticulares et que ab eis dependent sensibilia per accn̄s. Q̄ aūt q̄titates sunt sensibilia cōmunia ondit̄. q̄a sunt ꝓxima subiecta ad talia sensibilia ꝓpa. ideo proxime cū talibus qualitatibus sentiunt̄. Et ergo dicunt̄ sensibilia p se cōmunia Aliter pōt etiam capi distinctō ſm Egidium de roma q̄a omne sensibile immutat sensum ⁊ hoc est vel ſm ꝙ hmōi. ⁊ sic est sensibile p se ꝓprium vl' ſm aliqḋ cōmune in sensibus repertum. ⁊ sic est sensibile p se cōmune. Exēpli grā. visus et tactus pcipiunt magnitudinē nō ſm ꝙ visus aut tactus quia visus ſm ꝙ visus pcipit colorē. sed ſm ꝙ in eis est aliqḋ cōmune innoīatū. vel illḋ sensibile habꝫ se oīno accn̄taliter ad sensatōem et sic est sensibile p accn̄s Simile pōt inueniri in qualibet spē rei natural' que pōt ab alia distingui tripl'r scꝫ p dr̄iam ꝓpriam sicut distinguitur homo ab asino p rōnale. vel p dr̄iam cōmunem sicut homo distinguit̄ a planta p sensibile. Aut p dr̄iam p accn̄s vt homo distinguit̄ ab aliīs p album vel nigrum.

Arguitur Hoc nō est sensibile quod non immutat sensum sed qualitates sensibiles sūt hmōi ergo ⁊c̄. ¶ Dōm ꝙ dupl'r aliquid dicit̄ agere siue immutare. Uno modo quia est tota rō actiōis siue immutatiōis et sic qualitas non immūtat sensum ſ; subiectum acceptum cū qualitate sicut color nō immutat sed coloratum. Alio modo dicit̄ aliquid immutare quia est p̄ncipalis rō immutandi. et sic qualitas dicit̄ immutare. quia est p̄ncipalis rō immutandi. Et simile est in formis rex̄ naturaliū quia dicimus ꝙ forma est p̄ncipiū actōis non q2 agit. quia nō pōt p se subsistere. sed quia est p̄ncipalis rō quare res naturalis agit. Sic ergo color dicit̄ sensibile p se ꝓprium quia scꝫ est p̄ncipal' rō immutandi visum. Sed coloratū est totalis causa immutatōis.

Arguitur Oē per accn̄s reducit̄ ad p se. si ergo est aliqḋ sensibile p accn̄s. ergo reducit̄ ad sensibile p se. Maior patet quia sicut malum fundat̄ in bono ita per accn̄s non subsistit nisi in illo qḋ est per se. Sicut ista homo est albus fundat̄ in ista homo est rōnalis. ¶ Dōm ꝙ per accn̄s nō reducit̄ ad per se vt fiat idem cū ip̄o ad qḋ reducit̄ sed per coniunctionem. et sic intelligit̄ maior. quia per accn̄s cōiungit̄ per se sicut substantia particularis coniuncta albedini vocat̄ sensibile per accn̄s quia cōiungit̄ albedini que est sensibile per se.

Arguitur Omne sensibile est per accidens. quia quicq̄d est sensibile est sensibile per qualitatem sed qualitas ē accn̄s ideo omne sensibile erit sensibile per accn̄s ¶ Dōm negādo maiorem ꝙ omne sensibile sit sensibile per qualitatem q̄a qualitas sensibilis non est sensibilis p qualitatem quia sic esset ꝓcessus in infinitū. Secūdo pōt dici ꝙ sensibil' qualitas accipit̄ dupl'r. Uno modo per cōparatōem ad sensum et sic simpl'r est per se sensibil'. q2 qualitas primo et ꝓprie immutat sensum. Alio mō qualitas sensibil' comparat̄ ad suū subiectum ⁊ sic subiectū non est sensibile nisi per qualitatem. ideo subiectum accn̄tis vocat̄ sensibile per accn̄s Et ideo q̄uis sensibile per se sit accn̄s nō tamen est sensibile per accidens.

Arguitur Quicq̄d habet in se cām sensatōis hoc est sensibile per se. Sed subiectū habens in se qualitatem sensibilem habet causam sue sensatōis. ergo est sensibile per se. Maior ꝓbat̄. quia qualitas est causa quare aliquid est per se sensibile. sicut homo habet in se albedinē et albedo significat cām sue sensatōis. ¶ Dōm ꝙ q̄uis subiectū qualitatis sensibilis habeat in se causam sensationis grā qualitatis non tamē grā sui. Et per hoc dicitur ad minorem ꝙ subiectum accn̄tis sensibilis accipit̄ dupl'r. vno modo ſm se. ⁊ sic nullo modo habet in se causam sensatōis. Alio modo grā qualitatis ⁊ sic habet causam sue sensationis. Sensibilitas em̄ attribuit̄ qualitati et nō subiecto et sic qualitas ē sensibilis per se quia habet in se causam sue sensationis.

Arguitur Tempus est sensibile cōmune et tamen nō enumerat̄

hic ergo plura sunt sensibilia cõmunia q̄ q̄rq̄.

¶ Dõm q tp̄s est sensibile cõmune et compl̄ten dit sub motu. q̄a ſm p̄h̄m quarto p̄hoꝝ pcipiēdo tp̄s pcipimus motū et ecõtra. Sicut ptz de dormientibus qui nõ percipiũt motū gᵒ nec temp⁹.

Cuius quidem visus

Postq̄ Aresto. determinauit de sensu in cõmuni et sensibilibus in cõmuni. Hic q̄nter determinat de sensibus et sensibilibus in sp̄ali. ¶ Et p̄mo de sensibili visus. Scd̄o de sensibili audit⁹. Tercio de sensibili olfactus. ¶ Quarto de sensibili gustus ¶ Quinto de sensibili tactus. Scd̄m ibi nūc aūt. Terciū ibi. De odore et olfactu. ¶ Quartū ibi. De gustabili aūt. ¶ Quintū ibi. De tãgibili ãt. ¶ Circa primū ostendit q̄d sit visibile. Scd̄o q̄o visibile videat. ibi nūc aūt iterū manifestū est. ¶ Circa p̄mū dicit generaliter quid sit visibile. Secundo distinguit visibilia ab inuicē. ¶ Et tercio determinat de vtroq̄. Dicit ergo q visibile est cui⁹ ē sensus visus. In illa em̄ diffinitõe diffinit obiectū p potēciam q2 visus est potēcia ⁊ visibile ē obiectū ei⁹

Arguitur

Aresto. prius dixit q potentie distinguant penes obiecta ergo male diffinit hic obiectum p potēciam

¶ Dõm q ista diffinitio est descriptiua siue a posteriori q2 ip̄m obiectū diffinit p potēciam. Illa aūt diffinitio qua potēcia diffinit p obiectū est diffinitio a p̄ori. quia obiectum est prius potēcia ſm rõem et ſm genus cause finalis vt dictū est pri⁹

Queritur

Utrum in potentijs aīe sit ordo ¶ Dõm q sic q2 vbicunq̄ multa p̄cedũt ab aliquo vno necesse ē q p̄cedant ab illo vno quodā ordine. Sed ab vna anima fluũt plures potēcie ergo oportet q p̄cedant ab ipsa quodã ordine. ¶ Ad sciendū q̄s ordo inueniat in potentijs aīe est considerandū q triplex reperitur ordo in potentijs aīe. Un⁹ est ſm dependentiā vni⁹ potēcie ab alia ſm ordinem nature. ⁊ sic potēcie intellectiue sunt priores alijs potentijs sensitiuis q2 sunt pfectiores cū dirigãt potēcias sensitiuas et eis imp̄ant. Uel põt sumi in eis ordo generatõis ⁊ sic ecõtra potēcie sensitiue sunt p̄ores intellectiuis et añ eas sunt vegetatiue quia sunt fundamētū sensitiuaꝝ ⁊ sensitiue intellectiuarū. Tercio põt sumi ordo in eis penes ordinē obiectoꝝ ⁊ ſm talemmodū ordinã tur potēcie sensitiue ad inuicē. q2 visibile est dignius audibili. Ex quo soluit alia questio in qua q̄ritur de ordine sensuū. Et dicit q ex triplici causa vnus sensus p̄cedit aliū. Prima cā est p̄pter dignitatem obiecti. ⁊ sic visibile est digni⁹ q̄a in dignioribus corpibus repit scz in celestibus ⁊ nõ obiecta alioꝝ sensuū et ideo est etiã cõmunius. Scd̄o sumit rõ ordinis ex modo immutandi q2 em̄ visus habet digniorem modū immutandi q̄ auditus. et auditus q̄ alij sensus. ¶ Scd̄o ptz quia visus immutat sine omni motu et in instanti. Sed auditus immutat p motum localē qui est primus motus et dignior oibus motibus. Alij aūt sensus immutãt p motū alterationis q̄ motus sequit motū localem et est minus dignus. Tercio sumit ordo ex situatione organoꝝ. q2 ille sensus est p̄or et dignior in aīali cui⁹ organū est digni⁹ situatū. Sed organū visus situat digni⁹ quia altius in aīali. deīn auditus et sic de alijs. quia oculi modicū ponunt sup̄ aures et miringa et aures sup̄ nares et nares supra linguā et lingua sup alias partes corpis in quibus ē tactus Sunt em̄ oculi organū visus cū neruo optico. et aures cū miringa sunt organū auditus.

Arguitur

Potēcie anime sunt vni⁹ generis sed sp̄es sunt coeque sub suo genere. ergo inter potēcias nõ est ordo.

¶ Dõm q sp̄es alicui⁹ generis põt dupl̄r comparari. Uno modo in ordine ad genus q̄d diuidunt et sic nõ habent ordinē. Alio modo comparant ad inuicē et tunc inter sp̄es eiusdē generis põt esse ordo. ¶ Cui⁹ rõ est quia tūc compant grã drīaꝝ sed drīa cõstituens vnã sp̄em põt esse dignior drīa constituēte aliã sp̄em. et sic homo est dignior asino quia habet digniorē drīam. ¶ Et similiter est dõm de potentijs aīe q̄ si inter se cõparent tūc vna est dignior alia.

Arguitur

In disparatis nõ est ordo q2 nulla disparata hñt ordinē. Sed potēcie aīe sunt disparate ergo nõ hñt ordinē.

¶ Dõm ad maiorem q duplex est ordo scz ſm genus et sp̄em et tunc maior est vera quia talis ordo nõ est inter disparata. Alius est ordo ſm minus pfectum et magis pfectū et talis ordo bene põt esse inter disparata et talem ordinē hñt potēcie aīe. Unde multe sp̄es sub vno genere sunt disparate et tñ habent illū ordinē. Ordinant ergo potēcie anime q̄ntum ad hec q alique respiciũt cõmuni⁹ obiectum sicut potēcia visiua respicit colorem qui est cõmunior q̄ alia sensibilia.

Queritur Utrum vna poña anime oriat ex anima mediāte alia. ¶ Dōm q̄ sic. Et rō est quia quecunq̧ ſm naturalē ordinē pcedūt ab aliquo vno ibi semꝑ pmū est causa posterioꝝ. Sed iā dictū est in pcedenti questione q̄ poñe aīe pcedūt ab aīa per quendā ordinē. ergo ille poñe que prius fluūt ab aīa sunt cause quare posteriores fluūt ab aīa. et sic posteriores oriunt̄ ab aīa ꝑ poñas pores ⁊ ꝑ ɔ̄ñs vna poña orit̄ ab aīa mediante alia. Ad sciendū tamē que poñe fluāt prius ab aīa est sciē dum q̄ duplex est ordo in potentijs scꝫ ꝑfectōis qui ordo accipit̄ ſm genus cause finalis et efficientis. et sic poñe intellectiue sunt pores et ꝑ cō sequēs sunt causa aliarū poñaꝝ qꝛ sensus est ꝓpter intellectū et iterū sensus est quedā participatio intellectus. q̄a cognitio supior ◊tualit̄ est in inferiori. Alio mō pnt ordinari poñe ſm viā generationis et ſm genꝰ cause materialis ⁊ sic poñe vegetatiue sunt pores et fluūt ab anima alie poñe scꝫ sensitiue et intellectiue mediātibus vegetatiuis.

Arguitur Quecunq̧ sunt sil̄ vnum nō orit̄ ab altero. sed poñe anime sunt sil̄. ergo vna nō orit̄ ab alia. ¶ Dicendum ad maiorem q̄ dupl̄r aliqua sunt sil̄ scꝫ tpe et natura. quecunq̧ aūt sic sunt sil̄ vnū nō orit̄ ꝑ alterū. sed poñe aīe sic nō sunt sil̄ q̄a vna poña naturalit̄ pcedit aliaꝫ. Alio modo aliqua sunt simul tpe sed nō natura et in illis pōt esse ordo naturalis q̄uis sit silr̄tas tpis. Et sic est de potentijs aīe q̄a q̄uis sil̄ fluūt tpe ab aīma nō tn̄ in tpe sed in instanti q̄a poñe aīe nō fluunt ab aīa ꝑ aliquā trāsmutatōnem realem q̄ necessario habet esse in tpe et in motu sed ꝑ naturalem emanatōem q̄ fit in instanti tpis.

Arguitur Una poña nō pōt esse subiectum alterius. ergo vna nō fluit ab aīa mediante alia. ¶ Dōm q̄ vna poña nō pōt esse subiectū pncipale siue qͦ aliarum poñaꝝ sed bene pōt esse subiectū minus pncipale siue quo. q̄a ſm ordinē intelligendi et cause materialis poñe vegetatiue sunt subiectum quo poñaꝝ sensitiuarū.

Arguitur Nulla opposita oriunt̄ a seinuicē. sed poñe sunt opposite ergo nō oriunt̄ a seinuicē. ¶ Dōm q̄ duplex est oppositio. Quedā est ꝑfecta oppositio scꝫ cōtrarioꝝ vl̄ cōtradictorioꝝ ⁊ sic minor est falsa et maior est vera. Alio modo accipit̄ oppositio ꝓ oppositione que est ſm ꝑfectū et imꝑfectum et sic spēs sub vno genere opponūt̄ scꝫ oppositōe disꝑata et sic maior est falsa. q̄a sic opposita pn̄t ex seinuicē oriri sicut ptꝫ de spēbus nūoꝝ que opponunt̄ oppositōe disꝑata sub vno genere et tn̄ vna spēs orit̄ ex alia. Similiter est dōm de potentijs aīe q̄ opponunt̄ oppositōe ꝑfecti et imꝑfecti que dicit̄ oppositio disꝑata.

Visibile autem est co.

Quia Aresto. dixit q̄ visus est ipsius visibilis. Consequēter distinguit visibile q̄a vult de vtroq̧ determinare dicens q̄ visibile est duplex. Quodam est manifeste visibile sicut color qui est manifeste visibilis ex ꝓpria rōe. Aliud est visibile innoīatum qͦ scꝫ nō habet vnū cōe nomē impositum sicut putredines quercuū squame piscium ⁊c̄. vident̄ eīm ista nō sub rōe coloris sed sub rōne alicuiꝰ innominati nec in die vident̄ lucentia sed in nocte.

Queritur Quid sit obiectum visus. Dōm q̄ color. Arguit̄ q̄ nō. q̄a in textu dicit̄ q̄ obiectum visus est color vl̄ aliqͦ innoīatū visibile. ergo color tm̄ non est obiectum visus. Dōm q̄ color accipit̄ dupliciter. Uno modo generaliter ꝓut extendit se ad lumē sicut dicit Aresto. in pncipio de sensu et sensato q̄ oīa corpa colore pticipant. colore .i. lumine vel colore ꝓprie dicto al̄s nō esset verū de corporibꝰ celestibus que nō habent colorem ꝓprie dictum. Et q̄ color sic acceptus sit adequatū obiectum visus. ꝓbat̄ sic. quia hoc est obiectum alicuiꝰ potentie qͦ se habet adequate ad illam poñam sic q̄ nec excedit poñam nec exceditur. Sed sic se habet color ad visum. quia omne visibile est color et oīs color est visibilis ergo ⁊c̄. Alio modo accipit̄ color ꝓprie ſm q̄ est qualitas causata ex lumine ignis et dyaphaneitate aeris et aque ⁊ ex opaco terre et sic color est solū in corporibus mixtis. et tunc verū est q̄ color nō est obiectum visus. et sic accipit Aresto. colorem in textu cum dicit q̄ est duplex visibile scꝫ color et aliquod innominatum.

Arguitur Uisibile est obiectū visus ergo nō color. Añs ꝓbat̄ quia visibile mouet visum. Sed illud est obiectū qͦ mouet poñam. ¶ Dōm q̄ tripl̄r pōt assignari obiectum alicuiꝰ poñe. Uno modo ſm cōitatē

pdicationis. et sic illud dicit obiectū alicui⁹ potie
q̄ pdicat de oībus que cognoscunt p talē potiam
et sic ens pōt dici obiectum intellectus et visibile
obiectum visus. q̄a quecūq3 p visum cognoscunt
comphendunt sub visibili. Alio modo pōt capi
sm formalitatem obiectalis rōnis. quia sc3 obie
ctum mouet potiam sub aliqua formali rōne. et
sic verū est obiectum nostri intellectus. q̄a intel=
lectus mouet ab aliquo sub rōe veri. et sic etiam
lumen est obiectum visus. Sed istis duobus mo
dis nō accipit obiectū alicui⁹ potie ꝓprie. q̄a hoc
debet esse obiectū alicui⁹ potie ꝓprie qd̄ p ꝓpriā
spēm immutat potiam qd̄ nō fit in pdictis mo=
dis. quia sub visibili includit visibile p accn̄s qd̄
nō habet spēm in visu. Sumit ergo tercio modo
obiectum alicui⁹ potie scd̄m pncipalitatē appro=
priationis. q̄a sc3 obiectū tale est appriatū et ad
equatū potie. Et sic dicit illud obiectū alicui⁹ po
tentie cui⁹ spēs est in potia. et sic color est obiectū
visus et quiditas rei materialis est obiectū in=
tellectus q̄a color mouet visum p ꝓpriam similē
tudinē et etiam nō extendit se visus vltra colo
rem nec econtra color vltra visum.

Arguitur Hoc est obiectum alicui⁹
potie qd̄ immutat potiam
sed coloratum immutat visum ergo nō color. q2
accn̄a nō agūt sine subiecto. Dōm q̄ dupliciē
aliquid immutat potiam. Vno modo q̄a est to=
ta causa immutandi potiam. et sic subiectū acce
ptum cū qualitate sensibili immutat potiam sic
coloratum visum. Alio modo aliquid dicit im=
mutare quia est pncipalis rō immutandi alter
et sic obiecta immutant potias. et sic color est ob
iectum visus q2 est pncipal' rō immutādi visum.

Arguitur Nec iste color nec iste color
est obiectū visus. ergo nec
color erit obiectū visus. q2 nihil est in genere q̄n
sit in aliqua specierū. Vel sic. Nullus color est ob
iectum visus ergo nec color. q̄a ibi arguit ab vli
negatiua ad suā idiffinitam. Dōm q̄ hic est
fallacia figure dictionis arguendo a suppositōe
psonali ad simplicem. vl' a discreta ad simplicem
Quia si dicat nullus color est obiectū visus. co=
lor supponit psonaliter confuse. et hic color est ob
iectum visus supponit simpliciter. Et si dicat ar
guit ab vli ad indiffinitam. Negandū est q̄ ista
ꝓpositio color est obiectum visus sit indiffinita.
sed est singularis singularitate nature sicut ista
homo est dignissima creaturarum.

Arguitur In obiecto visus inueniūt
plures cōtrarietates. sed
vni⁹ sensus est tm̄ vna cōtrarietas. et p ɔn̄s vi=
sus nō est vn⁹ sensus. pbat. q2 inueniūt albū et
nigrum. tenebrosum et luminosum. Dōm pmo
q̄ tenebre non comphendunt sub obiecto visus
quia illud non ɔtinet sub potia qd̄ nō immutat
potiam neq3 mouet potiam. sed tenebre non mo
uent visum sicut silentiū nō comphendit sub ob
iecto auditus. Scd̄o dicitur q̄ iste cōtrarietates
sunt ad inuicem reducibiles q2 lumen reducit ad
colorem album. quia in albo est multū de lumie=
Et tenebre reducunt ad colorem nigrum q2 tene
bre sunt puatio luminis.

Visibile enim est color.

Postq̄ Aresto. distinxit duplex visibile. hic ɔn̄r
determinat de vtroq3. et pmo de manifesto visibili
sc3 colore. Scd̄o de immanifesto. Et hec ibi. Non
aūt oīa. Circa pmū intendit istā cōclusionem q̄
color sm se sit visibilis et tn̄ nō videt sine lumi=
ne exteriori. Proponit ergo pmā partē et dicit
q̄ color est visibilis p se nō i pmo mō pseitatis
sic q̄ visibile sit de rōe coloris. sed color est visibi
lis p se i quarto mō pseitatis. Est em̄ quartus
modus q̄n subiectū habet in se causam quare p=
dicatum sibi inest sed sic est de colore. quia color
habet in se causam quare est visibilis. Et hoc p
bat in textu q̄a aliquid est visibile sm q̄ est mo
tiuū dyaphani sm actum sed color sm se ē mo=
tiuus dyaphani sm actum. ergo est de se visibi
lis. Maior patet quia color ex hoc videt q̄a mo
uet dyaphanū illuminatū et dyaphanū illumi
natum mouet visum. Minor ptz quia medio il=
luminato diffunduntur colores. Ex quo textu
patet q̄ sicut se habet risibile ad hominem qd̄
est ꝓpria passio hominis. ita visibile ad colo=
rem quod est ꝓpa passio coloris. Addit tamen
Aresto. in textu q̄ q̄uis color sm se sit visibilis
tamē nō videtur sine lumine. et q̄a lumen reci
pit i dyaphano. iō de lumie et de dyaphano di
cendū est. Ex quo textu accipit q̄ in eodem non
est potia et actus ex eodem pncipio. quia potia
siue ꝓprietas oritur ex pncipijs rei et cōuenit si
bi p se. Sed actus pōt oriri ab aliquo extrinse
co. sic est de risibili et de ridere quia risibile oritur
ex pncipijs intrinsecis hominis. Sed ridere ex
ammiratōe. Et simile est de mobilitate et de mo
tu actuali q2 mobilitas conuenit enti naturali

p se et ideo de illo sm q hmoi est scientia sed no de actuali motu·

Queritur Utru lumen requirat ad videndu ppter colores aut ppter mediu· Cqdom q quis color sm se sit visibilis sine lumine no tame videt actualiter sine lumine q2 oportet mediu esse illuminatu anteq colores psit se diffundere ad mediu· Mouet g talis questio·an lume tale requirat ad videndu ppter ipsos colores sic scz q colores de se no sint visibiles nisi apponat lume vl requirat ppt mediu sic scz q si mediu no sit illuminatu colores no diffundant se ad mediu·est ergo videndu q est duplex lume in coloribus· Pmu est intrinsecu qd est de substantia coloris· Circa qd sciendu q color est qualitas scda causata a lumioso ignis et ex psvicuo aeris et aque et ex opaco tre· Qd no est sic intelligendu q iste qualitates p se veniant ad compositoem sine subiectis· Sed p h q elementa ad inuice miscent etia miscent qualitates que sunt in elemetis·exempli gra quado miscet ignis aque et aeri tuc luminositas ignis etiam miscet psvicuo aeris et aque et opaco tre. Qn eni est multu de lumine in aliqua mixtione tunc est color albus·et qn multu de opaco terre tunc est color niger sic tn q iste qualitates non manent sm subam sed sm vtutem· Requiritur ergo hoc lume intrinsecu ppter colores qa constituit colores formalit sicut aia rationalis requirit ppter homine quia est pars constitutiua hominis· Aliud est lumen extrinsecum siue diffusum ab aliquo corpe illuminate sicut est lume solis e de tali querit et dicit q tale lume simplr requirit ppter mediu et non ppter colores· Qd pbat duplr· Primo autoritate Aristotis in tertio vbi dicit q color p se est visibilis·i·visibilitas couenit colori sm se et no ab extrinseco· Si eni color esset visibilis p lume tuc visibilitas adueniret p aliquid actus extrinsecum· Secdo pbat q2 vnaqueq forma requirit ad disponendu suu ppriu subiectu sed lume extraneu est in dyaphano sicut in proprio subiecto ergo requirit lume extraneu ppter medium· Et sic pt3 q color ex sua natura pot se diffundere sed q qnq se no diffundit hoc est ppt indispositoem medij qd no est illuminatu· medio ergo illuminato statim diffundunt colores· Et sic pt3 q lume requirit ppter mediu. Alij tamen dicunt q lumen requirat ppter colores. et hoc ideo quia dicunt q color existens in aliquo subiecto de se no poss3 mouere dyaphanu nisi excitaret a lumine exteriori· exterius ergo lumen requirit ex parte coloru vt colores sint visibiles· Et simile ponut de intellectu et fantasmatibus quia sicut lumen intellectus agentis requiritur ppter fantasmata ita etia reqritur lume corpale ppter colores· Sed istud est manifeste contra Aristo· qui dicit q color est p se visibilis·q2 in se habet causam vnde videat· Et sic q color se qnq diffundit et qnq se no diffundit hoc est ppter mediu qd no recipit colore nisi sit illuminatum· Fuerut tame aliqui volentes cocordare istas opiniones dicebant q duplex esset esse coloris scz esse pmu et substantiale et sic manifestum est q lume extrinsecu no requirit ppter colores q2 colores habent hoc esse in tenebris qa nisi sic aliquis adducens lume extrinsecu de nouo faceret colores qd est falsum· Aliud est esse scdm coloris sm q est diffusus ad visum et sic lume extrinsecum requirit ppter colores· Sz ista 2cordia no valet q2 etia capiendo colores quo ad esse scdm·sic lumen extrinsecu non requirit ppter colores quia etiam colores ex sua natura semper possunt se diffundere ad medium nisi esset defectus ex pte medij·ergo oportet q mediu sit illuminatu anq diffundant se colores·

Arguitur Color p se est visibilis ergo no oportet ad visibilitatem couungere lume extrinsecu· Cqdom q visibile capit duplr· Pmo mo sm ppria eius significationem scz sm q significat aptitudine ad visibilitatem·et sic color sm se acceptus est visibilis sine lumine extrinseco. Alio modo accipit visibile improprie sm q importat actum visionis e sic color no est visibilis sine lumine· defectus eni est ex parte medij quo illuminato etiam colores diffundunt se et actu vident· Et simile pot dari in alijs passionibus qa multa sunt entia habetia passiones naturales sed no hnt actum illarum nisi p aliqd extrinsecu·vt risibile couenit homini ex sua natura et tame actus ridendi couenit homini p aliqd extrinsecu scz p admiratoem q admiratio 2surgit ex aliquo extrinseco· Simile est de corruptibili quia quis corpus mixtum sit per se corruptibile no tame corrumpit nisi p extrinsecam qualitatem· Dic etiam q quis color sm se visibilis sit no tn videt nisi p lume extrinsecum·

Arguitur Sicut se habet lume intellectus ad fantasmata·ita

se habet lumē extrinsecū ad colores. sed lumē intellectus agentis requirit ad intelligendū ꝓpter fantasmata. ergo lumē extrinsecū requirit ꝓpt colores. ¶ Dōm q in hoc est sile. quia sicut lumē intellectuale requirit ad intelligendū ita lumen corpale reqrit ad videndū. Sȝ i alio est dissile. qꝛ lumen corpale requirit ꝓpter mediū. sed lumē intellectuale requirit ꝓpter fantasmata que cum sint spēs rerum pticulariū nō pñt mouere intellectum nisi prius depurent. tales ergo depuratio fit p lumē intellectus agentis. Sic aūt nō est de colore quia color etiam acceptus sm suā naturā absqȝ depuratōe pōt mouere sensum. et sic non oportet ponere lumē corpale ꝓpter colores vt lumen intellectuale ꝓpter fantasmata. Cū eīn fantasmata sint de tercia specie qualitatis nō pñt de se diffundere immaterialem ymaginē de pma specie qualitatis qualis est species intelligibilis oportet ergo q p intellectum agentē pmo depurent. Sed obiectū visus et species visibilis sunt de vna specie qualitatis q̄uis sint alteri⁹ modi.

Arguitur Stās in tenebris pōt videre illum qui stat in luce et nō econtra. ergo lumē requirit ꝓpter colores. ¶ Dōm negando ꝯñam. pbat tñ q̄a non videt alia causa nisi q colores illius qui stat in tenebris nō excitant sed colores illius qui stat in luce excitant. Dōm q colores illi⁹ qui stat in tenebris nō diffundunt. hoc aūt nō est ex parte coloris sed ex parte illius in quo immediate color recipit scȝ ex parte medij. ex quo eīn mediū circa illum qui stat in tenebris nō est illuminatū ideo colores nō diffundūt se ad tale mediū sed colores illius qui stat in luce diffundunt se. ⁊ sic videnē quia mediū est dispositum ꝓ diffusione colorū. Et si dicat stans in tenebris nō videbit illū in luce. quia medium circa eum nō est illuminatum ¶ Dōm q stans in tenebris videt stātem in luce et nō econtra q̄a non est simile in prima diffusione coloꝝ et in cōtinuatione diffusi coloris ad visum. quia ad diffusionē requirit lumen magnū sed ad continuatōeȝ nō requirit magnū lumen postq̄ color diffusus est sed sufficit puū.

Arguitur In vnoquoqȝ genere pmū est causa omniū sequētiū. Sed lumen est pmū oīm visibiliū. ergo lumen est causa coloꝝ ¶ Dōm q est duplex lumen scȝ imbibitū siue intrinsecū coloribus qḋ est pncipiū formale coloꝝ et hoc lumen est causa oīm coloꝝ quia est pncipiū pncipale cōstitutiuū. Aliud est lumen extrinsecū et illud lumē nō requirit ꝓpter colores sed ꝓpter mediū. Cui⁹ causa pōt esse. q̄a est duplex agens. Aliqḋ est qḋ inducit formam tū pũia dispositōe sicut ignis introducit in ligna siccitatē et formā ignis. Aliud est agens qḋ introducit formā et tñ pēquirit dispositio in subiecto et sic color dicit agere in visum q̄a psupponit ipsum lumen in aere anteq̄ se diffundat ad aerem.

Arguitur Dyaphanū recipit sonum sine lumine g° recipit colorem sine lumie. Tenȝ ꝯña a simili ¶ Dōm q nō est simile de colore et alijs qualitatib⁹. qꝛ alie q̄litates pter colorem nō sunt in dyaphano sub rōe dyaphaneitatis sicut color. sed sm aliquam aliam rōem quia sonus est in aere sm q aer est faciliter mobilis Odor aūt est in eo vt est faciliter alterabilis. Cū ergo color respicit dyaphanū sm q hmōi ideo ē in eo vt dyaphanū. Color eīn nō diffunditur nisi p dyaphanū illuminatū. Nō aūt sic est de sono q̄a diffundit sonus sm q aer est faciliter mobilis.

Arguitur Odor nō diffundit se nisi corpus odoriferū excitetur ergo sic erit de colore q scȝ corpus coloratum excitatū ad diffundendū colores ¶ Dōm q nō est simile de colore et odore quia odor immutat primū aerē realiter et ideo oportet realē mutatōeȝ fieri in corpore odorifero anq̄ odor diffundatur Sed colores immutāt ꝓximū aerem spiritualiē ideo nō oportet in illis fieri aliquā alterationē anq̄ se diffundant et sic non oportet q colores excitentur.

Arguitur Eiusdeȝ est aptitudo cui⁹ est actus. ergo si color est p se visibilis sine lumine exteriori etiā videt sine lumine exteriori. ¶ Dōm ad maiorē q licet eiusdem sint aptitudo ⁊ actus tñ aptitudo ⁊ actus non sunt eiusdem sm idē quia q̄nqȝ aliquid plus requirit in eodē subiecto ꝓ actu q̄ ꝓ aptitudine q̄uis tñ eiusdē subiecti sint actus et aptitudo. Exemplū extra ꝓpositū vt eiusdem est risibilitas cui⁹ est ridere scȝ hominis tamē risibile et ridere cōueniūt homini sm diuersa. Est eīn homo risibilis sm suā naturā. Sed ridere cōuenit hoī ex āmiratōe que ꝯsurgit ex extrīseco effectu cui⁹ causa ignorat. Similiter est hic dicendū q visibile eē ꝯuenit colori sm sua itrinseca pncipia ⁊ tñ

videri ꝓm actū cōuenit sibi p lumē extrinsecum. Similiter pōt dici de corruptibili et corrumpi. q2 corruptibile eē ꝯuenit corpi mixto ꝓ3 sua ꝓncipia intrinseca. Sed corrūpi ꝓm actū cōuenit sibi ex qualitatibus suis.

Est igitur aliquid.

Quia aresto. dixit se determinaturū de lumine et subiectū luminis est dyaphanū. ergo primo de terminat de dyaphano et postea de lumine di cens. Qꝫ dyaphanū est qđ est susceptiuū coloris extranei .i. quod suscipit in se colorē spūaliter et nō pmanenter. Exempli grā aer illuminat⁹ reci pit in se colores ꝓpinquos tali aere. Et ideo dya phanū nō est ꝓm se visibile. sed est visibile ꝓpt colorem extraneū. Deinde addit que corpa sunt dyaphana. Et dicit ꝙ aer et aqua et mlta alia sicut vitrū. et cristallus. Deinde addit quō ista ꝓprietas cōuenit istis corpibus dicēs ꝙ dyapha neitas nō cōuenit istis corpibus ꝓm ꝓpriā na turā q2 si sic tūc dyaphaneitas esset alteri⁹ spēi in diuersis corpibus qđ est falsum sed conuenit eis ꝓm aliquā cōem naturā quā hñt cū corpe ce lesti et ideo dyaphaneitas in illis corporibus est eiusdem spēi. Ex quibus pōt elici ꝙ poñe aīe in aīalibus diuersaꝝ specierū possūnt esse vni⁹ spe ciei q̄a tales poñe fluūnt ab ipīs aīmalibus ꝓm aliqđ cōmune reptum in illis.

Arguitur

Corpa celestia sūnt dya phana et tñ sūnt visibilia ꝓm se ergo dyaphanū est ꝓm se visibile. Dōm ꝙ dyaphanū accipit dūpl'r. Uno modo absolute ꝓm rationem dyaphani et sic non est visibile et sic aer in tenebris nō videtur nec etiā corpa cele stia. Alio modo accipit dyaphanū ꝓm ꝙ est illū minatū ꝛ sic est dūplex dyaphanū. Qđdā est ꝙ est i corpe aliquo denso siue firmo sicut sunt cor pora celestia et aqua. et tunc etiā dyaphanū est visibile. Est eñ manifestū ꝙ aqua est visibilis ꝛ corpa celestia in quibus non est color. sed ꝓpter dēsitatem taliū corpoꝝ sunt visibilia. Aliud est dyaphanū actuatū in corpe subtiliori sicut in ae re ꝛ sic dyaphanū nullo modo est visibile nisi p extrinsecū colorē. Et ideo nō diffinit dyaphanū qualitercūqꝫ acceptū sed dyaphanū actuatū et illuminatū quia diffinit dyaphanū qđ facit ad visionē. hoc autem est dyaphanū illuminatum cū hoc sit mediū videndi.

Arguitur

Contra diffinitionem. Ex ista diffinitōe sequeret ꝙ lignū vl' murus esset dyaphanū q̄a recipiūt in se colores extraneos. Dōm ꝙ dupl'r dicit ali quid alteri extraneū. Uno mō quia est extra na turā illius cui inest. ꝛ sic omnis color dicit extra ne⁹ subiecto. et siliter oē accñs. sed sic nō accipit h extraneū. Alio mō dicit extraneū qđ ē facilit ab eo sepabile cui inest. et sic color dicit extraneus dyaphano. quia colores sunt in dyaphano quan do dyaphanū est illuminatū. recedēte ergo lumi ne recedit et color.

Queritur

In quo predicamento sit dyaphaneitas. Dōm ꝙ est in scđa spē qualitatis et ē naturalis poña recipiendi lumē. Sicut eñ visibile est naturalis poña ad actum videndi. ita etiam dyaphaneitas est naturalis poña ꝓ receptione luminis. ꝛ ideo corpa nō dyaphana non pñt recipe lumen sicut sunt corpa opaca siue terminata.

Queritur

Utrū ista dyaphaneitas in diuersis corpib⁹ sit vni us spēi. Dōm ꝙ sic. Et rō est quia distinctio alicui⁹ ex parte subiecti nō variat spēm rei quia ex sbiecto sumit distinctio nālis accñtis et eti am distinctio ꝓm magis ꝛ minus. ꝓ3 dyaphanei tas in diuersis corpibus distinguit ex pte subie ctorum. Aliqua eñ sunt corpa dyaphana p to tum. In quibus est tñ ista dñā. q̄a aliqua sunt p totum luminosa sic ꝙ de se diffundant lumen et alia illumināt. ꝛ sic planete in corpibus cele stibus habent dyaphaneitatem. Alia sunt dya phana p totum que habent luminositatē ꝛ tañ nō illuminant sicut ignis elemētaris. q2 si talis ignis illuminaret tunc semp esset lumē circa ter ram quia semp aliqua ps ignis est supra nos. Alia sunt dyaphana p totum que tamē nō illu minant quo ad primū nec habent in se natura lem luminositatem quo ad scđm. sed solū recipi unt ab extrinseco lumen sicut sunt aer et aqua. Alia sunt dyaphana que recipiūt solum lumen in supficie sicut sunt corpa colorata. Et iō dicit aresto. ꝙ color est extremitas ꝑspicui. i. dyapha ni in corpe terminato.

Arguitur

Corruptibile et incorrupti bile dñt pl⁹ ꝙ̄ genere vt dicit decimo metaphisice. ergo ista corpa inferio ra et corpa celestia nō pñt pñt habere in se vnā formā. Dicendū ꝙ ibi genus accipit ꝓ genere

phisico.i.materia.possunt tamē corpa et ea que sunt in corpibus cōuenire genere loyco ꝑmo spē loyca et sic corpa iferiora et corpa celestia sunt simul in ꝑdicamento substantie et accñia eorum pñt esse vni⁹ spēi sicut dictū ē de dyaphaneitate

Arguitur Grauitas ⁊ leuitas aeris et aque dr̄ñt spē.ergo etiaꝫ dyaphaneitas aeris et aque drñt spē. Aliud exemplū risibile et rudibile drñt spē ergo etiam albu m in homine et in asino. ¶ Dōm ꝙ nō est simile quia grauitas et leuitas in elemētis fluūt ab ipsis elemētis ꝑm ipoꝝ ꝓprias naturas. Pꝫ dyaphaneitas sic nō fluit ab eis sed ꝑm aliqḋ cōmune reptum in ipsis. et ideo potest talis forma sic fluens esse vni⁹ spēi. Siliter risibile et rudibile sunt diuersarū specierū quia fluūt ex proprijs naturis hominis et asini. Sed albedo in homine et asino fluit ab eis ꝑm aliqḋ cōmune. qꝛ scꝫ ꝑm ꝙ sunt corpa mixta et gͦ sūt eiusdē spēi

Queritur Utrum lumē et color differant spē. ¶ Dōm ꝙ sic Cui⁹ duplex ē rō. Pr̄ia ē qꝛ simplex ⁊ mixtū nū ꝙ sunt eiusdē spēi vt aer ⁊ lapis quia aer est corpus simplex et lapis est corpus mixtum. Sic in ꝓposito lum̄ est qualitas simplex sed color est q̄litas scḋa causata ex luminoso ignis.ꝑspicuo aeris et aque et ex opaco terre ⁊ fit mixtio coloris ex ꝑmixtione elementoꝝ adinuicē vt dictum est Scḋa rō est.quia illa sunt distincta specie q̄ hñt diuersa sibi opposita qꝛ ꝯtrarietas est drña ꝑm spēm.ergo oportet ꝙ quecunqꝫ hñt eadem opposita sint vni⁹ speciei ⁊ ꝑ oppositū quecunqꝫ habēt diuersa opposita nō sunt vni⁹ speciei. Sed iste qualitates habent diuersa opposita qꝛ oppositū luminis est tenebre que nō opponūt colori quoꝝ oppositio est albū et nigrum.

Arguitur Si color est qualitas cōposita ex quatuor elementis.ergo nō est simplex. ¶ Dōm ꝙ bene sequeretur si ille qualitates manerēt actualiter formaliter sed hoc nō est verū q̄a tm̄ manent ꝟtualiť Et ideo est dōm eodē mō de istis qualitatibus quo ad colores.et de elemētis quo ad mixtū. Vñ pꝫ ꝙ color est qualitas simplex ꝑm naturā habens tamē ꝟtutē aliarū qualitatū et nō subam

Arguitur Calidū humidū frigidum et siccum sunt qualitates ꝑme ergo nō lumē. Añs pꝫ.quia ille sunt qualitates ꝑmoꝝ corpoꝝ. ¶ Dōm ꝙ duplr̄ alique q̄litates dicunť ꝑme. Uno modo comparādo eas ad qualitates tangibiles.⁊ sic calidū et frigidū humidū et siccū sunt qualitates prime. Alio mō dicunť q̄litates ꝑme in ordine ad qualitates visibiles.⁊ sic lumē ꝑspicuū et opacū sunt qualitates prime. Et ꝑncipaliter lumē est qualitas prima ꝓpter duas causas. Prima.q̄a est qualitas ꝑmi corpis scꝫ celi. Scḋa est. quia cū alijs qualitatibus elementoꝝ constituit alias qualitates visibiles vtputa colores. ¶ Sc̄ḋo c⁹ sciendū ꝙ color constituiť ex tribus qualitatibus scꝫ ex luminoso ignis. ex dyaphano aeris et aq̄ et ex opaco terre. In qua constitutōe lumē habet se vt ꝑncipiū formale.⁊ alia vt ꝑncipia materialia. Et si arguať qualitates nō possūt venire ad mixtionem.ergo nō pōt mixtio fieri ex qualitatibus. Dōm ꝙ ꝗuis qualitates ꝑm se nō cōcurrāt ad mixtionē tamē qualitates cū suis subiectis concurrunt ad mixtionē sicut in generatōe mixtoꝝ vbi ergo cōcurrit multū de lumine fit mixtū album.et vbi multū de terra fit mixtū nigrū. Vñ qn̄ elemēta vniunť.vniunť q̄litates tāgibiles ex quarū vnione resultat forma mixtionalis. Etiā vniunť qualitates visibiles ex quarū vnione resultat color etiā in eodem.⁊ sicut in mixto sequitur forma mixtionalis gratia qualitatum tangibilium sic etiam sequitur color sic ꝙ omne mixtum est coloratū grā qualitatū visibiliū.

Arguitur Lumen est substantia et tota ꝓpostasis colorꝭ.gͦ nō est alterius speciei a colore. ¶ Dōm ꝙ dupliciť aliquid diciť substātia alterius. Uno mō quia intrinsece ipm constituit.et sic genus et drña sunt substantia speciei.⁊ sic veꝝ est ꝙ substātia non est alterius spēi ꝙ illud cui⁹ est sed tunc lumen nō est substantia coloris. Alio mō quia est ꝑncipalissimū in constitutōe rei.et sic lumē diciť substantia coloris quia est ꝑncipalissimū in cōstitutione coloris. Alie eñi q̄litates a lumine scꝫ opacum et ꝑspicuū ꝯcurrūt vt ꝑncipia materialia et lumen vt ꝑncipiū formale. Formale aūt est digni⁹ ipso materiali. Ex his pōt intelligi diffinitio coloris data in libro de sensu ⁊ sensato scꝫ color est extremitas ꝑspicui in corpe terminato.i. denso. Pōt eñi sic intelligi. Color est extremitas nō quātitatiua sed qualificatiua quia color seq̄tur ipm ꝑspicuū qḋ est naturalis potēa. Et ideo addiť ꝑspicui. Debet tñ hoc ꝑspicuū nō esse totaliter ꝑspicuū.quia nō ꝑm ꝓfundū et ideo addiť

in corpe terminato id est denso. Item lux lumen radius et splendor drīt ab inuicē ſm rōem licet sint idem ſm rem. qr lux est qualitas ſm ꝙ ē in lucido. Et dicit lumē ſm ꝙ pticipat a dyaphāo. Et dicit splendor ſm ꝙ redit a corpe illuminato.

Lumē ergo est huius.

Hic Aresto. diffinit aliā qualitatē cōcurrentem ad visionē scz lumē. Et pmo ponit veritatem de lūine. Scdo excludit errorēs. Primo g° dicit ꝙ lumē est actus dyaphani ſm ꝙ dyaphanū. Et hoc pbat sic quia cōtraria sunt apta nata fieri circa idem. Sed lumē et tenebre cōtrariant extendendo cōtrarietatem ad puatiuā oppositionem ergo hñt fieri circa idem subiectū. Sed subiectum ipaꝝ tenebraꝝ est dyaphanū ergo etiā dyaphanū est subiectū luminis. ⁊ sic lumē est actus id ē forma dyaphani. Et addit Aresto. ꝙ lumen est sicut color dyaphani. i. actus eius. et istud lumē causat in dyaphano ab igne scz ſm ponētes corpora celestia esse ignea vl ab igne. i. ab aliq̄ illuminante igneo sicut est candela vl ignis mixtus vl causat lumē ex corpe supiori. i. celesti.

Arguitur

Dyaphanū est accñs ergo lumē nō est in dyaphano sicut in subiecto. ¶ Dōm ꝙ duplex est subiectum ipsi⁹ luminis scz quo mediante lumē est in aliquo subiecto et sic dyaphanū est subiectū luminis quia p dyaphaneitatem lumē recipitur in aliquo corpe. Aliud est subiectū qd et tale subiectū nō pōt esse accñs. et sic subiectū luminis est corp⁹ dyaphanū. sicut em̄ quātitas est subiectū quo qualitatum corporaliū. sic etiam vna qualitas pōt eē subiectū quo alterius qualitatis. ⁊ sic dyaphanū est subiectū luminis.

Arguitur

Dictū est prius ꝙ dyaphanū est subiectū coloris ergo nō est subiectū luminis. ¶ Dōm ꝙ dyaphanū accipit duplr. Vno mō ſm ꝙ dyaphanū. i. absolute absq3 aliquo addito. et sic lumē est actus dyaphani. quia lumen est pma et pxima forma actuans ipm dyaphanum. Alio mō accipit dyaphanū ſm ꝙ est actuatū p lumē ⁊ tūc dyaphanū suscipit in se colores. ⁊ sic est subiectū coloris. et ideo bñ dicit Aresto. hic ꝙ lumē sit actus dyaphani ſm ꝙ dyaphanū. Vnde ptz ꝙ lumē ē act⁹ lucidi sicut cā formalis. et est actus dyaphani sicut forma pxima. et est act⁹ corpis sicut forma remota. quia corpus est subiectū remotū luminis

Primum patet quia lumen et lucidum differūt sicut abstractum et concretū.

Arguitur

Color est actus terminati corpis vt dicit in de sensu et sensato. ergo male dicit hic ꝙ sit actus dyaphani illuminati. ¶ Dōm ꝙ color duplr accipit. Vno modo ſm esse reale ⁊ sic color est act⁹ corporis terminati. i. corpis densi qd non pōt visu penetrari. Et sic loquit Aresto. diffiniendo colorem in de sensu ⁊ sensato. ꝙ color est extremitas pspicui in corpe terminato. Alio modo accipit color ſm esse intentionale et spūale. ⁊ sic color est actus dyaphani illuminati. quia color ſm eē spirituale recipit in medio quod mediū est dyaphanum illuminatum.

Arguitur

Si lumē est actus dyaphani ſm ꝙ hmōi. ergo lumen semp est in dyaphano qd est falsum. ¶ Dicendū ꝙ hoc argumentū verū concludit. qñcunq3 em̄ est lumen tūc est in dyaphano. est em̄ corp⁹ dyaphanū hñs in se lumē q̄uis nō habeat naturaliter lumen est tamē dyaphanū. ⁊ sic patz ꝙ lumen est semp in dyaphano.

Quod quidem dia.

Postq̄ Aresto. posuit diffinitōem luminis. Hic 2nter ex illa diffinitōe excludit falsam opinionē. Ex quo em̄ dictū est ꝙ lumē est actus dyaphani sic satis ptz ꝙ lumē nō est corpus. Corp⁹ em̄ nō est actus. i. forma alicui⁹. Dicebant em̄ antiqui ꝙ lumen esset ignis ponētes triplicē ignē scz ignem carbonē ignē flammā et ignē lucem. Alii vo sicut Democritus dicebant ꝙ lumē esset fluxus corpis et si sic tunc etiā lumē esset corpus. Dicebat em̄ Democrit⁹ ꝙ lumē esset deflux⁹ quorundā corpoꝝ athomaliū in dyaphano. ⁊ sic lumen esset deflux⁹ corpoꝝ. i. lumē esset corpa athomalia defluentia a corpe illuminante in dyaphano. Et qñ contra eos arguebat sol semp illuminat terram ⁊ si sic emitteret illa corpa athomalia tūc sol essz iam valde puus. Respondit ipē ꝙ sol vlterius nutriret per vapores. sed hoc est magis incōuemēs qr quicquid sic nutrit est corruptibile

Neq3 enim possibile.

Hic Aresto. reprobat istam opinionē. Et vult ꝙ impossibile est lumē esse corpus. Et hoc sic. qa si lumen esset corpus tunc mlta corpa essent siml in eodem loco. Sed hoc est impossibile. ergo illud ex

quo sequit. Maior ptz quia aer est corpus et lu
mē est cū aere sil. ergo duo corpa essent sil. Qz āt
lumē sit in aere pbat Aresto. quia tenebre sunt
in aere sed tenebre et lumen sunt contraria que
habent fieri circa idem subiectū ergo etiā lumē est
in aere. Maior ptz ex q̄rto phoz. quia si duo cor
pora essent in eodem loco tunc esset penetratio
dimensionū. Est aūt considerandum q cōtrarie
tas capit hic generaliter put se extendit ad pri
uatiuā oppōem sic em̄ lumē et tenebre cōtrarian
tur. i. puatiue opponūt. Et p hoc nō impedit ar
gumentū textus. quia nō solū cōtraria pprie di
cta hn̄t fieri circa idem sed etiā puatie opposita.

Et non recte empedi.

Hic reproba t Aresto. quandā solutōem ipi⁹ Em
pedoclis quia aliqui volentes pbare q lumē nō
esset corpus sic arguebant. Si lumē esset corpus
tunc illuminatio nō fieret in instanti qz nullum
corpus mouet in instanti vt ptz sexto phicorū.
Rn̄debat Empedocles q etiā illuminatio nō fie
ret in instanti sed fieret successiue et tn̄ illa suc
cessio lateret nos. Istā solutōem reprobat Are
stotiles dicens q dicere lumen moueri successiue
et illam successionē nos latere est cōtra rōem et
contra sensum. Primū ptz. q̄a licet talis successio
possz nos latere in puo spacio. tn̄ in magno spa
cio quale est ab oriente in occidens nō possz nos
latere successio motus. Scdm̄ patz quia videm⁹
ad sensum qn̄ sol venit ad ptem orientalem sup
nostrū emispeiū tūc etiā illuminat occidens.

Arguitur Lumē successiue mouet ab oriente in occidens vt ma
nifeste patz ergo male reprobatur Empedocles.
Dicēdm̄ q duplicitur aliquid mouet successiue.
Vno modo p se quia scz in ipo mobili est natu
raliter talis successio & sic lumē non mouet sed
corpus illuminās et sic bm talem intellectū ex
cludit opinio Empedoclis. Alio modo aliqd mo
uet successiue p accn̄s. i. per aliud quia scz ipm de
se habet mutatōem instantaneā sed cōiungitur
illi qd mouet successiue. et sic etiā lumē mouetur
successiue quia nō pōt eē lumē in dyaphano nisi
p aduentū corpis illuminantis. et ideo illumina
tio est mutatio simplr instantanea cōsequēs tn̄
successiuū motū. Simile est de aliquo portante
candelam p aliquā plateam vl stratā ciuitatis
vbi manifestū est q apportatio candele est succes
siua sed postq̄ candela est apportata in instāti
p aerem fit diffusio luminis in locis vbi candela
successiue deportatur.

Queritur Vtrum lumen sit corpus. Pro intellectu questionis
est sciendū q de natura luminis fuerūt q̄nqz opi
niones. Prima est q lumē esset corpus et moue
bant ex hoc. quicq̄d habet in se passiones corpis
est corpus sed lumē habet in se passiones corpis
ergo est corpus. Maior ptz qz passio nō derelin
quit suū subiectū. Minor ptz quia redire reflecti
et reuūberari sunt passiones corpis qz fiūt p mo
tum localem qui motus solū cōuenit corpib⁹ vtz
sexto phoz. Sed istā opinionē reprobat Aresto.
in textu. Etiā nō apparet vn̄ posset lumē corrū
pi in aere si esset corpus quia p absentiā corpis
illuminātis nō pōt corpus corrūpi q̄uis bn̄ acci
dens corrumpat. Alia fuit opinio q lumen esset
forma spūalis qd sic pbabant. quia illa est for
ma spūalis qua vtimur in spūalibus et in ima
terialibus. sed in immaterialib⁹ vtimur lumine.
Dicim⁹ em̄ q est aliqd lumē intellectus agentis
et tamē manifestū est q intellectus agēs est ali
quod immateriale. similiter dicimus de intellectu
āgelico. Sz ista opinio nō valet qz nulla forma
immaterialis p se facit effectū materialem. sed
lumē facit effectū materialē et realē ergo nō est
qualitas immaterialis. Et licet aīa rōnalis fa
ciat effectū materialem et realē nō tn̄ p se sed p
mediū. scz p corp⁹ suū. et aīa nobil p corpus cele
ste. Tercia opinio fuit q lumē esset euidentia co
loris. quia hoc est euidentia coloris sine quo co
lor nō est euidens. Sed sine lumine color nō est
euidēs gͦ lumē ē euidētia coloris. Ista opinio nō
valet quia qn̄qz videt luminosum nō sub rōe co
loris sicut in nocte. Quarta opinio est q lumen
esset forma substātialis quia pducit formā sub
stantialem qz pducit multa mixta et mineralia
sicut ptz de lumine celi. sed simile a suo simili p
ducit. Ista opinio nō valet quia nulla forma sub
stantialis pcipit sensu quia tūc eēt in tercia spē
qualitatis. & sic eēt forma accidentalis quod est
impossibile. sed lumē pcipit sensu ergo &c. Quin
ta opinio fuit et dicit q lumē i aere habeat esse
intentionale i corpe vo luminoso habeat eē rea
le. Probatio est quia omnis forma realis debet
habere pmanentiā in suo subiecto. sed lumē non
habet pmanentiā in aere sed perit lumen p reces
sum solis. Sed ista opinio reprobat qz nulla for
ma intentionalis denominat suū subiectū quia

ois forma intentionalis est imperfecte in suo subie
cto. sed lumen denominat aerē realiter quia dicit
aer luminosus qñ habet in se lum̄ et isto color in
aere nō denominat aerē quia habet ibi eē inten-
tionale tm̄. Pro veritate est sciendū ꝙ lumē est
qualitas de tercia specie qualitatis cuiꝰ ꝓprium
subiectū est dyaphanū siue ꝑspicuū. Et hoc patz
quia qualitates que sentiunt̄ sensu exteriori sūt
de tercia spē qualitatis sed lūmē sentit̄ sensu vi
sus ergo lum̄ est de tercia spē qualitatis. Restat
ergo soluere ōnqȝ argumēta ꝓbantia ōnqȝ opi-
niones ꝑdictas. Ad ꝑmū ergo dicendū ꝙ dupli-
citer alicui cōueniūt passiones corpis. Uno mō
ꝓprie et tūnc est verū ꝙ hoc cui couemūt passio
nes corpis est corpus. quia passio nūꝙ̄ derelinqt
suū subiectū. sed sic nō cōueniūt lūmini passiōes
corpis. Alio modo alicui cōueniūt passiones cor
poris similitudinarie. et sic lūmini cōueniūt pas-
siones corpis et hoc nō oportet eē corpus. Et sic
ꝙ multiplicat̄ circa obiectū sibi oppositū quod ē
purū et politū dicit̄ reuerberari et redire ꝑut redi
re valet tm̄ sicut seipm̄ multiplicare. quia lumē
multiplicat̄ circa corpus politū sicut si ponat̄ cā
dela ad peluim lumē eius dicit̄ reuerberari et re-
dire a pelui. Ad scdm̄ dicit̄ ꝙ lumē accipit̄ dupl'r
Uno modo ꝑut est ꝑncipiū manifestandi alterū
siue talis res sit spūalis siue corpalis. et sic lumē
etiā inuenit̄ in spūalibus. quia in spūalibꝰ inue-
nit̄ ꝑncipiū qd̄ vocat̄ lumen et sic dicimus in ho
mine esse lumē intellectus agentis. et sic lumē re
perit̄ ꝓprie in spūalibus et metaphorice in corpa
libus. Alio accipit̄ lumē sm̄ ꝙ est ꝑncipiū mani
festandi colores corpales. et sic lumen est quali-
tas materialis et in materia existēs et isto mo
do nunc loquimur de lumine. et sic est actꝰ dya
phani illuminati. et sic ꝓprie inuenit̄ in materia
libus et metaphorice in spūalibus. Ad terciū di-
cendū ꝙ quis color nō videat̄ sine lumine non
tñ lumen est euidentia coloris quia in quibusdā
est euidentia absqȝ colore sicut lumē est absqȝ eui
dentia coloris sicut in corpibus celestibus. sed q̄
sunt idem nō pñt ab inuicē separi. Et licet aliq̄
semp cōiungant̄ ad inuicē nō tamē sequit̄ ꝙ sint
idem sicut homo et risibile. Ad quartū dicendum
ꝙ duplex est causa alicuiꝰ substantie. quedā est
ꝑncipalis et vniuoca et sic effectus est silis cau
se sm̄ naturā vl' etiā sm̄ ꝓportionē sicut filiꝰ est
similis patri vel domus est similis ydee que est
in mēte artificis. Alia est causa instrumentalis
alicuiꝰ effectus et talem cāȝ nō oportet esse simi
lem effectui sicut semē est causa instrumentalis
geniti ex semine. mō lumē est causa instrumēta
lis substantie quia eo mediante aia nobilis pro
ducit inferiora et mediante celo sicut ꝓximo in-
strumento. Ad quintū dicendū ꝙ nō oportet for
mam esse intentionalē que nō semp est in subie-
cto quia duplex est forma realis. quedā est que
orit̄ ex ꝑncipijs essentialibus subiecti vt risibile
ex homine. vl' ex ꝯmixtionalibꝰ vt albedo ex ho-
mine et talis forma est semp ꝑmanens in subie
cto sm̄ dispositōem ꝙ̄ habet. Alia est forma rea
lis que orit̄ ab extrinseco et etiā cōseruat̄ ab ex-
trinseco sicut calor in aq̄ q̄ accipit̄ ab extrinseco
scȝ ab igne et cōseruat̄ ab extrinseco. sic est dōm
de lumine quia aduenit dyaphano ꝑ p̄ntiam cor
poris illuminantis. Et ideo lumen differenter
est in corpe lucido vt in sole et in aere aut dya-
phano ꝙ̄uis enī vtrobiqȝ sit realiter tñ nō vtro
biqȝ ꝑmanent. Cuiꝰ causa est q̄a lumē in corpore
lucido fluit ex ꝑncipijs illius corpis. nō āt fluit
a ꝑncipijs illius corpis in quo est realit̄ trāseunt̄

Arguitur Lumē est qualitas fluēs a corpe ergo est defluxus corpis. et si sic tūc est corpus. ¶ Dōm ꝙ ista ꝓ-
positio lumen est defluxus corpis intelligit̄ du
plicit̄. Uno modo ꝙ lumē sit pure ꝑticule corporū
defluētes a corpe. ac si diceret̄ lumē in aere nihil
aliud est ꝙ̄ multa parua corpa athomalia reso
luta a corpe solis. et sic Aresto. reprobat istā ꝓ-
positionē. Alio modo pōt ꝓpositio intelligi ꝙ lu
men sit defluxus corpis. i. qualitas defluens a
corpe et sic ꝓpō est vera. q̄a lumen est qualitas
naturalis ipsiꝰ corporis luminosi nā ab ipo cor
pore luminoso naturaliter fluit.

Arguitur Omnis qualitas sensibilis habet contrariū sed lu
men nō habet contrariū. ergo non est qualitas
sensibilis. ¶ Dōm ꝙ duplex est qualitas sensibi
lis. quedam est q̄ reperit̄ in ipsis elementis et ele
mētatis sicut sūt calidū frigidū etc̄. et sic Aresto
tiles bene loquit̄ dicēs ꝙ ois q̄litas sensibilis hȝ
contrariū. Alia est qualitas sensibilis q̄ inuenit̄
in celo qd̄ omnino est incorruptibile et talē qua
litatem non oportet habere q̄litatem contrariā
nisi extendat̄ contrarietas ad priuatiuā opposi
tionem. et sic tenebre sūt cōtrarie lumini. Ul' bre
uiter dicitur ꝙ omnis qualitas sensibilis sensu
tactꝰ habet contrarium. sed hoc non oportet de

qualitatibus sensibilib⁹ alioꝝ sensuū.

Arguitur Lumē est corp⁹ q꞉ Aresto. distiguit tres spēs ignis i scđo topicoꝝ que sūt ignis carbo. ignis flāma. et ignis lux. sed ignis est corp⁹ ergo etiā lux siue lumē erit corp⁹. Dōm ꝙ Aresto. loquiṫ ibi exemplariter ꝑm opinionē antiquoꝝ qui distinxerunt triplicē ignē. Exempla eñ debent ꝓcedere ex notioribus. cū ergo ꝑm antiquos fuit notū et ꝑsuppositū ꝙ tres essent spēs ignis sic etiam exemplificat ibi Arestoteles.

Queritur Utrū lumē equaliter repetiaṫ in omnib⁹. Dōm sicut prius dictū est de dyaphaneitate. Aliq̄ eñ sūt dyaphana ꝑ totū et illa recipiunt lumē ꝑ totum. Alia vero sunt dyaphana ꝑm supficiē ⁊ illa recipiunt lumē ꝑm vltimā eoꝝ supficiē. Cu⁹ rō ē quia ꝓpriū subiectū ipsi⁹ luminis est dyaphanū illa ergo que sunt dyaphana ꝑ totū sūt susceptiua luminis ꝑ totū. et illa que sūt dyaphana ꝑm supficiē sunt susceptiua luminis ꝑm supficiē. In ꝑmis est tñ ista drña quia aliq̄ habent de se lumen sicut est corp⁹ solis. Aliqua habent lumē ab extrinseco sicut aer et aqua.

Est autem coloris.

Postq̄ Aresto. ondit quō se habeat color ad videndū qui nō videṫ sine lumine Hic dicit quō se habet dyaphanū ad videndū. et ꝑmo quō se habet ad colorem. Et ponit silē de sono dicens. ꝙ sicut se habet aer ad sonū ita dyaphanū ad colorem. et quia dyaphanū est sine colore sic est susceptiu⁹ coloris. sic etiam q̄a aer est sine sono ergo est susceptiu⁹ soni. et rō istius est q̄a omne suscipiens debet esse denudatū a natura suscepti alˀs nō capet ipm. cū ergo dyaphanū recipit in se colorem oportet ꝙ sit denudatū a colore. et similiṫ aer a sono. Et per hoc soluiṫ argumentū q̄ arguiṫ ꝙ dyaphanū est sine colore ⁊ tñ suscipit colorem. quia in ꝑncipio dyaphanū est sine colore ꝭ in visione est cū colore q̄a suscipit in se colorem. et sic etiā aer est sine sono et nō suscipit in se sonū anq̄ immuteṫ audit⁹. Deīn dicit quō dyaphanū videṫ. i. ꝑ visum cognosciṫ. et vult ꝙ dyaphanū ꝯgnosciṫ sicut tenebrosum. Ex quo eñ cognoscim⁹ aliquid esse prius lucidū ⁊ postea tenebrosum ꝑcipim⁹ ꝙ est dyaphanū q̄a est eadem natura ex ꝑte subiecti q̄ sic qñq꞉ in se h꞉ tenebras ⁊ qñq꞉ lumē sicut manifeste pꝫ ꝑ sensum.

Non autem omnia.

Postq̄ Aresto. determinauit de manifestis visibilibus que videnṫ ꝑ lumē extrinsecū. Hic ꝯñter determinat de visibilib⁹ innoīatis dicens ꝙ non oīa sunt visibilia ꝑ lumen exterius. sed solū illa quoꝝ est ꝓprius color. sunt eñ aliqua q̄ in lumine exteriori nō sunt visibilia sub rōe luminis. sicut sunt lucentia de nocte. sed ista sunt visibilia in tenebris. ista aūt nō sūt noīata vno nomine cōi sicut sunt putredines quercuū capita pisciū squame pisciū oculi cattoꝝ et oculi lupoꝝ. Ratō aūt quare ista videnṫ in nocte et non in die stat in hoc. q̄a sunt duplicia corꝑa. quedā sūt que habent lumē ꝑfecte comꝑhensum ab opaco et talia corꝑa pñt solū videri ꝑ lumē exterius sicut sunt corꝑa colorata. in coloratis eñ corꝑibus lumen est ꝑfecte cōꝑhensum ab opaco. Alia sunt corꝑa que nō sunt ꝑ se terminata vbi sc꞉ lumen nō est ꝑfecte comꝑhensum ab opaco. et talia corꝑa pñt etiā videri sine lumine exteriori q꞉ ꝑ ꝓpm lumē pñt aliquā partē medij illuminare. ista tñ nō videnṫ luminosa in lumine exteriori. quia hoc lum̄ exterius obfuscat min⁹ lumen g° in die nō videntur talia luminosa sicut in nocte. Pro intellectu oīm istoꝝ est sciendū ꝙ est triplex grad⁹ visibilium. quedā sunt que videnṫ sub lumine alieno et colore ꝓprio. et ista visibilia solū videnṫ in die et nō in nocte. alia sunt q̄ videnṫ sub lumine ꝓprio et colore alieno. et ista equaliter videnṫ in die et in nocte sicut ignis. alia sunt que se hñt medio modo. quia videnṫ in die sub lumine alieno ⁊ colore ꝓprio et in nocte sub lumine ꝓprio et colore alieno. sicut sunt oculi cattoꝝ putredines quercuū et similia que videnṫ in die alba ⁊ ergo videntur sub colore ꝓprio et sub lumine solis. sed in nocte videnṫ sub ꝓprio lumine et non videnṫ talia corꝑa alba sed luminosa.

Nunc autem in tātū.

Quia Aresto. dixit de duplici visibili. Hic ondit quō vtrūq꞉ videaṫ et pñt sumi due cōclusiones. Prima est de colore et est ista. Color est visibilis quia mouet dyaphanū prius illuminatū sed innominata sunt visibilia quia mouent dyaphanū. i. ipm actuando ꝑ lumen. et ideo in eis lumē nō ꝑsupponiṫ sicut in ꝑmis visibilibus. Dicit g° Aresto. ꝙ iā dictū est ꝙ color nō videṫ sine lumine. lumē aūt est in dyaphano. mouet ergo color

dyaphanũ actu illuminatũ qđ vlterius mouet organũ sibi aliqualiter cõtinuatũ. qđ ꝓbat rõne et signo. Rõne sic de rõe coloris est mouere dyaphanũ ꝑm actũ. i. actu illuminatũ. ergo color prius mouet dyaphanũ illuminatũ ãnq̃ visus moueaẽ a colore. Signũ stat in hoc quia si aliquis habens in se colorem. i. coloratũ ponat sup̃ visũ tunc talis res nõ videbiẽ et ideo oportz ꝙ sit mediũ inter oculũ et visibile qđ mediũ prius moueatur anteq̃ moueẽ visus.

Queritur Quaẽ color prius mouet medium q̃ sensum visus ¶ Dõm ꝙ ideo quia sensus q̃uis sit materialẽ tñ etiam est vitalis potẽs recipe formas ab extrinseco qr ergo non p̃t tales formas recipe ꝑm illam materialitatẽ ꝑm quã sunt in subiecto. idõ oportet ꝙ tale sensibile spũaliseẽ in medio vt sic posset recipi in sensum. ergo oportet ꝙ ꝑ mediũ diffundaẽ ad sensum vt in ipõ medio spũaliseẽ.

Arguitur Visio fit in instanti sicut ꝓbat Aresto. ĩ fine de sensu et sensato ergo nõ p̃mo color immutat medium ⁊ postea sensum ¶ Dõm ꝙ q̃uis visio fiat in instanti tpis tñ in visione plura concurrũt q̃ habent ordinẽ nature qr vnũ est causa alterius in vno em̃ instanti color immutat mediũ et organũ tñ ꝑm naturã color prius immutat mediũ et mediũ vlterius immutat organũ. Põt em̃ in in vno instanti tpis plura esse instantia nature. Aresto. ergo intelligit ꝙ color prius immutat mediũ ꝑm naturã q̃ ipm organũ nõ ãt ꝑm tpˢ.

Arguitur Si color esset in aere seq̃retur ꝙ aer esset coloratꝰ et similiter oculus qđ est falsum. Sequela ꝓbatur. quia vbicunq̃ est forma ibi est etiam denominatio forme. ¶ Dõm ꝙ ad hoc ꝙ aliqua forma denoĩet subiectũ nõ sufficit ꝙ insit subiecto p̃mo requiriẽ ꝙ ĩsit subiecto satis ꝑfecte et satis intense. et ꝓpter hoc calor in aqua tepida nõ denominat aquã calidã. color aũt nõ est medio et in organo ꝑm esse ꝑfectũ ergo etiã nõ denomiat medium neq̃ organũ.

Queritur Vtrũ color sit vniꝰ speciei ꝑm ꝙ est in obiecto medio et organo ¶ Dõm ꝙ sic. Et poniẽ rõ ĩ cõmẽto doctoris circa librũ de sensu ⁊ sensato quia diuersitas subiectoꝝ non facit in formis diuersitatem specificã sed solũ numeralẽ. sed ista diuersitas que est in colore ꝑm ꝙ est in subiecto medio et organo sumiẽ solũ ꝑm dr̃ñaz dyaphaneitatis que est subiectñ ꝓximũ coloris. quia color existẽs in subiecto est in dyaphano terminato. color in medio est in dyaphano simplr̃ interminato. sed color in organo est in dyaphano ꝑtim terminato ⁊ ꝑtim interminato. Et rõ est quia oculus est de natura aque vt diciẽ in de sensu et sensato ꝫ aqua quodãmodo terminat ꝓpter spissitudinem suã spẽs coloris et ideo spẽs rerũ visibiliũ apparent in aqua.

Arguitur Color in aere non denoĩat sed color in pariete dnoĩat ergo nõ sunt vniꝰ speciei. ꝯñ̃a tenet. q̃a eadẽ forma habet eundẽ modũ denominãdi. ¶ Dõm ꝙ forma vniꝰ spẽi nõ semp equaliter denoĩat diuersa subiecta si insit talibꝰ subiectis ꝑm diuersum modũ. Exempli grã. licet in igne et aqua tepida calor sit vniꝰ spẽi tñ ille calor nõ denoĩat aquã tepidam calidam sicut ignẽ. sic siliter est ad ꝓpositum q̃uis em̃ color sit vniꝰ spẽi in subiecto ⁊ in medio nõ tñ habet eundẽ modũ inessendi et idõ nõ equaliter denominat.

Arguitur Color habet etiam in medio esse reale. ergo debz denominare mediũ. Añs ꝓbaẽ. q̃a habet esse specificũ ergo habet esse reale. Item color existens in medio est in p̃dicamẽto de tercia spẽ qualitatis. gᵒ habz eẽ reale ĩ medio ¶ Dõz ꝙ dupliciẽ aliq̃d diciẽ habere esse reale. Vno mõ quia habet eẽ specificũ ⁊ sic vtiq̃ color habz esse reale in medio qr est in eodem p̃dicamento sicut color in subiecto. Alio mõ diciẽ aliq̃d habere esse reale et reali mõ id est ꝑfecte. et sic color solũ habet esse reale ĩ subiecto ⁊ nõ in medio neq̃ in organo. Et hoc ẽ qđ dici solet ꝙ color in medio habet esse intentionale nõ tñ accipiendo intentõem ꝓ intentõe loyca quia talis intentio nõ est sensibilis sed diciẽ habere esse intentionale. i. impꝑfectũ qđ esse est separatum a materia. i. a cõditionibus materie phisice vt infra diceẽ. ⁊ ideo in medio põt esse colores q̃ in subiecto essent cõtrarij quia ꝑm hoc esse quod habent in medio nõ cõtrariantẽ. In istis ꝯsonat cõe dictum ꝙ color habet triplex esse scz in subiecto in quo habet esse phisicũ et reale ⁊ in aere est sicut in deferẽte ⁊ in organo tanq̃ in principio cognitionis.

Non enim bene dicit.

Hic Aresto. excludit errorem Democriti circa p=

dicta qui dicebat q̄ ſi totū medium a terra vſq̄z
ad celum eſſet vacuū.i.ſine corpe.tunc ſm maxi
mam certitudinē videremus ea que ſunt circa ce
lum etiam ſi formica eſſet circa celum quia nihil
obſtaret inter rem videntē ⁊ rem viſam.ſed di-
cit Areſto.q̄ hoc eſt impoſſibile. q2 ſi nō eſſz me
diū inter rem videntem ⁊ rem viſam. tūc ōmno
nihil videret. Quod pbat Areſto.ex dictis.quia
dictum eſt q̄ obiectū pmo mouet mediū.⁊ medi
um motū vlterius mouet ſenſum. ſi ergo nō eſt
mediū ipm nō pōt moueri.⁊ ſi mediū nō mouet
etiam ſenſus nō mouet a medio

Ignis autē in vtriſq̄z

Hic ponit aliā ptem ſcz de mō videndi corpa lu
cida ſiue innoiata viſibilia dicēs q̄ ignis ⁊ alia
innoīata viſibilia vident nō in lumine ſed in te
nebris et ideo ſicut color eſt viſibilis quia mouz
dyaphanū prius illuminatū ita innoiata viſibi
lia ſunt viſibilia quia mouent dyaphanū ipſum
actuando p lumē ⁊ hec ideo quia talia lucentia
in nocte que dicunt viſibilia innoīata hn̄t intra
ſe lumen imbibitū quo lumine pn̄t etiaz dyapha
nū in parte illuminare ⁊ hoc cōtingit in eis ppt
cōmixtionē nature ignis a quo igne eſt lucidi-
tas vl lumen in mixtis. Alia em̄ elementa non
ſunt de ſe lucida.

Arguitur

Si iſta innominata viſi
bilia eſſēt lucentia pter
ignem ſequeret q̄ etiam eſſent calida pter ignē
¶ Dōm q̄ hoc nō oportet. Cui⁹ rō eſt.q2 q̄ncun
q̄z due forme ſūt ī aliq̄ quaꝝ vna naturalit̄ ē pꝛior
alia.tunc pōt talis res manere in aliquo ſm pri
mam formā et nō.ſm vltimā ſed nō econtra. cū
ergo luciditas ſit prior forma q̄ caliditas. ergo
pōt ignis repiri in aliquo ſm luminoſitatē et
nō ſm caliditatem.q̄ aūt luminoſitas ſit prior
forma patet.q̄a ignis cōicat lumen cū corporib⁹
celeſtibus que ſunt pma corpa.

Eadem autem ratio.

Hic Areſto.redit ad materiā de qua prius fuit
locutus ſcz q̄ color poſitus ſupra ſenſum nō fa
cit ſenſationē dicens q̄ hoc nō ſolum verū eſt de
colore ſed etiā in alijs ſenſibilibus. quia etiam
alia ſenſibilia poſita ſup̄ ſenſum nō faciūt ſen-
ſationē. Et pmo declarat hoc in his in quib⁹ eſt
manifeſtū ſcz in quib⁹ repitur mediū extraneum
ſicut ſunt auditus et olfactus quia in illis opoꝛ
tet prius media moueri anq̄ moueant ſenſus.
ſicut ſon⁹ prius immutat aerem anq̄ immutat
auditū et odor prius diffundit ſe p aerem anq̄
immutat odoratum et q̄uis hoc non appareat
de guſtu et tactu quia vident abſq̄z medio immu
tari tn̄ eſt ibi etiā ſimile ſicut infra dicetur.q̄uis
em̄ guſtus ⁊ tactus nō habēt mediū extrinſecū
tn̄ habent mediū intrinſecū. Deinde oñdit q̄d ſit
mediū in ſenſibus. Dicit aūt mediū p q̄d ſenſibi
le defertur ad ſenſum. Et vult q̄ mediū in ſenſu
viſus auditus ⁊ olfactus ſunt aer et aqua.vn̄
pbat ſpecialiter de odore.quia ibi videbat eſſe mi
nus manifeſtū.q̄ em̄ odor pcipiat p aerem ma-
nifeſtum eſt in reſpirantib⁹ que nō odorant niſi
p reſpiratōnem in aere.q̄ etiā fiat reſpiratio in
aqua ptz.quia aīalia aquatica ſicut ſunt piſces
habent vtiq̄z ſenſum odoris.⁊ ſic in eis defertur
odor per aquam.

Arguitur

Mediū et ſenſus debēt p-
porcionari ergo ſi eſt idem
mediū in illis tribus ſenſibus nō erūt ſenſus di
ſtincti. ¶ Dōm q̄ q̄uis ſit idem mediū materia
liter in ipſis ſenſibus p q̄d ſenſibilia deferūt ad
ipos ſenſus tn̄ eſt aliud formaliter. Poſſunt em̄
aer et aqua capi tripliciter. Vno mō ſm tranſpa
rentiā et dyaphaneitatē et ſic ſunt mediū in vi
ſu.quia ſic color defert p aerem et aquam. Alio
modo accipiunt ſm q̄ ſunt corpa faciliter mobi
lia ſm locū.et ſic ſunt mediū in auditu quia ſon⁹
cauſat p motū localem aeris ⁊ aque. Tercio mō
accipiūt ſm q̄ ſunt faciliter alterabilia ⁊ ſic ſūt
mediū in olfactu ⁊ guſtu quia odor alterat aerē
anq̄ veniat ad odoratū ⁊ ſilr alterat aquā.

Queritur

Vtrū ſenſibile poſitū ſu-
pra ſenſū faciat ſenſatio
nē. ¶ Dicendū q̄ nō ⁊ rō eſt quia oportet obie
ctū eſſe ſpūaliſatū anteq̄ poſſit mouere ſenſū.ſi
em̄ ſufficeret qualitercunq̄z pn̄tia forme ad cogni
tionē tunc etiā res naturales cognoſcerent illas
formas quas in ſe habent.requirit ergo ad cogni
tionē alicui⁹ forme q̄ talis forma ſit ſpūaliſata
ſed ſpūaliſatio non pōt fieri niſi p mediū. ergo
oportet obiectū p mediū diffundi. Maior patet
ex ordine entiū quia ſi aliqua res in ſe habet for
mā magis ſpūalem tunc talis res magis cogno
ſcit.ſunt em̄ quedā entia que habent formas ma
teriales.vt ſunt entia pure materialia ſicut pa
ries habz in ſe colorē.quedā vero ſunt entia que
habent in ſe for̄s materiales cū q̄dā ſpūalitate

hoc aũt cõtingit dupl'r· Uno mõ quia recipiũnt tales formas absq; materia et tñ cũ cõditionib' materie mathematice qualia sunt sentientia et talia cognoscũt singularia. Alia aũt sunt q̃ recipiunt in se formas absq; materia ⁊ etiam absq; cõditionibus cuiuscũq; materie. ⁊ talia cognoscũt res nõ solũ singulares sed etiã vles. ex quib' ptz q̃ causa cognitionis est ex hoc q̃ aliquid recipit formã absq; materialitate ⁊ cũ spiritualitate. ¶ Circa qd' sciendũ q̃ tripl'r põt impediri sensus a sua sensatione. Primo ex pñtia maioris sensibilis. ⁊ sic impedit visus noster a visiõe stellarũ in die ppter maius lumẽ supuemẽs sc; lumẽ solis. Scdo impedit sensus ppter indispositionẽ organi. sicut lingua febricitantis infecta amaro humore iudicat oia amara ⁊ isti modi non sunt ad ppositũ. Sed tertio impedit ex suppositione sensibil' sup̃ sensuz. ⁊ illũ modũ psequit h̃ Aresto.

Arguitur Sensibile nõ põt poni supra sensum. ergo text' est falsus. Añs pbat. q̃a positio est solũ corpoꝝ sed sensibile nõ est corpus sed quedã qualitas ergo. ¶ Dõm q̃tũ ñc sufficit q̃ sensibile accipitur dupl'r similit et sensus. Primo accipit sensibile sm q̃ est pncipalis rõ immutãdi sensum, ⁊ sic sensibile est accñs. Alio mõ accipit sensibile p illo qd' est tota rõ immutandi sensum. ⁊ sic accñs acceptũ cũ subiecto vocat sensibile et eo modo accipitur hic sensibile ⁊ tunc sensibile est corp' ⁊ poni põt supra sensum. Similit igit sensus accipitur dupl'r. Uno modo p potẽa sensitiua. ⁊ sic sensibile nõ ponit supra sensum. Alio mõ accipit p organo in quo est talis sensus. et tũc sensus est corpus sicut sensus visus sunt oculi cũ neruo optico ⁊ eo modo sensibile dicit poni supra sensum. Uñ in pori textu Aresto. notant dicit si aliq̃s ponat habens colorem. i. corpus coloratũ sup̃ visum. i. supra organũ nõ facit sensatõem.

Arguitur Omne mouens debet esse immediate cũ moto. septio phoꝝ. sed sensibile mouet sensum ergo debet esse simul cũ sensu. ¶ Dõm q̃ duplex est mouẽs sc; pncipale ⁊ pmũ. Aliud est mouẽs primũ. p hoc ergo dõm est q̃ obiectũ sm q̃ est in subiecto proprio sic nõ est sil' cũ moto sc; sensu. quia sic ẽ mouens pmũ. sed obiectũ sm q̃ est in medio est mouens primũ et hoc modo est simul cũ sensu. ⁊ sic etiã sensibile agit in sensum p contactũ virtutis licet nõ quantitatis.

Arguitur Videt q̃ tangibile positũ sup̃ tactũ faciat tactũ. ergo ista autoritas nõ est vniuersalit vera. Añs pbat. q2 si alicui inferat vuln' tũc in loco vulneris est tact' et tñ ibi al' sentit. ergo sensibile positum sup̃ sensum facit sensationẽ. ¶ Dõm q̃ in illo casu etiã nõ fit tactus in illo loco in quo ponit tãgibile supra tactũ realiter. ß in locis ppinquis vbi est tactus integer circa positionẽ sensibilis sup̃ tactum quia in illis locis nõ est tact' lesus ⁊ ideo in illis põt fieri sensatio.

Nunc autem primum

Postq̃ Aresto. determinauit de obiecto visus. Hic cõnter vult determinare de obiecto scdi sensus quid sc; sit obiectum auditus. Q; aũt visus pot sit auditu prius pbatũ est tribus rõnib' de visibili.

Arguitur Auditus est pfectior visu ergo debet ꝑcedere. Añs pbat. quia plus valet auditus ad sciam q̃ visus. nam plus addiscim' audiendo q̃ videndo. In signũ cui' dicit Aresto. in pncipio puoꝝ naturaliũ q̃ ceci a natiuitate sunt prudẽtiores surdis et mutis. ¶ Dõm q̃ visus et auditus pñt dupliciter ad inuicẽ compari. Uno mõ q̃tum ad ea q̃ eis p se cõueniũt. et sic visus est dignior auditu. quia p se comparant ad obiecta. sed obiectũ visus est digni' obiecto auditus. Alio mõ comparantur ad inuicẽ q̃tũ ad aliqd' accñs qd' eis cõuenit sc; q̃tum ad receptionẽ discipline. ⁊ sic auditus est dignior visu. quia plura addiscim' audiendo ab aliis q̃ inueniendo p nos qd' fit p visum. sed h' nõ arguit dignitatẽ auditus simpl'r sed sm q̃d. Simile est de homine et equo. quia homo est simpliciter dignior equo. sed sm quid sc; in cursu vel ad portandũ onera equ' est dignior homine. possit etiam dici q̃ q̃uis plura addiscam' audiẽdo q̃ videndo tñ est maior certitudo in visu q̃ in auditu. et ideo scia accepta p visum est certior ea que accipit p auditũ. ¶ Intendẽs g' Aresto. de sono determinare. Primo determinat de sono in cõi. Scdo de q̃dã spẽ soni sc; de voce ibi. Vox aũt est sonus. Circa pmũ pmo determinat de generatione soni. Scdo de immutatõe soni. circa primum pmo determinat de generatõe soni directi. Scdo reflexi ibi. Echon aũt.

Queritur Quare Aresto. determinat hic de generatione

G ij

ſoni et tñ prius nõ determinauit de generatõne coloris nec poſtea determinat de generatõe obiectoꝝ alioꝝ ſenſuũ. ¶ Dõm ꝙ ideo quia obiecta ſenſuũ exterioꝝ cõſiderant̃ dupl'r. Uno mõ ſm ꝙ generãt̃ in ſuis ſpẽbus. ⁊ ſic de eis determinat̃ in libro puoꝝ naturaliũ. ibi eñ determinat̃ de generatõne coloris quõ ſcȝ generat̃ ex lumine ⁊ ex opaco et dyaphaneitate. Siliter determinat̃ ibi de generatõe odoꝝ et ſaporum. Alio mõ cõſiderãtur obiecta ſm ꝙ immutãt ipos ſenſus. et ſic in hoc libro determinat̃ de eis. Per hoc ergo dicitur ad queſitũ ꝙ illa duo ſcȝ exiſtentia ſpecifica ſoni et immutatio ſenſus ꝑ ſonũ nõ diſtant in ſono quia qñ ſon⁹ exiſtit in ſua ſpẽ tũc immutat ſenſum et econtra. ⁊ ideo nõ fuit alia determinatio habenda de generatõe ſoni et eius immutatione ſed alia determinatio habet̃ de alijs obiectis q̃tũ ad generationẽ et q̃tum ad immutatõem quia tales qualitates ſunt ꝑmanentes ſm naturã. et ideo poſſunt eſſe ⁊ nõ immutare. non aũt eſt ſic de ſono. ¶ Intendit ergo Areſto. ꝑmo determinare de generatione ſoni. et primo diſtinguit quõ aliquid ſe habet ad ſonũ. et vult ꝙ tripliciẽ aliquid ſe habet ad ſonũ. Uno modo priuatiue. quia neqȝ habet ſonum in actu neqȝ in potẽ vt ſpongea vel lana quia nõ pñt facere ſonũ. et iõ nõ habent ſonũ in potẽ. Alio mõ aliquid ſe habet ad ſonũ poſitiue et hoc cõtingit dupl'r. quia vl' habet ſonũ in potẽ ſicut ſunt es campana et quecunqȝ ſunt plana et lenia quia hñt in ſe potentiã faciendi ſonũ. Alia dicunt̃ habere ſonum in actu ſicut ipm mediũ in quo eſt ſonus realiẽ ſm aliquã ꝑtem. i. circa corpus ſonans ⁊ audit⁹ in quo eſt ſonus intẽtionaliter. Circa hũc textũ eſt cõſiderandũ ꝙ ſonus differt ab alijs ſenſib⁹ quia ſonus nõ eſt in actu niſi in medio. quia in corpe ſonante nõ eſt ſonus niſi effectiue ⁊ non formaliter nec ſubiectiue. ſed alia ſenſibilia non ſunt tñ in medio actualiter et formaliter ſȝ etiã ſunt in alio ſubiecto actualiter. ⁊ hoc intendit Areſtotiles in hoc textu dicẽs ꝙ in medio eſt ſolum ſonus ſm actum.

Arguitur Mediũ ſicut aer etiã habȝ ſonũ in potẽ ergo nõ bene dicit̃ ꝙ corpus ſonãs habȝ ſonum in potentia et medium in actu. ¶ Dicendum ꝙ eſt duplex potẽ ſcȝ effectiua qñ ſcȝ aliquid põt facere alterũ de ſe ſicut edificator dicit̃ eſſe in potẽ ad domũ ſcȝ effectiue et eodem mõ corpus ſonãs eſt in potentia ad ſonu quia põt de ſe facere ſonũ ſcȝ in aere. Alio mõ aliquid eſt in potẽ ſubiectiue. et ſic etiam mediũ eſt in potẽ ad ſonũ. quia medium eſt ſubiectum in quo recipit̃ ſonus habȝ ergo mediũ qñqȝ ſonũ in actu qñ ſcȝ ꝑcutit̃ corpus ſonãs. et qñqȝ habet ſonũ in potẽ ſcȝ anq̃ ꝑcutit̃ corpus ſonãs vl' poſtq̃ ipm eſt ꝑcuſſum.

Arguitur Sicut ꝑ colorẽ dicim⁹ nos videre coloratũ ſic ꝑ ſonũ dicim⁹ nos ꝑcipe ſonũ. ergo ſicut color eſt ſubiectiue in colorato ſic etiam ſonus erit ſubiectiue in corpe ſonante. ¶ Dõm ꝙ tales locutiões nõ ſunt eq̃liter intelligende in ſono et obiectis aliorum ſenſuũ. q̃a tales ꝓdicationes ſunt ſubiectiẽ in alijs ſenſibus. Exempli grã. vt ſi dicam⁹ video coloratum ſenſus eſt video corpus hñs in ſe colorem ſubiectiue. ſed iſte ꝓdicatões de ſono ſũt effectiue. vt ſi dicat̃ audio campanam ſenſus eſt ꝙ campana effectiue facit de ſe ſonũ. ⁊ ſic cãpana eſt ſenſibile ꝑ accñs ſicut ⁊ corpus. coloratũ

Queritur Tũc cũ in aere ſit ſonus ſubiectiẽ. quare nõ dicim⁹ audio aerem. ¶ Dõm ꝙ rõ eſt quia ſonus non habet eſſe ꝑmanens in aere ſicut alia ſenſibilia hñt eſſe ꝑmanẽs in ſuis ſubiectis. ſed ſm loycos forma que trãſeũt eſt in ſubiecto nõ denoĩat ipm ſubiectũ ſicut ptȝ de rubedine cauſata ex verecũdia que nõ dnoĩat ſuũ ſbiectũ. ſic etiã ſon⁹ nõ denominat aerem. Tunc querit̃ quare cauſa efficiens coloris nõ denoĩat̃ a colore ſicut cauſa efficiens ſoni a ſono. vt quare nõ dicimus video pictorem qui facit colorem ſicut dicim⁹ audio campanã que facit ſonũ. Dõm ꝙ nõ eſt ſimile quia ſonus qñ eſt tũc ſemꝑ cõiungit̃ actualiter ſue cãe efficienti quia nõ eſt ſonus niſi qñ corp⁹ ſonans actualiter facit ſonũ ſed nõ ſemꝑ cõiungit̃ color cauſe efficienti ergo ⁊c.

Arguitur Eiuſdem eſt potẽ cui⁹ eſt actus et econtra. ſed nunq̃ eſt ſonus actu in ſonãte ergo nec in potẽ. ¶ Dicendũ ꝙ actus accipit̃ dupl'r. Uno mõ put ſignificat opationẽ. et ſic eiuſdem eſt potẽ opatiua cui⁹ eſt actus. i. opatio. ⁊ ſic ſonus eſt in corpore ſonante tam in potẽ q̃ in actu. Alio mõ actus ſignificat formã et tunc eiuſdem eſt actus cuius eſt potẽ paſſiua ſiue ſubiectiua. et ſic corpus ſonãs nec eſt in potẽ ad ſonũ nec habȝ actu ſonũ ſic eñ ſonus actu eſt in medio et etiam in potẽ quia in medio eſt vt in potẽ ſubiectiua et etiaȝ

quandoqz actualiter.

Arguitur Si aer esset mediū sequeretur φ idem esset medium et subiectu ¶ Dicēdum φ duplex est ps aeris circa corpus sonans. quedā est ꝓpinqua et in illa est sonus subiectiue sicut accñs ī subiecto. et ibi est sonus realiter. Alia est pars aeris distās a corpe sonante et in illo aere est sonus intentionaliter sicut etiam in organo siue in potēa.

Fit autem qui secūdū

Quia Aresto. dixit φ sonus qñqz est in actu qñqz vo in potēa Hic pñr ondit quō fit son⁹ in actu Et pmo ondit que requirūtur ad hoc φ son⁹ fiat in actu. Scdo ostendit qualia debent illa esse. ibi. sicut aūt diximus. Vult ergo φ tria requiruntur ad sonū scz pcutiens pcussum et mediū. et hoc pbat quia pcussio alicui⁹ ad aliquid est causa soni sicut patz in sono campane vbi baptillus pcutit ad campanā. sed in pcussione tria requiruntur scz aliquid qd pcutitur et aliquid qd pcutit et quia nō fit pcussio sine motu locali et motus localis nō fit sine medio. ergo oportet aliquid esse mediū et in tali medio fit sonus.

Arguitur Qñqz fit sonus vbi non sunt pcutiens pcussum et mediū. patz in tribus. Primo in virga pcutiente aerē. Scdo in fensa cū qua auriga dirigit equū et in panno rupto. ¶ Dicēdum φ in istis casib⁹ aer habet rōem medij et etiam pcussi. et hoc ideo qa qñ aliqua vga velociter mouetur p aerem tunc ex tali veloci motu vnitur aer et ꝯdensatur. et talis aer cōdensatus pcutitur p ipam vgaz siue p ipam fensam aurige. vñ pcutiens est fensa siue vga pcussum vo est aer ꝯdensatus et mediū est aer subtilis circa aerem cōdensatum. De pāno rupto dicēdum φ due ptes aeris extranee se mutuo ꝯcutientes sunt causa illius soni quia p rupturā illi⁹ panni oportet subito intrare aerem ad replēdū locū in q̄ prius erat pān⁹ ex q̄ motu ptes aeris ad inuicē collidunt et generatur sonus. ¶ Tunc Aresto. ostendit qualia debent esse que requirūtur ad sonū scz pcutiēs et pcussū. Scdo q̄le erit mediū. Circa pmū ondit φ pcutiens et pcussum in sono debent esse corpa dura. et hoc ido quia son⁹ fit p violētam motionē aeris sed mollia cedunt pcutienti et nō fit sonus p corpus molle qa nō fit diuisio aeris. Scdo requiritur φ sint leuia q̄a si acus pcutiatur acui nō fit sonus quia nō fit diuisio aeris. Et ad hoc φ sit magn⁹ et pfect⁹ son⁹ requiritur φ corpa sint cōcaua qz corpa concaua possunt continere multū aeris et ex illa cōtinentia multi aeris fit magn⁹ sonus qz fit violētia magna aeris inclusi in tali cōcauitate: et ista ē causa quare si pcutiantur manus ad inuicem fit magnus sonus.

Queritur Utrū sonus pueniat ad auditū p motū localem. ¶ Dicēdum φ sonus ī pncipio necessario hz fieri p motū localem qz causatur ex motu locali aeris sȝ in pgressu nō est necesse sonū fieri per motū localem. et sic nō multiplicatur sonus vsqz ad auditum per motū localem. Prima pars sic patz. q̄a dicit Aresto. ī scdo metheoroꝝ φ visus āticipat auditū in tonitruo et in chorusca tione qd sic intelligitur quia q̄uis sil tempore fiant tonitruū et choruscatio tñ videmus prius choruscationē añ q̄ audimus tonitruū qd esse nō posset nisi ex h⁹ φ sonus defertur per motū localem et visio fit in instanti. Scda to est q̄a auditio impeditur per ventum nō aūt visio si ergo multiplicatio soni per mediū impeditur per motū localem ergo fit per motū localem. Scda pars patz tribus rōnibus. Prima est quia dicit Aresto. in hoc scdo. φ sensibile positum sup̄ sensum nō facit sensatiōem. si ergo per realem motum sensibile veniret ad sensum tūc nō faceret sensatōem. Item sonus fact⁹ in aere auditur in aqua sicut patet de piscibus qui mouētur per sonum illius qui stat in littore sed nō pt dici φ realis motus fiat sub aqua. Et in hoc casu in aqua solum fit intētionaliter son⁹. Tertio si realis motus fieret semper cū sono tūc aer realiter moueretur cōtrarijs motibus realib⁹. quia cōtingit sonū fieri a duobus stantibus in oppositis locis quoꝝ vnusquisqz audit alterum. si ergo mediū moueretur realiter tūc ille aer moueretur oppositis motibus Uerū ergo est φ in principio circa corpus sonās est realis motus. sed in aliqua distantia circa auditum nō oportet esse motum realem. sed solū spēm siue intētōem soni.

Arguitur In omni sensatōe sufficit pñtia sensibilis. ergo non oportet auditōem fieri per motum localē. ¶ Dicēdum φ dupliciter aliquid facit ad sensatōem Uno modo quia immutat sensum. et sic sensibile facit ad sensatōem. quia immutat sensum. Alio modo aliquid facit ad sensatiōem preambulariter. scz sine quo nō fieret sensibile presens sensui

Primo mō color requirit ad vidēdū quia ꝓprie immutat visū. ꝭ scđo mō lumē requirit ad vidēdum sicut illud sine quo nō est color pñs visui. sic ad ꝓpositū dōm ꝙ sonus requirit ad audiendū sicut qđ immutat auditū. sed mot⁹ localis cōcurrit sicut sine quo nō pñtat son⁹ auditui

Amplius autē audi.

Postꝙ Aresto. determinauit de ꝑcutiente et ꝑcusso que requirūt ad sonū. ꝯñter determinat de medio ⁊ dicit ꝙ mediū soni est aer et aqua. tñ aer est ꝑfectius mediū ꝙ̄ aqua. Cui⁹ rō est quia son⁹ causat ex diuisione violenta medij. sed aer est mediū facilius diuisibile ꝙ̄ aqua. ergo ī aere magis fit son⁹ ꝙ̄ in aqua. Addit tñ Aresto. ꝙ neqꝫ aer neqꝫ aqua habēt in se ꝓpriū sonū qđ sic intelligit quia sūt mediū sonādi. sed mediū debꝫ esse denudatū a forma obiecti sicut prius dictū est. requirit etiā ꝙ mediū ꝑcutiat ad alterū quia si aer maneat nō ꝑcussus tūc nō fit son⁹. Item si aer fortiter ꝑcutiat tūc est fortis son⁹ et ꝑfect⁹ et hoc est ideo quia in veloci motu aeris causat son⁹. si ergo aer tarde mouet tūc nō fortit diuidit et ergo fit paru⁹ sonus.

Queritur Utrū son⁹ sit forma naturalis. ¶ Dōm ꝙ sic et hoc ꝓbat dupliciter. Primo sic. omnis forma que est phisice cōsiderationis est naturalis. sed son⁹ est forma que est phisice cōsideratōis ergo est forma naturalis. Scđo sic. illa est forma naturalis q̄ ꝑficit naturalē poñam. sed sonus est hmōi q̄a ꝑficit auditū. Maior ꝑꝫ q̄a inter obiectū et poñam debet esse ꝓportio ꝭm naturā.

Arguitur Sonus habet cām violentam quia violenta fractura aeris est cā soni. ergo nō est forma naturalis ¶ Dōm ꝙ duplex est cā soni scꝫ intrinseca q̄ est materia vt vox. ⁊ forma q̄ est sensibilis q̄litas Alia est cā extrinseca scꝫ corp⁹ sonās et ꝑcutiēs ꝙuis ergo cā extrinseca soni scꝫ cā efficiens soni sit violēta tñ cā intrinseca est naturalis. nec ſupequirit ad hoc q· aliquid sit naturale ꝙ efficiēs sit naturale. sed sufficit ꝙ aptitudo materie ad formā sit naturalis. ⁊ hoc est qđ dicit Aresto. tertio Ethicoꝝ. ꝙ violentū est qđ est extrinsecū sed hoc nō sufficit sed addit cui passum nō ꝯfert vim. sufficit ergo ꝙ aer q̄ est subiectū soni habeat in se aptitudinē naturalē ad talē motū. Itē q̄nꝗ cōtingit aliquā subām naturalē generari ex motu violēto sicut ignis generat ex motu lapidis ad ferrum siue calibem.

Echo autē fit quādo

Postꝙ Aresto. determinauit de sono ꝑncipali. hic ꝯñter determinat de quodā sono secūdario q̄ dicitur echo. Et primo determinat de eius generatione. Scđo de eius diuersitate. quo ad primū vult ꝙ Echo generatur qñ ab aere moto ꝑ ꝑncipalem sonū fit son⁹ secūdarius ex hoc scꝫ ꝙ talis aer motus inuenit aliqđ corpus obstās. ⁊ a tali corpe obstāte aer iterū redit ad suū ꝑncipium. sonus ergo factus in tali reditōe vocat echo Et exemplificat Aresto. de spera siue de pila. qꝛ pila ꝓiecta ad aliqđ obstans resilit iterū ad ꝓijcientē. Pōt etiā dari exemplū extra textū de aq̄ mota. qꝛ si aliq̄s ꝓijciat lapidē ad aquā stāgnalem tūc talis mot⁹ facit circulatōes que durant donec veniāt ad littus. Et iterū a littore fiūt noue circulationes cōtrarie ꝑorib⁹ circulatōib⁹. in illa ergo reditione fit son⁹ echon.

Videtur autem sem.

Hic ponit diuersitatē ⁊ drñam in sono echon. et vult ꝙ duplex est son⁹ echo scꝫ manifest⁹ ⁊ certus et talis solū fit qñ mouet aer ad aliqđ corpus cōcauū et a tali corpe cōcauo repcutit. Ali⁹ est son⁹ echo immanifest⁹ et talis fit in quolibet sono ꝑncipali. qđ sic ōndit Aresto. quia aīalia facientia sonū sūt circa terram. quia ergo dictū est ꝙ in factione soni aer mouet circulariter sic oportꝫ ad min⁹ aerem a terra repcuti. Et ponit simile de lumine quia semp fit repcussio luminis quia nisi sic tūc solum ibi esset lumen vbi directe mittūtur radij sed non est semp talis repcussio nobis manifesta. in illo aūt loco est nobis manifesta vbi directe mittūt radij ad aliqđ corp⁹.

Queritur Utrū son⁹ echo sit son⁹. ¶ Dōm ꝙ sic. Arguit tñ ꝙ nō quia ibi nō sunt ꝑcutiens ꝑcussū et mediū. ¶ Dicendū ꝙ sonus echo accipit dupl'r. Uno modo ꝭm ꝙ includit ꝑncipalem sonū et sic accipit improprie. et tunc pōt dici ꝙ aer ꝑcedens est ꝑcutiens. obstaculū est ꝑcussum et aer circumstans est mediū. Alio mō accipit ꝑcise ꝓ sono rediūte et ille est son⁹ echo ꝓprie quia ꝓprie secundario immutat auditum. Tunc est dōm ꝙ pars aeris resiliens est ꝑcutiens et aer qui nitebat ꝓcedere ad corpus est ꝑcussum et aer subtilior

est mediū. et sic aer est percutiens percussū et mediū. Simile est de aqua quia qñqz aqua tendēs ad litus mouet aquā etiam volentē tendere ad litus et in illa motione causat etiā quidā son⁹ qui est similis sono echon ille aūt son⁹ causat ex cōcussione partiū aque ad inuicem

Queritur Vtrum sonus echon sit idem sonus cū sono pn̄cipali. ¶ Dīm q sic. Et hoc est verū si son⁹ echon realiter causet ex reali motu aeris.

Arguitur Motus directus et mot⁹ reflexus nō sunt vn⁹ motus nūo vt dicit octauo phoꝝ. ergo nec son⁹ pn̄cipalis et sonus echon est vn⁹ son⁹. quia sonus pn̄cipalis fit in motu recto. et son⁹ echon in motu reflexo. ¶ Dōz q ñ oportet sonū echon fieri p motum reflexū. quia tunc pcederet argumētū. sed pōt talis sonus fieri p motū circularē et in tali nō est necesse interuenire quietē. ergo est sic ymaginandū q in accessu aeris ad aliqd obstaculū aer non directe redit p eandē viam per quā exiuit. sed qñ aer venit ad obstaculū tūc in alio circulo siue situ incipit redire. Sed pōt aliter dici q nō oportet sonū echon fieri realiter p realē motū aeris. sed spēs pn̄cipalis soni redeūtis pōt dici sonus echon. ¶ Circa qd sciendū q qñqz in sono pn̄cipali fit vehemens motus aeris et tūc sonus echon causat ex reali motu aeris redeūtis a corpe obstante. Alio mō sonus pn̄cipalis non mouet ita vehemēter et tūc sonus echon nō causat p realem motū aeris. sed p hoc q spēs pn̄cipalis soni iterū redit ad audiēs.

Queritur Vtrū sno⁹ echon fiat in aere realiter vl' intentionaliter. ¶ Dōm q qñqz pōt esse in aere realiter et quādoqz itētionaliter et hec sub ista dīa qa qñ corpus obstans parū distat a pn̄cipali corpe sonāte tunc pōt etiā fieri realis motio aeris in reditione siue reflexione aeris. sed si corpus obstans multū distat a pn̄cipali corpe sonāte tūc reflexio aeris nō fit sm motū realem. sed solum intentionalē. et tunc son⁹ echo est solū intētionalis. Et ponūt doctores simile qa nō est incōueniens q aliqua ymago faciat nouā ymaginē. vt si quis videat in speculo ymaginē alicui⁹ ymaginis. Qūis ergo pma ymago causata sit a corpe nō tn̄ scda quia illa causat ab ymagine. sic etiā cōtingit in sono echon qz pn̄cipalis son⁹ semper causat ex motu reali aeris sed ymago illius son i potest de nouo producere sonum echō qui est intentionalis.

Vacuum enim recte.

Postq̄ Aresto. determinauit de duplici sono. hic cōnter determinat de immutatōne audit⁹ ab ipso medio et postea de immutatōe organi a sono. et pmo determinat de ipo medio p qd fit immutatio. Scdo determinat de organo qd immutatur. Quātū ad primū dicit q ppriū mediū audiendi recte dicitur vacuum. antiqui eñ dixerūt q ibi esset vacuū vbi est aer. et dicebant cōformiter ad opinionē laycoꝝ quā opinionē reprobat Aresto. quarto phoꝝ. Qz aūt aer sit mediū sic pbat. qa illud est mediū in sono qd aptū est frangi p motum localem. sed aer maxime est frangibilis. g° aer est mediū in sono. Maior ptz quia ex fractura aeris moti causat sonus sicut dictū ē et son⁹ defert ad auditū p aerem continuatū. Qūis eñ in aere circa corpus sonans sit realis mot⁹. non tamē oportet talem motū cōtinuari vsqz ad auditum vt dictum est.

Arguitur Sonus facit audire. ergo nō aer. qd est cōtra textū. ¶ Dōm q dupliciter aliquid facit audire. Vno modo quia est principalis rō mouēdi potēam auditiuā et sic obiectum vniuscuiusqz potēe mouet ipam potēam et sic est verū q sonus facit audire et nō mediū. Alio mō aliqd mouz potēam qz est mediū per qd fit motio potēe ab obiecto et sic aer facit audire. Loquit ergo Aresto. de illo mō quo mediū facit audire.

Arguitur Videt q nō qz sonus non facit audire sicut obiectū pbat. qa circa sonū decipimur sed circa obiectum nō decipimur. Maior ptz. quia qñqz iudicam⁹ sonum remissum qui tamē est intensus et econtra. ¶ Dōm q hoc iudiciū quo aliquis iudicat sonū intēsum vl' remissum ñ accidit ex parte soni sed parte corpis sonantis. sed illa que accidunt ex parte subiecti ñ sunt sensibilia p se ppria et ideo nō est incōueniens sensum circa talia decipi. Vl' pōt aliter dici et melius q talis deceptio accidit ex distantia ipsius corpis sonantis ab auditu. Similiter sicut accidit i visu quia visus iudicat aliquē colorem puū qui est magnus ppter distātiam visibilis. Est ergo intensio soni. i. magnitudo soni potius sensibile cōe q̄ sensibile p se ppriū quia sicut se hz magnitudo molis ad visibile

ita se habet intensio et remissio ad sonū.

Queritur Utrū sit idem sonꝰ ꝗ ꝑcipit in auribus diuersoꝝ audientiū. ¶ Dicendū ꝙ sonꝰ accipit dupliciter. Uno modo ſm ꝙ fit in aere circa corpus sonās. et sic sonꝰ ē unꝰ nūo q̄a una ps aeris cōtinua recipit in se sonū ut fit a corpe sonāte. Alio mō accipit sonus ſm ꝙ immutat diuersas poñas nūo diuſoꝝ audientiū. et sic est alius et alius sonꝰ nūo. quia sonꝰ est in aere sicut prius dictū est. sed est alia ps aeris in auribꝰ diuersoꝝ audientiū. ergo ē etiā alius sonꝰ nūo. Similiter pōt dr̄ de unitate manus. q̄a manꝰ pōt dupl'r capi. Uno mō ex ea pte qua ↄiungit brachio et sic est una nūo. Alio mō accipit ſm illas partes a brachio distantes et sic diuidit in q̄nq3 digitos et sic manꝰ nō est una nūo sed multa nūo.

Auditus autem est.

Postq̄ Aresto. dixit de immutatōe sensus auditus q̄tum ad mediū. ↄñter determinat de immutatōe eius q̄tum ad organū. et vult ꝙ organū ipsiꝰ auditus est aliquid cōnaturale aeri. hoc ā dicit organū auditꝰ in quo immediate subiectat auditus. ꝓbat ergo Aresto. suā intentōem. quia sic se habet humidū pupille in visu. ita se habet aer cōnaturalis in auditu. sed humidū pupille ē organū visus. ergo aer cōnaturalis est organū auditus. Maior ꝓbat. quia ubi est humidū pupille ibi est visio. et ubi est aer cōnaturalis ibi ē auditio et ideo nō ubiq3 et ubicūq3 audit aīal. i. nō in omni parte sed solū in illa parte ubi aer exterior mouet aerem cōnaturalē hoc aūt est in auribus. q̄a ibi est quedā pellicula interior q̄ vocat miringa que cōtinet in se aerem cōnaturalē. talis ergo aer cū miringa est organū auditꝰ. q̄a in ipo aere cū miringa fundatur id est subiectat immediate poñia auditiua.

Per se ergo quidem.

Hic ↄñter ostēdit qualis debet esse iste aer q̄ appropriat auditui. et ponit duas cōditiones istiꝰ aeris. Prima est ꝙ talis aer complantatꝰ auribus debet esse cōnaturalis sic ꝙ nō posset faciliter remoueri ab ipis auribꝰ. et hoc dicit ad differentiā aeris exterioris quia talis est faciliter remouibilis. Scd̄a cōditio est ꝙ talis aer debet esse immobilis. i. insonabilis et hoc ptz ex ꝓbatiōne adiuncta quia dicit Aresto. ꝙ iste aer debz esse immobilis ut sentiat oēs drñas motus. i. soni. nō em̄ auditus ꝑcipit drñas motuū nisi accipiat motus ꝑ sono. nec est talis expositio abusiua quia sonꝰ semꝑ fit cū motu sc3 locali. Ex q̄bus ulterius Aresto. concludit duplex impedimētum ipsiꝰ auditus quia em̄ dixit ꝙ duplex cōditio requirit ad organū auditꝰ sic nūc cōcludit ꝙ ex defectu utriusq3 cōditionis impedit auditus. Primo ergo impedit auditus ꝑ hoc ꝙ aer cōnaturalis corrumpit. et ista est causa quare nō audimus in aqua quia existentes in aqua recipiūt ad se aquā ꝑ quā corrumpit aer cōnaturalis. est tñ verū ꝙ nō faciliter intrat aqua ad ipm aerē cōnaturalem et hoc ꝓpter reflexionē id est tortuositatē carniū in auribus. et ideo simile accidit si miringa laboret. i. infirmet quo ad auditū sicut si pupilla oculi laboret. i. infirmet in visu siue in oculo. Scd̄o impedit auditꝰ ex hoc ꝙ aer cōnaturalis habet in se sonū. et ideo si aures sonant sicut cornu tūc nō bene audimus. et hoc est ꝙ habent oēs sensus simile cū auditu q2 nullus sensus pt in se habere qualitates sui obiecti ſm rem et phisice. si ergo auditus habet in se sonum realem tūc nō pōt audire. Simile est de pupilla oculi quia si hz in se maculā tunc visus destruit.

Arguitur Aer est mobilis ad motū hominis. ergo aer edificatꝰ in auribꝰ nō est simpliciter immobilis. ¶ Dicendum ꝙ imobile pt dupl'r accipi. Uno mō accipit ꝓprie et ꝑ se et sic aer talis est immobilis per se sicut ptz ex p̄ma conditione quia aer talis est naturaliter ↄplantatus auribus quicq̄d aūt ꝑ se mouet accipit nouū locū et ideo nō naturaliter complantaret auribꝰ si esset ꝑ se mobilis. pōt tamē ꝑ accñs esse localiter mobilis ad motū hominis. Alio modo accipit immobile ꝓut idem est ꝙ insonabile et sic accipit immobile in textu quo ad secundā cōditionē quia aer debet esse immobilis in auribus. i. insonabilis sic ꝙ in se non habeat aliquā drñam soni quia si sic tūc impediret a perceptione alioꝝ sonoꝝ sicut iam dictū est.

Utrum autem sonat.

Hic mouet circa predicta quādā dubitationem que stat in hoc. utrū vberans id est ꝑcutiens faciat sonū vel vberatum vl' utrūq3. et vult ꝑ solutione ꝙ causa soni est simul vberans et ipsum vberatum sed differēter quia verberās causat sonū quia mouet aerem ad aliquod verberatū et

ꝑcussum causat sonū quia resistit motioni ꝑcuti entis et ex tali resistentia diuidit aer medius in quo fit talis son⁹. Ex quo manifestū est ꝙ si haberet solū vberans et nō verberatū vl' ecōtra nō causaret sonus. Addit tm̄ Aresto. ꝙ nō oē verberans et verberatū causant sonū q̄a si acus acui obijciat nō fit sonus. sed oportet illud qd' ꝑcutit esse regulare. i. planū ⁊ latū. quia sic aer diuidit et illo motu violēto aeris causat son⁹ vt dictū ē

Arguitur Si ad sonū ꝯcurrerēt verberans actiue et verberatū passiue. tūc sequeret ꝙ sonus essz in ꝑcusso ⁊ nō in aere medio qd' est falsum. Sequela patz. quia actio phisica siue natural' est in corpe passo. tercio phoꝝ. ¶ Dōm dupl'r. Primo ꝙ ꝑcussum nō ꝯcurrit ad sonū solū passiue sed etiā actiue. q̄a ex aere resiliente a corpe obstante generat son⁹ sed ad talem motionē aeris etiā ꝯcurrit ipsum ꝑcussum effectiue quia ꝑcussum etiā facit talem resilitōem aut diuisionem aeris. Sc'do pōt dici ꝯcesso ꝙ ꝯcurrat ꝑcussum passiue. tūc est dicendū ꝙ duplex est effectus agentis. vn⁹ est q̄ causat solum ab agente. et ille est solū in passo subiectiue sicut calor ꝓcedens ab igne in aquam est solū in aqua et nō in igne. Alius est effect⁹ agētis qui fit simul ab agente et patiente et illum nō oportet esse in patiente ꝫ pōt esse in aliquo tercio. et sic ē de sono quia causa soni sil' ē ꝑcutiens et ꝑcussum et ideo son⁹ nō est in ꝑcusso nisi effectiue sed est in aere formaliter.

Differētie autem so.

Postq̄ Aresto. determinauit de sono q̄ntum ad immutatōem tam ex pte medij q̄ ex pte organi Hic determinat de differentijs sonoꝝ. Et primo dicit q̄n ostēdūt. i. ꝑcipiunt drīe sonoꝝ ⁊ vult ꝙ nō ꝑcipiunt drīe soni in reb⁹ sonatiuis q̄n son⁹ est solū in potētia in rebus sonatiuis. sed q̄n fit sonus ſm actū. sil'r est de colorib⁹ qui nō manifestant sine lumine ſm actū. pōt tm̄ ibi esse similitudo et dissimilitudo quia etiā colores sunt in actu p̄mo absq3 lumine sed soni nō sunt in corporibus sonatiuis. etiā ſm actū p̄mū capiendo sonū. Deīn dicit q̄n sumūt noīa in differētijs sonoꝝ. et vult ꝙ sumūt ſm similitudinē ad qualitates tangibiles. Cui⁹ rō est quia tactus est nobis notior et similiter qualitates tangibiles. Dicunt ergo aliqui soni graues et aliqui acuti. Dicit em̄ acutū qd' i pauco tpe mouet multū. Et dicit graue qd' in multo tpe mouet paꝛū. et hoc similiter fit in tactu et in auditu quia acutū multū mouet sensum tact⁹ et similiter sensū audit⁹ et hoc est qd' dicit Aresto. vij. phoꝝ. ⁊ sil'r p̄mo topicoꝝ ꝙ acutū est equiuocū ad acutū qd' est in stilo qd' pungit tactū. et ad acutum quod est in voce qd' mouet auditū et ad acutū qd' est in vino qd' pungit gustū. nec tm̄ velox mot⁹ est acut⁹ q̄uis sonus acutus causat ex velocitate motus et hoc est verū q̄n sonus causat ab vno motu ꝫ q̄n aliquis son⁹ causat ex diuersis motib⁹ tūc velocitas motus nō causat acutū sed frequētia. i. ꝯtinuitas motus sicut patz i corda multū extēsa que quanto plus est extensa tanto frequentius mouet si nō frangatur.

Vox autem sonus.

Postq̄ Aresto. determinauit de ipo sono in cōmuni. cōsequēter vult determinare de voce que ē species soni. et vult ꝙ vox est solū sonus aīati. Ex quo statim cognoscit ꝙ vox est spēs soni sonus em̄ est cōmunior voce quia inuenit tā in aīatis q̄ in inaīatis. Et rō istius determinatōis ē q̄a genus est de diffinitōe spēi et ideo p̄ponit tractatus de genere et postea subiungit tractat⁹ de spē ꝓbat ergo qd' ꝓpositū est scz ꝙ vox est son⁹ aīati. et hoc sic quia ad vocem tria ꝯcurrūt scz extēsio. i. cōtinuitas. melos. i. melodia siue ꝯsonātia ſm distinctionē grauis ⁊ acuti. tercio requiritur locutio. i. discretio. sed ista tria nō īueniūt in sonis in aīatoꝝ nisi p similitudinē sic ⁊ tuba vl' lira dicit vocare. i. vocē facere. ergo etiā vox ibi inuenit solū ſm similitudinē.

Queritur Que sit rō ꝙ ista tria requirūt ad vocē. ¶ Dōm ꝙ rō est quia vox dicit a vocando et ideo p vocē exp̄mit affect⁹. sed talis affectus nō pōt exp̄mi nisi p sonū habentē in se ista tria quia si non fiat continuatio in voce tūc nō exprimitur affectus. Similiter quia sunt diuersi affectus in aīalibus oportet ꝙ ad exprimendū diuersos affect⁹ drīter ꝓferant voces ⁊ requirit melodia ⁊ etiā locutio in diuersis vocibus ⁊ ergo ista tria requiruntur ad vocem.

Arguitur Ista tria etiā repꝛiūt in instrumētis musicalib⁹ et tamen illoꝝ soni nō sunt voces. quia dicit text⁹ ꝙ vox solū i aīalibus fit. ¶ Dōm ꝙ q̄uis in instrumētis musicalib⁹ inueniant ista tria p̄dicta

p similitudinē. tñ ibi nō reperiunt sicut in voce quia voces significant affect⁹. sed talia nō reperiunt in instrumentis musicalib⁹ p expressione affectus. Et rō illius est. quia talis distinctio non fit per instrumenta naturalia quia instrumenta naturalia sūt nata exprimere affectū illius cui⁹ sūt instrumenta.

Queritur Quot modis differāt sonus et vox. Dōm q tribus modis. Primo ex pte cause efficientis. scdo ex parte materie. et tertio ex pte finis. Ex pte efficientis quia sonus causat p illa que non habent in se pncipia suoꝝ motuū. quia sonus causat ex violēta fractura aeris. sed pncipia vocis sunt ab aia que naturaliter mouet corp⁹ et illa membra quibus generat vox. Scdo drīt ex pte materie quia oportet in voce esse attractionem aeris. ꝛ ideo in nō respirantib⁹ nō fit vox vt infra patebit hoc aūt nō semp fit in sono. Tertio drīt ex parte finis quia vox significat affectionem aie nō aūt son⁹. Et nō drīt pprie ex parte forme quia habent se sicut superius et inferius et illoꝝ est vna forma.

Multa autē anima.

Quia nūc dictū sit q vox est sonus aīmati. hic Aresto. remouet quandā dubitatōem qua aliqs querere posset. An oia aiata habeāt vocem. Et vult Aresto. q nō quia animalia nō hñtia sanguinē nō faciūt vocē sicut cancri ostree et testudines. Nec oia aialia habentia sanguinē faciunt vocem sed solū illa que habent calidū sanguinē. Et rō hui⁹ est quia vox generat in aere p attractionem ꝛ respiratōem aeris. sed aialia nō habentia calidū sanguinē nō attrahūt neqꝫ respirant aerem ergo nō faciunt vocē. Et quāuis quidam pisces videant facere sonū sicut sunt pisces in achileo. i. tali fluuio qui pranchijs. i. suis faucibus expellūt aquā ꝛ attrahunt iterū aquā sꝫ nō faciunt sonū vocem in tali attractione. quia in voce requirit locutio. i. discretio vt dictū est sꝫ nō sunt instrumēta in piscib⁹ quib⁹ talis discretio fiat et ideo nō faciūt sonū vocem.

Queritur Quare solū aialia habentia calidū sanguinē faciant sonū vocem. Dōm q rō est quia vox causat ex aere inspirato. sed aialia nō habentia calidum sanguinē nō respirāt ergo ꝛc. Minor ptꝫ quia respiratio aeris valet ad refrigeriū cordis vt infra dicet. sed animalia que nō hñt calidum sanguinē ñ indigent tali refrigerio ergo etiā nō respirāt. Pro declaratione maioris est sciendum q vox est son⁹ discretus et sm certā discretionē factus. Illud ergo qd requirit ex parte soni etiā requirit ex parte formate vocis ꝛ cū hoc aliquid plus. Ad sonū aūt tria requirunt scꝫ pcutiēs pcussum et mediū. ergo etiā ista tria reqrunt ad vocem. In aere igit inspirato lingua aīalis est pcutiens. pallatū pcussum. et aer inspiratus est mediū. quia tñ ex parte vocis etiam requirit certa discretio. ideo oportet q coiungant aliqua instrumenta naturalia quibus vox certo mō distinguat. Et sic ad hoc q erit vox requirit q fiat in aere inspirato. et q coiungat instrumētis naturalib⁹ distinguentib⁹ talem vocē. ꝛ ad hoc valent labia et dentes. quia dentes iuuāt ad hoc vt aer nō simul expellat p expiratōnem quia si simul expelleret tunc nō fieret distinctio in aere que requirit ad vocem.

Arguitur Tussis fit p instrumenta naturalia et in animali et tñ nō est vox. Dōm q in tussi nō est discretō soni p instrumenta naturalia ꝛ ergo p hoc excludit a diffinitōe vocis qd dicitur prolatus quia prolatio fit p discretionem.

Arguitur Ex hoc sequeretur q alia animalia ab homine non facerent vocem quia ibi nō est discretio. Dōm q duplex est discretio in voce. Vna est simplicit pfecta que ita pfecta est q pōt scribi lrīs. ꝛ tal vocat vox lrāta et talis vox solū rep·t in hominibus. Alia est discretio que est impfecta in ordine ad pdictā discretionē. est tamē talis distinctō in voce que sufficit ad exprimendū affectū aie. ꝛ talis est etiam in vocibus brutoꝝ aialiū. quia voces animaliū etiā significant affectus aialiū. vt qñ canis latrat significat affectus eius.

Vox autē sonus ani.

Quia Aresto. nūc ondit in qb⁹ repit vox hic vult ondē qd sit organū ipsi⁹ vocis ꝛ istrumētū p qd vox immediate generat. Et pmo dicit q idē est organum vocis et respirationis et hoc sic pbat. Quia quāuis vox sit sonus aialis nō tñ in qualibet parte al facit sonū vocē sed solū in illa parte in qua animalia recipiūt aerem inspiratum. Ex quo sic arguit. hoc est organū vocis vbi animalia respirant aerem. sed vbi aialia respirant

aerem hoc est organū respiratōis. ergo est idem organū respiratōnis et vocis. fit eñ vox in aere respirato sicut dictū est. Et quia posset aliqs arguere q aer inspiratus valeat aialib9 ad refrigeriū caloris cordis. et sic videt q nō valeat ad faciendū vocē. Rñdet Aresto. q natura vtitur inspirato aere ad duo scz ad esse aialis quia al' nō pōt esse sine tali aere inspirato. et sic aer inspiratus valet ad refrigeriū caloris cordis. et idō animalia non respirantia que nata sunt respirare nō pñt viuere absqz respiratōe. Scđo vtit natura respiratōe ad faciendum vocem. et sic vtitur aere inspirato quo ad bñ esse. Et ponit Aresto. simile de lingua in aiato. Quia natura vno mō vtit lingua ad gustū vt discernat inter couenīens et discōueniēs nutrimentū. Scđo vtitur lingua ad locutōem. quia lingua est q facit distinctionē aeris inspirati. et talis distinctio est de ratione vocis.

Arguitur Natura ē dēminata ad vnū ergo ñ vtit natura lingua ad duo. ¶ Dōm q hoc sic intelligit q natura est determinata ad vnum sic q nō ad opposita p se. Et hoc pbat dupl'r. qa nisi sic ignis nō esset ens naturale qa ignis calefacit naturaliter et etiā exsiccat et eleuat et leue facit. Scđo ptz idē quia ista pp̄ō ponit in assignatōe drñe inter naturalia et volūtaria. qa volūtaria nō sunt determinata ad vnū sed hñt ordinē ad opposita. sicut homo pōt aliquid opari vl' oppositū. sed natura est determinata ad vnū qa nō ad opposita. pōt etiam ista drña assignari inter naturā et aiam vt sup patuit de aia vegetatiua. Per hoc ergo dicit q ista duo nō opponūtur.

Organū autem respi.

Hic declarat quid sit organū respiratōnis qa ex hoc scit quid est organū vocis. Et vult q organū respiratōis est vocalis arterea. Et hoc sic ondit. qa hoc est organū respiratōis in quo aialia recipiunt aerem inspiratū. sed hoc est vocal arterea. Maior est manifesta. Minor ptz qa vocalis arterea ordinat circa pulmonē in aiali. et pulmo cōiungit cordi. qa ergo aialia respirātia habent magnū calorē in corde et sic indigent inspiratione p vocalem artereā vt sic aer inspiratus cōiungat cordi. ¶ Circa qd sciendū q in collo pfecti aialis est duplex vena. quedā est p quā transiūt cibus et potus que vena est sine cooperculo et cōtinuat stomacho. Alia est vena i collo hñs coopculū qd deponit cū inspiratōe. et ista est magis arta q pma et idō vocat arterea qsi arta vena ad drñam alterius. Ista eñ vocalis arterea claudit ne cibus illā artereā intret qa si cibus intraret tūc impediret respiratōem et aial suffocaret pp̄ter calorem cordis. et ideo piculosū est tpe sumptionis cibi illā venam artam aptre. Hic g° fit vox qñ aer inspirat9 est in pulmone. tūc eñ p vocalem artereā vl' respiratōem expellitur iterū vsqz ad palatū. qr ergo in ore est quedam cōcauitas et ideo talis aer ibi colligit et reseruat. qñ igitur p linguā talis aer certo mō diuidit fit vox. Ex quo ptz q vox est in aere respirato sicut in subiecto.

Quare repercussio.

Hic cōcludit ex pdictis diffinitionē vocis et vult q vox est repcussio aeris inspirati ab aīma ad vocalem arterā facta cū ymagine significandi. et qmuis illā pticulam nō ponat Aresto. in diffinitione tñ addit eam postea in textu dicens q nō omnis sonus animalis est vox qr tussientes faciunt sonū lingua vt ptz et tamē tussis nō est vox quia nō fit ab aiato fm q aiatum est. quia fit p membra deseruientia anime vegetatiue et nō sensitiue. illa eñ que fiūt p animā sensitiuā subiiciunt rōni. tussis aūt non subiicit rōni. nec etiā fit cū ymagie aliq. i. cū ymagine significādi

Signū autem est nō.

Hic anter declarat aliā ptem diffinitionis scz q repcussio p q fit sonus sit in aere inspirato. Et ad hoc ponit duo signa. Primū est q si aliquis detinet aerem et nō respirat nō facit vocē. Secundū signū. pisces sunt sine voce quia nō respirant aerem. et q dicunt pisces respirare peccant fm intellectum. i. falsum dicūt. Et dicit Aresto. q ponere pp̄ter quā cām pisces nō respirāt spectat ad librum de animalibus.

Arguitur Aliqui pisces respirant g° nō bene dicit q pisces nō respirāt. pbat. quia Chamaleon viuit in aere g° respirat. ¶ Dōm q nullū animal viuit ex puro elemento sicut ptz p Aresto. scđo de generatione qui sic dicit ex eisdem sum9 et nutrimur. cū ergo nullū animal possit consistere ex puro elemento ergo nullū animal pōt viuere ex puro elemento Dōm ergo ad metristā qui sic dicit. Sunt tria q

insp̄e 18 c̄ ex talpa
talpa t̄ra viuit ignis nutrit salamādram
#

pretis vitam ducūt elemētis. Allec vnda vouet Chamaleon aere viuit etc̄. Dicendū est q̄ aliqđ nutrimentū pōt dici aer vl' aqua vl' terra dupl'r. Vno mō q2 nō habet mixtionē aliorū elemētorū. et sic nullū aīal nutrit puro elemēto. Alio modo dicit aliqđ nutrimentū aer vl' aqua quia aer excedit alia elementa in tali nutrimēto. et sic pt dici q̄ Chamaleō viuat ex aere .i. viuit de illo nutrimento qđ p̄ compatōem ad nutrimenta aliorū animaliū habz plus de cōpositōne aeris q̄ de alijs elemētis. et sic aqua vouet allec q2 hoc nutrimentū habz plus de aqua q̄ de alijs elemētis

Arguitur Aqua cōgelata pisces suffocant et moriunt nisi glacies aperiat. ergo videt q̄ pisces respirēt. Dicendū q̄ pisces nō moriunt in aqua cōgelata ex defectu inspirationis aeris. sed ex frigiditate aq̄ quia si aqua sit degelata siue qualitercūq3 aperta ita q̄ radij solares pñt tpare frigus aque tūc etiam tpat frigus in corporibus pisciū. In signum cui⁹ pisces in hyeme manent circa fundum aque vbi est maior calor p antiperistesim. manifestū est eīm q̄ aqua est grauior aere ergo aer nō pōt esse in aqua. ergo si pisces indigerent inspiratōe tūc oporteret pisces semp esse sup aquā. Etiam pōt dici q̄ aqua stagnalis putrefit. et ex putrefactione aque pisces moriunt.

Queritur Vtrū ista diffinitio vocis sit bene assignata. Dicendum q̄ sic et rō est quia res naturalis ꝓprie diffinit p suas causas vt patz scđo phorū. sed in hac diffinitōe ponunt quatuor cause vocis. ergo diffinitio est bene assignata. In hoc eīm q̄ dicit repcussio tangit causa formalis. pcussio eīm ꝓxime format vocem. In hoc aūt q̄ dicit aeris inspirati tangit causa materialis .i. subiectū vocis quia subiectū vocis est aer inspiratus. In h° āt q̄ dicit facta ab aīa ad vocalem arteriā tāgunt causa efficiens prima et etiam ꝓxima. Prima eīm cū dicit ab aīa et etiā ꝓxima cū dicit ad vocalem arteriam. Deīm tangit causa finalis cum dicit cū ymagine significandi quia finis vocis ē significatio affectus vt dictū est.

Arguitur Repcussio est actō sed vox non est actio sed qualitas ergo nō est repcussio. Et iterū actio nō est causa formalis ipsi⁹ vocis. ergo male dicit q̄ repcussio sit causa formalis vocis. Dōm q̄ repcussio capit tripliciter. Vno modo passiue et sic non est ad ꝓpositū. Alio modo actiue sm̄ q̄ significat actū repcutiendi et sic ista diffinitio est causalis et nō pdemptica quia vox causat ex repcussione aeris p naturalia instrumēta. Tercio mō sumit repcussio neutralit ꝓut significat motū siue aliqđ causatū ex actiua pcussione sicut calefactio significans motū importat aliqđ causatū ex actiua calefactione et sic significat calorem. Similiter etiam percussio pōt significare sonū causatū ex pcussione et tūc est p̄dicatio simpliciter pdemptica. quia p̄dicat genus de specie. repcussio eīm vt sic significat sonū qui ē gen⁹ ad vocē. Et p hoc soluit argumentū quo arguit q̄ actio nō est causa formalis qualitatis. ergo pcussio nō pōt esse causa formal' vocis. Dōm q̄ accipiēdo formā ꝓut dicit a formando tūc pcussio actiue accepta pōt bñ esse forma quia format .i. efficit vocē. Si aūt forma dicat ab informādo tūc pcussio neutraliter accepta est forma quia idem significat qđ sonus

Arguitur Si diffinitio esset bona sequeret q̄ omnis vox esset significatiua qđ est falsum. ꝓbat quia dicit diffinitio cū ymagine significādi. Dōm q̄ significare capit dupl'r. Vno mō sm̄ q̄ est aliqđ aliud a se p̄ñtare. et sic nō omnis vox est significatiua quia aliqve voces nihil rep̄ñtant. Alio mō accipit significare generaliter ꝓut est quocunq3 mō aliquid p̄ñtare et sic oīs vox est significatiua q2 ad minus p̄ñtat se ipam prius ymaginatā. et isto modo hic loquit Aresto. et ideo ptinent dicit cū ymagine significandi et nō cū significatione quia omnis vox significat aliqđ ymaginatum prius sed nō semp significat rem.

De odore autem et de

olfactu

Postq̄ Aresto. determinauit de obiecto auditus scz de sono. hic cōñter vult determinare de obiecto olfactus scz de odore. Et rō ordinis quare prius determinat de odore q̄ de sapore sumit ex trib⁹. Primo ex situatione organi. quia organū olfactus est situatum sup̄ organū gustus et infra organū auditus. Scđa rō sumit ex parte obiecti. quia obiectū olfactus spūalius diffundit q̄ obiectum gustus quia p mediū extraneū et tñ minus spūaliter q̄ obiectum auditus. quia sonus diffundit p motū localem et odor p motū alterationis. sed motus localis est spūalior motu alteratōnis vt manifestū est. Tercia rō ponitur ab Aresto. in libro de sensu et sensato. quia olfact⁹

habet cõueniẽtiã cũ visu et auditu·quia diffun
ditur p mediũ extraneũ·etiam habet cõuenien=
tiam cũ gustu et tactu quia est sensus alimenti
sicut gustus ꝛ tactus.Determinãdo ergo de odo
re·primo determinat q̃d est odorabile·Scḋo de=
minat de ip̃o qđ immutat sensum scꝫ olfactũ ibi
videt eñi·Primo pbat difficultatẽ determinatio
nis de odore·Scḋo dicit q̃uo accipit cognitio de
odore·Quo ad p̃mũ dicit ꝙ ñ pot aliquis tã fa
ciliter ꝛ bene determinare de odore sicut prius de
terminatũ est de colorẽ ꝛ sono·et hoc ideo qꝛ odo
res nõ sunt nobis manifesti sicut soni et colorẽs·
qđ sic pbat·q̃a illud obiectũ impfectissime pcipi=
mus p aliquẽ sensum vbi cõditio obiecti et sen=
sus habent repugnantiã sed sic est in hoie q̃tũ
ad eius olfactum·conditio eñi obiecti est habere
caliditatem et siccitatẽ quia odor est siccus et ca
lidus.sed organũ ipsi⁹ olfactus in hoĩe est humi
dũ et frigidũ·q̃a eñi olfactus coniungit cerebro
qđ est humidũ et frigidũ sic cõtrahit naturã ex
natura cerebri·ꝛ hoc est qđ dicit Aresto·ꝙ hunc
sensum habem⁹ peiorẽ multis aĩalibus·vnde ho
mo solũ pcipit excellentes odores et nõ odorat
sine leticia aut tristicia·Et sĩle est quo ad visum
in quibusdã aĩalibus·quedam eñi hñt fortes ocu
los sicut pisces qui non hñt coopcula sup oculos
et in illis nõ sunt colores pmanifesti·i·pfecte co
gniti quia nõ pcipiunt nisi excellẽtes colores ex
quibus terrent·Ex quibus sumit vna generalis
regula scꝫ ista·ꝙ qñcũqꝫ i aliquo aĩmali organũ
sens⁹ ẽ male dispositũ tũc impfecte cognoscit sen
sibilia illius sensus·

Queritur Que sit causa ꝙ homo habet prauũ olfactum·
¶ Dicendũ ꝙ ista quia ad hoc ꝙ sensus bñ pcipi=
at suũ obiectum requirit ꝙ sit pporcio sensus ad
obiectũ quia ex obiecto et sensu fit aliqđ vnũ·s
illa que debent vniri ad inuicẽ debent esse pporcio
nata·sed organũ olfactus habet conditiones om
nino cõtrarias obiecto sui sensus·quia obiectum
est calidũ ꝛ siccũ.et olfactus est humidus et frigi
dus ppter pꝑinquitatẽ ad cerebrũ·sed homo ha=
bet magnũ cerebrũ ergo habꝫ malũ olfactũ·

Arguitur Aresto·dicit in libro de sen
su et sensato ꝙ organũ ol
factus est ignee nature·ergo non est humidum·
¶ Dicendũ ꝙ olfactus accipit dupliciter·Vnõ modo
scḋm ꝙ habet in se actualiter suũ obiectũ·ꝛ sic est
de natura ignis ppter obiectũ·et sic loquit Are=
stotiles in de sensu et sensato·quia non dicit ibi
ꝙ olfactus sit de natura ignis sed odoratũ·odo
ratus aũt significat actum eius·Alio mõ acci=
pitur olfactus scḋm se et sic est de natura aq̃ ppẽ
pꝑinquitatẽ ad cerebrũ cui⁹ naturam contrahit
quia ei cõiungitur·

Arguitur Tunc sequeret ꝙ omne aĩl
haberet prauũ olfactũ·q̃a
in omni animali olfactus est situatus circa cere
brum·¶ Dicendũ ꝙ q̃uis in animalib⁹ brutis etiã
impediat odor ex pꝑinquitate olfactus ad cere=
brũ nõ tamẽ sicut in homine·quia in homine est
maximũ cerebrũ scḋm q̃titatem sui corpis et ideo
impedit olfact⁹ plus ĩ homine q̃ in aliĩs aĩalib⁹·

Queritur Que sit causa ꝙ hõ habꝫ
maius cerebrũ q̃ alia ani
malia·¶ Dicendũ ꝙ rõ est duplex.Prima est quia
homo habet calidissimũ cor inter omnia anima
lia ergo habet maximũ cerebrũ·ꝯña ptꝫ·q̃a calor
cordis mitigat p frigiditatẽ cerebri·vbi ergo ma
ior est calor ibi requirit maior mitigatio caloris
cordis eiusdem·et illa fit p maius cerebrũ·
Scḋa rõ est quia homo habꝫ pfectiores sensus
interiores q̃ aliqđ aliud aĩl·quia sensus interio
res in homine subseruiũt intellectui·ergo oportꝫ
esse maiorem distantiã sensuum interiorum ad
inuicem que distantia non pot esse absqꝫ magni
tudine cerebri·

Queritur Quare homo habet cali
dissimum cor inter cetera
animalia·¶ Dicendũ ꝙ ppter duas causas.Pri
ma est ppter directã staturã quia homo inter ce
tera animalia directius ambulat habẽdo caput
versus celum·alia autem aĩalia habent staturã
obliquã vel lateralem.in signũ cui⁹ deficiente ca
lore deficit recta statura·et ideo recta statura de
ficit in senib⁹·Scḋa rõ quia in homine sũt plu=
res opationes vitales q̃ in aliĩs animalib⁹ sed
opationes vitales exercent p calorẽ·vbi ergo sũt
plures opatões vitales ibi requirit maior calor·

Arguitur Si ppter humiditatẽ ce=
rebri olfactus impediretur
tunc debuisset natura ip̃m ordinasse in alio loco
¶ Dicendũ ꝙ ppẽ duas causas necesse ẽ olfactũ poni
iuxta cerebrũ·Prima est ppter ip̃m sensum quia
necesse ẽ omnẽ sensum terminari ad cerebrũ in q̃
est sensus cõmunis·in sensu eñi cõmuni est ter=
minus sensuũ exterioꝝ et ideo oportet oẽs sen=
sus ẽe cõiunctos in cerebro vt vult Aresto·infra

Secūdā rō est ꝓpter cerebrū qḋ ẜm se est mītum frigidū sed illa frigiditas tpat̄ p odorem et ideo dicit Aresto. in de sensu et sensato q̇ odores nō nutrimētales cōferunt ad sanitatē cerebri p acci dens tñ pñt ledere cerebrū.

Arguitur Homo ꝑcipit odores tam nutrimētales q̄ nō nutrimentales. ergo habet meliorē odorem et certiorē olfactū q̄ alia animalia. ꝯña tenet. q2 alia animalia solū ꝑcipiūt odores nutrimētales. Circa argumentū est sciendū q̇ odores dicunt̄ nutrimētales quib⁹ ꝑcipit̄ nutrimētū vl̄ qui sunt in nutrimento. sicut odores carniū bulitarū sed odores dicunt̄ nō nutrimētales quib⁹ nō ꝑcipiuntur nutrimenta sicut sunt odores floꝝ ex quib⁹ aial nō nutrit̄. aialia ergo bruta vt canes solū ꝑcipiunt odores nutrimētales et etiam nō nutrimentales sed nō ꝑcipiunt tales cū delectatione aut tristicia. Dōm est ergo ad argumentū q̇ homo ꝑcipit plures odores extensiue q̄ alia animalia tamen alia animalia magis cognoscunt intensiue vt patz de canib⁹ qui ꝓpter colericum cerebrū qḋ est intensius siccū pfectius ꝑcipiunt odores. Vel dicendū q̇ etiā alia aialia ꝑcipiūt odores nō nutrimētales sicut et homo sed nō cū delectatione aut tristicia sicut homo quia cerebrū nō confortat̄ in aialibus brutis ex odorib⁹ sicut in hoīe nisi forsan odor corrūpat aimal sicut est odor sulphurius vl̄ carbonū.

Videtur enim et ana.

Quia dictū est q̇ odores ẜz se sunt nobis ignoti. Hic ōndit p quē modū accipiat̄ cognitio odoꝝ. Et vult q̇ dr̄ne odoꝝ innotescūt nobis p compatōem ad drñam sapoꝝ. Scdō ōndit qūo ad inuicem correspondeāt ibi. et apud. Primū ergo sic ꝓbat. Ignota notificant̄ p nota. sed spēs saporū sunt nobis note ẜm se ꝛ spēs odoꝝ ignote. ergo spēs odoꝝ notificant̄ p spēs sapoꝝ. maior ē manifesta. quia omnis cognitio fit p aliqḋ manifestius. Minorē ꝓbat phs. quia obiecta illius sensus sunt nobis notiora quoꝝ sensum habem⁹ certiorem quia p sensum ꝯgnoscunt̄ obiecta sed sensum gustus habemus certiorē. ergo etiā certius cognoscim⁹ obiecta gustus. Minor iterum ꝓbat̄ quia gustus est quidā tactus et tactū habemus certiorem et certissimū. qḋ sic ꝓbat̄. quia in illo animali est certior tactus qḋ est magis ingeniosum et prudentissimū. sed homo est prudētissimū animaliū et magis ingeniosum ergo habet pfectissimū tactū. Minor est manifesta. Maior probat̄. quia p tactū aliqui iudicant̄ ingeniosi ꝛ nō ingeniosi. quia molles carne. i. habētes bonū tactū sunt apti mente/ et fortes carne. i. habentes grossum tactum sunt inepti mente

Queritur Quare homines iudicantur potius ingeniosi penes tactum q̄ penes alios sensus. Dōm q̇ ideo quia tactus constituit̄ ex mixtione q̈tuor qualitatum ꝑmarū sicut in capitulo de tactu patebit. Mixtio aūt quatuor elemētoꝝ facit cōmixtionē in aiali. vbicunq3 ergo est melior tactus ibi ē melior cōmixtio. ꝛ ad bonitatē cōmixtionis sequit̄ bonitas oīm organoꝝ ipsoꝝ sensuū. vbicunq3 g° est bonus tactus ibi naturaliter omnes sensus sunt bene dispositi et ꝑcipue sensus interiores. q2 ergo sensus interiores subseruiūt intellectui. vbicunq3 ergo sunt boni sensus interiores ibi intellectus pōt exercere suas opationes debite. et ex hoc dicunt̄ aliqui ingeniosi qui habent bonā dispositionē sensuū interioꝝ q̄uis eīn aīa rōnalis ẜm essentiā sit equaliter in quolibet homine nō tñ ẜm opatōem quia ẜm phm anime sequūt̄ corpa in quibus sunt. qḋ est verū q̄tū ad opatōem

Arguitur Primo metaphisice dicit Aresto. q̇ visus est certissimus sensus. ergo male hic dicit̄ q̇ tactus sit certissimus. Et iterū auditus est sensus discipline ergo penes sensum visus vl̄ auditus deb3 aliqs iudicari ingeniosus. Dōm dupl'r. Uno modo q̇ ex bonitate sensus visus non sumit̄ bonitas intellectus sicut ex bonitate tactus. quia sensus visus nō immediate subseruit intellectui sic sensus interiores. cū ergo ex bonitate tactus iudicātur sensus interiores et ideo nō ex bonitate visus sed ex bonitate tactus aliquis dicit̄ ingeniosus vl̄ bone mentis. et ex bonitate visus iudicatur intellectus bonus ẜm quid. sed ex bonitate tactus simpl'r quia ad bonitatē tactus sequitur bonitas oīm sensuū sed nō ecōtra. Scdō pōt dici q̇ hic nō fit compatio tactus ad alios sensus in homine. quia visus est certior tactu. q̄a q̄nq3 corrigit tactū sicut ptz in digitis cancellatis. nā digiti cācellati iudicant vnā fabam esse duas. visus aūt corrigit iudiciū tactus. sed hic fit comparatio tactus in homine ad tactū alioꝝ aialiū quia tactus in homine est certissimus.

Arguitur Aranea excellit hominem in tactu. ergo tactus non est certior in hoīe q̄ in alijs aīalibus. Añs ptz in istis metris. Nos aper auditu p̄cellit aranea tactu. Vultur odoratu linx visu symea gustu. ¶ Dōm q̄ tactus pōt capi dupl'r. Vno mō quā tum ad p'ceptionē tangibilis. et sic aranea excel lit tactu hoīem. quia qñcunq; tangit̄ retha vl' te la aranee tunc aranea statim p'cipit talē motū p'pter cōtinuatōem tele ad corp' aranee sicut hō statim p'cipet si traheret̄ p crines. Alio mō acci pitur tactus q̄tum ad iudiciū tangibilis. et sic homo certius iudicat de sensibili tact' q̄ aranea vl' aliqd̄ aliud animal.

Arguitur Ex h' sequeret̄ q̄ mulieres essent apciōēs ad studium q̄ viri quia sūt magis molles carne ipsis viris. ¶ Dōm q̄ duplex est mollicies. quedā est aqua tica siue flegmatica et illa mollicies nō facit bo nū ingeniū et illa mollicies abundat in mulieri bus et etiam in pueris qui nō sunt apti ad stu diū. Alia est mollicies aeria que est bene recepti ua et cū hoc iudicatiua et talis mollicies arguit bonitatē tactus. et ideo nō reperit̄ nisi in bene dis positis. et pōt vocari mollicies sanguinea.

Arguitur Duplatiu' p̄supponit posi tiuū suū et compatiuū sed alia aīalia ab homine nō sunt prudentia. g' ho mo nō est prudentissimū aīaliū. ¶ Dōm q̄ pru dentia accipit̄ dupl'r. Vno mō p'prie p habitu in tellectuali s'm q̄ est recta ratio rerum agibiliū. et sic nō pōt reperiri in brutis cū ibi non sit recta ratio rerū agibiliū. Alio modo accipit̄ p quadā naturali industria ad aliqd̄ opus faciendū. et sic etiam animalia bruta hn̄t prudentiā q̄a hn̄t naturalem industriā ad op'andū quia s'm Are stotilem p'mo metaphisice quedā aīalia sunt dis sciplinabilia sicut que habent auditum vt canis docetur corisare.

Queritur Quare magis sumūtur dr̄ie odoꝝ penes dr̄iam saporꝝ q̄ penes qualitates tāgibiles cū ille sint nobis notissime. ¶ Dōm q̄ ideo quia qualitates tangibiles sūt simplices cū sint simpliciū corporꝝ s3 sapores sūt mixti q̄a solū sūt in corporib' mixtis. Et ideo dicit Aresto. i libro de sensu et sen'ato q̄ tam odor q̄ sapor causant̄ ex humido calido et sicco. sub ista tamē dr̄ia q̄a sapor est passio facta in humido concurrentibus calido et sicco s3 odor est passio facta in sicco cōcurrētib' calido ꝛ hūido.

Est autē sicut humor.

Quia nūc dictū est q̄ sp̄es odoꝝ debent sumi pe nes species saporū. hic dicit quō correspondent ad in uicem dicens q̄ correspondent tam in extremis speci bus q̄ in medijs quia sicut extremi sapores sunt dulce et amarum. sic etiam extremi odores sunt dulce et amarum. Etiam correspondent in medijs. q̄a sicut est sapor acer austerus acutus et pinguis. ita etiam sunt tales odores. Ex quo ptz q̄ cor respondent quo ad noīa. sed addit Aresto. q̄ nō cor respondent quo ad subiecta quia est aliqd̄ subiectum in quo inuenit̄ bonus sapor ꝛ malus odor ꝛ ecō tra. Et rō istius est extra textū q̄a sicut statim dictū est. sapor est passio facta ī humido. et odor est passio facta in sicco. vbi ergo est humidū tem peratū et debite digestū p calorē est bonus sapor et vbi est siccū bene digestum p calidū in humido ibi est bonus odor et ideo que sunt multū exsic cata hn̄t bonū odorē sed nō bonū saporē.

Arguitur Sp̄es saporꝝ immutāt su am potentiam absq; medio s3 sp̄es odoꝝ immutāt suā potentiā cū medio ergo nō est similitudo. ¶ Dōm q̄ sp̄es saporꝝ et odorum nō hn̄t similitudinē q̄tum ad modū immutandi nec etiam q̄tum ad subiecta sicut dicit̄ in textu sed solū q̄tum ad similē nominatōem et hoc in tendit Arestotiles in textu.

Adhuc autem sicut.

Consequēter ostendit Aresto. que p'cipiunt̄ p olfa ctū et intēdit q̄ sicut alij sensus sunt oppositoꝝ vt visu' ē visibilis et nō visibilis. audit' est audi bilis et nō audibilis sic olfactus est odorabilis et nō odorabilis. Et quia posset aliquis dicere q̄ obiectum debz p'porcionari sue potentie. ergo olfact' nō est ipsi' odorabilis et nō odorabilis. ideo Are stotiles distinguit de nō odorabili dicēs q̄ non odorabile dupl'r accipit̄. Vno mō negatiue quia nullo mō natū est habere odorē sicut lapis. et il lo mō olfactus nō est ipsi' nō odorabilis. quia sic nō odorabile non cōtinet̄ sub obiecto qd̄ est odor. Alio mō accipit̄ nō odorabile p'uatiue pro illo qd̄ habet paruū odorem sicut corpus odora bile p'ue q̄titatis et sic olfact' est ipsi' nō odora bilis. Dicit̄ etiam tertio mō inodorabile cōtrarie quia corrumpit olfactū ꝛ tale inodorabile etiam cōtinetur sub olfactu.

Arguitur Odorare etiam cõuenit in animatis. ergo non solum cõuenit animatis. quia dicit pomũ bene odorare. ¶ Dõm q odorare accipit dupl'r. Uno mõ ꝑm q est odorem facere. et sic pomũ dicit odorare q: de se facit. i. odorem emittit. Alio mõ odorare idẽ est q odorem ꝑcipe sive de odore iudicare. et sic odorare nõ conuenit inanimatis sed solũ potẽe olfactive vel alicui alteri potẽe sive sensui interiori. similiter qñ aer recipit in se odorem nõ dicit odorare id est odorem percipere.

Est autem olfactus.

Hic determinat de immutatiõe odoratus ab ipso odorabili. Et ꝑmo q̃tum ad mediũ. Sc'dõ q̃tũ ad organũ. In fine aũt de obiecto. q̃tum ad mediũ intendit q mediũ ipi' olfactus est aqua et aer. Et hoc ꝓbat de aqua quia aĩalia viventia in aquis sentiunt odorẽ quia ꝑ odorẽ mouẽt ad ad alimentũ distans. ergo odor ibi diffundit per mediũ aque et ergo ibi aqua est mediũ. Siliter ꝓbat q aer est mediũ quia aliqua aĩalia hñtia sanguinẽ sicut volucres. et aliqua alia aĩalia sine sanguine vt apes ꝑcipiũt odorẽ in aere q̃a quedã aues cõcurrũt ad alimentũ alonge ꝓpter q̃d mouent ab odore diffuso in aere.

Queritur Utrũ odores sint in aere realiter vl' intentionalit'. ¶ Dõm q odor habet duplex esse scz in aere ꝓpinquo circa corp' odoriferũ. et ibi habet esse reale et sic saluat opinio Auicẽne qui dixit q odor esset realiter in aere. Aliud est esse ipsius odoris in distantia a corpe odorabili et ibi est odor ꝑm esse spũale. Prima pars ꝓbat q̃nq3 rõnib' sive signis. Prima stat in hoc. odor cõfortat realiter cerebrũ alterando ipm ad oppositã qualitatem. sed forma intentõnalis nõ agit realiter g' oportet odorem esse realiter i aere. Sc'da est q: odor qñq3 interficit aĩalia vt odor carbonũ et sulphureis q̃d nõ cõtingeret si nõ esset odor realiter in aere. Tertia est quia frigus impedit odores et nõ impedit colores q: colores diffundunt solũ spũaliter ꝑ mediũ. Item odor impedit ꝑ aerem vl' per ventũ. ergo signũ est q odor mouet cũ aere et g' est realiter in aere et non spũaliter. Item corpora odorifera minuũt ex hoc q emittũt odores et fiũt rugosa. ¶ Sc'da pars ꝓbat quia omnis sensus est susceptiu' specierũ sine materia. ergo oportet q odor q̃ est circa sensum recipiat in sensum absq3 conditionib' materie. i. intentionalit'. Et hoc ptz ex signo quia legit de bello troyano q vultures venerũt circũquaq3 a quingentis miliaribus vt habet in historia. sed impossibile fuit q odor de illis corporib' fuisset delatus ꝑ tantã distantiã realiter q: si corpa fuissent resoluta in fumos adhuc nõ potuissent fumi extẽdi ad tantam distantiam.

Arguitur Odor habet esse in sicco cõphenso ab humido. sed in aere et in aq̃ non est siccũ ergo ibi nõ p̃t eẽ odor. ¶ Dõm q sicut nũc dictũ est q odor habet duplex esse scz esse spũale et sic nihil impedit odorẽ esse in humido absq3 sicco. quia sic põt esse in puro aere in quo tamen nullum est siccũ. Alio mõ accipit odor ꝑm esse reale et sic impossibile ẽ odorem esse absq3 sicco sicut ꝓbat argumentum. Et ideo in illo aere qui est circa corpus odoriferum in quo est odor realiter est quedam fumalis euaporatio que euaporatio fumalis est calida et sicca naturaliter. et in tali est odor sicut in primo subiecto. Et ideo poma fiũt minora postq̃ emiserunt odores. Siliter ex istis p̃t sumi cã quare aliquis locus odorat etiam subtractis odoriferis corpibus quia in tali aere in quo fuerunt corpa odorifera manent fumales euaporationes in quibus etiam realiter continetur odor. ¶ Et si arguatur accidens non migrat de subiecto in subiectum. ergo odor non potest esse in fumali euaporatione qui prius fuit in corpore odorifero. Dõm q iste odor ñ est idẽ numero qui est in corpe odorifero et in fumali euaporatiõe. sed iste odor qui est in fumali euaporatione est causat' ab odore existente in corpe odorifero sed idẽ non causat seipm. Ex quibus põt solui alia questio qua queri põt utrũ odor sit fumalis euaporatio. ¶ Dõm q nõ q sic ptz quia fumalis euaporatio est corpus resolutum a corpore odorifero ad modũ fumi qui est de ꝑdicamẽto sbe exñs immediatũ subiectũ ipi' odoris. sed odor est q̃litas de tertia spẽ qualitatis et in tali fumali euaporatione subiectat. Et si arguat odor et fumalis euaporatio semp ad inuicẽ cõiungunt ergo sunt idẽ. Dõm q est duplex ydemptitas nũalis scz essentialis et accidentalis. mõ licet sint idem numero [illegible] accñtali nõ tñ essentiali ꝑmo distinguũt ꝑdicamentaliter vt dictũ est. Et simile est de homine et risibili que licet sint idem numero accidentali non tamen essentiali.

Unde et dubiū videt

Hic consequēter Aresto. circa p̄dicta mouet vnā dubitat͡oem que stat i hoc. Utꝝ omnia odorātia sīt odorēt sic scꝫ ꝙ habeāt vnum sensum odoris ſm spēm. Et p̄mo arguit ꝙ nō sit vn⁹ olfactus in omnibus odorātib⁹. et hoc sic quia aliqua animalia odorant ꝑ respiratōem sicut animalia habentia calidum sanguinē vt homo. quia illa nō odorant nisi alonge. quia si odorabile ponat̄ supra olfactum nō odorant. Alia sunt aīalia nō habentia calidū sanguinē vt animalia aquatica et illa nō odorant ꝑ respiratōem sed absq̄ respiratione. ergo videt̄ ꝙ nō sit vnus olfactus in omnib⁹ animalib⁹.

Sed impossibile est

Hic ꝓbat duabus rōnibus ꝙ olfactus sit vnus sensus ſm spēm in oībus animalib⁹. Quarū prima stat in hoc. sensus distinguūt̄ penes obiecta sed est idem obiectū in respirantibus et nō respirantibus quia odor ab vtrisq̄ ꝑcipit̄. ergo est eadem potēa ſm spēm. Scd̄a rō stat in hoc q̄a ille potēe sunt vni⁹ spēi que habent eadem corruptiua sed olfactus tam in respirātibus q̄ȝ nō respirātibus habet eadem corruptiua quia vtrobiq̄ corrumpitur olfactus a fortibus odoribus sicut est odor sulphure⁹ q̄ corrumpit organū tam in respirantibus q̄ȝ in nō respirantibus. Maior ptꝫ q̄a diuerse res habent diuersa contraria si est ergo idē cōtrariū olfactuū respirantiū et nō respirātiū ergo etiam sensus est idē ſm spēm.

Videtur autem in ho

Hic soluit questionē prius motā dicens ꝙ olfactus est vni⁹ spēi tam in respirantibus animalibus q̄ȝ in nō respirantibus. et hoc ꝓbat sic quia sicut se habet visus in habentib⁹ duros oculos et molles ita se habet olfactus in animalib⁹ respirantibus et nō respirantib⁹. sed visus in habentibus duros oculos et molles est vni⁹ speciei ergo etiam olfact⁹ in aīalibus respirātib⁹ et nō respirantib⁹. Maior ptꝫ quia sicut animalia habentia molles oculos habēt palpebras sup̄ oculos quibus nō remotis nō fit visio sicut in hoīe et in aliis aīalibus ꝑfectis. sic etiā aīmalia que olfaciunt per respiratōnem habent cooꝑculum supra organū respirationis quo nō remoto nō fit respiratio nec actus olfaciendi. sed illa q̄ non habēt cooꝑculum sup̄ organū respirationis etiā respirant absq̄ remotione cooꝑculi et ꝑ ꝯn̄s etiam olfaciunt. sicut ergo habēs fortes oculos statim videt ea que sunt in lucido absq̄ ablatione cooꝑculi. sic similiter animalia cooꝑculū non habentia sup̄ organū olfactus statim odorant p̄n̄te odorabili.

Arguitur

Diuersa cōditio forme arguit diuersitatē spēi in forma sed est alia cōditio olfactus in respirantib⁹ et in nō respirantib⁹. ergo etiam in illis olfact⁹ erit diuersarū spēꝝ. ¶Dōm ad maiorē ꝙ duplex est cōditio forme. quedā est que orit̄ ex ip̄a forma ſm se accepta et talis si est diuersa arguit distinctionē in forma. Alia est conditio forme orta ex ꝑte subiecti et illa nō arguit diuersitatem forme quia si sic tunc albedo in homine ꝑfecte albo et nō ꝑfecte albo essent diuersarū spēꝝ. ꝑ hoc ergo dicit̄ ꝙ ista diuersitas in olfactu tenet se ex ꝑte organi qḋ est ꝓximū subiectū potēe. spēs autē potentie sumit̄ ꝑ compatōem ad ip̄m obiectū ꝫ materialis siue modalis distinctio sumit̄ ex ꝑte subiecti. Ex quibus pōt sumi ꝙ manifeste Aresto. hic intendit omnes potēas in diuersis aīalibus esse eiusdem spēi vt visus in homine et in piscib⁹ qui habent duros oculos. Similiter auditus olfactus gustus et tactus in diuersis aīalibus sunt eiusdem speciei sicut prius dictū est.

Est autem odor sicci.

Hic determinat de instrumēto siue de organo olfactus. Et vult ꝙ organū debet esse siccū et hoc ꝓbat sic. In potentiis passiuis organū debet ēē tale in potēa quale est obiectū in actu quia obiectum agit in potēam. et ergo potēa fit similis obiecto sed odor cū generet̄ ex quodā fumo in actu calido et sicco. ergo etiam organū debet esse tale in potēa scꝫ calidū et siccū quale est ip̄m obiectū in actu. Est tamen circa textū considerandum sicut dictū est ꝙ organū olfactus ꝓpter ꝓpinquitatem ad cerebrū est actu humidū et tn̄ in potēa siccum et fit in actu siccum ꝑ hoc ꝙ odor actu immutat ipsum.

Gustabile autē quod

Postq̄ȝ Aresto. determinauit de visibili audibili et olfactibili. ꝯn̄r vult determinare de gustabili. Et rō ordinis quare gustus p̄cedit tactū est duplex. Prima est quia gust⁹ ꝓprie dictus inuenit̄

in ꝑfectioribꝰ animalibꝰ quā tactus·habet em̄ oē aīal tactum·sed ꝑfectiora animalia solū habent gustū ꝓprie dictū· Scōa rō est quia gustus est sensus minꝰ materialis q̄ sensus tactus q̄a tāgibile immutat tactū quodāmodo sicut ē in ipo subiecto tangibili·nō aūt gustus immutatꝛ sic a gustabili· Primo ergo determinat de gustabili in cōmuni siue de sapore· Scōo de spēbus eius ibi· spēs aūt. Circa pmum duo facit· pmo inquirit an gustabile ꝑcipiatꝛ ꝑ mediū·scōo ostēdit quid ꝑcipiꝉ ꝑ gustū et de organo eius· Circa pmū intendit dicere q̄ gustabile scʒ sapor nō ꝑcipiꝉ per mediū extraneū sicut alia sensibilia de q̄bꝰ dictū est·q̄uis bene ꝑ mediū intraneū ¶ Circa qō sciendū q̄ mediū extraneū ē qō est sepatū ab animali et nō est ps aīals sicut aer vł aqua. Et ꝑ tale mediū diffundūꝉ color sonus ⁊ odor· Sed mediū intraneum est qō est cōiunctū aīali et est ps animalis sicut supior caro ipiꝰ lingue voca tur mediū intraneū quia est cōiunctum organo gustus scʒ inferiori carni ipiꝰ lingue que est organū gustus·Probat ergo Aresto· qō dictū est scʒ q̄ gustabile nō ꝑcipiꝉ ꝑ mediū extraneū· Et hoc sic·q̄a gustus est quidā tactꝰ sed tactꝰ nō ꝑcipit suū obiectū ꝑ mediū extraneū ergo nec gustꝰ Minor est manifesta·Maior ꝓbatꝛ· quia gustabile est qdā tāgibile gꝰ gustus est quidā tactꝰ· ꝯña tenet.quia distinctio poñarū sumiꝉ ex obiectis. Añs ꝓbatꝛ in textu·quia sicut humidū ē tāgibile cum sit vna de quatuor qualitatibꝰ pmis sic etiam humidū est gustabile·

Vnde et si in aqua·

Hic excludit tacitā questionē que posset fieri circa p̄dicta quia posset aliquis dicere q̄ pisces in aqua existentes ꝑcipiunt saporem ꝑ aquā ꝫ aq̄ est mediū extraneū ergo sapor etiā ꝑ mediū extraneū ꝑcipiꝉ· Rñdet Aresto·q̄ talis receptō saporis nō fit ꝑ aquā sicut ꝑ mediū·sed ꝯtingit q̄ sapor realiter misceꝉ cū aqua sicut nunc in potu contingit· vnde sicut sapidꝰ potus realiꝉ cōiungiꝉ lingue ⁊ pōt ꝑcipi·sic etiā contingit qñ aliq̄d cōiungiꝉ aque qō pisces ꝑcipiūt sic aūt nō est de visu et de aliis sensibus quia visus nō cōiungiꝉ realiter medio sed solū spūaliter·

Arguitur

Gustus et tactus sūt sensus specifice distincti· ergo vnus nō pōt de alio p̄dicari· Añs ꝓbatꝛ· q̄a alꝛs non essent quinq; sensus exteriores· ¶ Dōm q̄ gustus accipitur dupliciter· Vno modo ꝫm q̄ est sensus discretiuus alimenti secundum q̄ alimentū est calidum frigidū humidū vł siccū· et sic gustus est realiter tactꝰ quia sic hñt eadē obiecta· Et sic dicit Aresto·in fine huiꝰ tertij et in pncipio de sensu et sensato q̄ omni aīali inest gustꝰ sicut et tactus· Alio mō accipiꝉ gustus ꝓprie ꝫm q̄ est discretiuꝰ alimenti ꝫm q̄ tale alimentū est saporosum· Et sic gustꝰ pōt capi triplr scʒ rōne organi·rōe medij·et rōe obiecti· Si āt capiatur pmo mō tūc iterū gustus est quidā tactus·quia tactus est expansus ꝑ totum corpꝰ et gustus est solū in lingua·habet ergo gustus quandā ꝑtem tactus rōe organi· Si aūt capiaꝉ rōe medij immutandi tūc itez gustus est q̄dā tactꝰ qꝛ vterq; sensus habet mediū intraneū· Sed si accipiatur rōe obiecti est distinguendum qꝛ vł accipiꝉ sapor rōe sui fundamēti et sic iterū gustus est tactus quia gustabile ē tangibile.fundaꝉ em̄ sapor i humido quod est qualitas tangibilis· ⁊ sic loquiꝉ Aresto·in textu· Alio mō accipiꝉ obiectū ꝫm suam ꝓpriā speciē.et sic simpliciter est aliud gustabile et tangibile quia tangibilia sunt quatuor q̄litates pme·et alie q̄litates tangibiles ex ipsis causate·de quibꝰ diciꝉ in scōo de generatione· Et quia gustabile est sapor qui manifeste distinguiꝉ a qualitatibꝰ tangibilibꝰ·sic sequiꝉ q̄ sunt diuersi sensus·

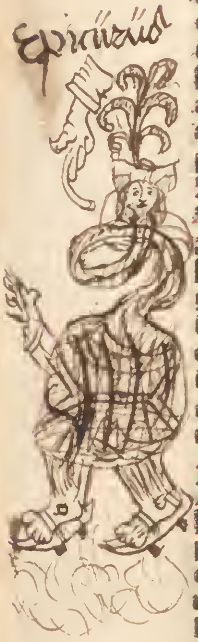
Arguitur

Sensibile positum supra sensum nō facit sensatōem.ergo nō pōt sapor ꝑcipi nisi ꝑ medium· ¶ Dōm q̄ est duplex mediū scʒ extraneū·et per tale mediū sapor nō ꝑcipiꝉ·quia necesse est corpꝰ sapidū cōiungi lingue· Aliud ē mediū intraneū· et ꝑ tale mediū etiā fit sensatio in gustu· Circa qō sciendū q̄ in lingua ē duplex ps· Vna supior que ē porosa hñs in se humidū quoddā saliuale· Alia ē ps infra supiorem partē· et illa pars est organum i quo subiectaꝉ poña gustatiua· sicut experimētū habemus in lingua bouis bullita· qꝛ superior pars deponiꝉ scʒ pellis·ista gꝰ pars superior ē mediū intraneū·sapor ergo immutat pmo tale mediū·et hoc mediū vlterius immutat ipsam poñam·et sic nō poniꝉ sensibile realiter supra sensum sed supra mediū·

Arguitur

Mediū debet esse separatum a poña·sed istud mediū nō est separatū ab organo siue poña gꝰ nō est mediū· ¶ Dōm q̄ duplex ē separatio·quedā

Epicureus

eſt per localem diſtantiam. ⁊ ſic medium in viſu olfactu et auditu eſt ſeparatū ab organo nō ãt in guſtu et tactu. Alia ē ſeparatio per realem diſtinctionē et ſic mediū in guſtu etiam ē ſeparatū ab organo quia vna pars realiter eſt diſtincta ab alia ſicut illa pars q̄ ē mediū eſt alia ab illa parte que ē organū et ſic ibi eſt realis diſtinctio

Arguitur Videt̄ ꝙ collū ſit organū guſt⁹ ergo n̄ lingua. Añs ꝓbat̄ autoritate Epicuroꝝ qui appetebant colla ſicut grues. ¶ Dōm ꝙ in collo nullo mō ꝑcipit̄ guſtus alicui⁹ alimenti ſed ſolū in lingua. eſt tñ in collo quidā delectabilis tact⁹ cauſat⁹ ex cōiunctione nutrimenti delectabilis ad ꝑtes que ſunt in collo. Et ſic etiā dicit Areſto. tercio Ethicoꝝ. ꝙ tēperantia eſt circa guſtū accipit̄ eñ tūc guſtus vt eſt quidā tactus vt dictū eſt.

Nihil autem facit hu.

Poſtꝙ̄ Areſto. determinauit de cōditione ipſius poñe guſt⁹. Hic ꝯñr oñdit quid requirat̄ ex ꝑte obiecti ſcꝫ guſtabilis. et vult ꝙ ex ꝑte obiecti req̄ritur ad hoc q̄ ſe diffundat in poñam ꝙ guſtabile ſit humidū actu vl̄ poña. Et hoc ſic ꝓbat. q2 ſicut ſe habet lumen ad videndū ita humidū ad guſtandū ſed lumē requirit̄ ad videndū ergo requirit̄ humidū ad guſtandū. Cui⁹ rō eſt q2 ꝑ humidū qd̄ eſt in guſtabili ipē ſapor cōiungit̄ humido ſaliuali qd̄ eſt in medio et ſic ꝑ humidū ſaliuale defert̄ ſapor ad guſtū ſicut ꝑ lumen in medio defert̄ color in viſum.

Sicut autem viſus.

Conſequēter Areſto. oñdit quid ꝑcipiat̄ ꝑ ipſum guſtum. Et intendit dicere ꝙ ſicut viſus eſt ipi⁹ viſibilis et inuiſibilis ita guſt⁹ ē ipſi⁹ guſtabilis et iguſtabil̄. Inuiſibile em̄ capit̄ dupl̄r. Vno mō aliquid dicit̄ inuiſibile ꝑ exceſſum quia excedit ꝓportionē organi viſus. Alio mō dicit̄ aliquid inuiſibile ꝑ defectū viſibilitatis ſic tenebre dicūt̄ inuiſibiles q̄a nō poſſūt mouere viſū. Similiter aūt ē de audibili et nō audibili quia aliquid eſt non audibile quia corrūpit auditū ſicut magn⁹ ſonus. Aliud ē nō audibile quia deficit a mouendo auditum ſicut paru⁹ ſonus et iſtis duobus modis inuiſibile capit̄ priuatiue Pōt etiā inuiſibile capi negatiue. et ſic dicit̄ inuiſibile qd̄ nullo modo pōt videri ſicut de⁹ et ſubſtantie ſeꝑate. Similiter dicit̄ ingreſſibile. Vno modo qd̄ nullo modo pōt ambulare. Alio mō dicit̄ ꝑut idem ē qd̄ difficulter potens ambulare. Et ꝑ hoc applicando ad ꝓpoſitū dicit Areſto. ꝙ guſtus ē guſtabilis ⁊ īguſtabilis. Et dicit̄ iguſtabile. Vno mō contrarie. Alio modo ꝑuatiue. Contrarie dicit̄ inguſtabile dupl̄r ſcꝫ qd̄ hꝫ ꝑuū guſtū vl̄ qd̄ eſt corruptiuū guſtus. Priuatiue dicit̄ inguſtabile quod habet paruū guſtum.

Arguitur Nulla poña extendit ſe vltra ſuū obiectū. ſed guſtabile ē ꝓpriū obiectū guſt⁹. ergo guſtus nō extendit ſe ad nō guſtabile. ¶ Dōm ꝙ inguſtabile capit̄ tripliciter. Vno mō negatiue et ſic dicit̄ inguſtabile qd̄ nullo mō pōt guſtari et ſic inguſtabile nō cōtinet̄ ſub obiecto guſtus. neqꝫ etiam per guſtū cognoſcit̄ et ſic lapis pōt dici inguſtabil̄. Alio mō dicit̄ inguſtabile ꝑuatiue vl̄ contrarie quia ſcꝫ habet ꝑuū vl̄ paruū guſtū et ſic etiā inguſtabile continet̄ ſub obiecto ipſi⁹ guſtus et cognoſcit̄ ꝑ guſtū. Similiter dicendū ē de inuiſibili inaudibili et inodorabili.

Quoniam autem hu.

Poſtꝙ̄ Areſto. determinauit de poña et obiecto guſtus. Hic ꝯñr determinat de organo guſt⁹. Et vult ꝙ organū guſtus non debet eſſe humidū et ſaporoſum in actu nec etiam debet eſſe ſic diſpoſitū ita ꝙ impoſſibile ſit ipm humectari. Cui⁹ rō eſt quia ſi eſſet organū actualiter humidū humiditate ſaporoſa. tūc ille ſapor intus exiſtens ꝓhiberet extraneū et ſic non poſſet recipi aliquis alius ſapor in guſtū. Scd̄a rō ē quia ſenſus ē virtus paſſiua. oportet ergo ſenſū eſſe talem in potentia quale eſt obiectū in actū. cū ergo obiectū ſit actu ſaporoſū oportet organū eſſe tale in potentia. Et hoc manifeſtat Areſto. ꝑ ſignū quia nō cōtingit illū bene guſtare qui habet linguam nimis ſiccam quia illa nō eſt faciliter humectabilis ſapore. neqꝫ contingit illū bene ſapere q̄ habet linguam nimis humidam. et ideo laborantib⁹ id eſt infirmantib⁹ omnia apparent amara. quia habent linguam plenam tali humiditate. ſcꝫ ſaporoſa. i. humiditate amara.

Arguitur Ligua ē ſꝑ actualit̄ huida ergo ſequit̄ ꝙ organū guſtus erit ſemꝑ actualiter hūidū. ¶ Dōm ꝙ eſt duplex humiditas ſcꝫ nō ſaporaſa et tali humiditate lingua eſt ſemꝑ humida quia oportet humiditatē ſaporoſam coniungi tali humido vt ſic

fiat sensatio sapoꝝ et sic saliua supra linguã est
semꝑ humida in gustu bene disposito· Aliud est
humidũ saporosum.et tali humore nõ debet esse
organũ humidũ nisi ĩ gustu male disposito sicut
in gustu laborantiũ·i·infirmantiũ·

Species autem hũo·

Consequẽter determinat Aresto. de speciebus sa
porum· Et vult ꝙ spẽs saporis debẽt sumi sicut
spẽs coloris quia sicut extremi colores sunt con-
trarij ⁊ simplices sic ꝙ nõ causant ex medijs co
loribus sed ecõtra medij ex ipis· sic etiam est de
saporibus quia extremi sapores sunt cõtrarij et
etiam simplices sic ꝙ nõ causant ex medijs sed
medij ex ipis· Sũt ergo extremi sapores dulce et
amarum· medij aũt sunt sapor pinguis ·salsus·
acer auster' ponticus et acutus·et cõtinet stipti
cus sub pontico·sunt ergo septem spẽs saporis·
Et habent istũ ordinẽ dulcis sapor qui causatur
ex humido bene digesto est ꝑmus· deinde est pin
guis qui causat ex humido nõ bene digesto·De-
inde est acetosus·sed sapor acutus est medi' q̃s
habet tres ꝓcedentes et tres sequẽtes·Deĩn seq̃
tur ponticus et stipticus·Deinde salsus·⁊ vlti-
mo amarus·Et dicunt extremi simplices nõ ex
eo quia nõ causant ex mixtiõe aliqua ꝑmo cau
sant ex mixtione calidi et frigidi·sed dicunt sim
plices quia nõ causant ex alijs saporibus·h' tñ
ꝯueĩt medijs saporib' q̃ causant ex extremis ñ
ꝑz se ꝫ ꝑm coꝝ cãs·cã eñ saporis dulcis ẽ hũidũ
et cã amari saporis est siccũ·medij ergo sapoẽs
causant ex humido et.sicco et dicũt causari ex ex
tremis qr sunt ex causis extremoꝝ sapoꝝ·Con-
cludit ergo Aresto.in fine ꝙ organũ gust' ẽ ta
le in poña quale est ipm obiectũ in actu·

De diuersis saporũ vide vincẽciũ ĩ speculo historiali libro primo capitulo xxiii·

Tactus

De tangibili autem·

Postq̃ Aresto·determinauit de quatuor sensib'
exterioribus et coꝝ sensibilib'. Hic cõsequẽter de
terminat de tactu et tangibili·Et rõ ordinis est
quia tactus est minus spũalis inter õnes alios
sensus quia quodãmodo recipit suũ obiectũ eodẽ
modo quo est in materia· Item tactus est in oĩ
bus ptibus animalis.alij aũt sensus sunt ꝑnci
palius in cerebro sicut ergo cerebrũ ẽ digni' alijs
partibus animalis·ita etiam alij sensus sunt di
gniores tactu

Arguitur Tactus est fundamentũ
ommũ sensuũ sed funda-
mentum est prius fundato ergo ⁊c· Dõm ꝙ
duplr sumit ordo in aliquib'·Vno modo ꝑm vi-
am generationis et sic impfectiora sunt priora·
et sic fundamentũ precedit suũ fundatũ et illo
modo tact' precedit alios sensus·sicut ꝓbat ar-
gumentũ·Alio modo sumit ordo aliquoꝝ ꝑm vi
am pfectionis et sic alij sensus sũt priores·qr vi
sus est pfectior auditu et audit' olfactu ⁊c·

Arguitur Tact' ẽ i nob certissim' ⁊
pfectissim'·g' erit ꝑor alijs
sensibus·Añs ꝓbat ĩ capitulo de odore· Dõm
ꝙ tact' in homine põt duplr cõparari·Vno mõ
ad tactũ in alijs animalib' et sic tact' in homi-
ne est certissim' quia homo habet meliorẽ ꝯplexi
onem q̃ aliqd aliud al' sed in bonitate conplexi
onis fundat bonitas tactus sicut prius dictum
est· Alio modo cõpat tactus in homine ad ali
os sensus et sic est falsũ quia visus est pfectior
eũ corrigat tactũ· Aresto. ergo determinat de
tactu et tangibili. et quia posset aliquis argue-
re ꝙ prius erit determinantũ de tangibili q̃ de
tactu·ideo Aresto.ꝓmittit ꝙ q̃rum ad illa de q̃
bus est inquirendũ nõ refert an determinet pri'
de tangibili q̃ de tactu quia si tãgibilia sũt plu-
ra necesse est plures tactus esse et econtra si sũt
plures tactus etiã necesse est plura tãgibilia esse

Habet autẽ dubita·

Hic remouet duas dubitatões quarũ ꝑma est·
Vtrũ tactus sit vnus sensus vel plures· Scdã
est·vtrum organum ipsius tactus sit caro exte
rior vel aliquod proporcionabile carni sicut ẽ in
nõ habentibus carnẽ·aut organũ tact' sit ali-
qd positũ infra supiorem carnẽ·Primo ergo ꝓce
dit ad primã dubitatõem· Et arguit ꝑmo ꝙ ta
ctus nõ sit vn' sensus sed plures·Et hoc sic pro
bat quia omnis sensus est vni' cõtrarietatis q̃
ad suũ sensibile· sicut visus est albi et nigri· au-
ditus grauis et acuti·et gust' amari ⁊ dulcis·ꝫ
in tangibili sũt multe contrarietates scꝫ calidũ
frigidũ·humidũ siccũ·durũ et molle·et alie cõtra
rietates que ponũt in scdo de generatiõe vbi po
nunt septem contrarietates·

Habet aũt solutionẽ

Hic ponit solutionem ad precedens argumentũ·
quã solutionem postea reprobat· et ideo est solu
tio apparens· Et ꝓpter hoc dicit in textu ꝙ ista
predicta rõ habet quandã·i.apparentẽ solutionẽ

Et stat solutō in hoc. alij sensus qui veraciter et simpliciter sunt vn⁹ sensus tm̄ etiā hn̄t multas cōtrarietates in suis obiectis et tñ ex hoc nō impedit vnitas sensus ergo nec multe cōtrarieta-tes in obiecto tact⁹ impediūt vnitatē sensus tactus. Añs ptz i visu vbi sunt albū nigrū. pulchꝝ turpe. tenebre ꝛ lumen ꝛ sic de alijs. Et de sono vbi sūt acutū graue ꝑuū magnū asꝑū ꝛ lene.

Sed ꝙ sit vnū subie.

Hic excludit solutōem nūc datā. Et vult ꝙ non est simile de sensu tactus et de alijs sensib⁹. quia q̄uis in obiectis alioꝝ sensuū cōtineāt multe cō-trarietates tñ sunt reducibiles ad vnū cōmune subiectū .i. genus qđ cōtinet tm̄ sub se vnā ꝑnci-palem cōtrarietatē ad quā alie cōtrarietates re-ducunt. Exempli grā. in visu cōtinet albū et ni-grū. tenebre ꝛ lumē. et lumē videt sub rōe albi et tenebre sub rōe nigri. Etiā est vnū cōe genus scʒ color sub quo oia alia cōtinent. et ad qđ omnia alia reducunt. sed sic nō est ꝺ tactu quia obiecta tactus nō sunt reducibilia ad vnū cōe gen⁹ qđ sub se contineat tm̄ vnā ꝑncipalē contrarietatē quia iste cōtrarietates calidū et humidū frigidū siccū; nō sunt ad inuicē reducibiles et ideo sensus tactus est duo sensus.

Arguitur Sensibilia oīm sensuum possunt esse in vno subie-cto ergo male dicit ꝙ q̄nqʒ pn̄t esse in vno sub-iecto et q̄nqʒ nō. quia oēs qualitates sensibiles pn̄t esse in hoīe. ¶ Dōm ꝙ subiectū pōt capi du-pliciter. Uno modo ꝓ subiecto inhesionis qđ est substantia. ꝛ sic oīm sensibiliū pōt esse vnū sub-iectum. Alio mō accipit subiectū ꝓ genere logico ꝓpter similitudinē quā habet subiectū cū genere logico in hoc scʒ quia sicut gen⁹ logicū est in poña ad multas dr̄ñas ita subiectū inhesionis est in poña ad multa accn̄ña. ꝛ ideo subiectū pōt etiam capi ꝓ genere logico vt dictū est et sic accipit hic

Queritur Utrū tactus sit vn⁹ sen-sus vel plures. ¶ Dōm ꝙ tact⁹ pōt capi dupliciter. Uno mō materialiter scʒ ꝑm organū in quo fundat ꝛ sic tact⁹ est vn⁹ sen-sus. Cui⁹ rō est quia organū tact⁹ est compositū ex medietate qualitatū tangibiliū sicut infra pa-tebit que medietas cōsurgit ex mixtione quatu-or elementoꝝ. cū ergo q̄libet ps aīalis habʒ in se mixtionem quatuor elemētoꝝ ergo quelibet ps habet in se tactū oīm q̄litatū tangibiliū vt ma-nifeste patʒ. ꝛ sic nō est in vna parte aīalis ta-ctus frigidi et calidi et in alia humidi et sicci. et sic ptʒ ꝙ nō distinguūt ꝑm organa .i. materialiter Alio modo accipit tact⁹ formaliter et ꝑm suam ꝓpriā drñam q̄ sumit ꝑ cōparatōnem ad obiecta et sic sunt duo sensus tactus. Un⁹ calidi ꝛ frigi-di. alius humidi ꝛ sicci. Cui⁹ ratio est quia q̄ncū-qʒ sunt obiecta alicui⁹ sensus nō reducibilia ad vnū genus qđ habet sub se vnā ꝑncipalē cōtra-rietatem tūc nō est vn⁹ sensus sed plures. sed ob-iecta in tactu nō sunt reducibilia ad vnū genus qđ hʒ sub se tm̄ vnā ꝑncipalē cōtrarietatē quia in obiecto tact⁹ cōtinent due cōtrarietates nul-lo modo ad inuicē reducibiles scʒ calidū frigidū humidū et siccū. ꝛ ideo ponūt formaliter duo ta-ctus scʒ vn⁹ calidi ꝛ frigidi. alius humidi ꝛ sicci.

Arguitur Omnes cōtrarietates exi-stentes in obiecto tact⁹ re-ducūt ad vnū gen⁹ scʒ tangibile. ergo sensus ta-ctus erit vn⁹ sensus formaliter sicut alij sensus ¶ Dōm ꝙ ad vnitatē sensus requirit ꝙ omnes cōtrarietates sub obiecto contente reducant ad vnū cōe gen⁹ qđ est ꝑ se obiectū illius sic ꝙ ad-equate respiciat illū sensū sicut est de colore ꝛ vi-su de sono ꝛ auditu sed sic nō est de tangibili et tactu quia tangibile etiam se extendit ad tangi-bile cōe ꝛ ꝑ accn̄s de quib⁹ manifestū est ꝙ non continent ꝑ se ꝓprie sub obiecto tactus.

Arguitur Tunc ad min⁹ reducūt ob-iecta sensus tact⁹ ad h° ge-nus qđ est tangibile ꝑ se. quia hoc est adequatū obiectū ipius sensus tactus ¶ Dōm est dupliciter. Primo ꝙ nō est aliqđ vnū nomen impositū ad qđ pn̄t reduci oia tangibilia sicut in alijs sensi-bus est vnū nomē genericū impositū sub quo cō-tinentur omnia respicientia talem poñam ꝑ se. Scđo est dicēdū ꝛ melius ꝙ etiā si haberet vnū nomē genericū cōꝑhendēs sub se omnia ꝓpria tangibilia adhuc nō pōt tact⁹ esse vn⁹ sensus. quia nō solū requirit vnitas noīs ꝑm gen⁹. sed ꝑter hec requirit ꝙ tale genus contineat sub se solū vnā cōtrarietatem ꝑncipalē ad quā alie cō-trarietates sunt reducibiles ꝛ hoc ꝓpter ordinē poñaꝝ quia quedā poñe vt poñe naturales sūt vni⁹ ptis cōtrarietatis vtputa ignis est calid⁹. Alie sint poñe que sūt totius contrarietatis ꝫ nō sunt pluriū cōtrarietatū vt poñe sensitiue ex-teriores. alie sūt que sūt pluriū cōtrarietatū vt sunt sensus interiores. Alie aūt sunt que sunt

omniū cōtrarietatū vt intellectus. sed tangibile p se cōtinet sub se duas cōtrarietates eque pnci pales et ad inuicem nullo mō reducibiles. q̄uis eīn oēs qualitates tangibiles reducāt ad cali dū ꝛ frigidū. humidū ꝛ siccū. vt dicit in scdo de generatione. tn̄ iste due cōtrarietates nō pn̄t ad inuicem reduci.

Arguitur humidū ꝛ siccū reducunt ad calidū et frigidū. ergo iste cōtrarietates reducūt ad inuicē. Añs pbat. quia vnū est causa alterius quia frigida sūt hu mida ꝛ sicca sunt calida. Dōm ꝙ iste quatu or qualitates pn̄t dupl'r capi. Vno mō q̄ ad esse causalitatis ꝛ hoc dupl'r. Vno mō ḃm ꝙ reperiū tur in pmis corpibꝰ scʒ elemētis ꝛ sic non cāne se. inuicē sic eīn dicit Aresto. scdo de generatiōe ꝙ iste quatuor qualitates sunt pncipia elemēto rum sicut ergo vnū elementū nō causat ab alio sic qualitates vniꝰ elemēti nō causant ex quali tatibꝰ alterius. nec forma vniꝰ elemēti causatur ex forma alterius. Alio mō accipiunt ḃm ꝙ re periunt in quibusdā mixtis. et sic calidū et frigi dum pn̄t esse causa sicci et humidi quia calidum causat siccū et frigidū causat hūidū. sed istis mo dis nō loq̄mur nūc de istis qualitatibꝰ. Alio mō accipiunt ḃm esse immutationis ḃm ꝙ immutāt tactū ꝛ sic nullo mō vnū causat ex alio. sic aūt nō cōtingit in obiectis aliorꝫ sensuū quia lumen et tenebre visu pcipiunt sub rōe albi et nigri. et sic nō pōt dici de tactu ꝙ humidū et siccū pcipiā tur sub rōe calidi ꝛ frigidi. Ex quibꝰ omnibꝰ cō cludit ꝙ duplex est tactꝰ formaliter sumptꝰ. Vnꝰ est calidi et frigidi. Alius est humidi ꝛ sicci.

Arguitur ex hoc sequeret ꝙ essent sex sensus exteriores. q̄a sunt duo sensus tactus. Dōm ꝙ sensus tactꝰ acceptꝰ ḃm organū est vnꝰ sensus. quia vbicunqꝫ est vnꝰ tactus ibi etiā est alius vt dictū est ꝑ pe nes obiectū sunt duo. Quia ergo organū est no bis nocius ideo penes organū noīamꝰ sensus eē diuersos ꝛ nō penes obiecta. Et sil'r facit Are stotiles inferius distinguens qnqꝫ sensus ex teriores distinguit eos ḃm organa.

Arguitur ex hoc sequeret ꝙ eēnt tā tum q̄tuor sensus q: gustꝰ et tactus sunt in vno organo. Dōm ꝙ q̄uis in eodem organo fiant gustus et tactꝰ tn̄ nō con uertit ꝙ vbicunqꝫ est tactꝰ ꝙ ibi fit gustꝰ. sic āt est de duobꝰ tactibus ex pte organi. q̄a vbicunqꝫ est tactus frigidi et calidi ibi etiam est tactꝰ hu midi et sicci.

Vtrū autē sensitiuū.

Hic Aresto. determinat aliā questionē priꝰ motā Et vult ꝙ caro exterior nō est organū tactꝰ. q̄a tūc sensibile positū supra sensū faceret sensatio nē. sed aliqua alia caro interior. Et hoc probat Aresto. soluendo aliorꝫ argumēta. arguebāt eīn alij sic. hoc est organū alicuiꝰ sensus ad cuiꝰ im mutationē fit sensatio. sicut oculi sūt organū vi sus quia qn̄ oculi immutant colore tūc fit visio sic quia ḃm immutatōnem carnis exterioris fit tactio ergo caro exterior est organū tactꝰ. Rn̄ det Aresto. ad istud argumentū ꝙ nō valet. q̄a simile dici posset. si aliquis p manū circūponeret quandā pelliculā tūc statim ad immutatōem pel licule fieret tactio. sed tn̄ manifestū est ꝙ pellicu la nō esset organū tactus.

Propter quid tales.

Hic Aresto. ponit duo ad manifestatōem soluti onis pme questionis vbi dictū fuit ꝙ tactus est vnꝰ sensus materialiter sed sunt duo formaliter Primū est quia si aer qui est circa nos fieret no bis cōnaturalis tūc idem esset organū sensus vi sus auditus et olfactꝰ materialit. q̄a aer est me diū in illis sensibꝰ ꝛ tamē apparet esse organū si tales sensus sentirēt p mediū intraneū. sicut gꝰ tūc diceremꝰ ꝙ esset vnꝰ sensus visus auditus ꝛ olfactꝰ ꝓpter vnitatē organi. ita etiā est nunc di cendū ꝙ duo tactꝰ sunt vnꝰ sensus materialiter Addit tn̄ Aresto. ꝙ putꝰ aer ꝛ pura aqua non pn̄t esse in nobis. quia impossibile est ꝙ ex puro aere et ex pura aqua existeret corpꝰ aīatum cuꝫ corpꝰ aīatum debeat esse fixum et firmum qd̄ n̄ fit sine terra. pōt tn̄ ille textꝰ referri ad solutōeꝫ scdē questionis ꝛ tunc sic exponit. quia si aer fie ret ꝯnaturalis nobis. tunc appareret nobꝭ ꝙ aer esset organum in visu et auditu ꝛ tn̄ est natu raliter medium. ergo sic est in superiori carne que apparet esse organum tactꝰ ꝛ tn̄ est medium.

Demonstrat autem.

Hic ponit scdm ꝙ valet ad manifestatōem solu tionis pme questionis. Et dicit qd̄ gustꝰ ꝛ tactꝰ videt esse vnꝰ sensus quia habent vnum organū scʒ linguā quia tn̄ nō hn̄t se p oīa conditibilit sic nunc distinguimꝰ gustum a tactu etiaꝫ penes or

ganum sed si simpliciter ꝯcurreret in oī organo tūc etiam nō esset distinctio inter gustū ⁊ tactū sic nūc nō ponit distinctō int duos sensus tact⁹

Dubitarꝫ āt aliquis.

Postꝙ Aresto. dixit de vnitate tact⁹ et organi hic ꝯsnter inquirit an in tactu etiam requiratur mediū extraneū. Et arguit ꝙ sic quia necesse est duo corpa dura se tangere p mediū. sed qnqꝫ fit tactus corpoꝝ diuersoꝝ duroꝝ ergo oportet ibi esse mediū extraneū. sic eni est in aqua ita debet esse in aere quia aer est humidior aqua ꝗuis eni hoc lateāt nos plus de aere ꝙ de aqua. manifestū eni est si aliquis tangat aliquid p aquā tūc aqua est mediū inter tangēs et tactū. ergo hoc idem erit in aere sed in aere non est nobis ita manifestum ꝓpter duas causas. Prima est qr nos sum⁹ cōtinue in aere et ideo nō pcipim⁹ qn tangim⁹ aliꝗ rem p aerem. Scda causa qr aer est subtilior aqua et ergo est min⁹ pceptibile ꝙ aer mediat ꝙ aqua.

Queritur

Vtrum aer sit humidior aq̄. ¶ Dōm ꝙ sic. ⁊ h° pꝫ ex diffinitione humidi data in scdo de generatione que est. Humidū ex qd est facilit terminabile termino alieno ⁊ male termino ꝓprio. siccū est quod est bene terminabile termino ꝓprio sed nō alieno. ⁊ capit hic terminare prout est figurare ꝗtitatem humidi quod capit figuram ꝗtitatiuā ex vase vl ex corpe alieno. ⁊ iō humida nō figurant ex se sed ex illo in quo recipiunt. sed sicca habent figurā ex se et nō ex alio. sicut lapis nō nō habet figurā ex aliquo vase in q̊ ponit. ꝗuis āt tā aer quā aqua terminat termino alieno scꝫ ad figurā alteri⁹ pōt tn̄ aq̄ terminari termīs ꝓpriis sicut qn̄ aq̄ est cōgelata sꝫ hoc nō ꝯtingit ī aere.

Arguitur

Humectare est ꝓpriū humidi sed aer nō humectat plus ꝙ aqua. ergo aer non est humidior aqua. ¶ Dōm ꝙ humectare est accidentalis conditio humidi et nō essentialis ideo nō est incōueniens ꝙ aqua ꝓpter grossiciē materie plus humectet ꝙ aer. aer eni nō humectat nisi ꝯuertat in aquā humectare enim est conditio illius humidi quod alteri adhereat sic aūt nō est de aere ꝓpter subtilitatem materie.

Queritur

Vtrū inter duo corpora se tangentia necesse sit esse mediū. Dōm ꝙ int duo corpa dura se tāgentia necesse est esse mediū. sed hoc nō est necesse si ambo corpa sint mollia vl si vnū durū et alterꝫ molle. quia tunc corpus molle statim coniungit superficiei corpis duri. sicut patꝫ de ligno posito in aqua quia aqua immediate tangit supficiē ligni. Nō pōni ē qr si duo corpa dura imediate se tāgerēt vl pmitteret vacuū vl mot⁹ local fieret subito sed vtrūqꝫ istoꝝ est incōueniēs ergo illud ex quo sequit. Sequela ptꝫ quia cōtingit duo corpa dura iuxta se inuicē poni p cōtactū sicut pōt asser cōiungi asseri si ergo asser diuidat p motū localem ab assere tunc nō pōt aer intrare ita subito sicut diuidit asser ab assere. ergo fuit aer ibi medius vl pmitteret vacuū quia aliquo tpe erit locus sine corpe. Signū ē istius qr si penat asser latus in aqua et aliquis conet asserem leuare equaliter sm oēs partes tūc sequit aqua ad motum asseris. et hoc venit ex eo quia non pōt ita subito intrare aer sic sequitur aqua donec possit aer intrare. similit cōtingit in aere et cōtingeret visibiliter si aer esset visibilis.

Arguitur

Si inter duo corpora dura esset corpus mediū scꝫ aer. tunc sequeret ꝙ aer sculperet lapidem qd est impossibile. Sequela pbat quia aer immediate tāgit lapidem. ¶ Dōm ꝙ duplex est mediū. Aliqd est mediū causale qd causat effectū in illo corpore in quo mediat sicut aer calefactus calefacit manū. Aliud est mediū inter duo solū situale quia scꝫ interponit inter aliqua duo corpa ꝗuis nihil causet. Et illo modo aer est mediū in sculptura lapidis. et ideo aer nō est causa sculpture lapidis sicut ferrū vl acuties ferri.

Arguitur

Contingit lapidem descendere et diuidere terram. cuꝫ ergo in terra nō sit aer ideo ibi nō est mediū inter lapidem ⁊ terrā. ¶ Dōm ꝙ in descensu lapidis lapis secū aliquā ptem aeris ducit et talis aer etiam cōtinet sub terra cū terra est diuisa ⁊ ideo inter illū lapidem et terrā est aer medi⁹ nō ꝙ aer ibi prius fuit sed quia de nouo aer cū lapide descendit ad talem locū. Simile esset si lapis descenderet p aquam.

Arguitur

Idem non est mediū et obiectū. sed ista corpa scꝫ aer et aq̄ sunt obiecta ergo nō sunt media. ¶ Dōm ꝙ aer et aqua capiunt dupl'r. Vno modo sm ꝙ faciliter mobilia et habentia humiditatem ⁊ sic sunt mediū in tactu corpoꝝ duroꝝ. Alio modo

accipiunt put in se hnt qualitates tangibiles q̄ sunt calidū frigidū humidū et siccū ⁊ sic sunt obiecta .i. hnt in se qualitates q̄ sunt obiectū tact⁹.

Arguitur Omne mediū debz esse denudatū a qualitatib⁹ sui obiecti. sed aer et aqua nō sunt denudata a qualitate obiecti ergo nō sunt mediū. ¶ Dicendum q aer et aqua accipiunt duplr. Uno mō sm q in se habent qualitates tangibiles sm esse tpatū et remissum et sic sunt mediū in tactu quia sic nō pcipiunt a tactu. vt qn aer est tpatus scz tpate calidus et frigidus tūc nō pcipitur. Alio mō accipiunt aer et aqua sm q habēt istas qualitates sm eē itensū. ⁊ sic sunt obiecta tactus ⁊ imutāt tactū p̄p q̄litates. Per hoc dcz est q mediū in tactu est denudatū a qualitatib⁹ obiecti acceptis sm excellentiā et hoc sufficit in tactu. quia medium debet esse denudatū a qualitatib⁹ obiecti sm illū modū sm quē obiecta pcipiunt ab ipis sensibus. ¶ Circa quod est sciendum q cōmentator Auerrois dixit q mediū in tactu deberet eē omnino denudatū a qualitatib⁹ tangibilib⁹ et ideo dixit q illa corpa que locantur in aere nō sentiūt qualitates aeris. et illa animalia que naturaliter locant in aqua non sentiunt qualitates aque. Et ergo si qnqz corrūpant vl alterant hoc accidit pter admixtionē aliaꝝ qualitatū exterioꝝ. Ex q̄ sequūt duo incōuenientia. Primū est q corpa nō patiant in suis locis quod est cōtra Aresto. in quarto phoꝝ. Scdm incōueniēs est q aer et aqua nō alterant adinuicē nisi p admixtionem alicui⁹ extranei qd est contra phm scdo de generatione. qui dicit q etiam elemēta alterant se si accipiant sm ppriam spēm. Probauit autē cōmentator opinionē suā sic. quia locus non ē cōtrarius locato sed est locati cōseruatiu⁹ ergo locus nō pōt alterare locatū. Ad qd argumentū sic rndetur q locus accipit duplr. Uno mō sm q̄litates actiuas que sunt in loco. et sic locus bene pōt esse contrari⁹ locato. sicut ptz de aere q̄ aer locans aquā est calid⁹ et aqua est frigida. Alio modo accipit locus sm suā vtutem locatiuā quā recipit a corporibus celestibus et sic locus est cōseruatiu⁹ locati quia sm illū modū locus est pporcionatus locato.

Uerum igitur omniū

Quia nunc Aresto. dixit q qnqz etiam in tactu requirit mediū extraneū. ꝯnter ponit differentiā inter alios sensus sentientes p mediū extraneū et inter gustū et tactū. Et pmo excludit drīam estimatā ab aliis. Et fuit ista q alii tres sensus scz visus auditus olfactus sentiunt p mediū mltū distans ab ipo sensibili. sed gustus et tactus sentiunt p mediū extraneū cōiunctum ipi sensui. Dicit Aresto. q hec drīa nō valet. qa etiā medium in aliis sensibus statim cōiungit ipi sensui qa est aliquis aer circa oculū in quo est spēs visibilis sm eē spūale. et ille aer pxime imutat visū. Simile est in auditu.

Sed differt tāgibile

Hic ponit verā drīam inter visibilia. sonatiua et tangibilia. Et colligunt due drīe inter tactū et alios sensus sentientes p mediū extraneū. qr tactus habet mediū extraneū situale et nō causale sicut in aliis. qd sic intelligit quia mediū in sentientibus p mediū extraneū est causa immutationis sensuū qa ad min⁹ sm naturā pmo immutat mediū ⁊ mediū causat immutatōnem in sensibus. sicut aer habens in se colorem sonū vl odorem causat sensatiōnē in visu auditu ⁊ olfactu. sed aer nō causat sensatōem tactus qa simul sm naturā mediū immutat et tactus. Secūda drīa est qa mediū in sensu tactus solū cōcurrit p accīns ad immutatōem qa nō semp concurrit mediū extrinsecū sed solū i tactu duroꝝ corpoꝝ. sed mediū in aliis sensibus concurrit per se quia semper concurrit.

Arguitur In visu sil immutat mediū et sensus. ergo nō est mediū causa immutationis sensus. Ans pbat. quia visio fit in instanti. Dicendum q sil capit dupliciter. Uno mō p simultate tpis et sic est verū q sil imutant mediū ⁊ sensus visus. Alio mō accipit sil p simultate nature et sic est falsū et illo modo loquit hic Aresto. qa sic immutatio medii causat immutationē in sensu et pcedit immutationē sensus sm naturā. In aliis tamē sensibus immutatio medii pcedit immutatōem sensus sm tps. Et ideo bene dicit Aresto. q mediū in visu est etiam causa quia causat imutationem in sensu.

Tangibilia vero non

Postq̄ Aresto. determinauit de vnitate sensus tactus et de locatione organi. Hic ꝯnter determinat de ipso sensu tactus quo ad mediū organū

de obiectū· Et vult ꝙ sicut se hñt aer et aqua ad visum auditū et olfactū ꝙ̄tum ad hoc qḋ est eē mediū· ita se habet caro exterior ad sensū tact⁹ quia est mediū ꝙ̄uis sit mediū intraneū· Ex q̄ vlterius elicit ꝙ eodem mō sicut i alijs sensibus sensibile positū supra sensum nō facit sensatōez ita similiter accidit in tactu quia tangibile positū supra tactū nō facit tactū quia ergo tangibile positū supra carnē facit tactum ergo caro nō est organum·

Tangibiles quidem·

Hic ondit quale sit organū ipsi⁹ tactus· Et primo pmittit ꝙ quatuor sunt qualitates elementorū de quib⁹ tractat in scđo de generatiōe· vult ergo Aresto· ꝙ tactus ē cōpositus ex mixtione quatuor qualitatū pmatū scȝ calidi frigidi humidi et sicci· ⁊ hoc sic pbat· quia tale debet esse organū in potēa quale est ipm obiectū in actu q2 ipm organū est cōiunctū potēe passiue· ideo patiēs est tale in potēa quale est agens in actu· cū ergo obiecta tactus sunt calidū frigidū humidū ⁊ siccū· sic tactus erit in potēa calidus et frigid⁹ humid⁹ et siccus· sed medietas illarū qualitatū ē i potēa ad extremitatem taliū qualitatū ergo tact⁹ debet esse composit⁹ ex medietate illarū qualitatū id est ex illis qualitatib⁹ acceptis pm esse remissum. Et ista est causa quare necesse est omne al esse compositū ex quatuor elementis quia omne animal necessario habet in se tactum· et per hoc distinguit al a nō aiali vt dicitur in pncipio de sensu et sensato· cū ergo tactus cōponat ex medietate elemētoꝝ sicut hic dicit ideo necesse est oē aīal esse compositū ex quatuor elemētis· ex quo sequit ꝙ calodemones et cacodemones nō sunt aialia quia habēt corpus simplex compositū ex aere qḋ nō pōt in se habere tactū·

Et oportet sicut de·

Hic determinat de obiecto tactus· Et vult ꝙ sicut alij sensus sunt contrarioꝝ sicut visus est visibilis et inuisibilis ita tactus est tangibilis et intangibilis· Et nō debet capi intangibile contradictorie pm ꝙ intangibile dicit nullo mō tāgibile quia hoc nō cōtinet sub obiecto tactus sed capit itāgibile puatiue vl cōtrarie· dr eñ puatiue intangibile qḋ habet paruū tactū sicut aer q̄ vix tangit· vl dicit intangibile cōtrarie q̄a corrumpit tactum. Concludit in fine ꝙ dictum est de vnoquoqȝ sensu figualiter· i· cōmuniter·

Oportet autem Vni·

Postq̄ Aresto· determinauit de sensibilibus et sensibus in pticulari. Hic determinat de sensibus in generali· et pmo facit hoc de sensib⁹· scđo de organis· Ponit ergo pmo vnā conditōem cōuenientē oibus sensibus que conditio pōt esse descriptio ipsi⁹ sensus· Et est ista ꝙ sensus est quedam potēa organica susceptiua speꝝ sine materia· et hoc est qḋ dicit textus ꝙ sensus est susceptiu⁹ specierū sine materia· et ponit Aresto. simile de figura sigilli que figura recipit in cera absqȝ conditionib⁹ materie ipsi⁹ sigilli. quia siue sigillū sit aurū siue argentū siue cuprū equaliter recipitur figura in cera· ꝙ̄uis eñ materia auri sit rubea et materia argenti alba cū illis tñ cōditionibus nō recipit figura sigilli sic etiam color suscipit in visu nō cū cōditionib⁹ quas color habȝ in subiecto quia ibi ē cū duricie et grauitate siue cū calore et frigore et tñ sic nō recipit color in visu·

Arguitur

Omnis conditio debet esse ppria illi cui cōuenit sȝ suscipe formā sine materia est cōe omnib⁹ reb⁹ naturalibus· ergo nō est ppriū sensibus· Dicendum ꝙ in rebus cōicantibus suas formas inueniuntur triplex ordo· quedā eñ res cōicant suas formas cū aliqua parte materie sicut agentia que generant p decisionē seminis quia oportet partem materie ipsi⁹ generantis ingredi ipm genitum· Alia sunt agentia que cōmunicāt suas formas absqȝ aliqua pte materie quia scȝ forma que cōmunicat ab agente eodem mō habet esse in paciente vt in agente ꝙ̄uis tamē nulla ps materie cōmunicat siue pticipet et hoc contingit in agentibus naturalibus quia agentia naturalia eodem modo agūt formā in passum sicut habȝ eā in ppria materia· Exempli gratia· Ignis generans ignē in ligna generat ignē in lignū cū calore cū leuitate et cōsimilibus conditionib⁹ quas habet ignis. Rō hui⁹ est quia qñcunqȝ agens et patiens habent eandem dispositionē ad recipiendū aliquā formā equaliter recipit in agēte ⁊ in patiente ipa forma· Tercio modo aliqua res cōmunicat suā formā nec dando partem materie nec sic ꝙ forma habȝ silem dispositōem in agēte et in patiente sed forma cōmunicat absqȝ cōditionibus materie scȝ phisice et hoc est ppriū sensibilibus ꝙ agunt i sensus absqȝ materia· Exempli

gracia color ē i pariete cū dēsitate cū frigiditate vl' caliditate sed sic nō imprimit se i sensū quia sm q agit in sensū non habet grauitatē vl' leuitatē caliditatem vl' frigiditatem Et ideo conpat arestotiles immutacōem sensuū ad impressionē sigilli in cera quia cera recipit sigillū cū cōdicionibus mathematicis que sunt figura situs et sic de aliis que dicuntur condiciones mathematice quia sequūt quātitatē sed ñ cū cōdicioib' materie phice que sunt qualificatiue disposítiones quia ñ recipitur figura sigilli in cera cū colore sigilli. Et tamē esse ista dr̄ia quia figura sigilli solū est in cera sm supficiem sed immutacō sensus etiā fit sm psunditatē

Arguitur Propriū est intellectui formam sustipe sine materia ergo nō ɔuenit sensui. Dōz q sustipe formā sine materia potest dupliciter intelligi. Vno modo absolute et simpliciter quia. s. recipit formā omnino immaterialē et hoc solū ɔuenit intellectui q̄r spēs intelligibil' est omnino imaterial'. Alio mō intelligitur q aliquid suscipit formam sine materia .i. sine ɔdicionibus materie phice sed cū condicionibus materie mathematice Dicitur enim cōdiciones materie mahtematice que sequūtur materiā ex pte quātitatis sicut sunt figura et situs et illas ɔdiciones habet etiā spēs sensibil' in sensu. Et p hoc solutur istud argumentum. ppriet as nō derelinquit suum subiectum ergo si sensus recipit suū sensibile cū cōdicionibus materie ergo etiā cū materia Dicendum q ppetas non derelinquit suum ppum subiectū et ideo sicut sēsibile recipitur in sensum cū ɔdicionibus materie mathematice ita etiam recipitur cum materia mathematica .i. cū materia habente quantitatē Recipiūt eīn spēs sensibiles i materiale organū quod in se habet situm et figuram et alia que requirūtur ad materiā mathematicā et cōsimiles ɔdiciones habet spēs sensibilis i organū recepta

Arguitur Sensus est materialis ergo sustipit obiectū materiale q̄a inter obiectum et sensum debet esse pporcio Dicendum q organū sensus accipitur dupliciter Vno mō sm q est materiale .i. habēs materiā et sic recipit suū obiectū cū ɔdicionibus materie mathematice. Alio modo accipitur vt ē vitale .i. sm q est principiū opacionū vitaliū et sic recipit suā formā supra modū entiū pure naturaliū quia ergo pure naturalia recipiunt formā cū materia .i. cū ɔdicionibus materie phisice sic sensus debet recipe suā formā sine ɔdicionib' materie phisice

Arguitur Nihil agit vltra suā speciem sed sensibile est materialiter in subiecto ergo nō potest agere suā speciem spūalē in sensū Dōm q sensibile habz eādem spēz in subiecto et sensu sed habet impfectiorem modū in sensu q̄ i subiecto et ideo sensibile agens suā spēz in sensū nō agit vltra suā speciē sed pocius infra ipsam quia agit formā habentē impfectius esse quā habuit in subiecto sic autem nō est de specie intelligibili quia spēs intelligibilis est pfectior fantasmate a quo diffundit̄ ergo nō potest fantasma diffundi nisi p intellectū agētē sicut dicitur tercio hui'

Arguitur Omne agēs assimilat sibi passum sed materia sensibilis cū forma sensitiua agit in sensū ergo debet fieri similitudo tam ex pte materie q̄ ex pte forme. Minor patet quia color ñ agit i visū sed colorarū vt prius dictū ē. Dōm q agens nō assimilat sibi passū sm suū totū esse sed sm formā sm quam agit sicut patet in calefactione aque quia ignis calidus agit in aquā et tamē ñ agit ignē in aquā sz calorē sic etiā ē i actione sensibil' in sensū quia quāuis materia sensibil' cū forma sensibili agat in sensū non tn̄ fit assimilacō nisi respectu forme et non respectu materie

Arguitur Suscipe formā sine materia etiā ɔuenit medio ergo nō est ppum ipsius sensus. Ans pbatur q̄r etiam in medio nō est ɔditio materie phisice. Dicendū q mediū nō ppe suscipit formā sensibilis quia in medio non terminatur susceptio talis forme sed fit delacō ad sensū p mediū. Sicut ē si prfamilias dat famulo denariū ad deferendum paupi. tūc famulus nō ppe dicitur suscipe denariū sed pauper. Et quāuis cōtraria sm esse reale nō possint esse in eodē tn̄ bn̄ sm esse intentionale sic eīn sūt in medio et i organo. sz si ɔtraria simul referātur ad intellectū tunc vnū ē pncipiū intelligendi reliquū

Sensitiuum autem.

Postq̄ arestotiles posuit ɔdicionē sensus in cōmuni hic cōsequēter dicit quid sit organū sensus in ɔmuni et hoc ideo quia recipe speciē absqz materia videtur esse ɔdicō intellectus et sic videret

ꝙ sensus esset intellect⁹ sicut antiqui opinabant. et ideo assignat organum ipsi sensui p qđ expsse distinguit ab ipo intellectu. Dicit ergo primo ꝙ organū sensus est in quo pmū est potēa sensitiua que scȝ est susceptiua spēꝝ sine materia et iđ sensus et organū nō distinguūt subiecto sed rōne. & essentia pdicamētali. qꝛ organū ē i pdicamēto sbe. et sensus in pdicamēto qualitatis. In descriptōe. organi notanē dicebat pmo q̄a si organū essȝ illud in quo est potēa sensitiua absolute tūc seqretur ꝙ totū al' e sȝt organū sensus quia sensus est in aīali sic i subiecto. sed nō est pmo in aīali. id est sicut in primo subiecto licet sit pmo i aīali sicut in pncipali subiecto.

Queritur Quare sensus sit vtus in organo ¶ Dōm ꝙ pter tres causas. Prima sumit est pte spēi sensibilis quia nisi spēs sensibilis reciperet in aliquo organo materiali sequeret ꝙ repn̄taret vlē et p sensum cognoscerem⁹ vlē qđ est simplr falsum. Sequela ptȝ quia forma immaterialis repn̄tat vlē sicut ptȝ de spē intelligibili q̄ q̄uis sit singularis apud intellectū pter singularitatē aīe est tn̄ immaterialis et ideo repn̄tat vlē. Secōa causa est q̄ncūqȝ actus orit ex dispositōe corpali tūc necesse est actū esse corpalem et materialem. sed actus ipoꝝ sensuū fit p dispositōem ipsoꝝ organoꝝ ergo necesse est illū actū esse corpalē et materialem. Et tūc ex isto sic arguit. q̄ncunqȝ ē act⁹ corpalis tūc oportet spēm a qua talis actus est etiā esse corpalem. Sed iā pbatū est ꝙ act⁹ sensationis est corpalis ergo oportet spēm esse corporalem. Tertia causa sumit ex pte immutationis quia agens et patiens debēt pporcionari. sȝ obiecta sūt corporalia sicut albedo que recipit in sensu cū situ. ergo oportet etiam potēas esse corporales sed potēe corpales suscipiūt spēm corpalē ergo oportet sensum esse vtutē in organo.

Arguitur Sicut se habet sensus ad sensibile ita intellectus ad intelligibile. sed intellectus est vtus icorpalis g° etiā sensus est vt⁹ icorpal'. ¶ Dōm ꝙ est duplex compatio Quedā est i forma vniuoca ⁊ sic n̄ cōparant ad inuicem sensus et intellect⁹ quia sensus est materialis et intellectus immaterialis. Alia est compatio aliquoꝝ sm cōueniētiā pporcionis sm ꝙ illa compant ad inuicē que sūt diuersoꝝ generū sicut forma substantialis ⁊ accidentalis ⁊ sic compant ad inuicē intellectus et sensus. quia compant ad inuicē sm pporcionem agentis et patientis. sicut em̄ se hȝ sensus passiue ad sensibilia sic intellectus se habet passiue ad intelligibilia nō aūt ꝯueniūt quo ad naturā quia tunc in eis esset compatio vniuoca sm formam vni⁹ speciei.

Arguitur Intelligibile agit in intellectū et actio est p cōtactum. sed contact⁹ solū cōuenit corpibus ergo intellectus est vtus corpalis. ¶ Dōm ꝙ duplex est contactus scȝ phisicus et ille est corpoꝝ. Ali⁹ est contactus vtualis et metaphoric⁹ ⁊ sic etiā tangūt se que nō sunt corpa. sic em̄ dicim⁹ ꝙ aīa rōnalis tangit corp⁹ et tn̄ manifestū est ꝙ ipa anima nō est corp⁹ sicut etiā anima nobilis tāgit celū que nō est corpus.

Manifestum autem.

Ex iam dictis concludit Aresto. duas solutōes duarū dubitationū. Et pma solutio sumit ex h° ꝙ sensus est vtus i organo. ⁊ scđa ex hoc ꝙ sensus recipit spēs sn̄ materia Quarū dubitationū prima est que sit causa ꝙ sensus corrumpit ex ex excellentib⁹ sensibilibus. et dicit ꝙ hoc ex eo ē quia sensus consistit subiectiue in organo corporeo qđ organū habet certam armoniā cōplexionis qua armonia corrupta corrumpit sensus q̄ est in tali organo. sicut excellens visibile corrumpit visuȝ. Et dicit Aresto. ꝙ sile est in instrumētis musicalibus quia bonitas soni impeditur ex forti tractione cordarum.

Arguitur Sensibile pficit sensū g° nō corrūpit sensum. ¶ Dicendū ꝙ idem eodem mō sūmptū nō pficit ⁊ corrumpit sed bene idem diuersimode sumptū pficit et corrumpit sic est de sensibili nā sensibile sm eē reale et excellens corrumpit sensum. sed sm esse spūale et pporcionatū pficit sensum sicut cibus debite et pporcionate acceptus conseruat animal. sed cibus in abundantia acceptus destruit et corrumpit animal.

Et propter quid plā.

Hic soluit aliam dubitatōnem scȝ quare plante nō sentiunt. Et ponit talem rōem. quia omnis sensus suscipit spēs sine materia. sed nō possunt plante suscipe spēs sine materia ergo nō habēt sensus. Minor ptȝ. quia plante recipiunt qualitates in se eodē modo sicut habent eē in subiecto

et in agente·et ideo recipiūt formas cū materia id est cū conditionib⁹ materie phisice·et hoc contingit eis eo quia plante sunt res pure naturales q̄tum ad receptiones aliarꝫ formarū quas nondū hñt·nō eñ recipiunt in se ꝯgnitiue aliq̄s formas sicut habentia aīam sensitiuā ꝛ ideo nō recipiūt formas altiori mō q̄ȝ alie res naturales

Dubitabit autez ali-

Quia iā Aresto·dixit q̄ etiam plante recipiunt in se qualitates tāgibiles et tñ nō habent in se sensum tactus ideo mouet aliam dubitationem Utrū scȝ nō hñs sensum tactus possit etiā pati ab aliis sensibilib⁹ q̄ȝ a tangibilib⁹ sicut plante patiunt̄ a calore et frigore· vtrū etiā possint pati ab odore·Et arguit Aresto·ꝑ parte negatiua duabus rōnib⁹ quarū p̄ma stat in hoc·Omne olfactibile facit olfactū·ergo nō hñs olfactū nō recipit olfactibile·i·odorem·Scd̄a rō stat in quodā experimento·quia videm⁹ q̄ lumē et sonus non agūt i corpa ñ hñtia sensuȝ visus et audit⁹ nisi forsan ꝑ accñs sicut qñ tonitruū diuidit lignum qd̄ nō accidit a sono sed ab aere moto·Pro solutione intēdit Aresto·q̄ oīa alia sensibilia a sensibilibus tactus agūt in quasdā res inaiatas si tales res sint faciliť alterabiles sicut aer et aq̄ que patiunt̄ ab odore et sono sed tangibilia pñt indifferenť agere in quecunqꝫ corpa siue sint faciliter alterabilia siue nō·et hoc cōtingit ꝓpť p̄minitatē et generalitatē illarū q̄litatū p̄marꝫ·nec tñ sequiť q̄ illa corpa inaiata sentiant·q2 tales qualitates nō agūt i illa corpa apphensiue immutando ipa sicut tñ apphensiue immutant sensum sed recipiunt in corpa ꝺm phisicā alterationem·ꝛ ideo licet aer patiať ab odore nō tamen sentit odorē·quia odor nō apphensiue immutat aerem sicut apphensiue immutat olfactū sed solūmodo alterat aerem·

Quod autem non sit

Postq̄ȝ Aresto·determinauit ꝑticulariť de sensib⁹ exterioribus et posuit vnā cōmunē cōditionem cōuenientē omnib⁹ sensibus·iā ꝯñter vult determinare de sensibus interioribus. Intendit ergo Aresto·istam cōclusionē q̄ preter q̄nqꝫ sensus exteriores necesse est ponere aliquē sensum interiorem et ideo Greci hic incipiūt tertiū librū de aīa· Et hoc ideo quia ꝺm oēs distinguentes libros de aīa tercius liber incipit vbi Aresto·incipit determinare de intellectu·sed ꝺm antiquos intellect⁹ est sensus interior ergo ꝺm antiquos hic incipit tercius liber·Et ideo ꝺm dñm Albertū tercius liber incipit vbi Aresto·ponit drñaȝ inter sensum et intellectum·ibi qm̄ aūt·Sed scūs Thomas incipit tertiū librū vbi Aresto·incipit determinare de intellectu ꝺm se·Et hoc ibi·de parte aūt aīe. Quia ergo Aresto·in cōclusione p̄dicta vnū presupponit scȝ q̄ q̄nqꝫ sunt sensus exteriores·ideo Aresto·nunc hoc p̄mo ꝓbat·et hoc sic·Tot sunt sensus exteriores·i·sensus ꝑceptiui sensibiliū exteriorꝫ quot sunt organa quib⁹ apta nata sunt sensibilia cognosci.sed in aialib⁹ ꝑfectis sunt tm̄ q̄nqꝫ organa et tñ ꝑfectū aial habet oīa organa sicut manifeste ptȝ·Maior ptȝ rōe et inductione Rōne sic quia quilibȝ sensus ē ꝑ se ꝑceptiu⁹ oim que nata sūt ꝑ tale organū cognosci·et ergo est equalis multiplicatio sensuū et organorꝫ· Añs ꝓbať quia sensus ꝛ mediū debent ꝓportionari ꝑ qd̄ mediū fit sensatio·sed quilibet sensus ꝑcipit omnia que ꝑ tale mediū pñt cognosci ꝺm illam rōem ꝺm quā est mediū·Exempli grā·Uisus cognoscit omnia illa que nata sunt cognosci ꝑ aerem ꝺm q̄ est dyaphanus·et auditus cognoscit omnia que nata sunt cognosci ꝑ aerem ꝺm q̄ ē mobilis localiter·Inductiue ꝓbat quia tact⁹ est ꝑceptiu⁹ oim a quib⁹ organū natū est immutari Similiter est de aliis sensibus·

Queritur

Que sit rō istius q̄ sensus pñt distingui per organa ·Dicendum q̄ ista q2 accñia numerāť ad nūm suorꝫ subiectorꝫ sed sensus sunt accñia organorum ergo ꝛc·

Arguitur

Accidentia habent nūm a subiecto sed Aresto loquiť hic de specifica distinctione sensuū ergo male hic inquirit ꝑ organa q̄ q̄nqꝫ sint sensus ·Dōm q̄ licet accñia cōmunia solū habeant drñam numeralez a suis subiectis tñ accñia ꝓpria cuiusmodi sunt sensus respectu organorꝫ habent etiā speciem a subiectis circūlocutiue· quia possumus ꝑ subiecta circūloqui distinctionē specificā taliū accidentiū·Et rō est quia talia accñia sunt specifice diuersa in diuersis organis quia oriunť ex ꝑncipiis organorꝫ vt visibile in homine et audibile in asino distinguūť specie.

Arguitur

Dictū est q̄ distinctio potentiarū sumiť penes obiecta ergo male hic diciť q̄ sumať penes organa

Hic incipit tercius liber de aīa secundū multos

Tercius de aīa.

Dõm q poñe distinguũt penes obiecta a prio ri sicut prius dictũ est sed quo ad nos et a poste riori distinguũt penes organa in quib' sunt. Ex quo ptz q distinctio penes organa est materia lis et materia est nobis notior sed distinctio pe nes obiecta est formalis. Unde nõ ponũt hic sex sensus exteriores q̃uis Aresto. prius dixit q ta ctus sit duo sensus formaliter quia distinguẽdo sensũ penes organa sensus tact' est vn' z ñ duo

Arguitur Aliqua animalia habent organa sensus et tamẽ nõ pcipiunt omnia sensibilia illius sensus. vt sunt pisces habentes duros oculos qui solũ pcipiunt excellentes colores. Dõm q duplicia sũt ani malia. quedã habent pfecta organa sensitiua. Et talia põt pcipere oia sensibilia q̃ nata sũt p cipi a tali organo. Alia sũt aialia hñtia organa impfecta et talia ñ põt cognoscere õmia sensibi lia sed hoc non conuenit eis sm se sed ex imper fectione organi.

Simpliciũm autem.

Hic manifestat scdam pponem quã prius sup ponebat. Et est q aialia pfecta habent omnia organa quibus nata sunt sensibilia cognosci. p bat. quia aialia sunt cõposita ex quatuor elemẽ tis sed oia organa etiã componunt ex quatuor elementis et pcipue ex aere et aqua. ergo aialia pfecta hñt omnia organa. Circa minorẽ ostẽdit cui' nature sint organa. Et vult q sint de natu ra aeris et aque. Cui' rõ est quia organa sũt de natura quatuor elemẽtoz sed nõ põt esse de na tura terre et ignis. ergo sunt de natura aeris et aque. Minor ptz. quia sensus debet esse passiu' et receptiu' sed terra non est receptiua pter eius grossiciem. et ignis nõ est passiu' sed actiu'. Ad dit tamẽ Aresto. q ignis est cõis omnib' sensi bus. i. organis sensuũ. et hoc sic pbari põt quia nihil est sensitiuũ sine calore. s calor est ex igne ergo aliquid est sensitiuum ex igne. sed terra ea maxime miscet in tactu. Ex quib' cõcludit q omnes sensus sunt in aialibus pfectis et nõ or batis. quia talpa videt sub pelle habere oculos.

Arguitur Iste textus est contrarius textui de sensu et sensato. vbi dicit q odoratus est de natura ignis. z gu stus et tactus sunt de natura terre. Dõm q organũ olfactus accipit dupr. Uno mõ sm se z sic est de natura aque pter ppinquitatẽ ad ce rebrũ sicut prius dictũ est. Alio accipit organũ olfactus sm q factũ est in actu p odorem. et sic est de natura ignis pter naturã odoris que est de natura ignis. causat eñ odor a fumo igneo Et ideo Aresto nõ dicit i de sensu et sensato q olfact' sit de natura ignis. sed odoratũ. i. orga nũ odorandi factũ in actu est de natura ignis. De gustu et tactu dõm est q gust' et tactus accipiunt dupr. Uno mõ sm se et sic sunt de na tura aeris et aque a dominio q nisi sic nõ reci perent in se spẽs sensibiles. Alio mõ accipiunt p compationẽ ad organa alioz sensuũ. et sic sunt de natura terre quia plus hñt de mixtione terre q organa alioz sensuũ. Et hoc est qd dicit Are stotiles in textu q i tactu maxime miscet terra.

Arguitur Nihil facit de' frustra sed si talpa habet oculos sub pelle ergo põt videre. Dõm q poña aie ex du plici causa est in aia. Una est ad significandum pfectionẽ anime. Alia est ad opandũ p talẽ po tentiam. Quis ergo talpa nõ habet poñam visi uam sm scdam causam habet tñ sm pmã. quia poña visiua in talpa significat pfectionẽ anime sensitiue. Simile est de potentijs vegetatiuis p' vltimã resurrectionẽ mortuoz q tñc eẽs poñe ñ erunt in actu scdo. sed significabunt pfectionem nature humane.

nõ nihil facit frustra secundo phisicorum

At uero neq3 cõmuni

Hic Aresto. mouet vnã tacite questionẽ in qua qd posst obijcere q q̃uis nõ sint nisi quinq3 sensus exteriores pcipientes sensibilia p se ppria tamẽ adhuc posset esse aliquis sensus exterior pcipiẽs sensibilia cõmunia. ad hoc ergo excludẽdum pbat q nõ est aliquis exterior sensus cui' obiectũ sit sensibile p se cõmune Et hoc sic. q̃cquid sentim' ab aliquo sensu exteriori pprie hoc sentimus p alios sensus exteriores p accñs sicut color pcipi tur p accñs ab auditu. sonus per accñs a visu. si ergo sensibilia p se cõmunia sentirẽtur ab ali quo sensu exteriori sicut ppriũ obiectũ eius ergo ab alijs sensibus sentirẽtur p accñs qd est falsũ. Et dicit notãter de sensu exteriori quia sensibile p se ppriũ alicui' sensus exterioris põt etiam p cipi per se a sensu interiori sed non ab alio sensu exteriori.

Sic enim erit sicut.

Hic ostẽdit quod supposuit scz q sensibilia cõia

ꝑcipiunt ꝑ se a sensibus exteriorib⁹ et stat vis in hoc. Illud sensibile ꝑ se sentitur qḋ facit ꝑ se ad immutatōem sed sensibilia cōmunia ꝑ se faciūt ad immutatōem. g⁹ ꝑ se sentiūt. Maior pȝ quia de rōe sensibilis est immutare sensum. Minor aūt dicit̄ ꝑcipue de magnitudine quia qualitates non agūt sine subiectis ꝫ magnitudo est ꝓximū subiectum qualitatis sensibilis ergo non agit sine magnitudine

Inquiret autem ali.

Hic Aresto. inquirit pluralitatem sensuū exteriorū. Et dicit ꝙ pluralitas sensuū exterioꝝ ē vtilis ad hoc vt sciamus distinctōem inter sensibilia ꝑ se cōmunia ꝛ ꝑ se ꝓpria. si eīm esset tm̄ vn⁹ sensus puta visus tūc nō cognosceret̄ dr̄ia inter colorem et magnitudinem. quia semꝑ vno sensu sentirent̄ ꝫ nūc apparet nobis manifesta dr̄ia. quia color solū ꝑcipit̄ a visu sed magnitudo etiā ꝑcipit̄ a tactu. ex quo statim cognoscit̄ et arguitur distinctio inter colorē et magnitudinē. Ex q̄ etiam arguit̄ distinctio ꝑdicamentoꝝ. si eīm color et magnitudo hn̄t diuersitatē q̄tum ad cognitōnem sensitiuā sensuū exterioꝝ. ergo etiā ex cognitōe sensitiua sequit̄ cōtra modernos ꝙ ꝑdicamēta realiter distinguūt̄.

Queritur

Vtrum sint q̄nq; sensus exteriores. Dōm ꝙ sic. Et sufficientia pōt sic sumi. quia potē distinguūtur ꝑ obiecta. vl̄ ergo obiectū immutat potēnam ꝑ mediū cōiunctū vel sepatū. si ꝑ mediū ꝯiunctū hoc est dupl̄r. quia vl̄ sensus iudicat et cognoscit illas qualitates ex quib⁹ cōsistit al̄ et sic ē tact⁹ quia al̄ cōsistit ex quatuor qualitatib⁹. vel iudicat cōuenientiā alimenti ex quo al̄ ꝯseruat ꝛ sic est sensus gustus. Si aūt obiectū immutat per mediū extraneū hoc est dupl̄r. quia vl̄ immutat cū motu vel sine motu. si sine motu ꝛ sic est sensus visus quia color in instanti diffundit̄ ad visum. Si cū motu hoc est dupl̄r. quia vl̄ cū motu locali et sic est audit⁹. vl̄ cū motu alteratōis et sic est olfactus. quia olfactus alterat mediū per fumalē euaporatōeȝ ꝓcedentē a corpe odorifero.

Arguitur

Nullus est sensus exterior. quia sensus sunt intra corp⁹ sicut visus est intra oculū nō extra oculū. Dōm ꝙ esse aliquē sensum exteriorem p̄t dupliciter intelligi. Vno mō q̄a est in exteriori pte corpis et sic nullus sensus est exterior quia sensatio ꝑncipaliter attendit̄ penes iudiciū sensus ꝫ hoc iudiciū fit infra exteriorē ptem aīalis. vt iudiciū de visibili nō fit in exteriori pte oculoꝝ sed fit in quodā neruo cōiungēte duos oculos in ter carnē qui neru⁹ dicit̄ optic⁹. i. iudicij. Simile est de alijs sensibus. Alio modo dicit̄ sensus exterior quia imediate cognoscit sensibilia exteriora sine media cognitōe. ꝛ sic dicim⁹ aliquos sensus exteriores esse ad dr̄ īam sensuū interioꝝ quia sensus interiores non cognoscūt sensibilia nisi media cognitōe sensuū exterioꝝ.

Arguitur

Omnis dr̄ia ꝑ se p̄t distinguere spēm ꝫ sensibilia cōmunia sūt ꝑ se sensibilia ergo ꝑ sensibilia cōmunia p̄nt distingui sensus. Dōm ꝙ est duplex dr̄ia ꝑ se. Quedā est generica et illa nō p̄t distinguere spēm specialissimā sicut sensibile nō distinguit spēm ꝫ gen⁹. Alia est dr̄ia per se ꝓpria ꝛ talis constituit et distinguit spēm cuiusmodi non sunt sensibilia cōmunia. quia talia hn̄t se sicut dr̄ie generice. ꝫ sensibilia ꝑ se propria sicut differentie specifice.

Arguitur

Sensus est respectu accidentiū ꝫ sunt plura genera accidentiū q̄ q̄nq; ergo sunt plures sensus q̄ q̄nq;. Dōm ꝙ sensus nō distinguūt̄ penes q̄cunq; accidentia ꝫ penes accn̄a q̄ sunt sensibilia ꝑ se ꝓpria ꝫ sūt solū q̄nq; genera taliū sensibilium q̄ sensibilia sunt de tercia spē qualitatis et ideo penes alia accidentia nō distinguūt̄ sensus

Arguitur

Omne ꝑ accn̄s reducit̄ ad per se. sed sunt aliqua sensibilia ꝑ accn̄s. ergo illa debent reduci ad aliquem sensum a quo per se cognoscūt̄. Dōm ꝙ est duplex reductio alicui⁹ ad alterū. quedā est reductō per ꝓemptitatem. ꝛ sic nō reducit̄ per accn̄s ad per se quasi fieret idem cū per se. Alia est reductō per cōiunctionem quia per accn̄s cōiungit̄ illi qḋ est per se et hoc est verū de sensibili per accn̄s q̄a nō dicitur sensibile per accidens nisi cōiungatur sensibili per se.

Arguitur

Sunt duo oculi in homine. ergo sūt duo visus ꝯña ꝓbat̄. quia potē distinguūt̄ per organa. sed duo sunt organa visus ergo sunt duo visus. Dōm ꝙ oculi accipiunt̄ dupl̄r. Vno modo ꝑm ꝙ apparent in exteriori parte corporis ꝛ sic sūt duo et nō sunt organa visus. Alio modo accipiunt̄ vt cōiungūtur in vno neruo optico ꝛ sic sūt

de Anima·

organum visus et sunt aliq̄s vnū· Simile est de auditu quia due aures cōiungunt in aliq̄ tertio in quo habent vnitatem.

Quoniam autem

Hic Aresto· ꝓsequit̄ aliā ꝑtem conclusionis prius posite dicens ꝙ preter sensus exteriores sunt aliqui sensus interiores et hoc ꝓbat ex duab' opationib' sensuū que nō p̄nt attribui sensibus exteriorib' et sic necesse est ꝙ dicant̄ actus sensuū interioꝝ· Prima opatio est cognoscere actus sensuū exterioꝝ· Et primo mouet Aresto· questionē vtrū ꝯgnoscere act' sensuū exterioꝝ ꝑtineat ad sensum exteriorem. vl' ad aliquē sensum interiorem· Et arguit p̄mo duabus rōnibus ad vnā ꝑtem scꝫ ꝙ visus videat se videre· Et stat p̄ma rō in hoc· manifestum est ꝙ homo sentit se videre sed hoc nō p̄t alio sensu esse q̄ sensu visus· ergo hoc fit sensu visus Minorē ꝓbat quia si alius sensus sentit se videre· ergo duo sensus h̄nt vnū obiectū quia quicū ꝗꝫ sentit se videre ꝑcipit colorem quia videre est colorē sentire ergo ille sensus alius cognoscit colorem sicut visus exterior·

Amplius autē et si·

Hic ponit scđam rationem· ⁊ stat in hoc· Si visus nō videt se videre sed alius sensus· tūc esset ꝓcessus in infinitū quia semꝑ superior sensus cognosceret actū iferioris· ꝭ talis ꝓcessus ē impossibilis ergo erit aliquis sensus qui cognoscit suū actum et si sic pari ratione visus cognosceret suum actum.

Habꝫ autem dubita·

Hic Aresto obijcit in ꝯtrariū vnica rōne· ⁊ stat in hoc· Si sensus visus videat se videre ergo visus est coloratus q2 qd̄ videt se videre hoc videt colorē q̄a vidē est sentire colorem· si ergo visus videt se videre ergo videt in se colorem sed h° est falsum· ergo illud ex quo sequit̄·

Manifestū est igitur·

Hic ponit ponit duas solutōes questionis ꝓposite quarum p̄ma est· ꝙ visus accipit̄ dupl'r· Vno modo ꝯm immutatōem organi ab exteriori sensibili et sic nihil ꝑcipit̄ a visu nisi color· Alio mō accipit̄ visus post immutatōem factā a visibili· et sic etiam visus sentit se videre quia postq̄ immutatio est facta a sensibili tūc p̄t cognoscere actum qui actus est ex cognitione sensibilis ad sensum·

Amplius autem et·

Hic ponit scđam solutōem et dicit ꝙ etiā ocul' vidēs est quodāmodo coloratus· ⁊ hoc sic ꝓbat quia in absentia sensibiliū aialia iudicāt de sensibilibus sed nō fit iudiciū de sensibilib' nisi sensibile sit p̄ns sensui· ergo necesse est ꝙ sensibile maneat p̄ns sensui in absentia sensibilis· Ex q̄ sequit̄ ꝙ idem est actus sensus et sensibilis ꝯm rem diūs ꝯm rōem quia est vna forma q̄ diffundit̄ a sensibili et accipit̄ in sensum q̄uis alia rōne· quia est alio modo in subiecto et ī potētia· Et hoc ꝯr̄ter ꝓbat Aresto· in textu et hoc sic· Vnus est actus mouentis et mobilis tercio phẏꝝ· sed sensibile mouet ⁊ sensus mouet̄· ergo est vnus actus et ideo est vna forma que diffundit̄ a sensibili et in sensum recipit̄·

Quoniam aūt vnus·

Hic Aresto· ex predictis soluit duas questiones quarū p̄ma est. Utrum sensus et sensibilia siml' corrumpant̄· et vult ꝑ solutōe ꝙ si sensus et sensibile accipiant̄ ꝓut sunt sil' in actu et sic sil' corrumpūtur et saluant̄· vl' si accipiant̄ sil' in potētia tūc etiam sil' sunt et non sunt· si autē vnū eorū accipiat̄ vt est in actu alterū vo vt in potētia sic nō simul corrumpūtur et saluant̄· quia tūc sensibile p̄t esse absq̧ sensu· ⁊ sic Aresto· in libro p̄dicamētoꝝ ꝓbat duab' rōnibus ꝙ sensibile p̄t esse sensu nō existente· et etiam p̄t esse si sensus sit corruptus: et ex hoc p̄t solui questio quā mouet Aresto· contra illam ꝓprietatē relatiuorū· Relatiua sunt simul natura· quia si sensus et sensibile accipiant̄ vniformiter scꝫ simul in actu vl' sil' in potētia tūc dicunt̄ relatiue et mutuo se ponunt et ꝑempta se ꝑimūt· Sed si capiat̄ vnū in actu et aliud in potētia tūc nō sunt sil' sicut Aresto· ibi ꝓbat· Ex hoc elicit Arestoteles· ꝙ antiqui dicētes nihil esse albū vl' nigrū nisi dū videret̄ quodāmodo recte dicebāt et quodāmodo nō· Nō dicebant recte loquēdo de sensu et sensibili in potētia quia sic albū est etiam si nō sentiret̄· Sed loquēdo de sensu et sensibili in actu tūc non est color nisi sentiatur·

Dicūt in simplicibus

Hic Aresto. ponit aliā questionē et est ista quia et quedā sensibilia delectāt sensum et quedā corrumpūt ipm. Ad hoc dicit quia organū sensus consistit in quadā proportione et armonia ꝫ excellens sensibile corrūpit talem armoniam. g° excellens sensibile corrūpit sensum. ꝫ sensibile proportionatū delectat sensum. Et simile est in euphonijs in ordine ad auditū. quia corde in instrumento musicali si proportionate ordinant tūc faciunt armoniā et delectant auditū. ꝫ si excellent tangātur impediūt armoniā et cōtristāt auditū. Ad istū textū in fine tercij addit Aresto. ꝙ aliqua sunt sensibilia que nō solum corrumpūt sensum sed etiā totū al' sicut sensibilia tact°. Pōt ergo in summa haberi triplicia sensibilia. Aliq sunt sensibilia que corrumpūt sensum et nō al' sicut sonus fact° in cornu pōt corrūpere auditū nō tamē totū al'. Aliqua sunt que cōtristāt sensum et nō corrumpūt ipm sicut lumē solis. Alia sunt sensibilia excellentia que nō solū corrūpūt sensū sed etiam totū al' sicut sensibilia tactus. calor eīm excellens nō solum corrumpit organū tact° sed totum animal.

Queritur

Circa textum phabitum vtrū visus videat se videre. Dōm ꝙ visus accipit dupl'r. Vno mō pro ꝙ significat quedā pticularē sensum respectu coloris & sic nō pōt dici ꝙ visus videat se videre. Cui° rō est quia nulla potēa corpalis pōt se flectere sup seipsam. quia hoc fieret modo corpali & si modo corpali tūc vna ps penetraret aliam et esset penetratio dimensionū. Et rō aliter est dicendū de potēa immateriali qualis est potēa intellectiua nā talis p se pōt se reflectere supra se ipsam. Alio modo accipit visus pro suo termino ad quem terminat sicut alij sensus exteriores et tūc visus accipit p sensu cōmuni quia in sensū cōem terminant oēs sensus exteriores et sic visus videt se videre. quia sensus cōmunis qui superior est ad alios sensus exteriores pōt cognoscere actus sensuū exterioꝝ. Per hoc pōt dici ad duo argumenta que tacta sunt in textū quorū pmū fuit. Si alius sensus pter visum videat se videre tūc vnū erit obiectū diuersaꝝ potentiarū quia quicunq; sensus pcipit se videre etiā pcipit colorē. Dōm nō ē incōueniēs ꝙ due potēe sub ordinate pcipiāt idem obiectū dūmodo tñ illud obiectum nō sit adequatū et pprīu vtriusq; sensui sicut color pcipit a visu et a sensu cōmuni. q2 est supior potēa. sed color nō est obiectū pprīum sensus cōmunis sicut est pprīu obiectū sensus visus sed obiectū pprīu sensus cōmunis est sensibile p se sensatū q° cōphendit sub se colorē et alia sensibilia p se ppria oīm exterioꝝ sensuū. Ad scdm quo arguebat ꝙ si alius sensus a visu videat se videre tūc esset pcessus in infinitū. Dōm ꝙ est status in intellectu. Et si dicat que potēa cognoscit actū intellectus. Dōm ꝙ ipē met intellectus quia nō est incōueniēs ꝙ potēa immaterialis cognoscat suū pprīu actum.

Vnusquisq; autem.

Postꝙ Aresto. pbauit aliquē sensum esse interiorem ex hoc q° est cognoscere actū sensus exterioris. Hic q̄nter inquirit aliquē sensum esse interiorem ex hoc q° est discernere inter sensibilia diuersoꝝ sensuū. Et circa hoc pmo ondit ad q̄tum se extendat cognitio sensus exterioris et hoc facit ideo vt onderet ad que non pōt se extendere. Et dicit ꝙ sensus exterior pōt discernere iter differentias sui pprij sensibilis. sicut visus pt discernere inter albū et nigrum. et gustus inter dulce et amarum.

Quoniam autem al.

Hic ondit ad quā potēam ptinet discernere inē diuersa sensibilia diuersoꝝ sensuū. Et pmo probat ꝙ hoc spectat ad sensum. Scdo ꝙ ad vnum sensum. Primū sic pbat quia opatio circa sensibilia spectat ad sensum. ꝫ ponere drīam inē sensibilia diuersoꝝ sensuū est opari circa sensibilia. ergo hoc spectat ad sensum. non eīm pōt ptinere ad intellectū quia intellectus est vniuersaliū. et ponit drīam inter vlia et nō pticularia.

Neq; vtiq; in separa.

Hic ondit scdm sc; ꝙ discernere inter sensibilia diuersorum sensuū spectat ad vnū sensum. posset eīm sic aliquis dicere ꝙ ponere differētiam inter sensibilia diuersorum sensuum etiam spectat ad sensum exteriorem quia discernere inter colorem et saporem spectat ad visū et gustum. Dōm est igitur ꝙ necesse est vnū sensum esse qui hoc facit et hoc sic probat Arestotiles quia nō pōt aliqd inter quecūq; duo discernere nisi cognoscat vtrūꝙ. cū ergo nullus sensus exterior posset cognoscere vtrumq; sc; sensibilia diuersorum sensuum ergo necesse est pter talem actum ponere vnū

ſenſum interiorē qui diſcernit inter ſenſibilia di-
uerſorum ſenſuum.

Quod autem neqȝ.

Hic Areſto. oñdit ꝙ iudiciū de ſenſibilibꝰ diuer-
ſoꝝ ſenſuū nō fit ī tpe diuiſibili ab vna poña ſꝫ
in indiuiſibili qꝛ ſi fieret in tpe diuiſibili tūc fie-
ret relatio ad diuerſas poñas. ſꝫ qa ꝑ vnā potē-
tiam iſta fiūt ideo fiūt in indiuiſibili tpe.

Aut vero impoſſibile

Hic obijcit in cōtrariū ſcꝫ ꝙ ꝑ eandē poñam nō
pōt fieri iudiciū de ſenſibilibꝰ diuerſoꝝ ſenſuum
et ſtat rō in hoc. Vnū et idem nō pōt moueri di-
uerſis ⁊ oppoſitis motibus. ergo nō pōt dici ꝙ
vna poña iudicet inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſen-
ſuū. Areſto. ſoluēdo dicit ꝙ q̄uis talis poña ſit
vna ſubiecto ē tñ alia et alia rōne et ſic quodā
modo eſt plures. Quā ſolutionem ſic reprobat.
Illud qđ eſt idem ſubiecto et plura rōne pōt in
ſe ſuſcipe diuerſa et cōtraria ſm poñam ⁊ ñ ſm
actum ſed iſta poña habet in ſe contraria ſm
actum ergo nō eſt vna ſubiecto

Sȝ ſicut quōd vocāt

Hic ponit Areſto. veraȝ ſolutōem. et vult ꝙ ſen-
ſibilia diuerſoꝝ ſenſuū q̄uis habeāt oppoſitōem
et diuerſitatē ⁊ diſparatōem ſm ꝙ ſūt in diuer-
ſis ſubiectis. nō tñ hñt illā diſparatā oppoſitio-
nem ſm ꝙ ſunt in poña cognitiua. Et ideo dicit
Areſto. ꝙ iſte ſenſus interior habet ſe ſicut pū-
ctum in quo cōiungunt diuerſe linee. quia q̄uis
tale punctū ſit diuerſum in ordine ad lineas ad
punctū ꝑcedentes tñ omnes linee in puncto con-
iungūtur et ſūt vnū in illo. ſic etiam diuerſa ſen-
ſibilia hñt vnitatē in ordine ad ſenſum cōem.

Queritur

Vtrum neceſſe ſit ponere aliquos ſenſus interiores
¶ Dōm ꝙ ſic et hꝰ ꝓpter duas cauſas poſitas
in textu. Prima eſt quia nullus ſenſus exterior
pōt ſe reflectere ſupra ſuū actū cognoſcēdo ipm
ſꝫ cognitio ipſiꝰ ſenſus exterioris cū ſit aliqđ ſin-
gulare oportet ꝙ etiam cognoſcat ꝑ ſenſum ali-
quē et qꝛ nō ꝑ ſenſum exteriorē pōt cognoſci gᵒ
cognoſcit ꝑ ſenſum interiorē. Scđa rō poſita in
textu eſt. quia ponere drñam inter ſenſibilia di-
uerſoꝝ ſenſuū ſpectat ad ſenſum cū iudiciū ſenſi-
biliū diuerſorum ſenſuū ſpectet ad ſenſum. ſꝫ hoc
nō pōt fieri ꝑ ſenſus exteriores quia nullus ta-
lis cognoſcit ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū gᵒ opor-
tet hoc fieri ꝑ ſenſum interiorem. Tercia rō pōt
adiungi quā etiā Areſto. tangit licet nō ſub mō
rōnis et eſt iſta. quia ſenſibilia ꝑcipiunt in eoꝝ
abſentia ergo oportet ꝙ maneāt ſimilitudines
ſenſibiliū in ſenſu ꝑ quas fit talis cognitio. ſed
ille ſimilitudines nō manēt in ſenſibus exterio-
ribꝰ ergo in ſenſibus interioribus.

Arguitur

Contra ſcđam rōem ſic. Senſus exteriores pñt
cognoſcere ſua obiecta ergo non oportet ponere
ſenſum interiorē. ¶ Dōm ꝙ licet ſenſus exteri-
or cognoſcat ſuū obiectū nō tñ cognoſcit ſenſibi-
lia diuerſoꝝ ſenſuū. ¶ Circa qđ ſciendū ꝙ q̄uis
ſenſus ponat drñam inter ſenſibilia ſui obiecti
tñ hoc nō fit niſi ꝑ contactū ad ſenſum cōem. pt
eñ ſenſus exterior etiā ſm ſe ꝑfecte iudicare de
ſuis ſenſibilibus ſꝫ ponere drñam cōuenit ſibi ꝑ
contactū ad ſenſum cōem.

Arguitur

Ponere drñaȝ inter res cō-
uenit intellectui gᵒ nō cōue-
nit ſenſui. ¶ Dōm ꝙ ponere drñam inter aliq̄
vſt hoc ſpectat ad intellectū. ſꝫ ponere drñam int̄
ſenſibilia ſpectat ad ſenſum. q̄uis eñ intellectꝰ
cognoſcat qñqȝ ſingularia hec tñ cognitio ñ eſt
directa ſꝫ reflexa vt ptȝ tertio huiꝰ.

Arguitur

Contra ꝑmā rōem. Sen-
ſus exterior pt ꝑcipere ſuū
obiectum ergo etiā ſuū actū. ꝯña ꝓbat. qꝛ actus
eſt mediū inter poñam et obiectū. ergo ſi cogno-
ſcat obiectū etiam cognoſcit ſuū actū. ¶ Dōm
ꝙ obiectū aliciꝰ ſenſus capit dupl'r. Vno modo
ſm eſſe materiale qđ habet in ſuo ſubiecto et ſic
plus diſtat obiectū a poña q̄ actus. qꝛ ſic actus
eſt in poña et eſt mediū cognoſcendi obiectū per
poñam. Alio mō accipit obiectum ſm eſſe ſpūa-
le ſm qđ immutat ſenſum ⁊ ſic obiectū eſt ꝓpin-
quiꝰ poñe q̄ actus quia oportet obiectū prius re-
cipi in poñam añq̄ fiat actus. Exēpli grā. opor-
tet prius ſpēm viſibilem recipi in viſum añq̄ fi-
at viſio. et illa ſpēs viſibilis eſt obiectū acceptū
ſm eſſe ſpiritꝰale.

Queritur

Vtrum neceſſe ſit ponere plures ſenſus interiores. 1. pte. q. 18. ar. 2
vel vtrum ſit tm̄ vnus ſenſus interior. ¶ Dōm
ꝙ nō ſufficit vnꝰ ſenſus interior ſꝫ requirunt qͣ-
tuor ſenſus interiores. Cuiꝰ rō eſt quia omnis
opatio eſt ab aliqua poña cū nihil citra primū
agat ꝑ ſuā eſſentiam. qñcunqȝ ergo ſunt plures

ōpatōnes ad idem pncipiū opatiuū siue ad eam
dem poñam nō reducibiles tunc oportet ponere
plures poñas siue plura pncipia illaꝝ opatio=
nū ꝭ in animalib⁹ pfectis inueniūt plures opa
tiones ad idem pncipiū nō reducibiles· Primo
eñ inuenit opatio in aïali qua cognoscit sensibi
lia sensata p sensus exteriores in absentia sen
sibiliū ergo oportet ponere vnā poñam que app
hendit sensibile absens· In sensib⁹ aūt exteriori
bus solū comphendit sensibile pñs·ergo oportet
ponere aliū sensum scꝫ sensum cōem qui apphen
dat sensibilia absentia· Et quia in materialib⁹
eadem poña nō est bene receptiua spēꝝ et reten
tiua quia humida sūt bene receptiua et sicca sūt
bene retentiua·ergo oportet preter sensum app=
hensiuū qui est receptiu⁹ spēꝝ ponere poñam re=
seruatiuaꝫ spēꝝ et talis est vtus ymaginatiua
que reseruat has spēs p quas cognoscit sensus
cōmunis. Et qꝛ in aïalibus pfectis inuenit vna
alia opatio scꝫ elicere intentōes nō sensatas ex
rebus sensatis que opatio nō pōt reduci ad sen
sus nūc dictos·ergo oportet adhuc ponere sensū
altiorem· Prima ps assumpti ptꝫ exemplariter
quia ouis ex specie lupi cognita et visa elicit hoc
al esse inimicū sue nature que inimicicia non po
tuit esse sensata per sensus exteriores· Patet qꝛ
nō est obiectū alicui⁹ sensus exterioris ꝛ quia ni
hil percipitur per sensum cōem nisi sensibile sen=
satum p se vł cōiter ꝓpter immediatā cōiunctio
nem sensuū exterioꝝ ad sensum cōem· ideo non
pōt talis inimicicia esse cognita p sensum cōem
ideo oportet ponere sensum supiorem·et ille sen
sus in brutis vocat vtus estimatiua et in hoïb⁹
vtus cogitatiua que est vni⁹ spēi in hoïe et in
brutis ꝭ habet diuersa noïa quia homo habꝫ al
tiorem opatōem p illā poñam q̄ bruta· et quia
oportet isti poñe apphensiue cōiungere vnā po=
tentiam reſuatiuā spēꝝ ideo quarta poña adiū
git scꝫ memoria que cōſuat illas ymagines per
q̄s virtus cogitatiua cognoscit·

Queritur Tñ pt haberi ex Aresto· q fint quatuor· sensus interiores· Dōm q de sensu cōmuni mani=
festum est cū Aresto·ponat duos actus eius vt
dictum est· Etiam fundamentū vtutis ymagi=
natiue pōt haberi ex isto textu·qꝛ dicit Aresto·
q abeuntibus sensibilibus adhuc manet sensus
Ex quo arguit q sensibilia manēt in sensib⁹. in
eoꝝ absentia·ꝭ nō manēt nisi in vtute ymagi=
natiua ergo ꝛc· Quo ad alios sensus pōt dici
q Aresto·de eis loqt in fine capli seqntis circa
diffinitōeꝫ fātasie vbi Aresto·dicit q aïalia mł
tum opant fm fantasiā·fantasia aūt determi=
nata pncipaliter est act⁹ vtutis cogitatiue seu
estimatiue·et quia oportet circa quecunqꝫ sensū
cognitiuū etiā adiungere poñam reſeruatiuā· gͣ
oportet adhuc ponere aliū sensū qui reſuat tres ~~sensus~~ species
p quas fit talis fantasia·et ideo q̄uis in
hoc textu Aresto·solū ponat fundamentū duo
rum sensuū scꝫ sensus cōmunis et vtutis yma=
ginatiue·tñ in sequētibus ponit estimatiuā seu
cogitatiuā et memoriam.

Queritur Quid sit obiectuꝫ sensus cōmunis· Dōm q q̄to
aliqua poña est altior tanto habet cōmuni⁹ et
altius obiectū·cū ergo sensus interiores sint al
tiores exteriorib⁹ etiam hñt cōmuniora obiecta
Obiectū autē sensus exterioris est sensibile p se
ꝓpriū ergo obiectū sensus cōmunis erit sensibile
p se sensatū·et addit p se ꝓpter substantiā ptiću
larem que est sensibile p accñs quia talis nō co
gnoscit p sensum cōem ꝭ p vtutem cogitatiuam
cui⁹ obiectū est sensibile in cōmuni qd etiā ɔtinet
sub se sensibile p accñs·quia talis poña cogno=
scit sensibile p accñs· Obiectū vo intellect⁹ huma
ni est quiditas rei materialis· Obiectū intellect⁹
angelici est ens creatū· Obiectū aūt intellectus
diuini est ens increatum ens· Sed si querat de ob
iecto vtutis ymaginatiue·et de obiecto vtutis
memoratiue· Dōm q virtus ymaginatiua et sen
sus cōmunis hñt idem obiectū sub diuersa rōne.
quia p̄se sensibile p se sensatū vt est apphensibi
le·i·cognoscibile est obiectū sensus cōmunis·ꝭ vt
reſuabile est obiectū vtutis ymaginatiue· Sic
etiam idem est obiectū vtutis memoratiue et co
gitatiue sub diuersa tñ rōe vt dictuꝫ est de sensu
cōmuni et de vtute ymaginatiua· Et rō isti⁹ est
quia illa que cognoscit sensus cōmunis illa reſ
uat vtus ymaginatiua et que cognoscit virtus
cogitatiua illa reſuat vtus memoratiua et sic
hñt idem obiectum.

Queritur Qui sint actus istorum sensuū· Et pmo quis sit
actus sensus cōmunis· Dōm q hꝫ tres actus
Primus est cognoscere actus sensuū exteriorū
Scdꝫ est ponere differentiā inter sensibilia di=
uersoꝝ sensuū· Tercius est cognoscere sensibilia
p se cōmunia et ideo magnitudo· motus et nu=

metus p se cognoscunt p sensum interiorē ⁊ etiā ꝓprie ·p sensum aūt exteriorē cognoscunt p se ꝫ nō ꝓprie·actus eīn ɓtutis ymaginatiue est reß uare illas spēs siue ymagines quibus cognoscit sensus cōmunis·est eīn illa pars magis sicca in qua est ɓtus ymaginatia ꝙ illa in qua est sensus cōmunis·et ideo est aptior ad resuatōe spēꝝ

Queritur Quot sint actus ɓtutis cogitatiue· ¶ Dōm ꝙ q̄tuor quoꝝ primus est cognoscere omnia illa que per sensum cōem aliquo modo cognosci pnt quia quicquid pōt ɓtus inferior hoc pt ɓtus superior et cū hoc plus· Scōs actus est elicere ex specieb' sensatis intentiones nō sensatas. Tercius act' est ꝯgnoscere substantias pticulares. Et rō illi' est q2 ꝓpē supioritatē ɓtutis cogitatiue spēs sensibilis p ꝙ sensus ꝯgnoscit sensibilia ꝓpria et cōmunia relata ad illam potiaz est pncipiū cognoscendi substantiā pticularem· Quartus act' est qui cōuenit ɓtuti cogitatiue ẜm ꝙ est cogitatia id est ẜm ꝙ est in hominib' cognoscere scz naturam indiuiduatā siue singularisatā sicut hoiem in sorte. Ista etiam ɓtus cogitatiua ex redūdantia rōis etiā componit spēm cū intentiōe vl speciem cū specie et intentōez cū spē et elicit ex vno pticulari alterū· ex quo actu vocat rō pticularis sicut ptz in actu reminiscentie·

Queritur Quid sit spēs et quid intētio· ¶ Dōm ꝙ species sensibilis de qua h loquimur ē similitudo rei sensate relicta in sensibus exteriorib'·sicut eīn prius dictum est ꝙ res visibilis exterior facit suā similitudinē in visu que silitudo vlterius facit nouā numeralem similitudinē in sensu cōmuni· et ab illa similitudiē diffundit alia similitudo ad virtutem ymaginatiuā·illa ergo species sic existēs in sensibus interioribus vocat species sensata q2 ē species rei sensate et p sensum p̄sentate· Elicere ergo speciē nō sensatā ex specieb' sensatis est elicere aliqꝺ intus tentū in specieb' qꝺ ꝓpter spiritualitatē et efficaciam sensus supioris cognoscitur a sensu supiori ⁊ nō ab inferiori. Exempli grā· Illa species que fuit prius reseruata in ɓtute ymaginatiua diffundit aliā numeralem ad ɓtutem cogitatiuam ⁊ ibi existens representat aliqꝺ altius ꝙ prius repn̄tabat in sensu cōi· vt ouis habens speciē lupi in sensu cōi per talem speciē repn̄tat figura lupi et color·sed illa spēs existens in ɓtute estimatiua ouis repn̄tat inimiciciam et inimicicia dicit intentō quia elicitur ex specie sensata p sensum inferiorem· Ex quib' pt etiam intelligi vltima opatio ɓtutis cogitatie s scz est componere speciē cū intentione aut intentionē cū specie quia componere intentōem cū specie est ꝯponē aliqꝺ intus tētū in spē nō repn̄tatum p speciem cū illo qꝺ est repn̄tatū p speciem sicut p speciez lupi repn̄tat figura et magnitudo lupi si ergo illa magnitudo componat cū inimicicia que inimicicia est intētio·et figura dicit spēs quia est aliqꝺ repn̄tatū p spēm et tūc componit intentio cū specie·

Arguitur Virtus estimatiua nō cognoscit substantiā pticularem·ergo tercia opatio non est bene posita·

¶ Dōm ꝙ substantia pticularis dupl' cognoscit· Vno mō absolute et ẜm se et sic cognoscit solum p ɓtutem cogitatiuā in hominib'· Alio mō accipit substantia pticularis in ordine ad actionem vl passionē·et sic etiam brutū cognoscit substantiā pticularē p ɓtutem estimatiuam· sic eīn ouis cognoscit lupū nō ẜm se et absolute sed ẜm qꝺ conat inferre incomodū oui·et ideo etiā q̄rta actio cōuenit ɓtuti cogitatiue in hoie ⁊ nō ɓtuti estimatiue in brutis· Et si arguat ɓtus estimatiua in brutis et cogitatiua in hominib' sūt vni' spēi ergo habebūt eandē operatōem· Dōm ꝙ nō est incōueniēs aliquā formā eiusdē spēi habere altiorē operatōem ẜm ꝙ cōiungit diuersis pncipijs agētibus sicut calor in igne et calor in viuente sunt vni' spēi et tū calor in igne habet incinerare sed calor in viuente habet carnificare Per hoc dicit ad ꝓpositū ꝙ virt' estimatiua in homine que vocat cogitatiua cōiungit ipsi intellectui et ex tali cōiunctione habet altiorem operatōem ꝙ si ẜm se acciperet.

Arguitur Nihil agit vltra suā spēm ergo spēs sensibilis que ē accn̄s non pōt repn̄tare substantiā· ¶ Dōm ꝙ repn̄tare ꝓprie nō significat agere ꝫ potius est disponere ad agere scz ad cognitōem·vnde ꝙuis color nō agat in substantiā ꝓducendo ipam pōt tamē sbām repn̄tare·et hoc ideo quia spēs coloris recipit in sensum etiā cū figura rei colorate sed figura est ꝓpria conditio substātie·et pt statim sbam repn̄tare·ergo etiam talis spēs pt substantiā repn̄tare· Simile est de ymagine regis q̄ ymago si est cū figura pōt repn̄tare substantiam regis·sed si ymago esset ibi solū ex parte

Ꝑm albertū ⁊ auicennā sunt solū tres

i. ferior ⁊ exterior

tolcris tūc nō repūtaret substantiā regis.

Queritur Ubi sint organa istoꝝ sensuū. ¶ Dōm ꝙ organum sensus cōmunis est in anteriori pte capitis sup dextrū oculū. Et organū ṽtutis ymaginatiue ē in anteriori pte capitis sup sinistꝝ oculū. Organū aūt ṽtutis cogitatiue est in supiori pte capitis scȝ ĩ cacumine. Et organū memoratiue est in posteriori pte capitis scȝ in occipite. Et rō isti⁹ est. quia ſm Aresto in textu sensus ꝯmunis est sicut cōmune centrū ad qḋ termināt oēs sensus exteriores. et ergo oportet suū organū poni vbi omnes sensus exteriores habent aliqualem terminatōem et hoc est in anteriori parte capitis. Ratio scḋi est quia poña ymaginatiua est reseruatiua illarū spēꝝ quib⁹ cognoscit sensus cōmunis. ergo oportet ꝙ sensui cōmuni cōiungat sua poña reseruatiua quia. opotet q̄nq̄ spēs sensibiles diffundi ab ymaginatiua ad sensū cōmunē. cū ergo sensus cōmunis ponat in anteriori pte capitis ex vna pte. similr ṽtus ymaginatiua ponit in anteriori parte capitis ex alia parte. Ratio tercij scȝ quare organū ṽtutis cogitatiue est in supiori pte capitis. quia q̄to aliquis sensus est altior tanto habet organū altius situatum in aiali. vt oculi supra aures. aures supra nares et sic de alijs. cū ergo ṽtus cogitatiua sit altior sensus sequit ꝙ habeat altius organū. g⁹ altissimū in aiali est organū ṽtutis cogitatiue. Et licet intellectus sit altior tñ nō est ṽtus organica de qua hic intelligit. Rō quarti est q2 ṽt⁹ memoratiua est quedā poña reseruatiua illarū spēꝝ quib⁹ ꝯgnoscit ṽtus cogitatiua. ergo necesse est tale organū cōiungi organo ṽtutis cogitatiue ergo locat in posteriori pte capitis.

Arguitur Omnes sensus sunt in corde sicut in organo. ergo nō in capite. Añs ꝓbat duplr Primo quia oēs act⁹ ipoꝝ sensuū veniūt ex calore sed ꝑncipiū caloris est cor. Scḋo quia cor est nobilissimū in aiali. ¶ Dōm ꝙ sensus capiunt duplr. Uno mō q̄tū ad organū et q̄tum ad ipam opatōnem ſm se acceptam. ꝛ sic sensus sūt in capite quia ibi habent sua organa et opationes. Alio mō accipiūtur q̄tum ad efficaciā opandi et sic ꝑncipiū operatōnis ē ex corde q2 efficacia opandi est ex spū vitali existente in corde. et ideo corrupto seu leso spū vitali cessat opatio in aiali. ideo ōnis opatio est in corde sicut in ꝑncipio nō āt sicut in organo. Ad aliud dōm ꝙ in aiali sunt duo consideranda scȝ vitalis opatio ꝛ cognitio. q̄tum ad vitalem opatōnem cor est nobilissima pars. sed q̄tum ad cognitōem caput est nobilior ps. quia cognitio plus est in capite q̄ in corde

Arguitur Cerebrū ex toto est humidum ergo nō pōt esse organū poñe reseruatiue. ꝯña tȝ q2 humida sunt male retentiua sed bene receptiua. ¶ Dōm q̄uis cerebrū sit humidū a domineo tñ est distinctō in ptibus cerebri quo ad humores. quia maior siccitas est in vna pte q̄ in alia. ergo in pte sicciori sunt poñe reseruatiue. ꝛ in parte humidiori sūt poñe ꝯgnitiue. p hoc soluit argumentū q̄uis enī nō sit distinctio cerebri p ossa. est tñ distinctio cerebri penes humores et neruos. et in illis diuersis humoribus est distinctio localis ipoꝝ sensuū.

Arguitur Cōmune nō distinguitur contra ꝓpriū vt aial non distinguit cōtra hoiem. ergo sensus cōmunis nō distinguit contra pticulares sensus. ¶ Dōm ꝙ duplex est cōmune. aliqḋ est cōmune logicū et p ꝑdicatōem. sicut gen⁹ dicit cōmune in ordine ad suas spēs. ꝛ sic cōmune nō distinguit realit contra ꝓpriū ꝛ sic nō est aliquis sensus cōmunis q2 ille nō pōt ꝑdicari de alijs sensib⁹. Aliud est cōmune p causalitatē siue p influentiā causalem sicut de⁹ dicit cōis ĩ ordie ad ista inferiora. et sic aliquis sensus est cōmunis in ordine ad sensus exteriores q2 oībus eis influit.

Arguitur Si sensus cōmunis cognoscit omnia sensibilia exteriora. ergo alij sensus sunt supflui. ¶ Dōm ꝙ q̄uis sensus cōmunis cognoscat omnia sensibilia exterioꝝ sensuū hoc tñ nullo mō fieret nisi p sensus exteriores quia illi immutati vlteri⁹ immutant sensus interiores. et ideo obiectū sensus cōmunis est sensibile p se sensatū. nō aūt pt sensibile esse sensatū nisi per sensus exteriores. Et ideo aptius esset arguendū. si sensus ꝯmunis debet ꝯgnoscere sensibilia sensuū exterioꝝ tūc oportet ponere sensus exteriores quib⁹ deferant sensibilia ad sensum cōmunē.

Arguitur Omnes sensus debēt sentire. sed duo sensus ñ sentiunt sed tm̄ reseruant. ergo videt ꝙ sint tantū duo sensus interiores. ¶ Dōm ꝙ nō oportet ꝙ sensus dicat a sentire aut cognoscere sensibilia. sed illa poña sensitiua dicit sensus que aliquid

facit ad sensatōem et sic cū isti duo sensus reser uant spēs sensibiles quib⁹ alij sensus interiores cognoscunt res sensibiles cōuenienter etiā dicunt sensus. Et simile est de intellectu quia nō semper dicit hoc intellectus qd̄ intelligit quia tūc nō eēt aliq̄s intellectus agens sed etiā dicit intellectus quia facit species quibus intellectus possibilis intelligit·

Arguitur Memoria intellectiua nō differt ab intellectu g° nec memoria sensitiua differt a sensu. ¶ Dōm q̄ nō est simile in potentijs materialib⁹ et immateria libus quia in materialib⁹ vna poña nō pōt esse cognitiua et reseruatiua quia cognitiua debz eē receptiua ymaginū sed reseruatiua debet illas reseruare· Sed in immaterialib⁹ idem pōt facili ter recipe et retinere·sic memoria que est resua tiua nō differt ab intellctū q̄ est poña cognitiua·

Arguitur Si memoria est specialis sensus ergo etiā reminiscē tia·et sic nō erūt tm̄ quatuor sensus interiores· ¶ Dōm q̄ memoria accipit dupl'r· Uno modo p actu memorandi·et sic diffinit ab Aresto·in li bro de memoria et reminiscētia sic·Memoria est habitus vl' passio primi sensitiui cū factū fuerit tempus·i·memoria est actus sensus cōmunis q̄ est p̄mū sensitiuū·i·p̄mus sensus interior· et sic memoria nō est poña sed act⁹ poñaꝝ sensitiua rum interioꝝ·et sic in eodē libro diffinit Aresto· reminiscentiā dicēs·Reminiscentia est resumptō alicui⁹ lapsi a memoria p aliqd̄ tentū in memo ria·manifestū est aūt q̄ resumptio nō dicit potē tiam s; opatōem·et ideo reminiscentia nō est po tētia s; opatio vtutis cogitatiue. Alio mō accipi tur memoria sm̄ q̄ ē poña resuatiua specierū p quas cognoscat vtus cogitatiua·et sic est spēalis poña habens spēalē actū sez resuare tales spēs et spēale organū quia est in posteriori pte capitis· Sed reminiscentia non capit sic dupl'r sicut me moria·s; solū p actu et ideo nunq̄ significat po tentiam sicut memoria·

Queritur Utrum fantasia sit vna potentia ab alijs distin cta· ¶ Dicendum q̄ non·

Arguitur Q sic q̄a Aresto· postea determinat de fantasia· ergo debet poni specialis sensus· ¶ Dōm q̄ Are stotiles ponit fantasiā vt est actus sensuū inte rioꝝ qz dicit q̄ est motus fact⁹ a sensu sm̄ actū·

Arguitur Est vna opatio in aialib⁹ que nō cōuenit alicui p̄dic torum sensuū sez componere spēm cū spē et intē tionem cū spē·ergo erit vna noua poña sez fan tasia· ¶ Dōm q̄ illa opatio reducit ad vtutem cogitatiuam et hoc sic ptz·quia tales opationes nō fiūt in omnib⁹ animalib⁹· sed solū in homini bus·si em̄ fierent in oibus alijs animalib⁹ cum fantasia sit p̄ncipiū motus sequeret q̄ aīalia indeterminate mouerent·nō em̄ pñt h' iudicaē esse fantasma sicut cōtingit in hominib⁹· et ideo sm̄ oēm fantasiā mouerent et p ɔñs indetermi nate·fiūt ergo iste opationes p vtutem cogita tiuam inq̄tū cogitatiua·qd̄ dicit notanter quia sic in ea est redundātia rōnis et ppter talē redū dantiam habz altiorē opationem q̄ estimatiua in brutis·

Queritur Utrū sensus interiores sint pfectiores exteriori bus vl' econtra· ¶ Dōm q̄ interiores sunt pfe ctiores·quia tanto aliqua poña est pfectior q̄to habet cōmuni⁹ obiectū·quia omnis poña fert in oīa illa q̄ cōtinent sub ei⁹ obiecto·ergo si obiectū est cōmuni⁹ in plura fert sensus· Sed sensus in teriores habēt digniora obiecta et cōmuniora vt dictum est prius·ergo tales poñe sūt digniores·

Arguitur Agens est dignius passo sed sensus exteriores agūt in interiores·ergo exteriores sūt digniores sensi bus interiorib⁹ ¶ Dōm q̄ dupl'r aliquid agit in alterū· Uno mō actione phisica et reali quo mō ignis agit in aquā et sic agēs est sp dign⁹ patiē te. Alio mō aliquid agit in alterū actione inten tionali sicut sensibilia agūt in sensus·et sic non oportet agens dign⁹ esse patiente· Et rō illius est quia tunc patiens recipit formā dign⁹ q̄ est in agente et sic sensus exteriores sunt p̄ncipia immutandi sensus interiores sm̄ spēm intentio nalem et ideo species sensibilis digniori mō ē in sensu supiori q̄ in sensu inferiori· Et simile isti⁹ pōt sumi de sensibili et sensu quia manifestū est q̄ sensibile agit in sensum et tamē sensus est p fectior sensibili·

Augustinus 12 sup genesim ad litteram

Quoniam autē dua·

Hic incipit q[uestiones] de aīa s[ecundu]m Albertū magnū et Egidium de roma

Postq̄ Aresto·determinauit de sensibus interio ribus·Hic intendit ostendere drñam inter sensum et intellectū et hoc ppter antiquos qui dicebant sensum et intellectum esse idem. Primo g° ponit

opiniones antiquoꝝ. Secūdo ponit ꝓpriā sententiam ibi. de pte aūt anime. Primo ponit opinionem. scḋo reprobat eam. et ex eius reprobatiōe inquirit quid sit fantasia. Fuit ergo opinio antiquoꝝ ꝙ intellectus esset sensus. Et p̄mo probat hoc p opinionē oīm antiquoꝝ. Scḋo adducit autoritates aliquoꝝ antiquorum in speciali. Circa p̄mū ponit rōem oīm ātiquoꝝ. q̄ sic est ꝙ aīata et inanimata dr̄n̄t motu et sensu. arguebāt antiqui ꝙ intelligere esset sentire. Et hoc sic quia intellectus iudicat et cognoscit ⁊ etiam sensus ergo intellectus est sensus. quia potē distinguūtur et ꝓdemptificant penes actus.

Arguitur Contra suppositū sūt multa animalia que nō habēt sensum. ergo suppositū est falsum scȝ ꝙ animata dr̄n̄t ab inanimatis motu et sensu. Dr̄m ꝙ Aresto. hic loquit̄ de pfectis aīatis qualia sunt animalia quia oīa animalia habent sensum. de motu spālit̄er est dr̄m quia etiam aīalia ōnia hn̄t in se motū et licet nō habeant motū ꝓgressiuū et localem habent tn̄ motū alimenti et nutrimenti ad oēm dr̄iam positionis

Queritur Utrum argumentū antiquoꝝ qḋ ponitur in textu valeat. Dr̄m ꝙ n̄ q2 arguit̄ ex puris affirmatiis in scḋa figura et iō est fallacia accidētis. nō em̄ oportet ꝙ si aliqua duo qualitercūq̄ ꝯueniant in vno tercio ꝙ illa duo cōueniāt inter se. est em̄ magna dr̄ia inter cognitōem intellectiuā et sensitiuam. quia nō omne iudiciū spectat ad sensū sed iudiciū de sensibilibus. et nō omne iudicium spectat ad intellectū sed iudiciū de intelligibilib⁹ Et p hoc soluit̄ argumētū qn̄ sic arguit̄. Ubicūq̄ est vn⁹ actus ibi est vna potēa. sed sensus et intellectus habent vnū actū. ergo sunt vna potēa. Dr̄m ad maiorē ꝙ quecūq̄ hn̄t vnū actū ꝓpriū illa sunt vna potentia. sed iudiciū est actus cōmunis ipsi⁹ sensus quia etiā cōuenit intellectui iudicare aūt de sensibilibus est ꝓprius act⁹ sensus sicut dictū est. si em̄ distinguerent̄ potē p act⁹ cōmunes tunc visus et auditus essent vna potentia quia ambo iudicant qḋ tn̄ est falsum. q2 visus iudicat de colore et auditus de sono

Et antiqui sapere et.

Hic ondit specialiter de quibusdā antiquis qui dicebant sensum et intellectū esse idem et adducit duos scȝ Empedoclem ⁊ Homerū. Dicebat em̄ Empedocles ꝙ voluntas augeret in hominib⁹ et in aliis scȝ brutis ad p̄ns. Et tēp⁹ p̄stat altera sapere. i. voluntas et intellectus hn̄t aliā et aliā opatōem ꝓpter influxū corpoꝝ celestiū. Deīn allegat dictū Homeri qui dixit ꝙ talis est intellectus in terrenis hominib⁹ qualem inducit in die pater viroꝝ deorūq̄ scȝ sol. i. talis est intellectus in hominibus q̄lem inducit v̄tus corpoꝝ celestiū que v̄tus hic intelligit̄ p solem. sol em̄ dicit̄ pater virorum. quia sol et homo generant hominē. et etiam deorū. i. planetarū qui planete dicebantur dii apud antiquos. Ex istis autoritatib⁹ volebāt sic arguere. Illud est in organo corporeo qḋ subdit̄ influxui corpoꝝ celestiū. quia corpora celestia nō pn̄t agere nisi in corpa. sed ₰m istas autoritates intellectus et voluntas subdunt̄ corporibus celestibus quia immutant̄ alio et alio influxu. ergo intellectus et voluntas sunt in organo corpali. illud aūt qḋ est in organo corpali est sensus ergo intellectus est sensus.

Queritur Utrum voluntas augeatur in hominib⁹. Dr̄m ꝙ voluntas pōt dupl'r capi. Uno modo ꝓ habitu et sic auget̄ p compatōem ad obiectum quia qn̄q̄ voluntas vult plura q̄ꝫ prius habuit ⁊ illo modo intellectus etiam pōt augeri. Alio modo accipit̄ voluntas ꝓ potēa. et sic voluntas ꝓprie nō auget̄. Unde autoritas Empedoclis non est vera que voluit ꝙ voluntas augeatur influxu corpoꝝ celestiū que autoritas sic intellecta ē omnino falsa sicut infra patebit.

Queritur Quis dicat̄ pater viroꝝ et deoꝝ. Dr̄m ꝙ antiqui intellexerūt p patrē viroꝝ et deoꝝ ipm solē. Et rō est quia sol dicit̄ pater viroꝝ. i. hominū sicut ptȝ scḋo phoꝝ vbi dixit̄. sol et homo generāt hominē. Est tamē verū ꝙ p solem non intelligit̄ corpus solare. sed influxus oīm corporū celestiū q̄ pōt cōuenienter significari p solem. Ex duab⁹ causis. Prima est quia influxus fit p̄ncipaliter p planetas. et sol est p̄ncipiū planetaꝝ. quia illuminat omnes alios planetas ⁊ p lumē fit influxio siue actio in ista inferiora. Scḋa quia influxus solis est nobis notior q̄ꝫ influxus aliorū planetarum. Videm⁹ em̄ ꝙ p motū et influxum solis ista inferiora alterant̄ quia p eius accessū crescunt terre nascentia et p recessum decrescunt sed a notioribus nobis alia denominam⁹. Scḋo dicit̄ sol esse pater deoꝝ. i. alioꝝ planetarū quos

De Anima.

planetas antiqui dixerũt esse deos quia habent causalitatem istorꝝ inferiorꝝ ꝓpter ꝑticipatōem actionis diuine. quia planete sũt ꝑticulares cause aliquorꝝ effectuũ sicut deus est causa vlis oim rerum. Item quia credebãt corpa vniuersi eē animata ꝑ informationem deorꝝ. Est ergo ſm veritatem sol pater deorꝝ .i. planetarꝝ nō ſm substãtiam quia alij planete nō causant a sole ſm substantiam sed ſm aliqđ accñs scꝫ lumen. qꝛ ōnes planete recipiũt lumē a sole.

Queritur Vtrũ corpa celestia possint agere in nostꝝ intellectũ. ¶ Dōm ꝙ dupl'r aliquid dicit agere in alterũ. Vno mō directe et ꝑ se. ⁊ sic corpa celestia nō pñt agere in nostrũ intellectũ. quia hoc dicit directe et ꝑ se agere in alterũ cui⁹ ꝓpria actio directe recipit in passum. Exempli grã. nos dicim⁹ ꝙ ignis agit directe in aquã quia aqua recipit formã ignis directe scꝫ calorem. ꝙ aũt corpa celestia nō pñt sic agere in nostrũ intellectũ ptꝫ. q̃a forme et accñā corporꝝ celestiũ sunt corpales sed tales forme nō pñt esse in intellectu qui est incorporalis. et ideo nulla forma corpis celestis p̃t ꝑ influxũ eius duci in intellectũ. Item ex alio. ōne agens debet esse digni⁹ passo. sed ex tota natura intellectus est dignior corporib⁹ celestib⁹. quia imaterialia et incorpalia sunt digniora corpalibus et materialibus. Alio mō pōt aliquid agere in alterũ indirecte et ꝑaccñs. et hoc contingit qñ aliquid agit in alterũ ꝑ se cui coniũgit aliqđ qđ vtit actione eius in qđ alterũ ꝑ se agit. ⁊ sic corpa celestia agũt in nostrũ intellectũ inq̃tum scꝫ corpa celestia agũt in ṽtutes sensitiuas quibus coniungit intellectus ⁊ eisdem vtitur in ministeriũ. Vñ actō intellectiua pōt impediri ex turbatione sensuũ interiorꝝ. sicut ptꝫ in eo qui ambulat ministerio baculi in quo p̃t impediri ambulatio sine eo ꝙ opatio fiat circa eũ sed solũ ꝑ abstractionē baculi pōt impediri ambulatio eius. Est tam̃ sciendũ ꝙ dr̃nter agũt corpa celestia in intellectum et voluntatē q̃uis indirecte. qꝛ intellectus pōt omnino impediri a sua opatione ꝓpt impedimentũ viriũ sensitiuarũ. qđ impedimentũ quia pōt fieri a corpibus celestib⁹. ideo corpa celestia pñt ꝑ accñs impedire omnino opatōem intellectiuam. sic aũt nō est de volũtate q̃a q̃uis voluntas possit aliqualiter inclinari ex ṽtutib⁹ sensitiuis nō tñ pōt ōmino impediri. Et rō istius est quia intellectus ꝓximi⁹ vtit sensib⁹ q̃ voluntas. Necesse est em̃ quẽcunqꝫ intelligentē fantasmata speculari. sed nō oportet in actũ volũtatis fieri conuersionē ad fantasmata. Ex quo sequit ꝙ dr̃nter ab aliquo mouet voluntas. intellectus fantasia et corpus. quia volũtas efficaciter mouetur a solo deo. et hoc ideo quia ex quo sol⁹ de⁹ est summũ bonũ sic pōt efficaciter voluntatē inclinare. sed intellectus mouet a bono angelo sed nō voluntas saltem efficaciter. fantasia ãt mouet a malo angelo sed nō intellectus nec voluntas. sed corpus immediate mouet a celo ⁊ etiam ab alijs p̃cedentib⁹ scꝫ a deo et a bono angelo et a malo angelo.

Arguitur Omne multiforme habet reduci ad vniforme ſꝫ opationes humane sunt multiformes ergo hñt reduci ad actionem vniformē scꝫ corporum celestiũ. ¶ Dōm ꝙ in istis inferioribus sunt duplices actiones. Quedã sunt naturales. et tales actiones reducunt ad vniformē motũ celi qui motus celi est causa oim taliũ actionũ. Alie sunt actiones spũales. et tales reducunt ad aliqđ immateriale et icorpale sicut est intellectus diuin⁹. Per hoc ergo dicit ad argumentũ ꝙ omne multiforme reducit ad vniforme sibi ꝓporcionatum sicut multiforme spũale reducit ad vniforme spũale.

Arguitur Videt ꝙ corpa celestia etiam pñt influere in aliqđ spũale. quia corpa celestia mouent ab intelligentijs immaterialibus. ergo gratia taliũ substantiarꝝ immaterialiũ pñt influē in aliqđ immateriale. ¶ Dōm ꝙ substantia spũalis pōt agere in aliqđ dupl'r. Vno modo absqꝫ instrumēto medio corpali. et sic vtraqꝫ substantia spũalis pōt agere in immateriale. sic em̃ dictũ est ꝙ intellectus moueat a bono angelo. Alio mō substãtia spiritualis agit in alterũ ꝑ mediũ corpale quo vtitur sicut instrumēto. ⁊ sic solũ substantia spũal' pōt agere in corporale qꝛ tunc effectus nō sequit naturã ꝓncipal' agentis sed naturã ipsi⁹ instrumenti. sicut ptꝫ in sili q̃uis artifex ꝑ intellectũ practicũ faciat domũ tamē q̃a in tali operatōne vtit īstrumēto materiali sic facit aliqđ materiale scꝫ domũ. cũ igit̃ intelligentia oportet per medium corporale qđ est celũ. sic per talem influentiã nō pōt influere nisi in aliqđ corporale.

Arguitur Astrologi iudicant de intellectib⁹ humanis ex corporibus celestibus. ergo actus humani subdunt

corporibus celestibus. Dõm q̄ est duplex iudiciũ. Aliqd̓ est iudiciũ certum qd̓ sumit a certa cã et vera. et tale iudiciũ de actibus humanis nõ pt sumi ex corporib⁹ celestib⁹. quia corpora celestia nõ sunt causa humanarũ actionũ sicut dictum est. Aliud est iudiciũ cõiecturale qd̓ est multũ in certum. et sic pñt astrologi ex corporib⁹ celestib⁹ cõiecturare de opibus humanis. Cui⁹ rõ est quia homines plerũq; cõsequũt inclinatões causatas ex passionib⁹ sensitiuis. sicut homines irati naturaliter appetunt bella et lites. quia ergo corpa celestia pñt agere in organa sensitiua. ideo pñt inclinare hominem ad aliquam passionem. et quia homines sequũt passiões vt dictũ est. ergo pñt cõiecturaliter pdicere illud qd̓ naturaliter cõsequit tales passiones. Ista tñ naturalis inclinatõ nõ necessitat hoiem ad agendũ sicut nec hõ necessario sequit passiões q2 iratus nõ semp litigat. Et sic dicit Ptholome⁹ in centilogio. sapiens dñabitur astris .i. inclinationi causate ex astris. Ex quo põt elici q̄ duplices sunt opationes in rebus. Quedã sunt pure naturales et supra tales opationes corpus celeste habet plenũ dominũ et ideo põt astrologus iudicare de illis opationib⁹ sicut de futura pluuia. Alie sunt operationes q̃ dependẽt ab intellectu et volũtate et de illis solũ põt iudicaꝛe cõiecturalit. ⁊ ideo vanũ et supsticiosũ ẽ iudicare de actionib⁹ volũtarijs.

Omnes enim hi intel

Hic cõsequẽter Aresto. oñdit causam positionis antiquoꝝ quare scʒ dixerũt intellectũ esse corpalem ⁊ in organo corporeo. Fuit em̃ rõ coꝝ ista. Omne simile cognoscit p simile. Sed intellectus cognoscit res corpales. ergo habet naturalẽ similitudinẽ ad res corpales. Exempli grã. vt intellectus cognoscens asinũ habet in se naturalem silitudinẽ asini. Dʒ dõm q̄ duplex est similitudo. Quedã est similitudo aliquoꝝ in natura sicut filius est similis patri. et omne genitũ est sile generanti. ⁊ sic intelligebant antiqui istã ppõem q̃ mõ est simplr fla. Alia est silitudo proportõis que est ƒm spẽm illius qd̓ cognoscit. et sic est veꝝ q̄ simile a sili cognoscat. quia intellect⁹ cognoscẽs hoiem habet in se spẽm intelligibilem et immaterialem ipsi⁹ hominis et sic intellect⁹ est silis hõi ƒm proportionem q̃a ƒm spẽm intelligibilem.

Et tamen oportuit.

Hic improbat opinionem ãtiquoꝝ. Primo q̃tũ ad causam positionis. Scdõ q̃tum ad ipsam positionem. Et pmo q̃tũ ad causam dicens. q̄ antiqui assignãtes causam cognitionis esse similitudinẽ cognoscentis ad cognitũ insufficiẽter locuti sunt. quia etiam debebãt assignasse causam deceptionis. et hoc ideo quia ignorãtia vł deceptio est magis ppria hominib⁹ q̃ cognitio. Primo q2 homo nascit in ignorantia ideo maiori tpe inest hominib⁹. Itẽ ignorantiam hʒ homo a se. sciam aũt ab alio. ergo magis ppriũ est homini habere ignorantiã q̃ sciam. Nec põt dici q̄ cõtactus rei silis sit scia ⁊ cõtactus dissilis sit deceptio. quia eadem est scia contrarioꝝ et sic erit idem mediũ de scientia et ignorantia siue de deceptione.

Quod quidez igitur.

Hic Aresto. improbat opinionẽ antiquoꝝ ƒm se postq̃ eam improbauit ƒm suã cãm. Et hoc facit Aresto. ex tribus. Primo pbando q̄ sapere ñ est sentire. ergo intellectus nõ est sensus. q2 sape spectat ad intellectũ et sentire ad sensum. Scdõ sentire et intelligere dñt. ergo sensus et intellectus. Tercio quia ea que sequũtur itellectũ dñt ab his que sequũtur sensum. ergo etiã dñt sensus et intellectus. Primũ ergo sic pbat. q2 sentiare inest omnibus aialibus. sape aũt inest paucis aialibus .i. hominib⁹. Vel etiã inest alijs aialibus p similitudinẽ. põt em̃ dici q̄ aialibus disciplinabilibus insit sapere.

Intelligere autẽ con.

Hic pbat duabus rõnibus q̄ differãt sentire et intelligere. Quarũ pma stat in hoc. quia cõtingit intelligere recte et nõ recte. i. vere et false. q̃a quidã sunt habitus quibus nõ ptingit assentire falso sicut sunt prudentia et scia. Aliqui sunt habitus quibus contingit assentire falso sicut opinio et suspiciũ quib⁹ cõtingit intelligere nõ recte id est false. sed sensus ois est verus qui est circa ppriũ sensibile.

Arguitur Ista pbatio non differt a priori quia sapere et intelligere idem sũt. Dõm q̄ sapere et intelligere cõueniunt in hoc q̄ sunt actus in tellectus. sed tñ in alio dñt quia sapere significat iudiciũ de ipso intelligibili. sed intelligere significat apphensionẽ ipsi⁹ intelligibilis. et ideo aliquis habitualiter intelligit aliquid quod tñ non sapit.

De Anima.

Arguitur Contra pmā partē tōnis Intellectus est semp ver' ergo male dicit q intellectus aliqñ sit verus et aliqñ falsus. Dōm q intellectus accipit duplr. Vno modo vt significat habitū itellectualē q sic intellectus est vnus habitus ex his habitib' quibus nō contingit assentire falso. Alio mō accipitur intellectus p poña intellectiua. Et sic intellectus pōt tripliciter capi quo ad triplicem ei' opatōem. capiendo ergo intellectū quo ad pmā eius opatōem. Dōm est q intellectus in prima opatione p se semp est verus. i. fm q fert in proprīū suū obiectū qd conuenit sibi p se. et sic circa quiditatē rei materialis nō decipit intellectus. Alio modo capit intellectus in pma opatōne p accñs inqtum scz miscet intellectui aliqua cōpositio qd accidit intellectui in pma opatōe intellectus et tunc etiam intellectus pōt esse falsus in pma opatione. Hoc aūt contingit duplr. Vno modo qñ diffinitio vni' rei attribuit alteri sicut si diffinitio asini attribuat homini. hoc aūt fieri nō pōt absq compositōe. Alio mō cōtingit falsitas in pma opatōe qñ partes diffinitionis inepte ad inuicem componūt sicut si aliquis p diffinitione hoīs componat al' rudibile. Si do loqmur de scda opatione intellectus tūc est distinguendū quia vl' talis scda opatio itellectus versat circa pncipia vl' circa cōclusiones. Si circa conclusiones tunc pōt esse falsitas in intellectu sicut pz in cōclusionib' sylogismi dyaletici vl' sophistici. Vl' talis opatō versat circa pncipia. hoc iterū contingit dupliciter. quia vl' sunt talia pncipia xpria. i. spēalia. vl' cōmunia id est ex cōib' terminis composita. Primo contingit deceptionem fieri circa pncipia quia vt dicit Aresto. primo posterioz. Non est necesse quēlibet docendū pcognoscē suppōes. i. pncipia. spēalia sed necesse est eū pcognoscere dignitates. i. pncipia zmunia. Alio modo versat intellectus noster circa pncipia cōmunia in eius opatione scda et sic semp est ver'. qz assentit absq errore pncipijs speculabiliū p hitū innatū intellectui speculatio q dicit intellectus. et assentit certitudinaliter pncipijs practicis p habitū innatū intellectui practico q dicit sinderisis. Si intelligat de intellectu fm terciam opationem. tunc est quadruplex discursus scz demonstratiu'. dyaletic'. sophisticus. falsigraphus. Non ergo dicit intellectus decipi in tercia opatione in discursu demonstratiuo sed bene decipitur in alijs et semp in sophistico et falsigrapho et qnqz in dyaletico. Ex quo sumit intellect' textus q loquendo de opatione scda ipsi' intellectus tunc intellectus quodāmodo cōtrariatur sensui in modo cognoscendi. quia intellect' multotiens decipit circa xpriū suū obiectū. qa circa xpria pncipia et cōclusiones. sed sensus non decipit circa xpriū obiectū licet circa sensibile zmune. Scda rō stat in hoc quia sentire inest omnibus aialibus. sed intelligere inest solū aialib' quibus inest rō. i. animalibus rōnabilibus. q sic inest solis hominib'. Ex quo pōt sumi tale argumentum quia illa nō sunt eadē que ab inuicem sepant et in diuersis repiunt. sed intelligere et sentire ab inuicem sepant et in diuersis reperiuntur. g' non sunt idem.

Fantasia autem alte.

Hic consequenter pbat scōm scz sensum non esse intellectum p ea que sequūtur sensum et intellectum. Et pōt sic sumi rō. illa sunt diuersa quorū xprietates sunt diuerse. sed alia est xprietas cōseqēs intellectum scz opinio et alia est proprietas zñs sensum scz fantasia. ergo itellect' et sensus nō sunt idem. q aūt fantasia nō sit opinio pbat duabus rōnibus. Prima est fantasiam habemus cū volumus. sed opinionē nō habem' cū volumus. ergo fantasia nō est opinio. Ratio est quia fantasia vt infra dicet est opatio sensuum interiorū et pcipue vtutis cogitatiue. sed virtus cogitatiua pōt componere spēs rerū sensibilium ad inuicem. et sic pōt fantasiari qñ vult. sed opinio in aliquo generat p aliquā rōem vl' autoritatem. sed talis rō nō habet ad placitū. ergo nō possumus opinari qñ volumus.

Arguitur Primo nō sepatur a fantasia ergo sunt idem. Dicendū q zña nō valet xpter duo. quia qūuis opinio nō posset separi a fantasia cū opatio intellectiua dependeat a sensitiua tñ fantasia pōt separari ab opinione sicut in brutis. Scdo est dicendū q qūuis etiam nūq separent adhuc nō sequit q sint idē. sicut pz i simili de hoīe et risibili.

Amplius autē tamē.

Hic ponit scda rō quare fantasia nō est opinio et stat in hoc. Illa sunt diuersa que habent diuersas zditōnes. s; opinio et fantasia habent diuersas conditōes quia ad opinionē sequit passio in

appetitu. quia ſi aliquis opinet aliqđ terribile vł ſperabile tunc ſtatim ſperam⁹ vł timem⁹. ſic aũt nõ eſt de fantaſia quia ſi fantaſiemur aliquod terribile tũc nõ timem⁹. ſed ꝯſideram⁹ illa q̃ fiũt ꝭm fantaſiã ac ſi apparerent nobis in picturis. In picturis aũt terribiliũ nõ terremur. Deiñ enumerat Areſto. illa que ſpectant ad opatõem intellectualem. Et ponit tria ſcʒ ſciam. opinionẽ et prudentiã. Ratio dñe poſita in ſcđa rõne pmiſſa inter opinionẽ et fantaſiã eſt iſta. qꝛ appetitus nõ mouet ad ſimplicẽ apphenſionem rei qualem ſignificat fantaſia. ſed ſi appetitus debeat moueri oportet ꝙ aliquid apphendat ſub rõe boni vł mali. hoc aũt facit opinio ſcʒ componendo aliqđ fantaſiatũ eſſe terribile vł ſperabile. et hoc ideo eſt quia p opinionẽ nos iudicam⁹ aliqđ ita eſſe ſicut opinamur. ſed p fantaſiã nõ iudicamus ita eſſe ſicut fãtaſiamur ergo fantaſia nõ mouet appetitum. Circa qđ tñ ſciendũ eſt ꝙ in brutis ex fantaſia ſequit paſſio ĩ appetitu. et h° eſt ideo quia virtus eſtimatiua opat in eis ſicut opinio in hominib⁹. et ideo qñ fantaſiant bruta tũc nõ cognoſcũt talem fantaſiã eſſe fantaſiã. Hoc aũt fit in hominib⁹ in quib⁹ rõ iudicat fantaſiam ſenſibilẽ eſſe fantaſiam.

Arguitur Dicet ꝙ etiam in homine fantaſiã ſequat appetitus ſicut in melancolicis. tales eñ habent fantaſiã de rebus quã ſequũtur et ꝭm quã opant. Dicendũ ꝙ fantaſia accipit dupł. Uno modo put apphendit fantaſma ſub rõe fantaſmatis. ⁊ ſic nunq̃ ad fantaſma ſub rõe fantaſmatis ſequit paſſio. Alio modo accipit put apphendit fantaſma ſub rõe veri boni aut mali. ⁊ ſic melancolici apphendũt fantaſma quia eoꝝ organa ſũt multum ſicca quia ſunt de natura terre ex dominio. In ſiccis aũt organis ſpẽs multũ firmant ideo iudicant de ſpẽbus ſicut de rebus apprehenſis. ergo fantaſia in eis accepta illo modo põt habere appetitum cõformẽ ad tale fantaſma.

Queritur Quare Areſto. ſolũ enumerat tria pncipia cognoſcendi. Dõm quia pncipia cognoſcendi pñt multipliciter capi. Uno modo ꝭm generalẽ rõem inuentã in pncipijs cognoſcendi. ⁊ ſic ſunt ſolũ tria. quia omnis cognitõ vł eſt de re certa vł de re dubia. Si de re dubia ſic eſt opinio ſub qua cõprehendit ſuſpiciũ. Si eſt de re certa vł eſt circa principia vł circa concluſiones. Si circa pncipia ſic eſt intellectus ſub quo cõphendũt ſinderiſis et ſapientia. Si eſt circa pncipiata. i. cõcluſiões ſic eſt ſcientia ſub qua cõphendit prudentia et etiam ars. Alio modo pñt capi pncipia cognoſcendi ꝭm relatõeʒ ad originẽ. i. in ordine ad illa ex quib⁹ oriunt. et ſic ꝭm platonẽ ſunt quatuor pncipia cognoſcendi. quia Plato attribuebat intellectum pti vnitatis ſicut pncipio. et attribuebat ſciam dualitati et opinionẽ trinitati et ſenſum attribuebat quaternario. Tercio et vere pñt pncipia congoſcendi ordinari p cõpatõem ad obiecta et ſic ſunt ſeptem. quia ſunt q̃nqʒ quibus nõ contingit aſſentire falſo. i. circa quoꝝ obiecta nõ decipimur in falſitate. et ſunt intellect⁹ ſapientia. ſcia. prudẽtia et ars. quia circa obiecta ſcientie nõ decipimur. ſi eñ aliquid ſciam⁹ tunc circa hoc decipi nõ poſſum⁹. Sunt aũt duo quib⁹ contingit aſſentire falſo ſicut opinio et ſuſpiciũ. Et ſufficientia illorum ſic ſumit. Omnis habit⁹ intellectualis aut ſic informat intellectũ ꝙ circa eius obiecta nõ contingit aſſentire falſo vł ꝯtingit aſſentire falſo. Si ſcđm hoc eſt dupł. qꝛ vel intellectus tenet obiectũ talis habitus cũ formidine debili de oppoſito et ſic eſt opinio. vł cum forti formidine de oppoſito et ſic eſt ſuſpiciũ. Si pmũ hoc eſt dupł. quia vł eſt circa pncipia vł circa concluſiones. Si pmum vł eſt circa pncipia eſſendi ⁊ ſic eſt ſapientia. quia ſapientia eſt de pmis cauſis eſſendi reꝝ ſicut ſũt de⁹ et intelligẽtie. vł eſt circa pncipia cognoſcendi et ſic eſt intellectus ſub quo cõphendit ſinderiſis. q̃a ſicut intellectus eſt habitus concreatus circa pncipia ſpeculabiliũ exiſtens in intellectu ſpeculatiuo ita ſinderiſis eſt in intellectu practico in ordine ad pncipia practica ſiue rerum opabiliũ. vł eſt circa concluſiones ⁊ hoc dupł. quia vł tales cõcluſiones ſunt neceſſarie vł ꝯtingentes. ſi ſunt neceſſarie ſic eſt ſcientia. ſi ſũt ꝯtingẽtes h° eſt dupł. qꝛ vł circa agibilia aut circa factibilia. Si circa agibilia ſic eſt prudẽtia que eſt circa illa q̃ fiunt p opationem immanentẽ. Si aũt eſt circa factibilia et circa illa que fiunt p opationem tranſeuntem ſic eſt ars.

Arguitur Intellectus eſt potẽtia ergo non eſt habitus. Dõm ꝙ intellectus ſumit q̃nqʒ modis. Primo modo p tota ſubſtantia anime intellectiue et ſic dicimus ꝙ intellect⁹ eſt ſepabilis a corpe. i. tota ſubſtantia anime intellectiue eſt ſepabilis a corpe.

Alio modo accipit̃ ꝓ potẽa intellectiua et sic dicimus ꝙ duplex est intellectus in anima rõnali scꝫ agẽs et possibilis. Tercio mõ sumit̃ intellect⁹ ꝓ habitu intellectuali qui est in tali potẽa. ⁊ sic dicim⁹ ꝙ sunt q̃nqꝫ habitus intellectuales.i.q̃nqꝫ sunt habitus qui sunt in intellectu. Et hoc dicitur ad drñam habituũ moralium quia ṽtutes morales non sunt in intellectu sed in appetitu. Quarto modo accipit̃ intellectus ꝓ actu intelligẽdi et sic dicim⁹ petrũ hr̃e bonũ itellectũ.i.bonũ actũ intelligendi. Quinto mõ accipit̃ intellect⁹ ꝓ re intellecta. et sic dicim⁹ ꝙ iohẽs ⁊ petrus habẽt vnũ intellectum.i.vnũ obiectum intellectus.vel vnã rem intellectaꝫ. ⁊ sic Aresto. tercio hui⁹ dicit ꝙ sc̃da opatio intellectus est compositio intellectuũ.i.rerũ intellectarum. Per hoc ergo dõm est ꝙ itellectus q̃nqꝫ significat potẽam q̃nqꝫ habitũ. Cui⁹ rõ est q2 q̃ncunqꝫ aliq̃ potẽa fert̃ in aliqua quodã ordine tunc illud p̃ncipiũ lationis potẽe in p̃mũ in qḋ fert̃ talis potẽa vocat̃ nomĩe potẽe q̃a ergo intellectus p̃us fert̃ in p̃ncipia q̃ in cõclusiones ideo habitus quo fert̃ in p̃ncipia vocatur nõie potẽe. Simile est de voluntate quia ille actus quo voluntas fert̃ in finẽ vocat̃ volũtas sed ille actus siũe illa actio qua volũtas fertur in media vocat̃ electio

Arguitur Intellectus noster vnica latiõe fert̃ in p̃ncipia et conclusiones ergo nõ oportet ponere plures habitus. Dõm ꝙ intellectus noster põt ferri in p̃ncipia dupl̃r ꝓm ꝙ p̃ncipia capiunt̃ dupliciter Vno modo absolute et sic nõ fert̃ sil̃ in p̃ncipia et conclusiones sed in p̃ncipia tm̃. Alio mõ accipiunt̃ p̃ncipia cũ applicatõe ad cõclusionẽ. et sic fert̃ intellectus sil̃ in p̃ncipia et ꝯclusiones. p̃mũ fit ꝑ habitũ itellectus. sc̃dm fit ꝑ habitũ scientie quia aliquis ꝑ intellectũ assentit p̃ncipijs et per sciam simul cognoscit p̃ncipia et ꝯclusiones q̃a cognoscit totã demonstrationem.

Queritur Quare nõ est aliquis habitus in voluntate inclinans ad bonũ sicut est habitus intellectus inclinans ad verũ. Dõm ꝙ volũtas de se significat inclinatõem ad bonũ vl̃e et ideo nõ oportet ꝙ sibi cõiungat̃ habitus inclinans ad bonũ. sed intellectus nõ significat inclinationeꝫ ad verum et ideo oportet ꝙ sibi coniungatur habitus inclinans ad verum. si igit̃ hoc verũ est speculatiuũ. tunc est ipẽ intellectus. si aũt hoc verum est practicum tũc est habitus qui vocat̃ sinderisis.

Deeo autem ꝙ intel.

Postq̃ Aresto. determinauit ꝙ fantasia nõ sit opinio. ꝯñter incipit determinare quid sit fantasia. Et dicit ꝙ cũ fantasia sit ṽtus ꝓm quã ĩ nobis fantasma dicim⁹ fieri. ergo fantasia erit habitus aut potẽa quib⁹ discernim⁹ verum a falso cuiusmodi sunt quatuor ꝓm Platonẽ scꝫ sensus intellectus. scia et opinio. Intellectũ ṽo attribuebat ydee vnitatis. quia intellectus est circa p̃ncipia tm̃. Scientiã attribuebat dualitati. q̃a ꝓcedit ex p̃ncipijs ad conclusionẽ. Opinionẽ attribuebat trinitati quia opinio ꝓcedit ex vna scita et alia opinata. Sed sensum attribuebat quaternario quia inter figuras corꝑales quadrangul⁹ est prima figura. ꝑ hoc soluit̃ argumentũ si dicatur ꝙ sint plura p̃ncipia q̃ quatuor. Dicendũ ꝙ Arestotiles ponit tantum hic p̃ncipia cognoscendi ꝓm Platonem.

Quod quidem non.

Quia Aresto. dixit ꝙ fãtasia cõtineat̃ sub aliq̃ genere potẽaꝝ siue habituũ. hic ꝯñter intendit inquirere sub quo genere cõtineat̃. Et ꝓbat ꝙ sub nullo iam dicto. Primo ꝙ non cõtinet̃ sub sensu. Sc̃do ꝙ non sub scia vl̃ intellectu. Tercio ꝙ nõ sub opinione. Quo ad primũ ostñdit ꝙ fantasia nõ sit sensus neqꝫ ꝓm actum neqꝫ ꝓm potẽaꝫ Non primũ quia dormienti apparent multa ꝓm fantasiam. sed in dormiente non est sensus ꝓm actum. et hoc est verũ de sensu exteriori q̃a somnus est ligatio sensuũ exteriorũ. Deinde ostẽdit ꝙ nõ est sensus ꝓm potẽam quia sic semꝑ adest sensus q̃a aĩal semꝑ habẽt sensum.i.potẽam sensitiuam. sed fantasia nõ semꝑ adest aĩalib⁹ ergo fantasia nõ est sensus ꝓm potẽam.

Si vero eidem non.

Hic ꝓbat quatuor rõnibus ꝙ fantasia non est sensus. Prima stat in hoc. Sentire cõuenit omnibus aĩalibus quia ꝑ sensum aĩal differt a nõ animali. sed fantasia nõ inest omnib⁹ animalib⁹ quia nõ cõuenit formice api nec vermi. ergo fantasia nõ est sensus.

Arguitur Aresto. dixit in principio hui⁹ sc̃di ꝙ fãtasia omnib⁹ animalibus insit. ergo male dicit hic ꝙ aliquib⁹ non insit. Dõm ꝙ fantasia capit̃ dupliciter.

argumentũ

Uno modo ꝙ fantasia determinata tm̄ et sic solum pfectis animalib⁹ inest fantasia et nõ impfectis. Est em̄ fantasia determinata que fit i absentia sensibilis sicut contingit in hominib⁹. quia qñ sensibilia sunt absentia adhuc homo si vult habet de ipsis fantasiam. Alio modo accipit fantasia generaliter put se extendit tam ad fantasiam determinatã ꝙ indeterminatã. ⁊ sic omnibus animalib⁹ inest. tũc em̄ nihil aliud est fantasia ꝙ apphensio sensibilis in eius pñtia. ⁊ sic impfectis animalib⁹ inest fantasia.

Arguitur videt ꝙ apes et formice habeant determinatã fantasiã. quia in absentia sensibiliũ redeũt ad locũ vnde exiuerunt. Dicendum ꝙ apes nõ redeunt ad loca a quib⁹ exiuerũt pter cognitõem loci quã seruãt i memoria. sed p ordinatõem auctoris nature qui ordinat talia animalia in suos fines. etiam absq̧ cognitione. habent em̄ ordinẽ ad talem finẽ ex naturali inclinatõne que cõuenit eis ex instinctu nature. Simile est de aranea faciente telam ꝙ em̄ p talẽ telam capiat muscas non intendit sed facit telam ex naturali inclinatiõe et tunc absq̧ omni cognitõe talis tela ordinat in suum finem.

Postea hi quidem.

Hic ponit scdam rõnem et stat in hoc. Sensus sunt semper veri circa pria sensibilia. sed multe fantasie sunt false. ergo sensus nõ est fantasia. ꝙ aũt fantasie sint false ptz quia eas nõ semp corrñdet ymaginatõi nostre in q̃ fundat fãtasia

Amplius autem non

Hic ponit terciã rõem. Et stat in hoc quia qñ manifeste fantasiamur tũc non dicimus hoc est. sed hoc apparet nobis. ß qñ manifeste sentimus tũc dicim⁹ hoc est et nõ dicim⁹ apparet nobis. g⁹ fantasia nõ ẽ sens⁹. Et dicebat notãter qñ maifeste fãtasiamur qꝛ qñq̧ in nobis est fãtasia que nõ apparet nobis fantasia vt in somno. tũc em̄ iudicam⁹ de speciebus sicut de rebus. sed in vigilia intellectus cognoscit hoc esse fantasiam. et ideo nullo modo admittit intellectus vt verum quod p fantasiam apparet nobis.

Et quod quidem dix.

Hic ponit quarta rõ et est ista. Qñq̧ in aliquo est fantasia et tamen non sensus ergo nõ sunt idem. sicut patet in dormientibus. quia in ipsis est fantasia et tamẽ in eis nõ ẽ sensus exterior.

At uero neq̧ semper.

Hic pbat aliam ptem scꝫ ꝙ fantasia nõ est intellectus vl scia vnica rõe. et stat in hoc. Intellectus et scientia sunt semp verorũ. sed fantasia qñq̧ est falsa. ergo nõ sunt idem.

Relinquitur ergo si.

Hic inquirit de tercio membro an fantasia sit opinio. Et pbat ꝙ nõ duab⁹ rõnibus quarũ prima est. Ad opinionẽ sequit fides cũ vnusquisq̧ credit qḋ opinat. sed in multis aialibus est fantasia quibus nõ inest fides credulitas vl assensus. Scda rõ. ad opinionẽ sequit fides et ad fidẽ sequit psuasio et ad psuasionẽ sequit rõ. ergo de pmo ad vltimũ in quib⁹ est opinio in illis est rõ Sed multa sunt aĩalia in quibus est fantasia sine rõe. ergo habent fantasiã sine opinione.

Arguitur fides nõ semp sequit opinionẽ quia fides est circa aliquod certum. opinio vero est sine certitudine. Dicendum ꝙ fides capit duplr. Uno modo p quacunq̧ adhesione intellectus ad aliqḋ cognitũ sic ut sit necessariũ siue pbabile. Et sic dicit in qñto tractatu petri hispani ꝙ argumentũ est ratio rei dubie faciens fidem. i. assensum probabilem. Alio modo accipit fides p adhesione firma alicui⁹. et sic fides dicit adhesio articulorꝝ fidei. et sic nõ capit hic. Per hoc dicit ad argumetũ ꝙ fides debet hic capi primo modo. Est tamen considerandum ꝙ in adhesione articulorꝝ fidei est aliq̃ cõuenientia cũ opinione ⁊ aliq̃ cũ scientia. In h⁹ em̄ ꝙ fides est firmitas adhesiõis sic ꝯuenit pncipaliter cũ scia. in hoc aũt ꝙ nõ est euidentia pfecta in his quibus assentimus per fidem conuenit cum opinione.

Manifestũ igitur est.

Hic ponit duas rõnes ad pbandũ ꝙ fantasia nõ sit aliquid compositum ex opinione et sensu. Prima est si fantasia componeret ex sensu et opinione sequeret ꝙ eadem opinio sit in eodẽ esse vera et falsa. sed hoc est impossibile cũ cõtraria nõ pñt simul esse in eodem. Sequela tamẽ patꝫ quia cõtingit ꝙ aliquis de eadem re habet iudicium ſm sensum qḋ est falsum et iudiciũ ſm opinionem qḋ est verũ vt solem esse maiorem tota

terra tenet p opinione ꝙtum ad intellectum. et solem esse bipetalis ꝙtitatis tenet cognitiue p sensum. ergo nō pōt fantasia cōponi ex opinione et sensu. Scda rō stat in hoc. Si fantasia componeret ex opinione et sensu sequeret ꝙ aliquis amitteret verā opinionē nō oblitus. saluata re neq; discredens. quia sensus iudicat oppositū qd tenet p opinione ideo ex iudicio sensus variaretur vera opinio manente re. Exempli grā. Ista opinio solem esse maiorē tota terra pōt mutari ex iudicio sensus. sine hoc ꝙ mutetur sol vl sine hoc ꝙ obliuiscat opinionē. et etiam absq; hoc ꝙ discredat.

Sed quoniā ē moto

Postꝙ Aresto. dixit quid nō sit fantasia qa nō est sensus nec scientia nec opinio nec aliquid cōpositū ex sensu et opinione. cōnter vult ostendere quid sit fantasia ponendo eius diffinitōem. Et añꝙ hoc facit pmittit aliquas suppōes quarum sunt qnq;. Prima est ꝙ cōtingit aliquid mouere alterū qd est prius motū ab alio. et ista suppositio respicit motū sensuū exterioꝝ et interiorum quia si sensus exterior sit primo motus a sensibili tūc pōt vlterius mouere sensum interiorem quia spēs sensibilis accepta p sensum exteriorē facit nouā spēm in sensu interiori. Scda supposi tio est. fantasia videt esse quidā motus. et hº est verū capiendo fantasiam p actu fantasiandi. Tertia. fantasia est solum in habentibꝰ sensum. Quarta est ꝙ cōtingit fieri aliquē motū in sensu facto in actu qn sc; sensus est pmo motus a sensibili tūc etiam in absentia sensibilis pt esse in sensu aliquis motus et hoc in sensu interiori. Quinta suppō est. motus in quo sensus exterior mouet interiorem est similis illi motui hm quem sensibile exterius mouet sensū exteriorem. et hoc ideo quia est vna species sensibilis hm essentiā que prius est in sensu exteriori et postea in sensu interiori.

Et multa autem est.

Ponit duas pprietates fantasie. Prima est ꝙ animalia multū opant hm fantasiā. Scda est ꝙ fantasia qnq; est vera et qnq; fla. Et in istis pprietatibus sic pcedit. primo pbat scdam proprietatem interponēdo diffinitōnem fantasie. et post diffinitōem pbat pmā. Probat ergo scdam pprietatē sic. quia fantasia est motus factus a sensu. sed sensus qnq; decipit circa suū sensibile et qnq; nō decipit. quia circa sensibilia ppria sensus nō decipit ideo circa talia est semp vera fantasia. sed sensus sepe decipit circa sensibilia cōia et p accñs ideo fantasia que est circa talia sensibilia pōt esse falsa. Item sensus decipit etiā ppt magnā distantiā a sensibili ideo fantasia q est de rebus absentibus pōt esse qnq; falsa.

Si quidem igitur.

Hic concludit diffinitōnem fantasie et dicit. Si illa que dicta sunt in suppositionibus sunt vera sc; ꝙ fantasia est solum in habentibꝰ sensum in actu et ꝙ exterior sensus mouet interiorē. Tunc fantasia est motus factus a sensu hm actū.

Quoniam aūt visus.

Hic Aresto. assignat rōe; vocis quare fantasia dicit hoc noie fātasia. Et dicit ꝙ fantasia dicit a phos greci qd est lumē latine. lumen autē est principium sentiēdi in sensu visus. cum ergo sensus visus sit pncipalissimus sensus inter sensus exteriores ideo fantasia bene denominat a lumine et a sensu visus quia a principaliori debet fieri denominatio.

Et quoniā immanet.

Hic ponit rōem pme proprietatis sc; quare animalia multa agunt et patiunt hm fantasiam. Et est ista. Species sensibiles manent in sensibus interioribus in absentia sensibilium. Ex q̄ sic arguitur. Sicut sensus hm actum mouet appetitum i presentia sensibilis quia ex hoc ꝙ aliquis cognoscit aliquid statim appetit illud. ita fantasia mouet appetitum in absentia sensibilis. sed ex motione appetitus animalia agūt et patiuntur. ergo originaliter hm fantasiā; agūt et patiuntur. Unde patet ꝙ animalia agūt hm fantasiam et sequūt fantasiā. et similiter hoies habētes intellectū velatū id est impeditum passione infirmitate vel somno. sed homines vtentes ratione agūt et patiunt p iudiciū rationis siue intellectus.

Queritur

Utrum ex isto textu posset elici ꝙ sit aliquis sensus altior sensu cōmuni. Dicendum ꝙ sic quia Arestotiles in textu capituli precedentis solum efficaciter probauit ꝙ sit aliquis sensus interior habens illos duos actus de quibus dictum est.

et ideo nihil ibi probauit de virtute cogitatiua et estimatiua. sed in isto textu dicit Arestotiles q animalia multū operanť ꝓm fantasiam et qn̄ q̄ hn̄t operationē circa illa que nō pn̄t cognosci p sensum cōmunē. ideo hic elicit q sit sensus altior sensu cōmuni vt est vtus cogitatiua.

Queritur Utrum intellectus possit velari p infirmitatē pas sionē aut somnū. Dicēdum q sic. quia intellectum velari est ipm impediri in suo iudicio. sicut homo dicit velari oculis qn̄ impedit iudiciū visus de visibilibus. quia ergo cōtingit intellectum impediri ex passione infirmitate vl' somno ideo intellect' dicit ex eis velari.

Arguitur Materiale nō pt agere in immateriale. sed egritudo siue passio aliqua respicit aliqd corpale. ergo nō pōt impedire intellectū q̄ est immaterialis. Dicendū q aliqd dicit impediri dupl'r. Uno mō per se q̄a sc3 impedimentū intrinsece tangit illā rem que impedit. et sic intellectus nō pōt impediri per aliqd materiale vt pbat argumentū. Alio mō aliquid impedit p accn̄s q2 sc3 fit impedimentum in illo qd alteri coniungit sine quo eius operatio esse nō pōt. et sic impedit intellectus ex impedimē to sensus. q2 necesse est intellectū opari p vtutes sensitiuas. sensus aūt impediunť p se ex passiōe infirmitate et somno. Et hoc est qd solet dici q amor et odiū puertūt iudiciū. quia tales passiones trahunt ad se iudiciū rationis.

Queritur Utrum diffinitio fantasie sit bn̄ assignata. Dicendū q sic. Arguit q nō. fantasia est quedam cognitio sensitiua interior. ergo non est motus. Dicendum q motus capit tripl'r. Uno mō ꝓprie ꝓm q diuidit p suas spēs. et sic nō ē hic ad ꝓpositum quia nec est motus augmētationis nec generationis et sic de alijs. Alio modo accipit mo t' p diffusiōe speciei sensibil' ex vna potēa sc3 reseruatiua in potēam cognitiuā. et sic est pdicatio causalis q2 fantasia causat ex tali diffusiōe speciei. Tertio modo accipit mot' p actiōe quā habet sensus post diffusionē speciei ad potēa3 cognitiuā. et sic est pdicatio ꝑemptica quia hoc est ꝑceptiue fantasia. Circa qd sciendū q fantasia significat cognitiōe3 sensuū interioꝝ et pcipue vtutis cogitatiue vl' estimatiue. talis aūt cognitio sequit motū spēi sensibilis a potēa reseruatiua ad cognitiuā. cōcurrūt eīm oēs sensus ad fantasiam quia oportet q spēs sensibilis deferatur a potēa reseruatiua ad cognitiua3 q2 tn̄ cognitō est pncipalius significatū p fantasiā ideo sensus cognitiui pncipalius cōcurrūt.

Arguitur Ex ista diffinitōe sequeretur q videre esset fantasia q2 est motus fact' a sensu ꝓm actū. Dicēdum q non omnis motus et cognitio facta a sensu est fantasia. sed motus factus a sensu interiori. Et hoc pbat ex textu Aresto. q2 dicit q aīalia multū operanť ꝓm fantasiā qd est verum de cognitione sensuū interioꝝ. q2 passiones appetituū cōiungūť sensib' interiorib' sicut et ipē appetit'.

Arguitur fantasia est potēa. ergo nō est operatio q2 est potēa media inter vtutem cogitatiuā ~~in~~ memoratiuā. Dicēdum dupl'r. Primo q n̄ est aliqua potēa media inter potēa3 cogitatiuā et memoratiuā sicut prius pbatum est. q2 opatio que ꝓm aliquos attribuit fantasie ꝓm veritatē cōuenit vtuti cogitatiue. Scdo dicēdum q posito q sit vna potēa media adhuc nō accipit hic fantasia p tali potēa. ꝫ accipit hic p actu fantasiandi. Simile est de memoria. quia q̄uis significat vnā potēam ab alijs distinctā tamen Aresto. diffiniendo memoriā in libro de memoria et reminiscentia nō accipit memoriam p potentia sed pro actu.

E parte autez anime.

Iste est tercius liber de aīa ꝑm sanctū Thomā in q̄ postq̄ Aresto. determinauit de potēijs sensitiuis et de eoꝝ obiectis. Consequenter determinat de ipsa potēa intellectiua siue intellectu ꝑm substantiaz eius. Ratio ordinis est qꝛ ex quo in ista parte incipit ꝓprie determinare de intellectu ꝑm eius naturā. Ex hoc sic arguit. cōmuniora sunt ꝑora vt habetur primo phyoꝝ. sed potēe sensitiue sunt cōmuniores intellectiuis q̄a reperiunt in pluribus. ergo determinatio potēaꝝ sensitiuarū ꝑcedit determinatōem potēe intellectiue. Secūa rō. quia potēe sensitiue subseruiūt potēe intellectiue. ergo oportet ꝑcognoscere opationē potēaꝝ sensitiuarum anq̄ opatio intellectus cognoscat.

Queritur Que sit rō ordinis q̄ potentie intellectiue ꝑcedūt potēam ꝑm locū motiuā. cū tn̄ potēa motiua sit generalioꝛ. et ꝑm naturā cōmuniora sunt ꝑora. Dōm q̄ duplex ē ordo scȝ qūo ad nos et qūo ad naturam. Ordine qūo ad nos illa sūnt priora que sūnt nobis nociora. et sic potēa motiua ꝑcedit intellectiuā tanq̄ nobis nocior. Ordo aūt nature est duplex scȝ generatōis. ꝑm quē ordinē impfectiora sunt ꝑora. et sic iterū potēa motiua est prior intellectiua. Et hoc ex duob⁹ quia cōmuniora sunt ꝑora. sed potēa motiua est cōmunior. Secūo quia potēa motiua est materialior potēa intellectiua. sed materialia a toto genere sūt impfectiora immaterialib⁹. Alius est ordo nature pfectionis et sic pfectiora sunt priora ꝛ sic potēa intellectiua ꝑcedit potēam motiuā tanq̄ pfectior. Et hoc ptȝ ex duob⁹ quia potēa itellectiua est immaterialis vt dictū est. ergo ē pfectior. Secūo quia potēa localiter motiua ꝑncipiat ab intellectu. sed ꝑm naturā ꝑncipiū ꝑcedit ꝑncipiatum. ergo ꝛc. Etiam cōsiderādū est q̄ ordine doctrine potēa intellectiua debet ꝑcedere motiuam. Et hoc ꝓpter duas causas. Prima est quia debȝ immediate poni apud potēam sensitiuam cū potēa sensitiua sit etiam cognitiua sicut intellectiua. sed motiua executiua nō est cognitiua. Secūa ē quia potēe sensitiue subseruiūt intellectui. g° immediate post determinatōem de sensu debet fieri determinatio de intellectu. Aresto. ergo. quia nūc considerandū est de pte aīe qua cognoscit et sapit anima. mouet talem questionem. Vtrū talis pars anime sit sepabilis ab alijs partib⁹ siue ꝑm magnitudinē. i. loco et subiecto sicut Plato qui posuit aīam intellectiuam esse in capite. vel ista ps sit sepabilis ab alijs partib⁹ ꝑm rōnem. Et iterū considerandū est quā drīam habȝ illa pars ab alijs. Et iterū qūo fiat et quid sit intelligere. id est quis sit actus intellectus et quo modo compleatur.

Queritur De quo d̄terminat in isto tercio libro. Dōm q̄ primo de parte intellectiua. Secūo de parte motiua. Et in fine hui⁹ tercij compant ptes aīe ad inuicē. Secūa ps ibi. de mouente aūt. Tercia pars ibi. Vegetabile quidem.

Queritur Quare dicit Aresto: de parte anime. Dōm q̄ dicit contra opinionē antiquoꝝ et ꝑcipue Auerrois et Auicēne qui dixerunt q̄ intellectus esset substantia sepata et cōtinuaret ipi aīme p fantasmata et p talē continuatōem aīa intelligeret. Contra quod dicit Arestotiles q̄ est pars et non tota substantia.

Arguitur Anima est simplex forma ergo nō habet partes integrales. Dōm q̄uis anima nō habeat ptes integrales et q̄titiuas sicut habent res materiales neqȝ habet ptes essentiales phisicas quia nō componit ex materia ꝛ forma q̄uis bene habeat ptes essentiales diffinitiuas. habȝ tn̄ partes potestatiuas et subiectiuas. quia habet potēas que sunt ptes potestatiue ꝛ ptes eius subiectiue sūt anima vegetatiua sensitiua et intellectiua.

Arguitur Ille pticule cognoscere et sapere idem sunt. g° ponūt

supflue. ¶ Dōm q̄ q̄uis sape et cognoscere sint idem subiecto quia spectant ad intellectū differūt tamē rōe. Et hoc dupr̄r quia anima dicit cognoscere q̄tum ad apphensionē simplicē. et dicit sape re q̄tum ad iudiciū. vl̄ dicit cognoscere q̄tū ad intellectum practicū. et dicit sape q̄tum ad intellectū speculatiuū cui⁹ pncipalis habit⁹ est sapiā.

Queritur Quare Aresto. mouz istā questionē et nō soluit tā et q̄uo debeat solui. ¶ Dōm q̄ intellect⁹ capitur dupl'r. Vno modo p tota essentia aie intellectie et sic Aresto. prius soluit istaz questionē in scdo hui⁹ vbi dixit. sepatur aūt hoc ab hoc sicut ppetuū a corruptibili. Alio modo accipit intellectus put significat poñam et tūc ipm intellectū esse sepatum vl̄ sepabilem a corpe est ipm nō vti organo corporeo. et sic Aresto. postea pbat intellectum esse sepatatū.

Queritur Vtrum intellectus sit sepatabilis ab alijs potentijs magnitudine. i. loco vl̄ subiecto vl̄ ratione. ¶ Dōm q̄ intellectus differt ab alijs potentijs aie ratione. i. essentiali diffinitōne sed pprie non differt ab eis subiecto id est materia. q̄a intellectus non est in aliquo subiecto sicut in materia.

Si igitur est intelli.

Hic soluit questionē vltimo motam scz q̄uo stat ipm intelligere. Et vult q̄ itelligere sit sicut sentire. sicut eīm sentire fit p hoc q̄ sensibile mouet sensum et sensus patit a sensibili. sic intelligere fit p hoc q̄ intelligibile mouet intellectū et intellect⁹ patit ab intelligibili. Distinguit tñ Aresto. passionē in textu. Et vult q̄ ipa passio qua intellectus patit ab intelligibili nō est passio pprie dicta que fit p abiectionē alicui⁹ pfectōis a patiente. Loquendo ergo de passione pprie dicta tūc intellectus habet oppositā cōditōem scz q̄ est impassibilis. quia passio pprie dicta est pncipiū corruptibilitatis. sed intellectus est incorruptibilis ergo nō pōt pati passione pprie dicta licet bene improprie dicta que nihil aliud est q̄ reductio de poña ad actum. et ideo intellectus est in poña ad intelligibilia sicut sensus ad sensibilia. Ex q̄ cōcludit Aresto. istā conclusionē. Sicut se habet sensitiuum ad sensibilia ita intellectiuum ad intelligibilia.

Arguitur Iste conditōes sunt oppo site scz q̄ intellect⁹ sit passibilis et impassibilis. ergo nō pñt vni cōuenire. ¶ Dōm q̄ si passio capiat eodē modo tunc non pōt aliquid esse sil' passibile et impassibile. hic aūt capit Aresto. passionē diuersimode. dicit eīm intellectum esse passibilem passiōe impropie dicta que est passio pfectiua. et dicit intellectum esse impassibilem s̄ tunc loquit de passione corruptiua que solum contingit in habentibus materiā. Circa qd̄ sciendū q̄ pati capit tripl'r. Vno modo pm q̄ fit cū abiectione forme naturalis ꝛ sic dicimus q̄ aqua patit ab igne qñ abijcitur frigiditas. Alio mō dicit pati qñ abijcit forma ab aliquo subiecto siue talis forma sit naturalis siue nō naturalis. sic abiectio caloris in aqua calida dicit passio quia abijcit calor qui non est forma naturalis aque. Tercio modo omnis reductō de poña ad actum dicit passio. et illa dicit passio pfectiua cū actio sit pfectio poñe. Et istam terciā passionē habet tam intellectus q̄ sensus.

Necesse est itaqz quo.

Hic Aresto. ex pdicta conditōe intellectus scz q̄ est passibilis passione pfectiua cōcludit naturaz intellectus scz q̄ intellectus est immixtus ex rebus corpalibus id est nō est compositus ex naturis rerum corpaliū sicut dicebant antiqui. Arguebant eīm sic. necesse esse intellectū est compositum ex omnib⁹ rebus vt omnia cognosceret. q̄ sile a simili cognoscat. Sed Aresto. arguit pcise oppositū sic. Si intellectus dz cognoscere oēs res sicut cognoscit ergo est necesse q̄ nō habeat compositōem in se aliarū rerū. quia intus existēs phibet extraneū. i. si intellectus haberet in se compositōem ex aliquibus rebus intelligibilib⁹ tunc impediret ne posset alia intelligere. et simile est de sensu quia si sensus esset compositus ex reb⁹ sensibilibus tūc impediret a cognitione sensibiliū sicut si pupilla oculi esset colorata ali quo colore tūc nō videret alios colores. et ideo vult Aresto. q̄ intellectus nō pōt esse alicui⁹ determinate nature materialis. nec etiam pōt esse composit⁹ ex omnibus rebus quia ex vtroqz impediret ab intelligibilitate aliarū rerū. Et in hoc etiam concordabat Anaxagoras qui posuit intellectum esse immixtum. dixit eīm Anaxagoras q̄ intellectus esset immixtus ex omnibus rebus corpalibus vt ipis imperaret. i. suo impio omnes res corpales moueret. ¶ Circa qd̄ notandū q̄ Anaxagoras posuit p principio toti⁹ entis vnū cahos cōfusū

in quo simul cōtinerent confuse·i·sine ordine oīa que sunt in vniuerso·ad hoc aūt q ex illis rebus constitueret vniuersum requirebat q haberēt ordinem ad inuicem sicut iam habent elementa admixta· istū āt ordinē acq̄rebāt ab vno itellectu segregante talia corpa ex cahos cōfuso·C Ex quo patz q iste intellectus habuit imperiū supra oēs alias res corpales·si eñ iste intellectus esset corporalis tunc nō haberet imperiū supra res corporales quia par in parem non habet imperium vt dicit regula iuris

Queritur

Utrum positio Anaxagore possit aliqualiter eē vera·C Dōm q positio Anaxagore nō pōt eē vera de intellectu humano de quo Aresto·loquitur hic·quia ille nō pōt omnib⁹ rebus naturalib⁹ imperare cū nō sit sup̄ res naturales vel corpales sed naturaliter cōiunct⁹ corpi. Pōt tñ illa opinio esse vera de intellectu diuino quia intellect⁹ diuin⁹ habet imperiū sup̄ omnia corpa·et etiam in pncipio res fuerūt pducte absq̄ illa distinctōne q̄ ā iam habent et postea fuerunt tribus diebus distincte·vl' pōt dici loquēdo de intellectu diuino q res fuerunt in cahos confuse·i·in nihilo ante pductionē rez et ex tali cahos·i·nihilo res sunt p talē intellectū pducte·Deficit ergo Anaxagoras in hoc q dixit in cahos confuso res preexistere sm substantiā qd est falsum quia sūt a deo ex nihilo pducte·

Dico autē intellectū·

Hic Aresto·exponit de quo intellectu intelligat dictū suū· Et dicit q suū dictū debeat itelligi de intellectu quo aīa opinat·i·cognoscit ztingētia que subdunt opinioni·et intelligit quo ad necessaria que cadūt sub scientia vl' sub intellectu· et hoc dicit ad excludendū intellectū diuinū de q̄ loquit Anaxagoras. Deinde cōcludit contra antiquos q aīa est nihil actu eoz que sunt añ intelligere·i·q anima nō est in actu aliqd intelligibilium añq̄ intelligit quia qñ intelligit tūc intelligibilia sunt in anima sm suas spēs·et ideo postq̄ intelligit tunc sunt res in anima sed nō ante intelligere·in hoc eñ differt intellectus noster ab intellectu diuino quia intellectus diuin⁹ etiā añq̄ intelligit est in actu·quia nō intelligit p spēs acceptas a reb⁹ sed intelligit omnia p suā essentiam in qua omnia vident·

Arguitur

Intellectus est alicui⁹ determinate nature·g° nullas als res pōt intelligē·C Dōm q natura accipit dupl'r·Uno modo p natura corpali·et sic est verum q si intellectus haberet aliquā determinatam naturā corpalem tūc nō posset omnia intelligere·Alia est natura spūalis et illa nō impedit intellectionem· Et rō est quia q̄to aliqd est plus segregatū a materia tanto est plus capax aliarū formarū·qr ergo intellectus est immaterialis ergo pōt in se recipere formas et spēs intelligibiles omniū rerum corpaliū·

Arguitur

Intellectus est aliquid intelligibiliū ante itelligere ergo Aresto·inconuenienter ponit istā ppositōem pbat quia intellectus potest seipm intelligere· C Dōm q duplicia sunt intelligibila·Quedam sunt que pmo et ppe p intellectum cognoscunt et sunt illa cui⁹ spēs intelligibiles sunt in intellectu·et de talibus loquit Aresto·quia sic intellectus añq̄ intelligit nō est aliquid taliū intelligibiliū·talia eñ intelligibilia sunt quiditates rerum materialiū·Alia sunt intelligibilia que nō pmo sed ex cōsequēti et secundario cognoscūtur sicut sunt ipa pōna intellectiua habitus intellectualis actus intellectus et essentia aīe· et tunc ppositio est falsa quia intellectus est vl' habz in se talia intelligibilia añq̄ incipiat intelligere et quia seipm intelligit ideo est aliquid intelligibilium ante intelligere

Neqz misceri est ratō·

Hic q̄nt Aresto·ondit q intellect⁹ nō sit virtus organica et hoc ideo quia prius dictum est q sic se habet sensibile ad sensum sic se habet intelligibile ad intellectum·cū ergo sensus sit vtus organica idem videt dōm de intellectu·hoc ergo excludit Aresto·et vult q intellectus nō misceat corpori scz sm organū qd sic pbat· Si intellectus essz in organo corporeo tūc nō possz omnia corpalia intelligere·sed intellectus intelligit omnia corpalia·ergo nō est in organo corporeo·Minor patet quia quiditas rei materialis est obiectū nostri intellectus·z sic intelligit omnem quiditatē materialem·Maiorē pbat Aresto·quia quelibet potentia organica conformat organo·et ideo si organū in se habeat aliquā formam obiecti tūc nō pōt aliquid obiecti cognoscere·vt si oculus habeat in se aliquē colorem tunc nō pōt pōna visiua

Videre aliquem colorem.

Arguitur Oculus qñq; est calidus et qñq; frigidus et tñ pōt cognoscere omnia visibilia. ergo nō est verum q organū habēs in se aliquā qualitatē impediatur a cognitiōe alioꝝ obiectoꝝ. ¶ Dōm q nō est sic intelligendū q organū habēs in se formā cuiuscunq; obiecti impediat a cognitōe alioꝝ. sed organū habens in se formā sui obiecti impedit a cognitione alioꝝ. sic ad ppositū obiectum intellect' est quiditas rei materialis in cōmuni. si ergo organū eius esset qualitercunq; compositū ex aliqua re materiali tūc impediret intellectus a cognitione aliarum rerum materialiū. quia quelibet res materialis continet sub obiecto intellectus.

Et bene iam dicentes

Hic auctor adaptat hoc qđ dictum est de opiniōe antiquoꝝ. quia eñ dictū est q intellectus nō pt esse in organo corpali ex hoc q tūc non reciperet spēs aliarū rerum. bene dicebant antiqui q aia esset locus spēꝝ intelligibiliū nō tñ quelibet sed aīa intellectiua quia intellectus nō est habens organū. sed alie potē vegetatiue et sensitiue sūt in aliquibus organis corpalibus. qpꝑ ergo possit dici de sensibus pticularibus q sint loca specierum. quia visus recipit species visibiliū. audit' spēs audibiliū et sic de aliis. nō tñ pōt vl'r dici q aliquis sit locus vl'r omniū spēꝝ q intellectus.

Queritur Quem errorem hic excludit Aresto. cum dicit animam esse locum spēꝝ. ¶ Dōm q hic excludit opinio Auicenne qui dicit q in intellectu nostro nō maneant spēs intelligibiles post actualem intellectionem. hoc aūt est contra naturā loci. q2 loc' habet cōseruare locatum. si ergo spēs intelligibiles nō reseruarent in intellcū nostro impmeter diceretur q intellectus esset locus spēꝝ.

Arguitur Si intellectus esset locus spēꝝ sequeret q species nō essent subiectate in intellectu. qa locatum nō est subiectatum in loco. ¶ Dōm q ista locutio est metaphorica et silitudinaria et ideo nō oportet q sit similitudo ſm omnia. ſ; sufficit similitudo ſm aliqua. Est ergo quadruplex silitudo. Prima est sicut locus terminat p locatum. ita intellect' terminat ad opandum p species itelligibiles. qa ppter diuersas species itelligibiles opat diuersa. Pōt etiam vn' locus successiue mlta locata i se recipe. ita intellect' suscipe pt successiue plres spēs intelligibiles. Item loc' hñs in se vnū locatū nō pōt naturaliter aliud recipe. sic etiam intellect' nō pōt recipe plures species intelligibiles illis simul vtendo. quia qñ vtit vna specie intelligibili nō pōt sil alia vti. Scōa silitudo est. sicut loc' est cōseruatiu' locati ita intellectus est cōseruatiuus specierū intelligibiliū. et ideo dicit intellect' memoria quia reseruat species intelligibiles. et istam similitudinē tangit Aresto. in textu. Tercia similitudo est. sicut locus est pncipiū generationis rerum genitarū. sic intellectus agens est pncipiū generatōis specierū intelligibiliū. Quarta est. sicut vnūqđq; tendit in suū locū naturalē ita spēs sensibiles accepte sub lumine intellectus agentis naturaliter tendūt ad intellectum possibilem. Est tñ drña inter intellectum et locū. et spēm intelligibilem et locatū. quia locatū nō est in loco subiectiue. sed species intelligibilis est in intellectu subiectiue.

Arguitur Species intelligibiles sūt singulares. ergo sūt in aliqua potēa organica. pña tenet quia indiuiduātō fit p materiā. ¶ Dōm q dupl'r aliquid dicit singulare. Vno modo pmo et p se et qđ sic est singulare hoc est in materia. Alio modo aliquid est singulare ex consequēti quia sc; est in aliquo qđ vlterius est i alio qđ est in materia. et qpꝑ iste talis singularitas originaliter fit ex materia. non tamē est pxime ex materia. ꝛ sic est de specie intelligibili quia spēs intelligibilis pxime est in intellectu qui est immaterialis. et vlterius intellectus est in anima et anima in corpe. aīa ergo immediate indiuiduat ex corpe. sed intellect' habet indiuiduationem mediatam ex corpore quia per animam.

Queritur Utrum spēs intelligibiles semp maneāt in intellectu. vl' vtrū ille species sic recepte corrūpant. ¶ Dōm q postq species intelligibiles sūt semel recepte in intellectu nō pñt corrumpi. qđ sic patz quia forma existens in subiecto tripliciter pt corrumpi sed nullo istoꝝ modoꝝ spēs intelligibilis corrūpit. Corrūpit eñ pº forma exñs i subiecto a suo contrario. sicut frigiditas existens in aq corrumpit ex calore ignis. et sic species intelligibiles non possunt corrumpi cū nō habeant contrariūm. Scōo aliqua forma existens in subiecto corrūmpitūr ad corrūptōem subiecti. sicut albedo

existens in homine corrumpit ad corruptōem hominis. et sic species intelligibiles nō pñt corrūpi quia sunt in intellectu q̄ est incorruptibilis. Tercio corrumpit aliqua forma existens in subiecto p defectum cōseruantis et sic lumē in aere corrūpitur deficiēte sole. et sic species intelligibiles nō pñt corrumpi quia lumē intellectus agentis est semp pñs intellectui possibili et p ɔñs semp illuminat species ibi existentes.

Arguitur Spēs sensibiles corrūpuntur in sensu. ergo etiā spēs intelligibiles in intellectu. ɔña tȝ a sili. ¶ Dōm q̄ nō est sile. quia spēs sensibiles sūt in organis corporalibus quia sunt in sensibus interioribus. cū ergo accñs corrumpat ad corruptionem subiecti pñt spēs sensibiles corrumpi ad corruptōem organoꝝ sensitiuoꝝ. et ideo corrupto corpe nō corrumpunt spēs intelligibiles sicut spēs sensibiles. Pñt etiam spēs sensibiles corrumpi p indispositōem organoꝝ manētib⁹ tñ organis icorruptis.

Arguitur Ex hoc sequeret q̄ scientia semp maneret in nobis. q̄ p spēs intelligibiles nos cognoscim⁹ res ꝫ semp manēt spēs intelligibiles ergo semp manēt scie. ¶ Dōm q̄ nō est sile de speciebus intelligibilib⁹ et de scientia quia spēs intelligibiles sunt simplices forme existentes in intellectu nō hñtes ɔtrariū, vt dictū est. In scđa aūt opatione intellect⁹ et in tertia inueniē contrarietas in scđa in q̄ est verum vl' falsum. falsum opponit vero. et ideo intellectus in scđa opatōe pōt corrumpi q̄tum ad eius obiectum sic scȝ q̄ itellectus assentiat falso qui prius assentiebat vero. etiā in tertia opatōne intellectus p quā in nobis generat scia pōt intellectus corrumpi et hoc duplr. Uno modo p deceptionē argumētatōnis false. quia sicut p sylogismū demonstratiuū generat in nobis scia ꝓm terciam opatōem intellectus. ita p sylogismum falsigraphū qui cōtrariat sylogismo demonstratiuo generat in nobis error contrari⁹ scie. et hoc nō fit p alteratōem in itellectu factam. sed p alteratōem factā in fantasia. per hoc eñi q̄ aliter disponūt fantasmata eliciunt alie ꝓpositiones ꝓm ordinatōnē fantasmatū. quia ergo p falsam argumentatōem fantasmata inordinate disponunt. sic eliciunt false ꝓpōnes in intellectu et fit deceptio. Alio modo contingit sciam periri ab intellectu p obliuionē. Ratio illius est q̄a sicut aliquid generat ita etiam cōseruat et p illius oppositum corrumpit. sed scientia in nobis generat p vsum et opatōem quia ex actibus sepe reiteratis generat habitus. qñ ergo aliquis nō vtit sciencia habita perit habitus ab itellectu. et quia qñq̄ȝ contingit q̄ nō possum⁹ vti scientia ꝓpter indispositōem sensuū iterioꝝ ideo dicit scia corrūpi p egritudinem.

Quoniam autem nō

Quia dictum est q̄ intellectus est vtus passiua sicut sensus. Hic Aresto. ponit drñam iter passibilitatem sensus et itellect⁹. Et intēdit Aresto. q̄ q̄uis tam sensus q̄ intellectus patiāt a suis obiectis passione pfectiua. est tñ drña q̄tū ad obiectum excellenter acceptum. quia excellēs sensibile corrumpit sensum. sed excellens intelligibile nō corrumpit intellectū sed magis pficit ipm. Ratio diuersitatis est q̄a sensus est vtus in organo corporali et ideo excellens sensibile corrumpit ꝓportionem organi. sed intellectus est vtus immaterialis et ideo nō pōt corrumpi ad corruptionem organi quia nō habet organū. et ideo maxime itelligibilia magis pficiunt ipm intellectū. Quia dicit text⁹ sensitiuū nō est sine corpe sed intellectus est sepatus.

Arguitur Intellectus nō est sepat⁹ pbat quia ab essentia cōiuncta nō fluit potēa sepata sed aia est essentia coniūcta corpi. ergo ab ea nō fluit aliqua potēa sepata. ¶ Dōm q̄ duplr aliqua essentia est cōiunta corpi. Uno mō p informatōem tm̄ et non p immersionem et sic aīa rōnalis est ɔiuncta corpori. et a tali forma cōiuncta bene pōt fluere potentia sepata. quia q̄uis talis forma sit in corpore nō tñ habet legem corpis quia est immaterialis. Alia est essentia ɔiuncta corpi p informationem et immersionē simul quia sequit legē corporis. sicut essentie brutoꝝ et alioꝝ aīatorum et ab essentia sic cōiuncta p immersionē nō fluit potēa separata.

Queritur Utrum anima debeat pl⁹ dici sepata a corpe vl' intellectus. ¶ Dōm q̄ aīa rōnalis accipit dupliciē. Uno modo ꝓut includit in se potēas sensitiuas et vegetatiuas. et sic anima est minus separata q̄ intellectus. Alio modo accipit aīa ꝓm potentias intellectiuas tm̄. et sic aīa est plus sepata q̄ intellectus. quia tūc intellectus separatur ad separatōem anime. et ideo separabilitas pri⁹

est in anima et postea in intellectu. quia quicqd repitur in causis et in effectibus hoc potiori mō cōuenit causis q̄ effectibus. sed separabilitas cōuenit anime sicut cause. ergo plus conuenit anime q̄ intellectui.

Arguitur Si intellectus esset separatus ab homine tūc sequeretur q̄ homo nō esset intellectualis. quia qḋ ē separatum ab aliquo nō denominat ipm. ¶ Dōm q̄ dupliciter aliquid est sepatū ab alio. Uno mō ḃm esse et opationem simul. et hoc non denoīat illud a quo est sic separatum. sicut albedo separata ab homine nō denoīat hominē. Alio modo aliqḋ est separatū ab alio ḃm opatōem q̄uis sit ei cōiunctū ḃm esse. et sic intellectus est separatus a corpore. quia intellect⁹ nō opat p aliqḋ organū corporale tāq̄ in eo existēs subiectiue q̄uis vtatur organis sensuū interioꝝ sicut ipis sensibus per ministeriū. si tū intelligat de essentia anime rōnalis tunc illa etiam dicit separata a corpore quia nō dependet a corpore in esse q̄uis bene in fieri. et hoc ideo est quia ipa nō est forma educta de poña materie v̄tute agentis naturalis sicut alie forme naturales. et ideo sicut nō est facta v̄tute materie seminalis ita nō depēdet in suo esse a materia. secus est de aliis animab⁹ quia alie anime v̄tute seminis pducūt. ergo etiam cū materia corrumpunt.

Arguitur Intellectus impedit a corpore. ergo dependet a corpore et p ɔ̄ns nō est separatus a corpore. ¶ Dicendū q̄ dupl'r aliquid impedit per alterū. Uno modo per se et qḋ sic impedit a corpore est in corpore. et sic sens⁹ impedit a corpore sicut visus impedit si oculi indisponant. Alio modo aliquid impedit per accn̄s quia scz in sua operatione vtitur corpore ministerialiter q̄uis nō sit i corpore subiectiue. et qḋ sic impedit a corpore non est necesse esse in corpore. et sic intellectus impedit a corpore quia scz intelligit per misteriū sensuū interiorum

Queritur Utrum intellectus possibilis ḋ quo Aresto. hic loquit sit substantia separata ¶ Dōm q̄ Arest. manifeste h̄ cōparat intellectū ad sensum. vult ergo q̄ sensus nō est sine corpore. i. sine organo corporali. sed intellectus est separatus scz ab organo corporali. Sz aūt nō possz dici q̄ intellect⁹ possibilis sit substantia separata. Patet primo per experientiam quia quilibet in seipo ɔ̄noscit se intelligere ergo oportet q̄ in ipo sit p̄ncipium illius operationis. Scḋo quia nihil dicit agere formaliter nisi per formā que est in agente. sz homo dicit formaliter itelligere ergo oportet q̄ p̄ncipiū illius actionis sit in homine. ergo nō est separatū ab eo sic q̄ sit substantia separata. Et simile est. naz aqua nō dicit calefacere calore ignis qui est extra ipm sz calore pprio qui est i ipo. Tercio. quia sequeret q̄ homo nō esset intellectualis vl' rōnalis. et tunc in homine perfectissima anima esset sensitiua. nō eni p̄t forma separata aliquā rem denominare. Quarto si intellect⁹ possibilis esset substantia separata sequeret q̄ vno homine intelligente oēs homines intelligerent. Sequela ptz quia vnitas operationis sequitur vnitatem operantis. cū ergo sit vna substantia separata que est itellectus possibilis. sequeret q̄ illa substantia intelligente omnes intellectus intelligerent. verū est tn̄ q̄ Auerrois soluebat istḋ vltimū argumentum q̄ spēs quib⁹ fit intellectio sunt actu in intellectu separato et potēa in fantasmate. et iḋo posset intellectus mouere fantasiam vni⁹ hominis et nō alterius. et sic vnus homo intelligeret alio nō intelligente. sed istud est magis icōueniens quia cū spēs intelligibilis sit accn̄s vnum accn̄s esset in diuersis subiectis scz in intellectu separato et in diuersis fātasmatib⁹

Arguitur Nisi intellectus sit separatus sequeret q̄ intellectus erit corruptibilis. Sequela ptz quia si intellectus nūat ad numeꝝ corporꝝ tunc pereunte corpore perit intellectus. ¶ Dōm q̄ dupl'r aliq̄ forma depēdet ab aliqua materia. Uno modo in fieri et conseruari. et sic anime brutoꝝ dependent a materia. quia necesse est tales animas et fieri et cōseruari a materia. Alio modo depēdet aliq̄ forma a materia ḃm indiuiduatōnem q̄tum ad fieri sed non q̄tum ad cōseruari. et sic anima rōnalis in corpore dependet quia nō p̄t fieri in p̄ncipio nisi a corpore. quia si deus crearet animam rōnalem extra corpus tunc esset substantia separata et nō anima. Simile est de intellectu qui indiuiduat p accn̄s a corpe vt sup̄ dictum est.

Arguitur Si spēs intelligibiles essent in intellectu singularisato tunc non repn̄tarent vl'e quia essent indiuidue. ¶ Dōm q̄ spēs intelligibiles capiunt dupliciter. Uno modo put compant ad subiectum in quo sunt. et sic sunt singulares. qz intellect⁹ est in aīa

singulari q̄ indiuiduat̃ ad indiuiduatōem corpo ris. Alio modo compant̃ sp̄es itelligibiles ad ob iectum qḋ rep̄ntant et sic sunt vl̄es quia rep̄sen tant vl̄e. Simile est de statua regis. quia statua regis nō rep̄ntat hunc vel illum regem sed regē in cōmuni. et hoc contingit ideo quia intellectus noster est immaterialis. et ideo sp̄es intelligibilis immaterial̃ pōt rep̄ntare aliquod vl̄e qḋ nō pt̄ sp̄es sensibilis q̄ est in organo corpali.

Arguitur Plures homines itelligūt vnū obiectū. ergo hn̄t vnā intellectionē. ɔn̄a tenet. quia vnitas opationis sequit̃ vnitatem obiecti. ¶ Dōm q̄ ɔcept⁹ siue in tellectus capit̃ dupl̄r. Vno modo p̄ actu cōcipiē di et sic plures homines nō hn̄t vnū conceptum actus em̄ variat̃ ad variatōnem p̄ncipiox. sicut ergo sunt plures intellectus nr̄i ita sūt plures conceptus nr̄i. Alio modo accipit̃ cōceptus pro re concepta siue p̄ obiecto. et sic plures homines pn̄t habere vnū conceptū siue intellectum. q2 pn̄t concipe vnū obiectū. et simile est de visu q̄a plu res homines pn̄t habere vnū obiectū visus non aūt vnū actum videndi. Nec est verū q̄ vnitas opationis sequat̃ vnitatem obiecti. sed sequitur vnitatem forme opantis.

Cum autē sic singu.

Postq̄ Aresto. determinauit de natura intelle ctus possibilis. hic consequenter determinat quō intellectus ducit̃ de pōtia ad actuz. Et p̄mo quō ducit̃ ad actum p̄ sp̄em intelligibilem. Scḋo quō ducit̃ ad actum p̄ obiectū. Primo dicit q̄ tunc in tellectus possibilis fit i actu qn̄ fit singula. i. qn̄ recipit in se sp̄es intelligibiles omniū rerū. et qn̄ recipit tales sp̄es tūc pōt opari p̄ seip̄m. et ideo tunc intellectus est in actu et in pōtia. Est em̄ in actu p̄ sp̄em intelligibilem. et sic est in actu p̄mo sed est in pōtia ad opationē. et ideo est in pōtia ad actum scḋm. Ex quo sequit̃ q̄ intellectus est differēter in pōtia qn̄ habet speciē intelligibilem. et an̄q̄ recepit eam. quia an̄q̄ recepit speciem in telligibilem scʒ ante addiscere vel inuenire est in pōtia simpliciter. q2 est in pōtia tam quo ad actū p̄mū q̄ quo ad actum scḋm. Sed habens sp̄em intelligibilem est in pōtia ad actum scḋm et ha bet actuʒ p̄mū. qn̄ ergo intellectus sic est in actu tunc pōt seip̄m intelligere.

Queritur Quot dispositōes pōt ha bere intellectus nr̄. ¶ Di cendū q̄ tres q̄uia qn̄q3 intellectus est simplicit̃ in pōtia qn̄ nondū acquisiuit species intelligibi les. sicut est intellectus pueri an̄q̄ habʒ vsūm rō nis q̄a in intellectu pueri nulla est sp̄es intelli gibilis. Alio mō accipit̃ intellectus p̄ut ē simpl̄r in actu qn̄ scʒ vtit̃ specie intelligibili quā in se ha bet. sicut ptʒ in ph̄o considerante aliquid in ph̄ia. Tercio modo intellectus est p̄tim in actu et par tim in pōtia scʒ qn̄ habet sp̄em intelligibilem sed p̄ ip̄am nō considerat. sicut ptʒ in ph̄o dormiēne et sic intellectus dicit̃ esse in pōtia ɔ̄pinqua s̄m Aresto. scḋo hui⁹. Tunc ergo intellectus dicit̃ in actu qn̄ hʒ sp̄em intelligibilem sicut in textu dicit̃

Queritur Quare Aresto. dicit in te xtu q̄ itellect⁹ habēs spe tiem nō est eodem modo in pōtia sicut an̄ addi scere aut an̄ inuenire. ¶ Dōm q̄ hoc dicit ad de notandū q̄ aliquis dupl̄r pōt reduci ad actū sci endi siue ad habendū sp̄em itelligibilez. Vno mō p̄ p̄priam inuentionē. et talis modus p̄ncipalit̃ fit p̄ sensum visus. Scḋo contingit p̄ hoc q̄ ali quis ab alio addiscit. et talis modus acquirendi sciam fit p̄ auditū. et hoc est qḋ dicit Aresto. q̄ sunt duo sensus discipline scʒ visus et audit⁹. q̄a p̄ illos sensus possum⁹ disciplinā recipe.

Queritur Cui⁹ nature sit sp̄es itelli gibilis et vtrū sit substan tia vl̄ accn̄s. ¶ Dōm q̄ sp̄es intelligibil̃ est acci dens exn̄s in itellectu sicut in subiecto qḋ p̄bat̃ duabus rōnibus. Prima est. illud est forma quo aliquid est in actu quia actus et forma idē sunt Sed p̄ sp̄em intelligibilem intellectus est i actu. ergo sp̄es intelligibilis est forma ip̄ius itellect⁹ ƀ nō pōt esse forma substantialis quia nō dat esse substantiale alicui materie. ergo est forma accidentalis. Scḋa rō est. intellectus noster s̄m Aresto. est in pōtia. ergo ē in pōtia ad aliquam formam informantē. g⁹ sp̄es intelligibilis ē for ma informans intellectum et non pōt eē talis forma substantialis. g⁹ est accidentalis.

Queritur In quo predicamento sit illa forma accidentalis. ¶ Dōm q̄ est accn̄s de p̄ma specie qualitatis.

Arguitur Q̄ non. quia si sic tūc esset habitus vl̄ dispositō. ƀ nul lum illox est dōm. ¶ Dicendū q̄ est habitus q̄a est qualitas difficulter mobil̃ cū p̄us dictum sic q̄ semp̄ maneat in intellectu. Et qn̄ arguit̃ dis ponit hominē ad sciam ergo est dispositō. Dōm

ꝙ spẽs intelligibilis accipiṫ dupl͛r. Uno mõ ƥm se et absolute et sic est hitꝰ q̄ e q̄litas difficulter mobil͛ q̄ nõ pt remoueri ab intellectu. Alio mõ accipiṫ spẽs intelligibilis in ordine ad sciam que resultat ex spẽbus intelligibilibꝰ sil͛ cũ lumine intellectuali. et sic põt dici dispositio quia disponiṫ intellectum ad hoc ꝙ talis habitus resultat in intellectu. Ex quibꝰ ptꝫ ꝙ realiter diñt spẽs intelligibil͛ et scia q̄uis em̄ spẽs intelligibil͛ et sciẽtia sint de vna spẽ qualitatis tñ diñt sicut originãs et originatũ quia species intelligibilis est origo scie resultantis ex spẽ et lumine intellectus.

Arguitur Species sensibil͛ est eiusdem nature cũ re sensibili ergo species intelligibil͛ erit eiusdem nature cũ re intellecta sed res intellecta est substãtia. ergo species intelligibilis est substantia. ¶ Dõm ꝙ nullo modo est sil͛e de specie intelligibili et sensibili. quiã species sensibil͛ a toto genere est accñs ⁊ iõ põt esse eiusdem nature in organo sicut in subiecto. sed species intelligibil͛ est necessario accñs q̄a debet esse in intellectu sicut forma sed intelligibilia sunt q̄nq̄ȝ substantie. et sic est impossibile ꝙ species intelligibil͛ sit eiusdẽ nature cũ re intellecta quia accidens nõ est eiusdem nature cũ sb̄a.

Arguitur Si species intelligibil͛ est accñs. ergo accñs erit p̄ncipium cognitionis substantie. ¶ Dõm ꝙ duplex est p̄ncipiũ cognitionis. Aliq̄d est q̄d tenet se ex parte cognoscentis et hoc semp erit accñs quia debet esse in cognoscente. et sic species intelligibil͛ est p̄ncipiũ cognitionis. quia nisi intellectus habeat spẽm intelligibilem nõ erit in ip̄o intellectu cognitio. Aliud est p̄ncipiũ cognoscendi ex parte rei cognite siue ex parte cognoscibil͛. et sic quiditas seu diffinitio rei diciṫ p̄ncipiũ cognoscẽdi. et sic dicimus ꝙ vnũq̄dq̄ȝ cognoscimus ꝑ suã diffinitionem. et illo modo accñs nõ est p̄ncipiũ substantie.

Arguitur Nihil agit vltra suã speciem. ergo accñs nõ ẽ p̄ncipium cognitionis substantie. ¶ Dõm ꝙ agere accipiṫ dupl͛r. Uno modo ꝓprie ƥm ꝙ agere ẽ aliquem effectum ꝓducere. et sic nihil agit vltra suã speciem quia effectus cause efficientis nõ debꝫ eẽ dignior causa. Alio modo accipiṫ agere cõmuniẽ ꝓut se extendit ad rep̄ntare. et sic aliquid pt agere vltra suam spẽm siue naturã. q̄a effectus sũt rep̄ntatiui suarũ causarũ. et tñ causa excedit speciem effectus. vt ymago regis rep̄ntat regem. et tamẽ ymago est accidens.

Quoniam aũt aliud

Postq̄ Aresto. dixit q̄o intellectus fit in actu ꝑ spẽm intelligibilẽ. hic ꝯ̄ter determinat quomõ intellectus fit in actu ꝑ obiectum. Et intendit ꝙ quiditas rei materialis est obiectũ nostri intellectus. Et hoc sic ꝓbat. quia aliud est magnitudo id est suppositũ in mathematicalibꝰ et magnitudinis esse. i. quiditas siue diffinitio. et etiaȝ aliud est aqua. i. suppositũ in rebus phisicalibus. et aque esse id est quiditas ĩ rebus phisicalibus. et similiter est in omnibꝰ aliis rebus tam mathematicalibus q̄ phisicalibus hoc tamẽ nõ est vẽ de eum in omnibꝰ. scꝫ ꝙ aliud sit suppositũ et aliud quiditas. quia in quibusdã scꝫ in sep̄atis a materia. idem est caro et carnis esse. i. idem est suppositũ et quiditas. Et poniṫ ibi caro ꝓ exẽplo in sep̄aratis. quia sep̄ata sũt nobis ignota sub suis ꝓpriis noĩbꝰ. igͦ oportuit circũloqui talia separata ꝑ aliqua materialia nobis nota. Ex his ergo sic concludit Aresto. ꝙ aliud sunt suppositũ et natura in materialibus aliud scꝫ in ordine ad potẽtiam cognitiuã. sicut ergo suppositũ cognosciṫ ꝑ sensum. ita quiditas cognosciṫ ꝑ intellectũ. q̄e quid aũt cognosciṫ ꝑ aliquã potẽtiam est eius obiectum. est ergo alia potẽtia in nobis qua cognosciṫ singularia scꝫ sensus qui ꝑ se directe cognoscit hoc calidũ hꝰ frigidũ et alia ꝑticularia. Aut si sit eadem potẽtia cognoscens vtrumq̄ȝ tunc illa potẽtia habꝫ se aliter et aliter. quia talis potẽtia directe cognoscit vl͛e scꝫ intellectus sed reflexe cognoscit singulare.

Iterum autem ex his

Hic Aresto. r̄ndit vni tacite questioni q̄a possiṫ aliquis dicere ꝙ mathematicalia sunt abstracta a materia sicut diciṫ scd̄o ph̄ysicoꝝ. ergo videtur ꝙ etiaȝ in eis idem sit suppositũ et natura sicut in aliis separatis. et vult Aresto. ꝙ q̄uis mathematicalia sint abstracta a determinata et certa materia quia non sunt in materia sensibili ƥm rõem. non tamen sunt separata ab omni materia sicut metaphisicalia. Diñt em̄ mathematicalia a phisicalibus sicut rectum a symo. quia rectum determinat sibi materiam ñ tñ determinatã et certã. sed symum deẽmĩat sibi matẽiã certã scꝫ nasũ. oportet ergo ꝙ si debeant mathematicalia intelligi ꝙ etiam separentur a materia singulari

ymaginabili· Ex quo concludit Aresto· vnam
autoritatem q̄ sicut res sunt sepabiles a mate
ria ita sunt intelligibiles· qd̄ est verū si materia
accipiat̄ p materia indiuiduali siue signata q̄a
res existentes in tali materia nō sunt intel
ligibiles directe sed directe sunt sensibiles· opor
tet ergo q̄ res intellecta sepet̄ a materia· Vnde
p₃ q̄ illa que sunt simpliciter sepata a materia
sunt simpl'r intelligibilia et nullo mō sensibilia·

Queritur Vtrum idem sint essentia
et suppositū id est natura
et suppositū· Dicēdū q̄ suppositū et natura pn̄t
dupl'r capi· Vno modo put referūtur ad poñas
cognitiuas sicut Aresto· accipit hic naturam et
suppositum in textu· Et sic dr̄n̄t natura et suppo
situm in materialibus· quia per aliam et aliam
poñam cognoscunt̄ cum suppositum cognoscatur
p sensum et natura p intellectū· sed nō in imma
terialibus quia ibi natura et suppositū p eandē
poñam cognoscunt̄· Alio modo capiunt̄ natura
et suppositū absolute sc₃ absq₃ compatōe ad po
tentias cognitiuas· ⁊ sic vl' inueniūt̄ natura ⁊ sup
positum in ente increato sc₃ in deo et sic sūt sim
pliciter idem pter simplicitatē diuinā que nullā
secū patit̄ compositōem· Vel intelligit̄ de natu
ra et supposito in creatis et tūc natura et suppo
situm pn̄t capi dupl'r· Vno° pcise ƀm q̄ repiunt̄
in pdicamēto substantie seclusis omnib⁹ acciden
tibus que sunt in supposito· et tūc natura et sup
positum solum distinguūt̄ ƀm rōem et nō realit̄
quia tunc se habent sicut supius et inferius q̄ sūt
idē realit̄· Alio modo accipiunt̄ ƀm q̄ suppositū
accipit̄ ƀm ea que sunt in supposito· et sic dr̄n̄t re
aliter suppositū et natura· quia multa sunt acci
dentia in suppositis tam in materialibus q̄ in
immaterialib⁹ que realiter distinguūt̄ a natura
Exempli grā· in substantijs sepatis sūt ista ac
cidentia intellectus et voluntas que realiter di
stinguūtur a natura substantie sepate· Et si ar
guat· ex hoc sequeret̄ q̄ nō erit maior drn̄a inter
naturam et suppositū in sepatis q̄ in materia
libus qd̄ est contra Aresto· vij· metaphisice· Dicē
dum q̄ natura et suppositū in materialibus et
sepatis accipiunt̄ dupl'r· Vno modo q̄tum ad
res distinctas· et sic est eadem distinctio manēde
in pdicamento substantie in sepatis et materia
libus inter naturā et suppositū quia est solū di
stinctio rōnis· Alio mō accipiunt̄ natura et sup
positū q̄tū ad illa que faciunt in ipsis distinctōē₃

et sic est maior drn̄a nature et suppositi in mate
rialibus q̄ in sepatis· et hoc pter duo· Primo
quia inuenit̄ realis distinctio in toto contra q̄li
bet partē compatam ad totum qd̄ est quiditas
vel natura in materialibus· Exempli grā. tam
anima q̄ corpus sepatim accepta distinguūtur
realiter ab homine· hoc aūt nō est in sepatis cū
ibi nō sint partes constituētes totū quia sūt for
me tm̄· Scd̄o quia accn̄a in materialibus q̄ sūt
in suppositis grā quo₃ suppositū distinguit̄ rea
liter a natura nō sunt de rōe nature nec spectāt
ad naturā ƀm q̄ hmōi· sed accn̄a in sepatis que
repiunt̄ in supposito etiam cōsequūtur naturā
ƀm q̄ hmōi· Exempli grā· in substātijs sepatis
sunt intellectus ⁊ voluntas que cōsequūtur na
tura₃ et suppositū in sepatis· ex quo qd̄libet sup
positu₃ h₃ in se totā suā naturam· sed in materi
alibus accn̄a indiuidualia nō cōsequūt̄ naturā
nec accn̄a ppria sequūtur suppositū·

Queritur Vtrū quiditas rei mate
rialis sit obiectu₃ nostri
intellectus· Dicēdū q̄ sic qd̄ pbat̄ duab⁹ rōib⁹
Prima· illud est ppriū obiectū alicui⁹ poñe qd̄ p
ppriam spēm immutat talem poñam· sed quidi
tas rei materialis immutat intellectū p ppriam
spēm· Maior p₃ in singulis potentijs quia hoc
est obiectum sensus cui⁹ ppria spēs recipit̄ in sen
sum vt color in visum. sonus in auditum. ⁊ sic de
alijs· Minor pbat̄ quia illius spēs itelligibiles
est apud intellectū cui⁹ fantasma est apud sensū
sed manifestū est q̄ solum res materialis habet
fantasma apud sensum· ergo solū talis res hab₃
spēm intelligibilem apud intellectū· Maior pba
tur quia spēs intelligibilis aduenit itellectui pos
sibili ex resultatōe fantasmatis p lumē intelle
ctus agentis· si ergo resultat spēs intelligibilis a
fātasmate· ergo cui⁹ fantasma nō est apud sen
sum illius species itelligibilis nō est apud itelle
ctum· quia deficiente causa deficit et effectus· sed
fantasma est causa quare spēs itelligibil' ē apd̄
itellectū· Minor pbat̄ quia immaterialia nō ha
bent ppa fantasmata cū fantasmata diffūdan
tur p aliquā q̄titatem que nō pōt esse ī imate
rialibus cū ibi n̄ sit materia· Scd̄a rō stat ī hoc
obiectū et poña debent pportōnari· sed itellectus
est forma cōiuncta materie sc₃ corpi licet non sit
in organo corporeo· ergo eius obiectum debet esse
aliqd̄ materiale sed non pōt esse materiale sin
gulare quia hoc solum cognoscit̄ p sensum· ergo

debet esse materiale vl'e sine q̃ditas rei materia lis. Maior ptz quia obiectū cōiungit̃ ipi potẽe ƺ inter illa que sunt cōiungibilia ad inuicē necesse est esse ꝓportionē. Ex quo sequit̃ q̄ intellect⁹ so: lum habz apud se similitudines spẽꝝ spẽalissima rum et nō generū. cui⁹ rō est ex dictis sumenda quia ex fantasmatib⁹ resultāt spẽs in intellectu et fantasmata sunt spẽs singulariū ergo ille spe cies resultāt a fantasmatibus que repñtāt vl'ia ꝓpinquissima ipis singularib⁹. sed illa est simili tudo spẽi spẽalissime. ergo apud intellectū solum sunt similitudines specierū specialissimarū.

Arguitur Ex hoc sequeret̃ q̄ solū in telligeremus spẽm specialis simā qḋ est falsum. Sequela ptz quia solum hoc ꝑcipimus ꝑ aliquā potẽam cui⁹ similitudo ẽ apḋ illam potẽam. ¶ Dōm q̄ ista species intelligibil' spẽi specialissime etiam est ymago repñtans om nia supiora essentialiter ad spẽm specialissimam quia quecūq; sunt realiter eadẽ ꝑ eandẽ ymagi nem repñsentant. sicut ptz de ymagine regis que repñsentat hominē. al'. corpus aīatum. corp⁹ et sic de alijs. Hic igit̃ ẽ dōm ex quo supiora sẽ realit̃ eadẽ cū inferiorib⁹ ergo etiā ymago siue spẽs in telligibilis spẽi specialissime repñsentat oia supio ra que sūt essentialiter eadẽ cū spẽcie spẽalissima.

Queritur Quare tunc nō intelligi mus ꝑmo spẽm specialissi mam ꝑ talem ymaginem. sed ꝑmo intelligimus ꝑ eam ens. ¶ Dōm q̄ hoc ꝓuenit ex defectu in tellectus. ex quo enī intellectus noster ẽ in potẽa sic etiam ꝑmo intelligit illa que sunt magis po tentialia et illa sunt magis cōmunia. Simile ẽ de sensu quia sensus visus ꝑ ymaginē visibilem alicui⁹ determinate rei ꝑmo ꝑcipit aliqḋ singu lare ipius cōmunis. sicut aliquis videns hoiem venientem primo cognoscit eū esse substantiam an̄q̄ cognoscat eū esse Sortē et tamē in visu suo habet spẽm visibilem Sortis. In signū cui⁹ vbi est ꝑfectus intellectus sicut in substantijs sepa ratis ibi ꝑmo intelligit ꝑ talem ymaginē speciem specialissimam quod contingit ꝓpter ꝑfectionem intellectus earum.

Arguitur Si solū similitudines spe cierum specialissimarū sūt apud intellectum. ergo quiditas rei material' nō est obiectū nostri intellectus. quia quiditas non est species sed genus. ¶ Dōm q̄ ista locutio sili tudines specierū spẽalissimarū vl' quiditatis sūt apud nostrū intellectū pōt dupl'r intelligi. Uno modo ꝓm q̄ ibi accipiat̃ quiditas ꝓm suppositio nem ~~ꝑsonalem~~ sic q̄ vna quiditas rei material' sit apud nostrū intellectū. et sic est locutio falsa. Alio modo pōt intelligi ꝓm suppositōem ~~simpli cem~~ et sic est vera. quia species illius quiditatis et illius sūt apud nostrū intellectū quia quelibet quiditas rei materialis si est intellecta habz suā ꝓpriā spẽciē apud nostrū intellectū.

Arguitur Substantie sepate ꝑcipi unt̃ ꝑ nostrū intellectum et nō continent̃ sub quiditate rei materialis q̄a talem nō habent. ergo quiditas rei material' nō est obiectū nostri intellectus sed aliqḋ cōmuni⁹ ¶ Dōm q̄ nō omne qḋ quocunq; modo cogno scitur ꝑ aliquā potẽam est obiectū illius potẽe. ƺ qḋ cognoscit̃ ꝑ talem potẽam ꝓm eius ꝓpriā spe ciem. sicut visus cognoscit magnitudinē que ta men nō est obiectū visus quia species magnitu dinis nō venit ad visum sed coloris. Similiter est hic dōm q̄ substantie sepate non cognoscunt̃ ꝑ intellectū sic q̄ spẽs earū sint apud intellectū. sed ex cognitione rerū materialiū nos manudu cimur in cognitōem rerū immaterialiū. et hoc cō tingit tripliciẽ. Uno modo ꝑ viā similitudinis siue relucentie. Alio mō ꝑ viā remotionis. Ter cio mō ꝑ viā ꝓportionis. Per viā similitudinis q̄r q̄nq; inuenim⁹ in istis inferiorib⁹ aliquā simili tudinem ad substātias separatas. et ꝑ talē simili tudinē dicim⁹ hoc idē esse in substantijs sepatis qḋ est ī istis inferioribus. sicut cognoscimus deū intelligē ex hoc q̄ hō intelligit. Per viā remotio nis. sicut dicim⁹ deū nō esse lapidem q̄r lapis est imꝑfectus. Itē ꝑ viam ꝓportionis cognoscimus nūm sbaꝝ separataꝝ ꝑ numeꝝ motuū celestiū.

Arguitur Intellectus est immateria lis. ergo eius obiectū erit imateriale. ¶ Dicēdū q̄ materia capit̃ dupliciẽ. vno mō ꝑ materia signata id ẽ determinata et sic obiectū itellectus ẽ imateriale id ẽ abstractū a tali materia q̄a talis materia facit in rebus singularitatē siue indiuiduationē. sed singulare materiale nō ꝑt directe intelligi ꝑ itellectū. ergo talis materia ipedit directā itellectionē itellect⁹ Alio accipit̃ materia ꝓ materia in spẽcie siue in cōmuni et sic etiā materia ẽ aliquo mō formalis et hz se sicut aliquid immateriale ꝑ compatione ad materiā signatā. Et sic dicit Aresto. in scḋo phisi. q̄ ꝑtes diffinitōis sẽ formales et ꝑ ꝯsequēs

simplicē

ꝑsonalem

de re metaphysica

[illegible]

immateriales. p hoc dicitur quod quiditas rei materialis est immaterialis quia non includit materiam individualem.

Arguitur Maior est proportio immaterialium ad immaterialia quam immaterialium ad materialia. sed intellectus est immaterialis ergo eius obiectum erit quiditas rei immaterialis. ¶ Dicendum quod duplex est proportio quedam est in natura. et talis proportio nihil facit ad cognoscibilitatem. quia illa que sunt similia in natura non semper abinuicem cognoscuntur. Alia est proportio secundum speciem rei cognite secundum quod dicimus quod similitudo rei cognite est in cognoscente. et talis similitudo facit ad cognitionem alicuius et talem similitudinem habent materialia ad intellectum nostrum quia possunt esse in intellectu secundum speciem intelligibilem Simile potest inveniri in sensu. quia illud non cognoscitur per visum quod est ei simile in natura quia tunc visus cognosceret auditum quia auditus est naturalis potentia sicut visus. sed visus magis cognoscit illud quod est in ipso secundum speciem visibilem sicut est color.

Arguitur Videtur quod ens sit obiectum intellectus quia illud est obiectum nostri intellectus quod primo cadit in nostrum intellectum. sed secundum Avicennam ens primo cadit in intellectum ergo est eius obiectum ¶ Dicendum quod illud non est obiectum alicuius potentie quod qualitercunque cognoscitur per talem potentiam sed quod cadit in ipsam per propriam speciem sed species entis non cadit in nostrum intellectum sed species intelligibilis quiditatis rei materialis. cum tamen statim diffundatur a fantasmate ut dictum est.

Arguitur Obiectum alicuius habitus non potest excedere obiectum potentie in qua est talis habitus. sed ens est obiectum sapientie que est habitus intellectus. ergo etiam erit obiectum intellectus. ¶ Dicendum quod obiectum alicuius potentie potest tripliciter assignari. Uno modo secundum communitatem predicationis secundum quod illud dicitur obiectum alicuius potentie quod quocunque modo per talem potentiam potest cognosci. et sic visibile potest dici obiectum visus et ens obiectum intellectus. Alio modo assignatur obiectum alicuius potentie secundum primitatem appropriationis et tunc illud dicitur obiectum alicuius potentie quod primo appropriatur tali potentie. i. quod per propriam speciem immutat potentiam. et sic color est obiectum visus et quiditas rei materialis est obiectum intellectus. Tertio modo assignatur obiectum penes formalitatem obiectalis rationis. et tunc dicitur illud obiectum sub cuius ratione refertur res cognita ad ipsam potentiam. et sic lumen potest dici obiectum visus et verum obiectum intellectus. quia omnia que videntur sub lumine videntur. et omnia que intelliguntur sub ratione veri intelliguntur. Per hoc ergo ad argumentum dicitur quod obiectum alicuius habitus non potest excedere obiectum sue potentie vel proprium vel commune. quis ergo obiectum sapientie excedat obiectum proprium intellectus scilicet quiditatem rei materialis. non tamen excedit obiectum quod sumitur secundum communitatem predicationis quod est ens. Vel potest dici quod quiditas rei materialis capitur dupliciter. Uno modo secundum se et sic ens multum excedit quiditatem rei materialis Alio modo accipitur secundum illa que aliquo modo sunt reducibilia ad quiditatem vel sicut principia vel sicut proprietates vel sicut effectus et sic omne ens comprehenditur sub quiditate quia deus et substantie separate sunt principia quiditatis et accidentia sunt proprietates quiditatis. ergo omnia entia per ipsam quiditatem cognosci possunt.

Arguitur Videtur quod verum sit obiectum nostri intellectus. probatur quia sicut se habet bonum ad appetitum ita se habet verum ad intellectum. sed bonum est obiectum appetitus. ergo verum erit obiectum intellectus. ¶ Dicendum quod verum capitur dupliciter. Uno modo formaliter secundum quod est passio entis. et sic non est obiectum nostri intellectus propter duas causas. Prima est quia nimis excedit nostrum intellectum cum convertatur cum ente. Secunda causa est. quia est conditio circa rem intellectam et non est res intellecta. Alio modo accipitur verum materialiter pro illo quod est verum. et sic adhuc capitur dupliciter. Uno modo incontracte et sic excedit intellectum nostrum quia sic etiam invenitur in immaterialibus que non possunt cognosci a nobis. Alio modo accipitur pro vero contracto ad verum materiale et tunc iterum excedit intellectum nostrum secundum primam eius operationem si ergo verum debet esse obiectum proportionatum intellectus secundum primam eius operationem. oportet accipere verum materialiter contractum ad verum materiale quod est simplex et sic est idem quod quiditas rei materialis quia tamen verum significat quandam conditionem circa obiectum intellectus ergo non convenienter potest poni obiectum intellectus.

[marginal note:] Et conformatur auctoritate doctoris sancti de veritate q. 1. ar. 1. qui dicit quod verum sit obiectum nostri intellectus

Arguitur Universale est obiectum intellectus quia nihil intelligitur nisi universale saltem directe. ¶ Dicendum quod universale capitur dupliciter. Uno modo formaliter put significat quandam intentionem secundam factam per intellectum. et sic universale non potest esse obiectum intellectus quia sic sequitur cognitionem primariam intellectus ex hoc enim quod quiditas cognoscitur ut

cōmunicabilis multis intellectus sibi attribuit scđam intentionē vt eē genus vł spēm. Alio mō capit vłe materialit̄ et sic significat naturā cui pōt attribui scđa intentio. et sic iterum capit du pliciter Uno modo cōiter ꝓut se extendit ad oē vłe et sic est mīmis cōe quia vłe in inmaterialibus nō immutat intellectum p ꝓpriā spēm. Alio accipit vłe ꝓ vłi materiali. et sic est idem ꝙ quiditas rei materialis et ideo pōt poni obiectū sicut quiditas sed nullo mō formalit̄. ꝫ tñ cōuenientius ponit̄ quiditas ꝓ obiecto q̄a vłe materiale etiam extendit se ad genera sed genus nō habet suā spēm in intellectu sicut spēs specialissima

Queritur Utrū singulare possit cognosci p nostrū intellectū

¶ Dōm ꝙ duplex est singulare. qđdam est materiale vt Sortes. quoddam est immateriale vt hic gabriel. Si ergo intelligat q̄stio de singulari imāli. Dōm est ꝙ directe p intellectū cognosci pt q̄uis nō ꝓprie cognoscat̄ ab intellectu nostro ꝓpter defectū intellectualitatis nostre. Ex q̄ ptꝫ ꝙ singularitas p̄cise nō impedit intellectōem directam. ꝫ singularitas cū materialitate. Si de intelligat de singulari materiali tūc dicit̄ ꝙ singulare materiale nō pōt directe cognosci p intellectum sed reflexe. Illud aūt cognoscit̄ directe p aliquā poñam cui⁹ spēs est in poña cognoscente sicut color p visum. quia ergo spēs intelligibilis quiditatis rei materialis est apud intellectū sic quiditas directe cognoscit̄ per intellectū. sed spēs ipius rei singularis nō est apud intellectū. ergo singulare nō itelligit̄ p intellectū directe ꝫ reflexe. Est eñ cognitio reflexa q̄n intellectus noster applicat̄ speciē intelligibilē immaterialē ad fantasmata alicui⁹ rei singularis et ī tali specie applicata cognoscit̄ singulare.

Queritur Utrū eodem modo cognoscant̄ natura ⁊ suppositū

Rñdet̄ ꝙ loquēdo de natura et supposito materialium tūc suppositum q̄tū ad sua accñā p se cognoscit̄ p sensum exteriorē. sed suppositū acceptū substantialiter cognoscit̄ p sensum interiorē scꝫ cogitatiuā vł estimatiuā. Natura aūt cognoscitur directe p intellectū. pōt etiā itellectus cognoscere singulare sed reflexe scꝫ p hoc ꝙ reflectit̄ supra fantasmata. sunt aūt fantasmata forme q̄bus fit fantasia. fantasia aūt est actus sensuū interiorū. et ideo species reseruate in sensib⁹ interioribus dicunt̄ fantasmata. cū ergo intellectus redit supra illas species tūc intelligit singulare.

Arguitur Ex hoc sequeret̄ ꝙ intellectus semp cognosceret singulare. quia intellectus noster in intelligēdo semper vtit̄ fantasmatib⁹. sed fantasmata repñtāt singulare. ergo intellectus semp intelligit singulare. ¶ Dōm ꝙ intellectus noster duplr̄ vtitur fantasmatibus. Uno modo cōuertendo se ad fātasmata. i. q̄n cognoscit vłe et videt intelligibilit̄ hoc vłe in fantasmatib⁹ et nō manet apud fantasmata sed intelligit hoc qđ repñsentat̄ p spēm intelligibilē. et sic est verū ꝙ semp intellect⁹ intelligendo etiaꝫ aliqđ vłe cōuertit se ad fantasmata vt pꝫ p exēplū infra positū de triangulo. Alio modo vtit̄ intellectus fantasmatibus reflectēdo se supra fantasmata. ⁊ h⁹ ē habere ordinē ad fātasmata sicut ad terminū ꝯgnitōis. et hoc cōtingit q̄n intellectus iam respiciat fantasmata p̄ut ꝙ hmōi. ⁊ sic nō itelligit vniuersale ꝫ pticulare et indiuiduum. Exemplum huius potest dari de triangulo quia demonstrans passionē trianguli inesse triangulo accipit triangulū in cōmuni q̄a passio trianguli nō cōuenit isti triangulo et tamen exemplificat de aliquo pticulari triangulo nō quia intendit talem pticularē triangulū ꝫ q2 ondit̄ hoc qđ dicit̄ de triangulo in cōmuni inesse illi pticulari triangulo.

Arguitur Terminus cognitionis debꝫ correñdere p̄ncipio ꝯgnitionis. sed intellectus intelligit naturā p compatōnem ad fantasmata ergo itelligitur natura vt in singulari et nō ī vłi ¶ Dōm ꝙ duplr̄ itellect⁹ vtit̄ fantasmatib⁹. Uno mō sicut termino sic ꝙ fantasma habeat se vt directe repñsentās ipm cognitum p intellectū et sic intellectus itelligit singulare quia sic fantasma habet se vt terminus cognitionis nō absolute sed respectu illius qđ repñtat̄ p fantasmata. Alio modo intellectus vtitur fantasmate nō sicut termino sed sicut medio quo iuuat̄ ad cognitionē vłis. ⁊ sic intellect⁹ etiā vtendo fantasmatib⁹ intelligit vłe.

Arguitur Sensus non cognoscit vłe ergo nec intellectus singulare. ¶ Dōm ꝙ nō est simile. quia quicquid pōt poña inferior hoc etiā pōt supior et cū hoc plus. sed intellectus est supior sensu igit̄.

Dubitabit autē vtiqꝫ

Postq̄ Aresto. posuit conditōes intellectus. et

q̃uo fiat in actu p obiectū et spēm. Hic aūter mo uet duas dubitatōes circa p̄dicta. ex quo em̄ di ctum est q intellect⁹ patit̄ ab itelligibili. arguit Aresto. sic. Quicquid patit̄ ab alio cōicat cū eo in materia vt patz p̄mo de generatōe. sed intel lect⁹ nō habet materiā ergo nō p̄t pati ab aliq̄.

Amplius autem si in

Hic mouet scd̄am dubitatōem et orit̄ ex hoc. q̄a dictū est q q̄n intellectus est factus in actu p spe ciem intelligibilē tūc pōt seip̄m intelligere. est g̊ ista questio. An intellectus sit cognoscibilis abs q spē intelligibili sibi cōiuncta. et si sic tūc est que stio quare alia intelligibilia nō intelligunt̄ sicut intellectus. si aūt intellectus est intelligibilis p spēm intelligibilē alioꝝ. tūc intellectus esset intel ligibilis sicut alia intelligibilia quia alia intelli gunt̄ p spēm intelligibilem.

Aut pati quidem scdm

Hic soluit p̄mā questionē distinguēdo de passio ne et actione q̄r aliqua est passio que fit ab acti one phisica et in tali oportet esse cōicatōnem in materia quia in tali actione materia patientis recipit in se formā agentis. ergo oportet q eadē sit materia agentis et patiētis. Alia est passio p̄fectiua que nihil aliud est q̄ reductio alicui⁹ de poña ad actum. et talis poña non requirit ma teriam. et illa passione patit̄ intellectus ab intel ligibili q̊ sic p̄bat̄ quia hoc patit̄ ab aliquo pas sione p̄fectiua q̊ ab eo ducit̄ de poña ad actum sed intellectus nr̄ est in p̄ncipio in poña ad in telligibilia. quia intellectus noster in p̄ncipio est sicut tabula rasa in qua nihil est depictum. et sic est in poña et reducit̄ ad actū p intelligibilia.

Queritur

Quot errores vl̄ opinio nes excludit Aresto. p hoc q dicit intellectus noster est sicut tabula rasa. ¶ Dicēdum q duas quarū p̄ma est antiquoꝝ dicē tium intellectū fore compositū ex omnib⁹ rebus vt oīa intelligeret quia sile p sile cognoscit̄. s₃ h° nō est quia intellectus noster sic nō esset tanq̄ tabula rasa quia haberet actu in se omnia intel ligibilia. Scd̄a fuit opinio Platonis qui dixit sciās nobis esse cōcreatas et impediret̄ vsus ea rū in nobis p̄pter cōiunctōem aīe ad corpus q̊ iterū est simpliciē falsum. si aīa est tabula rasa in qua nihil est scriptū. In illa autoritate addit̄ q est tabula rasa in qua p̄ticula duo notantus. sc₃ nō existentia spēꝝ intelligibiliū in intellectu. Scd̄o notat̄ aptitudo recipiendi. quia in tabu la rasa. i. planata nō sunt ymagines lrāꝝ ex h° tamē q rasa est pōt faciliter recipe lrās.

Arguitur

Intellectus noster patit̄ ab aliquo materiali q̄r a fantasmatibus ergo patit̄ passione corruptiua. ¶ Dicēdum q fantasmata capiunt̄ dupl̄r. Uno mō̄ s̄m q in se habent cōditiones materiales. et sic nō p̄nt mouere intellectū possibilem quia ille est immaterialis. et poña immaterialis nō pōt reci pere spēm materialem. Alio modo capiunt̄ fan tasmata s̄m q sunt depurata a conditionibus materie p intellectum agentem. et sic mouēt in tellectum possibilem. et hoc est q dici solet q in tellectus agens abstrahit species a fantasmati bus quia illuminando fantasmata resultāt spe cies immateriales in intellectu possibili.

Arguitur

Intellectus noster nō est sicut tabula rasa. p̄bat̄ q̄r in p̄ncipio habet habitū p̄ncipioꝝ sibi connatū sc₃ speculatiuū et practicū. ¶ Dicēdum q intellectus noster pōt ad duo compari sc₃ ad ip̄os habitus et sic nō est in p̄ncipio rasus. i. p̄uatus habitib⁹ quia hab₃ duos habitus connatos sc₃ vnū in in tellectu speculatiuo qui vocat̄ intellectus. et aliū in intellectu practico qui vocat̄ sinderisis. Alio modo compat̄ itellectus noster ad species itelli gibiles. et sic intellectus noster est in p̄ncipio sic tabula rasa. quia nullā speciē itelligibilē habet. sed illas accipit p ministeriū sēsuū. Et quia p̄ prie loquendo rasura respicit ymagines et non qualitates alias tabule. ergo p̄prie dicit̄ tabula rasa vl̄ itellectus rasus quia nō hab₃ in se yma gines spēꝝ itelligibiliū q̄uis habeat i se habit⁹.

Arguitur

Tunc ibi habitus sūt fru stra in itellectu q̄a illi ha bitus sunt ad assentiendū p̄ncipijs sed assensus p̄ncipioꝝ nō est sine cognitione p̄ncipioꝝ q̄a nō assentim⁹ nisi cognito. cognitio aūt originaliter fit p species. ¶ Dicēdum q̄uis nō vtimur illis habi tibus i p̄ncipio sufficit tamē q vtamur eis post q̄ recepimus spēs itelligibiles. hoc autē frustra est q̊ nō pōt nūq₃ habere suū finem siue vsum. sufficit ergo q isti habitus habeant suos fines siue opatōes p⁹q̄ spēs itelligibiles sūt i itellectū.

Queritur

Utrum sciē sint nobis cō creatae. ¶ Dicēdum q non. et hoc pt₃ ex duabus autoritatib⁹ i p̄mo posterioꝝ

positis. quia in principio dicit q omnis cognitio intellectiua fit ex preexistenti cognitione. et ex cognitione sensitiua. ergo de nouo generat in nobis scia. Secunda ponitur infra in eodem libro cum dicit Aresto. q deficiente aliquo sensu a natiuitate necesse est sciam illius sensibilis deficere. Ex quibus manifeste patz q cognitio intellectiua habetur p sensitiuam.

Arguitur Dans formam dat conse quentia formam. sed deus dat aiam ronalem. ergo dat consequentia aiam scz scias. Dom ad maiorem q dans formam dat etiam consequentia formam si sequant p modum naturalis sequele sicut generans hoiem generat risibile quia risibile sequit hoiem p modum naturalis sequele et generans ignem generat leuitatem. Sed scia no sequit ad aiam ronalem p modum naturalis sequele quia no est naturalis proprietas intellectus sed scia aduenit anime misterio sensuum sicut pz pmo methaphisice et in fine scdi posteri

Arguitur Optimi est optimum adducere. sed deus est optimus ergo dat aliquod optimum scz ipam sciam anime. Dom q optimi est optimum adducere optimis rebus. Cuius ro est. quia deus maxime vult totum vniuersum conseruari. totum aut vniuersum conseruatur ex ordine rerum distinctarum fm pfectum et impfectum ergo oportet aliquas res esse perfectiores aliis. et illis pfectis rebus etiam inducuntur optime conditoes. Per hoc ergo dom est q substantie sepate habent scias concreatas qua sunt optime creature quo ad naturam sed homo q est ille inferior habet ex rebus scias colligere.

Arguitur Cum Platone qui habuit iuuenem q no fuit instructus in scientia cui proponebat sciam ad quam optime rndebat. ergo scie fuerunt sibi concreate. Dom q p ordinatam interrogatoem pot in aliquo generari scia ex quo ergo Plato proposuit iuueni mathematicalia que sunt maxime nobis proportionata. sic potuit iuuenis ptinenter rndere et ergo non habuit sciam concreatam sed acquisiuit eam p ordinatam interrogatoem.

Et ipe autem intelligibilis.

Hic soluit scdam dubitatonem prius motam. Et pmo dicit quo intellectus sit intelligibilis. Scdo soluit obiectionem in illa questione motam. Quo ad primum dicit q intellectus sit intelligibilis p spes intelligibiles aliarum rerum sicut et alia intelligibilia quia antq intellectus habet spes intelligibiles rerum intelligibilium apud se no pot intelligere alias res intelligibiles nec seipm. et hoc sic pbat Aresto. Quia in his que st sine materia idem est intelligens et illud qd intelligit. quia scientia speculatiua est eadem cum illo qd est speculabile scibile. qd intelligit fm proportionem vl conformitatem ex quo sic arguit. si intellectus et qd intelligitur sunt idem scz p spem intelligibilem ipius rei intelligibilis ergo p spem que est in intellectu accidentaliter possumus deuenire in cognitoem intellectus sicut p spem sensibilem retentam in sensu aliqualiter deuenimus in noticiam sensus.

Non autem semper.

Hic Aresto. excludit obiectionem factam in contrarium in dubitatoe prius mota. fuit enim sic dubitatum. Si intellectus est intelligens et etiam intelligit tunc videt dubium quare alia intelligibilia no intelligunt sicut intelligunt. illam obiectionem soluit dicens q duplices sunt res. quedam sunt intelligibiles in pona tm sicut res materiales et in talibus non est idem intelligens et qd intelligit tales enim res intelligunt et no intelligunt. Aliud est intelligibile fm actum qd scz fm actum est immateriale et hoc intelligibile sil cum eo qd intelligitur etiam intelligit. sic aut est de intellectu qui e actu immaterialis. Et ro istius est quia quanto aliqua res est plus sepata a materia tanto plus recipit in se formas aliarum rerum. et ideo res pure naturales vt ignis et terra no pnt i se recipe nisi formam propriam et essentialem. res aut aliqualiter supra materiam eleuate sicut sunt forme sensitiue recipiunt etiam aliarum rerum formas. quia aia sensitiua recipit i se formas aliarum rerum scz obiecta sensibilia. hoc autem ens qd est omnino sine materia sicut intellectus pot recipe in se formas omnium entium. et sic postea dicet in textu q aima est quodammodo omnia

Queritur Utrum i his que sunt sine materia idem sit intelligens et qd intelligit. Dom q illa propo pot dupl'r intelligi. Uno modo fm proemptitatem realem sic q sit sensus. in sepatis a materia idem sunt realiter intelligens et res intellecta. et tunc illa propositio est simpl'r vera in deo quia in deo idem est intelligens et qd intelligit. quia deus intelligit seipsum et intelligendo seipm intelligit omnia alia. sed in

substantijs sepatis ista ꝓpõ est vera q̃tum ad hoc qḋ ṗmo intelligit a substantia sepata·quia substantia sepata ṗmo intelligit seip̃am p essentiam·cũ ergo substantia sepata sit etiam intelligẽs·sic etiam in substantijs sepatis idem ẽ intelligens et qḋ intelligit sc3 ṗmo·Sed in anima rõnali ꝓpõ est vera q̃tum ad id qḋ vltimo per ipsam intelligitur q̃a intellect⁹ noster vltimo intelligit suã essentiã·¶ Circa qḋ sciendũ q͛ intellectus anime rõnalis ṗmo intelligit suũ obiectũ quia hoc sibi repñtat p spẽm intelligibilẽ·Scḋo intelligit suũ actum qui actus est circa obiecta·Tercio intelligit habitum siue spẽs intelligibiles quia ex illis spẽbus et habitibus ꝓcedit actus. Quarto intelligit poñam intellectiuã quia spẽs intelligibilis est in poña sicut in subiecto et vltimo intelligit suã essentiã que est ṗmũ ṗncipium subiectiuũ aut effectiuũ omniũ ꝑdictoꝝ sc3 poñe habituũ actus et obiecti·cũ ergo essentia anime vltimo itelligat sic in aĩa rõnali idẽ ẽ intelligẽs et qḋ vltimo intelligit·Alio modo põt ista ꝓpõ intelligi ẜm q͛ idem dicit p̄emptitatẽ ꝓporcionis et sic de quolibet intelligibili verũ est q͛ intellectus est idem cũ eo qḋ intelligit quia ĩtellect⁹ intelligẽs habet similitudinẽ siue spẽm rei intellecte que spẽs intelligibilis est eadem ẜm ꝓporcionẽ ad rẽ intellectã et id ĩtellcũs hñs ĩ se talẽ spẽꝫ dr idẽ eẽ cũ tali re ẜm ꝓporcõnẽ·Sile ẽ si dicam' q͛ paries habens in se ymaginẽ regis sit ideꝫ cũ rege illa eñ est vera loquẽdo de p̄emptitate ꝓporcionis siue assimilationis quia paries habet in se ꝓpriam ymaginẽ ipsi⁹ regis·sic etiam dcm est de intellectu·

Queritur Utrum intellectus sit p se intelligibilis· ¶ Dcm q͛ nõ·Cui⁹ rõ est quia sicut se habꝫ materia ṗma in genere rerum materialiũ in ordine ad opari ita se habet intellectus possibilis in genere intelligibiliũ in ordine ad intelligere·sicut ergo materia ṗma nõ põt agere nisi habita forma substãtiali quia ẜm se est in sola poña ita intellect⁹ noster nõ põt intelligere nisi habeat in se spẽm intelligibilem que est forma intellectus·nõ ergo p̃t seip̃m intelligere absq3 specie intelligibili·

Arguitur Species intelligibiles aliarum rerũ nõ repñtãt intellectum sed res intelligibiles· ergo non põt intellectus p illas species cognosci· ¶ Dcm q͛ duplex est similitudo alicui⁹ ad alterũ·quedã est similitudo ꝓprie dicta et sic species ĩtelligibilis nõ est similis intellectui sed rei intellecte· Exemplũ species intelligibilis hominis ẽ similis homini et ꝓprie hominẽ repñtat·Alia est similitudo analoyce accepta siue ordinis aliquorũ ad inuicẽ·et sic species intelligibilis p̃t dici similis intellectui quia ordinat ad intellectũ sicut accñs ad subiectum·et sic p illas species intellectus etiã cognosci põt·Verũ tñ est q͛ est duplex cognitio intellectus·Una est cognitio ad quia est quia sc3 aliq̃s habet intellectũ et illa cognitio habet ex specie et actu intellectus·quia aliquis sciens se intelligere scit etiam se habere intellectũ· Alia est cognitio quo ad quid est et ad talẽ cognitionẽ oportꝫ deuenire ad multas inquisitiones.ẜm aũt ṗmũ modũ aliquis cognoscit intellectũ in pticulari ẜ ẜm scḋm modũ aliquis cognoscit intellectum in vniuersali quia essentiã intellectus· sed essentia est solũ vniũsaliũ et nõ pticulariũ·

Queritur Utrũ anima intelligat se p suã essentiã ¶ Dcm q͛ nec anima nec intellectus pñt se intelligere p suas essentias.Rõ ẽ q̃a vnũqḋq3 est cognoscibile ẜm q͛ est in actu·sed intellectus ẜm se est in poña et ideo vocat possibilis quasi passibilis et pati est a poña·ergo nõ põt se intelligere nisi fiat in actu p species·Et ideo p oppositũ intellect⁹ diuin⁹ qui est purus actus seip̃m et omnia alia intelligit p seip̃m.sed intellectus substantiarum sepatarum habet se medio modo quia est actus sed nõ est purus·ex eo g° q͛ ẽ vt actus in genere intelligẽtiũ sic põt se p suã essentiã intelligere quia tamẽ nõ ẽ actus purus sic intelligit alia p spẽs alioꝝ·Et p hoc soluit argumẽtũ quo arguitur·Angelus intelligit se p suã essentiã· g° aĩa rõnalis·Dcm q͛ nõ ẽ simile quia eẽntia angeli etiam in ṗncipio sui habet spẽs ꝯcreatas·ẜ anima rõnalis in ṗncipio sui nullã habet speciẽ·et ideo ẽ solum poña intelligibilis et intelligit solũ p speciẽ acceptam a rebus·Unde q̃a angelus in ṗncipio ẽ in actu ergo potest seip̃m intelligere p suam eẽntiam

Queritur Quid sit habitus intellectus et vnde resultet siue oriat·Rñdet q͛ habitus intellectualis acquisit⁹ est q̃dam qualitas de ṗma spẽ resultans ex spẽ intelligibili et lumine intellectus agẽtis et ideo simplr ẽ alterius eẽntie q̃ spẽs intelligibilis vł lumẽ intellectus agẽtis quia spẽs intelligibilis

et lumē intellectus agētis p̄suppōnūt ad habitū idem aūt nō p̄supponit seipm. Item cōtingit aīam habere spēs intelligibiles et lumē intellectus agentis absq; habitu acquisito. Item spēs intelligibiles et lumē manēt in habitu v̄tualit̄ et nō actualiter sicut elementa in mixto. vl' in medijs extremi colores.

Arguitur Tunc de vna re esset tm̄ vna scīa quia est tm̄ vna spēs de vna re ꝛ absolute est tm̄ vnū lumē intellectus. ¶ Rn̄det̄ q̄ lumē intellectus capit̄ dupl'r. Vno mō s̄m se et sic est simpl'r vnū quia lumen intellectus agentis est ip̄e intellect⁹ agēs qui est aliqd̄ vnū. Alio modo accipit lumen intellectus agentis put est incorpatū diuersis spēbus intelligibilibus acceptis s̄m diuersas rōes formales et sic lum̄ diuersificat̄. quia spēs accepte sub alia rōe formali etiā aliter et aliter incorporāt lumē. Et hoc ex illo cōtingit quia scīa p̄prie loquendo est complexoꝝ q̄a de conclusionib⁹ demonstratis est scīa. ideo pōt cōtingere q̄ de aliqua re repsentata apud intellectū p vnā speciē fiāt diuerse cōpositiōes in scd̄a opatiōe intellectus s̄m ordinē ꝛ respectū illius rei ad diuersas passiones habētes origiēm a diuersis p̄ncipijs. Unde ex specie intelligibili sub tali relatiōne accepta et lumine intellectuali resultant de eadē re multe scie siue multi habitus. Et q2 ipse habitus est de p̄ma spē qualitatis sic informat suū subiectū ad bene vl' male opandū et hoc speculatiue si sit habit⁹ speculatiuus. vl' practice si sit habitus practicus. Exemplū de habitu artis q̄a ars disponit artificē ad bene opandū opa artis. sicut domificator disponit̄ p artem domificandi ad bene opandū opus domificatoriū. Siliter habitus speculatiu⁹ disponit intellectū ad bene speculandū circa obiectū talis scientie.

Queritur Quō cognoscat̄ habitus ¶ Dōm q̄ p actū. Cui⁹ rō est q̄a cū habitus sit aliqd̄ mediū inter actū et poām ꝛ nihil cognoscit̄ nisi s̄m q̄ est in actu ideo habitus qui est in actu p opationē etiā cognoscit̄ p opationē quia habitus p actū habet suā completam siue finalem pfectionē. Istud patz p experientiā q̄a aliquis cognoscit se habere habitū grāmatice ex hoc q̄ cognoscit se habere actū grāmatice scz cōgrue loqui p causas. Est tm̄ cōsiderandū q̄ dupl'r habitus pōt cognosci ex actu. Vno mō quo ad q2 est. quia cognoscit actū procedere ex habitu. ꝛ sic cognoscit se habere habitū q̄ habet actum. Alio modo quo ad quid est qn̄ aliquis ex consideratōe actus inquirit naturā ipi⁹ habitus et hoc fit p diligentē inquisitōem. et sic etiā possum⁹ distinguere habitus ab inuicem ex natura actuum.

Arguitur Aliquid cognoscit̄ s̄m q̄ est p̄ns intellectui. sed habit⁹ sunt p̄ntes intellectui p essentiā. ergo nō cognoscunt̄ p actum sed p essentiā ¶ Dōm q̄ dupliciter aliquid est p̄ns intellectui. Uno modo p modum obiecti et qd̄ sic est p̄ns intellectui cognoscit̄ proprie ab ip̄o intellectu sicut quiditas rei materialis. ¶ Alio modo est aliquid p̄ns intellectui sicut p̄ncipiū quo intellectus intelligit et illud nō maxime cognoscit̄ ab intellectu. Simile est de visu q̄a aliquid est p̄ns visui dupl'r. Uno modo sicut obiectū vt color. et hoc p̄prie cognoscit̄ p visum. Alio mō sic̄ p̄ncipiū quo cognoscit visus vt pupilla vl' lumen. et qd̄ sic est p̄ns visui non p̄prie cognoscit̄ p visum.

Arguitur Propter qd̄ vnūqd̄q; tale. et illud magis. sed res cognoscunt̄ p habitus et species. ergo spēs ꝛ habitus magis cognoscunt̄ ¶ Dōm q̄ illa regula habet veritatē de illis que sunt vni⁹ ordinis. sicut si dicat̄ sanitas appetit̄ pp̄ter vitam in genere cause finalis. ergo vita magis appetit̄. sed sic nō est de habitu q2 habitus nō est id qd̄ cognoscit̄ p̄mo. sed est bn̄ illud quo aliquid cognoscit̄. Un̄ si accipiant̄ duo quoꝝ vnūqd̄q; est illud qd̄ p se cognoscit̄. tunc si vnū cognoscit̄ p alterū tūc alterum magis cognoscit̄ sicut cōclusiones cognoscuntur p p̄ncipia ergo p̄ncipia magis cognoscunt̄.

Queritur Quō cognoscat̄ actus intellectus. ¶ Dōm q̄ cognoscit̄ ex obiectis qd̄ p̄bat̄ autoritate et ratione Autoritate Aresto. dicentis q̄ actus et obiecta sunt p̄ores potentijs s̄m ratōem. sicut ergo potentia cognoscit̄ ex actu. ita actus ex obiectis. q2 illi actus sunt distincti qui sunt circa diuersa obiecta sicut videre distinguit̄ ab audire quia videre est circa colorem sed audire est circa sonū. Rō stat in hoc. q̄a omnis actus coniunctus potentie pōt ab eadem potentia intelligi si potentia reflectatur sup seipam. sed actus intelligēdi est actio cōiuncta potentie quia est actio imanēs ergo pōt p ip̄am potentiam intelligi cū potentia intellectiua reflectatur super seipsam

Arguitur Illud non cognoscit̃ p aliquã poñam qꝺ nõ cõtinet̃ sub obiecto illius poñe. sed actus nõ continet̃ sub obiecto intellectus. ergo nõ põt ꝯgnosci p intellectum. ¶ Dõm ꝙ dupl'r aliquid cognoscit̃ p aliquã poñam. Uno modo ꝓprie et ̃pmo. et sic maior est vera. quia tũc solũ cognoscit̃ obiectũ p aliquã poñaꝫ et hoc qꝺ ꝯtinet̃ sub obiecto. Alio mõ aliquid cognoscit̃ p poñam aliquã nõ ̃pmo ſꝫ secundario. et sic multa cognoscunt̃ p aliquã potẽtiam que nõ cõtinent̃ sub obiecto eius. sicut magnitudo cognoscit̃ p visum que tñ nõ cõtinet̃ sub obiecto visus. sic etiam est de intellectu. quia intellectus ̃pmo ꝯgnoscit suũ obiectũ. Deinde ex cognitõe illius obiecti ꝓcedit ad cognoscendũ actũ et ex cognitione actus ꝓcedit ad cognoscendum habitũ. et ex habitu ꝓcedit ad poñam. et tũc ex poña ꝓcedit ad cognoscendũ essentiam.

Arguitur Quicquid intelligit̃ aliq̃ actu ĩtelligit̃. si ergo act⁹ intelligit̃ ergo aliquo actu intelligit̃ et ille iterũ alio actu. et sic esset ꝓcessus in infinitũ. ¶ Dõm ꝙ intellectus noster põt se reflectere sup̃ suum actũ ſm infinitas opationes sincathegrãmatice quia semp põt cognoscere suũ actũ et iterũ de nouo aliũ actũ et sic deinceps. sed illa infinitas sincathegrãmatice accepta est possibilis in reb⁹ sicut dicit̃ tercio phoꝝ. nõ eñi põt intellectus intelligere tot actus q̃n plures.

Arguitur Sensus nõ cognoscit suũ actum. ergo nec intellectus ꝯña tenet a simili. ¶ Dõm ꝙ nõ est sil'e q̃a sensus est ṽtus in organo et ideo ñ ̃pt redire sup̃ se quia hoc fieret mõ materiali qꝺ est impossibile q2 sic fieret penetratio dimensionum. sed quia intellectus est immaterialis sic põt redire supra se immaterialiter.

Queritur Utrum intellectus possit intelligere actũm volũtatis. ¶ Dõm ꝙ sic. Rõ est quia quicquid est intelligibiliter apud intellectũ hoc p intellectũ cognoscit̃. sed volũtas et similiter eius actus sũt apud ĩtellectũ intelligibiliter. ergo tã volũtas accepta ꝓ poña q̃ voluntas accepta ꝓ actu cognoscunt̃ p intellectũ. sed quia voluntas nihil aliud est q̃ inclinatio sed inclinatio est in re ad modum rei cui cõiungit̃. q̃a ergo volũtas ꝯiungit̃ intellectui ergo est in intellectu. et per cõsequens ab eo cognoscitur.

Arguitur Nihil cognoscit̃ ab intellectu nisi sit pñs intellectui sed actus voluntatis nõ est pñs intellectui. ergo nõ põt cognosci p intellectũ. ¶ Dõm ꝙ dupliciẽt est aliquid pñs intellectui. Uno mõ subiectiue et sic spẽs intelligibilis et habitus et actus intellectus sunt pñtes intellectui. et sic est verũ ꝙ act⁹ voluntatis nõ est pñs intellectui. quia actus voluntatis est in voluntate sicut in subiecto. Alio modo aliquid est pñs intellectui cognitiue. et sic actus voluntatis etiã est pñs intellectui. et hoc ideo quia voluntas et actus eius radicant̃ in eadem essentia anime cũ intellectu et vnũ est ̃pncipium alterius quia intellectus ̃pncipiat volũtatem finaliter. et voluntas ̃pncipiat intellectum efficienter.

Arguitur Obiectum intellectus est totaliter diuersũ ab obiecto volũtatis. ergo etiam actus coꝝ sunt diuersi ꝯñtes talia obiecta. ergo intellectus nõ ̃pt intelligere actũ volũtatis. ¶ Dõm ꝙ obiectũ intellectus et volũtatis accipiunt̃ dupl'r. Uno mõ formaliter. et sic est simpl'r aliud obiectũ intellectus et voluntatis. quia obiectũ intellectus est verũ et obiectũ voluntatis est bonũ. Alio modo accipiunt̃ obiecta materialiter. et sic vnũ cõp̃hendit̃ sub alio quia verũ est qꝺdam bonũ et ecõtra bonũ est qꝺdam verũ. et sic ex cognitione obiecti intellectus aliqualit̃ deuenit̃ in cognitõem obiecti voluntatis. et q̃a ex obiectis resultat actus ideo etiam actus ex eis cognosci pñt. Unde pꝫ ꝙ q̃uis actus volũtatis nõ sit apud intellectũ p suã spẽm intelligibilem. est tamẽ apud intellectum sicut ̃pncipiatũ apud ̃pncipiũ quia actus voluntatis est ̃pncipiatus ab actu intellectus.

Queritur Utrum spẽs intelligibilis sit id qꝺ intelligit̃ vl' id q⁹ aliquid intelligit̃. ¶ Dõm ꝙ spẽs intelligibilis est id q̃d ̃pmario intelligim⁹ ꝗtñ spẽs intelligibil' ̃pt esse aliqꝺ secũdario ĩtellectũ. Prima pars ꝓbat̃ q̃tuor rõnib⁹. Prima stat in hoc. Sicut se hꝫ sensibile ad sensuꝫ siue spẽs sensibilis ita se habet spẽs intelligibilis ad intellectũ. sed spẽs sensibilis est id quo cognoscim⁹ et nõ id qꝺ sentimus ergo etiam spẽs intelligibilis est id quo intelligimus et nõ id qꝺ intelligim⁹. Secũda rõ est q̃a eadem intelligimus de quib⁹ sunt sciẽ. sed manifestum est ꝙ sciẽ sunt de rebus intellectis et nõ de spẽbus intelligibilibus. ergo etiã intelligim⁹ res.

extra animā et nō ſpēs intelligibiles. Maior eſt nota quia ſcia eſt habitus intellectualis. Minor ptꝫ q2 de illꝰ eſt ſcia qbꝰ ꝯueniūt paſſiōes ꝯſidera te in tali ſcia. ſed paſſiones reales conueniunt rebus extra aīam exiſtentibꝰ. ergo de illis ſunt ſcie. Tercia rō eſt ſi ſpēs intelligibiles eſt id qđ in telligit. et ſpēs ſenſibilis id qđ ſentit ergo omne qđ apparet eſſꝫ verū quia poña iudicans de illa paſſione quā apud ſe haberet diceret verū. et ſic ꝯtradictoria eſſent ſimul vera. Exēpli grā. ſi ſpēs saporis eſt id qđ ſapit. ergo idē cibꝰ eſſet dul cis et amarus. quia hñs linguā infectā habꝫ ſpe ciem amarā de cibo. et hñs linguā ſanā habet ſpe ciem dulcē de cibo. ſi ergo ſpēs eſt id qđ ſentitur. ergo idem eſt dulce et amarū qđ implicat ꝯtra dictionē. Quarta rō ad idē eſt. Omnis actio fit p aliquā formā que eſt pncipiū quo res agit per quā formā habet ſimilitudinē ad obiectū. ſed in tellectus agit actione immanēte. ergo hꝫ formā p quā agit. que forma nō eſt id qđ agit. Maior ptꝫ p ſimilitudinē in actionibꝰ trāſeuntibꝰ. ſicut in igne eſt forma p quā ignis agit in aquā q̄ nō eſt id qđ agit. q̄uis ſit ſimilis ad id quod agit. Iſtud etiā ptꝫ opinione antiquoꝝ dicentiū ſimi le a ſimili cognoſci qđ eſt verū de ſimilitudine ac cepta ſm ſpēm intelligibilem quo ad intellectū et ſm ſpēm ſenſibilem quo ad ſenſum. Quīta pꝫ ꝓbat quia actus ꝓcedens ab aliqua poña neceſ ſario ꝓcedit ab illa p aliquā formā mediā q̄ eſt pncipiū agēdi in alterū. ſꝫ itellectꝰ hꝫ aliquē actū ergo pōt ex cognitione talis actus puenire ad cognoſcendum ſpeciē intelligibilē que eſt pncipi um illius actus ſicut. ergo dictū eſt ꝙ habitꝰ co gnoſcit ex actu ita etiā dōm eſt de ſpecie intelli gibili qđ cognoſcat ex actu. et ſic ſpecies intelligi bilis pōt eſſe aliqđ ſecūdario intellectū.

Arguitur Intellectūs in actu et in tellectū idem ſunt. ſꝫ nihil eſt idem intellectui niſi ſpecies intelligibilis ergo ſpecies intelligibilis eſt id qđ intelligit. Dōm ad minorem ꝙ aliquid eſt dupl̄r idem intellectui. Uno modo ſubiectiue quia ſcꝫ eſt idē intellectui ſicut accñs ſuo ſubiecto ⁊ ſic eſt verū ꝙ ſpēs in telligibilis eſt eadem intellectui. Alio modo ali quid eſt idem intellectui ſm ꝓporcionē vl̄ analo giam. et ſic etiā res intellecta eſt eadē intellectui quia intellectus hñs in ſe ſpēm intelligibilē habꝫ ſimilitudinē vl̄ ꝓporcionē cū re intellecta. Simi le poſſet dici de ymagine regis in pariete q̄ ymago regis eſt eadem nō accidentali ipi parieti ſꝫ eſt eadem regi ſm ꝓporcionē quia ꝓporcionat fi gure et magnitudini regis.

Arguitur Intellectū in actu debꝫ ha bere eſſe q̄a habet mouere intellectū. ſed intellectū in actu nō habet eſſe. q̄a nihil habens eſſe a parte rei eſt vl̄e ſed nihil co gnoſcit p intellectum niſi vl̄e igit ⁊c̄. Dōm ꝙ intellectū. i. res intellecta eſt a pte rei ſicut patꝫ de homine et de aſino. ſed qđ addit intellectū in actu ibi denotat abſtractio que fit ex pte intelle ctus. Per hec ergo dicendū eſt ad pmā partē aſ ſumpti ſcꝫ ꝙ oportet intellectū. i. rem intellectā eē in actu diſtinguēdo. q̄a vl̄ ſic intelligit ꝙ opor tet ipm eſſe a parte rei in actu abſolute. ⁊ ſic eſt verū. vl̄ ſic intelligit ꝙ oportet ipm intellectū eē eo modo quo actu intelligit et ſic eſt falſum. q̄a nō eſt eo modo a pte rei. ſicut ſenſibile nō eſt a pte rei eo modo quo ſentit vt ptꝫ de colore. color eñ eſt a parte rei cū odore ſapore et cum duritie ſic aūt nō ſentit a viſu cū illis qualitatibus. ſic etiam eſt de intellectu quia q̄uis homo ſit a pte rei ſm ꝯditōnes materiales que ſunt hic ⁊ nūc tñ homo intelligit ſm ꝙ eſt abſtractus ab illis conditionibus materialibus. quia intellectus re cipit formā abſqꝫ conditionibꝰ materie.

Arguitur Obiectū debet p̄cedere ipā poñam ⁊ mouere ipam. gᵒ obiectū debet eē a parte rei. Dōm ꝙ neceſſe eſt poñam paſſiuā qualis eſt intellectus poſſibilis moueri ab aliquo obiecto p̄exiſtēte. ſed nō opor tet ꝙ obiectū p̄exiſtat illo modo quo mouꝫ ſicut patet de viſu. q̄ꝛ oportet colorem p̄exiſtere a pte rei añq̄ cognoſcat p viſum ſed nō oportet ꝙ co lor p̄exiſtat eo modo quo viſum mouet.

Arguitur Primo piarmenias dicit ꝙ voces ſīt ſigna paſſionū anime. ſed paſſiones anime ſunt ſpēs intelligi biles. gᵒ voces ſignificāt ſpēs intelligibiles. ſed hoc intelligit quod p vocē ſignificat gᵒ ⁊c̄. Dōm ꝙ paſſio capit dupl̄r. Uno modo paſſio ſignifi cat ſpeciē intelligibilē. et ſic ꝓpō ē ſimpliciter falſa. ꝙ voces ſunt ſigna paſſionū. q̄a tūc omnis vox ſignificaret accñs cū ſpēs intelligibilis ſit accñs. Alio modo accipit paſſio p re intellecta ſiue ꝯ cepta. ⁊ ſic ē verū ꝙ voces ſunt ſigna paſſionū. id ē reꝝ ꝯceptarū. ⁊ vocat Areſto. res conceptas paſſiones contra Platonem qui dixit ſcias eſſe nobis ꝯcreatas. et ſic nō aduenirēt res intellib.

les extrinsecus qđ est de rōne passionis. Si autē querat quid significēt voces. Dōm ꝙ rem cōceptā.i.verbū intelligibile qđ nihil aliđ est ꝙ res cōcepta intelligibiliter apud intellectum et non est spēs intelligibil' nisi forsan ꝑm ꝓportionē vl' analogiam. et hoc est vbū qđ significat p voces.

Quoniā autē sicut

Postꝙ Aresto. determinauit de intellectu possibili ponendo eius conditiones ⁊ dicendo quomodo diuersimode reducit de potentia ad actum Hic determinat de intellectu agente. Et p̄mo ponit necessitatē ponēdi intellectū agentē Scđo ponit conditōnes eius. Primo ergo ꝓbat ꝙ necesse est ponere intellectū agentē et hoc sic. In quacunqꝫ natura inuenit qđ est oīa posse fieri ibi etiā inuenit qđ oīa pōt facere. sed in aīa rōnali inuenit aliquid qđ pōt oīa fieri. ergo etiam erit aliquid qđ p̄t oīa facere. et hoc est intellectus agēs qui facit poña intelligibilia actu intelligibilia. ergo necesse est ponere intellectū agētem. Et addit noīationē ipius intellectus ponēdo tria noīa dicens ꝙ vocat ars habitus et lumen. quia sicut ars disponit materiam ad hoc ꝙ forma introducat. ita intellectus agens disponit fātasmata vt recipiāt in intellectū possibilē Vocat etiam habitus quia est aliquid pfectū in ordine ad intellectū possibilē qui est in poña sed pfecta entitas compata ad impfectam habet se vt habitus ad p̄uatōem. Vocat etiā lumē quia sicut lumē facit ad hoc ꝙ colores diffūdant ad sensum visus. ita intellectus agens facit ad hoc vt fantasmata diffundant ad itellectū possibilē

Queritur Que sit rō maioris rationis p̄dicte ad ꝓbanduꝫ ꝙ necesse est ponere intellectū agentē. ¶ Dicendum ꝙ rō maioris est. quia cuilibet poñe passiue naturali correñdet sua poña actiua naturalis Cui⁹ rō est. quia nisi sic tūc talis poña passiua essꝫ frustra. quia illa dicit poña passiua naturalis que p agens naturale pōt duci ad actum si ergo nō haberet poña passiua naturalis poñam actiuā naturalē ergo talis poña passiua naturalis nō posset duci ad actū qđ est impossibile qꝛ deus et natura nihil faciunt frustra. et sic poña passiua naturalis nō pōt esse frustra

Arguitur Deus pōt plura facere ꝙ iste res inferiores possūt recipere ergo non correñdent ad inuicē poña actiua et passiua. ¶ Dōm ꝙ ista regula nō conuertitur scꝫ ꝙ poñe actiue correñdeat sua poña passiua et rō diuersitatis est. qꝛ poña passiua ꝑm ꝙ hmōi nō pōt subsistere sine actu sicut nec materia sine forma. et ideo poña passiua est frustra q̄ non habet poñam actiuā sibi correñdentem. sed poña actiua aliqua ꝓducit que cadūt sub suo obiecto sed nō omnia que cadūt sub suo obiecto.

Arguitur Videt ꝙ ista regula non sit vera q̄a aliquid est in poña passiua naturali et tñ nō habet potentiā actiuā naturalē sibi correñdentē. vt aīa rōnalis habet poñam passiuā naturalē ad ꝓduci et tñ nō habet poñam actiuā naturalē quia poña dei nō ē poña actiua naturalis. ¶ Dōm ꝙ duplex ē poña. Quedā est poña naturalis. ⁊ sic aīa nō habet passiuā poñam ad ꝓduci quia nō p̄t ꝓduci p agens naturale. Alia est poña obediētialis que sumit p ordinē ad poñam actiuā supnaturalem scꝫ diuinā cui omnia obediūt. et sic aīa habꝫ poñam passiuā ad ꝓduci. Illa eñ que creantur nō cadūt sub poña naturali.

Arguitur Contra minorē anima nō habꝫ aliquid qđ est omnia in fieri. q̄a intellectus possibilis in aīa nō p̄t fieri terra neqꝫ lignū ⁊ sic de alijs. ¶ Dōm ꝙ dupl'r dicit aliq̄d fieri. Uno modo ꝑm eē naturale. sicut vnū elementū fit ex alio p generatōem. et sic anima p intellectū possibilē nō p̄t fieri ōnia. quia tūc nō manēret in sua natura. Alio modo dicit aliquid fieri ꝑm eē ꝓportionis ꝑm ꝙ dicim⁹ ꝙ sensus fit omnia sensibilia quia pōt in se habere spēs omniū rerū sensibiliū. et sic anima p intellectū p̄t fieri omnia q̄a p̄t in se recipe similitudines omniū rerū materialiū que sunt ꝓprie intelligibiles a nobis. Et hoc est qđ dicit Aresto. inferius ꝙ anima est quodāmodo oīa q̄a in se habet similitudines omniū rerum.

Arguitur Anima nō pōt in se suscipere spēs rerū immaterialium. ergo anima nō p̄t fieri omnia ꝑm esse spūale siue ꝓportionis ¶ Dōm ꝙ ibi omne distribuit ī determinato genere scꝫ rerum materialiū quia intellectus possibilis est in poña ad recipiendū oēs spēs rerū materialiū. et intellectus agēs est potens facere omnia materialia que sunt poña intelligibilia actu intelligibilia. nō ꝓducendo ea de nō esse ad eē sed faciendo ea actu intelligibilia. Exēpli gracia homo in Sorte et Sortes nō

ſunt intelligibilia ꝓpē materialitatē ergo opoꝛ‑
tet ꝙ depurent fantaſmata et recipiant ſpēs in
telligibiles in intellectū poſſibilem· ſicut ergo in
tellectus poſſibilis eſt in potēcia naturali ad reci‑
piendum iſtas ſpēs intelligibiles·ita intellectus
agens habet potēciam actiuā ad faciendū ſpēs in
telligibiles.

Arguitur Intelligibilia ſunt actu a parte rei ergo nō opoꝛtet ꝙ fiant actu intelligibilia ꝑ intellectum ·ꝓbat quia homo et aſinꝰ et cetera ītelligibilia ſunt a pte rei· ¶ Dōm ꝙ duplex eſt intelligibile vnum in potēcia.et aliud in actu qḋ eſt depuratū a materia. Dōm eſt ergo ꝙ intelligibile in potēcia eſt bene a parte rei ſ; nō intelligibile in actu· fit enī intelligibile in actu ꝑ intellectū agentē·

Arguitur Senſibile eſt actu a parte rei·ergo etiā intelligibile· ¶ Dōm ꝙ non eſt ſimile·quia ſenſibilia ſunt omnino eiuſdē nature put ſunt a pte rei·et in ſenſu ꝗuis habeāt aliū modū· Sed intelligibile habet omnino aliā naturā qn̄ eſt a pte rei ⁊ qn̄ eſt apud intellectū·quia ſpēs intelligibilis ſm̄ quā intelligibile eſt in intellectu eſt omnino immaterialis et ideo nō pōt habere eandē naturā cū re intelligibili materiali·et iſta eſt cauſa quare nō opoꝛtet ponere ſenſum agentē ſicut intellectum agentem·

Queritur Quot ſunt opationes intellectus agentis ¶ Dicēdum ꝙ due Quarū pma eſt abſtrahere ſpēs intelligibiles a fantaſmatibꝰ· Scōa eſt illūminare ſpēs formatas ꝑ itellectū agentē et receptas in intellectū poſſibilem.

Arguitur Contra pmā opationem Si intellectus abſtrahit ſpēm intelligibilē a fantaſmatibꝰ cū illa ſpēs ſit immaterialis nō videt̄ poſſe ꝓduci niſi ꝑ creationem ad quā nō pōt ptingere intellectus agens· ¶ Dōm ꝙ iſta locutio nō eſt intelligenda quaſi intellectus agens crearet ſpēs intelligibiles in intellectu poſſibili·ſed diffūndūt ſpēs a fantaſmatibꝰ ad intellectū poſſibilē lūmine intellectus ſi qḋ eſt intellectus agēs· Et ſi dicat̄·materiale nō pt̄ de ſe diffundere immateriale·ſed fātaſmata ſunt materialia·ergo nō pn̄t de ſe diffundere ſpecies immateriales· Dōm ꝙ materiale nō pōt de ſe diffundere immateriale niſi grā alicuiꝰ agētis immaterial· Per hoc ergo dōm ꝙ ꝗuis fantaſmata ſint materialia·i·hn̄tia conditōes materie·tamen intellectus agens illuminās fantaſmata facit reſultare vnā ſpeciē immaterialē ad intellectum poſſibilem·et hoc eſt abſtrahere·⁊ idō intellectus agens requirit̄ ꝓpter fantaſmata vt ſcꝫ fantaſmata illuſtrent ad hoc vt de ſe diffundant ſpēs intelligibiles·et ſic ptꝫ ꝙ nō eſt eadem ſpecies ſiue ſm̄ nūm ſiue ſm̄ ſpeciē que eſt in fantaſmatibus et in intellectu cū vna ſit material et alia immaterialis ¶ Ratio ſcōe opationis ē quia niſi intellectus agens cōtinue illuminaret ſpecies exiſtētes in intellectu poſſibili tunc redirēt ad materialitatē·qꝛ vnūqḋq; nālit̄ redit ad ſuā oꝛiginē vt ergo maneāt in illa immaterialitate neceſſe eſt ꝯtinue intellectū agentē illas ſpecies illuminare· Ex quo ptꝫ ꝙ intellectus agens illuminat fāta'mata et intellectū poſſibilē· Illuminat enī fātaſmata ātecedenter abſtrahendo ſpēs a fātaſmatibꝰ·et illuminat intellectū poſſibilem vt reſeruent in ipo ſpēs intelligibiles·

Queritur Que opatio intellectꝰ agētis ſit eſſentialioꝛ. ¶ Dicendū ꝙ ſcōa qḋ ſic ꝓbat̄·qꝛ illa opatio eſt eſſentialioꝛ que eſt inſepabilioꝛ a re et illā rem ſemp cōcomitat̄.ſed ſic eſt de iſta opatione ſcōa· Maioꝛ eſt nota a ſimili.qꝛ ignis habet duas opationes ſcꝫ caleſacere et indurare·ſed qꝛ calefactō eſt inſepabilioꝛ ergo eſt eſſentialioꝛ· Minoꝛ ptꝫ q̇a intellectus agens ſemp illuminat ſpecies exiſtētes in intellectu poſſibili·ſed nō ſemp abſtrahit quia poſtꝗ ſpēs abſtraxit tunc non āplius abſtrahit illas et tn̄ ſemp illuminat illas· Item intellectus ſepatus a coꝛpoꝛe nō abſtrahit nouas ſpecies et tn̄ illuīāt ſpecies q̄s prius abſtraxit cum fuit in coꝛpoꝛe.ſed ꝙ tunc non abſtrahit ēſt ideo qꝛ non hꝫ fātaſmata ex quo nō hꝫ vires ſenſitiuas in quibus fāta'mata hn̄t eē· Ex quo ſoluitur argumentū· Intellectus poſt ſepationē nō pōt abſtrahere·ergo ſequitur ꝙ intellectus agēs tunc non erit in anima· Dicendum ꝙ ꝗuis anima ſepata nō habeat intellectum agentem tunc ſm̄ primā opationem hꝫ tū eū ſm̄ alteram eius opationem que eſt illuminare ſpecies intelligibiles receptas·i·abſtractas in intellectu poſſibile exiſtentes.

Arguitur Contra hoc·pueri decedentes ante vſūm rōnis non habent ſpecies intelligibiles·ergo nō habebūt intellectū agentem· ¶ Dōm ꝙ licet in aīa pueri

nõ ſunt acquiſite. tñ deus qui eſt auctor nature nõ dimittens naturã vacuã infundit intellectui poſſibili ſpẽs quas acquiſiuiſſet ſi puer habuiſſet vſum rõnis·et q2 ille ſpecies ſũt pporcionate ſpe ciebus hic acquiſitis ergo intellectus agẽs ipas illuminat ſicut et alias·

Queritur Vtrũ iſtud lumẽ intelle ctus agẽtis requirat̃ ppt mediũ vł ppter fãtaſmata·¶ Dõm q̄ ppt̃ fan taſmata ſed lumẽ corpale requirit̃ pptr mediũ· Cui9 rõ eſt quia ipa fãtaſmata non ſunt nata ſe diffundere ad intellectũ poſſibilẽ et ideo ſi dñt ſe diffundere neceſſe eſt q̄ illuminent̃·ſed colores ſunt p ſe viſibiles ſic q̄ pñt ſe diffundere ad vi ſum et ita lumẽ nõ requirit̃ ppter colores ſ; ppt mediũ· Ex quo dubiũ eſt an fantaſma poſſ; eſſe obiectũ intellectus cũ moueat ipm intellectũ· Ad hoc reſpõdet̃ q̄ pt̃ eſſe obiectũ remotũ quia dicit Areſto·q̄ ſicut ſe habet ſenſibile ad ſenſum·ita intelligibile ad intellectũ·

Arguitur Omne qđ recipit̃ ad mo dum recipientis recipit̃·ſ; intellectus poſſibilis eſt immaterialis·ergo reci pit̃ ſpẽs intelligibilis in ipo immaterialiter non curando intellectũ agentẽ·¶ Dõm q̄ maior eſt vera ſi aliquid recipiat̃ ſed fantaſmata nõ pñt recipi in intellectũ poſſibilẽ niſi ſint prius depu rata p intellectũ agentẽ et ideo pſupponit̃ intelle ctus agens añq̄ ſpẽs poſſet recipi in intellectum poſſibilẽ·q2 ſpũaliſatio ſpẽi requirit̃ añ eius rece ptionem·et ſic pt; q̄ ex pte intellectus poſſibilis nõ eſt defectus q̄n ſpecies recipi poſſint dũmodo ſunt abſtracte p intellectũ agentẽ·

Arguitur Anima habet ſpẽs natura liter inditas·ergo nõ opor tet ponere intellectũ agentẽ Añs pbat̃·q2 ſic eſt de ſubſtantijs ſepatis ergo etiã in anima·conſe quentia tenet quia homo cõmunicat cũ ſubſtan tijs ſepatis in intelligendo ¶ Dõm q̄ q̄uis ho mo cõmunicet cũ ſubſtantijs ſepatis in intelligẽ do nõ tñ in modo intelligẽdi·et hoc ideo q2 q̄to aliqua natura eſt altior tãto habebit altiorem modum opandi quia opatio ſequit̃ naturã· ſed quia natura ãgeli eſt ſupra naturã aĩe rõnalis ergo habebit altiorẽ modũ intelligẽdi·⁊ ſic intel ligit p ſpẽs infuſas a deo· homo aũt intelligit miniſterio ſenſuũ·et q̄ hoc ſit verũ pt; pmo po ſteriorũ·vbi dicit̃ q̄ deficiente aliquo ſenſu a na tiuitate neceſſe eſt ſciam ſenſibilis illius ſenſus deficere qđ ñ eſſ; ſi ſpecies eſſent nobis cõcreate.

Arguitur Aĩa eſt nobilior q̄ ma teria corpalis· ſ; materia corpalis habet a pncipio ſuas formas ſubſtãti ales ſicut celũ et elemẽta.ergo anima a pncipio habet ſpẽs intelligibiles·¶ Dõm q̄ nõ eſt ſimi le quia impoſſibile fuit materiã rerũ corpaliũ fie ri abſq; forma ſubſtantiali.quia p talẽ formam materia hab; eſſe ſubſtãtiale·ſed intellectus poſ ſibilis nõ habet eſſe ſubſtantiale p ſpẽs intelligi biles·et ideo potuit fieri intellect9 poſſibilis abſ q; ſpeciebus intelligibilibus·

Queritur Vtrum ſpecies intelligi biles effluant in animã mediantib9 formis ſepatis.¶ Dõm q̄ nõ quia ſic nõ oporteret ponere intellectũ agentẽ·et quia aliquis poſſet cõcedere q̄ nõ eſſet intellect9 agẽs et q̄ forme vł ſpẽs intelligibiles fluerẽt a ſubſtã tijs ſepatis ideo pot̃ aliter pbari quia ſi ſic tũc anima fruſtra vniret̃ corpi·Pat;·quia aĩa vnit̃ corpi vt p corpus acquirat ſciaʒ·et ideo ſubſtã tie ſepate nõ vniũt̃ corpi cũ habeãt ſpecies ipſis a deo cõcreatas·ſi ergo ſpẽs intelligibiles efflue rent p formas ſepatas tũc nõ eſſet neceſſe habe re ſciam p corpus·

Arguitur Omne qđ eſt tale p parti cipatõem eſt ab aliquo qđ eſt tale p eẽntiam ſcđo metaphiſice· Sed intelle ctus noſter eſt intellectualis p pticipationẽ. g° ſit intellectualis ab aliquo qđ eſt tale p eẽntiã· ¶ Dõm q̄ eſt duplex pncipiũ intellectualitatis in homine·Aliquod eſt primũ et originale et tale pncipiũ eſt aliqđ ſepatũ ab intellectu et ẽ pma cauſa omnis entitatis· Aliud ẽ pncipiũ pximũ intellectualitatis·et hoc nõ ẽ aliqđ ſepatũ ſ; eſt intellectus agẽs cõiunctus anime qui abſtrahit ſpecies a fantaſmatibus·Et hoc cõgruit q2 ſicut deus creauit ſupiora abſq; medio ·et inferiora p ducunt̃ vtute agẽtiũ naturaliũ.ſic ſupiora habẽt ſua pncipia intelligendi ſpeciẽ intelligibilẽ a ſolo deo·inferiora vo habent originalit̃ pncipia ſua a deo·ſed imediate ab aliqua poña ſibi ɔiuncta.

Arguitur Nihil ducitur de poña ad actum niſi p hoc qđ eſt in actu·ſed intellectus poſſibilis eſt in poña·g° deb; reduci ad actum p aliqđ ſepatum quia ſepata ſunt forme tm̃·¶ Dõm q̄ reducit̃ ad actum per intellectũ agentẽ qui ſm Areſto· dicit̃ actu ens· et iõ nõ oport; q̄ ducat̃ ad actũ p aliqđ ſepatũ·

Queritur Utrum intellectus agens et possibilis sint distincte potentie. Dicendum quod sic quia secundum Aristotelem intellectus agens se habet ad species intelligibiles sicut causa efficiens. Sed intellectus possibilis se habet ad ipsas sicut materia vel subiectum. sed materia et efficiens numquam coincidunt. ergo sunt distincte potentie.

Arguitur Idem est obiectum intellectus agentis et possibilis ergo est eadem potentia. Antecedens probatur quia quiditas rei materialis est obiectum utriusque. Dicendum quod quamvis habent idem obiectum materialiter acceptum scilicet quiditatem rei materialis. habent tamen diversa obiecta formaliter quia quiditas accipitur dupliciter. Uno modo ut factibilis et sic est obiectum intellectus agentis. quia intellectus agens facit quiditatem in esse quiditatis abstrahendo eam a fantasmatibus. Alio modo accipitur ut facta per intellectum agentem et ut cognoscibilis et sic est obiectum intellectus possibilis. quia intellectus possibilis cognoscit quiditatem rei materialis et non intellectus agens. et ergo intellectus agens dicitur intellectus non quia intelligit. sed quia est principium quo intellectus possibilis intelligit.

Queritur Quot nominibus nominat Aristoteles intellectum agentem. Dicendum quod tribus nam dicit quod sit ars habitus et lumen ut patuit supra circa textum proximum.

Arguitur Ars est principium rei artificialis. sed species intelligibilis non est res artificialis. ergo intellectus agens non est principium speciei intelligibilis. Dicendum quod ista nomina conveniunt intellectui agenti non proprie sic quod sit idem cum arte. sed est locutio metaphorica sive similitudinaria. sufficit ergo quod intellectus agens habeat similitudinem cum arte in hoc scilicet Primo quia sicut ars inducit formam artificialem in suam materiam per suam operationem ita intellectus agens inducit speciem intelligibilem in intellectum possibilem que consistit in illuminando fantasmata. ars ergo per hoc quod aptat materiam introducit formam. sic intellectus agens per hoc quod disponit et illuminat fantasmata inducit speciem intelligibilem in intellectum possibilem. Secunda similitudo quia sicut ars introducit formam per quam materia determinatur. ita etiam intellectus agens inducit speciem intelligibilem per quam intellectus possibilis determinatur ad aliquod certe intelligendum quia per speciem intelligibilem hominis intelligit hominem. et per speciem intelligibilem asini intelligit asinum.

Arguitur Contra secundum. Si intellectus agens esset habitus sequeretur quod esset subiective in intellectu possibili. quia omnis habitus intellectualis est subiective in intellectu possibili. Dicendum quod habitus non debet hic capi pro habitu connato vel acquisito sic habitus communiter accipitur. quia omnis talis habitus presupponit intellectum agentem. sed idem non presupponit seipsum quia antequam assentimus principiis ad quem assensum valet habitus connatus. necesse est prius cognoscere terminos que cognitio est per intellectum possibilem presupponentem intellectum agentem. Item omnis habitus intellectualis ordinatur ad cognoscendum. sed intellectus agens ordinatur ad abstrahendum ergo non sunt idem. Sumitur enim hic habitus pro entitate perfecta quia talis est modus loquendi Aristotelis. quod quandocunque aliqua duo dividunt aliquod genus tunc illud quod est perfectum in illo genere vocatur habitus. imperfectum vero privatio. cum ergo intellectus agens est in actu ideo est aliquid perfectius intellectu possibili qui est in potentia et ideo vocatur habitus in ordine ad talem potentiam. Tercio dicitur lumen quia sicut lumen corporale extraneum facit diffusionem colorum ad visum non tamen requiritur propter colores sed propter medium. ita intellectus agens facit diffusionem specierum ex fantasmatibus in intellectum possibilem. non propter medium quia tale non est ibi. sed propter fantasmata

Et hic quidem intellec.

Postquam Aristoteles posuit necessitatem ponendi intellectum agentem hic consequenter assignat conditiones eius dem intellectus. et ponit quatuor conditiones illius intellectus agentis. Quarum prima est quod intellectus agens est separatus scilicet ab organo corporeo. vel ut habent aliqui textus separabilis. et tunc intelligit quod est separabilis sicut cum anima rationali. Secunda est quod est impassibilis. quia non potest pati passione corruptiva cum non habeat materiam que est principium illius passionis. Tercia est quod est immixtus scilicet ex rebus corporalibus cum sit omnino immaterialis. Quarta quod est substantia actu ens. quod est ens actu per suam naturam. et illa conditio convenit sibi soli. sed prime tres conditiones conveniunt tam ipsi tam intellectui possibili quam voluntati. Tunc probat quod iste conditiones conveniunt vel insunt intellectui agenti. Et potest sic summi tamen quo ad tres primas conditiones. Iste tres conditiones prime spectant ad dignitatem et conveniunt intellectui possibili. ergo etiam

debent cõuenire intellectui agenti. cõña tʒ qꝛ agēs est honorabilius patiente et pncipiū actiuū materia. sed intellectus agēs habet se sicut aliquod agēs in ordine ad intellectū possibilē qui se habʒ vt patiēs et recipiēs spēs itelligibiles. gº quicqd dignitatis cõuenit intellectui possibili etiā cõuenit intellectui agenti. Ex quo etiā pbatꝛ quarta conditio sic. agens est nobilius patiente. et hoc ideo quia est in actu. qꝛ illa est conditio cuiuslibʒ agentis. sed intellectus agēs est agens respectu intellectus possibilis gº est suba actu ens.

Arguitur Qꝛ pma ɔditio nō sit vera. pbatꝛ quia illud qḋ est cõiunctum corpi nō est sepatū ab eo. sed anima cū suis potentijs est cõiuncta corpi. ergo non est ab eo sepata. Dōm qꝛ intellectū esse sepatum pōt intelligi duplr. Uno modo qꝛ sit sine organo corporeo et sic est verū qꝛ intellectus est sepatus. Alio modo aliquid dicitꝛ sepatū quasi sit substātia sepata. et sic aliqui dicebant intellectum esse substantiā sepatam. et accipiebant occasionē illius ex pma et vltima conditionibꝰ intellectꝰ agētis. In pma enī dicit qꝛ est sepatus. in vltima vero qꝛ est substantia. si aūt illa cõiunganꝛ tūc apparet qꝛ sit substantia sepata.

Arguitur Videtꝛ qꝛ intellectus agens sit substantia sepata. quia intellectus habet illuminare sed illuminare est alicuiꝰ supioris sepati. ergo sequitꝛ qꝛ intellectus agens est aliquid sup hominē et aliquid sepatū ab homine. Dicendū qꝛ argumentū bene probat qꝛ est necesse ponere aliqḋ lumē vle qḋ psupponitꝛ ab intellectu agente nihilominꝰ tñ oportʒ ponere aliqḋ lumē pticulare in aīa rōnali quod est intellectus agens. Prima ps pbatꝛ sic. qꝛ aīa rōnalis habet tres conditōes sue intellectualitatis. Prima est qꝛ est intellectualis per participationem. Scḋa est qꝛ est mobilis in sua opatiōe id est intelligēs cū discursu. Tercia est qꝛ nō est pfecta nec tota intellectiua quia ei cõiungitꝛ aīa sensitiua que nō est intellectualis. Ex quibꝰ sic arguitꝛ. Omne qḋ est intellectiuū p participatōem et qḋ est mobile et impfectū reducitꝛ ad aliqḋ qḋ est tale p essentiā immobile et pfectū. oportet gº psupponere ante aiam rōnalem aliquid qḋ ē intellectuale p essentiā immobile ꝛ pfectū quod est lumē illuminās omnē hoiem venientē in hūc mūdum. Scḋa ps ondiꝛ sic. quia in omnibꝰ rebus creatis pter causas vles etiam oportet ponere causas pticulares. quia nō solū sol generat hominē sed etiam homo. nō ergo sufficit ad intelligēdū ponere lumē intellectuale vle. sed etiā oportet qꝛ vli lumini cõiungaꝛ vtus alicuiꝰ pticularis luminis scʒ lumē intellectus agentis. Istud etiam ptʒ p experientiā quia pcipimꝰ nos abstrahere formas vles a conditionibꝰ pticularibꝰ. igiꝛ in nobis est hoc pncipiū. Item homo pōt libere intelligere qñ vult. hoc aūt nō posset dici si esset intellectus substantia sepata.

Arguitur Agens et patiens sufficiunt ad agendū. si ergo in anima rōnali sit intellectus agēs et etiā possibilis ergo nō est necesse habere obiectū aliud cū ibi sint agens et patiens. Dōm qꝛ est duplex agens. vnū est ɔprie dictū qḋ scʒ facit passionem in patiente. et sic obiectū est agēs in poña passiua. et tūc est verū qꝛ agens et patiēs sufficiunt ad agendū. Alio modo aliquid dicitꝛ agēs improprie quia scʒ facit obiectū qꝛ agit. et sic agēs non sufficit ad agendū sine obiecto. et illo modo intellectus agens dicitꝛ agere. et sic ptʒ qꝛ intellectus agēs et patiēs nō sufficiunt ad hoc qꝛ intellectꝰ intelligat nisi adiungaꝛ obiectum.

Arguitur Contra vltimā ɔprietatē Intellectus agēs est poña in scḋa specie qualitatis. gº non est substantia. Dōm qꝛ ille terminꝰ substātia in illa ɔprietate pōt capi duplr. Uno modo put est ablatiui casus et sic ɔpō est vera. quia est sensus qꝛ intellectus agens est actu ens substātia. i. p suā substantiā. i. naturā. Alio modo accipitꝛ substantia vt est noiatiui casus. ꝛ sic pōt iterū exponi duplr. Uno modo sm qꝛ substantia significat rem p se subsistentē. et sic intellectus agēs nō est substantia. Alio modo accipitꝛ put substantia significat qꝛcunqꝫ eēntiā siue naturā cuiuscūqꝫ pdicamenti. et sic etiam qualitas pōt dici suba. Prima tñ expositio sm quā sba ē ablatiui casus ē melior.

Arguitur Si in anima esset simul intellectus agens et intellectus possibilis. sequereꝛ qꝛ aīa esset silꝛ in actu et in poña qḋ est impossibile. quia p intellectum agentē esset in actu. et p intellectum possibilem esset in poña. Dōm qꝛ idem nō pōt silꝛ esse in actu et in poña sm idem et respectu eiusdem ꝛ hꝰ ideo quia cū poña excludat actū et ecōtra cōtradictoria verificarenꝛ de eodē. Per hoc ergo dōm est qꝛ qꝛuis anima rōnalis sit silꝛ in actu et in

poñā respectu eiusdē. quia respectu spēi intelligibilis cū intellectus agens faciat et intellectus possibilis recipiat spēs intelligibiles. tñ hoc non est ꝑm idem quia hoc contingit ꝑm diuersas poñas que sunt in aīa. quia anima ꝑ intellectū agentē est in actu et ꝑ intellectum possibilē ēst in poñā. Simile pōt esse in homine cui⁹ vna manus est alba et alia nigra. quia tūc vnus homo in ordine ad idem scꝫ ad albedinē est ī actu ꝑm vnā manū et est in poñā ꝑm aliā manū.

Arguitur Ab vno īdiuisibili nō fluunt diuerse poñe quarum vna sit in actu et alia in poñā. sed aīa est essentia indiuisibilis. ergo ab ea nō pñt fluere diuerse poñe quarū vna est in actu in alia in potentia. ¶ Dōm ꝙ eēntia anime rōnalis nō est simplr̄ indiuisibilis et cū hoc in actu ꝑfecto. sed cū ꝑfectione quā habet etiam sibi cōiungit aliqua imꝑfectio. Est eñ anima rōnalis immaterialis et ex ea ꝑte habet ꝑfectionē ꝛ sic sibi conuenit ꝑfectio intellectus agentis. sed ex ea ꝑte qua est poñalis et creata in orisonte formatū. i. in cōiunctiōe formatū supiorū īmaterialiū ꝛ iferiorꝫ materialiū. Sicut eñ orison cōiungit supius emisperiū ad inferius emisperiū. ita anima rōnalis habet aliquid de supioribus formis scꝫ immaterialitatē et habet aliquid de inferioribus. quia etiam cōiungitur materie sicut alie forme materiales. et ex illo contingit ꝙ anima nostra non est ꝓprie intellectualis sed rōnalis. Item anima dicit creata in vmbra intelligentie. i. in defectu luminis intelligentie. Ex omnib⁹ ergo his sibi cōuenit ꝙ ex ea fluat intellectus possibilis. quia sic habꝫ in se aliquid potentialitatis.

Queritur Utrum intellectus agēs sit idē in oīb⁹. ¶ Dōm ꝙ nō. Cui⁹ rō est quia intellectus agens est poñā anime sicut dictū est et ꝑ ꝯsequēs est accñs. sed accñs mltiplicat ad multiplicatōem sui subiecti. ergo etiā intellectus agens multiplicat ad multiplicatōnē animarꝫ. sed in diuersis hominibus est alia ꝛ alia anima rōnalis. ergo etiam alius et alius intellectus agens.

Arguitur Intellectus facit vlē qđ ē vnū. ergo intellectus ē magis vnus. quia ꝓpter qđ vnūqđqꝫ tale et illud magis. ¶ Dōm ꝙ vlē nō fit vnū ab intellectu subiectiue quia scꝫ subiectet in intellectu q̄a si sic tunc haberet vnitatē numeralem ab intellectu sed vlē est vnū ab intellectu obiectiue q̄a obijcit intellectui sicut cognitū ab ipō. Jam manifestū est ꝙ in diuersis intellectibus etiā nūo vel spē differentibus pōt obijci idem obiectū. ꝛ ideo vlē manet vnū nō obstante ꝙ a diuersis intellectibus intelligat. sicut color manet vn⁹ nō obstāte ꝙ a multis videat. Et ergo si esset vna spēs intelligibilis in omnibus tūc bene sequeret ꝙ esset vnus intellectus in omnibus.

Arguitur Ubicunqꝫ est vna opatio ibi est vna poñā. sed oēs homines habent vnā opatōem circa assensū pͥncipiorꝫ. ergo habent vnū intellectū ¶ Dōm ꝙ est triplex vnitas scꝫ generica specifica et nūalis. Dōm est ergo ꝙ vbicunqꝫ est vna opatio numero ibi est vnū opans nūo quia opatio cū sit accidens habet suū nūm a subiecto scꝫ ex operante sed vnitas specifica nō arguit vnitatē nūalem ipsi⁹ opantis. ꝛ illo modo plures homines hñt vnā opationē circa assensum pͥncipiorꝫ.

Queritur Utrum iste poñe inueniant in substantijs sepatis. ¶ Dōm ꝙ nō et hoc ꝓpter duplicē rationē. Quarū pͥma est. quia nos sum⁹ qñqꝫ intelligentes in actu ꝛ qñqꝫ in poñā. ergo oportet ponere poñam actiuā que ducat illā poñam passiuā ad actum. substantie aūt sepate sunt a pͥncipio intelligentes ꝛ nō sunt intelligētes in poñā cum sint create simꝉ cū spēbus intelligibilibus. Secūda rō stat in hoc. q̄a intelligibilia a nobis naturaliter sunt tm̄ intelligibilia in poñā quia sūt materialia. ergo oportet esse vnū intellectum q̄ faciat talia intelligibilia actu intelligibilia abstrahendo spēs a fantasmatibus. sed intelligibilia naturaliter a substantijs sepatis sunt immaterialia ꝛ ꝑ ꝯñs sunt actu intelligibilia. ꝛ sic non est necesse ponere in eis aliquē intellectum q̄ faciat talia intelligibilia in actu.

Arguitur Ubicūqꝫ est aliquid potēs recipe ibi est aliquid potēs facere. sed in substātijs sepatis ē aliquid potens recipe. g⁹ ibi erit aliq̄d potēs facere spēs. ¶ Dicedum ꝙ in substātijs sepatis nō est poñā naturalis ad omnia fieri quia talis poñā non ducit ad actum ꝑ agens naturale. sed ꝑ agēs supnaturale qđ est deus qui infundit intellectui substantiarū sepatarū spēs intelligibiles. Et simile est dicendū de intellectu possibili q̄tum ad immaterialia in nobis. quia intellectus possibilis nō

est in potentia naturali ad recipiendum immateriale in se sed solum in potentia obedientiali et ideo non potest intellectus agens talia facere in actu. Unde patet quod in substantiis separatis earum intellectus non debet proprie dici possibilis nec agens quia ibi intellectus non facit species ergo non est agens. nec etiam intellectus est in potentia ad recipiendum species quia in principio habet illas et per consequens non est possibilis.

Arguitur Intellectus agentis est illuminare sed in substantiis separatis est illuminatio. ergo in eis est etiam intellectus agens. Dicendum quod intellectus agentis est illuminare fantasmata. hoc autem non convenit substantiis separatis cum ibi non sint fantasmata. quamvis unus angelus possit alium illuminare et facere cognitionem in eo.

Queritur Utrum necesse sit ponere in anima rationali intellectum agentem supposita opinione Platonis. Dicendum est quod non. Cuius ratio est quia intellectus agens ponitur ad hoc quod faciat potentia intelligibilia actu intelligibilia. res enim secundum veritatem sunt a parte rei cum conditionibus individuantibus. sed ad hoc ut intellectus intelligat res oportet quod a talibus conditionibus res absolvantur. si ergo universalia subsisterent a parte rei iam universalia essent actu absoluta ab istis conditionibus. et sic statim intellectus possibilis posset illas res intelligere.

Idem autem est secundum actum

Postquam Aristoteles posuit conditiones intellectus agentis consequenter ponit conditiones intellectus in actu. Et hoc ideo ne viderentur esse idem intellectus in actu et intellectus agens. Et ponit tres conditiones intellectus in actu. Quarum prima est quod scientia rei scite est eadem cum intellectu in actu scilicet sicut accidens et subiectum. Secunda conditio est quod intellectus in potentia in uno et eodem prior est intellectu in actu. sed universaliter et in diversis intellectus in actu est prior intellectu in potentia. Tercia conditio quod intellectus in actu consistit in ipso intelligere sic scilicet quod non quandoque intelligit et quandoque non intelligit sed semper intelligit. Ratio extra textum prime conditionis est. quia scientia solum habetur de rebus quando species intelligibiles sunt actu in intellectu que species possunt intelligi per terminum scientiam positum in prima conditione. cum ex lumine et ipsis speciebus resultet scientia sicut dictum est. cum ergo tales species intelligibiles sunt in intellectu sicut accidens in subiecto manifestum est quod species sunt eedem subiecto cum scientia rei scite. Ratio secunde proprietatis est quia in uno et eodem semper fit processus ab imperfecto ad perfectum a potentia ad actum. ergo oportet quod in eodem potentia precedat actum. et cum nihil procedat de potentia ad actum nisi per aliquod quod est in actu sic presupponitur in alio aliquid in actu quo illud ducitur in actum quod prius fuit in potentia. Exemplum gratia discipulus est prius in potentia ad scientiam quam sit in actu tamen ante potentiam que est in discipulo presupponitur actu scientia in magistro. Ratio tertie conditionis est quia intellectus in actu dicitur secundum quod est in ipso intelligere sive in actu intelligendi et sic manifestum est quod semper intelligit. quia omne quod est quando est necesse est esse. Est tamen considerandum quod iste conditiones vel possunt intelligi de actu secundum quod est intellectus in actu primo scilicet in habitu. et tunc est difficultas de tertia conditione. sed dicendum est tunc quod intelligere capitur hic etiam habitualiter prout significat habere speciem intelligibilem et non accipitur actualiter prout est uti specie intelligibili. Alio modo possunt iste conditiones intelligi capiendo intellectum in actu secundo. et sic apparet difficultas in prima conditione. Potest tamen faciliter intelligi prima conditio quia intellectus in actu .i. ipsum intelligere est etiam idem cum intellectu sicut accidens cum subiecto. Circa istud queritur quot modis posset accipi intellectus. Dicendum quod tribus modis. Uno accipitur ut est possibilis et sic est in potentia ad species intelligibiles sicut intellectus pueri primo nati qui nondum habet usum rationis. et intellectus isto modo acceptus vocatur semper in potentia. Alio modo accipitur intellectus secundum quod iam habet speciem intelligibilem et tamen non utitur ea sicut est intellectus philosophi dormientis. Et iste intellectus potest dici simul in actu et in potentia. est enim in actu quia habet speciem intelligibilem. et est in potentia ad usum et ad actum secundum. Et iste intellectus vocatur intellectus in habitu. Tercio modo accipitur intellectus secundum quod utitur specie intelligibili vel scientia et sic vocatur intellectus in actu simpliciter dictum. est ergo quod iste conditiones possunt intelligi tam capiendo intellectum in actu primo quam in actu secundo.

Arguitur Si intellectus esset possibilis qui est in potentia ad recipiendum species intelligibiles. tunc sequeretur quod nullus adultus esset in potentia ad species intelligibiles. et per consequens non haberet intellectum possibilem. Dicendum quod quamvis adulti habent aliquas species intelligibiles tamen carent adhuc multis aliis. Et sic tenent intellectum possibilem quantum ad illas species quas non habent.

Separatus autem.

Postq̄ Aresto. posuit conditōes intellect⁹ agē tis et intellectus in actu. hic ꝯ̄ñter ponit cōdi- tiones totius partis intellectiue. et sunt tres. Prima est q̄ intellectus .i. aīa intellectiua est se patus quia scz non habet poñas vtentes orga nis corporeis. Scd̄a est q̄ intellectus est id qđ vere est .i. pōt p se subsistere quasi ꝓm se habens eē etiam sine corpe. Tercia cōditio est q̄ anima est ppetua a pte p⁹ ꝛ incorruptibilis. Et illa ter cia conditio pōt sequi ex ꝓma vł ex scd̄a. Dictū est eñ in prohemio hui⁹ libri q̄ si anima habeat aliquā operationem absq3 corpe tunc etiā erit se pabilis a corpe. q̄a g° dicat ꝓma conditio q̄ ani ma habet opationē absq3 corpe sic sequit̄ tercia conditio scz q̄ anima est incorruptibilis. Vel p̄t tercia conditio sequi ex scd̄a et hoc isto modo. q3 vere esse p̄t dupl'r exponi. Vno modo put signi ficat eē ꝓm se et sine adiuncto. Alio mō put ve re esse significat esse semp. et tūc erit incorrupti bilis. Q3 aūt iste textus nō posset intelligi de in tellectu capto pro poña pōt sic ondi q̄a tūc scd̄a conditio nullo modo cōueniret intellectui. nullo eñ modo verum est q̄ ītellectus poña sit id qđ vere est .i. est id qđ subsistit p se. g° capit̄ hic in- tellectus p aīa intellectiua.

Arguitur Contra ꝓmā ꝓprietatem. actus nō pōt separi a pro pria poña. sed anima est actus ꝓprius corporis ergo nō p̄t separi a corpe. ¶ Dōm q̄ ꝓpri⁹ act⁹ nō sepat̄ a ꝓpria poña siue materia q̄diu talis poña manet ꝓpria materia illius actus. si aūt nō maneat ꝓporcio materie ꝓm q̄ congruit for me tunc anima sepat̄. Vnde ptz q̄ anima rōna lis nō sepat̄ a corpore bene disposito. q3 tl'e corp⁹ est ꝓpria materia anime rōnalis.

Queritur Vtrū aīa possit eē p se subsistens. ¶ Dōm q̄ sic. Cui⁹ rō est. quia quicq̄d pōt p se agere hoc p̄t p se subsistere. Sed aīa rōnalis pōt agere sine corpore. g° pōt p se subsistere Maior ptz. q3 age re nō pōt esse digni⁹ q̄ esse. ergo si aliquid pōt agere sine corpe multomagis pōt esse sine corpo re. Minor ptz quia obiectū eius excedit materiā corporalē cū sit vniuersale qđ est sepatum a cō- ditionibus materialib⁹. Cū ergo quelibet poña agat ꝓm conditionē obiecti. si obiectum excedit materiā corpalem etiā oportet poñam materiā corporalem excedere. Si eñ aīa esset composita ex aliqua re corpali tūc nō posset oīa corpalia intelligere sicut prius dictū est. Scd̄o ꝓbat̄. in- tellectus intelligit substātias sepatas. g° exten dit̄ vltra corpus ꝛ sic sua opatio nō sit p corp⁹ Item tercio corpe indisposito intellectus q̄nq3 p fectius intelligit ꝛ iudicat. ergo nō dependet in- tellectus in sua opatiōe a corpe. sic ergo cū opa tō eius sit sine corpe. ergo etiā essentia eius erit sine corpore.

Arguitur hoc nō est p se subsistēs qđ nō est hoc aliquid. sed anima nō est hoc aliq̄d. ergo nō est pse subsistēs ¶ Dōm q̄ hoc aliquid accipit̄ dupl'r. Vno mō p quocūq3 subsistente. siue tale subsistēs sit na turaliter ps alterius siue nō. et tunc anima rō nalis est etiam p se subsistens. Alio mō accipit̄ hoc aliq̄d p subsistente completo qđ est comple- ta substātia. ꝛ sic anima rōnalis nō est hoc ali quid quia naturaliter est ps hominis. sufficit ergo ad ꝓpositū q̄ anima sit aliquid p se subsi- stens q̄uis incompletū in sua essentia. Et ideo anima semp habet remisum ad corpus q̄uis sit sepata. Et addūt aliqui q̄ anima p talē remisū indiuiduet̄ postq̄ sepata est a corpe qđ tamen dici nō pōt cum relatio non sit ꝓncipiū indiui duationis. sed p̄t sic intelligi q̄ p remisum ad cor pus anima indiuiduet̄ quia aīa indiuiduat̄ p in diuiduatōem quā ꝓus recepit existēs in corpore quā sepata retinet ꝛ hoc est verū. Sicut eñ cor pora tripl'r se habent ad figuratōem ita habēt se forme tripl'r ad indiuiduatōem. Sunt eñ ali qua corpa que recipiunt figuratōes p ꝓpriā q̄- titatem sicut corpa solida siue dura vt lapis vł lignū. alia corpa recipiunt figuratōem ab aliis sicut liquida. Quorū est ista dr̄ña. quia in aliqui bus corrupto figurāte manet figura prius acce- pta sicut contingit in cera liquida que figurat̄ ad figuram vasis. sed fracto vase remanet figu ra. Alia sunt liquida que nō tenēt figuram fi- gurante corrupto. sicut vinū vł aqua nō cōgela ta. Sic tripl'r se hn̄t forme ad indiuiduatōem. q̄ dā eñ forme indiuiduant̄ seipis id est p p se sub sistentiā sicut substantie sepate. Alie aūt forme materiales indiuiduant̄ p hoc q̄ sūt in alio scz in materia. Que tñ habent istā dr̄ñam. q̄a aīa rōnalis indiuiduat̄ a materia et tenet eandem indiuiduatōem sepata a materia ymmo mate- ria corrupta. Alie aūt forme naturales nō ma

neit indiuidue corrupta materia.

Arguitur Anima non pōt operari absq3 corpe. ergo non pōt separi a corpe. Aīs pbat quia aīa nō pōt p se irasci igit nō pōt p se opari quia qui dicit aīam irasci dicit eam texere vel edificare pmo huius.

¶ Dōm ꝙ duplices sunt opationes aīe. Quedam sunt que conueniūt anime ſm ꝙ est sensitiua. sicut sunt sentiri irasci et confidere. Et sic verum est ꝙ anima nō pt habere illas opationes sine corpe. et hº ē ꝙ dicit Aresto. Qui dicit aīaȝ irasci dicit eam texere vl' edificare. q2 sicut irasci nō fit nisi p organa corpalia sic nec texere nec edificare. Alie sunt opationes anime que conueniūt anime ſm ꝙ intellectiua tm̄. sicut sunt intelligere et velle et istas opationes habet aīma sepata a corpore.

Arguitur Anima nō intelligit absq3 fantasmatibus. ergo nō pt separi a corpe. Aīs pbat quia necesse est quēcū ꝙ intelligentē fantasmata speculari. ¶ Dōm ꝙ anima accipit dupl'r. Uno modo p statu cōiunctionis ad corpus ⁊ sic nō pōt absq3 fantasmate intelligere. Alio modo accipit aīa ſm ꝙ est separata a corpore. et sic pōt intelligere absq3 fantasmate. Cui⁹ rō est quia anima an̄ sepatōem et post sepationē habet vnā essentiā ideo habet vnā opationem quia opatio sequit essentiā. sed quia habet aliū modū essendi in corpore ⁊ extra corpus ideo etiā habet aliū modū operandi quia sic essentia et operatio correspōdent. ita modus essendi et modus operandi correspondent.

Queritur Utruȝ anima rōnalis sit incorruptibilis. ¶ Dōm ꝙ sic. Et rō est quia omne qđ corrumpit vl' corrūpit p se vl' ad corruptōem alterius. sed anima rōnalis nullo istoꝝ modoꝝ corrumpi pōt. g⁹ est incorruptibilis. Minor pbat quia forma per se subsistens nō pt per aliud corrumpi. quia nō dependet ab alio. et ergo ab alio corrumpi ppriū ē illis formis quarū esse naturaliter ab alio depēdet. Nec etiam pōt anima per se corrumpi q2 q̄cquid ꝯuenit alicui per se hoc est inseparabile ab eo. sed esse ꝯuenit anime et omni forme per se cū sit actus. ergo esse est inseparabile a forma. quia si esse separaret a forma tunc forma nō erit forma. ꝫ corruptio accidit ex hoc ꝙ esse separatur ab aliquo qđ ē impossibile separari a forma subsistente per se nisi per anihilationē. Et si anima sit composita ex materia et forma sicut quidam dicūt q̄uis false. adhuc anima erit incorruptibilis. quia illa susceptō forme est sine contrarietate in materia et ideo nō est pncipiū corruptōis talis forme. Secūdo quia vnūquodq3 appetit esse ſm qđ cognoscit appetitu naturali. sed intellect⁹ et anima intellectiua naturalr̄ cognoscunt esse sub omni dr̄a temporis cū eius obiectū sit vlē qđ abstrahit ab hic et nūc. et sic hn̄s intellectum appetit appetitu naturali semper esse. sed ille appetitus nō est frustra. igit necesse est animā esse incorruptibilē quasi permanentē per oē tempus

Arguitur Hominum et iumentoꝝ idem est interitus vt dicit Salomon. ergo sequit ꝙ anima sit corruptibilis. ¶ Dōm ꝙ Salomon loquit in illo libello sicut concionator. i. aliquis loquēs multitudini. quia ergo in multitudine sunt multi fatui et multi sapientes. sic qñq3 loquit in forma sapientum et qñq3 in forma insipientū. dicit ergo istā ppōem ſm formā insipientū hominū sensualiū qui credūt eundē esse interitū omniū viuentium.

Arguitur Quoꝝ est idem pncipium illoꝝ est idem finis. sed iumenta et homines eodem mō generāt. g⁹ etiam eodem mō corrumpunt. ¶ Dōm ꝙ minor ē falsa quia nō est eadē generatio iumentoꝝ et hominū q̄a generatio hominis fit perfectiue a deo mediante homini animā rōnalem. sed in iumentis generatio forme fit completiue ab agente naturali quia vtus formatiua iumenti pōt effectiue introducere animā ipsi⁹ iumenti in materiā cū talis forma sit tota materialis. sed anima rōnalis est forma immaterialis ideo nō inducit per agens pure naturale quale est semē humanum quare nō est eadē generatio hominū et iumētoꝝ

Arguitur Omne qđ est ex nihilo est vtibile in nihil. sed anima rōnalis est ex nihilo. ergo ⁊c. ¶ Dōm ꝙ aliud ē dicere de corruptibilitate et anihilabilitate. q̄a ōmis creatura est anihilabilis per potentiam actiuā cōseruantis. quia sicut deus per suā potentiam creauit res libere ita easdem libere conseruat. Un̄ si deus suam cōseruatōem abstraheret a reb⁹ tūc res tenderent in nihilū. ex hoc tn̄ nō sequit ꝙ anima sit corruptibilis quia corruptibilitas significat aptitudinē vl' potentiam in re corruptibili ad nō esse quā aptitudinē manifestū est aīam rationalem non habere.

Arguitur Anima est accñs. ergo est corruptibilis ad corruptōez subiecti. Añs pbat. quia quicquid aduenit alicui post suū esse completum est accñs eius. sed aīa aduenit corpi qd corpus est completū p formam substantialem embrionis. Dōm q dupl'r aliqd aduenit enti cōpleto. Uno mō sic q esse illius qd aduenit nō cōmunicat substātialit ei cui aduenit et sic accñs aduenit suo subiecto. Alio mō aliquid aduenit enti cōpleto sic tñ q ei⁹ eē cōicat substātialit illi cui aduenit et sic anima aduenit corpi. Et qd dictū est q corp⁹ habet p̄mo formā substātialē embrionis. Dōm q illa forma nō manet aduenīēte anima vt dictū est in scdo huius.

Non reminiscimur āt

Quia Aresto dixit q intellect⁹ .i. aīa itellectiua est id quod vere est .i. est incorruptibilis. sic remouet vnū dubiū scz an aia separata a corpe habeat suas opationes sicut in corpe. Et vult q duplices sūt opatiōes aie. Quedā sunt opatiōes aie quas exercet aīa p organū corpale sicut sē vidē audire et sic de alijs. et tales opatōes nō habet aīa separata a corpe. qr deficit instrumentum quo fieret opatio talis. et hoc est qd dicit Aresto. q nō reminiscimur p⁹ mortē. et ex hoc posset argui per locū a maiori. Quia si illud qd magis videt inesse nō inest. nec illud qd min⁹ videt inesse inerit. Sz supmus sensus scz vtus cogitatiua non pōt habere suū actū post sepationē aie a corpe ergo nec aliqua vtus inferior. Alie sē opatiōes q̄ fiūt ab aia absq organo corpali sic sē itelligē et velle. et tales opationes habet aia post separationē a corpe. et hoc ē qd dicit Aresto. q itellect⁹ qui separatur a corpe ē ipassibilis et sine organo corpali. ꝟ intellect⁹ passiu⁹ .i. vtus cogitatiā q̄ pt pati ad corruptionē corpis ē corruptibil cū corpe.

Arguitur Intellectus nullo mō est corruptibilis. ergo male dicit in textu q sit corruptibilis. Dicēdum q intellectus capit dupl'r. Uno mō p poña intellectiua q̄ est in aia rōnali ꝟm q hmōi. et sic intellect⁹ est simpl'r incorruptibilis. Alio mō accipitur intellectus ꝟm similitudinē put extendit ad vtutē cogitatiuā quā vocat Aresto itellectū nō simpliciter ꝟ intellectū passiuū, et sic itellectus ē corruptibilis. pt āt vtus cogitatiua vocari itellectus ex duob⁹. Primo ex eo qr cognoscit sicut intellectus. Scdō qr eius cognitio ē ꝟm redundātiā itellect⁹ sicut ptz in reminiscentia q̄ fit cū quadā pticulari ratiocinatione quod nō fit nisi cum redūdantia intellectus cuius pprium est ratiocinari.

Arguitur Homo reminiscit p⁹ mortem. Añs pbat in textu euangelij de diuite epulone qui habuit cognitionē suorū fratrū qui petens abrahā vt dimitteret lazarū renūciare ipis de statu. igit 7c. Dōm q illa cognitio quā habuit diues epulo nō fuit per aliquā cognitōem sensitiuā sed p cognitionē intellectiuā. quia spēs intelligibilis que fuit in intellectu suo retinuit illā habitudinē ad singularia quā p̄us habuit cū diues ille affectatus fuit ad suos fratres. sic p spēm intelligibilē potuit intelligere suos fratres plus q̄ alios homines

Queritur Circa hoc vtrū aīa separata possit cognoscere singularia. Dōm q sic. Pro quo sciēdū q duplices sunt spēs quibus vtit anima separata. Quedam sunt spēs intelligibiles insuse a deo. qd ideo congruit quia oportet animā cognoscere ea ad que deputat ꝟm meritū vl' demeritū qd nō pōt semper fieri p spēs hic acquisitas. per istas g° spēs insusas nō solū anima cognoscit vl'e sed etiā pticulare nō tñ omnia pticularia sed solū illa ad q̄ ordinat talis aia. quare aūt p istas spēs cognoscunt singularia ideo est quia iste spēs intelligibiles sunt similitudines ydearū existentiū in intellectu diuino. sed ille yde sicut sunt cause faciēdi rēs ꝟm formā et materiā. sic etiā sunt p̄ncipium cognoscendi res ꝟm formā .i. spēm et ꝟm materiā .i. indiuiduū. et sic pn̄t singularia cognosci p tales spēs. Dīle est de ydea concepta in mente artificis q̄ ꝟm se repūtat rem artificialem in generali et ex sua voluntate determinat ydeam ad pticulare artificiatū. Ita volūtas diuina determinat spēm intelligibilē infusam ad aliq̄ singularia ꝟm modū stat⁹ illi⁹ cui talis spēs ifusa est. Alie sunt spēs acquisite in hac vita. et tūc est dicendū q p tales spēs anima cognoscit directe vl'e quia talis species est ymago rei vl'is siue q̄ditatis rei materialis sicut dictū est. Possūt tñ anime intelligere pticularia p tales spēs illa scz pticularia que p tales species siue ymagines demonstrantur. Et hec contingit quatuor modis. Uno modo p p̄cedentē cognitionē quia ille species retinēt ordinē quē p̄us habuerūt ad singularia. si ergo talē spēm quēq applicat ad fantasmata aliquorū singulariū tunc etiā pt illa singu

laria intelligere ad que singularia prius in vita existens applicauit speciem intelligibilem. Secundo contingit per aliquam affectionem quia per affectionem species intelligibilis aliqualiter coniungitur inferioribus virtutibus et ideo habet tunc habitudinem ad singularia que cognoscuntur per vires inferiores. Tercio modo contingit ex naturali habitudine quia species intelligibilis habet naturalem habitudinem ad hoc fantasma a quo species intelligibilis est abstracta. et ideo per speciem intelligibilem potest hoc singulare naturaliter representari. Quarto modo contingit ex diuina ordinatione quia deus quandoque ordinat illam speciem intelligibilem ad cognoscendum aliquod singulare. sicut immaterialis species intelligibilis ignis ordinatur ad cognoscendum particularem ignem inferni vel purgatorij. et sic soluitur argumentum quo arguitur. Intellectus est solum in anima separata. sed intellectus non cognoscit singularia. ergo anima post separationem non cognoscit singularia. Dicendum quod quamuis anima de se non posset cognoscere singularia directe per speciem intelligibilem potest tamen ex quatuor causis iam dictis etiam per speciem intelligibilem cognoscere singularia ad que determinatur talis species. et ideo determinatius cognoscit singularia per fantasmata in hac vita quam per speciem intelligibilem post separationem. Ex hoc etiam cognosci potest quare anima non cognoscit omnia singularia quia ad omnia singularia non determinatur species intelligibilis vt dictum est

Queritur Vtrum potentie anime maneant in anima separata. Dicendum quod duplices sunt potentie anime. Quedam sunt immateriales non existentes in organo corporeo et sunt tres scilicet intellectus agens intellectus possibilis et voluntas. et tales potentie manent secundum actum in anima separata. Alie sunt potentie coniuncte organis corporeis sicut sunt vegetatiue et sensitiue. et tales potentie manent quidem in anima virtute. sed nullo modo secundum actum. Quod autem potentie immateriales maneant secundum actum probatur. quia anima se habet ad potentias immateriales vt principium et vt subiectum. et ideo ille potentie manent simpliciter in actu in ipsa anima separata. sed ad potentias corporales anima se habet solum vt principium et non vt subiectum. quia tales potentie sunt in corpore animato tanquam in subiecto vt visus in oculo et sic de alijs. Ex quo sic arguitur. Destructo subiecto alicuius accidentis non potest accidens manere secundum actum cum ergo corpus animatum destruatur quod est subiectum potentiarum tales potentie non manent secundum actum. sed quia aliquid manet in suo principio secundum virtutem ideo adhuc manent tales potentie in anima secundum virtutem. In signum cuius quando iterum anima coniungitur corpori statim effluunt tales potentie ex anima et corpore ergo fuerunt in anima secundum virtutem quia manent ibi sicut in principio effectiuo.

Arguitur Omnes naturales proprietates manent manente subiecto. sed potentie anime sunt naturales proprietates anime. ergo manente subiecto etiam manent potentie naturales que sunt eius proprietates. Dicendum quod proprietas accipitur dupliciter. Vno modo proprie. et sic proprietates dicuntur forme que fluunt ab aliquo subiecto et etiam completiue sunt in illo subiecto. sicut risibile est proprium hominis. et sic maior est vera et minor falsa. quia tunc potentie sensitiue non sunt proprietates anime sed sunt proprietates anime et ~~corporis~~. Alio modo accipitur proprietas communiter secundum quod omne illud dicitur proprietas quod ex alio fluit sicut ex principio quamuis illud non sit completum subiectum eius et sic maior est falsa et minor vera. tunc enim potest manere principium non manente proprietate nisi secundum virtutem. Et hoc est quod dici solet quod potentia sequitur secundum virtutem essentiam et non secundum actum.

Arguitur Memoria manet post separationem anime a corpore et memoria spectat ad potentiam sensitiuam. ergo potentia sensitiua manet. Dicendum quod duplex est memoria scilicet sensitiua et illa non manet post separationem anime quia est actus potentiarum sensitiuarum Alia est memoria intellectiua et talis manet post mortem. Et si dicatur de gaudio et tristicia quod maneant in anima post separationem anime a corpore. Dicendum quod gaudium et tristicia secundum quod manent post hanc vitam non significant passiones appetitiui quia vt sic fiunt cum motu corporali sanguinis vel humorum qui motus ibi esse non potest. sed accipiuntur gaudium et tristicia secundum quod significant simplices actus voluntatis. et sic etiam in angelis est gaudium scilicet in bonis angelis. et in malis angelis est tristicia

Queritur Vtrum habitus scientie acquisite maneat in anima separata a corpore. Dicendum quod sic. Cuius ratio est quia hoc manet in anima separata quod non potest corrumpi sed habitus scientie post separationem non potest corrumpi ergo semper manet. Minor patet quia accidens corrumpitur dupliciter. Vno modo per se et a suo contrario sicut corrumpitur frigiditas in aqua a calore ignis et sic habitus corrumpi non potest quia non habet

cōtrariū nec ſm ſe nec ſm ſuas cauſas ſcȝ ſm lumen et ſpeciē intelligibilem. Alio modo accñs corrumpit ad corruptionem ſui ſubiecti et ſic nō pōt corrumpi habitus quia ſubiectū eius ſcȝ aīa eſt incorruptibile.

Arguitur In anima corrumpit ſcia qñ eſt corpi cōiuncta. ergo ſilr corrumpit in anima ſepata. ¶ Rñdm ꝙ du pliciter pt habitus ſcie corrumpi. Uno mō ꝙtū ad ſuam ſubſtantiā et ſic corrumpit p falſā ar gumentationē. ſicut eñ p ſylogiſmū demōſtra tiuū generat ſcia ī anima ita p ſylogiſmū falſi graphū corrumpit. Alio modo pōt ſcia corrūpi quantū ad vſum et ſic corrumpit ex defectu fan taſie et ſenſuū interiorꝝ. Utrūqȝ aūt horꝝ inuenit in anima cōiuncta corpi quia ipa pōt decipi per falſam argumentatōem ſic totaliter ſcientia in ea corrumpit. Item talis anima pōt habere de fectum in ſenſibus interioribus. ſed nullus iſtorꝝ modorum pōt contingere in anima ſepata quia anima ſepata nō vtit argumētatōe nec etiā ha bet modū intelligendi p ſenſum ſicut dictū eſt.

Arguitur Ex hoc ſequeret ꝙ malus haberet ꝓrogatiuā aliquā vl' dignitatē quā nō haberet bonus. pbat ſeque la quia cognitio de rebus eſt aliqḋ bonū et ſpe ctat ad dignitatem. ¶ Rñdm ꝙ nō eſt incōueni ens aliquē malū aliquā habere ꝓrogatiuā accidē talem ante ipm bonū. ſed excellentia bonorꝝ ſup malos poſt ſepatōeȝ aīe a corpe ꝯſiſtit in ꝯgniti one diuina et illā hñt boni ſup malos. ¶ Et ſi ar guatur. adminus damnati habebunt ꝓrogatiuā ſup quoſdam ſaluatos vt ſunt phi damnati. Di cēdū ꝙ ſcia acq̄ſita in dānatis etiā cedit eis ad penā ꝛ nō ad ꝓrogatiuā. quia ꝯgnoſcētes res ſci unt ſe nō habuiſſe bonū vſum rerꝝ et ex hoc mul tipliciter puniūtur. ſicut ergo ſaluatis oīa ſunt ad glām etiā ſcientia acq̄ſita ita damnatis oīa ſunt ad penā etiā ſcia acq̄ſita.

Arguitur Impoſſibile eſt duo accidē tia numero dr̄ia eē ī vno ſubiecto. ſed in aīa poſt ſepatōȝ infunditur ſcien tia. ergo in ea nō poteſt eſſe ſcietia acq̄ſita quia differunt tm̄ numero. ¶ Rñdm ꝙ ſcietia infuſa a deo poſt ſepatōem aīe ꝛ ſcietia acquiſita ſi q̄nqȝ pñt eſſe in eodē tñ diſtinguūtur formaliter et ſpe cifice et hoc ꝓpter differētiā ſpecierꝝ intelligibiliū quia ſpēs intelligibiles infuſe ſunt in aīa ſm ſi militudinē ydearꝝ exiſtentium in mente diuina et ideo p illas ſpēs pt intelligere ſicut ꝑus dictū eſt. ſed ſpēs acquiſite nō ſunt illius nature.

Indiuiſibiliū quidem

Poſtꝙ Areſto. poſuit conditiones intellect' poſ ſibilis ſcȝ ꝙ ille intellectus eſt impaſſibilis. ꝙ eſt immixt'. et ꝙ eſt ſine organo corporeo. et ꝙ du cit ad actum p ſpēm et obiectū. Deinde determi nauit de intellectu agente ꝙ eſt ꝛ de eius condi tionibus ꝛ etiā determinauit de ītellectu in actu et de tota aīa intellectiua. Hic ꝯñter diſtinguit opationes intellectus poſſibilis. et ꝑmo diſtin guit opationes. ſcḋo determinat de eis. Quo ad ꝑmū vult ꝙ eſt duplex opatio intellectus ſcȝ intelligentia indiuiſibiliū .i. ſimpliciū apphenſio. Exempli grā. qñ intellectus noſter intelligit ho minē aīal vl' aliqḋ ſimile. Et ponit conditionem iſtius opationis dicens ꝙ in iſta opatione non eſt verū nec falſum. qḋ pt duplr intelligi et vtrūqȝ eſt verus. Uno modo ꝙtum ad obiectum ſcȝ ꝙ in obiecto iſtius opationis nō inuenit verū nec falſum ſicut in obiecto ſcḋe opationis quia verū et falſum ſunt in compoſitōne. Scḋo pt intelligi ꝙtum ad actū ſcȝ ꝙ in actu iſtius ꝑme opatōis nō decipit intellectus ſicut in actu ſcḋe opatōis niſi forte p accñs ſicut ꝑus dictū eſt. Item dicit ꝙ ſcḋa opatio intellectus eſt compoſitio intelle ctuū .i. eſt ꝯpoſitio rerꝝ intellectarꝝ. Fuit eñ prius dictum ꝙ intellectus q̄nqȝ ſumit p obiecto.

Quemadmodū empe

Hic compat iſtas duas operationes ad falſam opinionē Empedoclis. et vult ꝙ ſicut dixit Em pedocles in ſua opinione ꝙ in ꝑncipio inſtitutio nis rerū erant producta ſiue germinauerūt mul ta capita ſine ceruicibus et multa colla ſine pe dibus et ſine cruribus ꝛ poſtea amicicia regnā te tales res fuerūt adinuicē compoſite et hoc ex caſu. et quia illa que ſunt caſualia fiūt ſine ordi ne ideo q̄nqȝ ſm eum contingebat ꝙ ptes adin uicem nō compoſſibiles cōcurrebāt ad conſtitu tionē. ſicut caput capre cū pectore hominis. et ſic talis res nō pmāſit ꝓpter hoc quia nō poterat generare ſibi ſimile. Qñ aūt ptes ex natura cō poſſibiles cōcurrebant adinuicē tunc compoſitio talis manebat. ſicut qñ caput hominis cōcurre bat cū collo hominis ꝛ aliis ptibus. Uñ ipē con cedebat ꝙ in ꝑncipio eſſent bouigine ꝛ vitigine id eſt aīalia pro media parte vites ꝛ p media

parte boues sed talia nō pmanserūt. Est igit̄ si-
militudo ad istam opinionē quia sicut ſm Empe-
docle₃ res sunt in pncipio simpl̄r producte absq₃
compositione ita etiā apud intellectū res accipi-
unt̄ simpl̄r absq₃ cōpositione. et sicut postea res
adinuicē sunt composite quarū quedā composi-
tōes sunt cōuenientes et quedā discōuenientes.
et cōueniētes manēt in esse. discōueniētes vo nō
manēt. ita etiam apud intellectū fiūt compositi-
ones simpliciū quarū alique sunt cōueniētes. i.
vere et alique discōueniētes. i. false. et sicut discō-
ueniētes nō manēt sic etiam falsum nō est. Vn̄
ꝗuis ista opinio sit falsa tn̄ inducit nos in cog-
nitionē opationis nostri intellectus. Et addit̄
in textu ꝙ intellect⁹ nō semp componit ea q̄ sūt
in pnti. sicut dyametrū esse simetrū vl' dyametꝝ
esse asimetrū. sed etiā facit compositōem eorum
que sunt vl' erūt. Et rō illius est. quia veritas ē
ꝓporcio rei intellecte ad intellectū. illa aūt ꝓpor-
cio nō solum est eoꝝ que sunt sed pōt esse eorum
que erunt vl' fuerūt. et quia compositio ꝓporcōis
rei intellecte ad intellectū nō est opus nature. ſ₃
ipsi⁹ intellectus. Ideo subiungit Aresto. ꝙ illud
ꝗd facit vnūqdq₃ intelligibiliū componēdo sc₃ ex
componibilibus ꝓpōem hoc est intellect⁹ q̄ facit
ex simplicibus vnū sc₃ p compositōem.

Queritur Que istarum sit vera sc₃
an ista. dyamet̄ est simet̄
vl' dyamet̄ est asimet̄. Dōm ꝙ duplex est dya-
meter sc₃ dyamet̄ quadrati et talis est asimeter
ab a qd est sine et sin qd est con et metros men-
sura quasi nō cōmēsurabilis sue coste. Sed dya-
meter circuli est simeter. i. ꝯmsurabilis figure vl'
linee circulari. Dicit̄ em̄ dyamet̄ linea diuidēs cir-
culū vl' quadratū in duo equalia. talis āt linea
est cōmensurabilis circulo. quia talis dyamet̄ in
circulo continet̄ a circulo cū septima eius parte
et sic circulus continet ter suā dyametrū et septi-
mam eius partem.

Arguitur Sunt tres opationes in-
tellectus. ergo male ponū-
tur hic tm̄ due. Dōm dupl̄r. Primo ꝙ Aresto.
comp̄hendit terciā sub scōa. ponit em̄ ꝓ secūda
opatione cōpositionē et diuisionē. sed est duplex
compositio sc₃ cathegorica et illa compositio cō-
tinet scōam opatōem intellectus. Alia est com-
positio ypothetica. et illa continet terciā opatō-
nem intellectus. ⁊ sic compositio et diuisio conti-
net terciā opationem. Scōo pōt dici ꝙ Aresto.
ponit hic opatōes intellectus sed syllogisticus di-
scursus qui ponit̄ ꝓ tercia opatione no est ꝓprie
opatio intellectus sed potius ipsi⁹ rōnis et ideo
nō ponit̄ hic ab Arestotile.

Queritur Utrum iste opatōnes re-
periant̄ in substantijs se-
patis. Dōm ꝙ non. et rō est quia intellectus
in substantijs sepatis se hab₃ sicut intellect⁹ no-
ster in intelligēdo pncipia. et ideo dicūtur tales
substantie intellectuales et nō rōnales. sed intel-
lectus noster statim intelligit pncipia. sed ad cō-
clusiōes rōcinamur. quia ergo intellectus noster
dicit rōcinando cōclusionē ex pmissis. sequit̄ ꝙ
iste opationes sunt in nostro intellectu. sed sub-
stantie sepate ꝓpter vtutem intellectualis lumi-
nis intelligūt simplici intuitu. i. intuendo p spe-
ciem intelligibilē aliquā rem cognoscūt ōnia illa
que tali rei ꝯueniūt scibilit̄. ⁊ ideo intellect⁹ sepa-
tarū substantiarū compat̄ visui in nobis. ⁊ no-
ster intellectus compat̄ tactui. quia p visum co-
gnoscimus aliqua simul. sed p tactū cognoscim⁹
aliqua successiue. sic etiam intellectus noster co-
gnoscit aliqua successiue que intellect⁹ substātie
sepate cognoscit simul.

Arguitur Ex hoc sequeret̄ ꝙ intelle-
ctus noster esset pfectior
itellectu sbarū sepataꝝ. q̄a intellectus noster in-
telligit cū discursu. ⁊ sic habet vnā opationē vl-
tra intellectū sbaꝝ sepatarum. ergo est pfectior.
Dōm ꝙ est aliud dicere ꝙ sube sepate intelli-
gūt cū discursu et ꝙ intelligunt discursū. qr sube
sepate bene intelligūt discursū sed nō intelligūt
cū discursu. sicut em̄ dictū est intelligūt conclusio-
nem simplici intuitu sed nō intelligūt istā cōclu-
sionem p modū discursiuū. et ideo qd pfectōis est
in nostro intellectu sc₃ cognitio. hoc est in substā-
tijs sepatis. sed qd impfectionis est in nostro in-
tellectu sc₃ cognoscere cū discursu hoc non est in
substantijs sepatis.

Arguitur Angeli cognoscunt creatu-
ras in deo vl' in vbo dino
ergo cognoscūt cū discursu. Dōm ꝙ substātie
sepate bene cognoscūt vnū in alio sed non vnū
p aliud. discurrere aūt est vnū p aliud cognoscē.
cognoscūt em̄ substātie sepate creaturas in ver-
bo diuino sicut in quodā speculo eternitatis nō
āt dicit̄ aliqs discurrere qr videt aliqd i speculo

Arguitur In demonibus est expien-
tia. ergo est ibi aliquis

discursus ¶Dicendum q̄ ista locutio est similitudinaria quia experientia proprie accepta spectat ad cognitionē sensitiuā que nō est in demonib⁹. Dicunē tñ experiri quia p suā cognitōem intellectiuā cōparant pñtia ad futura ſm q̄ futura cōiter euenire cōsueuerūt et ex hoc idē eliciūt de futuro sicut in p̄terito factū est. ista aūt cognitio nō est per discursum quia nō cognoscūt pñs ex p̄terito. sed cognoscūt pñs sic se habere ex hoc q̄ in p̄terito sic factū est.

Indiuisibile autem.

Postq̄ Aresto. distinxit duas operationes intellectus. hic determinat de vtraq̄ opatiōe. Et primo de intelligentia indiuisibiliū. Scdo de compositōe. Et quia intelligentia indiuisibiliū est p̄ma opatio intellectus. ideo Aresto. p̄mo distinguit quot modis dicit̄ īdiuisibile vt scʒ sciat̄ quō indiuisibilia intelligāt̄. dicit̄ ergo indiuisibile tripliciē. Uno modo dicit̄ aliquid īdiuisibile cōtinuitate quia scʒ est vnū sicut cōtinuū. vt vna longitudo actu indiuisa. ⁊ talis longitudo pōt duplr̄ capi. Uno modo ſm suā totalitatē. ⁊ sic intelligit̄ intellectu indiuisibili et indiuisibili tpe. Alio modo accipit̄ ſm ptes longitudinis segregatim et tūc intellectus intelligit eā p̄prie diuisibiliter.

Arguitur Omne cōtinuū est diuisibile. ergo incōuenienter dicit̄ q̄ cōtinuū sit indiuisibile ¶Dicendum q̄ cōtinuū capit̄ dupliciter. Uno modo ſm suā p̄priā naturam. et sic omne continuū est diuisibile in semp diuisibilia. Alio mō capit̄ cōtinuū p compatōem ad intellectū. et sic cōtinuū est indiuisibile quia hoc cōtinuū itelligit̄ p modū vnius sed vnum ſm q̄ huiusmodi habet rōem indiuisibilis.

Quod autem nō ſm

Hic ponit scdm modū indiuisibilitatis dicēs q̄ aliquid est indiuisibile ſm spēm et contingit in illis in quibus multa colligunt̄ ad vnā spēm. sicut multe partes essentiales in homine colligunt̄ in vnā naturā humanā. pōt āt ista spēs qñq̄ esse naturalis sicut dictū est de homine. et qñq̄ artificialis sicut domus. Et iterū istud indiuisibile intelligit̄ a nobis simul et in tpe indiuisibili inq̄tum in tali indiuisibili est spēs in qua intelligit omnia que pcialiter in spē colligunt̄. Habet ergo iste modus similitudinē ad p̄mū modū. qa sicut in indiuisibili p̄mo modo est vnitas quātitatis ex qua sumit̄ vnitas intelligendi ita in indiuisibili scdo modo est vnitas specifica ex q̄ sumit̄ vnitas intelligendi.

Arguitur Relatiuū sil' intelligit̄ cū suo correlatiuo et tñ sūt diuersarū spērū. ergo illa que sunt diuersarū specierū pñt sil' intelligi ¶Dicendum q̄ in tali intellectōe p̄ncipaliter intelligit̄ relatiuū ⁊ hoc p spēm intelligibilem relatiui. et correlatiuū cognoscit̄ solū p modum termini et non principalit̄. et sic vtiq̄ verū ē q̄ nō pñt due spēs sil' itelligi eq̄ p̄ncipalit̄

Punctum autem et.

Hic ponit terciū modū indiuisibilis dicēs q̄ tercio modo aliquid est indiuisibile negatiue sicut punctū qd̄ est oīno indiuisibile. ⁊ istud indiuisibile manifestat̄ intellectui sicut p̄uatio. p̄uatio aūt ɔgnoscit̄ ex habitu. et sic istud indiuisibile cognoscit̄ ex cōtinuo cui⁹ est p̄uatio. Hic etiā intellectus noster est cognoscens vnū contrariorū p alterū. et ex hoc manifestū est q̄ intellectus noster est cognoscens in potēa. quia est in potēa ad vnū cōtrariorū qd̄ nō hʒ. Si aūt est aliqua potentia quē nō cognoscit vnū cōtrariorū p alterū sed p seipsam cognoscit vtrūq̄ contrariorū. tunc talis potēa est penitus in actu et oīno sepata a potentialitate et talis est intellectus diuin⁹ q̄ p seipm cognoscit oīa et ideo in suo itellectu nulla est potēa. Nō aūt est sic de intellectu substantiarū sepatarū. quia q̄uis intellectus earum sit in actu p compatōem ad intellectū nostrū p̄pē species ipi cōcreatas. non tñ simpliciter est in actu sicut intellectus diuin⁹ qui intelligit omnia sua essentia et vnico actu.

Arguitur Deus etiam cognoscit mala per bona. ergo sequit̄ q̄ in deo sit aliqua potēa. ¶Dicendum q̄ p̄prie loquendo deus nō cognoscit mala p bona. sed cognoscēdo se cognoscit omnes alias res cū omnib⁹ cōditionib⁹ earū. quia ergo in rebus existentib⁹ sunt multi defectus q̄ dicunt̄ mala in ipis reb⁹. ideo etiā deus sil' cognoscēdo res cognoscit malum in rebus ʒ nō puenit ad cognoscēdū malū p bonū.

Queritur Utrum intellectus noster p̄us intelligat diuisibile vl' īdiuisibile. ¶Dicendum q̄ indiuisibile capit̄ tripliciter. sicut dictū ē. capiendo ergo indiuisibile primo ⁊ scdo modis tunc p̄us intelligit̄ indiuisibile q̄ diuisibile. sed si accipiat̄ indiuisibile tercio mō

tūc prius intelligit diuisibile q̄ indiuisibile. Rō p̄mi est duplex. Prima est quia p aliquā potiam prius cognoscit obiectū potie q̄ illud qd habet ordinē ad obiectū. sed indiuisibile p̄mo ⁊ scd̄o modis cadūt sub obiecto nostri intellectus qd ē quiditas rei materialis. indiuisibile āt tertio modo solū coniungit obiecto quia coniungit cōtinuo. Secunda rō est quia vnūqdq; est cognoscibile p̄m q habet esse. sed indiuisibile tercio mō habet esse ex indiuisibili p̄mo mō. ergo bz cognosci ex eo. ⁊ sic posterius cognoscit indiuisibile tercio mō q̄a cognoscit ex indiuisibili p̄mo mō.

Arguitur Partes diffinitionis cognoscunt prius q̄ diffinitū sed indiuisibile tercio modo est ps diffinitōis indiuisibilis. sicut ptz de linea cuius pars diffinitōis est pūctū g° prius cognoscit q̄ indiuisibile p̄mo mō. Dōm q linea accipit dupl'r. Vno modo p̄m se et absolute. et sic punctū nō est de rōe linee q̄a infinitas nō repugnat linee p̄m se accepte. sed in linea infinita nō sunt pūcta terminantia. Alio modo accipit linea p̄m q est recta ⁊ finita. et sic duo puncta sunt de rōe illius linee. Dicit notanter recta et finita quia de rōe linee circularis finite nō est terminari duobus punctis. quia linea circularis nō claudit pūctis. Vnde ptz q pūcta nō sunt de diffinitōe linee. ergo etiam non cognoscūtur prius q̄ linea.

Arguitur Terminus cōmunis est de rōne continui. sed pūctus est terminus cōmunis cōtinui scz linee. ergo est de rōe linee. Dōm q q̄uis punctū continuans sit de rōne linee. tn̄ hoc punctū nō est in actu sed solū in potia. et ideo nō habet hoc punctū rōem indiuisibilis p̄m actū quia actu nō est. si eni in pūcto continuante fieret diuisio nō resultaret vnū pūctum sed duo puncta.

Arguitur Indiuisibilia sūt pncipia diuisibiliū. sed prius cognoscimus pncipia q̄ pncipiata. ergo indiuisibilia prius cognoscunt q̄ diuisibile. ⁊ sic indiuisibile tercio mō est prius cognoscibile indiuisibili p̄mo mō. Dōm p̄mo ad minorē q duplex est modus cognoscendi scz quo ad nos et quo ad naturā rei. Quo ad nos tūc pncipia nō prius cognoscunt q̄ pncipiata. sed potius ipa pncipiata q̄uis q̄ ad naturā rei pncipia prius cognoscant q̄ pncipiata. Secūdo dōm ad maiorē q indiuisibilia nō sūt semp pncipia cognoscendi ipoz diuisibiliū s; potius econtra. quia indiuisibilia p̄mo et scd̄o modis que tn̄ sunt aliqualiter diuisibilia sunt pncipia cognoscendi indiuisibilis qd nullo modo est diuisibile scz indiuisibilis tercio mō. et sic ecōtra est verū scz q diuisibile est pncipiū cognoscendi indiuisibile sicut habitus est pncipiū cognoscendi priuationem.

Arguitur Omnis cognitio fit p assimilatōem cognoscentis ad cognitū. sed indiuisibile tercio mō est magis simile intellectui nostro. ergo magis cognoscit q̄ indiuisibile primo vl scd̄o mō. Dōm q duplex est similitudo. Quedā est similitudo p̄m naturā et talis non est pncipiū cognitionis. sic eni sunt magis similia indiuisibile tercio modo et intellectus et omnia immaterialia sunt sic magis similia intellectui. Alio mō aliquid est simile alteri p̄m proportionē scz p̄m spēm intelligibilem. et sic intellectus est magis similis indiuisibilibus p̄mo et scd̄o modis. quia noster intellectus habz in se similitudines illoz indiuisibiliū. sed nō pōt intellectus noster habere apud se similitudinē indiuisibil' tercio mō. q2 hoc indiuisibile cognoscit ex indiuisibili primo modo.

Est aūt vt dictio qui.

Postq̄ Aresto. determinauit de prima opatione intellectus scz de apphensione indiuisibilium quo scz talia indiuisibilia cognoscant. hic declarat de scd̄a opatōne intellectus et dicit q scd̄a opatō intellectus est sicut dictio. i. sicut affirmatio vel negatio qua intellectus dicit aliquid de aliquo. et hoc contingit q̄nq; vere et q̄nq; false. et ideo ille intellectus pōt in se habere veritatē ⁊ falsitatem. s; itellectus q̄tum ad primā opationem que est ipsius q quid est p̄m q huiusmoi semp est verus. Et rō est. quia intellectus in prima opatōe nō componit aliqua adinuicē. s; in compositione est verū vl falsum nō aūt in simplici apphēsione

Arguitur Intellectus in prima opatōe nō est verus. ergo qd dictum est falsum est. Aūs pbat quia veritas ē in scd̄a opatione itellectus scz i compositione et diuisione vt dicit i primo periermenias. sed i p̄ma opatōe non est talis compositio. Dōm q est triplex veritas. Quedā est veritas entis. et illa est i ente sicut i subiecto p̄m q ens refert ad intellectū a quo dependet et tūc ens et verū nō distinguūt nisi p̄m rōem. Alia est veritas assumi

latiõis. et talis veritas est in potentijs sm q assimilant suis obiectis. Vñ visus dicit ver⁹ qñ in se habz spẽm sensibilem vł visibilem illius qδ p visum pcipit. illis ergo duobus modis intellectus põt esse verus in pma opatione. Põt eñi esse verus pmo modo quia est ens et etiaz scdo modo quia põt in se habere similitudinẽ sui obiecti. Tercia est veritas cõpositõis et illa est in cõpõe vł enũciatõe vł cõpositõe concepta sicut in subiecto. et quia cõpositõ spectat ad scdam operationem intellectus. sic cõiter dicere possumus q talis veritas sit in scda opatõe intellect⁹ nõ cõpue subiectiue sed obiectiue quia est in obiecto scde opationis. Exempli grã. Nos dicim⁹ q illa cõpositio sit vera homo est animal ex hoc scz qa est debita habitudo rerũ conceptarũ adinuicẽ in scda opatione intellectus. et sic cõpõ vocalis est vera ex eo q est debita habitudo rerũ significatarũ p terminos in ordine ad conceptõem intellectus. et de illa veritate loquens Aresto. sexto metaphisice. dicit q veꝝ et falsum sunt in aĩa. sicut eñi bonũ et malũ accipiunt p compatõem ad appetitũ ita verũ et falsum accipiunt p compationem ad intellectũ. Est tñ considerandũ q omnis veritas quodãmodo põt dici esse in intellectu sicut in diiudicante vł cognoscente loquẽdo tñ de veritate incõplexorũ siue de veritate pmo modo accepta tunc veritas est in rebus sicut in subiecto. quia in illo est veritas qδ denoĩat verũ sicut illud dicit albũ qδ ĩ se habz albedinẽ ẜ res denoĩat vera ergo veritas repit in rebus. Veritas tñ nõ est in tali re nisi p compatõem ad intellectũ nõ quẽcunqz sed ad illũ intellectũ a quo res dependet. Vñ naturalia sunt vera p compationem ad intellectũ diuinũ quia dependẽt ab intellectu diuino. sed artificialia sunt vera veritate entis p compatõem ad intellectũ nostrũ quia intellectus noster est pncipiũ rerũ artificialiũ.

Arguitur Intellectus noster est sup tẽp⁹. ergo non est aliqua opatio pma scda vł tercia. ¶ Dõm q opatio intellect⁹ põt capi duplr. Vno mõ ex pte obiecti et sic nõ mensurat tpe quia eius obiectũ est vłe qδ est vbiqz ꝛ semp. Alio modo accipit ex parte actus. et tunc adhuc accipit duplr. Vno mõ sm q talis actus absolute refertur ad intellectum et tũc iterũ nõ est mensurabilis tpe qa tũc act⁹ intellectus põt esse circa intelligibile in instanti sicut cõtingit in substantijs sepatis. Alio modo accipit actus intellectus sm q est cũ fantasmatibus. et sic act⁹ intellect⁹ est in tpe cõtinuo. et hoc ideo quia fantasmata sunt corpalia et in organis corpalibus. quia vsus taliũ fantasmatũ sit in tpe continuo. et ideo in substãtijs sepatis quelibet res cui⁹ spẽs est apud intellectũ sube separate intelligit in instanti. Verũ tñ est q plures nature nõ intelligunt in vno instanti. sed in pluribus instantib⁹ in tpe discreto sibi succedentib⁹ et ideo mensurant intellectões taliũ subarũ tpe discreto. et sic dicit btũs Aug⁹. q deus mouz substantiã spũalem p tps scz discretũ et nõ cõtinuũ.

Idem autem est scin. Hic Aresto. resumit id qδ pus dictũ est de intellectu et actu. et vult q scia in actu est eadẽ cũ re scita. ꝛ q scia in actu est posterior tpe scia in potentia sed simplicit ꝛ in diuersis scia in actu est por scia in poña. et illa exponenda sunt sicut pus exposita sunt.

Queritur Ad quid vtilis sit resũptio aliquorũ dictorũm. ¶ Dõm ad tria. Primo vt melius intelligant prius dicta et pfectius intellectui imprimant. Secũdo quia qñqz in resumptõe plus addit q prius fuit dictũ. Tercio q in resumptõe pus dictũ aliqualiter corrigatur.

Queritur Vtrum tres sint opatões intellectus. ¶ Dõm q sic si intellectus extẽdat ad tõem eo modo quo est in hominib⁹. si aũt accipiat intellectus pcise sm q repit in substantijs sepatis tunc iste opationes nõ inueniũt in intellectu. Ex quo sumit causa quare in nostro intellectu iste tres opatiões inueniũt quia intellectus noster ex statu sue creationis est impfectus. ergo oportet q vtatur multis opationibus ad hoc q consequat pfectã cognitionẽ de rebus. sed in intellectu pfecto qualem hñt substãtie sepate nõ oportet tã multiplices opationes ponere. quia p vnã pfectã opationem hñt cognitionẽ de rebus.

Arguitur Intellectus noster nõ põt sił plura intelligere. g⁹ nõ est aliqua tercia opatio intellectus. ¶ Dõm q intellectus habet multiplicẽ opatõem vt dictum est. In pma ergo opatione intelligit simplr aliqδ vnũ. sed in scda et tercia opationib⁹ quãuis ibi intellectus intelligat plura. non tñ intelligit plura p modũ pluriũ sed p modũ vni⁹ qz in scda

opatione intelligit' plura ꝑm ꝙ ꝯueniũt in vna rõne ꝯpõis. sed in tercia opatõne intelligit multa ꝑm ꝙ sũt vn⁹ sylogism⁹ siue vn⁹ discursus

Arguitur Intellectus in ꝑma opatione põt plura intelligere. ergo male dicit ꝙ nõ posset plura intelligere. Añs ꝓbat quia plures spẽs intelligibiles sunt simul in intellectu. ergo intellect⁹ põt vti plurib⁹ spẽbus intelligibilib⁹. ꝯña ꝓbat quia habitibus vtimur qñ volum⁹ tercio ethicoꝝ. ¶ Dõm ꝙ q̃uis in ꝑma opatione intellect⁹ possum⁹ vti pluribus spẽbus intelligibilibus successiue nõ tñ sil'. Et rõ istius est qꝛ sicut impossibile est idẽ corp⁹ disponi ꝑm diuersas figuras et tñ figure nõ opponunt adinuicẽ. ita etiam est impossibile ꝙ intellectus noster vtat sil' plurib⁹ specieb⁹ intelligibilibus q̃uis tales species intelligibiles adinuicem nõ opponant ꝑm essentiã. est tñ repugnantia q̃tum ad vsum diuersarũ spẽꝝ cũ spẽs intelligibiles añ vsum earũ nõ sunt ꝑfecte in actu sed solũ sunt in habitu. et ideo nõ repugnat ĩtellectui habere multas spẽs sed vti eis repugnat.

Arguitur In ꝑma opatione intelligim⁹ supiora et inferiora que sunt multa. ¶ Dõm ꝙ supiora et inferiora sunt idem realiter et ideo nõ intelligũt in prima opatione intellectus ꝑ modũ pluriũ sed ꝑ modũ vni⁹. et ideo intellectus noster intelligit quiditatem rei materialis que compꝛ̃hẽdit supiora et inferiora nõ ꝑ modũ cõpositionis quasi componendo supiora et inferiora sed ꝑ modũ simplicis intelligentie inq̃tũ omnia illa sunt vnũ diffinitũ

Queritur Que istarum opationũ sit perfectior. ¶ Dõm ꝙ ꝑfectio in aliquo sumi põt dupl'r. Vno mõ q̃tũ ad modũ opandi. et sic ꝑma opatio est ꝑfectior. quia ꝑ illam opatõem intellectus noster ꝯuenit cũ intellectu substantiarũ separatarũ. Alio modo accipit intellectus q̃tũ ad rem intellectam. et sic tercia opatio est ꝑfectior quia per illã intelligim⁹ ꝑncipia et conclusiones. et illa opatio ꝑ̃supponit alias sicut perfectũ ꝑ̃supponit impfectũ ⁊ totũ ꝑ̃supponit partẽ. sicut ergo totũ est perfecti⁹ suis partibus sic etiã tercia operatio est perfectior et dignior alijs operationib⁹ intellectus ergo etiã precedit alias.

Queritur Vtrum rõ et intellectus sint vna poña. ¶ Dõm ꝙ sic quia sicut se hñt moueri et quiescere in reb⁹ naturalibus. ita se hñt intelligere et rõcinari in intellectu. sed moueri et quiescere spectãt ad eandem poñam in rebus naturalib⁹. ergo etiã intelligere et rõcinari in intellectu hũano. Est ei vna poña ꝑ quã lapis mouet deorsũ ⁊ q̃escit deorsũ. sic etiã ẽ vna poña ꝑ quã ĩtellectus nr̃ intelligit id ẽ simpl'r apphendit veritatẽ et rõcinat. i. procedit ab vno in aliud. ⁊ ex hoc ptꝫ ꝙ substãtie separate nõ rõcinant cũ operatio earũ intellectualis sit perfecta. ꝫ nostra operatio intellectualis est imperfecta.

Arguitur Anima nostra ꝯuenit cũ substãtijs separatis in rõcinando. ergo substãtie separate sunt rõnales. Añs ptꝫ. quia illa que ꝯueniũt in aliqua forma hñt eandẽ formã sicut ꝯuenientia albedine hñt albedinẽ. ¶ Dõm ꝙ rõ accipit dupl'r. Vno modo ꝑm ꝑmã et scdam operationes. ⁊ sic per rõnale anima rõnalis ꝯuenit cũ substãtijs separatis. quia ille operationes inueniũt in substantijs separatis sicut in anima rõnali. Alio modo accipit rõnale ꝑm terciã operationẽ. et sic differt intellectus noster per rõnem a substantijs separatis. quia substantie separate nõ habent rõem. i. intellectũ ꝑm terciã operationem.

Arguitur Ergo per intellectũ anima ꝯuenit cũ substãtijs separatis et discõuenit. ¶ Dõm ꝙ hoc nõ est inconueniens grã diuersarũ operationũ. quia intellectus ꝯuenit cũ substantijs separatis q̃tum ad duas ꝑmas operationes. ⁊ discõuenit q̃tum ad terciã. Et est simile de albedine imperfecta q̃ albedo imperfecta est ꝑncipiũ ꝯueniendi cũ albo perfecto inq̃tum est albedo et est ꝑncipiũ discõueniendi cũ albo ꝑfecto inq̃tũ est albedo impfecta.

Videtur autem sensi.

Postq̃ Aresto. determinauit de ĩtellectu possibili et de intellectu agente et de operationib⁹ intellect⁹ possibilis. hic ꝯñter determinat de intellectu per compationẽ ad sensum. et ꝑmo oñdit quõ reducat sensus ad actũ. Scdo assimilat illũ motum ad motum quo intellectus ducit ad actum. et tercio facit hoc quo ad obiectũ. Quo ad primũ vult ꝙ sensibile ducit sensum de poña ad actum sine alteratione ꝓprie dicta. vñ sentire nõ ẽ motus qui est act⁹ impfecti sicut determinat de motu in tercio phicoꝝ. sed sentire est mot⁹ q̃ est act⁹ ꝑfecti. i. ipsi⁹ sensus facti in actu ꝑ spẽm sensibilẽ

Ex quo pōt colligi q̄ motus capit̄ duplr̄. Uno
modo ꝓprie sicut diffinit̄ tercio phȳoꝝ et tūc mot⁹
est actus existentis in potēa. et illū motum vult
Aresto. hic excludere. Alio modo accipit̄ motus
ꝓ quacūqꝫ opatōe sicut dicit̄ deus mouet seipm̄
quia intelligit seipm̄ et illo modo sentire est mo
tus quia sentire est quedā opatio que fit p sen
sum motū a sensibili.

Sentire quidem igi.

Hic assimilat motū intellectus ad motū sensus
Et p̄mo ponit duas cōuenientias. sc̄do duas dif
ferentias. Prima cōuenientia est quia sicut sen
sus p̄mo apphendit sensibile absolute. ita intelle
ctus p̄mo apphendit intelligibile absolute et hoc
in p̄ma opatione intellectus. Sc̄da est. sicut ad
apphensionē sensus sequūt̄ delectatio et tristicia
et post delectationē et tristiciā fit fuga vl̄ ꝓsecu
tio rei sensate. ita etiaꝫ in intellectu quia intelle
ctus solum aliquid ꝓsequit̄ vl̄ fugit postq̄ affir
mauit vl̄ negauit. i. postq̄ cognouit aliquid per
modū veri vl̄ falsi. Sc̄do est duplex dr̄ña. prima
est qꝛ sensus nō ꝓsequit̄ vl̄ fugit aliq̄d nisi post
apphensionē delectatōis vl̄ tristicie. sed intellect⁹
immediate post apphensionē fugit vl̄ ꝓsequitur
aliquid absqꝫ media delectatione vl̄ tristicia. Et
rō istius est qꝛ intellect⁹ itelligit bonū vl̄e. qd̄ est
simplr̄ bonū et ideo immediate ꝓsequit̄ vl̄ fugit
sed sensus est circa bonū pticulare qd̄ nō ꝓsequi
tur nisi delectet̄ nec fugit nisi tristet̄. Sc̄da dr̄ña
est quia hoc qd̄ intellect⁹ affirmat vl̄ negat est
bonū simplr̄. ꝫ illud qd̄ sensus ꝓsequit̄ vl̄ fugit
est bonū pticulaē. Et quia Aresto. vsus est istis
terminis delectari et tristari ideo diffinit illos di
cens. q̄ delectari et tristari est agere quadā me
dietate vtutis sensitiue ad bonū vl̄ ad malum
scꝫ ſm sensum cōem qui est quedā medietas vel
centrū cōe omniū sensuū exterioꝝ. Et si dicat̄ de
lectari et tristari spectant ad appetitū. Dōm q̄
delectari et tristari pn̄t duplr̄ accipi. Uno modo
ex parte obiecti. et sic spectant ad vtutem appeti
tiuā siue concupiscibilem quia hn̄t ꝓ obiecto bo
nū vl̄ malū. Alio modo accipiunt̄ delectari ⁊ tri
stari ex parte organi et sic spectāt ad sensum cō
munē quia vtus concupiscibilis est in sensu cōi
sicut in organo vt infra patebit.

Intellectiue autem.

Hic compat Aresto. ꝗ̄ter intellectū ad sensum
ex parte motiui vtriusqꝫ. et vult q̄ sicut se habꝫ
motiuū intellectus ad intellectū ita motiuū sen
sus ad sensum. qd̄ pōt duplr̄ intelligi. Uno mō
sic q̄ sicut sensibile est obiectum sensus ita fan
tasma est obiectū intellectus. qd̄ est verū loquen
do de obiecto remoto. quia fantasma est obiectū
remotū intellectus et quiditas rei materialis ē
obiectū ꝓpinquū intellectus. Alio modo sic expo
nit̄ q̄ sicut sine sensibili nō fit sensatio ita sine
fantasmate nō fit intellectio. et istū intellectum
magis ꝓsequit̄ Aresto. in textu. primū autē in
tellectū ponit Aresto postea in textu ibi. Oīa āt
p̄ter res. Cōcludit ergo ex his Aresto. q̄ anima
nequaq̄ intelligit sine fantasmate.

Queritur

Quotuplr̄ pōt illa ꝓpō intelligi nequaq̄ intelli
git anima sine fantasmate. Dōm q̄ duplicit̄
Uno modo añtecedenter. i. nō intelligit intellectus
nisi añtecedenter moueat̄ p fantasmata ex quibus
fantasmatibus resultat sp̄es intelligibilis ad in
tellectū possibilem et illū intellectū Aresto. hic ꝓ
sequit̄ et intendit. Alio modo pōt intelligi q̄ in
tellectus nō intelligat sine fantasmate ꝗ̄ter qꝛ
scꝫ postq̄ intellectus habet sp̄em intelligibilē tūc
adhuc necesse est in vsu talis sp̄ei se reflectere vel
conuertere ad fantasmata. et istū intellectū po
nit Aresto. postea in textu vbi dicit q̄ cū intelle
ctus speculat̄. i. intelligit rem necesse est sil̄ intel
lectū aliqꝺ fantasma speculari.

Dicitur enim aer pupil.

Hic Arestotiles manifestat p̄mū intellectū scꝫ
q̄ fantasma sic mouet intellectum sicut sensibile
sensum. et hoc p̄cipue ī visu qui est p̄mus sensus
Et dicit Aresto. q̄ sicut aer immutatus a colore
vlterius immutat oculū et organū et pupilla vl̄
terius immutat sensum cōmunē qui est termin⁹
oīm sensuū exterioꝝ distinguēs īter diuersa sen
sibilia. sic intellectus noster est vn⁹ cōmunis ter
minus oīm fantasmatū distinguēs inter diuer
sa fantasmata. i. repn̄tata p diuersa fantasma
ta. Et ideo dicit Aresto q̄ anima intelligit sp̄es
intellectuū in fantasmatibus. i. sp̄es rerū intelle
ctarum fiūt in intellectu ex fantasmatib⁹. vl̄ sic
Intellectus intelligit rem ſm qd̄ est imitabilis.
ꝓsequibilis vl̄ fugibilis inq̄tum repn̄tat̄ in fan
tasmatib⁹. et hoc ideo quia ꝓsecutio vl̄ fuga nō
fit p intellectū speculatiue acceptū. sed p intelle
ctum applicatum ad res singulares ſm q̄ res

ꝓ̄sentantur in fantasmatibus·

Arguitur Si se habz fantasma ad intellectum sicut sensibile ad sensum·ergo fantasma erit obiectum nostri intellectus·sicut sensibile est obiectū sensus. ꝯña tenet a simili· ¶ Dcõm ꝙ bñ ẽ simile quo ad aliquid·quia sicut sensus nõ mouet absq3 sensibili ita etiam intellectus nõ mouet absq3 fantasmate·et ideo põt etiam dici fantasma obiectū remotum sed nõ ꝓpinquū vl' ꝓpriū· Secõa similitudo est quia sicut a sensibili resultat spẽs ad sensum ita a fantasmate resultat species ad intellectū Sed in duob9 est drña· Primo quia sensibile et sensus hñt ꝓporcionẽ adinuicẽ quia vtrūq3 ẽ materiale·ergo sensibile põt immediate mouere sensum nõ aũt fantasma põt ꝓxime mouere intellectum. Secõa est quia species intelligibiles manent ꝑfecte in intellectu·sed spẽs sensibiles non manẽt ꝑfecte in sensu saltẽ exteriori·

Queritur Quid sit fantasma· ¶ Dicendū ꝙ fantasma est species siue ymago rei sensibilis retenta in sensib9 interioribus·in sensibus em̄ exteriorib9 non manent spẽs sensibiles ergo reseruant ꝓpe in duobus sensibus interiorib9 sc3 in ymaginatiua et memoratiua·

Et omnino in actiõe·

Hic Aresto·compat adinuicẽ cognitionẽ intellectus practici et speculatiui·et vult ꝙ intellectus sine actione·i·intellectus speculatiu9 et intellect9 in actione.i·intellectus practicus ꝑ quẽ fit actio sunt in eodem genere siue illud genus sit bonū siue malū·qd̃ dictū põt duplr̃ intelligi·Vno mõ sic ꝙ res intellecta siue practice siue speculatiue quãq3 est bona ⁊ quãq3 mala·Nec ꝑ hoc diuersificatur genus rei qd̃ considerat practice vl' speculatiue·Ex quo sumit ꝙ intellectus practicus et speculatiu9 habent idem obiectū.quia genus rei cognite nõ est diuersum ſm qd̃ considerat practice vl' speculatiue·Alio modo põt sic intelligi ꝙ ipa cognitio rei sit qõdam bonū tam intellect9 practici ꝙ̃ speculatiui sed speculatiui est bonū in vli et practici est bonū in ordine ad ꝑticulare opabile·et hoc est qd̃ addit Aresto·ꝙ drñt isti intellectus ĩ eo ꝙ est simplr̃·i·vniuersaliter qd̃ spectat ad itellectū speculatiuū et quodãmodo.i·ꝑticulariter qd̃ spectat ad intellectum practicū·ex qua expositione sumit ꝙ eadē est opatio intellectus speculatiui et practici·Vnde ex vtraq3 expositõe accipit ꝙ intellectus practicus et speculatiu9 nõ drñt realiter·quia ex ꝑma expositõe habet ꝙ nõ drñt penes obiectū·et ex scõa habet ꝙ non drñt penes actum·ergo cum poñe distinguant penes actus obiecta·sic manifeste pt3 ꝙ sũt vna poña

Queritur Vtrum intellectus practicus et speculatiu9 sint vna poña· ¶ Dcõm ꝙ sic quia sunt vna poña sc3 intellectus possibilis·et hoc sic ꝓbat quia intellectus speculatiu9 differt a practico in hoc quia intellectus speculatiu9 apꝓhendit aliqd̃ intelligibile absolute·sed intellectus practic9 apꝓhendit aliquid ſm ꝙ ordinat ad opus·sicut ph̃us apprehẽdit domū absolute et artifex ſm ꝙ factibilis est in materia·ideo intellectus speculatiu9 nõ mouz sed manet·i·quiescit ſm Areste·postea· Ex quo sumit tale argumentū·quicq̃d se habet accidẽtaliter ad rõem poñe hoc nõ diuersificat rõem illius poñe sicut accidit colorato ꝙ sit magnū vl' ꝑuū· et ꝑ hoc ꝙ coloratū est magnū vl' paruū non diuersificat rõ visus· sed accidit apprehenso ꝑ itellectū ꝙ ordinet ad opus·ergo ordinatio ad op9 nõ diuersificat rõem poñe·et sic intellectus practicus qui sic considerat obiectū nõ est alius ab intellectu speculatiuo qui absolute ꝯsiderat illud

Arguitur Apprehensiuū et motiuū sunt diuersa genera poñarum·sed intellectus speculatiu9 est apprehensiuus et practicus est motiu9·ergo sunt diuersa genera poñaꝝ. ¶ Dcõm ꝙ duplex est motiuū.aliqd̃ est motiuū executiuū motus·et tunc poña motiua ꝑ̃ncipaliter consistit in corde in neruis et in musculis exequentibus motū· et illo modo motiuū est realiter distinctū ab apprehensiuo·quia tale motiuū nõ ẽ cognitiuū nec apprehensiuū· Aliud est motiuū qd̃ impat motū et tale nõ est distinctum ab apprehẽsiuo ymmo est apprehẽsiuū· Vñ Aresto·postea dicit ꝙ intellectus appetit9 ⁊ fantasia sunt ꝑ̃ncipiū motiuū siue poña localit̃ motiua·Per hoc ergo dcõm est ꝙ intellectus practicus est ꝑ̃ncipiū motiuū quasi dirigens motum nõ quasi exequẽs motum·et hoc couenit sibi ſm modū sue apprehensionis apprehendit em̄ aliq̃d ſm ꝙ ordinabile ad opus

Arguitur Diuersa rõ obiecti diuersificat poñam. sed obiectū intellectus speculatiui est verū·et obiectū intellectus practici est bonū·ergo intellect9 speculatiu9

et practicus nõ sunt vna potẽa. ¶ Dõm ꝙ obiectum intellectus practici nõ est bonū. quia bonū est obiectū volūtatis cum sit appetibile. Sed obiectū intellectus practici est vm̃ nõ absolute sumptum sed ordinabile ad res exteriores in quib⁹ inuenitur bonū. et ideo quodãmodo intellectus practicus extendit speculatiuū. Et hoc est qḋ dici solet ꝙ intellect⁹ speculatiu⁹ extensione fit practicus. quia scꝫ extendit se ad res exteriores ſm ꝙ sunt in rerū natura. Intellectus aūt speculatiu⁹ solum opatᷓ circa rem ab intra et nõ ordiat suos cõceptus ad opus. Et ex isto vlterius põt sumi sicut aliqui dicūt quõ drñt spẽs intelligibil̃ et ydea artis. quia sunt idem ſm rem sed drñt ſm rõem. Spẽs em̃ itelligibilis dicitᷓ ſm ꝙ absolute aliquid ꝑ eam intelligim⁹. Et dicitᷓ ydea ſm ꝙ ꝑ intellectū practicū ordinatᷓ ad opus. Alij tñ ꝓbabilius dicūt ꝙ ydea sit obū intelligibile practicū qḋ nõ est subiectiue in intellectu sicut spẽs intelligibilis sed solū obiectiue sicut etiã obū intelligibile speculatiuū.

Queritur Vtrum sint plures potẽe in aĩa immateriales ꝙ̃ tres. ¶ Dõm ꝙ sunt ibi tm̃ tres immateriales realiter et specifice distincte scꝫ intellectus agens intellectus possibilis et volūtas. Cui⁹ rõ est q̃ ad faciendū actu omnia intelligibilia sufficit intellectus agens. et ad suscipiendū actu intelligibilia et ad ea cognoscẽdū sufficit intellectus possibilis. Pro inclinatione aūt ad talia intelligibilia sufficit volūtas. cū ergo nõ sint plures opationes nõ sunt etiã plures potẽe in aĩa rõnali.

Arguitur Intellectus in actu. intellectus in habitu. intellect⁹ adeptus et intellectus eroicus sunt etiã potẽe et non enumerantur hic. ergo sunt plures ꝙ̃ tres. ¶ Dõm ꝙ omnia ista sunt vna potẽa ſm rem. scꝫ intellectus possibilis drñt tñ ſm rõem. q̃a intellectus dicitᷓ possibilis ſm ꝙ est in potẽa ad species intelligibiles. dicitᷓ em̃ possibilis quasi potẽs recipe spẽs itelligibiles. Et dicitᷓ intellectus in habitu ſm ꝙ actualiter acquisiuit spẽs intelligibiles. Sꝫ dicitᷓ intellectus in actu quia actualiᵗ vtitur illis spẽbus sicut aliquis actu intelligẽs. Sꝫ dicitᷓ intellectus adeptus quia acquisiuit sibi omnes spẽs intelligibiles qualis intellectus fuit in ꝑmo homine scꝫ Adam et in christo. Et addunt aliqui ꝙ postq̃ intellectus possibilis est fact⁹ adeptus tūc cõiungitᷓ sibi intellect⁹ agẽs vt forma quia nisi sic intellect⁹ agens esset frustra. q̃a tūc nõ habet abstrahere spẽs itelligibiles cū habeat eas. ergo oportet vt intellect⁹ agens sibi coniungatᷓ vt forma vl' spẽs intelligibil'. et tūc vlteri⁹ addūt ꝙ itellect⁹ possibil' vt sic possꝫ itelligere substãtias sepatas ꝯ q̃ inferi⁹ dicetᷓ. Dicitᷓ ãt itellect⁹ eroic⁹ qui intelligit ꝑ eleuationẽ sicut ille intellectus q̃ intelligit ꝑ singularẽ influentiã diuini luminis sicut sanctus Paulus intellexit.

Arguitur Sinderisis et conscientia etiam spectant ad animã rõnalem. ergo erūt plures potẽe anime rõnalis. ¶ Dõm ꝙ ista ponūtᷓ ĩ anima rõnali nõ sicut potẽe sed sicut habit⁹ vl' actus. quia sinderisis nominat habitū assensiuū ꝑncipioꝝ in practicis vl' agibilibus. Sicut em̃ intellectus ſm ꝙ intellect⁹ significat habitū assẽsiuū ꝑncipioꝝ ꝑmoꝝ et spectat ad intellectū speculatiuū sic sinderisis ponitᷓ in itellectu practico ad assentiẽdū ꝑncipijs ꝑcticis ꝛ ideo q̃libet homo naturaliter assentit ꝑncipijs practicis. sicut assentit illi principio. Omne bonū est faciendū. ꝛ tñ nõ semꝑ facit hoc. qḋ contingit ex appetitu inferiori ꝛ ex fantasia sicut inferius patebit. Sed cõsciã significat actū sicut ptꝫ ex noĩe conscie. quia conscĩa est applicatio scĩe ſm ordinẽ ad aliqḋ opabile. et ille actus oritᷓ ex sinderisi ſm quã sinderisim ipẽ intellect⁹ deprecatᷓ ad optima. et ideo ponitᷓ q̃nq3 conscĩa ꝓ tali habitu et sic dicitᷓ conscĩa semꝑ manere ꝓpẽ sinderisim. vñ etiam fit iuramentū ꝑ conscĩam. i. ꝑ naturale iudicatoriū qḋ est insitū homini ꝑ diuinã sciam. sicut ergo possum⁹ iurare ꝑ deū inuocãdo deū in testem. ita etiam possum⁹ iurare ꝑ conscĩeam q̃ est ymago diuine scientie.

Arguitur Ratio superior et rõ inferior sunt in anima rõnali ergo adhuc sunt plures ꝙ̃ tres. ¶ Dõm ꝙ iste due drñe iterū inueniūtᷓ in vno intellectu scꝫ possibili qui ſm rõem distinctus dicitᷓ superior et inferior. Dicitᷓ em̃ intellectus possibilis rõ superior ſm ꝙ intelligit deū et substantias sepatas. et hoc ẽ qḋ dicit Aug⁹. ꝙ rõ superior est que intendit eternis conspiciendis et consulendis. conspiciendis ꝑ intellectum speculatiuū et cõsulendis ꝑ intellectum practicū. Et ꝑ oppositū dicitᷓ rõ inferior q̃ intendit istis inferioribus corruptibilibus cõspiciendis ꝑ intellectum speculatiuū et cõsulẽdis ꝑ intellectum practicū. Vñ põt aliquis in aliquam opationẽ ꝓcedere q̃nq3 ex ratione superiori et tunc

maxime mereť pmiū eternū. Exempli grā. aliq̄s pōt visitare ecclesiam quia hoc placet deo et ab eo pcipiť et sic facit illud opus ex rōne supiori. Alio modo pōt visitare ecclesiam quia est hone stum apud homines. et sic hoc opus procedit ex ratione inferiori.

Arguitur

Aresto. dicit sexto ethicorꝫ ꝙ aliud est p̄ncipiū q̄ aīa cognoscit necessaria. et aliud est per q̄ cognoscit contingētia. quia p rōem supiorem cognoscit necessaria sed p inferiorē contingentia. ergo videnť esse alia p̄ncipia. Dōm ꝙ est duplex p̄ncipiū cognoscendi scꝫ p̄ximū et hoc est habitus. et tunc est verū ꝙ est aliud et aliud p̄ncipiū cognoscēdi. quia est alius habitus quo cognoscim⁹ supiora necessaria scꝫ deum et suā essentiā ⁊ alia que ad deum spectant qui est sapia. Et est alius habit⁹ quo cognoscit inferiora scꝫ scia vł opinio. Aliud est p̄ncipiū cognoscendi pmū q̄ est poña et tūc est idem p̄ncipiū intelligendi contingentia ⁊ necessaria scꝫ intellectus possibilis. et de tali p̄ncipio nūc loquimur q̄ scꝫ est poña.

Abstractione autem.

Ex quo Aresto. supra dixit ꝙ absqꝫ fantasmate anima nō pōt intelligere et fantasmata sunt similitudines rerū materialiū. hic ꝯńter ostēdit quō intelligi p̄nt mathematicalia ex quo ipa nō videnť esse in materia sed abstracta sunt a materia. Et vult Aresto. ꝙ q̄uis mathematicalia ñ sint in materia sensibili que scꝫ est determinata qualitatibus sensibilib⁹. sūt tñ in materia ymaginabili. i. in materia accepta cū q̄titate. et ideo etiā mathēaticalia p̄nt habere fātasmata quib⁹ intelligant. Est tñ verū ꝙ intellectus ī intelligēdo mathēaticalia sepat ea a materia sensibili.

Utrum autem cōtin.

Hic mouet questionē circa illa que sunt simpliciť sepata a materia. sicut sunt substantie sepate. Et dicit ꝙ posterius considerandū est scꝫ in metaphisicalib⁹. Utrū contingat nostrū intellectū nō sepatum a magnitudine. i. corpe intelligere aliq̄ sepatorꝫ. i. aliquā substantiā sepatam. ex quo eñ ille substantie nō habēt fantasmata. sic simpliciter appareret ꝙ ille non sint intelligibiles a nobis pro hoc statu.

Queritur

Quare Aresto. non soluit istam questionē. Dōm ꝙ ista questio nō potuit hic solui quia nōdū est manifestū aliquas esse substātias sepatas. nec manifestū est que et quales sint substantie sepate. sed ista questio nō pōt solui nisi sciať essentia substantiarū sepatarū. et ideo hec questio spectat ad metaphisicū qui determinat de substantijs sepatis. et tñ non inueniť soluta a metaphisico et hoc pōt esse ex aliqua triū causarū. quia vł cōplementū illius scie ad nos nondū puenit. vł qꝛ liber nō est ad nos translatus q̄uis etiā sit factus. vł quia Aresto. occupatus morte et puent⁹ nō fecit vltimos libros. Uel pōt dici ꝙ Aresto. aliqualiter respondet ad istā questionē scđo metaphisice cū dicit ꝙ intellectus noster se habꝫ ad eā que sunt manifestissima nature quales sunt substantie sepate sicut oculus nicticoracis ad lumen solis. Et nono metaphisice dicit ꝙ intellect⁹ noster nō habet se ad immaterialia sicut cecitas

Queritur

Utrum in hac vita possimus intelligere substantias sepatas. Dōm ꝙ duplex est cognitio de substantijs sepatis scꝫ cognitio quo ad quia est quia scꝫ sunt in rerū natura. et sic possum⁹ habere noticiā de eis. sic eñ Aresto. ex motu inuestigat ndm substantiarū sepatarū duodecimo metaphisice. et hoc ex motu corporꝫ celestium. Alio modo pōt aliquid cognosci quo ad quid est que est pfecta cognitio. et sic anima humana in hac vita nō pōt cognoscere substantias sepatas. Cui⁹ rō est quia sp̄es intelligibilis substantie sepate nō pōt venire ad intellectū nostrum in hac vita qꝛ tal sp̄es recipiť ex fantasmatib⁹ sed substantie sepate non habent fantasmata. ergo etiam non habent sp̄es intelligibiles in intellectu. et ideo res naturales p̄nt cognosci quo ad quid est qꝛ habēt sp̄es intelligibiles apud intellectum. Sed hic est considerandū ꝙ ŝm opinionem Platonis primo intellecta a nobis sunt substantie sepate. q̄a ipe posuit ydeas immateriales que sunt pmo a nobis intellecte. Auerrois aūt dicit ꝙ possum⁹ intelligere subās sepatas p continuatōem intellectus possibilis ad intellectum agentē quē ipe dicit esse substantiā sepataꝫ. Modus aūt opinionis ŝm eum talis est quia cū intellectus agēs se habeat vt lumē eodē modo recipiť intellectus agēs in intellectum possibilem sicut nūc recipiť lumen corpale in visum. sed lumē corpale recipiť simul in visum cū obiecto scꝫ cū colore. ergo etiā intellectus agens recipiť in intellectū possibilē siḱ cum

obiecto intellectus. quia ergo in fine intellectois omniū rerū speculata ꝑfecte vniūt intellectui possibili. ergo etiā tunc ꝑfecte vnit ei intellectꝰ agēs et cū iste intellectus agens sit substātia sepata ſm eum. ergo sit intellectus possibilis cognoscit et materialia et imaterialia. et ī hoc dicit Auerrois consistere hominis felicitatē. sed hec opinio multipliciter deficit. Primo quia ꝑsupponit intellectum agentē esse substantiā sepatam qđ est ꝑ us reprobatū. quia ꝓbatū est ꝙ ītellectus agēs sit accñs anime. vñ si ſm veritatem intellectus agens vniret intellectui possibili. tūc adhuc non cognoscēmꝰ subas sepatas quia accñs nō sufficienter ducit in noticiā substātie. si tñ suppositum esset verū tūc ista opinio haberet apparentiam. Scđo deficit ista positio quia si ītellectus agēs esset substantia sepata tunc illa nō vniret intellectui possibili ꝑ suā substantiā sed solū ꝑ lumen vl' ꝑ aliqđ accñs. sicut nūc in simili pupille oculi vnit lumē solis et nō substantia solis. sic etiam possit lumē illius substantie vniri intellectui nō aūt substātia. Tercio deficit in hoc quia dicit ꝙ ista substantia vniret nobis ꝑ hoc ꝙ intellectus noster haberet ꝯgnitionem omniū rerum. hoc eñ dictum habet duplicē defectū. Primo quia nō ꝑt alicui contingere ꝙ habeat cognitionē omniū rerum et hoc loquendo de intellectu possibili đ quo hic loq̄mur. quia sunt multe sp̄es arboꝝ plantarum et animaliū in diuersis regionibꝰ et ꝑcipue in paradiso terrestri in quo ōnia indiuidua fructuū dr̄it sp̄e que ꝑ intellectū cognosci nō possūt Scđo quia si vnirent nobis sp̄es intelligibiles omniū rerū naturaliū tūc adhuc substantie separate nō essent intellectui nostro visibiles quia substantie sepate excedunt ꝑfectionē oīm rerum naturaliū. Itē deficit q̄ ad hoc ꝙ dicit in hoc esse hominis felicitatem quia ſm phōs felicitas consistit in optimo intelligibili sed optimū intelligibile nō est substantia sepata sed ip̄e deus. et sic videt ista opinio reprobata tanq̄ falsa.

Arguitur Simile a simili cognoscit sed sube sepate sunt magis similes intellectui nostro q̄ res materiales quia intellectus est immaterialis ¶ Dōm ꝙ licz intellectus sit magis silis substātijs sepatis in similitudine nature q̄ nō est causa cognitōis. tñ nō in silitudine ꝓportionis q̄ est cā cognitionis

Arguitur Excellentia intelligibilia maxime ꝑficiūt intellectū ergo intellectus noster maxime debet intelligere subas sepatas. ¶ Dōm ꝙ excellentia intelligibilia maxime ꝑficiūt intellectū illū a quo possūt cognosci. sed sic non est de substantijs sepatis in ordine ad intellectū nostꝝ. Cuiꝰ rō est. quia sicut in sensu sensibilia ꝓporcionata ꝯgnoscunt ꝑ sensum. ita etiā in intellectu solū ꝓporcionata intelligibilia cognoscunt ꝑ intellectum. talia aūt nō sunt substantie sepate in ordine ad intellectum nostrū sed ista materialia. ex q̄ eñ intellectꝰ noster ē ꝑtim in poña et ꝑtim in actu. sic potius intelligit res materiales que hñt materiā ꝑ quam partim sunt in poña et habent formam ꝑ quam partim sunt in actu.

Arguitur Si substantie sepate non intelligunt a nobis. gᵒ sūt frustra quia sunt naturalit intelligibiles. si ergo nō intelligunt ergo sunt frustra. ¶ Dōm ꝙ q̄uis nō intelligant a noß sufficit tñ ꝙ intelligāt a seinuicem et a deo. et eas intelligi a nobis nō ē finis subaꝝ sepatarū. gᵒ licz non intelligāt a nobis nō tñ sunt frustra. quia frustra dicit quod ordinatur ad aliquem finem quem non attingit.

Arguitur Sensus ꝯgnoscit omnia sensibilia. ergo intelligit intellectus omnia intelligibilia. ꝯña tenet a simili. ¶ Dōm ꝙ nō est simile nec ex parte poñe nec ex ꝑte obiecti. ex ꝑte poñe nō ē simile quia homo habet ꝑfectos sensus et ideo pōt omnia sensibilia cognoscere. sed nō habet ꝑfectū intellectum et ideo nō pōt omnia intelligibilia cognoscere. Ex parte obiecti quia omnia sensibilia pñt inmutare sensum. sed nō pñt omnia intelligibilia immutare intellectum sed solū illa que habent fantasmata apud sensum. quia ex illis fantasmatibꝰ resultāt sp̄es intelligibiles ad intellectum.

Queritur Utrum possumꝰ deuenire in ꝯgnitionē subaꝝ separatarum ex rebus materialibus. ¶ Dōm ꝙ possumus deuenire in earū noticiā quo ad quia ē quia scz habent esse. sicut Aresto. duodecimo metaphisice ex nūo motuū corporū celestiū ꝓbat numeꝝ animaꝝ nobiliū que sunt sbe sepate. sed nō quo ad quid ē quia ista materialia multū distant a ꝑfectione subaꝝ sepatarū. et ideo ex eis non pōt cognosci quiditas subaꝝ taliū. cum nō sint ꝓprij effectus substantiarū sepatarū.

Arguitur Aresto. dicit nono metaphisice ꝙ intellectꝰ noster

1 p. q. 88. ar. 2

[illegible] q. 16

nō habet se ad immaterialia sicut cecitas ergo sicut visus. sed visus cognoscit visibilia ergo intellectus noster cognoscit immaterialia. Dōm q quo ad quia est nō habet se intellectus noster sicut cecitas sed quo ad quid est et pro statu huius vite habet se sicut cecitas et hoc habet ex Aresto. scdo metaphisice qui sic dicit q sicut se hz oculus nicticoracis ad lumē solis ita se habet intellectus noster ad manifestissima nature. i. ad substantias sepatas. sed manifestū est q oculus nicticoracis nō pōt cognoscere solem nisi in umbra siue in effectu eius. nō eñ pōt pfecte intueri radios solares. ita intellectus noster qui est debilis in virtute intellectuali non pt intueri naturā substantiarū sepatarū sed solū umbrā earū scz effectū et ex effectu possum⁹ devenire in noticiam earum quo ad quia est.

Arguitur Scientie sunt de substantijs sepatis sed scie acquirunt p demonstratōem cui⁹ mediū est diffinitio. ergo sube sepate cognoscunt p diffinitōnem et p ɔñs p ipm q quid est. Dōm q duplr de aliq̃ habet scia. Uno mō ppie qñ ppria passio demōstrat de subiecto p ppria pncipia et talis scia est p diffinitōem eius de quo est scia. Alio modo de aliquo est scia impropie p modū remotionis. quia scz aliquid remouet de aliquo qd in alio repetit et illo mō habet scia de substantijs sepatis et talem sciam nō oportet esse p diffinitōem sed p compatōem uni⁹ rei ad aliā rem. sic aūt comparamus res materiales ad subas sepatas et dicim⁹ q sube sepate sunt incorporee insensibiles et inanimate rc.

Arguitur Nos possum⁹ cognoscere animā rōnalē quo ad substantiā ergo etiā possum⁹ cognoscere subas sepatas quo ad quid est. ɔñaten et. quia aia rōnalis pōt sepati a materia scz a corpe. Dōm q nō est simile de anima rōnali et substātijs sepatis. quia intellectus noster pōt naturalit cognoscere ppriū effectū aie rōnalis qui pprius effectus est intelligere cū discursu sed nō possum⁹ naturalit intelligere ppriū effectū subaꝝ sepataꝝ sed solū effectū cōem qui est intelligere. Sed est cōis regula q pprius effectus ducit in cognitōem cause quo ad quid est. sed effectus cōis solum facit cognoscere causam quo ad quia est. quia effect⁹ proprius orit ex ppietate alicui⁹ rei sed sic non orit effectus cōis et ergo nō est simile

Arguitur Solum illa causa nō cognoscitur per suum effectum que in infinitū distat ab effectu suo sicut ē deus. sed sube sepate nō distant in infinitū ab eorum effectibus qui sunt ista inferiora. ergo pñt cognosci p illos effectus. Dōm q si aliqua causa in infinitū distat ab aliquo effectu tūc effectus non pōt ducere in cognitōem cause nec quo ad gen⁹ nec quo ad dr̃iam sed bene quo ad quia est. et sic ex creaturis nō possum⁹ cognoscere gen⁹ dei nec dr̃iam quia nullū illoꝝ habet. sed si aliqua causa distat ab effectu fm finitū tūc possum⁹ p effectus duci in cognitōem generis sed nō in cognitionē dr̃ie. sicut est in substātijs sepatis quia cognoscim⁹ eas esse in genere substātie sed nō cognoscim⁹ dr̃ias earū. quia dr̃ie in eis sumunt fm diuersos gradus intellectualitatis qui sunt nobis simpliciter ignoti.

Arguitur Videt q nullo mō possimus cognoscere subas separatas nec quo ad genus nec quo ad quia est. pbat. quia omnis cognitio sumit fm fantasmata. sed sube sepate nō hñt fantasmata apud sensum ergo nullo mō pñt intelligi. Dōm q dupliciter aliquid intelligit p fātasmata. Uno mō p fāta⁹mā ppria q̃ sūt fātasmā rei intellecte et sic corpalia intelligunt p fantasmata et nō immaterialia vt pbat argumentū. Alio modo aliqd intelligit p fātasmata aliarū rerū et sic immaterialia pñt cognosci et intelligi p fantasmata. si eñ aliquis velit intelligere deū tūc intelligit aliquid sicut lumē. si aūt indiuisibilitatē dei tūc intelligit aliquid sicut punctū. Jam manifestū est q fantasmata luminis vl pūcti nō sunt fantasmata dei sed sunt fantasmata aliena quib⁹ ducimur in cognitōem dei.

Arguitur Anima exñs in hac vita pōt rapi a sensib⁹. et tūc pōt intelligere subas sepatas in hac vita. Dicendū q duplex est cognitio aie. Una ē pure naturalis et fm hanc cognitōem nō pōt suba sepata intelligi quo ad q̃ditatē in hac vita. Alia est cognitio aie gratuita que fit p alienatōez a sensibus et p raptū. sicut sanctus Paulus dicit se fuisse raptū in terciū celū. i. in celū trinitatis. et tali cognitōe non est incōueniēs aiam cognoscere subas sepatas. nūc aūt loq̄mur de cognitōne naturali anime. Q aūt illa cognitio raptus nō sit naturalis ptz ex raptu sancti pauli qui dicit

se nescire an in corpe fuit vł extra corpus sic em̄ dixit. Nescio an i corpe fui vł extra corpus deus scit non mentior.

Nunc autē de anima.

Postq̄ Aresto. determinauit de duplici intellcū scʒ agente et possibili. hic ꝯnter oñdit q̄d sencīedū sit de natura aīe. et vult q̄ natura anime est q̄ anima ē quodāmodo omnia. Quod sic ꝓbat q: oīa que sunt vł sunt sensibilia vel intelligibilia. sed aīa est illa. ergo est oīa. Minor ptʒ q: sensus est sensibilia p ꝯformitatē ꝓportōis ad sensibilia. et intellectus est intelligibilia p ꝓportionē ad itelligibilia. Et iō secāt scīe et sensus sicut res. i. diuidunt sensus et scīe sicut res diuidunt. quia sicut ens diuidit in ens in actu et ens in poña. ita etiam est sensibile aliq̄d ꝭm actū et aliqd ꝭʒ poñaʒ q̄d ideo dicit Aresto. quia res sensibilis in poña nō est sensus nec res itelligibił ī poña ē itellect⁹ sed res sensibilis in actu est sensus et res intelligibilis in actu est intellectus. quia dum res actu intelligit tunc habet spēm intelligibilem in intellectu. et ex hoc hñt due autoritates. Prima ē q̄ anima est quodāmodo oīa. Scd̄a est. scientie secant sicut et res.

Queritur

Utrū intellectus istius vltime autoritatis possʒ sic intelligi sicut cōiter solet allegari scʒ q̄ tot sunt scīe quot sunt res. ¶ Dōm q̄ nō ꝭm intentōem phī in textu. ꝭ habet istū intellectum q̄ scie secātur. i. diuidunt quēadmodū et res scʒ in actū et poñam. Pōt tñ ex illa expositōe elici alius cōmunis intellectus ꝛ hoc sic. quia si scīa et res habent conformitatē sic q̄ scīa in actu ē res scita ꝭm conformitatem. ergo tot sunt scie quot sunt res diuersimode considerabiles. Unde pōt sic intelligi q̄ scie secant sicut res accepte ꝭm formales rōes considerandi que formales rōes sumūt ꝭm ordinē ad p̄ncipia et passiones.

Necesse est autem aut

Hic Aresto. oñdit q̄uo different antiqui dixerūt animā ēsse omnia hñtes falsam opinionē. et quo modo aīa est oīa ꝭm veritatem et hoc sic. q: antiqui dicebant aīam esse omnia ꝭm naturā. q̄a scʒ anima esset naturaliter composita ex omnibus rebus intelligibilib⁹ sic q̄ haberet in se naturaliter omnes res intelligibiles. sed Aresto. non vult q̄ aīa sic sit oīa. sed aīa est omnia ꝭm spēm intelligibilem vł sensibilem siue ꝭm ꝓporcionem et hoc sic ꝓbat. Quia lapis nō est in aīa ꝭ spēs lapis ergo res nō est in anima ꝭm naturā sed ꝭm spēm. i. ymaginē. et idō assimilat anima manui quia sicut manus est organum organoꝝ. i. man⁹ dat loco oim organoꝝ. q̄a sicut hō p manus pōt sibi ꝑparare omnia factibilia ita p animam pōt facere omnia itelligibilia et sensibilia et ideo anima est spēs. i. factiua oim spēꝝ intelligibiliū quo ad intellectum agentem aut receptiua omniū spēꝝ intelligibiliū quo ad intellectū possibilem. et est forma receptiua spēꝝ sensibiliū quo ad sensum. Alius aūt textus habʒ q̄ anima intelligat spēs spēꝝ. i. naturas repñtatas per spēs intelligibiles.

Arguitur

Omne obiectū est ī poña sed lapis est obiectū aīe quo ad intellectū. ergo est in aīa quo ad intellectum. ¶ Dōm q̄ duplr̄ aliquid est in aīa. Uno modo subiectiue sicut spēs sensibilis est in sensu ꝛ sicut albedo ē in pariete. et isto modo lapis nō est in aīma sicut dicebāt antiqui sed species lapidis. nō accipiendo speciē p natura ꝭ p specie intelligibili que est ymago rei intellecte. Alio mō aliquid est in anima obiectiue quia scʒ obijcitur poñe anime p aliquā speciē. et sic lapis est in anima sicut oēs alie res p̄ncipaliter intelligibiles.

Queritur

Utrum in anima intellectiua sit aliqua memoria ¶ Dōm q̄ sic. q̄d patet autoritate textus quia textus dicit q̄ species lapidis sit in anima. ex quo sequitur q̄ intellectus tenet in se speciē lapidis et aliarū rerū intelligibiliū. Item Aresto. dixit supra q̄ aīma sit locus specierū. Hoc ꝓbat sic quia de rōe memorie est cōseruare spēs. sed intellectus possibilis cōseruat spēs ergo in eo est memoria. Minor ꝓbat q̄a vnūq̄dq̄ recipit ad modum recipientis sed intellectus est magis stabilis et immobilis q̄ materia corpalis cum sit immaterialis et incorruptibilis. sed materia corporalis tenʒ formas dū p eas nō opat. sicut ignis habʒ calorem dū nō calefacit. ergo multomagis intellectus retinet formas dū p eas nō opatur sed forme intellectus sunt species intelligibiles ergo manent etiam in intellectu dū p eas non opat et hoc est de rōne memorie.

Arguitur

Memoria est p̄teritoꝝ vt dicit in libro de memoria ꝛ reminiscentia. sed intellectus nō est p̄teritoꝝ q̄a

abſtrahit ab hic et nūc. ergo intellectus nō ē memoria. ¶ Dōm ꝙ pretentio pōt ad duo referri. Primo ad obiectū cognitū ſic ſcꝫ ꝙ obiectū ꝯgnitum fuerit ꝑteritū. Alio modo quo ad actum cognitionis. tunc eſt dōm ꝙ in memoria ſenſitiua eſt duplex ꝑteritio dicta. ſcꝫ tam quo ad obiectū ꝙ quo ad actū. ſed in pte intellectiua ſaluat ſolum rō memorie quātū ad actum cognitionis et nō ꝙtum ad obiectū. quia obiectum intellectus ſcꝫ vle nō ſubiacet tpi ſed abſtrahit a tempe. ſed actus intelligendi eſt quidā pticularis actus et ideo ſubiacet tpi. et ideo tunc memoramur in tpe in pte itellectiua qñ cognoſcim' nos pꝰ itellexiſſe ſed memoria ſenſitiua eſt quo ad ꝑteritū obiecti ue ꝙa de pñti nō eſt memoria ſenſitiua niſi ſm ꝙ pñs eſt aliquo modo ꝑteritū et ſm ꝙ pñs accipit in rōe alicuiꝰ preteritionis.

Arguitur Actꝰ itellectꝰ nō ſubiacet tpi. pbat ꝙa intellectus humanus eſt ſupra tps ergo etiā actus eius. ꝙa etiam eſt ſic de intellectu ſubaꝝ ſepatarū. ¶ Dicendū ꝙ intellectꝰ noſter capit duplr. Uno mō ſm ꝓpriā naturam ſm ſcꝫ ꝙ eſt immaterialis. ⁊ ſic nō menſurat tpe continuo nec etiā actus eiꝰ et ideo actus ſubaꝝ ſepatarū nō menſurat tpe continuo ſed diſcreto. Alio modo accipit intellectus noſter ſm ꝙ intelligit ꝑ fantaſmata. ⁊ ꝙ fantaſmata ſunt in organis corpalibus. ſic actꝰ intellectus ex ea pte pōt menſurari tpe. et ideo operatōes anime ſepate nō menſurant tpe ſed fiūt in inſtanti ſic ꝙ quelibꝫ opatio ꝑ ſe fit in inſtanti ſicut iam in ſubſtantijs ſepatis cōtingit ſed nō omnes opationes fiūt in vno inſtanti ꝫ quelibet opatio habet diſtinctū inſtans.

Queritur Utrū memoria intellectiua ſit eadē cū intellectu. ¶ Dōm ꝙ ſic quia memoria eſt intellectus poſſibilis. qđ ſic patꝫ quia idem eſt obiectū vtriuſqꝫ ſcꝫ quiditas rei materialis que vt cognoſcibilis eſt obiectū intellectus poſſibilis ⁊ eadē quiditas vt retenta ꝑ ſpēm eſt obiectū memorie.

Arguitur Augꝰ dicit ꝙ tres ſint vires aīe ſcꝫ memoria intelligentia et voluntas. ergo memoria eſt alia poña ab intellectu. ¶ Dōm ꝙ vis capit duplr. Uno modo ꝓ poña anime et ſic nō ſunt tres vires anime quia vis memoratiua eſt eadē cū intellectiua. Alio modo accipit ꝓ ꝓprietate ipſius anime. et tūc vna poña pōt habere plures vires id eſt plures ꝓprietates. ſicut intellectus poſſibilis habet vim retinendi ſpēs. et ſic vocat memoria. etiam habet vim cognoſcendi et ſic vocat intelligentia. Et ſic pōt ſolui aliud argumentū qđ ſumit ab eodē Augꝰ ꝙ intelligentia orit ex memoria. ſed idem nō orit a ſeipō. ergo intelligētia nō eſt memoria. Dōm ꝙ duplr aliquid orit ex alio. Uno modo ſicut poña a poña. et ſic intelligentia nō orit a memoria vt pbat argumentū Alio mō aliqđ orit ex alio ſicut actꝰ ex actu. ⁊ ſic intelligētia orit ex memoria. ꝙ ex illo actu quo aliquis cōſeruat ſpēs qđ ſpectat ad memoriā oritur alius actus ſcꝫ actus intelligēdi qui ſpectat ad intelligentiam.

Arguitur In potētijs ſenſitiuis eſt alia potētia cognitiua et alia reſeruatiua. ergo etiā intellectus poſſibilis debet eē vna poña et memoria alia. ꝯña tenet a ſimili. ¶ Dōm ꝙ nō eſt ſimile. quia poñe ſenſitiue ſunt corpales ſed in corpalibus nō eſt idem bene receptiuū et reſeruatiuū quia humidū bene recipit et ſiccū bene reſeruat. ſed in incorpalibus pōt idem eſſe receptiuū et reſeruatiuū. Secūdo dicendū eſt ꝙ pñs et ꝑteritū pñt eſſe drñe poñaꝝ ſenſitiuarū ſed nō intellectiuarū. cū ergo memoria accipiat penes ꝑteritum ſic pōt diuerſificari poña ſenſitiua et nō intellectiua.

Quoniam aūt preter.

Quia Areſto. iam dixit ꝙ intellectꝰ eſt omnia intelligibilia. poſſet aliquis credere ꝙ intellectus nō dependeat a ſenſu in ſua opatione cū habeat apđ ſe ſpēs itelligibiles. Probat gꝰ Areſto. ꝙ etiā itellectꝰ hñs ſpēs ītelligibiles idigeat ſenſibus in ſua opatione. qđ ſic pbat quia vnūqđqꝫ intelligit ſicut habet eſſe. ſed res a nobis intellecte non ſunt ꝑter magnitudines ſenſibiles tāꝙ ſepate ab eis ſicut dixit Plato. ergo oportet ſi homo debeat diſcere ſcientiā vl' ſi debeat de nouo intelligere vtendo ſcia habita oportet ꝙ ſemper vtat ſenſu quia oportet ꝙ formet ſibi aliqđ fantaſma in quo videat illud intelligibile. et hoc eſt ꝙ dicit Areſto. Neceſſe eſt cū intellectus ſpeculatur. i. ſpeculatiue cognoſcit ſimul aliqđ fantaſma ſpeculari. Deinde addit quid ſit fantaſma dicēs ꝙ fantaſmata ſūt ſenſibilia accepta ſine materia id eſt ſine conditionibꝰ materie.

Queritur Utrū neceſſe ſit animā intelligere cū cōuerſione

ad fantasmata. ¶ Dicendum q necesse est aiam rõ nalem p statu hui⁹ vite intelligere cũ cõuersiõe ad fantasmata. qd pbat auctoritatib⁹ rõnib⁹ et signis. Auctoritatib⁹ Aresto. in hoc tercio q dicit q intellect⁹ passiu⁹ est corruptibilis .i. sensus in terior. et sine hoc nihil intelligit aia .i. sine sensi bus interioribus in quib⁹ sunt fantasmata. Se cundo compando sensum ad intellectum dicit q nequaq anima sine fantasmate intelligit. Ter cio in hoc textu dicit q cum intellectus speculat necesse est aliquod fantasma speculari. Secũdo pbat tribus rõnib⁹. Prima sumit ex pte anime Scda ex pte obiecti. Tercia ex pte spẽi intelligi bilis. Prima stat in hoc. mod⁹ opandi sequit mo dum essendi. sed anima cõiuncta corpi habz mo dum essendi in corpe. ergo etiã habz modũ opan di p corp⁹. ergo oportz q vtat organis corpalib⁹ in suis opatiomb⁹. talia aũt organa habẽt in se fantasmata. ergo intellectus intelligit p fantas mata. Scdo pbat ex parte obiecti intellectus et stat rõ in hoc. Obiectũ itellectus est quiditas rei materialis. illa aũt quiditas nõ habet esse p se subsistens sicut dixit Plato. sed habet esse in pticularibus. ergo etiã illa quiditas nõ pfecte in telligit nisi fm ordinẽ ad pticularia. sed pticula ria hñt pñtari p fantasmata. ergo oportet q in tellectus intelligat cũ cõuersione ad fantasma ta. Tercia rõ stat in hoc. spẽs intelligibil abstra hit a fantasmatibus nihil aũt abstrahit ab alio nisi habeat naturalem cõuersionẽ ad ipm a quo abstrahit. cũ ergo spẽs intelligibiles abstrahant a fantasmatib⁹ ille spẽs intelligibiles hñt natu ralem ordinẽ ad fãtasmata. ergo oportet vsum spẽi intelligibilis fieri p fantasmata. Tercio p bat ex duobus signis. Primũ est quia intellect⁹ noster etiã postq habet spẽm intelligibilem impe dit in sua opatione p lesionẽ sensus. et ptz in in firmitatib⁹ vl in notabili lesione vl vulneratõe capitis vl ebrietate. õia eñ ista impediũt vsũ sciẽ. pter lesionẽ sensuũ interioꝝ in quibus sunt fantasmata. Scdm signũ est quia qñcũq aliqs vult aliquã rem intelligere vl vult alias ad in telligendũ inducere tũc format sibi aliqua fãtas mata p modũ exemploꝝ in quibus exemplis vi deat pticulariter hoc q vult vniũsaliter intelli gere. et iõ docẽtes alios formãt varia exempla vt cipiãt aliqs vle dictũ i pticulari fãtasmate.

Arguitur Habitibus vtimur qñ vo lumus sed spẽs intelligibi les hñt se vt habitus. ergo intellect⁹ hñs spẽs pt intelligere qñ vult absq fantasmate ¶ Dicendum q duplices sunt habitus. Aliqui sunt habit⁹ quib⁹ vtimur absq aliquo extrinseco. sicut sunt intelle ctus et sinderisis qui sunt habitus a sensiũi pn cipiorum et illis habitibus vtimur qñ volumus absq aliquo extrinseco. Alij sunt habit⁹ quorũ vsus dependet ab aliquo extrinseco et illis habi tibus vti nõ possum⁹ nisi adiuncto tali extrinse co. sicut ptz exemplariter in habitu practico. quia liberalitate vl magnificentia vti nõ possumus absq pecunia. sic etiam spẽbus intelligibilib⁹ vti nõ possum⁹ p statu hui⁹ vite nisi addant fantas mata extrinseca in quibus videatur illud quod vniuersaliter intelligitur.

Arguitur Ymaginatio magis depen det a sensu q intellect⁹ ab ymaginatione. sed ymaginatio pt esse sine sen su. ergo intellectus põt esse absq ymaginatõe. ¶ Dicendum q ymaginatio et intellectio pñt capi dupliciter. Vno modo qñtum ad primã receptio nem spẽꝝ in ymaginatione vl in intellectu. et sic necessario dependet ymaginatio a sensu et intel lectus ab ymaginatõe. Alio mõ accipiunt qñtũ ad opatõem post receptionẽ spẽꝝ. et sic non hñt se equaliter qz tunc intellectio dependet ab yma ginatione .i. a sensu interiori. sed ymaginatõ nõ dependet a sensu exteriori quia vtus ymaginati ua retinet apud se similitudinẽ rei pticularis. et ideo nõ indiget alia similitudine rei pticularis ß intellectus habet apud se similitudinẽ rei vlis. et ideo etiã in sua opatione indiget alia similitudi ne rei pticularis que est in sensibus interiorib⁹.

Arguitur Omne q cõueniet suo qd. sed id quod intellectus in telligit est vle. ergo etiã id mediante quo intelle ctus intelligit erit vle. ergo intellectus nõ intel ligit per fantasmata. ¶ Dicendum q est duplex quo in intellectione. Vnũ est pximũ et pprium scz spẽs itelligibilis et hoc ẽ in itellectu subiectiue. Aliud est quo remotũ scz quo mediante intellectus iu uatur ad intelligendũ vle qd repñtat p spẽm in telligibilem. et hoc quo est fantasma. et ideo in tellectus vtens fantasmate nõ intelligit singu lare nisi qñ vtit fãtasmate reflexe vt pus dictũ est de obiecto intellectus. et ex isto põt sumi cau sa quare sepe obliuiscimur sciam cũ tñ spẽs intel ligibiles semp maneãt apud intellectũ. Rõ põt esse quia fãtasmata pereũt a sensib⁹ interiorib⁹

sine quibus fantasmatib⁹ non pōt esse vsus sci entie vt prius dictum est.

Queritur Utrum cognitio intellectiua dependeat a sensu. Dōm q̄ sic q̄r vnūq̄dq̄ hab; cognosci sicut habet esse. sed res materiales vl'es quas nos cognoscimus nō hn̄t esse nisi in singularib⁹ cū nō habeant esse p se sicut dixit Plato. ergo hn̄t etiam cognosci p singularia sed cognitio singularium fit p sensū. ergo cognitio intellectiua fit et dependet a sensu.

Arguitur Supius nō dependet ab inferiori in sua opatione sed intellectus est supior sensu ergo nō dependet a sensu in sua opatione. Dōm q̄ duplex est supius. Vnū est qđ nihil accipit ab inferioribus et sic deus est supior creaturis. et sic est verū q̄ tale supius nō dependet ab inferiorib⁹. Aliud ē supius qđ sumit obiectū ab inferiori. sicut extra ppositū vt architector sumit suū obiectū a manu artifice. et tale supius pōt impediri ab inferiori. quia architector nō pōt vti naui nisi nauis sit facta et sic intellectus sumit suū obiectū a sensu

Arguitur Aliqs vere sylogisat in somno. sed tūc sensus sūt ligati ergo intellectus nō semp vtit̄ sensu. Dicendū q̄ in somno non ligant̄ sensus interiores quibus vtit̄ intellectus nisi forsan in ebrijs vbi cerebrū est turbatū et tales in somno nō habēt somniū. ß solum ligant̄ sensus exteriores ꝛ illis nō vtit̄ tunc intellectus. Est tn̄ ibi sciendū q̄ in somno fit sylogizatio cū magna deceptione. q̄a fantasmata nō ordinant̄ ƀm imperiū rōnis. et ideo nō corrn̄dēt res conceptibus et sic fit multiplex deceptio.

Est autem fantasia.

Quia Aresto. dixit q̄ intellect⁹ dependet a sensu. etiam prius dictum est q̄ fantasia depēdet a sensu quia est motus sensuū. sic posset apparere q̄ essent idem. ideo Aresto. ponit dr̄iam int̄ fantasiam et intellectū quo ad duas opationes intellectus. Primo ergo quo ad scđam opationem et hoc sic. Fantasia nō est eadem cū intellectu cō ponente et diuidēte. quia talis intellectus semp est verus aut falsus. sed in fantasia nō est veritas vl' falsitas sc; compositionis vel diuisionis q̄uis ibi possit esse veritas adequationis. prius em̄ dictū est q̄ multe fantasie sunt false quibus sc; nō corrn̄det ipa res. sed in fantasia nō est veritas compositōis q̄r illa est solū in obiecto scđe opationis intellectus sicut pus dictū est.

Primi autem intelle.

Hic ponit dr̄iam int̄ fantasiā et intellectum q̄ ad primā opationē intellectus. Et dicit q̄ intellectus ꝛ fantasia habent alia obiecta. quia intellectus est vniu'saliū ƀm eius p̄mā opatōnem. et ipa fantasia est singulariū.

Queritur Utrū aīma sepata a corpore intelligat subas separatas. Dōm q̄ sic quia anima sepata post sepationē est immaterialis et est eiusđe pportionis ad intelligendū sicut sube sepate. quia ergo manifestū est q̄ sube sepate intelligūt se mutuo ergo etiam anima sepata intelligit subas sepatas. Ex quo etiam accipit̄ q̄ sicut suba sepata intelligit seipam p essentiā et nō p spēm intelligibilem. sic etiam aīma sepata a corpe intelligit seipam p essentiā suā. et nō p spēm intelligibilē. sed q̄diu aia est in corpe tūc intelligit se p suum actum et p speciē intelligibilem quia tūc intelligit anima p cōuersionē ad fantasmata. sed post sepatōem nō habet ordinē ad fantasmata ß ad ea que sunt p se intelligibilia. quia vnūq̄dq̄ recipit̄ ad modū recipientis. et vnūq̄dq̄ est in alio ad modū illius in quo est. ideo aīma rationalis impfectius intelligit subas sepatas q̄ intelligit aias sepatas a corpe. et impfectius itelligit substantias sepatas q̄ sube sepate intelligūt seinuicem. Ex quib⁹ oib⁹ pt; q̄ aīa sepata a corpore habet impfectā cognitionē de angelis. et hoc est verū de cognitione naturali.

Arguitur Anima cōiuncta corpi nō pōt intelligere subas separatas. ergo nec anima sepata. aña pbat̄. q̄a est vna anima cōiuncta et separata. Dōm q̄ anima rōnalis pōt dupl'r capi. Vno modo ƀm pfectionē sue nature. et sic anima rōnalis ē perfectior cōiuncta corpori q̄ separata a corpore. cuius rō est quia anima est naturalit̄ pars hoīs. omnis aūt pars est perfectior in natura cōiūcta toti q̄ separata a toto. Alio modo accipit̄ aīa rōnalis ƀm modū et libertatē intelligendi. et sic anima rōnalis separata est liberior et perfectiorem habet modū intelligendi q̄tum ad omnia intelligibilia. impedit em̄ in corpore exn̄s pter grauitatem corporis et nō habet illā libertatem

ad intelligendū corpi cōiuncta sicut post sepatī
onem. et ideo q̄uis intelligat determinatius et
pfectius in corpe ipa materialia tñ sepata intel
ligit plura. sed intelligit materialia impfectiori
mō q̄ nūc itelligit loquēdo de cognitōe naturali

Arguitur Phi posuerūt felicitatem hominis in ꝯgnitōe subaꝝ sepatarū. ergo oportet q̄ anima totalis pfecte cognoscat subas sepatas post sepatōem. ¶ Dicendū q̄ felicitas hominis cōsistit in cognitione sube sepate nō cuiuscūq; sed supme que est de⁹ et illam subam sepatam cognoscit homo felix etiā pfecte. quia deus videt sicuti est. i. p suā essentiaz a quolibet itellectu felici create.

Queritur Utrum anima sepata a corpe intelligat oīa naturalia. ¶ Dōm q̄ anima sepata intelligit ōmia sed sub quadā cōfusione. Prima ps pbat duab⁹ rōnibus. Prima est aīa sepata intelligit p spēs a deo infusas. sed ille modus cognoscendi est connaturalis substantijs sepatis. et ideo per tales spēs omnia cognoscūt pfecte sube sepate. sed aīe cognoscūt p tales spēs res impfecte. et quia ille spēs infuse repñtāt naturalia. sic anima pt omnia naturalia cognoscere. Scōa rō est q̄ ille species infuse sunt ꝓportionate spēbus p quas cognoscit intellectus diuin⁹. sed manifestū est q̄ ille spēs sunt pncipia cognoscendi et faciendi naturalia in intellectu diuino. ergo similit in anima sepata repñtant naturalia. quia tñ dictū ē vnū qdq; recipit ad modū illius in quo est ideo ille spēs ꝓpter impfectionē intellectus nostri faciūt in nostro intellectu impfectam cognitionē et confusam sed faciūt in substantijs sepatis cognitōnem pfectā ꝓpter perfectionē intellectus earum.

Arguitur Ex hoc sequeret q̄ studiū hic factum esset frustra. q̄a deus infundit spēs intelligibiles per quas res intelligunt. ¶ Dōm q̄ est duplex cognitio rerum naturaliū. Una est confusa et indeterminata. et talis habet de rebūs naturalibūs per spēs infusas a deo. Alia est cognitio perfecta et ꝓpria. et talis habet per spēs acquisitas in corpore. et idō phi loquendo de cognitione naturali perfectius cognoscūt res naturales q̄ aīa sepata. et iterū intellectus separatus a pho perfectius ꝯgnoscit res naturales q̄ intellectus separatus ydeote. et ideo sicut anima intelligit subas separatas sub quadā confusione. sic etiā intelligit oīa naturalia sub confusione quadam.

Queritur Utrū aīa separata cognoscat ea que agunt in hac vita. ¶ Dōm q̄ generalit et vniūsalit non cognoscit ea que agunt in hac vita. et hoc pt dupl'r pbari. quia aīe separate nō cognoscūt singularia vl'r. sed illa que agunt circa nos aguntur singulariter. ergo nō cognoscūt ea que agūt circa nos. possunt tñ aliqua singularia cognoscere vt dictuz est. Scōa rō est quia aīe separate cōiungunt substantijs separatis et cōuersatōi earum siue sint bone siue male et ideo cognoscunt subas separatas et actus earū. ergo non cognoscunt ea que agunt apud nos. Loquendo aūt de animabus beatis tunc anime beate cognoscunt illa singularia in essentia diuina que spectāt ad earū accidentalē beatitudinē et ideo cognoscunt orationes ordinatas ad tales animas. Illuminant etiā inferiores angeli de multis singularibus per superiores angelos. et simile pōt dici de animab⁹ beatis q̄ saltē illuminant per angelos Contingit etiā aīas damnatas cognoscere quedam singualaria. q̄ ex illis singularib⁹ accipiūt penā. sic dicit Gregori⁹. Q̄ pena hereticoꝝ semp magis crescit in inferno q̄ūto plures labunt in talem heresim.

Arguitur Anima separata hʒ curā eoꝝ que agunt in hac vita ergo cognoscit ea que agunt in hac vita. Añs ꝓbat de diuite epulone qui cognouit fratres suos et petiuit dici fratrib⁹ suis vt peccata cauerēt ne venirent ad talem mirabilē locū tormentorum. ¶ Dōm q̄ nō est inconueniēs dicere q̄ aīa habeat curam de quibusdā singularibus. q̄ de quibusdam habet anima separata cognitionē per aliquē q̄tuor modoꝝ p̄us dictorū. et sic diues epulo habuit curā de suis fratribus ne ipi venirent ad penā in qua ipe fuit ne ipe magis puniretur Ul' pōt aliter dici q̄ qñq; habem⁹ curā de his q̄ ignoramus. sicut habem⁹ curā de animab⁹ defunctorum faciendo ꝓ eis suffragia et tñ ignoram⁹ an sint dānati vl' nō. Ul' pōt dici q̄ anime damnatorum cognoscūt aliqua singularia per alias animas eis aduenientes et sic est in purgatorio

Arguitur Anime qñq; apparent in istis inferioribūs petēdo suffragia. ergo cognoscūt ista inferiora. ¶ Dōm q̄ hoc fit miraculose vel fit per operationes bonorum vl' malorum āgeloꝝ mortuis ignorātib⁹

et hoc qñqȝ ex dispositōe diuina ad terrorē viuen tiū vel ad instructionem·

Quoniā autē ani

Postq̄ Aresto· determinauit de tribus partib⁹ anime scȝ de vegetatiua sensitiua et intellectiua· hic ꝯñter determinat de alia pte anime scȝ motiua· Et p̄mo dicit de quo est intentio. et dicit sic ꝙ quia aīa diffinita ē ab antiquis ꝑ poñam cognitiuā et motiuā· et de cognitiuis nūc dictum est quia poñe cognitiue sūt sensitiue et intellectiue· nūc consequēter dicendū est de motiua·

Queritur Que sit rō ordinis· ¶ Dicendū ꝙ ista· quia potētie cognitiue de quib⁹ p̄us dictū est sunt p̄ncipium motus localis· q2 ergo p̄us determinandū est de p̄ncipio ideo p̄us de eis fuit determinandum· et sic ordine doctrine p̄us determinandū fuit de illis p̄ncipijs q̄ sunt p̄ncipiū poñe executiue mot⁹ local'

Arguitur Poña localit̄ motiua est nocior et cōmunior potentijs intellectiuis et sensitiuis. ergo debet p̄cedere ¶ Dōm ꝙ in ordine doctrine sūnt duo considerāda scȝ notioritas s̄m ꝙ notiora sunt priora ignotis· et sic poña localit̄ motiua p̄cedit intellectiuā et sensitiuā. Aliud est rō p̄ncipij et s̄m illā rōem poñe cognitiue p̄cedūt motiuā q2 poñe cognitiue sunt p̄ncipiū mot⁹ localis·

Queritur Quid sit poña localiter motiua in animalibus· ¶ Dōm ꝙ poña localit̄ motiua est duplex· quedam est impatiua siue directiua motus localis et tūc poña localiter motiua est ītellectus ⁊ voluntas in homine vtente rōne· vl' sensus et appetitus in homine nō vtente rōne et in alijs aīalibus· q2 homines non vtentes rōne mouent̄ ex sensu et appetitu sicut bruta. Alia est poña motiua executiua motus· et sic significat vnam potentiā que est p̄ncipaliter in corde s̄m ꝙ cor continuat̄ neruis et musculis que sunt in animali· Item ista p̄ncipia p̄nt in animali realit̄ diuidi· quia in quodā aīali pōt inueniri poña localis impatiua absqȝ executiua sicut ptȝ in animalib⁹ h̄ntibus defectū in mēbris corpalibus sicut contingit in febricitantib⁹. In alijs aūt econtra est poña motiua executiua ⁊ nō impatiua sicut in fatuis h̄ntibus vsum membroꝝ· quia indeterminate mouent̄. Aresto· ergo determinat de vtraqȝ potentia et p̄mo de impatiua motus· Scd̄o de executiua motus ibi· Nūc aūt in sūma dicamus·

Habȝ autem dubita·

Consequēter ꝓsequit̄ Aresto· suā intentōem ꝓsequēdo de poña locali motiua impatiua. et q̄a talis poña impatiua cōtinet̄ sub aliquo genere poñe. similit̄ etiā executiua· p̄mo ꝑ modū disputationis inquirit diuisionē poñaꝝ· Et p̄mo premittit diuisionē quā ponebāt antiqui· et dicit ꝙ impossibile est distinguere poñas aīe s̄m opationes spēales anime q2 tales sunt infinite et indeterminate· ergo oportet distinguere ptes anime s̄m opationes in generali. et sic antiqui diuidebant poñas aīe in rōnalem irascibilē et ꝯcupiscibilem. Alij āt diuidūt eas in rōnalē ⁊ irrōnalē.

Secundū enim diffe·

Obijcit contra istas diuisiones quatuor rōnib⁹ Quarū p̄ma stat in hoc. quia mēbra diuidentia debent euacuare totā naturā diuisi sed sūt aliq̄ poñe que nō cōtinent̄ sub pticulis diuisionis sicut sunt poñe vegetatiue et sensitiue· quia poñe tales nec sunt rōnales nec irrōnales nec irascibiles nec concupiscibiles·

Arguitur Sensus sunt irascibiles et ꝯcupiscibiles· q2 virtus concupiscibilis est in sensu cōmuni et irascibilis in v̄tute cogitatiua· ¶ Dōm ꝙ duplices sūt potentie sensitiue· Quedā sunt cognitiue q2 scȝ vl' cognoscunt vl' ordinant̄ ad cognoscendum sicut sunt reseruatiue et de illis Aresto· hic loquit̄. q2 ille poñe sensitiue nō continent̄ sub aliquo membroꝝ· Alio modo accipiunt̄ poñe sensitiue ꝓ sensitiuis appetitiuis· et tūc est verū ꝙ poñ sensitiue cōprehendunt̄ sub irascibili et concupiscibili·

Arguitur Ista diuisio datur ꝑ affirmatōem et negatōem· g° est sufficiēs diuisio· ¶ Dōm ꝙ irrationale capit̄ duplr'· Vno modo pure negatiue s̄m ꝙ dicit̄ irrationale quasi nō rōnale et tunc omnis poña aīe est rōnalis vl' irrōnal'· sed sic irrōnale nō p̄t esse dña constituēs aliquā poñam quia negatō nihil constituit· Alio modo accipit̄ irrōnale p̄uatiue. et sic iterū diuisio nō valet· quia poñe sensitiue in brutis non sunt rōnales nec irrōnales· Et si dicat̄ istam diuisionē ponit Aresto· in fine p̄mi ethicorum· Dōm ꝙ ista diuisio est bona ꝑ accñs si scȝ cōtrahat̄ ad aliqō pticulare subiectū

q̄d est homo. tūc em̄ in homine oēs poñe vel sunt rōnales sicut sunt poñe intellectiue et sensitiue dicunt em̄ sensitiue rōnales poñe nō p essentiā sed pticipationē q2 pticipāt et dirigunt p rōnem in hoīe nō aūt in brutis. Sed vegetatiue sunt tūc irrōnales quia nō pticipant rōem nec dirigunt a ratione.

Adhuc āt et fantasiā.

Hic ponit scd̄am rōem et stat in hoc. Illa diuisio est insufficiēs sub cui9 membris nō continent omnia contenta sub diuiso. sed sic est hic. q̄a ps fantastica cōtinet inter poñas aīme et tn̄ non pōt cōtineri sub aliqua pticula diuisionū prius dictaꝝ. quia nec est rōnalis nec irrationalis nec cōcupiscibilis nec irascibilis. quia pars fantastica est sensitiua cognitiua.

Adhūc autē et appe.

Consequenter ponit tertiā rōnem et stat in hoc. Aliqua est poñā anime que nō cōtinet sub istis membris scz vis appetitiua rōnis scz voluntas q2 nō pt cōtineri sub poñā rōnali cū illa sit cognitiua nec pōt cōtineri sub irascibili vel cōcupiscibili cū tales ptineāt ad sensum. Oportebit ergo ponere tria mēbra appetitus sic q diuidat appetitus in appetitū irascibilem concupiscibilem et voluntatem.

Et etiam de quo nunc

Quarta ratio est quia est etiā vna poñā localiter motiua de qua nūc diximus que nō pōt cōtineri sub aliquo mēbroꝝ diuidentiū. ergo illa diuisio non est bene assignata.

Sed de motu scd̄ū.

Hic pcedit ad pncipale ppositum scz inquirēdo q̄d sit pncipiū mot9 localis in aīalib9. et primo pcedit disputatiue. Scd̄o ponit veritatem ibi: Videt aūt. Ostēdit ergo q poñā vegetatiua non sit pncipiū motus localis. Scd̄m q nec ps sensitiua. Tertio q nec rōcinatiua. Quarto q nec appetitus. Circa pmū ponit duas rationes quarum pma stat in hoc. Motus pgressiu9 de q̄ iā loqmur fit pm aliqd ymaginatū et desideratum qd pbat Aresto. q2 aīal nihil appetēs vel fugiēs non mouet. sed manifestū est q ps vegetatiua nō est cognitiua ergo non potest esse principium motus localis.

Amplius autē et plā.

Hic ponit scd̄am rōnem ad idem et stat in hoc. Si ps vegetatiua esset pncipiū motus localis pgressiui. ergo etiā plante mouerent localiter et haberent partes organicas aptas ad hunc motum qd est falsum. sequela tn̄ ptz quia posito pncipio etiam ponitur principiatum.

Arguitur.

In plantis est mot9 localis qui nō fit ibi nisi a potentijs vegetatiuis q2 nullas alias hn̄t g° rē. Dicēdm q in plantis nō est poñā motiua localis pgressiua de qua hic loqmur licet ibi sit motus pm dilatationem vel constrictionē vel pm augmentū et decrementū et talis mot9 etiā pt esse in vegetabilibus et illoꝝ motuū pncipiū pt esse potentia vegetatiua.

Similiter autē neqꝫ.

Hic pbat q pars sensitiua nō pōt esse pncipiū motus localis. et stat rō in hoc. q2 si sensus esset sufficiens pncipiū motus localis pgressiui. ergo vbicunqꝫ est sensus ibi erit motus localis pgressiu9. q2 posita cā ponit effectus sed hoc est falsū. Quia omnib9 aīalib9 inest sensus sed non oīa mouent localiter sicut conche et ostree. et qd nō moueant localiter pbat Aresto. sic q2 natura in pfectis nō deficit in necessarijs. sed ista aīmalia sunt pfecta. ergo natura puidissꝫ eis organa ad motū localem. sed manifestū est q natura non dedit eis organa ad talem motū. ergo etiam nō mouent localiter. Maior ptz quia natura dirigitur ab intelligentia nō errante. et ergo nō deficit in necessarijs. Minorē pbat Aresto. quia hoc est pfectū qd sibi pōt generare simile. sed ista animalia pn̄t generare sibi simile. ergo sunt pfecta. Vult ergo Aresto. q sint perfecta in sua spē licet sint impfecta p cōparationē ad alias spēs aialis.

At vero neqꝫ ratioci.

Hic pbat q intellectus nō est pncipiū mot9 localis et pmo de intellectu speculatiuo. Scd̄o de intellectu practico. et stat pma ratō in hoc. Ille intellectus nō est pncipiū motus localis qui nō cōsiderat agibile vel fugibile psequi. sed intellect9 speculatiu9 nō considerat aliqd agibile aut fugibile. ergo nō est pncipiū motus localis. Maior ptz quia illa est rō quare aīal nūc mouet et non pus. quia nunc mittitur aliquid fugere magis q̄

pus. Minor pt3 quia intellectus speculatiu9 so-lum considerat aliquod speculabile. et ideo addit Aresto. q multotiens intelligim9 aliqd delecta-bile aut triste et tñ intellectus nõ incipit timere vl desiderare. et hoc ideo quia hoc intelligim9 solū speculatiue et nõ practice. i. p applicatõez ad op9

Amplius et p̄cipiēte.

Consequēter ostdit Aresto. q intellect9 practic9 nõ sit p̄ncipiū mot9 localis. et stat ratio in hoc. Illud nõ est p̄ncipiū motus localis sufficiēs ad qd nõ sequūt illa que mouent localiter. sed illa que mouent localiter non semp sequūtur intelle-ctum practicū sed oppositū il9 qd p̄cipit intelle-ctus practicus. q2 agūt p̄m cõcupiscentiā sicut pa-tet in incõtinentib9 quia illi mouent ad hoc qd p̄cipit ab eis p concupiscētiā. ergo intellect9 pra-cticus nõ est sufficiēs p̄ncipium motus localis. Et Aresto. ponit simile in medicinis quia medi-cus hñs artem medicine nõ semp sanat quia nõ semp opatur p̄m intellectū practicum id est p̄m regulas medicine.

Queritur Que sit dr̃ia inter incon-tinentē et intpatū. Di-cendum q intpatus dicit ille qui peccat ex malo habitu et signū illius est si delectet in malo. q2 signū generati habitus est delectatio opis siue hoc sit bonū siue malū. et ideo Aresto. tercio ethi-co2 compat eū palitico qui habet habitū infirmi-tatis. sed incõtinens dicit qui peccat ex passione etiā si habet cõtrariū habitū. et ideo in tali intel-lectus practicus p̄cipit aliqd faciendū et tñ facit oppositū ꝓpter appetitū sensitiuū qui trahit ad oppositū. et dicit incõtinēs quasi nõ simul tenēs cū rõne. i. nõ opat p̄m iudiciū rationis

At uero neq3 appeti.

Hic cõsequēter pbat q appetitus sensitiu9 non sit p̄ncipiū sufficiēs motus localis. q2 illud non est p̄ncipiū sufficiēs mot9 localis ad qd nõ sem-per sequit mot9 localis. sed sic est de appetitu sen-sitiuo. quia hoc p̄ncipiū ea que mouent semp nõ ꝓsequūt sed ꝓsequūt hoc qd eis repn̄tat p intel-lectū sicut pt3 in cõtinentib9. ergo appetitus sen-sitiu9 nõ est p̄ncipiū sufficiēs mot9 localis.

Videntur autem due.

Postq Aresto. disputatiue inq̄siuit de p̄ncipio motus localis. hic cõsequēter ostdit veritatem. et vult q intellectus et appetitus sunt p̄ncipiū motus localis sic tñ q sub intellectu comp̄hendat fanta-sia. et rõ stat in hoc. Illud est p̄ncipiū motus qd sequūt omnia illa que mouent sed omnia q mo-uent localiter vl sequūt intellectū et appetitū intellectiuū sicut homines viuentes p̄m ratione vl sequūt fantasiā et appetitum sensitiuū sicut bruta et homines relinquētes rõem. ergo illa sūt sufficiens p̄ncipiū motus localis. Maior pt3 q2 ex hoc q aliqua sequūt p̄ncipiū impatiuū mot9 sic executiue mouent. Exemplū. quia ex hoc q in-tellectus cognoscit aliquid bonū et volūtas im-pat illud sic sequit vlterius executio motus per membra exteriora. Simile est in brutis q2 si bru-tum cognoscat aliqd bonū sensibile tunc statim nisi aliquis impediat sequit mot9 localis ad ꝓ-secutionem talis boni.

Queritur Quare sub intellectu põt comp̄hendi fātasia. Di-cendū q ideo. quia sicut intellectus mouet in ab-sentia intelligibiliū sc3 p spēm intelligibilē q re-seruat in intellectu. ita etiam fātasia mouetur in absentia sensibiliū p spēm sensibilem retentā in sensu interiori. Secūdo dicit q q2 supiora inclu-dunt inferiora vtualiter et excellenter. sic pt in-telligentia que est supior ad fantasiā comp̄hen-dere sub se fātasiā sicut pfectū includit impfectū.

Intellectus autē qui.

Postq Aresto. posuit duo p̄ncipia mouētia im-patiua. iam ꝯñter reducit illa duo mouētia ad vnū. et vult q hoc vnū p̄ncipiū motiuū est appe-tibile. et hoc sic pbat quia intellectus qui mouet localiter impatiue est practicus. sed intellectus practicus mouet ab eode a quo appetitus sc3 ab appetibili. ergo est vnū p̄ncipiū mouendi sc3 ap-petibile. Circa pmā ptem est considerandum q intellectus practicus et speculatiu9 drñt fine. quia intellectus speculatiu9 nõ ordinat ad aliqd opus. sed intellectus practicus ordinat ad aliqd opus. et ideo appetibile est p̄ncipiū intellect9 pra-ctici. et hoc ideo quia appetitus est circa aliquod bonū qd est finis. sed finis est p̄ncipiū actionis et intellectus practici agentis. et ideo pma mo-tio ipsi9 intellectus practici incipit a fine. et sic est de appetitu sensitiuo et de fātasia q2 fātasia nõ mouet sine appetitu sensitiuo.

Queritur Quare appetitus nõ mo-uet sub rõe itellectus sicut

intellectus mouet sub rõe appetit⁹.i.quare intelligibile nõ est pncipiũ mot⁹ localis sicut appetibile. ¶ Dõm q intellect⁹ nõ mouet sine appetitu. q intellect⁹ se habet naturalr ad opposita.ḡ nõ pt fieri mot⁹ nisi aliqd mouẽs determinet ad vnũ talis aũt determinatio fit p appetitũ.ergo intellectus nõ mouet nisi sub rõe appetitus.et iõ appetibile est pncipiũ mot⁹ localis. Exempli grã.p intellectũ aliqs cõcipit ambulatõem ad aliquẽ locũ et nõ ambulatõem ad illũ locũ.g⁹ intellectus absolute accept⁹ nõ est pncipiũ mouẽdi nisi ḡm q determinat p appetitũ qui determinat ad vnũ. Et hoc est qd dicit cõmẽto.in textu q intellectus nõ est mouẽs sine appetitu sensitiuo vl intellectiuo.intellectiuo quidẽ q volũtas est appetitus pt tñ cõtra appetit⁹ mouere pter rõem sicut pz de appetitu sensitiuo. Et est cõsiderandũ q Arestotiles plus loquit de cõcupiscẽtia q de ira.q cõcupiscentia nihil pticipat de rõe sed ira pticipat rõem licet nõ ḡm debitũ modũ.et ideo iracundi sunt plus laudabiles q intpati.q passio ire trahit ex origine cõplexionis.sed cõcupiscentia fit ex consuetudine quã aliqs derelinquere pt

Queritur Utrũ voluntas moueat intellectũ vl intellect⁹ voluntatẽ. ¶ Dõm q aliqd dicit aliud mouere dupliciť. Uno mõ p modũ finis.et illo mõ itellect⁹ mouet voluntatẽ q bonũ intellectũ est obiectum volũtatis.obiectũ aũt est finis potẽe. Alio modo aliqd mouet alterũ in rõe agẽtis.et sic voluntas mouet intellectũ ⁊ alias inferiores vires. Ratio pmi est q oĩs appetit⁹ est de se cecus.i.appetit⁹ nõ habz apud se spẽm p quã fit cognitio.g⁹ oportet q cognitio fiat p aliquã potẽam cognitiuã.et post illã cognitõem sequit inclinatio in aliud q inclinatio est appetit⁹.sicut ergo potẽa sensitiua cognitiua pñtat obiectũ appetitui sensitiuo.ita etiã intellect⁹ pñtat obiectũ suo appetitui scz volũtati.et sic mouet voluntatẽ p modũ finis. Rõ sc̃di est q in oĩbus potentijs subordinatis supior potẽa q respicit finẽ vlem mouet alias potentias q respiciũt fines pticulares.sed volũtas respicit bonũ et finẽ in cõi tãq suũ obiectũ. quelibet aũt alia potẽa tendit in aliqd singulare bonũ sicut visus tendit in cognitõem coloris.intellectus in cognitõem veri q sũt quedã bona pticularia.g⁹ voluntas mouet alias potẽas ad suos actus. Maior pbat inductiue tam ĩ naturalib⁹ q in politicis. Uidem⁹ eñ in naturalib⁹ q celũ mouet ista inferiora effectiue.et hoc ideo q celũ vlr mouet ad generatõem generabiliũ et corruptibiliũ.alia aũt corpa hñt quosdã pticulares effectus circa generabilia et corruptibilia. Silr est in politicis quia rex q intendit cõi bono mouet oẽs alios inferiores.quia inferiores nõ intendũt bono cõi sed aliquo pticulari bono.

Queritur Utrũ intellect⁹ sit nobilior volũtate vl econtra. ¶ Dõm q intellect⁹ est simplr nobilior volũtate.sed volũtas est dignior intellectu ḡm qd.pbatio pmi est.qa nobilitas potẽe simplr debet sumi ex illo a quo sumitur natura potẽe.natura aũt potẽe sumit p compatõem ad obiectũ.sed intellectus obiectũ est dign⁹ obiecto volũtatis.g⁹ intellect⁹ simplr et in sua natura est dignior volũtate. Minor pbat quia obiectũ intellect⁹ est immateriali⁹ simplicius ⁊ abstractius. Est eñ obiectũ volũtatis bonũ agibile qd inuenit in reb⁹ exterioribus.sed obiectũ intellect⁹ est quiditas rei materialis siue rõ rei.sed rõ rei est simplicior q ipa res. Scdã ps patet quia volũtas fert in rẽ ḡm q in se ẽ.sicut intellect⁹ fert in rem ḡm q p spẽm accipit.contingit ergo q aliq res nõ pñt accipi p spẽm sicut sunt immaterialia.⁊ tñ volũtas pt tendere in illas res.ergo quo ad illa immaterialia volũtas est supior.quia volũtas pt cõpatr ill' cõiungi in hac vita.sed illa nõ pñt p intellectũ cognosci. Põt etiã pbari idem ex alio quia illa potẽa est dignior q habet digniorẽ habitũ.sed intellectus habz digniorẽ naturalẽ habitũ scz sapientiã.et volũtas habz iusticiã.sed sapia est multo altior iusticia.ergo intellect⁹ est altior volũtate et nobilior.

Arguitur Uoluntas est simplr nobilior intellectu. pbat qa obiectũ volũtatis ẽ vlis finis qui ẽ pma causa et pfectissima sicut dicit scđo phoꝝ. ¶ Dõm q obiectũ voluntatis scz bonũ et obiectũ intellect⁹ scz quiditas pñt duplr adinuicẽ compari. Uno mõ ḡm viã causalitatis.et sic obiectũ volũtatis est dign⁹ quia causalitas respicit bonũ quia bonũ est diffusiuũ suijpsi⁹.et dicit Aug⁹.quia de⁹ bon⁹ est summus.sed create pticipant bonitatẽ ab illo et ex hoc arguit q volũtas mouet intellectũ effectiue vt dictũ est. Alio mõ compant adinuicẽ bonũ et verũ ḡm simplicitatẽ nature vtriusqz.et sic verũ est simplicius bono quia ḡm Aresto. sexto metaphisice.bonũ et malũ sunt in reb⁹.verum et

falsum in anima. sed aliq̄d est simplici⁹ ꝛ dign⁹ in anima ꝙ̄ in rebus.

Arguitur Intellectus p̄cedit volun tatē naturalit̄. ergo ē im pfectioꝛ cū p̄oꝛa sint īpfectioꝛa. ¶ Dōm ꝙ dupli citer aliquid est p̄us alio naturalit̄. Uno modo via generationis et in eodem. et sic imperfectioꝛa sunt p̄oꝛa pfectis. qꝛ idem naturalit̄ ducit̄ ab im pfecto ad pfectū. et sic intellectus nō est p̄oꝛ vo luntate. Alio mō aliquid p̄cedit aliud naturali ter in diuersis et via pfectōis. et illo mō intelle ctus est p̄oꝛ volūtate. Cui⁹ rō est qꝛ finis via p fectionis est p̄oꝛ alijs causis. cū ergo intellectus moueat voluntatē finaliter sicut dictū est. ergo p̄cedit voluntatē via pfectionis.

Arguitur Uoluntas nō mouet intel lectū quia mouēs est nobi lius moto. sed volūtas nō est nobilioꝛ intellectu ergo nō mouet intellectū. ¶ Dōm ꝙ tam volū tas ꝙ̄ intellect⁹ capiunt̄ dupl'r. Uno mō accipit̄ intellect⁹ put est apphensiu⁹ veri et entis in vl'i Alio mō s̄m ꝙ est determinata poña aīe habēs dēminatū actū. Sil'r volūtas capit̄ dupl'r. Uno mō s̄m cōitatem sui obiecti qḋ est bonū in cōi. Alio mō put est dēminata poña hn̄s dēmina tum actū. Tunc est dōm ꝙ omnib⁹ istis modis intellectus est nobilioꝛ voluntate excepto vno⁹ scꝫ s̄m ꝙ intellectus est determinata poña hn̄s dēminatū actū. et volūtas sumit̄ s̄m cōitatē sui obiecti. sic eī obiectū intellect⁹ cōphendit̄ sub obiecto voluntatis. quia tūc intellectus est circa aliqḋ pticulare bonū. sed omnib⁹ alijs modis in tellectus est dignioꝛ. Uerum est ergo ꝙ volūtas mouet intellectum s̄m ꝙ est poña siue vtus re spectu finis et ipius boni in cōi et s̄m ꝙ intelle ctus est dēminata poña ꝛ illo mō volūtas est dignioꝛ intellectu. Etiā dōm ꝙ omne mouēs in ꝙ̄tum mouēs est digni⁹ moto. sed volūtas non mouet intellectum quocūꝗ mō sed solū inꝙ̄tum habet obiectū qḋ est bonū in cōi. et illo modo vo lūtas mouet itellectū inꝙ̄tū est vna dēminata pticularis poña cū hoc modo etiam volūtas sit dignioꝛ intellectu.

Arguitur Mouēs nō mouet̄ a mo to nisi p accn̄s. sed intelle ctus mouet volūtatem. ergo volūtas nō mouet intellectū. ¶ Dōm ꝙ mouēs nō mouet̄ a moto eo modo quo mouet. Intellect⁹ eī nō mouet vo luntatē eo modo quo mouet̄ a volūtate. qꝛ intel lectus mouet voluntatē finaliter ꝛ obiectaliter s̄ volūtas mouet intellectū effectiue. q̄a dirigit oēs alias poñas ad opandū.

Arguitur Si intellect⁹ moueret vo luntatē ꝛ volūtas intelle ctum tūc esset pcessus in infinitū. ¶ Dōm ꝙ est status in intellectu quia cēm motum volūtatis p̄cedit motus intellect⁹. cū volūtas de se sit ceca et nō inclinet̄ ad aliqḋ nisi p̄sentet̄ p intellectum sed nō opoꝛtet ꝙ intellect⁹ noster semp moueat̄ a voluntate nostra. sed ad intelligendū p̄ma in telligibilia mouet̄ a voluntate diuina sicut dicit Aresto. in tractatu de bona foꝛtuna. ꝙ principi ūm ꝯsiliandi primū est altius intellectu nostro. volūtas aūt nrā nō est altioꝛ intellectu sicut di ctum est. ergo intelligit hoc de intellectu diuino.

Intellectus quidem.

Hic Aresto. ex p̄dictis assignat cām quare sepe erramus in actionib⁹ nostris. q̄a eī dictū est ꝙ nos mouemur ad agendū ex appetitu. q̄a scꝫ ap petibile est p̄mū p̄ncipium mot⁹ ꝛ actionis. ideo dicit Aresto. ꝙ ꝙ̄uis intellectus sit semp rectus scꝫ ille intellectus qui est p̄ncipium opatōis scꝫ intellectus practicus. quia ille habet vnum habi tum q̄ vocat̄ sinderisis apt quē habitum rō dep cat̄ ad optima. Quia tn̄ fantasia ꝛ appetit⁹ sen sitiu⁹ qn̄ꝗ hn̄t rectitudinē et qn̄ꝗ non. ideo con tingit fieri opatōem s̄m iudicium fantasie ꝛ ap petit⁹ sensitiui. talis āt appetitus sensitiu⁹ est cir ca bonum apparēs. ideo pōt in hoc bono fieri er roꝛ. ¶ Circa istud est sciēdū ꝙ in qualibꝫ actiōe nostra intellectus opatu⁹ implicite vtit̄ sylogis mo practico. cui⁹ maioꝛē ponit intellectus practi cus. et si idē intellect⁹ subsumat minoꝛē tunc nō fit erroꝛ in cōclusione. sed si minoꝛ subsumat̄ per fantasiā et appetitum sensitiuū tunc ī ꝯclusione fit erroꝛ. quia s̄m loycos cōclusio sequit̄ debilioꝛē ptem p̄missaꝝ. qꝛ ergo maioꝛ est vl'is et minoꝛ p ticularis ꝯclusio erit pticularis. Exempli gratia Intellectus practicus assumit in qualibet opati one istā ꝓpōem. omne bonum est faciendum. q̄n tunc sub tali ꝓpōne intellectus practic⁹ subsumit aliqḋ simpl'r bonum. Exēpli grā. visitare ecclesi am est bonum. vl' diligent̄ studere est bonū. tunc nō fit erroꝛ in cōclusione. si āt fantasia siue ap petitus inferioꝛ subsumat sic. delectari in aliquo p̄ter rōem est bonum. tunc male ꝯcludit̄. et ideo dicit Aresto tertio ethicoꝝ ꝙ omnis malus est

ignorās q2 omnis malus ignorat .i. errat in sub
sumptōe minoris ꝓpōis in sylogismo practico. et
etiam q2 ignorat in eligendo q2 ꝓponit sensuali
tatem rationi.

Diuidētibus autem.

Hic Aresto. excludit diuisionē quā ponebāt an
tiqui de potentijs aīe diuidentes poñas anime
in rōnalem irascibilem et concupiscibilē. Et vult
ꝙ multe sunt poñe anime que plus dr̄nt ꝙ̄ iste
poñe anime scʒ cōsiliatiuū appetitiuū vegetatiuū
et intellectiuū. Et hoc accipiēdo cōsiliatiuū pro
prie ꝓut est aliqd spectans ad intellectum. et ap
petitiuū ꝑ appetitiuo sensitiuo. quia tūc appetiti
uū et cōsiliatiuū pn̄t realiter diuidi in diuersis.
In brutis eñ ē appetitiuū et nō cōsiliatiuū. Si
militer vegetatiuū et intellectiuū pn̄t realit̄ diui
di scʒ in plantis et in hominibus. ergo ista plus
differunt.

Quoniā autem appe.

Hic excludit vnā rōem que ꝑus videbaẗ ꝓbare
ꝙ appetitus nō esset ꝑncipiū mot⁹ localis. quia
dictū fuit ꝙ cōtinētes nō sequūtur appetitū. q̄a
sequūẗ rōeʒ. Vult ergo Aresto. ꝙ oīa q̄ mouenẗ
sequūẗ appetitū. et q̄uis cōtinētes ⁊ v̄tuosi non
sequanẗ appetitū sensitiuū tn̄ sequunẗ appetitū
intellectiuū. Vñ addit ꝙ in homine sunt cōtrarij
appetitus scʒ intellectiuus et sensitiu⁹. et hoc sic
ꝓbat quia qñqʒ in vno homine de eodē sunt con
trarij motus ƀm appetitū q2 ꝯcupiscentia. i. appe
titus sensitiu⁹ cognoscens aliqd iā bonū. i. bonū
vt nūc iudicat hoc esse appetendū et ꝓsequendū
sed intellect⁹ qui cognoscit etiā futurū iubʒ retra
here. i. iubet nō ꝓsequi hoc qd appetiẗ ꝑ appeti
tū sensitiuū q2 in futuro aliqd malū culpe et pe
ne sequi pōt. Exempli grā extra textum. In die
ieiunij appetitus sensitiu⁹ iudicat cibū esse capi
endū quia hoc est ꝓ nūc delectabile. sed intellect⁹
qui etiā cognoscit futurū sciens ꝙ pena sequetur
ex fractione ieiunij iubet cibū non esse capiendū
Et istis consonāt v̄ba apl̄i. Caro. i. appetitus
sensitiu⁹ corpalis ꝯcupiscit aduersus spm̄. Et ite
rū addit. Video aliā legē esse in membris meis. i.
ī appetitu iferiori repugnātē legi mentis mee. i.
intellectui. ¶ Ex isto textu pōt ꝓbabilit̄ elici ꝙ
Aresto. fuit de statu saluandoꝝ quia in lege na
ture requirebaẗ et sufficiebat ꝙ homo cognosceret
suā naturā esse cōfractam et ꝙ ꝓpt̄ talem ꝯfra
ctionem nature homo desideraret vnū repatorē
nature. quia ergo Aresto. in isto textu satis di
cit et cognoscit naturā hominis esse ꝯfractam et
diuisaʒ in duas ptes. Et in libro de pomo ⁊ mor
te inuocat repatorē nature ideo pōt satis ꝓba
biliter sumi ꝙ Aresto. fuit de nūo saluandorum

Queritur

Quō differenẗ se habēt ad cognoscendū tres sen
sus exterior. sensus interior. intellect⁹ creatus et
intellectus diuin⁹. ¶ Dōm ꝙ sensus exterior so
lum cognoscit pn̄s. sed interior pn̄s et p̄teritum
quia memoria est p̄teritoꝝ. Sed intellect⁹ crea
tus cognoscit pn̄s p̄teritū et futurū sicut est in
sua causa. sicut nūc astrologi cognoscunt futurā
eclipsim ex motu celi qui ē causa eclipsis. Sʒ in
tellectus diuin⁹ cognoscit pn̄s p̄teritū et futurū
ƀm se. Rō est quia cognoscit omnia in nūc eter
nitatis. sed nūc eternitatis ambit omne temp⁹.
Et ideo bñ dicit Aresto. ꝙ itellect⁹ iubet retrahe
re ab illo ꝙ sensus iudicat esse faciendū ꝓpt̄ fu
turū ꝙ scʒ intellectus ꝯgnoscit ƀm ꝙ ē in sua cā.

Queritur

Vtrū ista rebellio inferio
ris appetitus et supioris
appetitus sit naturalis vl̄ contra naturā ¶ Di
cendū qd natura humana capiẗ dupl̄r. Vno mō
ƀm ꝙ est instituta in ꝑmo statu innocētie. ⁊ sic
ista rebellio et inobedientia est omnino cōtra na
turam. q2 in isto statu innocentie in aīa fuit ori
ginalis iusticia qua vires inferiores imobiliẗ sub
debanẗ supiorib⁹ virib⁹. et ideo nihil poterāt infe
riores vires appetere nisi qd fuit deliberatū per
vires supiores scʒ ꝑ rōem. Alio mō accipiẗ natu
ra humana ƀm se. et sic ista inobedientia siue re
bellio pōt capi dupl̄r. Vno mō ƀm ꝙ trahit rōeʒ
a sua rectitudine. ⁊ sic iterū ista rebellio est inna
turalis quia in tali motione fit pctm̄. sed omne
pctm̄ ƀm Damascenū est cōtra naturā. ergo etiā
illa motio qua sic vires inferiores mouent est
contra naturā. Et rō est quia dicit Aresto. ista
ꝙ sicut spera mouet sperā ita appetitus appeti
tū. sed naturale est ꝙ supior spera moueat in
feriores. sed omnino esset cōtra naturā ꝙ inferi
or spera traheret supiorē a sua rectitudine. Alio
mō p̄t capi appetitus ƀm ꝙ absolute ferẗ in suū
obiectū absqʒ hoc ꝙ trahat rōem. et sic appetit⁹
inferior est naturalis quia naturale est cuilibet
poñe ꝙ feraẗ in suū obiectū.

Queritur

Vtrū appetitus sit spēa
lis poña aīe. ¶ Dōm ꝙ

sic. Et rō est. quia ad qualibet formā creatam sequit inclinatio. sed anima est forma creata. ergo habebit inclinatōem. sed inclinatio anime in res est appetitus. ergo in aīa est appetitus. Maior ptz quia omne imperfectū naturalit appetit pfici sed oīs forma creata est imperfecta tāq̄ distās a pncipio pfectionis. ergo oīs forma creata tēdit ad pfectionē. Hic etiā suba sepata est imperfecta respectu prime cause.

Queritur Utrū in omnib⁹ reb⁹ creatis sit idē appetit⁹. ¶ Dicendū q̄ nō. Et rō est quia sicut ad formā creatam sequit appetit⁹ vt dictū est. ita ad altiorē formā creatā sequit altior appetitus. In his g⁹ entibus que cognitōe carēt sicut in pure naturalibus in q̄bus sic inuenit forma determinās ad vnū esse scʒ naturale. ita etiā ibi inuenit appetitus naturalis tm̄. quia inclinatio illa nō sequitur cognitōem sed naturam rei. sicut em̄ materia appetit formā sic forma finē. Hʒ in hn̄tibus cognitōem vbi ens nō solū habet esse naturale p subalem formā. sed etiā recipit in se formas et similitudines aliarū rerū vt est in aīatis. sicut sensus recipit spēs sensibiles. et intellectus spēs intelligibiles. et hoc idō quia q̄to aliqua res pl⁹ accedit ad dei similitudinē tanto plura in eo existunt quia in deo omnia excellenter existūt ʒm Dyonisiū. isti ergo enti animato cōuenit altior inclinatō. et sic nō solū inclinat ad ea que sibi cōueniūt ex forma naturali ʒm quem modū in eo est appetitus naturalis. sed etiā in eo est inclinatio ex formis receptis ab extra scʒ ex formis sensibilibus vel intelligibilib⁹. et q̄ ista inclinatio sequit cognitōem necesse est dicere q̄ sit spālis potēa anime. hoc aūt nō est verū de appetitu naturali quia talis appetit⁹ naturalis nō est res distincta ab eo in quo est talis appetitus. sic appetitus materie est ipamet materia. sed appetit⁹ sensitiu⁹ nō est ipa anima sensitiua sed spālis potēa anime. Et per hoc soluit argumentum quo

Arguitur Appetē ē cōe aīatis ⁊ inaīatis g° n̄ ē potēa ipius aīe. q̄ inaīata nō hn̄t aīaʒ. ¶ Dōm q̄ appetere cōuenit alicui dupl̄r. Uno mō ex forma ʒm quā res est. et talis appetit⁹ est in inaīatis et non est potēa anime. Alius est appetit⁹ qui conuenit alicui ꝑ̄t formā q̄ est pncipiū cognitōis alicui⁹ rei. et talis appetitus est spālis potēa aīe. quia talis inclinatio cōiungit alicui potēe cognitiue. ⁊ sic oportet q̄ ibi sit aliqua forma supaddita.

Arguitur Appetere est cōe oī potēe anime. q̄ oīs potēa appetit suū obiectū sicut suū bonū et finē. ¶ Dōm q̄ nō est incōueniēs in potentiis anime esse duplicem appetitū scʒ naturalē ʒm quē potēe appetūt sua obiecta sicut oīa pfectibilia appetūt suas pfectiones. et p̄t hoc in potēiis cognitiuis est aliquis altior appetitus qui conuenit eis post obiectum cognitū. Illa aūt inclinatio est altior que cōuenit potēiis ex cognitione q̄ illa que cōuenit eis ex natura. Unde in intellectu est appetitus naturalis quo scʒ appetitu. omnis hō naturalit scire desiderat. quia p talem appetitū intellectus inclinat in suū obiectū. et p̄t hoc est appetit⁹ intellectualis quo intellectus tendit in hoc q̄d est cognitum p intellectum.

Arguitur Omnis appetit⁹ sequit cognitōem. ergo nullus ē appetitus naturalis. ¶ Dōm q̄ est duplex cognitio. Una est que est cōiuncta illi q̄d appetit. ⁊ sic añs est falsum in appetitu naturali. sed est verū in appetitu animali ⁊ intellectuali. q̄a ibi cognitio est ɔiuncta illi q̄d appetit. Alio modo accipitur cognitio generalit ꝑ cognitione ɔiuncta illi q̄d appetit vl̄ sepata ab eo. et sic añs etiā est verum de appetitu naturali. quia ille appetitus sequit cognitōem que est sepata ab eo q̄d appetit vt ignis p appetitū inclinat ad locū sursum. sed illum locū nō cognoscit ignis sed natura vniuersalis dirigit ignem ad locū sursum.

Arguitur Appetitus sequit formā apphensam. ergo non est potēa anime. ¶ Dōm q̄ ista ꝓpō p̄t dupl̄r intelligi. Uno modo capiendo appetitū ꝑ actu appetendi. et sic est verum q̄ actus appetendi sequit cognitōem et formā apphensam. quia cognitio est solum ex forma apphensa. Alio modo accipit appetitus ꝑ potēa appetendi et sic adhuc capit dupl̄r. Uno modo ʒm se et sic ꝓpō est falsa. q̄a potēa nō sequit talē formā apphensaʒ sed p̄cedit eam cū oīs potēa naturalis sit cū aīa ꝓducat. ʒ forma apphensa p actū aīe acquirit. Alio modo accipit illa locutio quo ad nos. et sic ꝓpō est vera quia nos distinguim⁹ duos appetitus ʒm formā apphensam. vl̄ sensibiliter et sic est appetit⁹ sensitiu⁹. vl̄ itelligibilit ⁊ sic ē appetit⁹ itellectiu⁹.

Arguitur Item est obiectū potēe appetitiue et cognitiue. ergo

sunt vna potentia. ¶ Respondetur quod quamuis sit idem obiectum materialiter acceptum quod appetitur et cognoscitur tamen hoc idem sub alia formali ratione appetitur et cognoscitur. quia cognoscitur sub ratione veri et appetitur sub ratione boni. et ratio est quia omnia bonum appetunt. sufficit ergo quod sit alia formalis ratio in cognoscibili et appetibili.

Queritur
Utrum diuidatur appetitus qui est potentia anime. ¶ Respondetur quod diuiditur in sensitiuum et in intellectiuum. et ratio est duplex. Prima est quia ad altiorem formam sequitur altior appetitus et perfectior. sed manifestum est quod intellectus est altior forma quam sensus. ergo etiam habebit altiorem appetitum. Ille ergo appetitus qui sequitur intellectum vocatur voluntas. que nihil aliud est quam inclinatio ad bonum apprehensum per intellectum. Secunda ratio stat in hoc. Omnis potentia passiua est distinguibilis secundum distinctionem potentie actiue. quia oportet agens et patiens esse proportionata adinuicem et necesse est actiuum proportionari passiuo. quia ergo potentia appetitiua est passiua et nata est moueri ab apprehenso per potentiam cognitiuam ideo oportet talem potentiam distingui secundum ordinem ad apprehensum per potentiam cognitiuam. sed manifestum est quod alterius generis est illud quod est apprehensum per intellectum scilicet vniuersale. et alterius generis est illud quod est apprehensum per sensum scilicet particulare ergo etiam oportet illos duos appetitus distingui. Et ex ista ratione potest formari planior ratio talis scilicet Potentie distinguuntur per obiecta. sed obiectum appetitus sensitiui est apprehensum per sensum et obiectum appetitus intellectiui est apprehensum per intellectum sed illa sunt diuersa ergo potentie sunt diuerse. Maior patet ex prius dictis. quia omnis appetitus de se est cecus ideo oportet quod moueatur a potentia cognitiua et ab obiecto eius.

Arguitur
Penes accidentales differentias obiecti non debet sumi distinctio potentie. sed esse apprehensum per intellectum vel sensum accidit obiecto. ergo penes hoc non debet sumi distinctio potentiarum scilicet appetituum diuersorum. ¶ Respondetur quod illa conditio esse apprehensum potest dupliciter accipi in aliquo obiecto. Uno modo secundum quod tale obiectum comparatur ad potentiam cognitiuam et sic omnino accidit sibi quod sit apprehensum. Cuius ratio est quia potentia cognitiua non fertur in apprehensum sed in apprehensibile. Alio modo accipitur illa conditio in obiecto secundum quod comparatur ad potentiam appetitiuam et sic esse apprehensum non accidit tali obiecto. quia appetitus fertur per se in bonum apprehensum. et ideo esse apprehensum per sensum et per intellectum possunt distinguere appetitus.

Arguitur
Omnis appetitus est sensitiuus. ergo nullus est appetitus intellectiuus. Antecedens patet. quia omnis appetitus est respectu singularis appetibilis. sed appetitus singularis est sensitiuus quia est circa bonum particulare. ¶ Respondetur quod cum omnis appetitus feratur in res secundum quod sunt extra animam oportet quod omnis appetitus feratur in aliquod singulare. Sed est notandum quod singulare capitur dupliciter. Uno modo secundum rationem singularis et sic appetitus sensitiuus fertur in singulare. Alio modo accipitur singulare secundum rationem vniuersalis. et sic appetitus intellectiuus fertur in singulare. Exemplum Aristoteles. quia aliquis potest odire et impugnare aliquod malum vniuersale sicut habemus odio omne genus latronum et per oppositum diligimus omnes iustos. Potest etiam aliter dici quod aliqua sunt que non possunt cognosci per sensum sicut sunt immaterialia. et ad illa habemus inclinationem. hoc autem non potest fieri per appetitum sensitiuum. ergo fit per appetitum intellectiuum. per hoc dicitur ad argumentum quod appetitus intellectiuus scilicet voluntas vel est circa singularia immaterialia vel est circa singularia materialia secundum aliquam vniuersalem rationem.

Arguitur
Si est duplex appetitiuum ergo erit duplex motiuum. sed est tamen vnum motiuum quare non erit nisi vnum appetitiuum. quia appetitus est principium motus localis. ¶ Respondetur quod non est simile. quia quamuis appetitus inferior posset aliquid appetere sine appetitu superiori non tamen potest superior appetitus mouere absque inferiori. Cuius ratio est quia oportet per appetitum inferiorem membra ordinari ad motum. et ideo superior appetitus mouet mediante inferiori.

Queritur
Utrum appetitus sensitiuus bene subdiuidatur in concupiscibilem et irascibilem. ¶ Respondetur quod sic. Et ratio est quia illud quod inuenitur in rebus naturalibus tanquam consequens illarum formarum hoc magis et altiori modo reperitur in parte sensitiua. Cuius ratio est quia rebus perfectioribus conueniunt perfectiores conditiones. sed in naturalibus reperitur duplex inclinatio. vna est ad prosequendum conuenientia. alia est ad resistendum prohibentibus illam primam inclinationem naturalem. sicut patet de igne qui per leuitatem inclinatur ad prosequendum locum sursum sicut aliquid sibi conueniens. Secundo ignis habet in se caliditatem per quam resistit impedientibus talem motum ea comburendo. ergo erunt due inclinationes in parte sensitiua. vna que est ad prosequendum conuenientia. alia que est ad impugnandum nociua

Queritur Utrum iste due opatões spectant ad unã poñam· ¶ Dõm q̄ nõ sed spectant ad duas poñas q̃ ptz ex tribus causis· Prima est quia quãq̃ aĩma ingerit se tristibus contra inclinatõem ꝯcupisci bilis ut scz impugnet nociua·ergo optet ꝑ illa in clinatõe ad tristia ponere unam poñam que sit alia ab illa qua aliquis inclinat ad delectabilia sicut est inclinatio concupiscibilis· Añs ptz exẽ platiter.sicut canis exponit se piculo ut ꝓsequa tur appetitũ ꝯcupiscibilẽ·et hoc q̃ appetit p ap petitum concupiscibilem· Secũa rõ ad idez est q̃a passiones appetitus irascibilis sunt ꝯtrarie pas sionib' ꝯcupiscibilis·ergo spectãt ad diuersas po tentias· ¶ Circa q̃ sciendũ q̄ sex sunt passiões in appetitu concupiscibili tres respectu boni scz amor desideriũ et delectatõ·⁊ tres respectu mali scz odiũ fuga et tristicia. Et q̃nq̃ sunt passiões in appetitu irascibili.tres respectu boni scz timor audacia et spes· Due respectu mali scz desperatio et ira· Et dicunt passiones quia fiũt cum motu corpali ipius habentis tales passiones·sicut ira fit cũ motu sanguinis ad cor· et ideo opationes intellectiue nõ vocant passiones quia non fiunt cum motu corpali· Qz autem ipius irascibilis et ꝯcupiscibilis sint contrarie passiones ptz· Nam cõcupiscentia intensa minuit iram·et ira inten sa minuit cõcupiscentiã· non ergo pñt iste passio nes spectare ad candẽ poñam cũ se mutuo inpe diãt· Tercia rõ stat in hoc·quia irascibilis est si cut ꝓpugnatrix ꝯcupiscibilis quia insurgit cõtra ea que impediunt ꝯcupiscentiã·sed poña q̃ ꝓpug nat est supior illa poña grã cui' fit ꝓpugnatio ergo irascibilis poña est supior cõcupiscibili· Uñ passiones irascibilis incipiũt a concupiscibili· et iterũ terminant ad ꝯcupiscentiã sicut canis mo uet ad iram ex delectatõe cibi quã delectatõnem canis cupit retinẽ.et postq̃ p irascibilẽ retinuit illũ cibum tũc de nouo delectat in illo cibo·

Queritur Que sint obiecta istorum appetituũ· ¶ Dõm q̄ obie ctum appetitus cõcupiscibilis est bonũ pticulare absolute acceptũ ẞm q̄ est cõueniens sensui· sed obiectũ ũtutis irascibilis est bonũ pticulare ar duũ siue difficile· q2 appetitus irascibilis nõ fert in aliq̃ bonũ pticulare nisi ẞm q̄ hoc pticulare bonũ accipit ut difficulter acquisibile· Sicut ptz ex passionib' illius appetitus non enĩ est timor audacia aut spes nisi respectu magni bõi nec de sperató et ira nisi respectu magni mali· Et orga na eoꝝ sunt ista·quia in eodẽ organo in quo est sensus cõis est appetitus concupiscibilis· et in eo dem organo in quo est ũtus cogitatiua est appe titus irascibilis·q2 appetitus ꝯcupiscibilis est cir ca aliq̃ bonũ delectabile.et sensus cõmunis est circa aliq̃ delectabile.ergo appetit' cõcupiscibil' ꝯiungit sensui ꝯmuni· Et hoc est quod sup̃ dixit Aresto.cũ loquebat de motu sensus et intellect' q̄ delectari et tristari est agere sensitiua medie tate sed medietas sensitiua est sensus cõmunis Sed appetitus irascibilis cõiungit ũtuti cogita tiue.et ergo est in eodem organo in quo est ũtus cogitatiua· quia requirit alcius organũ cum sit altior appetitus·

Arguitur Multa concupiscim' que nõ possunt ꝯgnosci p sen sum cõem.ergo appetitus cõcupiscibilis ꝯiungit ũtuti cogitatiue ¶ Dõm q̄ dupl'r aliqua poña cõiungit alteri· Uno mo essentialiter.⁊ sic appe titus ꝯcupiscibil' coniungit sensui cõmuni· Alio modo ũtualiter.⁊ sic appetitus concupiscibil' est etiam in ũtute cogitatiua· Cui' rõ est q2 quicq̃d pt poña inferior hoc etiam pt supior et amplius cum ergo sensus cõmunis qui est sensus inferi or cognoscat delectabilia multomagis ũtus co gitatiua pt illa delectabilia cognoscere.ergo etiã sibi coniungit inclinatio ad delectabilia· Et ista concordãt cũ dictis beati Augustini qui dicit q̄ ũtus sensitiua est sicut serpẽs cui' caput est ũt' irascibil' et cauda ũtus ꝯcupiscibil'·sicut ergo ser pẽs est aliq̃ unũ ita etiam appetitus ꝯcupisci bil' et irascibil' videnť ptinere ad unã poñam scz ad ũtutem cogitatiuam·

Arguitur Est tm̃ una poña cõtra rioꝝ·ergo nõ optet pone re unã poñam ꝑ ꝯuenienti et aliã ꝑ discõuenie ti ¶ Dõm q̄ est una poña ꝯuenientis et discõ uenientis scz concupiscibil' quia ipa poña ẞm ali quas passiones est ꝯuenientis scz ẞm amorẽ desi deriũ et delectatõem·sed ẞm alias est discõuenie tis scz ẞm odium fugam et tristiciã· et ideo non ponit ũtus irascibil' ꝑ poña disconuenientis sed pro resistentia disconuenientis quia impugnat discõueniens·

Arguitur Appetitus sensitiu' est so lum cõuenientiũ· ergo nõ est appetit' irascibil' respectu discõueniẽtis ¶ Di cendũ q̄ aliquẽ appetitũ esse cõuenieñtis pt dupl'r

intelligi. Uno mō formaliter et sic est falsum qꝛ etiam est appetitus disconuenientis. Alio mō finaliter et sic est verū. quia sicut dictū est passiones irascibilis terminant ad ɔcupiscentiā. vt patz exemplariter quia canis impugnat aliqꝺ impediens ɔsecutionē nutrimēti vt delectet i tali nutrimēto

ds q 3a ar 2 1a 2e ar

Queritur Utrum ista diuisio sit in intellectu scz ꝙ sit aliqs appetitus intellectiuꝰ ɔcupiscibilis et aliquis irascibil. ¶ Dicēdū qꝛ nō. et rō est quia si sit aliq̄ potentia respiciens aliqꝺ obiectū ꝑm cōem rōnem tunc talis poña nō diuersificat ꝑm spēales ratōnes contentas sub tali obiecto. sicut visus q̄ respicit colorem in ɔmuni nō diuersificat p album et nigrū. sed obiectū appetitus intellectiui ē bonū in cōmuni. ergo diuerse rōes cōtente sub tali bono nō diuersificāt illam poñam. sed quia sensus respicit bonū pticulare ꝛ nō bonū in q̄ntum bonū ergo diuerse rōes bonoꝝ pñt diuersificare illam poñam. qꝛ bonū pticulare cōueniens respicit appetitū concupiscibilem et bonū pticulare arduū respicit appetitum irascibilem.

Arguitur Intelligibiliū sunt concupiscentia ꝛ odiū. ergo etiā ista diuisio habet locū in intellectu sicut in sensu ¶ Dicēdū ꝙ iste passiones amor odiū et ɔcupiscētia et hmōi pñt duplr capi. Uno modo ꝓprie ꝑm ꝙ fiūt cū quadā trāsmutatōne corpali et sic spectant ad appetitū sensitiuū. et ideo ꝓprie dicunt passiones quia tūc subiectū p eas aliquid patit. Alio mō accipiunt ꝑm ꝙ noiant simplices actꝰ volūtatis. ꝛ sic etiā pñt repiri in intellectu. quia sic inueniunt in substantijs sepatis. est em̄ ibi amor boni. i. inclinatō in bonū. et odium mali. i. naturalis fuga mali p appetitum intellectiuū. Et ideo pt volūtas dici irascibil et cōcupiscibil p similitudinē. Dicit em̄ irascibil ꝑm ꝙ fugit malū. et hoc ex iudicio rōnis. Et dicit concupiscibil ꝑm ꝙ desiderat bonū et hoc iterū ex iudicō rōnis

Specie quidez igitur.

Quia Aresto. iam dixit ꝙ ad motū localē multa ɔcurrunt. ideo ɔñter oñdit ordinē eoꝝ que in motu repiunt. Et circa hoc tria facit. Primo oñdit qūo illa sunt vnū que i motu locali ɔcurrūt. Scdo qūo ordinant adinuicē i mouēdo. Tertio poit ea que ad motū executiue requirūt. Et vult ꝙ̄tuz ad pmū ꝙ in ōni motu locali est vnū mouens localiter qꝺ scz est vnū ꝑm spēm. qꝺ intelligit nō de spē nature sed de spē appetibil. Est em̄ aliqꝺ pmo mouens quod mouet appetitū et intellectū practicū sicut appetibile. Et p hoc soluit argumētū qn̄ arguit ꝙ sunt multa appetibilia ꝑm spēm que mouent ꝑm locū vl localiter. Dicēdū ꝙ spēs nō est hic accipienda p spē nature qꝛ appetibilia que mouent localiter habēt diuersas naturas. sed sunt vnū mouēs in spē appetibilis quia scz omnia talia mouēt appetitū in quo consistit spēs appetibilis.

Quoniā autem tria.

Hic ponit ordinē eoꝝ que requirunt in motu. Et vult ꝙ tria requirūt in motu scz mouens organū quo mouēs mouet ꝛ illud qꝺ mouet. sed mouens subdiuidit quia qꝺdam est mouens immobile. et aliqꝺ est mouēs qꝺ mouet. omnia gͦ ista sunt inuenienda in motu aialis. quia appetibile est mouens immobile. et mouēs mobile est ipē appetitus qui mouet ab appetibili. mediū q̄ motus fit est poña localiter motiua et motū est al. Quid aūt sit organū quo aliquid mouet considerandū est in libro de motu animaliū.

Queritur Utrum sit similitudo in motu aialiū et in motu vniuersi. ¶ Dicēdū ꝙ sic. quia in vniuerso aliquod est mouēs imobile sic deꝰ et aliqꝺ est mouēs motum qꝺ scz mouet a deo et vlterius mouet alia sicut substantie sepate speculatiue. alia sunt q̄ mouent et mouent executiue sicut aīa nobilis cū celo. et ista inferiora sunt solū mota. Siliter est in motu animaliū quia appetibile mouet et nō mouet. appetitus mouz poñam localiter motiuā et mouet ab appetibili. poña aūt localiter motiua mouet executiue cor. et cor mouz alia mēbra que mouent et nō mouent. Est tamē in istis dñā quia appetibile mouet appetitū solū finalit sed deus mouet intelligentiā finalit et effectiuē.

Nunc autem in sūma

Postq̄ Aresto. determinauit de poña localiter motiua imperatiua. hic ɔñter determinat de pncipio motus localis executiuo. Et vult ꝙ pncipium motus localis executiuū est quedā poña que est in corde ꝑm ꝙ sibi cōiungūt alia membra. Et hoc pōt sic pbari. qꝛ illud est pncipiū executiuū motus qꝺ est pncipiū et finis motus. sed cor est pncipiū et finis cuiuslibet motus in animali. gͦ poña localiter motiua est in corde. Minor patz

quia cor habet duplicē motū scꝫ gibbosuꝫ·i·ꝯuexū et cōcauū ⁊ ideo habet motū sicut gl'ngisim⁹·i· circularē·⁊ ſm vnū motū scꝫ cōcauū est finis·et ſm aliū motū ē p̄ncipiū· Unde quodāmodo cor mouet̄ circulariter·i·habet similitudinē mot⁹ circularis·sicut ergo illud qđ circulariter mouet̄ ſm totū quiescit ⁊ ſm p̄tes mouetur ita etiam est de motu cordis·

Arguitur Potēcia localiter motiua cōsistit in neruis adinuicem cōiungentib⁹ organa que sunt p̄ncipia mot⁹ localis·Exempli grā in cruribus sunt nerui quidā qui adinuicem coniungunt organa motus localis· ¶ Dōm q̄ cor accipit̄ duplr·Uno modo ſm se ⁊ sic in corde nō est potēcia motiua localis· Alio modo accipit̄ cor ſm q̄ sibi ꝯiungūt̄ alia mēbra· que recipiūt naturaliter influxū a corde·⁊ sic cor est subiectum potēcie motiue localiter· Et sic dicit Aresto·in libro de animalib⁹ q̄ anima est in corde qđ nō est verū de anima qualitercūqꝫ accepta sed de anima motiua· Ista ergo potēcia localiter motiua est realiter distincta ab alijs potentijs p̄us dictis quia est vis quedam motiua que est in corde ſm q̄ ei alia membra cōiungunt̄·

Queritur Quid sit p̄ncipiū mot⁹ localis in animalib⁹ ¶ Dōm q̄ aliud est querere de p̄ncipio motus localis et de potēcia localiter motiua· Uñ si q̄rat̄ de p̄ncipio· Dōm est q̄ duplex est p̄ncipiū motus localis scꝫ immobile et mobile· Immobile est appetibile·q̄a hoc mouet appetitum ex cui⁹ motu sequit̄ mot⁹ animalis. Principiū mobile est duplex scꝫ imperatiuū et est appetitus et fantasia·vel est appetitus et intellectus sicut p̄us dictū est· Sꝫ executiuū est potēcia que est in corde et in alijs mēbris sibi coniunctis· Si aūt querat̄ de potēcia localiter motiua tūc excludit̄ appetibile·quia q̄uis appetibile sit p̄ncipiū motus localis tamē nō est potēcia motiua localiter·ergo est tūc dōm q̄ duplex est potēcia motiua. Quedā est imperatiua et est appetitus cū fantasia·vel appetitus cū intellectu· Alia est executiua que est p̄ncipaliter in corde ſm q̄ alia membra sibi cōiungūt̄· Et p̄ hoc soluit̄ q̄stio scꝫ an potēcia localiter motiua sit vna distincta potēcia· Dōm q̄ sic et hoc loquendo de potēcia executiua et non imperatiua·

Omnino quidem igi·

Postq̄ Aresto·determinauit de p̄ncipio motus localis in cōi·hic ꝯñter determinat de ip̄o p̄ comparatōem ad diuersa animalia· Et p̄mo dicit q̄d sit cōmune omnib⁹ animalib⁹ p̄ticipantib⁹ motum· Et vult q̄ omne animal in q̄ntū appetitiuū est suip̄ius motiuū quia appetitus est p̄pria cā motus· Cui⁹ rō est quia q̄uis p̄ncipiū mot⁹ localis sit ab aliqua cognitōe tñ cognitio nō est sufficiens p̄ncipiū motus localis nisi cognitioni adīdat̄ appetitus quia ꝯgnitio de se est ad opposita sed appetitus determinat potēciam ad vnū· Et hͦ est qđ dicit Aresto·q̄ appetitus qui mouet non est sine fantasia rōnali vel sensibili· quasi diceret q̄ talis appetitus necessario p̄supponit cognitionem rōnalem vel sensibilem·

Arguitur Nulla fantasia est rōnalis·ergo male dicit̄ q̄ appetitus nō mouet sine fantasia rōnali vel sensibili· ¶ Dōm duplr· Primo q̄ fantasia dicit̄ rōnalis p̄ p̄ticipatōem licet nō p̄ essentiā· et tamē quia Aresto·hic extendit fantasiā ad rōem·ergo dōm est q̄ illa p̄nt habere vnū cōe nomē que habent vnā cōem p̄prietatem· cū ergo cognitio sit cōmunis fantasie et intellectui qui p̄prie est rō. sic etiam p̄t fantasia extendi ad intellectū·quia noticia in fātasia est nob̄ nocior q̄ in intellectu·

Considerandū autē·

Hic Aresto·inquirit quid sit p̄ncipiū motus in animalibus imp̄fectis quib⁹ solū inest sensus tactus. Et vult q̄ fantasia indeterminata et ꝯcupiscentia indeterminata illā fantasiam ꝯñs sūt p̄ncipiū motus localis in illis animalib⁹ quib⁹ solum inest sensus tactus· Et hoc sic p̄bat̄.quia eo modo quo animalibus inest motus localis· eo modo ipsis inest p̄ncipiū motus localis·sed istis animalibus inest motus indeterminat⁹ q̄a solū mouent̄ in p̄ñtia sensibiliū que indeterminate eis p̄ponūt̄·ergo etiā p̄ncipiū eor̄ est fātasia indeterminata et cōcupiscētia illā ꝯñs·eo eñ mō q̄ illis inest fantasia etiā eis inest ꝯcupiscentia.

Sensibilis quidem·

Consequēter dicit Aresto·quid sit p̄ncipiū mot⁹ localis in animalibus p̄fectis. Et vult q̄ in illis p̄ncipiū motus localis est fantasia sensibilis absentis quia illa mouent̄ ſm fantasiā determinatam qđ intelligit̄ cōiungēdo tali fantasie appetitum· Deī oñdit quid sit p̄ncipiū mot⁹ localis in hominibus· et dicit q̄ fantasia deliberans ·i·

rõ deliberatiua que põt vocari fantasia sicut dictum est. Vl põt etiã exponi de fantasia sensitiua que est deliberatiua p pticipatõem. et sic fantasia sensitiua etiam vocat deliberãs. Istud em̃ sic pbat. Illud est pncipiũ motus localis in hominibus quo vnũ pelegit alteri in agibilibus qz ex tali electione aliq̃d mouet ad vnũ et non ad alterũ. sed talis electio fit p rõem deliberatiuam ergo rõ deliberãs ẽ pncipiũ motus localis in hoie oportet em̃ q illa rõ deliberãs accipiat aliq̃ rõez regulã quã applicando ad agibilia vnũ pelegit alteri. illa aũt regula põt esse pncipiũ omniũ agibiliũ scz q omne bonũ sit faciendum et qz bruta nõ pñt vti tali sylogismo p quẽ vnũ pelegit alteri. ideo sequũt duo. Primo q bruta nõ hñt opinionem quia opinio generat ex tali sylogismo. Secõo sequit q bruta statim mouent p fantasiã ad cõcupiscendũ vl irascendũ quia nõ hñt deliberatõem qua pñt peligere hoc vl illud.

Vincit aũt aliquãdo·

Dic Aresto. rñdit vni tacite questioni qua quis posset dicere q homo sepe moueat ad aliquid cõtra rõem deliberatiuã quia non semp facit illud qd deliberat. Rñdet Aresto. q qñ homo mouetur sm ppriam naturã hominis tũc semp mouetur sm rõem deliberantẽ. sed qñq cõtingit q hõ mouet nõ vt homo sed vt brutũ. sicut contingit qñ appetitus inferior vincit supiorem appetitũ z deliberatõez remouẽdo hoiem ab eo qd deliberauit rõ. Ex quo sequit q sicut i toto vniuerso supior celestis spera mouet inferiores naturalit. sic etiã appetitus supior mouet naturaliter inferiorem. sed sic omnino motus fieret contra naturã si inferior spera moueret supiorem et traheret eã ad suũ motũ. sic etiã est contra naturam q inferior appetitus trahat supiorem a sua rectitudine. et ideo ex hoc contingit peccatum.

Queritur

Vtrum vtus irascibilis z cõcupiscibilis moueant a rõe et obediãt ei. ¶ Dõm q sic et hoc est verum sm aptitudinẽ tã quo ad intellectum q̃ quo ad voluntatem. rõ em̃ qñq extendit ad appetitum rõlem qui est voluntas. Qz aũt appetitus inferior obediat rõni sic pbat. quia appetitus cõiungitur vtuti estimatiue pncipaliter i homine q̃ virtus estimatiua est rõ pticularis. Ex quo sic arguit. Rõ pticularis dirigit a rõe vli sicut ptz in sylogizatõe vbi ppões singulares concludunt ex vlibus. Cum ergo itellectus sit rõ vlis et estimatiua pticularis. sic dirigit estimatiua et appetit9 sibi cõiunctus a rõe vli. Et ista est causa quare ouis estimans p vtutem estimatiuã lupũ pniciem absq deliberatiõe statim fugit. sed homo etiaz si estimet p vtutem cogitatiuã aliqd piculũ sibi imminere primo deliberat anq̃ fugiat. Et qz sylogisare non est opus simplicis intellectus iõ dicũtur iste virtutes plus obedire rõni q̃ intellectui. idem patet ex expimento quia ex vniũsalib9 sylogisationib9 mitigant passiones sicut ira vel cõcupiscẽtia vl aliqd hmõi et etiã obediũt isti appetitus voluntati. qd etiam ptz ex expimẽto q̃a videm9 q homo si apphendat aliqd cõcupiscibile nõ tñ statim psequit illud sed aspicit motũ voluntatis rõnalis. Rõ illius est quia vt pus dictum est volũtas est supior poña inter poñs anime. sed sp supior poña mouet inferiorẽ. ergo etiã voluntas naturaliter mouet inferiores poñas.

Arguitur

Augustin9 vocat sensualitatem serpentẽ quia nõ obedit rationi. ergo seq̃tur q appetitus inferior non obediat rõni. ¶ Dicendũ q appetitus sensitiu9 accipit dupl'r. Vno mõ sm q fert in obiectũ absolute pter rõem. et sic vocat serpens quia sic mouet cõtra dominiũ rõis supioris et inferioris. Alio modo accipit appetitus inferior sm q in appetitum redundat intellectus. et sic appetitus vocat rõnalis. põt em̃ poña supior dirigere inferiorem ad suũ actum.

Arguitur

Qd repugnat alicui non obedit ei. sz sensualitas repugnat rõni. ergo non obedit ei. Minor ptz in incontinentibus ¶ Dicendum q sicut in ciuilibus est duplex pncipatus scz despoticus in quo pncipatu inferior nõ habet ptãtem resistendi supiori sicut dñs pncipatur suo seruo. Alius est pncipatus politicus siue regalis et in illo pncipatu subditi habent ppriã volũtatem resistendi dominio suoz supiorũ. sicut rex dñat ciuibus. Dõm ẽ ergo q similiter in homine repit duplex pncipatus. quia anima dñat corpori pncipatu despotico. et ideo põt anima vti corpe et corpus anime resistere nõ põt. Sz volũtas nõ dñat appetitui inferiori tali pncipatu sed pncipatu politico. et ideo appetitus inferior põt resistere appetitui superiori. Vnde ptz q ista ppõ appetitus inferior obedit rõni est accipienda sm q obedit dicit aptitudinẽ sic q sit sensus appetitus obedit. i. apt9

nat⁹ est obedire. q̄uis etiā nat⁹ sit repugnaꝛ r̄oi

Arguitur Poña sensitiua cognitiua nō obedit r̄oi. ergo nec appetitiua. Añs patet quia nō videm⁹ qñ volum⁹ ꝯña ptz. quia appetitus sequit̄ cognitōem. ¶ Dicendum ꝙ duplices sunt sensus scʒ exteriores et tales nō obediūt r̄oni quia tales nō mouent̄ nisi pñtibus sensibilibus. cum ergo p imperiū voluntatis nō sit obiectū pñs. ergo non pōt videre visus qñ volumus. Sed sensus interiores mouentur ſm impiū volūtatis quia illi sensus componūt fātasmata sicut dirigūt a vōtate volūtatis

Queritur Utrum appetitus sensitiu⁹ moueat volūtatem ¶ Dōm ꝙ qñqʒ pōt appetitus sensitiu⁹ mouere voluntatem. Cui⁹ r̄o est quia obiectū voluntatis est bonū sed ſm appetitum sensitiuū qñqʒ iudicamus aliquid esse bonū. ergo appetitus sensitiu⁹ pōt mouere volūtatē. Maior est manifesta et minor ptz. quia ꝙ alicui videat̄ aliquid esse bonū hoc ꝯtingit ex dispōe illius qͦ ꝓponit tale bonū sicut gustus īfectus iudicat hoc esse dulce qͦ ꝯuenit sibi ſm suā infectionē. cum ergo ex passione appetitus sensitiui qñqʒ homo immutet̄ ad dispōem aliquā. sequit̄ ꝙ ſm illā dispōem appareat aliqͦ bonū qͦ extra illam dispōem nō esset bonū. et sic patʒ ꝙ appetitus sensitiu⁹ mouet voluntatē ex parte obiecti.

Arguitur Appetitus supior est mouens et mouēs est pstantius moto et digni⁹ eo. ergo appetitus sensitiu⁹ qui est appetitus inferior nō pōt mouere appetitum supiorem. ¶ Dōm ꝙ nō est incōueniens ꝙ aliquid sit digni⁹ altero simplr̄. et tñ alterū pt esse digni⁹ illo ſm quid. Per hoc ergo est dōm ꝙ appetitus sensitiu⁹ accipit̄ duplr̄. Uno mō ſm se et sic mouet̄ a volūtate. et sic semp appetitus intellectiuus est dignior. Alio modo appetitus sensitiu⁹ accipit ſm ꝙ subiacet passiōi. et sic appetitus sensitiu⁹ dñat̄ appetitui intellectiuo. qꝛ mouet appetitum intellectiuū ad ꝓsequendū passionem que dñat̄ in appetitu sensitiuo

Arguitur Uirtus pticularis ñ agit in causam vlēm. ergo appetitus sensitiu⁹ nō agit in voluntatē que est circa bonū vlē. et appetitus sensitiu⁹ est circa bonū pticulare. ¶ Dōm ꝙ v̄tus pticularis nō agit in v̄tutem vlēm nisi etiaʒ talis v̄tus vlis applicet̄ ad aliqͦ pticulare agibile Exempli grā extra ꝓpositum. Uirtus celi que est vlis pōt impediri p aliqͦ pticulare agens circa ꝓductionem alicui⁹ plante et tñ v̄tus celi est vlis nō gͦ vlr est vez ꝙ v̄tus pticularis non īpediat v̄tutem vlem. et ergo pt appetitus sensitiu⁹ dispoīi p aliquā passionem vt in hoc pticulari agibili trahat r̄oem a sua rectitudine.

Scientificum autem.

Quia Aresto. supra dixit ꝙ in homine mouʒ r̄o deliberatiua. ideo Aresto. hic dicit que sit illa r̄o mouens. Et pmo vult ꝙ illa nō est r̄o speculatiua quia illa nō mouet sed manet. i. quiescit. Illa eñi r̄o nō ꝯsiderat aliqͦ agibile. et ideo vocat eā scientificam. quia p illā absolute aliquid scimus Ratio ergo que mouet est practica que iterū est duplex scʒ vlis q̄ considerat vlia pncipia agibiliū. et pticularis que applicat tale vlē ad aliqͦ pticulare agibile. Exempli grā. R̄o vlis dicit ꝙ parentes sunt honorandi. sed r̄o pticularis dicit ꝙ ille paī sit honorand⁹. mouet ergo vtraqʒ ratō practica. sed differēter q̄a ratio vlis practica mouet sicut cā pma. sed r̄o practica pticularis mouet sicut proxima cā. oportet eñi si motus debeat sequi ꝙ vlia applicent̄ ad pticularia agibilia. Et ex isto pt facilit̄ sumi r̄o quare r̄o pctica particularis corrūpit̄ quia in ista pticulari applicatione contingit pticularem r̄oem corrūpi ꝓpt̄ delectationem vl̄ ꝓpter aliam passionem quam delectationem vl̄ passionem in electione sequit̄ ratio practica pticularis.

Queritur Utrū homo sit liberi arbitrij. ¶ Dōm ꝙ sic. quia nisi sic tunc frustra essent consilia. exhortationes precepta. premia et pene qͦ est falsū. Cui⁹ ratio est qꝛ de his que fiūt necessario non est consiliū vt dicit t̄cio ethicoꝝ. ſʒ de his q̄ pñt sic esse vl̄ nō esse. Fiunt ergo consilia vt vnū eligat̄ p liberum arbitriū et nō alterū. Similit̄ fiūt exhortatiōes vt eligat̄ aliqͦ bonū et eius oppositū non eligatur. Similit̄ p̄cepta sunt de his q̄ homo pt facere vel non facere. Premiū aūt dat̄ bonis ⁊ pena malis. ¶ Circa qͦ sciendū ꝙ quedā res agūt sine iudicio et sine cognitione. sicut lapis tēdit ad locum deorsum. et alique agūt iudicio et ꝯgnitōe sed non libero quia agunt naturali instinctu sicut bruta. sed homo agit iudicio etiā libero. agit eñi iudicio quia per vim cognitiuā homo iudicat quid sit agendū et quid dimittendum. Et istud

iudiciū nō est ex naturali instinctu sed ex collatione rōnis in ꝑticulari opabili. Cui⁹ rō est q̄a appetit⁹ noster sequit̄ rōem. sed rō nostra in ꝑticularib⁹ agibilibus est circa cōtingētia circa illa aūt rō habet viā ad opposita. pōt eñ rō ꝑsuadere in aliquo ꝑticulari agibili duo contraria sicut ptz in rethoricis ꝑsuasionib⁹. et etiā in dyaleticis sylogismis. Vñ ptz q̄ origo libertatis est ex rōe ꝑsuadente aliquid agendū vł nō agendū.

Arguitur Aresto. dicit 3° ethicorū. Qualis vnusquisqȝ est talis finis videt̄ ei. Ex quo sic arguit̄. aliquis ē aliqualis ex habitu ⁊ natura. ergo homo nō ex libero arbitrio opat̄. sed ex habitu vł natura ordinat̄ ad finem. ¶ Dōm q̄ in homine est duplex qualitas scȝ naturalis et acquisita vł supueniēs. Naturalis qualitas ṗt accipi vł circa intellectū vł circa corpus et vtutes corpi annexas. ex naturali āt q̄litate itellect⁹ hō appetit vltimū finē et ideo nō vult libere vltimū finē sed necessario Et ideo ꝑ compatione ad vltimū finē nō habet voluntas libertatē. quia hoc est summū bonum ad qd̄ naturaliter omnia inclinant̄. Ex ꝑte aūt corpoꝝ homo pōt habere qualitates inclināntes ipm ad aliqd̄. sed illis inclinatōibus ṗt resistere ꝑ volūtatē. et ꝑ qualitates supueniētes acquisitas aut infusas. etiā inclinat̄ homo ad aliquod opus sed nō necessario. et ideo adhuc ṗt nō agere opa illius habitus. et hoc ꝓpter triplicē cām. Prima quia pōt ꝑuenire acquisitōem habitus. Scḋa quia ṗt nō vti tali habitu. Tercia quia pōt ꝑ ꝯtrarios mot⁹. i. act⁹ tles habit⁹ corrūpere Dōm ē g° ad argumētū. q̄ q̄uis habit⁹ iclinat ad aliqd̄ opus nō tñ necessitat ad tale opus. q̄a pōt aliq̄s habēs habitū nō opare ꝑ talē habitū.

Queritur Vtrum liberū arbitriū sit sp̄ealis poña aie ¶ Dōm q̄ nō q̄a est ipamet voluntas. qd̄ sic ꝓbat̄. quia optet poñas appetitiuas esse ꝓporcionatas app̄hēsiuis quia appetitiue mouent̄ ab app̄hensiuis. sed in intellectu est ~~quedā vis intellectiua~~ qua vnū ex alio eligimus. ergo ꝓporcionabiliter sic erit in appetitiua. Est igit̄ vna vis in appetitia qua simpliciť finē appetim⁹ et vocat̄ voluntas. Alia est vis electiua siue liberi arbitrij ꝟm quā vnū eligit̄ añ aliud. sicut ergo intellectus et racio sunt vna poña ita volūtas et libeꝝ arbitriū et iō ꝟm aliq̄s liberū arbitriū dicit̄ vis electiua. q̄ per illam vim vnum p̄eligitur alteri.

Arguitur Naturale et deliberatiuū nō p̄nt esse vna poña. sed est aliqua voluntas naturalis q̄ vocat̄ thelesis et aliqua est volūtas deliberatiua que vocat̄ bulesis. ergo sunt distincte poñe. ¶ Dōm q̄ voluntas naturalis que vocat̄ thelesis et volūtas deliberatiua que vocat̄ bulesis nō dr̄ñt vt diuerse poñe. sed dr̄ñt ꝟm actū ꝑfectū et impfectū. q̄ thelesis dicit voluntatē impfectā q̄ nō est cōiuncta ꝑfecte deliberatōi ⁊ cōplete. nec est accep̄ ꝟm oēs circūstātias siue cōditōes. ꝟ bulesis est volūtas accep̄ cū ꝑfecta deliberatōe. et ꝟm hoc cōtingit q̄ aliquis vult opposita ꝟm diuersas voluntates. q̄nqȝ eñ ante ꝑfectam deliberatōem vult aliquā rem quā tñ nullo mō vult post deliberatōem ꝑfectam. Vt martires volūtate naturali volebant nō mori. sed volūtate deliberatiua et ꝑfecta volebāt mori ne abnegarent fidem.

Arguitur Poñe distinguūnt̄ ꝑ actus. sed est alius actus voluntatis et liberi arbitrij. ergo sunt diuerse potentie. Maior est nota et minor ptz. q̄a volūtas est actus poñe volitiue ꝟm q̄ absolute inclinat̄ ad finem. sed electio ꝓpt̄ diuersitatē eligibiliū est actus liberi arbitrij ¶ Dōm q̄ sūt duplices act⁹ Quidā sunt q̄ se accidentaliť habent ad aliquā poñam. ⁊ tles non diuersificāt poñaȝ. Alij sunt act⁹ q̄ essentialiter se habent ad poñas. et illi diuersificāt poñs. sic in sensib⁹ sīt audire et videre tales eñ actus diuersificant poñas. Per hoc g° est dōm q̄ electio et voluntas se hñt ꝑ actūs ad liberū arbitriū quia volūtas est actus poñe volitiue ꝟm q̄ absolute inclinat̄ in finem. sed electio est actus volūtatis ꝟm q̄ vnū p̄eligit̄ alteri ꝓpter aliqd̄ bonū ꝯñs. Et simile est de intelligere et rōcinari quo ad poñam intellectiuā.

Arguitur Est duplex intellectus scȝ agens et possibilis. ergo etiā erit duplex volūtas. ꝯña tenet a sili. ¶ Dicendū est duplr̄. Primo q̄ voluntas non mouet̄ a duplici intellectu. sed solū ab intellectu possibili Et ideo sicut in intellectu possibili ē vis intellectiua et rōcinatiua. ita in volūtate est vis volitiua et electiua. Scḋo est dōm q̄ intellect⁹ compat̄ ad voluntatem vt mouēs. et ideo nō oportȝ distinguere duplicem voluntatē. q̄a nulla est voluntas agens cū omnis voluntas sit mota.

Vegetabilem quidē.

Postq̃ Aresto. in precedentib' determinauit de sin gulis ptibus anime scz de aīma vegetatiua sen sitiua intellectiua et motiua fm locum. hic ꝯñter vult ondere quō se hñt iste ptes ad viuentia. et pmo quō se habet anima vegetatiua ad viuen tia. scdo quō anima sensitiua. Vult ergo q̃ ani ma vegetatiua est in omnib' viuentib'. Et hoc sic pbat quia omne viuens vl' habet tps augmē ti sicut in pncipio post generatōem. Aut habet tpus decrementi sicut qñ viuens tendit ad corru ptionē. Vel habet temp' status sicut qñ nec au get nec decrescit. sed in omnib' istis statibus ne cesse est viuēs vti alimento. sed vti alimento spe ctat ad animā vegetatiuā. ergo necesse est omne viuens habere animā vegetatiuā.

Queritur

Quotuplex est temp' in reb' generatis. Dōm q̃ triplex. Aliqd est tempus in quo pter calorē naturalem plus aggenerat de alimēto sube aliti q̃ deperditum fuit. et hoc est tempus augmenti. Aliud est tempus in quo plus remouet de suba aliti q̃ aggeneret et hoc pp defectū caloris na turalis. et hoc est tempus decrementi. Aliud est tempus in quo equaliter aggenerat sicut deperdi tum fuit. et hoc dicit temp' status. Dicūt tñ ali qui q̃ nō sit tempus status nisi quo ad nos. qr vl' homo semp crescit et augmentat vl' decrescit. et hoc capiendo augmentū et decrementū impro prie fm q̃ aliquid dicit augeri qd est factū mai' q̃ immediate ante hoc fuit. et hoc dicit decrescere qd est factū min' q̃ imediate añ hoc fuit.

Sensuū autē necesse

Hic ondit quō se habeat sensus ad viuentia. et dicit q̃ nō est necesse omnib' viuentibus inesse sensum. et hoc sic pbat quia pmus tactus scz sen sus consistit in quodā temperimēto qualitatum pmarū quia sicut prius dictum est. nihil aliud est sensus tactus q̃ medietas calidi frigidi humidi et sicci. sed sunt multa viuentia que hñt corpus simplex sicut sunt plante. ergo illis nō inest ali quis sensus.

Arguitur

Plante habent corpus mi xtum ergo nō hñt corpus simplex. Dōm q̃ dupl' dicit aliqd corpus sim plex. Vno modo quia nō est compositū ex qua tuor elementis. et sic celum et quatuor elementa sunt corpa simplicia. et illo mō verū est q̃ plāte nō sunt corpa simplicia. Alio modo dicit aliqd corpus simplex in vtute et in potentia. et sic il lud dicit corpus simplex qd nō pt fundare sensū tactus. et sic plante hñt corpa simplicia quia nō habent in se illam medietatē qualitatū pmarū in qua fundat sensus tactus. Ubi notandū ē q̃ aliqui exponebāt corpus simplex ad significādū corpa que sunt solū elemētaria vt scz sit sensus q̃ aliqua sunt viuentia scz calodemones et caco demones que hñt corpa simplicia scz aerea tātū. Et q̃uis illo modo posset intelligi textus nō tñ videt esse ad ppositū sicut pma expositio.

Animal autē necesse.

Consequēter ondit Aresto. quō se habet sensus ad viuētia. Et vult q̃ q̃uis sensus nō insit om nibus viuentibus sicut dictū est. necesse est tamē sensum esse in quolibet animali. et hoc pbat sup ponendo duas autoritates. Prima est q̃ natu ra nihil facit frustra. Scda q̃ omnia que fiūt a natura subsistunt pter finem vl' accidūt his q̃ fiūt pter finē. ex quib' sumit talis rō. Si aīal nō haberet sensum tūc nō posset distinguere int nutrimētū ꝯuenies et disconueniēs. qr p nutrimētū disconueniēs corrūpit et nō sic genera° tal' aīal' esset frustra. quia frustra generat qd statim corrūpit qd est contra pmā autoritatē. Et hñt pgressiua animalia organa que nō haberēt aliquē finē nisi animal haberet sensum qd est contra scdam au toritatem. Et quia posset aliqs dicere q̃ aīal haberet intellectū et p intellectū fugeret discōue nientia et psequeret cōuenientia et sic nō esset ne cesse habere sensum. Aresto. soluēdo dicit q̃ hoc ē impossibile q̃ anima intellectiua sit sine sensu in aliquo corpe. et hoc ideo quia talis vnio ad cor pus tale nec esset pter bonū anime nec pp bo nū ipius corpis. Non pter bonū aie. quia ani ma in tali corpe exñs nō intelligit quia nō pōt recipe ex sensibus cognitōnem sicut facit p corp' sensitiuū. Nec esset pter bonū corpis quia aīa cōseruat corp' in esse et nō econtra. cum ergo ta lis anima nō esset in corpe subiectiue nō posset cōseruare corpus inesse. Ex quo textu pt capi q̃ anima nobilis non vnit celo p informationē sed solum p assistentiam.

At uero si sensum ha.

Quia Aresto. supra dixit q̃ necesse est omne aīal habere sensum. hic ꝯñter ondit quē sensum neces se sit omne animal habere. Et vult q̃ necesse est

habere oē animal sensum tact⁹. Et rō stat in hoc. Omne al' aut hȝ corpus simplex aut mixtū. non āt pt habere corpus simplex. qꝛ in tali corpe nullus sensus subiectari pt. sed pus pbatum est q necesse ē oē al' habere aliquē sensum. et si ē corp⁹ mixtū tūc fūdat sensum tact⁹ qꝛ tact⁹ cōsistit in quadā medietate pportōis q̄litatū pmaꝝ scȝ calidi frigidi humidi et sicci.

Propter quod quidē

Hic elicit correlarie q etiā pter tactū necessariū est oē al' habere gustū. et hoc sic pbat qꝛ gustus est quidā tactus. si ergo necesse ē al' habere tactū ergo etiā et gustū. Itē gustus ē sensus alimēti. ꝫ sine alimēto al' n̄ pt ꝯsistē g⁹ etiā nec sine gustu. alij āt sensus nō faciūt ad alimētū ꝫ apphēdūt delectationē circa alimentū ꝛ hoc ē veꝝ de sensu olfactus. et hoc pbat inductiue qꝛ color et sonus nihil faciūt ad alimētū ꝫ odor ē delectatio circa alimētū sic pbat Aresto. i lib⁹ de sensu et sensato.

Arguitur Prius dictum est in scdo huiꝰ q solus tact⁹ necessarius sit aiali. ergo male dicit hic q gust⁹ et tact⁹ sūt necessarij oī aiali. Dōm q gustus capit dupliciter. Uno mō ꝫm q ē discretiuus alimēti ꝫm q in alimēto sūt q̄litates tāgibiles scȝ calidū frigidū humidū et siccū ꝛ sic gustus ē vna poña cū tactu qꝛ tactus existēs circa alimentū vocat gustus. et tactus existēs circa alia tāgibilia vocat tactus. Alio mō accipit gust⁹ ꝫm q ē discretiu⁹ alimēti in q̄tū alimētū ē saporosū. et sic gustus ē spālis poña qꝛ hȝ speciale obiectū scȝ saporē. Et isto mō gust⁹ nō est in q̄libet aiali qꝛ cōchilia et animalia impfecta nō hn̄t talem gustū. saluant eñ talia aialia in aqua salsa qꝛ illa est calidior q̄ aq̄ dulcis. et in aqua dulci talia aialia corrūperent.

Alij autem propter.

Ex quo Aresto. dixit q duo sūt sensus necessarij oib⁹ aialib⁹ iq̄rit iā ꝯseq̄nt in q̄b⁹ aialib⁹ alij sensꝰ sūt necessarij. et vult q alij sensus n̄ sūt necessarij oib⁹ aialib⁹ ꝫ illis aialib⁹ q̄bus ꝯuenit querē alimentū in distātia sicut sūt aialia pgressiua. qꝛ necesse ē talia aialia habere sensus q̄bus cognoscat aliqḋ distās. ꝫ tactu et gustu nō cognoscit aliqḋ distās ꝫ alijs trib⁹ sensib⁹. et hoc pbat q̄a alijs trib⁹ sensib⁹ pmo mouet mediū et medio moto mouet sensus. Et ponit duo silia. vnū ē in motu locali. scdm i motu alterationis. In motu eñ locali q̄nq̄ ꝯtingit q vno moto mouet alteꝝ ꝛ istō alteꝝ mouet tertiū sicut ꝯtingit i motu piectoꝝ in q̄b⁹ ptes aeris successiue mouent. sic etiā fit i motu medij in istis trib⁹ sensib⁹ qḋ mediū pus mouet añq̄ poña. Scdm silie ē de alteratōe q̄a q̄nq̄ aliqḋ altat vnā rē q̄ alterata altat aliā. sic etiā ꝯtingit in sensib⁹ et i medio. Et ponit exemplū de sigillo et cera. Est tñ ista dr̄ña in textu qꝛ sigillū nō impmit figurā cere vsq̄ ad pfundū ꝫ tm̄ vsq̄ ad supficiē. sed visibile impmit suā figurā vsq̄ ad finē id est vsq̄ ad pfundum.

Quod āt impossibile

Hic Aresto. pbat qḋ pus supponebat siue cōcludebat scȝ q corpus simplex nō pōt esse corp⁹ aialis ꝛ hoc pbat sic necesse est oē al' habere sensum et pcipue sensum tactus qꝛ p sensum differt al' a nō aiali q̄a sensibile est dr̄ña aialis. ꝫ in corpe simplici nō pt esse tact⁹ q̄a necesse ē tactū cōsistē in quadā medietate q̄litatū pmaꝝ q̄ medietas ē solū in mixtiōe illaꝝ qualitatū. in signū cuius si sint aliq̄ ptes in aiali in q̄bus nō est talis medietas cōmixtionis sed ptes sūt terrestres in illis nō erit sensus tactus neq̄ alius sensus. Et ideo ossa capilli et vngues non sentiunt quia abundant in terrestreitate.

Arguitur In libro de sensu ꝛ sensato dicit q organū tactus sit de natura terre. ergo male dicit hic q in ptibus aialium in q̄bus est abundantia t̄restreitatis nō sit sensus tactus. Dōm q tactū esse de natura terre pōt dupliciter intelligi. Uno modo per compationem ad alios sensus et sic est verum quia est magis t̄restris q̄ alij sensus. Alio mō cōsiderat ꝫm se et a dominio et sic ē falsum quia in ōni sensu absolute accepto dn̄at aer vel aqua. Et rō dicta fuit quia sensus debet esse receptiuus spēꝝ sensibilium. sed terra non est bene receptiua quia est nimis grossa.

Manifestū ergo quo

Ex p̄dictis Aresto. ostēdit habitudinē sensuū ad aialia. et pmo sensus tact⁹. scdo alioꝝ sensuum. Quo ad pmū dicit q ex p̄dictis manifestum est q p puationē tact⁹ necesse ē aialia mori et non pmanere. et hoc ideo quia ille sensus est necessarius aiali quo ad esse. nō āt sic ē de alijs sensib⁹ q̄a etiam corruptis alijs sensibus adhuc aialia pn̄t manere in esse sicut sunt multi ceci et surdi.

Ex quo ulterius cōcludit q excellentia aliorum sensuum nō corrumpit animal licet bene sensum ut excellens color bene corrumpit visum sed non corrumpit animal. sed excellentia tangibilia etiam corrumpunt animal et nō solum sensum ut excellens calor vel frigus.

Arguitur Appopletici carent sensu tactus et tamen vivūt in illa parte ubi humores sunt corrupti. ergo male dictum ē q p privationē tactus ipsum animal corrumpatur. ¶ Dicendum q in illa parte que patitur applopletiam non est sensus tactus ſm actum secundū. est tamen ibi adhuc sensus tact⁹ ſm actum primum quia ibi adhuc est anima. impeditur tamē īfluxus qui est a capite ad cetera membra. et ideo illa membra sunt quasi mortua donec redeat ille influxus qui fuit p humores impeditus et tunc ibi iterum est act⁹ sc̄ds tactus.

Arguitur Videtur q etiam sensibilia aliorum sensuū corrūpant totum animal. quia sonus qñq corrumpit animal ut patet in tonitruo. ¶ Dicendum q in tonitruo sunt tria consideranda. Primo sonus qui potest quādoq corrumpere auditum si sit sonus vehemens. Secundo in tonitruo est aer violenter motus et talis aer potest hominem precipitare ad terram. et si iste homo interficiatur est ex precipitatione. Tercio in tonitruo emittūtur ex nube quidam venenosi vapores qui spergūtur ad aerem. et ideo si homo attrahat tales vapores tūc homo inficitur ex veneno attracto et sic iste vapor potest interficere homines et nō sanus. et quia p pluviam ista materia impedit et debilitatur vel extinguitur. ideo communiter dicitur q tonitruum non est periculosum tempore pluvie.

Alios autem sensus.

Hic ostendit Arestotiles qualiter alij sensus se habeāt ad alia animalia. Et vult q alios sensus habet animal non propter necessitatem sui esse sicut habet gustum et tactum. sed propter bene esse id est ut animal melius et cōvenientius vivat sicut animal habet visuz ut videat aliqd procul p aliqd mediū qd est dyaphanū. et habet gustum ut sentiat delectationem in alimēto capiendo gustum proprie. et habent animalia auditum ut eis aliquid significetur. quia p auditū audiunt ſmones aliorū. et sic habet linguam ut sonando significet suas affectiones alteri. Hoc tamē differenter in homine et in alijs animalibus contingit. quia alia animalia faciunt voces illiteratas ut ī capitulo de voce dictum est in sc̄do hui⁹ in quo excedit homo alia animalia et naturalia propter perfectionem nature sibi a deo collate qui super omnia est benedictus in seculorum secula Amen. [illegible]

¶ Notata diligenter visa et pervigili cura auscultata circa tres libros de Anima Arestotilis Lamberti de monte artiū magistri ac sacre theologie professoris iuxta doctrinā insignis et sancti doctoris Thome de Aquino ordinis fratrum predicatorum expliciunt feliciter. [illegible]

¶ Tabula.

¶ Incipiūt tituli questionū triū librorū de aīa ſm nūm foliorū aſſignati. Et ī pᵐo folio habet̄ figura que pncipalē materiam totius libri in ſe cōphendit

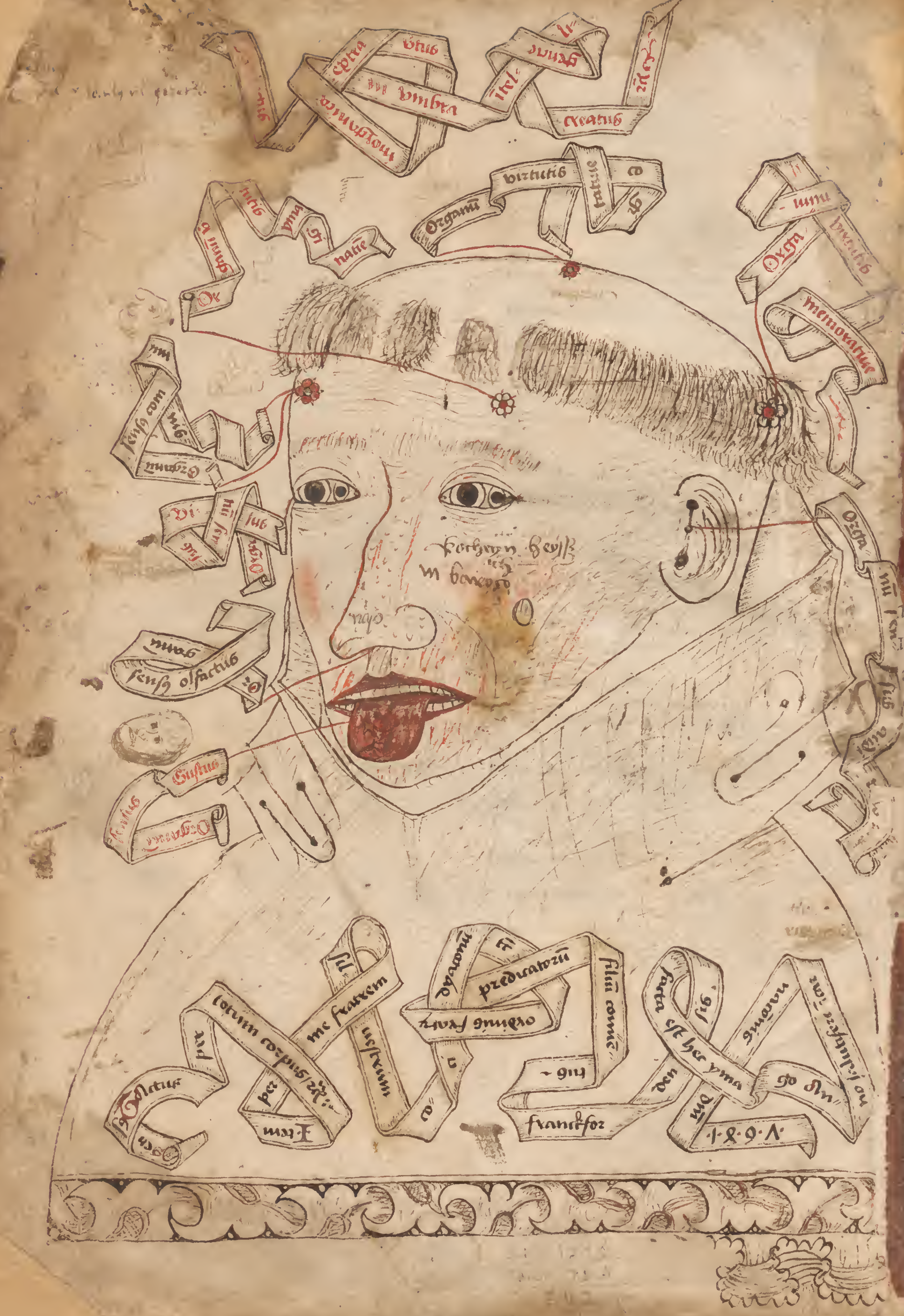
¶ Queſtiones prohemiales.

¶ Sequit̄ pmus de anima.

Et habet̄ qtū ad pncipalia pūcta in duob⁹ folijs ſcʒ in xv. et in. xvi. vbi ſpecialit̄ notant̄ noue auctoritates. Reliq̄ ſunt de erroib⁹ antiquorū.

¶ Sequit̄ ſcōs de anima folio. xvij.

Explicit tabula.

Organu virtutis
memoratiue
sensus olfactus
Gustus
predicatorum
ordinis fratrum
me fratrem
franckfor
facta est hec yma

